PROTOKOLL

over forhandlingene
fra DNA's
52. ordinære landsmøte
2.–5. mars 1989

Arbeiderpartiet

Det
norske
Arbeiderparti

Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek

I N N H O L D S F O R T E G N E L S E

LANDSMØTETS ÅPNING TORSDAG 2.MARS 1989	side
Minnetalen	1
Lederens åpningstale	2
Gjestene hilser Landsmøtet	7
Konstituering	10
Fullmakter	10
Innkallingen	11
Arbeidsordningen	11
Saklista	12
ETTERMIDDAGSMØTET 2.MARS 1989	14
Saklistas pkt.8:Arbeidsprogrammet	
Gunnar Berges innledning aom Arbeidsprogrammets kapittel 2 og 3:Den økonomiske politikken og sysselsettingen	14
Behandlingen av innkomne forslag	22
Debatten om Arbeidsprogrammet kap.2 og 3	22
Forslag oversendt redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet	46
KVELDSMØTET TORSDAG 2.MARS 1989	53
Debatten om Arbeidsprogrammet fortsatte	
FORMIDDAGSMØTE FREDAG 3.MARS 1989	132
Arbeidsprogrammet forts.	
Sissel Rønbecks innledning	133
kapittel 6,Miljøpolitikken	
Debatt	139
Kapittel 8,Utrenriks og sikkerhetspolitikken	
Thorvald Stoltenbergs innledning	160
Debatt	
ETTERMIDDAGSMØTET FREDAG 3.MARS 1989	181
Saklistas pkt.9 - Arbeiderpartiets organisasjon i en ny tid.Forslag til organisasjonsprogram.	
Thorbjørn Jaglands innledning	182
Debatt	192
KVELDSMØTET FREDAG 3.MARS 1989	217
Arbeidsprogrammet 1990-93 forts.	
SAmepolitisk manifest.	
Reidar Nielsens innledning	217
Debatt	222
Saklistas pkt.3 Innstilling om beretningen	227
Debatt	229
Saklistas pkt.4 Innberetning fra Revisjonsnemnda	230
Sak 10 Redaksjonskomiteen for andre politiske saker	231
Debatt	236
FORMIDDAGSMØTET LØRDAG 4.MARS 1989	239
Saklistas pkt.7 Den politiske situasjonen.	
Innledning v/Gro Harlem Brundtland	239
Debatt - oppsummering	250

	side
ETTERMIDDAGSMØTET LØRDAG 4.MARS 1989	292
Innstilling fra redaksjonskomiteen for organisasjon og lovsaker	
Debatt	297
MØTET SØNDAG 5.MARS 1989	318
Vedtektsendring	318
Valg	
Valgkomiteens leder	323
Debatt	326
Valg	340
Landsstyrets sammensetning - debatt	340
Valg av Landsstyret	342
Valg av Revisjonsnemnda	343
Sak 10 Innstilling fra redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet	344
Debatt	344
Innstilling fra redaksjonskomiteen for andre politiske saker - uttalelser - forslag	404
Sak 11 AVSLUTNING	411

TALERLISTE

Adolfsen Svein 139
Akselsen Olav 149
Amundsen John 110
Andersen Dag Terje 44
Andersen Jan Arild 262
Andreassen Harriet 230
Arnesen Bendik Harald 114,208,317
Arnestad Dagny 155
Aune Ola 266
Austeng Siri 292,307
Axeksen Geir 93,398

Bakke Hallvard 284
Bakken Knut Sand 118
Balas Gro 24,392
Balstad Jan 171
Bang Oddny 358
Bekkadal Bjørg 71,103
Beitmann Solvår 99
Berge Per 64
Berge Gunnar 14,344, 351,352,358,364,379,387,393,398
Berget Grete 141
Bergland Arne 96,172,199,306,326
Berntsen Thorbjørn 251
Birkeland Turid 137,252,378
Bjørnflaten,Nils 35,336
Bjørnø Alf 300
Blomstereng Anne Marie 158
Borgen Kjell 253
Botten Reinert 102,256
Brekke Sigve 38,303
Brustad Sylvia 275
Bråthen Oddvar 71
Brundtland Gro Harlem 1,239,290,336,414
Buer Jorunn 10
Børsum Kjersti 104,369
Bøygard Tove 111,193
Bårdsen Per 93,208

Christensen Egil 203
Christoffersen Lise 254,391

Dahl Ola 289,332
Dalheim Erik 23,201
Anneliese Dørum 202,335
Dåe Bjarne 57,153

Engevik Ove 74,298,322,408
Engseth William 277
Elvheim Jan 62,210,273,361
Eriksen Sigbjørn 360
Evensen Einar 43,265
Evjen Kjersti Skjold 106

Falch Aase 143,349
Faldet Eirin 192,284
Fiskvik Audun 39,283,330
Fjeld Sverre Kr. 68
Fortun Annette 268
Fosse Gjørid 101,197,301
Fossum Grethe 105,288,368
Fossøy Kirsten 200

Frich Ole Jakob 59,178,226,236
Frogner Truls 69,179,237
Frøiland Ranveig 277,308
Fylling Kåre 204,329
Førde Einar 322,334,411
Fyhn Aud Overå 225,378

Garsøen Erik 377,380
Gerhardsen Rune 98,238,261,333,363
Gerhardsen Strand Tove 79
Gjengaar Gudmund 26,279,331,349,351
Glesnes Turid 115
Godal Bjørn Tore 31,320
Gulbrandsen Thoe Eirik 319
Gundersen Per L. 319,330
Granbo Helene 174,363,365,387
Gravdahl Reidun 211,288,329
Grindstuen Ivar 215,315,316,321,322

Hafredal Geir 170
Hagen Geir 147
Hagen Knut 212
Hakestad Magnar 289,369
Halvorsen Eigil 66,298
Hansen Irene 152,180
Hansen Jan Arthur 197,267
Haukland Aud 140
Hauan Åshild 119,251
Heldal Sylvi Sandvik 29,124,128,156,328
Helland Eva 285,386
Heinum Jo 142,173,344,345
Hole Anne Eli 270
Holm Bjørn 159
Holmsen Grete 156,317
Holmstrøm Stig 201,305,322,329,339,340
Holten Dagrunn Riise 101
Huitfeldt Anniken 209
Husøy Inger Lise 153,206,309
Hvattum Øivind 65,149

Jacobsen Gunnar 56
Jahren Frode 170,271,309,371
Jagland Thorbjørn 344,351,352,358,364,379,387,393,398
Jakobsen Peter K. 277,305
Jensen Arne 141
Jensrud Trond 269,368
Johansen Einar 107,224,350,352
Johnsen Edith 361
Johnsen Torill 169,214
Johnsen Sigbjørn 53

Kaldhol Ottar 60
Kapelrud Berit 116
Karlsen Bjørn R. 278
Kjølstad Ove 215
Klausen Per 70
Knudsen Grete 198
Knutsen Finn 166,264
Kolstad Hans 33,113,367
Kvaal Berit 361
Kvidal Mary 75,366,372,378,379
Kristiansen Ola 73,156

Kristiansen Rune 277,299,304,313,334,392,393
Kristoffersen Asmund 250
Kristoffersen Ragnar 116,263

Larsen Tove Heggen 372
Larsen Kari Nordheim 96,371
Lauvsnes Thore 175,282
Lein Unni 177
Loge Bjørn 287
Lund Kjartan 151
Lind Rikke 109,369
Lund Rolf Lasse 95,367,373,378,379
Lundberg Reidar 108
Lysklætt Reidar 237,334
Lysø Ole 210
Løwer Roar 132,227,292

Magistad Vigdis 27,263
Manger Kari 99,312,370
Mathisen Arvid 276
Melle Torill 73
Michalsen Arne 205,297
Midtbø Britt 266
Morin Aase 118,180
Myklevoll Kirsten 223

Nervik Ivar 199,312
Nesje Elisabeth 111,282
Nilsen Elisabeth A. 148
Nielsen Eva 172
Nielsen Reidar 217
Nordal Reidar 195
Nordli Odvar 7
Nøstvik Ingrid 280
Nyberg Arvid 63

Olsen Gunn 85
Olsen Jan Henry T. 42,176,237,239,255
Olsen Lillian 45,377,386
Opseth Kjell 279
Os Arne Kåre 206,320,321
Ovesen Vidar 177

Pedersen Roy Berg 274
Pedersen Turid Kjellmann 222,286
Pettersen Oddrun 173,231,234,237,404,410

Rambøl Odd 72,213,304,313,340,341
Roel Laila 154,203,309
Riber-Mohn Libe 117
Rui Anne Helen 158,262
Rullestad Helga 259
Rønbeck Sissel 133

Schultz Britt 196,313
Sivertsen Tor 58
Skard Halvdan 336
Skogholt Einar Olav 268
Sollie Jorun 97
Steen Erling 280
Steensnæs Ingrid 120,171
Steinslet Svein 154,307,320
Stensrud Ellen 67,139
Stoltenberg Thorvald 160,238

Støren Erna Beate 270,314
Stølan Johan 265
Sørensen Tonje 229
Sørgaard Sturla 107

Teigen Ivar 40,299
Thorvaldsen Grethe 113,157
Torp Inger Christin 216
Thue Per Eystein 206,311
Tystad Helge 66,297,305
Tystad Trond 61,234,311,328

Viggen Jon Olav 212
Vågslid Liv 106

Weiseth Ragnhild 56,112
Wilsgård Anne-Karin 151
Winther Erik S. 150,207,233,281,315,316,327,339,362,365
Wollebæk Harald T. 94
Waage Geir 100,285

Østrem Kåre 64

Aasen Bjørn Martin 103

LANDSMØTETS ÅPNING

Det norske Arbeiderpartis 52.landsmøte ble åpnet på SAS Scandinavian Hotell,Oslo,torsdag 2.mars 1989 kl 11.00.
Åpningsprogrammet var "Drømmen om regnbuelandet" v/Svein Gundersen og Stig Nilsson.
Som avslutning på arrangementet ble fremført for første gang som allsang "Morgenland" med tekst av Stig Nilsson og melodi Svein Gundersen.Programmet høstet langvarig applaus.
Partiets leder Gro Harlem Brundtland takket de medvirkende varmt for den stemningsfulle åpningen av landsmøtet.

MINNETALEN

Mange partifeller,venner og verdifulle medarbeidere er gått bort siden sist landsmøte var samlet.

Einar Gerhardsen tilhørte oss alle.Ikke bare oss i vårt parti og i de andre delene av vår bevegelse.Han kom til å tilhøre det ganske land.Gjennom sitt lange virke bla han symbolet på arbeider-bevegelsens rolle og ansvar for vårt lands utvikling.Han preget våre holdninger,han skapte samhold,tillit og framtidstro.Han ble vår største politiker og vår fremste tillitsmann.Norges mest ruvende i dette århundre.Han levendegjorde arbeiderbevegelsens ideer,innsat og mål.Han var inspiratoren,ga andre tro på de verdier som særpreger vår bevegelse,den han vokste ut av og ble ett med.Han hadde evne og vilje til å gi av seg selv.Mer enn noe annet var det dette som satte spor og var med på å forme andre.Einar Gerhardsen forstod hva som rørte seg i det norske folk. Det Einar Gerhardsen stod for vil leve videre.Vi skal bære arven fra ham inn i en ny tid.

Tor Halvorsen gikk bort midt i en aktiv arbeidsdag for den faglige og politiske arbeiderbevegelse.For han var det faglige og det politiske arbeidet alltid to sider av samme sak,det å kjempe for viktige verdier,for sosiale rettigheter,for medbestemmelse, for selvrespekt.Han gjorde en stor innsats som tillitsmann, som miljøvernminister og sosialminister,som LO-leder og medlem av arbeiderpartiets sentralstyre gjennom mange år.Langt utenfor våre egne rekker var Tor Halvorsen respektert og avholdt.Han hadde en personlig varme som gjorde inntrykk på alle som møtte ham.Med evne til samarbeid kunne han bygge bro over motsetninger og fant ofte løsninger andre ikke så.

Leif Granli var medlem av landsstyret i 11 år og ble valgt til Stortinget i 1945.Han var formann i Nord-Trøndelag arbeiderparti og ble senere fylkesmann i sitt hjemfylke.
Han var landbruksminister og førstepresident i Stortinget.

Gudmund Harlem var sosialminister og forsvarsminister i mer enn 10 år.Han var nestformann i Oslo Arbeiderparti og varamedlem til sentralstyret.

Knut Hoem var fiskeriminister og mangeårig medlem av arbeider-partiets fiskeriutvalg.

Olav Brunvand satte i mange år - mange 10 år sitt preg på arbeider-

pressen,både som journalist og som redaktør.Han var sjefredaktør i Arbeidernes Pressekontor fra 1949 til han gikk av i 1977 avbrudt av 3 år som statssekretær i Forsvarsdepartementet.

Per Bratland som også gjorde en stor og langvarig innsats i norsk arbeiderpresse på ulike poster.Før krigen var han redaktør i Tiden i Arendal,etter krigen redaktør av Aktuell og av Bergens Arbeiderblad.Men først og fremst husker vi han som mangeårig medarbeider i Arbeiderbladet.

Kåre B.Werner la ned sin arbeidskraft for Norsk Folkehjelp i en årrekke.Han var ordfører i Lørenskog og meget aktiv i avholds-arbeidet.

Egil Storstein var født i Stavanger,men kom til Oslo før krigen og ble byens finansrådmann i 1948,en stilling han hadde i 22 år.

Tulla Brattvoll Neergaard var i mange år ansatt i Norsk Papir-industriarbeiderforbund og var med og stiftet Hushjelpenes fagforening.

Thorleif Nilsen var ordfører i Røyken i 23 år.Han var også i flere perioder fylkesordfører i Buskerud.

Jørgen Fr.Ording var et engasjert medlem av Arbeidersamfunnet og Oslo bystyre i mange,mange år.

La meg også nevne Egil Eide,nestleder i AUF i Telemark,
Alfred Gulbrandsen mangeårig partisekretær i Hedmark,
Rolf Lundell sekretær i Handel og kontor i mange år,
Albert Jensen formann i Troms fiskarfylking og medlem av partiets fiskeriutvalg,Johs.Overå tidligere direktør i Norges Råfiskelag,Bjørn Egeland kinosjef og senere kultursjef i Skien, Kjell Wangen trykker på partikontoret, Nino Kristoffersen ansatt i ekspedisjonen på partikontoret,Per B.Myhre ansatt i aksjetrykkeriet,Eyolf Berntsen bestyrer for Aktuell Kunst.
Disse og mange andre har lagt ned et livsverk for en bevegelse og for ideer de trodde på.Vi takker dem alle for deres innsats og minnes dem i dyp takknemlighet.

Etter minnetalen var det fellessang:"De unge slekter" ledet av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

LEDERENS ÅPNINGSTALE

Partileder Gro Harlem Brundtland holdt følgende åpningstale:

Jeg hilser alle delegater og våre mange gjester hjertelig velkommen
Dette landsmøtet er omgitt med stor interesse.Det er nesten like mange journalister som delegater,og for første gang kan landsmøtet følges gjennom fjernsynets overføringer.

Dette landsmøtet har et stort ansvar.Når de tunge tak skal tas i norsk politikk,er det Arbeiderpartiet man vender seg til.Det er Arbeiderpartiet som må dra lasset i motbakkene.
Det er vår bevegelse som har ansvaret for samfunnsstyringen.
Det er våre forslag som preger den politiske dagsorden.

Det pålegger oss ansvar,men er samtidig en anerkjennelse av vår bevegelse og det den står for.Og det gjør det mulig å forme utviklingen i tråd med våre verdier.

Dette landsmøtet har store muligheter.På det siste landsmøtet foran 90-årene skal vi gi ny styrke til sosialdemokratiet som framtidas førende kraft.Dette landsmøtet skal befeste

Arbeiderpartiet som samlingsmerke for nye generasjoner av unge,ja,for alle som vil sette vilje bak våre felles visjoner.
Behovet for felles ansvar og felles handling er større enn på lenge.

Dette landsmøtet vil bety inspirasjon og nye krefter.Det er slik det virker å være en del av et arbeidslag som har en jobb å gjøre.Som folk stoler på skal greie en vanskelig arbeids-oppgave.Den tilliten skal vi ikke svikte.

Jobben kan være tung.Det har ofte vært vanskelig for partifeller å være dem som må stå for de ansvarlige politiske løsningene.
Være dem som har måttet forklare og forsvare en ny,men helt nødvendig kurs,finne fram til de nye grepene.
Det har vært en krevende oppgave,i det enkelte partilag,i nærmiljøet,på arbeidsplassen å stå ansikt til ansikt med behov og forventninger uten å kunne se bort fra de reelle problemene en økonomisk krise gir.
Men når vi gjør jobben viser det seg at det nytter.Når vi står sammen,hjelper hverandre og gir hverandre ny kraft til å finne nye løsninger.Disse mulighetene har vi ennå ikke uttømt.Vi har enda mer å hente og enda mer å gi,når vi mobiliserer kreftene og får dem til å virke sammen.

Nå går vi løs på den altfor høye ledigheten.Vi trenger ideer og handling.Alle kan gi bidrag for å utnytte de tiltak Regjeringen setter inn.Alle kan være med å sette ledige hender og hoder i arbeid med oppgaver som vi ønsker å få løst.

"Arbeid for alle" vil alltid være det viktigste målet for Arbeiderpartiet.Vi gir aldri opp et så sentralt mål.Vi skal ikke ha stor arbeidsledighet i vårt land.

Arbeidsledighet skaper utrygghet for den som blir ledig - og det skaper også et utrygt samfunn.Det skaper urettferdighet.

Vi skal få ledigheten ned igjen.Hvorfor kan jeg være så sikker på det? Fordi prisstigningen er lavere.Fordi renta synker.
Fordi underskuddene er blitt mindre og fordi vi står sammen.
Derfor står vi sterkere også i kampen mot arbeidsledigheten.

Når ledigheten er blitt så høy,spør noen om den politikken som er ført,har vært feil.Svaret er nei.Hvis vi ikke hadde gjennom-ført vår politikk ville vi stått i en langt vanskeligere situasjon.Med enda flere ledige og med færre muligheter for å bekjempe ledigheten. Arbeiderpartiet ser kampen mot ledigheten som vår aller viktigste jobb.

I morgen legger Regjeringen fram de mest omfattende tiltak som noen gang er satt inn mot arbeidsledighet her i landet.
De vil gi arbeid eller opplæring til mer enn 30.000!

Vi skal sette ledige hender og hoder i sving med oppgaver som det er viktig å få løst.Dette er ikke nødsarbeid,men arbeids-oppgaver som skaper verdige verdier.Vi framskynder bygging av veier,vi løser opp flaskehalser i sentrale strøk og skaper bedre kommunikasjoner i distriktene.

Mange kommuner har ferdige planer for rensenalegg og andre miljøtiltak.Ved å øke lånerammene og senke renta i Kommunal-banken blir det lettere for kommunene å starte byggingen nå.

Flere skal få studieplass og høyere utdanning.Flere

skal kunne gjøre seg ferdig med verneplikten.

Opplæring og omskolering gir titusener den mulighet som 34-årige Ann Gro Bjørklund i Stavanger fikk.Hun ble arbeidsledig,men forteller til Stavanger Aftenblad at hun gjennom arbeidsmarkeds-tiltakene fikk sjansen til å realisere en 16-år gammel drøm om å bli hjelpepleier.
Arbeidsmiljøtiltak er ikke å tildekke ledigheten.Det er å gi folk nye sjanser og nye muligheter.

Vi må fortsette arbeidet med å skape orden i norsk økonomi. Gjør vi ikke det,får vi heller ikke gjort noe med alle de andre oppgavene vi gjerne vil gå løs på.
La oss heller aldri glemme at de som taper mest og som rammes hardest når økonomien er i ulage - jo,det er dem som fra før er dårligst stilt.Det er ikke uten grunn at så mange nå opplever på nytt ,de verdier og krefter arbeiderbevegelsen står for,når vi står opp i krevende tider og det er en viktig jobb som skal gjøres
- og
Arbeiderpartiet har alltid gått styrket ut av vanskelige oppgaver. Resultatene teller.Og resultatene skaper tillit.
Vi ser nå - tross kritikk og angrep fra politiske motstandere, tross motstand fra særinteresser,tross byrdene ved å ta noen tunge tak, - at det er flere og flere som forstår hvor nødvendig det er at noen tar ansvar og gjør det som er nødvendig.Oppslutninge om Arbeiderpartiet øker.Og vi gleder oss aller mest over at våre unge partifeller er så klart på offensiven.

Dette landsmøte skal forme en politikk for framtida som titusener skal gå ut å kjempe for,og som en million vil stille seg bak på valgdagen.
Oppgaven den er å fornye og forsterke velferdssamfunnet.Målet er at flest mulig,gjennom egen innsats og gjennom felles rettig-heter skal kunne ta vare på seg selv og andre.Det kaller på de beste tradisjoner i arbeiderbevegelsen:Evnen til konstruktiv samfunnskritikk.Vilje til reformer.Evnen til å få kreftene til å trekke sammen for felles mål.

Vi vil vise hvordan samvirke mellom mennesker gir større muligheter og større engasjement.Vi vil utvide friheten og mulighetene på en måte som alle får del i.Vi vil skape og fordele bedre.

Og vi skal la oss styre av vår indre overbevisning og vår felles besluttsomhet.Vi skal bruke tiden og kreftene også etter dette landmøtet til aktivt å markedsføre vår egen politikk.

La oss se framover,si fra om hva vi vil - og få folk med oss i samtalen om det de er mest opptatt av at vi kan løse.
Dette er jobben vi alle skal gjøre.

Dette landsmøtet skal også diskutere vår egen organisasjon, hvordan vi gjør Arbeiderpartiet til et best mulig verktøy for å nå våre politiske mål.
Vi skal vinne kampen om folks holdninger og bli et flertallsparti også i sosialdemokratiets andre hundreår.Da må vi ha en organisa-sjon som er aktiv i bomiljøene,på arbeidsplassene,ute blant ungdommen.Ingen grupper skal være fremmede for oss - ingen skal være fremmede hos oss.

Vi vil ha en organisasjon som:

x Setter nye mål for sosialdemokratiet.
x Har evne til fornyelse og vilje til å forme framtida.
x Fornyer,videreutvikler og forsterker det faglige-politiske samarbeidet,selve fundamentet for den norske arbeiderbevegelse.

x Gir tilbud til brede folkegrupper som er et effektivt redskap for deres interesser.

Arbeiderpartiet er landets største og mest livskraftige politiske parti. 90-åras kamp om samfunnsmakten vil bli hard det må vi være klar over. Vi skal være optimistiske for av pessimisme vokser det ingen ting.Arbeiderpartiet har alltid vært preget av frem-tidstro,av pågangsmot. For oss er hindringer utfordringer.Vi har en sterk tro på at det nytter å forandre.

Vi må være bevisst samfunnskritiske hele veien. Vi godtar ikke det som er skjevt og galt.Vi godtar ikke byråkrati og ineffektivite Det er klart at mye kan forbedres.Når tiden har løpt fra dem, skal vi være de første til å reformere våre egne reformer.

Som Magne Nærbø skriver i Aktuelt Perspektiv:"Vår politikk er ikke dogmer,men reformer.Det farligste av alt er å nekte å vurdere nye tanker og ideer".
Det må ikke være vår fantasi og vår evne til nytenkning som begrenser det vi kan få til.Visjoner,optimisme og pågangsmot er nemlig en utrolig menneskelig drivkraft.Vi ser hvilke ring-virkninger det kan gi gjennom økt samspill mellom mennesker.

Og tiden den løper aldri fra en politikk som skaper frihet og muligheter som alle får del i.Utgangspunktet og drivkraften for fornyelsen er jo folks egen hverdag.Hva skulle det ellers være? Det dreier seg om mennesklige behov.

Når hverdagen for barnefamiliene blir et kappløp mellom åpnings-og lukketider,mellom avgangs-og arbeidstider,da er ikke samfunnet innrettet etter folks hverdagsbehov.Da må vi tenke nytt og du må skape nytt.
Vi må stadig finne nye veier for å levendegjøre solidaritetens og fellesskapets ide.Og la meg minne om at fellesskap og solidaritet er ikke arvelig.Det kan bare vinnes gjennom erfaring i hver generasjon.Og det er bare slik vi utløser nye krefter og skaper et samfunn hvor det er bruk for alle.Det er slik vi kan møte de nye hverdagsbehovene.For barna og de unge familiene. For våre eldre og de syke.Og da trenger vi å mobilisere for fornyelse i hele samfunnet.Og vi må inspirere til nærhet,til samarbeide og til samvirke mellom mennesker.

Det var dette som skapte arbeiderbevegelsen:Drømmen om en anner-ledes og bedre hverdag.Et samfunn som ga alle de samme muligheter. Vår bevegelse ble et resultat av denne drømmen.Arbeiderbevegelsen gikk inn i folks egen hverdag og skapte større frihet og flere muligheter for den enkelte.Grunnlaget for byggverket var både samvirke,fellesskapets og solidaritetens ide.

I 80-årene fikk vi en annen erfaring:Vi opplevde flukt fra felles-skap og samfunnsansvar.Foran 90-årene må vi gjenreise disse verdiene.Det er nødvendig med en ny holdning og en ny ånd i alle deler av samfunnet.

Som sosialdemokrater vet vi at gode holdninger ikke er nok for å skape et godt og rettferdig samfunn.Bevisst styring og politiske valg er helt nødvendig.Men vi klarer det heller ikke uten holdninger,uten samfunnsansvar,uten moral.Da krever det aktiv innsats fra hver og en av oss.

Dette landsmøtet danner avslutningen på en lang debattt om utkastet til nytt arbeidsprogram.Tusener på tusener av partifeller har deltatt i diskusjonene,i studiesirkler,i partilag.Nå skal utkastet bli til program ikke bare for partiet.Det skal bli et regjeringsprogram for landet.
Et program for å fortsette den fornyelse vi har satt i gang.
I barnas og familienes hverdag,i økonomi,i næringsliv,og i offentlig sektor.

I programmet sier vi i fra:Det må stilles krav om innsats for felles framtid.Det har vi ganske enkelt lov til å vente av hverandre.
Ingen ting gjør seg selv.Det er summen av det vi alle bidrar med som avgjør hvor mye vi kan greie,hvor mange oppgaver vi sammen kan løse.Og det gjelder de verdier vi sammen skaper i dette landet.Det gjelder for de oppgaver vi kan løse i vårt eget nærmiljø.Hvis mange er passive og sitter hjemme får vi gjort mindre.
Derfor må vi ut og delta - ikke bare i arbeidslivet,men også på foreldredugnad,i organisasjonsliv og i politisk arbeid.

Vi må skape verdiene før vi kan bruke dem.Det har alltid vært Arbeiderpartiets rettesnor.Skal vi løse nye oppgaver,må vi skape mer.Derfor trenger vi altså alles innsats.Derfor må vi fordele bedre.Derfor må vi gjennomføre reformer som gjør det lettere for folk å gjøre en innsats.

Vi sier klart i fra at vi ikke kan regne med å øke det offentlige forbruket så mye i årene framover.Da er det enda viktigere hva det er vi velger å satse sterkere på.Oppgavene er mange og vi må foreta valg.
De oppgaver Arbeiderpartiet vil sette kreftene inn på å løse er disse:

- x Vi vil gi barna en tryggere oppvekst og barnefamiliene en tryggere hverdag.
- x Vi vil gi mer kunnskap til flere.
- x Vi må bygge flere rimelige boliger av nøktern standard.
- x De eldre skal ha rett til en aktiv alderdom og de skal ha trygghet for at de får den omsorg de trenger.
- x Vi må alle ta et større ansvar for vårt miljø.Vi må over på en utvikling som er bærekraftig.Hvor vi bruker naturen uten at vi forbruker den.Vi må bekjempe sløsing og forurensning.
  Ingen ønsker håper jeg,å etterlate en økonomisk gjeld til sine barn.Men,vi vil vel heller ikke overlate dem en miljøgjeld?
  Vi må bestemme oss for at 90-årene skal bli ti-året hvor vi vinner kampen om vårt miljø.Hvis ikke så taper vi kampen om framtida.

Barnas og familiens behov er satt i sentrum.Vi satser på en utbygging av barnehager og en utvidelse av skoletilbud og av fritidstilbud.En åpen skole,et utvidet undervisningstilbud og aktivitetstilbud i småskolen betyr en bedre organisert hverdag.
Det betyr større trygghet for småbarnsfamiliene - og det betyr

bedre oppvekstvilkår for våre barn.
Behovet for kunnskap og omsorg er sentralt.Skolen er vårt kanskje viktigste redskap for å skape like muligheter i samfunnet,for å bryte ned sosiale skiller og jevne ut ulikheter.En skole for alle har gitt mange generasjoner av barn-og unge felles opplevelser, en felles kulturarv,et felles utgangspunkt i livet.
Vi setter oss høye mål.Skal vi lykkes,må vi ha mange med oss.
Derfor inviterer vi til samarbeide om å finne nye løsninger.Vi må ha med foreldrene og barna,de ansatte og deres organisasjoner.
Vi må ha med de frivillige organisasjonene,som her får nye oppgaver og nye muligheter.
La oss be de eldre om å være med.De har mye å gi,og mange ønsker å være mer i virksomhet.De kan gjøre en innsats for de yngste, i et positivt samspill på tvers av generasjonene.
Slik kan vi skape økt engasjement og økt samarbeide,mer glede, mer følelse av kontakt,mer følelse av at vi er en del av en større enhet,på tvers av profesjoner,generasjoner og kjønn.Her må vi se på mulighetene - og utløse nye ressurser,fantasi og løsninger.Slik kan vi gi en ny giv i nærmiljøene,vi kan gjøre skolen til et levende aktivitetssenter i bygda og bydelen.

Vi ser framover og vi kaster blikket utover.Vi ser behovet for fornyelse også internasjonalt.Mulighetene er utrolig store.
Se bare på hva vi har fått oppleve i det internasjonale samfunn i de siste årene.La oss være med å bære ny ved til varmen, holde den livsviktige dialogen ved like. La oss bidra til å styrke samarbeidet og å være en drivkraft for at det viktigste,våre felles oppgaver skal finne sin løsning.Det gjelder miljøspørsmålene,det gjelder avspenning og det gjelder arbeidet for en ny giv i den tredje verden.

Og mulighetene for å skjerme seg mot virkningene av utviklingen i verden omkring oss blir stadig mindre.Det er det nødvendig at stadig fler forstår og tar innover seg.Forsøker vi å holde andre ute,blir vi selv stengt inne.
Utviklingen i Europa berører oss på en særlig måte.Debatten om det fremtidige Europa vil bli enda sterkere preget enn i dag av våre verdier.Sosialdemokratiet har mye å tilføre i den debatten. Den nordiske modellen har stor tillit - og den skaper hos mange rundt omkring i verden større tro på fremtiden.Arbeid for alle,sosialt samhold,sosial utjevning,miljø og kultur står på dagsorden for Europa.Vi trenger en sterkere basis for de verdier som i dag preger de nordiske samfunn,og som vi håper kan få økt gjennomslagskraft og styrke i det internasjonale samfunn.

Partifeller!
Hva er det vi trenger?
Jo,vi trenger mer sosialdemokrati og det trenger vi både ute og hjemme!

Dette landsmøtet er åpnet.

GJESTENE HILSER LANDSMØTET

Odvar Nordli hilste fra de innenlandske gjestene.

Kamerater!
Det er bestandig med visse blandede følelser man går opp og skal hilse dette landsmøtet,et landsmøte der man gjennom en liten menneskealder har vært med av de som har løst problemer og skapt en del også,og da ifra gjestebenken skal hilse.
Men jeg gjør det alikevel med glede.

Det er nå for de fleste av oss helt spesielt dette å møte landsmøte i arbeiderpartiet.Det er en sitrende spenning som er der, så sant man da har følelser der man bør ha dem.Det er forventning her i salen og i enda større kretser utenfor.
Arbeiderpartiets landsmøte det er framtida det,kamerater!
Men for mange av oss må man få lov til,uten å bli stemplet som sentimental og det som kanskje enda verre er,når man ikke er helt ung lenger,må det være oss tillatt at vi også i slike sammenhenger tenker litt bakover.Tidligere landsmøter - meninger som brøt mot hverandre - ja,til og med åpen strid,men fremfor alt så var det en samling i et fellesskap om bærende ideer og mål,som vi dengangen så på som djerve,men sannsynligvis i dag ville bli sett på som avlegse.Men det er jo bare bra,for det betyr at vi har løst dem.
Tidene de forandrer seg,kravene blir annerledes.Vi har gått veien i fra Samfunnshuset via Folkets Hus og er nå på SAS-hotellet.Jeg håper det er meg tillatt når jeg sier jeg savner utsikten til Youngstorget.Arbeiderpartiets landsmøte er en av de vikigste politiske begivenheter som finner sted i det norske samfunn.Det er lang tradisjon for at det er denne forsamlingen,ikke akkurat den som er her nå,men tilsvarende som har formet og omformet det norske samfunn.Ikke i maksvær.
Arbeiderpartiskuta har aldri blitt bygd for maksvær.Det er når det stormer at den seiler best.Og det er da vi løser oppgavene - og så får disse andre ta seg av de andre tingene da.
Vi står overfor en omfattende og krevende oppgave.Yappe-perioden den fikk en tragikomisk slutt - men det koster litt for mye.Men det ligger att noe i understrømningene i samfunnet som vi aldri må overse - troen på en liberalisme - troen på markedskreftene - troen på slagord om at alle er seg sjøl nok!
Besnærende,men det blir hardt og kaldt dette samfunnet.Det kan være lettvint å bare seile med strømmen,da har man liten motstand.Hvor godt det går,det kan man diskutere,men dog, det er bekvemt.Dette er ikke oppgaven for den norske arbeiderbevegelsen.Vi skal huske på at det er bare daue fisker som driver med strømmen.Hundretusener av mennesker de følger forhandlingene i arbeiderpartiets landsmøte.Det er arbeidsløse mennesker som vet at arbeiderbevegelsen har som grunnholdning at det finnes ikke noe så meningsløst sløseri i et samfunn som å sløse med den menneskelige arbeidskraft. De fester lit til det og de venter at vi skal finne løsningene.
Vi har bygder som taper,som har vanskeligheter for å se hvor det måtte ligge en framtid.Midt i vår velstand er det folk i Norge som lider direkte materiell nød.Eldre mennesker som ikke ser frem til sin alderdom i trygghet.
Dette er oppgaver vi skal løse.Det er bare en bevegelse som har kraft nok og varme nok til å løse disse oppgavene.

Så må jeg også få lov til å se litt på denne pessimismen.
Når man følger med i media,som det heter,før så brukte vi kjeften på avisa og mente Hamar Arbeiderblad.Nå har vi gått over til media.Ja,hvordan ser nå dette bildet av samfunnet vårt ut da?

Ja,det er slik at når vi ser oss rundt så vil du si,vi kjenner oss ikke igjen.Det er ikke bare,bare,og her er det noe ganske vesentlig.Pessimisme for framtida er en elendig samarbeidspartner,og det er like viktig å få riste denne pessimismen ut av alle steder hvor den måtte være som det er å få denne renta nedover.Sjøl om det selvfølgelig er viktig nok.
Vi må riste pessimismen ut av arbeiderpartiet også,der det måtte finnes.Og dersom vi på død og liv skal ha med oss denne pessimismen,så kjenner jeg en del partier som er som skapt til å bære denne videre.Dette møtet har styrke til å gjenreise den byggende optimismen i Norge.
Lykke til,kamerater!

Partilederen Gro Harlem Brundtland presenterte så de utenlandske gjester. Karsten D.Voigt fra SPD,Tyskland hilste fra de utenlandske gjester.

Kjære norske partifeller.
På vegne av de tilstedeværende internasjonale gjester vil jeg få takke for invitasjonen til dette landsmøte.Vi ønsker at det skal bli et vellykket landsmøte.
Og så prøver jeg å fortsette på et lille mer skandinavisk mål så jeg blir mer forståelig her i Norge.

Suksess måles av sosialdemokrater framfor alt ved de resultater man oppnår i regjeringsarbeidet og ved en tilstrekkelig bred forankring hos velgerne.Dette er nødvendig for et vellykket regjeringsarbeid.Viktig er også evnen til en stadig programmatisk fornyelse.Et parti som vil forandre samfunnet må også ha evnen til å forandre seg selv.

Det norske arbeiderparti sitter med regjeringsmakten,og vil fortsette med dette til befolkningens beste.Det tyske sosialdemokrati er foreløpig i opposisjon - men er som andre sosialdemokratiske partier på vei til igjen å bli et regjeringsparti.
I våre politiske grunnverdier og programmatiske målsetninger hersker det full enighet.

Dette er heller ikke overraskende.Vi er medlemmer av den samme politiske familie.Dette burde i framtiden komme til uttrykk i en felles sosialdemokratisk europeisk partistruktur - hvor alle partier er likeberettigede likegyldig om landene tilhører EFTA eller EF.Vi understøtter derfor det tilsvarende forslag av Sven Auken,Ingvar Carlsson og Gro om en reform av Federationen av Fellesmarkedets sosialdemokratiske partiorganisasjoner.

Den tyske antifacist og senere nordmann Willy Brandt er i dag blitt et forbilde,ikke bare for den tyske og norske,men også for den internasjonale arbeiderbevegelsen.Det samme gjelder også for den myrdede Olof Palme,som ikke bare det nordiske sosialdemokrati men også verdenssamfunnet har mye å takke for.Jeg tenker her på hans arbeid med den såkalte Palme-rapporten.

Dette gjelder også for den rapport som er oppkalt etter Gro Harlem Brundtland.Det er hennes fortjeneste at vi endelig er blitt klar over hvor viktig et verdensspennende miljøvern er for at jorda skal kunne overleve.

Dere har ofte vært forundret over hvorfor de andre tyske partiene på grunn av trangsynt partiegoisme ikke har gitt Willy Brandt den heder han har fortjent.Når jeg leser norske aviser har jeg mange ganger vært forundret over hvordan Gro Harlem Brundtland

blir kritisert,og i hvor liten grad hennes internasjonale engasjement og hennes arbeid for Norge blir satt pris på.

Som utenlandsk-og samtidig engasjert observatør ønsker jeg Det norske Arbeiderparti at dette landsmøtet fører til at partiet og regjeringen,til tross for vanskelige forhold,i fremtiden vil få den oppslutning som dere på grunn av de resultater dere allerede har oppnådd lenge har fortjent.

SAKLISTAS PKT.2 KONSTITUERING

b Fullmakter
Fullmaktskomiteen ble oppnevnt av sentralstyret 20.februar 1989 med følgende medlemmer:

Jorunn Buer,Akershus,leder
Olav Olsen,Hedmark
Rigmor Aasrud,Oppland
Tove Bøygard,Buskerud
Kjartan Lund,Vestfold
Asbjørn Kristoffersen,partikontoret

Leder,Jorunn Buer,la fram komiteens innstilling.

Fullmaktskomiteen har hatt møte 2.mars 1989.

Komiteen har kontrollert fullmaktene i henhold til landsstyrets vedtak av 17. - 18.desember 1988 om fordeling av landsmøteutsendinger,som er foretatt i henhold til partiets lover § 6,pkt.2.
Videre har komiteen gjennomgått fullmaktene,innsendt av fylkespartiene slik partiets lover § 6,pkt.4 tilsier.

Følgende representanter har meldt forfall,og vararepresentanter er innkalt i deres sted:

Forfall		Vararepresentanter
Rep.nr.082	Berit Bakke,Oppland	Ivar Grindstuen
" " 116	Liv Baklund,Vestfold	Roar Tandberg
" " 138	Bjarne Johansen,Aust-Agder	Jan Arild Andersen
" " 143	Åse Lill Kimestad,V-Agder	Anne Gerd Strisland
" " 146	Kjell Sund,Rogaland	Kåre Østrem
" " 158	Osvald Tengesdal,Rogaland	Jon Hansen
" " 161	August Rathke,Hordaland	Elisabeth Walaas
" " 188	Karita Bekkemellom,Møre & R.	Ivar Hagen
" " 243	Liv Eli Dahlberg,Nordland	Roald Sandvoll
" " 245	Eldbjørg Nergård,Nordland	Randi Høgseth
" " 274	Tove S.Christiansen,Oslo	Kari Beck
" " 285	Øivind Blankvandsbråten,Oslo	Willie Kristensen
" " 292	Tone Næss,Oslo	Erik Garsøen
" " 295	Helene Bugge,Oslo	Arild F.Berg

Svalbard har en representant,slik partiets lover § 6 pkt.2 tilsier.
Ved åpningen av partiets 52.ordinære landsmøte var det møtt

fram 298 representanter med stemmerett av i alt 300,herav 14 vararepresentanter.
De to manglende representanter vil komme til landsmøtet i løpet av ettermiddagen.

Fullmaktskomiteen har merket seg at alle fylkespartiene har oppfylt kvoteringsregelen.46,7 % av representantene er kvinner. 7 fylkespartier møter med 50 % av hvert kjønn, og ett fylkesparti - Telemark - møter med en delegasjon som består av 53,8 % kvinner og 46,2 % menn.
Komiteen har ved sin gjennomgang funnet alle fullmakter i orden og innstiller overfor landsmøtet at fullmaktene godkjennes.

Vedtak:Fullmaktkomiteens innstilling godkjent.

a Innkallingen

Innkallingen er gjort av landsstyret i henhold til lovens § 6, 1.,2. og 3.ledd og meddelt alle i rundskriv av 15.juni 1989.

Vedtak:Innkallingen enstemmig godkjent.

c Arbeidsordningen

Landsmøtet er åpent for presse og kringkasting.

Etter innstilling fra landsstyret fastlegger landsmøtet selv planen for gjennomføring av møtet.Det holdes ordinært to møter daglig.Formiddagsmøtet fra kl 09.00 til kl 13.00,og ettermiddagsmøtet fra kl 15.00 til kl 19.00.Om nødvendig holdes kveldsmøte.

Det velges fire ordstyrere som vekselsvis,og etter seg imellom avgjort orden,leder landsmøtets forhandlinger.Ønsker den fungerende ordstyrer å delta i debatten,skal vedkommende overlate ordstyrerplassen til en av de andre ordstyrerne.

Til å føre forhandlingsprotokollen velges fire sekretærer.
I protokollen skal innføres de saker som fattes med angivelse av antall stemmer for og i mot.

Den landsmøtevalgte nemnd som gir sin innstilling om beretningen for perioden,skal også gi innstilling om landsmøtets forhandlingsprotokoll.Ved hvert formiddagsmøtes begynnelse avgir nemnda innstilling om den foregående dags protokoll.Protokollen for landsmøtets siste dag godkjennes av sentralstyret.

Representantene har rett til å ta ordet inntil to ganger i samme sak,med henholdsvis ti og fem minutters taletid.

Ordstyrerne har rett til å fremme forslag om begrenset taletid.Det skal skje når det er nødvendig for å overholde vedtatte tidsrammer.Det forutsettes at forslag om begrensning av taletiden - så langt råd er - innebærer at de representanter som står på talerlisten får samme tid til disposisjon.Representanter som forlanger ordet til forretningsorden gis inntil ett minutts taletid til den enkelte sak.

Alle forslag skal fremlegges skriftlig til ordstyrerne og være undertegnet med forslagsstillerens navn og fylke.

Etter at det er vedtatt strek kan nye forslag ikke framsettes eller allerede framsatte forslag trekkes tilbake.

Dersom noen krever det,skal valgene foregå ved skriftlig avstemming.Andre avstemminger foregår ved håndsopprekning. Landsmøtet kan imidlertid beslutte at en avstemming skal foregå ved navneopprop.I slike tilfeller skal den enkelte representants stemmegivning innføres i protokollen.

Vedtak: Arbeidsordningen enstemmig godkjent.

Partilederen refererte landsstyrets forslag til sakliste:

c Saklista

1 Åpning
2 Konstituering
  a) Innkallingen
  b) Fullmakter
  c) Saklista
  d) Arbeidsordningen
  e) Valg av ordstyrere,sekretærer og komiteer
3 Innstillingen om beretningen
4 Innberetning fra revisjonsnemnda
5 Innsendte forslag
6 Lovendringer
7 Den politiske situasjonen
8 Arbeidsprogrammet 1990 - 93
9 Arbeiderpartiets organisasjon i en ny tid
  Forslaget til organisasjonsprogram
10 Redaksjonskomiteens innstillinger
11 Valg
12 Avslutning

Vedtak:Saklisten enstemmig godkjent.

e Valg av ordstyrere,sekretærer og komiteer

Lederen refererte Landsstyrets forslag:

1 ORDSTYRERE
  Ole Knapp,Sentralstyret
  Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark
  Reiulf Steen,Sentralstyret
  Lise Christoffersen,Buskerud

2 SEKRETÆRER
  Rolv Sverre Fostervold,Sør-Trøndelag
  Inger-Christin Torp,Østfold
  Alf Solheim,Hordaland
  Kirsti Skjold Evjen,Nordland

3 FULLMAKTSKOMITE
  Jorunn Buer ,Akershus,leder
  Olav Olsen,Hedmark
  Rigmor Aasrud,Oppland
  Tove Bøygard,Buskerud
  Kjartan Lund,Vestfold
  Asbjørn Kristoffersen,Partikontoret,sekretær

4 BERETNINGS-OG PROTOKOLLKOMITE

  Roar Løver,Buskerud,leder
  Lillian Olsen,Vest-Agder
  Eva Nielsen,Finnmark
  Kåre Østrem,Rogaland
  Johan Stølan,Sør-Trøndelag
  Gerd Hagen Schei,Partikontoret,sekretær

5 VALGKOMITE

  1 Leif Haraldseth,Sentralstyret,leder
  2 Åshild Hauan,Kvinnesekretariatet
  3 Turid Birkeland,AUF
  4 Kirsten Myklevoll,Troms
  5 Tore Nordtun,Rogaland
  6 Anne-Lise Grande Vollan,Nord Trøndelag
  7 Arvid Nyberg,Hedmark
  8 Gunn Olsen,Telemark
  9 Bengt Martin Olsen,Hordaland
  10 Rune Bjerke,Oslo
  11 Laila Øygarden,Landsstyret,Aust-Agder
  12 Tom Rognstad,Oppland
  13 Lars Skytøen,Sentralstyret

  Bjørg Tenmann,Partikontoret,sekretær

6 REDAKSJONSKOMITEEN FOR ANDRE POLITISKE SAKER

  1 Oddrun Pettersen,Stortingsgruppa,leder
  2 Vidar Ovesen,Oslo
  3 Kari Nordheim Larsen,Kvinnesekretariatet
  4 Nils Totland,Sentralstyret
  5 Grete Fossum,Hedmark
  6 Asmund Kristoffersen,Landsstyret
  7 Bjørg Bekkadal,Sør-Trøndelag
  8 Elisabeth Nesje,Troms
  9 Arne Kåre Os,Oppland
  10 Halvdan Skard,Akershus
  11 Erik Dalheim,Buskerud

  Lars Fure,Gruppesekretariatet,sekretær

7 REDAKSJONSKOMITE FOR ARBEIDSPROGRAMMET

  1 Gunnar Berge,Sentralstyret,leder
  2 Gro Balas,Kvinnesekretariatet
  3 Geir Axelsen,AUF
  4 Oddny Bang,Nordland
  5 Jørgen Kosmo,Vestfold
  6 Mary Kvidal,Landsstyret
  7 Rolf Lasse Lund,Akershus
  8 Geir Hagen,Vest-Agder
  9 Eva Strømsnes,Østfold
  10 Nils Bjørnflaten,Telemark
  11 Aud Wiger,Sogn/Fjordane

  Inger-Anne Ravlum,Partikontoret,sekretær
  Norvald Mo,Gruppesekretariatet,sekretær

8 REDAKSJONSKOMITE FOR ORGANISASJON OG LOVSAKER

1 Siri Austeng,Landsstyret,leder
2 Rune Kristiansen,Oslo
3 Rikke Lind,Akershus
4 Stig Holmstrøm,Nordland
5 Aud Gaundal,Sentralstyret
6 Gjørid Fosse,Aust-Agder
7 Malvin Moen,Sogn og Fjordane
8 Ranveig Frøiland,Hordaland
9 Arne Michalsen,Østfold
10 Arve Bakke,Møre og Romsdal
11 Alf Bjørnø,Landsstyret

Tore Aas Reggestad,Partikontoret,sekretær

9 REISEFORDELINGSKOMITE

1 Irene Hansen,Østfold,leder
2 Anne Marie Blomstereng,Troms
3 Petter K.Jakobsen,Rogaland

Rolf Jørgensen,Partikontoret,sekretær

Vedtak:Alle enstemmig valgt.

Fellessang:"Ta hverandre i handa og hold" ledet av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.
Møtet avsluttet kl 12.45.
Pause til kl 15.00.

ETTERMIDDAGSMØTET TORSDAG 2.MARS 1989

Ettermiddagsmøtet ble satt kl 15.00 med Ole Knapp som dirigent.
Møtet startet med allsang:"Frihetens forpost" ledet av Tove Karoline Knutsen.

Dirigenten opplyste at representant nr 20,Grethe Tennefoss, Østfold var kommet.Dermed er det 299 stemmeberettigede tilstede.

SAKLISTAS PKT.8 ARBEIDSPROGRAMMET 1990 - 1993

Dirigenten ga ordet til Gunnar Berge som innledet om Arbeidsprogrammets kapittel 2 og 3 - Den økonomiske politikken og sysselsettingen.

Gro sa i sin åpningstale at arbeid for alle alltid vil være det viktigste mål for Arbeiderpartiets politikk.Hvorfor det?
Jo,for den enkelte er arbeidet den viktigste kilde til utfoldelse og selvrespekt,til kontakt med andre og til materiell trygghet.Rett til arbeid er i virkeligheten en rett til å gjøre nytte for seg i samfunnet.Og hvis det svikter på dette området,svikter det også på mange andre felter.
Arbeidsledighet betyr sløsing med ressurser for samfunnet og urettferdighet for de som rammes.Det har Odvar Nordli helt rett i.Og for den enkelte som rammes så er det en ulykke,og det uten hensyn til om en deler skjebne med mange eller med få.

Derfor var parolen "Hele folket i arbeid" da Nygårdsvold tok opp kampen mot 30-åras krise.

"Full sysselsetting" var bærebjelken i Gerhardsens program for gjenreising av Norge etter krigen.Trygve Bratteli og Odvar Nordli satsa alt på å bevare Norge som en øy med full sysselsetting da den økonomiske krise på 70-tallet gjorde Europa til et hav av arbeidsledighet.
Hensynet til den framtidige sysselsetting var også en viktig grunn til at Arbeiderpartiet tok på seg hovedansvaret for å skape trygghet og orden i norsk økonomi etter at Norge i 1985 - 86 var bragt ut i den mest alvorlige økonomiske krise etter krigen. Det var godt gjort på to år,men ikke desto mindre en kjennsgjerning.
Overforbruket og oljeprisfallet ga oss et større underskudd overfor utlandet enn i noen annet Vest-Europeisk land.
Vi brukte kort og godt alt for mye og skapte for lite.
Priser og kostnader økte i Norge langt sterkere enn i andre land.
Følgelig måtte vi gjøre noe med dette underskuddet - ikke fordi at det er viktigere enn sysselsettingen.

Og vi måtte gjøre noe med pris-og kostnadsveksten, - men ikke fordi at det var viktigere enn å skaffe folk arbeid.

Vi måtte faktisk få ned underskuddet og få ned kostnadsveksten fordi at det er en avgjørende forutsetning for å kunne sikre arbeid for alle i framtida! Og det at målet til tider kan være vanskelig å nå,det betyr jo ikke at målet er forlatt,det betyr bare at vi må jobbe enda mer energisk for å nå det som for oss er aller viktigst.

Vi har besøk fra Danmark på Landsmøtet,og det er ikke min hensikt å fornærme danske venner,så langt der i fra. Adressen for det jeg nå skal si er ikke Axel Jørgensen, det gjelder i langt større grad hans etterfølger,Pål Schlyter.
Vi kan nemlig stille spørsmålet: Hvorfor er Danmark det eneste land i Norden hvor arbeidsledigheten har bitt seg fast på et nivå på ca 8 %,250.000-300.000 arbeidsledige og det har det vært i mange år. Er det slik at en i Danmark legger mindre vekt på dette å skaffe folk arbeid.Egentlig så tror jeg ikke det.
Det skyldes først og fremst at en i Danmark har hatt et betydelig underskudd i sin utenriksøkonomi i 25 år,dvs.det er vel 27 år nå,for de hadde 25 års jubileum for et par år siden,og det er blitt så ille at hver eneste dansk lønnstaker eller inntektstaker må betale en hel månedslønn bare for å betjene renter på de lån en har tatt opp i utlandet.Det er intet eksempel til etterfølgelse og det gir selvfølgelig ikke handlefrihet i den økonomiske politikken,det gir ikke muligheter til å få ned arbeidsledigheten,ihvertfall ikke på kort sikt.

Kamerater!

Gjennom felles løft og større samfunnsansvar så er vi nå i ferd med å bygge opp et solid grunnlag for vekst og framgang.
Vi kan sikre vårt velferdssamfunn og gjennomføre reformer som kan bidra til et samfunn som blir enda bedre og mer rettferdig.

Den planen for å rette opp norsk økonomi som denne regjering trakk opp i 1986 gir nå gode resultater. Vi har med andre ord styrt norsk økonomi inn på tryggere grunn.

Den mars-pakken som statsministeren omtalte i sitt åpningsinnlegg og som legges fram i morgen,viser at det underskuddet som i 1986 var på 40 milliarder kroner,i år bringes ned på 2 milliarder, kanskje 0.Jeg må si at jeg skammer meg ikke over det.Det er et bemerkelsesverdig resultat som jeg tror det står internasjonalt respekt av.
Hvis dere kan huske Gro's nyttårstale i fjor,det er jo ikke så lenge siden, så sa statsministeren der at vi har nå et underskudd - altså hadde i 1986 et underskudd som tilsvarte ca 10.000 kr pr innbygger i Norge. Da hadde jeg inntrykk av at det var en del som ikke likte det.For en følte jo ikke at en hadde 10.000 for mye egentlig,de fleste følte vel at en hadde 10.000 for lite.
Det var jo egentlig bare en illustrasjon på hvor ille det stod til med fedrelandet,og det er klart at dette kunne ikke fortsette, så derfor mener jeg at vi egentlig har all grunn til å fremheve betydningen av at dette underskuddet praktisk talt er borte.
Vi har dermed mulighet til å unngå å havne i den gjeldsfella som andre land har havnet i,og vi har dermed lagt grunnlaget for full sysselsetting også i åra som kommer.Men det må innrømmes at vi har problemer i øyeblikket,og problemet er først og fremst knyttet til en alt for høy arbeidsledighet og klart høyere enn det vi hadde fryktet.
Men nettopp fordi vi hadde skaffet oss økonomisk handlefrihet, så er vi altså istand til å gjøre noe med dette.Og det gjelder nå å ta vare på det grunnlaget som er lagt opp og holde fast på den ansvarlige kurs som er trukket opp.Og regjeringen for sin del er fast bestemt på et sunt og varig grunnlag.Vi må skape større verdier i det norske samfunnet og gjøre vårt arbeids-og næringsliv mindre sårbart for svingninger i oljeinntektene.
Ikke minst må vi gjenreise industrien i videste forstand som en drivkraft i samfunnsøkonomien.
Og utkastet til arbeidsprogram preges jo av denne filosofien.
Industrien skal framfor alt skaffe oss de inntektene som gir grunnlag for flere og trygge arbeidsplasser,både i privat og offentlig tjenesteyting.Og den politikk som vi har trukket opp for å nå dette mål kan kort summeres opp i 10 punkter:

1 FORTSATT LAV KOSTNADSVEKST.Det ansvar som fagbevegelsen og flertallet i Stortinget tok på seg ifjor,og det ansvar som LO også har vist i årets inntektsoppgjør,må følges opp slik at vi også får lav kostnadsvekst i årene som kommer.
Det er en avgjørende forutsetning.

2 LAVERE RENTER.Lavere kostnadsvekst og bedre utenriksøkonomi er jo nå en av årsakene til at vi får nedgang i renta.Og tro det eller ei,men pengemarkedsrenta er nå den laveste siden 1980.Bankene har vært urimelige trege med sin oppfølging,men den rapport jeg har mottatt i dag viser da tross alt at vi i løpet av de siste 3 månedene har fått en rentenedsettelse på ca 1 % som da kom i tillegg til det som tross alt også skjedde ifjor.

3 MER EFFEKTIV BRUK AV VÅRE RESSURSER.Fordi det bare er lønnsomme arbeidsplasser som på sikt er trygge arbeidsplasser.Jeg har ikke hørt om noen som føler trygghet ved å arbeide i en bedrift som går med underskudd.Ihvertfall ikke hvis det skjer over tid.
Og derfor så er vi nødt til å ta byrdene,ta ulempene med omstillinger og tilpassinger.Og i denne sammenheng er reformer i bedriftsbeskatningen av stor viktighet,og det er også av stor betydning at vi bruker ressursene til enhver tid mest mulig effektivt.

4 BEDRE TILGANGER PÅ RISIKOKAPITAL.Oppryddingen i Bankvesenet og opprettelsen av Norsk Venture A/S er konkrete eksempler på det.Dette vil sammen med lavere renter også bedre tilgangen på risikokapital.
Den aller viktigste faktor er bedret lønnsomhet i våre industrier og i næringslivet.

5 ØKT SATSING PÅ UTDANNING,FORSKNING OG UTVIKLING.Større innsats og bedre kvalitet på alle trinn i utdanningen står sentralt i forslaget til arbeidsprogram og i Regjeringens Langtidsprogram.På tre år er forskningsinnsatsen reelt sett økt med over 20 %.Vi tar sikte på tilsvarende løft i kommende periode og dette er langt mer enn Willoch fikk til,han som virkelig hadde oljeinntekter å ta av og kunne brukt på dette området.Allikevel så var forskning og utvikling i hans regjeringstid et forsømt område.

6 MER EFFEKTIV NÆRINGSPOLITIKK.Bedre utnyttelse av næringsstøtten slik at vi kan mobilisere ressursene i alle deler av landet.
Det er forutsetningen for å kunne få full sysselsetting også i distriktene.Og distriktspolitikken er styrket totalt sett og blir effektivisert gjennom den nye distriktsmeldingen som kommunalministeren legger fram om kort tid.Landbruksstøtten har fått en klar dreining til fordel for distriktene og vi har sett at utflyttingen fra Nord Norge og andre distrikter er redusert.

7 En EFFEKTIV ARBEIDSMARKEDSPOLITIKK der en på lang sikt gir arbeidstakerne de beste kunnskaper og de beste forutsetninger for å kunne ta nye jobber.

8 UTBYGGING AV TRANSPORTNETTET.Vi må foreta en opprusting av jernbanen og vi legger opp til en sterk øking av veginvesteringene slik at vi får bedre framkommelighet.Dette betyr mye for vekstmulighetene både i distriktene og i de sentrale strøk.

9 Vi må bruke VÅR ENERGI MER EFFEKTIVT.Norge har et enormt potensiale på dette området,som ved et mer effektivt bruk vil gi grunnlag for nye investeringer og for flere nye arbeidsplasser.

10 Vi må satse mer aktivt på INTERNASJONALISERING.Europa er vårt viktigste eksportmarked..Økt samarbeid mellom EF og EFTA og en aktiv tilpasning til forholdene i EF's indre marked trygger vår nåværende eksport og det vil gi oss nye muligheter.
Også det nordiske samarbeidet gir viktige impulser til økonomisk vekst.

I tråd med ånden i forslaget til arbeidsprogram vil det i det Langtidsprogrammet som Regjeringen legger fram neste uke komme fram at vi nå har lagt til rette for en periode med sunn vekst i produksjon og sysselsetting og basert på en bærekraftig utvikling.Men vi understreker også at det er ikke rom for ny løssluppenhet.

Det legges opp til en moderat,men solid vekst både i privat og offentlig forbruk.Vi vil få muligheter til å løse oppgavene både i stat og kommune.Vi kan sikre levestandarden for de yrkesaktive og for de store nye grupper trygdede.Det legges opp til kraftig vekst i investeringene både i offentlig sektor og i næringslivet, og sysselsettingen vil bli økt slik at vi gjenreiser den fulle sysselsettingen.Og det er selvfølgelig,partifeller,overhodet ikke snakk om å fravike dette målet. Det står mest sentralt og mer sentralt enn noen annet i det langtidsprogram som nå er under utarbeidelse.Men det tar selvfølgelig også tid å få gjennomført omstillinger og nye prosjekter.

Derfor så legger Regjeringen fram en tiltakspakke som partilederen annonserte i sitt åpningsforedrag som samlet ville kunne gi et tilbud om utdanning eller arbeid til mellom 30 og 35.000 personer og dette er den mest omfattende sysselsettingspakke som noensinne er lagt fram i dette land.
Og det er nyttige tiltak det dreier seg om. La meg også understreke at den reduksjon i arbeidsgiveravgiften og investeringsavgiften som var regjeringens bidrag i forbindelse med inntektsoppgjøret ,skaper grunnlag for økt sysselsetting og økte investeringer i privat sektor.Det kom altså i tillegg til de mange tiltakene vi nå setter inn i offentlig sektor.
Og som utelukkende dreier seg om oppgaver som det er nødvendig å få løst.

Partifeller vi må ikke la høy arbeidsledighet få feste seg og bli varig.Det er nemlig det vi har sett i så mange andre land at dersom det skjer så er det praktisk talt umulig å få den ned.Og det krever langt større anstrengelser å få arbeidsledigheten ned hvis den først har stabilisert seg på et høgt nivå enn å hindre at den øker. Og det er altså den siste strategi vi har valgt.

Vi har også i langtidsprogrammet lagt opp til at det skal etableres et oljefond.Og grunnen til det er at vi synes egentlig ikke at vi i tråd med våre prinsipper kan legge opp til en politikk hvor vi opparbeider oss et underskudd,og særlig ikke i en periode hvor vi tar ut store deler av vår samlede oljeformue.
Derfor så sikter vi fram mot århundreskifte og kvitte oss med all utenlandsgjeld og komme over på plussiden.Det motsatte ville egentlig være å overlate til de kommende generasjoner å ordne opp.Jeg vil si at jeg ville ikke tørre å se Turid Birkeland inn i øynene jeg hvis vi bevisst la opp til en slik politikk.
Og derfor så må vi altså kjøre et stramt løp.Det er ingen grunn til at vi skal overlate oss gjeld til de kommende generasjoner,og særlig ikke på bakgrunn av at vi er vel det land i verden som bruker mest.Er man klar over det? Ikke i noe land har man et materielt nivå som i vårt land.Og så skulle altså vi i tillegg bruke mer enn det vi sjøl er istand til å skape og finansiere det med lån tatt i utlandet og si til våre etterkommere:Betal dere!Det har ingenting med solidaritet eller sosialisme å gjøre.

Ute i Europa så ligger ledigheten i de fleste land på 8-12 %.
Jeg vil hevde at manglende evne og vilje til å organisere inntektsdannelsen slik at høy sysselsetting kan kombineres med lav kostnadsvekst er den viktigste årsak til at det er blitt slik.For hvis en ikke har viljen til å påvirke inntektsdannelsen så kan en heller ikke påvirke sysselsettingen.De samme prinsipielle holdninger som får Høyre,Fremskrittspartiet og AKP til å bekjempe det inntektspolitiske samarbeidet i Norge,preger mange partier og dessverre også endel fagbevegelser i Europa.

Men resultatet er altså nå blitt den største sløsingen med menneskelige ressurser i Europa etter den 2.verdenskrig.Det er bare selvdisiplin og samarbeidsvilje hos arbeidslivets organisasjoner som har gjort at Sverige og Østerrike skiller seg klart ut med lav ledighet.I vårt land gjorde bruk av oljeinntektene det lettere enn i mange andre land.Men nå og i årene som kommer må vi i langt større grad stole på egne krefter.Det var det vi måtte gjøre før,og det gikk aldeles utmerket.Skal vi oppnå lavere ledighet og mer rettferdig fordeling enn i andre land,må vi også innrette oss annerledes.Det er dette det inntektspolitiske samarbeidet dypest sett dreier seg om.

Det inntektspolitiske samarbeidet i 88 og 89 har nemlig spilt en avgjørende rolle for de resultater som er oppnådd og for de vi skal nå i framtida.Det er nemlig grunn til å minne om at dette samarbeidet har gitt rom for viktige sosiale reformer som redusert pensjonsalder for yrkesaktive til 65 år og en sterk utvidelse av svangerskapspermisjonen. Og vi har nå fått redusert prisstigningen slik at vi er nede på samme nivå som våre handelspartnere og faktisk lavere enn det og for første gang på 80-tallet vil vi om kort tid få se 4-tallet.Og jeg må si at LO's ledelse,LO's formann har ingen grunn til å skamme seg over den opptreden og det bidrag de har ydt til gjenreising av norsk økonomi. Jeg må si at LO's formann og fagbevegelsens ledelse fortjener honnør for det de har gjort også fra dette landsmøtet.
De siste årene har til overmål vist hvor nødvendig det er at noen har vilje og evne til å styre."Der alle vil styre kan ingen sigle" heter det i et gammelt norsk ordtak.En borgerlig koalisjon fra Fremskrittspartiet til og med Venstre må framstå som et mareritt for ansvarlige mennesker fra alle deler av det norske samfunnet. Og det er vel tanken på en slik koalisjon som får selv norske bedriftsledere til å uttrykke at de heller foretrekker en regjering av Arbeiderpartiet. De frykter selvfølgelig mangel på styring,rot og kaos fra en slik regjering.

Det er selfølgelig ikke likegyldig hvem som styrer.Det kan en se bare ved å studere Høyres altenativer som har forelått tilstramming i offentlige utgifter,offentlig virksomhet istedenfor innstramming i privat forbruk. Og så har de i tillegg prestert å si at dette vil virke gunstigere for sysselsettingen. Det det ville ha virket gunstigere for,det er importen fra utlandet uten at det selvfølgelig ville skape nye og sunne arbeidsplasser i Norge.Akkurat denne siden ved Høyres alternativ har jeg forresten aldri sett at Willoch har kommentert.
Og det skjønner jeg,han er jo tross alt fagøkonom.Og han vet jo at den offentlige sektor har langt gunstigere virkning på sysselsettingen enn en sterk vekst i privat konsum og det ligger selvfølgelig et bevisst valg blant de prioriteringer som regjeringen har gjort. Vi har i denne perioden på tross av at vi er mindretall i Stortinget også fått gjennomført betydelige skattepolitiske reformer. Ja,mer egentlig enn i hele etterkrigstiden.Jeg håper du ikke blir fornærma for det Odvar,men slik er det. Og den urimelighet som ikke minst har opptatt landsmøter i Arbeiderpartiet som bestod i at høyinntektsgruppene jo hadde enorme fordeler ved å kunne trekke fra sine gjeldsrenter på selvangivelsen er sterkt redusert. Istedenfor å få det offentlige å betale 67 kr av hver hundrelapp i renteutgifter så er det nå redusert til 45 kr for de som hadde størst fordeler.Det er ikke dårlig det på to-tre år.Men det er fortsatt mye som gjenstår

mye her også,og jeg synes det er sterkt å beklage at vårt forslag til opprydding i komandittselskapsordningen/beskatningen ikke fikk flertall i Stortinget,men vi kommer sterkt igjen etter valget i høst.

Vi legger ikke opp til i Arbeidsprogrammet og Langtidsprogrammet å øke skattenivået,men det gjenstår altså mye for å lage et bedre og et mer effektivt skattesystem.
I ditt Landsmøteforedrag Gro,for to år siden i 1987,så hadde du funnet fram et sitat fra Piet Hein for å karakterisere norsk skattelovgivning.Det lyder som følger:

"Lov og rett
er et nett
med så sære masker på,
at de små
henger i
mens de store går fri."

Men det var jo før vi begynte å bøte det,så nå er det atskillig flere som henger i og flere skal det bli.

Vi legger ellers opp til å bruke miljøavgifter og også avgifter for å påvirke helsepolitikken på en fornuftig måte.Men uten at det skal øke det samlede skattenivå. Og så overlater vi til Høyre å love store,generelle skattelettelser.Det bør de bli alene om.I den opprettelsesfase som vi nå har vært inne i,så har vi og sett jvor viktig og nødvendig det var å kunne bruke statsbank-systemet som et virkemiddel.Statsbanken har i virkeligheten fått en renessanse under denne regjering.Istedenfor å finansiere 13.000 boliger gjennom Husbanken som skjedde under Willoch så blir det nå finansiert 22.000 boliger i Husbanken.Vi har også utvidet rammene i Distriktenes Utbyggingsfond,Industrifondet og Industribanken for å holde oppe investeringene i industri og næringsliv etter at de private banker nå ligger og slikker sine sår.

Partifeller!

Jeg har brukt størsteparten av dette foredraget til å snakke om vekst og sysselsetting.Men vi må jo være klar over at vekst ikke er et mål i seg selv.Det er først og fremst et middel for alt det andre som vi skal utrette.Og Odvar Nordli,du hadde selvfølgelig helt rett i det du sa i din hilsningstale,at det fortsatt i vårt land finnes mennesker som lever i nød.Men det skyldes jo ikke at vi har for lite å fordele totalt sett i dette land.Det er jo ikke det som er årsaken.Årsaken er jo fortsatt at vi ikke er istand til å fordele det vi har på en rettferdig måte.
Allerede i 1975 når vi hadde langt mindre å fordele enn i dag, så sa Trygve Bratteli at fremtidens generasjoner i Norge behøver ikke å frykte det materielle nivå.Bare vi kan fordele rettferdig så kan det være mer enn nok til alle. Fremtidens generasjoner i Norge vil ikke være truet av det materielle nivå,men det er solidaritetens nivå som vil være avgjørende.Og jeg kjenner ikke noen annen enn Arbeiderpartiet som kan være garantisten for at vi opprettholder solidaritetens nivå i vårt land.

I Arbeidsprogrammet så får vi plass til viktige reformer.
Utvidelse av skoletiden for de yngste,sterkere satsing på miljøvern,forskning som jeg har nevnt,helse og vi kommer også til å opprettholde vår støtte,vår bistand til utviklingslandene.

Norge er det land i verden som yter mest i forhold til sin totale økonomi,og sånn vil det også bli i neste periode.
etter det programmet som vi legger opp.Mange vil kanskje spørre hva disse betraktningene som jeg nå har vært inne på har å gjøre i et foredrag om økonomisk politikk.Til det vil jeg svare alt.Det er jo dette ,det er jo menneskenes totale situasjon det egentlig dreier seg om.Det er dette økonomisk politikk handler om,nemlig sosiale reformer,omsorg,innsats i miljøvernarbeidet videreføring av bistand og gjenreising av landets økonomi vil alltid være det beste vern om velferdsstaten.Vi ser også at det stadig er flere mennesker som lever sykemeldt i lengre tid.
Samtidig så stiger tallet på uføretrygdede.Dette dreier seg om betydelige kostnader for samfunnet,men først og fremst så dreier det seg om psykiske og fysiske lidelser om å bli satt utenfor.
Og svaret er ikke å øke antall stønadsmottakere,men å føre så mange som mulig tilbake til arbeidslivet,og det er det vi legger opp til ikke bare av hensynet til samfunnet,men først og fremst for å bedre den enkeltes livskvalitet.
På Landsmøtet for to år siden så var det en av representantene fra Nord-Trøndelag som uttalte(jeg husket det innlegget spesielt)-jeg husker selvfølgelig alle innleggene,men spesielt det.Vedkommende sa at:ensomhet er i ferd med å bli vår største folkesykdom.
Er det mange som husker det?Det er jeg enig i.Men det koster det ingen verdens ting å gjøre noe med.Det koster ingen ting å snakke med naboen.Det koster ingen ting å besøke sine foreldre,sine pårørende på syke-eller aldershjem,men du verden hvor mye dette har å bety for kvaliteten i det som vi forstår med velferdssamfunnet .Så selv om økonomi er en viktig forutsetning,så er det ikke den alene som betyr noe for hva vi forstår med velferdssamfunnet.

La meg så tilslutt,partifeller,minne om at valget i september gjelder mange viktige enkeltspørsmål.Men fremfor alt så gjelder det helheten,hvordan landet skal styres,hvordan valget kan lede til at landet blir sikret en handlekraftig regjering som har mot og vilje og styrke til å gjøre det som er nødvendig også i vanskelige og upopulære saker. Ingen tenkelige allianser av de såkalte borgerlige partier vil kunne makte dette.Til det er splittelsen for stor. Senterpartiets Lars Velsand tok utgangspunkt i Ibsen-sitate:Tar man livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske,tar man også lykken fra det. Da han konstaterte at om en tar drømmen om et borgerlig fellesskap fra en gjennomsnittshøyremann hva blir det da igjen? Jeg har svaret:Ikke særlig mye.

Kamerater!
Vi har i disse tre årene som vi har lagt bak oss i regjeringen kommet langt på veg med å ordne opp i økonomien og legge et trygt grunnlag for ny vekst og sysselsetting.Men det er fortsatt mange oppgaver som gjenstår.Så mange at det ville være dypt uansvarlig å la de borgerlige nok en gang få sjansen til å sette tingene over styr.
Så la oss også av hensyn til norsk økonomi bruke dagene og ukene foran oss til å sikre et godt valg for Arbeiderpartiet og fortsatt regjeringsmakt.

Behandlingen av innkomne forslag

Dirigenten refererte følgende innstilling fra Landsstyret:

a) Innkomne forslag vedr.Arbeidsprogrammet, tillegg til hefte 8:

Forslagene oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

Vedtak: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

b) Innkomne forslag vedr.organisasonsprogrammet tillegg til hefte 2:

Forslagene oversendes redaksjonskomiteen for organisasjonsprogrammet og lovsaker.

Vedtak: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

c) For sent innkomne forslag:

Forslagene legges ut på representantenes bord.

Vedtak: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Dirigenten fremmet forslag om å begrense taletiden til 5 minutter fra debattens start.

Forslaget fikk enstemmig tilslutning.

Det ble så åpnet for debatten,hvor følgende deltok:

1) Johs.B.Thue,Landsstyret/Sogn og Fjordane

Av og til får du det inntrykket av at den sentrale leiinga i Det norske Arbeidarpartiet har haldningar og synspunkt som ikkje er i samsvar med den såkalte grasrota.Som leiar i eit fylkesparti med sterke og omdiskuterte standpunkt,kjenner eg eit enormt behov for å avliva ein slik myte.Eg vågar den påstanden ,og eg har vore med i politisk arbeid i meir enn 20 år no,at forholdet mellom den sentrale leiinga og fylkes- og kommunelekkane i organisasjonen aldri har vore betre.
Eg har lyst til å seia at vi har det godt i lag og vi er eit godt lag.Men på nokre områder kan vi bli betre,og det er jo gjerne difor vi er komne hit for å peika på dei områda der vi kan forbetre oss. Gjennom politisk arbeid,feltarbeid, så kjem du

ofte i nærkontakt med einskildpersonar,og på ei høyring som Sogn og Fjordane Arbeiderparti hadde om kystproblema i fylket i fjor,sa ein ung og dynamisk fiskar frå Askvoll i Sunnfjord,at han hadde angst for postkassene.Det er eit veldig godt bilde på situasjonen til mange mennesker i dag.Og det er ikkje berre ein ung fiskar frå Askvoll i Sunnfjord som har angst for postkassene i øyeblikket.Vi finn dei i Gamvik og Havøysund,og vi finn dei i Solun,Bremanger og Kristiansand.Angsten knyter seg til systemet som faktisk er iferd med å audmjuka ein god del mennesker.
Gunnar Berge han brukte om bankane omgrepet "feige bankar",eg vil sei at indirekte no forsyner eit illojalt og profitthungrande bankvesen seg over offentlege sosialbudsjett.I forholdet til bankane må vi no syne vilje og kraft til handling og styring.
Eg ber verkeleg dei politiske venene våre i finansdepartementet å sjå på det regel-og lovverket som rår i dag og å bruka det.
For eg trur at vi nærmar oss den gamle sosialdemokratiske sanninga om at dersom vi ikkje får hand over kapitalkreftene, så får vi heller ikkje hand om framtida - og ei betre framtid.
Det var det eine. Det andre eg har lyst til å seia er at stundom møter du den førestillinga at distrikta i Noreg er eit økonomisk problem for fedrelandet.Eg har sett det som ei oppgåve å vera apostel på distriktenes vegne,og det er veldig stor etterspurnad etter apostelgjerningar der i øyeblikket.Og det som eg har lyst til å seia det er fylgjande:
I mitt eige heimfylke vedstår ein at ein sel varer og tenester til utlandet i ein omfang som gjer at fedrelandet ikkje vert rysta av eit økonomisk jordskjelv av dimensjoner.Vi eksporterar dobbelt så mykje pr hovud som gjenomsnitten i landet.
Det er kraftsosialistane sitt framsyn som i dag skapar 30 % av eksportverdet vårt.Og det lærer oss omatt den gamle lærdomen som både Gro og Gunnar Berge var inne på,vi må produsera,vi må selja før vi fordelar.
Tross den enorme verdiskapinga i distrikta,så opplever vi jo nå flyttebylgjer,særleg på kystområda mot sentrale strok.
Tidlegare var flytting å sjå på som fridomsutvidande.Tenarar og husmenn fikk større fridom som industriarbeidarar i bydane.
I dag flytter menneske til mindre fridom.Rettnok flyttar folk i høgre realinntekter til betre tilgang på skule,helsestell,kino og teater,men dei flyttar ikkje til større fridom i sitt eige arbeid, sitt eige liv.Og det er dei økonomiske forholda i landet som er uløyseleg knytt til sjølve fridomsgrepet,og eg trur det at alle ser det og er einige med oss sosialdemokratar når vi seier at det var fridomen i 1980-åra som i dag er største trugsmålet mot fridomen i 1990-åra.

Eg har lyst til å avslutta med eit par postulat for å seie det slik.
Alt tyder i dag på at bygdene,distrikta produserer for fellesskapet vårt. Mykje tyder på at byane tærer på dette fellesskapet.

---

2) Repr.nr 90,Erik Dalheim,Buskerud

I en situasjon med dramatisk bortfall av arbeidsplasser bygd på opprising av varer og tjenester og spekulasjon,parallelt med fortsatt nedgang i vår industrisysselsetting må arbeiderpartiets satsing nå i nødvendig grad rette seg mot opprusting
og utvikling av vår konkurranseutsatte næring.De ressurser som er tilstede i vårt samfunn må i en helt annen størrelsesorden

enn tidligere styres gjennom politiske vedtak der hvor det nå er avdekket at markedsmekanismen alene ikke gjør jobben. Norsk forskning,industri,må settes istand til å bruke minst like mye som de vi konkurrerer med til forskning og utvikling. Vi må styre nødvendig risikokapital til oppbygging av ny og videreutvikling av vår bestående industri.Og våre fortrinn i energisammenheng må skjermes for ytterligere regnskapsteknisk oppprisning. Utfordringen er nå å gi grunnlag for den vekst i verdiskapningen på hele 50 % som er nødvendig fram mot år 2000 dersom vi skal ta vare på vårt velferdssamfunn.De ansatte og deres organisasjoners mulighet til innflytelse i de enkelte bedrifter og konsern,må i denne sammenheng bygges ytterligere ut.Vi i arbeiderpartiet må styrke statens særlige ansvar for norske naturressurser så som olje,gass,mineraler,vannkraft, trevirke for å nevne de viktigste.Slik at disse blir utnyttet og i størst mulig grad videreforedlet i vårt land.Der det er nødvendig må vi ikke vike tilbake for at staten også skal kunne engasjere seg direkte. Staten har vesentlige eierinteresser i norsk næringsliv.Dette eierskap må politisk bevisst ivaretas effektivt og ut i fra langsiktige hensyn.Vedtektene i slike virksomheter må derfor til enhver tid også være tilpasset det formål statens eierskap skal tjene.Arbeiderpartiet må ha en nødvendig strategi for det eierskap staten også i vårt land i kortere eller lengre perioder vil måtte ha i næringslivet.
Noe annet vil være å gi avkall på arbeiderpartiets spesielle ansvar i forhold til samfunnsutviklingen. Jeg vil med dette be om å få oversendt til redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet følgende strekpunkter for innarbeiding i programmet under en ny overskrift -Vekst for industrien - og der bør det stå

- legge forholdene til rette for en nødvendig vekst i verdiskapningen i norsk industri
- videreutvikle våre energikilder slik at rimelig energi beholdes som et konkurransefortrinn
- utvikle større videreforedling av våre råstoffer i Norge
- sikre en løpende kartlegging av norske naturressurser og legge forholdene til rette for en effektiv organisering/ styring av virksomheter som staten eier helt eller delvis.

Forslaget ligger på dirigentens bord.

3) Gro Balas,kvinnesekretariatet

Da finansministeren i sin tid konstaterte at arbeidsmoralen i Norge var for lav,hadde han neppe kvinner flest i tankene. Først opp og sist i seng er fremdeles et godt uttrykk for kvinners totale innsats for å få hverdagen til å henge sammen. Det var nok noen som følte seg litt støtt da det ble stilt spørsmålstegn ved deres innsatsvilje og evne.Den nye hverdagen er for mange,spesielt kvinner,til å slite seg ut på.Ikke fordi økonomisk trange tider krever ekstra tak,men fordi mange manlger det etterlengtede velferdshode - tid.Kortere daglig arbeidstid,fleksibilitet i forhold til livsfaser og driftstider,er fremdeles viktige mål for kvinnebevegelsen. Vi er klar over at det må tas små skritt,men vi er ikke innstilt på å tape målene av syne.Visjonen om en ny hverdag betyr å

løfte blikket fra dokumenter og tallkolonner ,aktivisere fantasi og kreativitet for å finne nye løsninger.
Vi kvinner har alltid hevdet at den offentlige sektor betyr nødvendig og rettferdig avlastning.At velferdsstaten er vår beste venn.Den betyr trygghet for ungene våre, foreldrene våre og besteforeldrene våre.Vi har lenge sett at lange arbeidsdager for både menn og kvinner ville gå ut over alle som har nydt godt av gratisarbeidet som kvinner har utført.Mangelen på barnehageplasser,svangerskapspermisjon og fravær av tilbud til de minste skolebarna,har ført til det jeg ikke nøler med å karakterisere som en kollektiv omsorgssvikt.Det er gledelig og inspirerende at et forhåpentligvis samlet arbeiderparti i vanskelige tider tar sats for å løse disse oppgavene.Kvinnebevegelsen er med rette særlig opptatt av barnas situasjon,og det er slik at økonomiske forskjeller gir barn forskjellig start i livet og forskjellig oppvekst.Den største økonomiske forskjellen finner vi mellom eneforsørger og toforsørger-familien.Aleneforeldre med overgangsstønad har i tillegg små muligheter til å spe på trygden med egen arbeidsinnsats pga avkortingsreglene.Vi regner med at denne ordningen som fører disse aleneforsørgerne med helt alminnelige utgifter rett inn på sosialbudsjettene , endres radikalt ved fremlegging av trygdemeldingen.Det er heller ikke sikkert at vi for evig tid skal slutte opp om at alle direkte overføringer til barnefamiliene skal være like store kontantutbetalinger,samtidig som forsørgerfradraget på selvangivelsen gir mest til dem som har mest.Vi er nødt til å se på fordelingseffekten.Men et forslag om fjerne forsørgerfradraget for å finansiere aktivitetstilbudet til småskolebarna,vil forsterke skjevhetene.Hva med de som får forsørgerfradrag for barn under 7 år,og som betaler dyre barnehage-og dagmammaordninger.Det vil neppe være rettferdig eller vekke særlig stor begeistring hvis vi skal frata dem dette fradraget.
Arbeid til alle er et ufravikelig krav og det betyr også arbeid til alle kvinner.35 % av de ledige er kvinner,og selv om dette ikke er urimelig høyt i forhold til kvinnenes deltakelse på det samme marked,har vi erfaringer for at kvinner kan bli skjøvet ut i perioder med arbeidsledighet.Det er derfor viktig at kvinnenes situasjon vurderes særskilt. Det er positivt at mer enn halvparten av midlene til arbeidsmarkedstiltak skal brukes til kompetansehevende tiltak, og det er særlig viktig for de kvinner som ikke har hatt anledning til utdanning tidligere. Flere distrikter er i dag preget av stor kvinnefraflytting, og skal vi klare å snu denne utviklingen er vi nødt til å forme en distriktpolitikk som imøtekommer kvinners behov.Utover strakstiltak for å bøte på den akutte ledigheten,må vi ha en helhetlig gjennomgang av distriktpolitikken.Vi hører i nyhetene at store summer blir stående ubrukt til disse formål i Distriktenes Utbyggingsfond.Her nytter det ikke å sitte med hendene i fanget å la seg hindre av verken stivbent regelverk eller mangel på informasjon.
Kulturtilbud,barnehageplasser,gode kommunikasjoner er helt avgjørende for å opprettholde levedyktige samfunn også utenfor de større bysentra.Det må i hvert fylke stimuleres til flere kommunesentra med et mangfoldig tilbud.Konsesjoner til transporttilbud i fylkene må gis etter områdeprinsippet,slik at en kan opprettholde et offentlig kommunikasjonstilbud også i de såkalte ulønnsomme områdene.Da blir damene boende,og det kan jeg

garantere.Og dere vet like godt som jeg at uten dem blir det temmelig nitrist.Det velkjente uttrykket "Uten kvinner stanser distrikts-Norge" er altså mer aktuelt enn noensinne.Vi i arbeiderpartiets kvinnebevegelse har tillit til at vår regjering forstår dette.Vi vet at arbeiderpartiet og vår regjering er det eneste alternativ som vever kvinneperspektivet inn i all planlegging.Tilbake på rett spor skal vi sørge for at drømmen om den nye hverdagen blir virkelighet.

Så vil jeg fremme de to forslagene om arbeid og kvinner i distrikts-Norge som er lagt ut på bordene fra Landskvinnekonferansen.

4)Repr.nr 212,Gudmund Gjengaar,Sør-Trøndelag

Jeg er veldig glad for det som lederen presiserte - at det å gi arbeid til alle,er vår viktigste oppgave nå og i framtida. Vi må imidlertid være oppmerksom på at sjøl om tidene blir bedre,så er det ikke sikkert at det fører automatisk til en sterk sysselsetting.Vi må anta at bank,forsikring,handel ikke vil ta inn like mange som før,sjøl om tidene blir bedre. De vil produsere det samme med færre ansatte.Byggevirksomheten vil ikke på lang tid sysselsette så mange som før,sjøl om tidene blir bedre.Det er overskudd på næringsbygg,boligmarkedet er mettet mange steder,og alt som bygges blir mindre og billigere. Køen av nye arbeidssøkere,særlig kvinner,vil øke sjøl om tidene blir bedre.Fordi ledige med bedre utdanning vil stenge voksne kvinner og ungdom ute fra arbeidslivet.Vi må imidlertid ikke la oss margstjele av dagens sysselsettingsproblemer slik at vi glemmer å planlegge hva vi skal leve av og arbeide med om 5,10,20 år.
Programavsnittet heter"Næringspolitikk for omstilling og vekst" - etter mitt syn mye omstilling og mindre vekst. Omstilling og effektivisering er viktig,men det skaper ikke i seg selv nye arbeidsplasser,ny produksjon må til.
Programmet bygger i stor utstrekning på at ideer,skaperkraft og risikokapital skal komme fra det næringsliv og den kredittvirksomhet vi har i dag.Er dette mulig når industriselskapene er mer opptatt av å eie aksjer i aviser og utleiebygg enn å drive produksjonsvirksomhet.Etter mitt syn kan det ikke utvikles ny produksjonsvirksomhet i Norge uten sterkt samfunnsmessig innsats.Høyteknologi,havbruk,reiseliv og petroleumsvirksomhet var for kort tid siden satsningsområdene.Havbruk har fått en setning i programmet,reiseliv to.
På høyteknologisiden bringes det nå fram forslag til nye produkter. Mangel på midler til videreutvikling og til å sette ting i produksjon,gjør at andre land vil overta det vi har utforsket og utviklet i Norge og vil skape nye arbeidsplasser av det. Vårt eneste reelle konkurransefortrinn er energi. Og etter at begrepet langtidsgrensekostnad effektivt har fjernet elektrisk energi fra vannkraft som konkurransefortrinn,har vi nå muligheter for et nytt - naturgass. Vi har noen av de største naturgassene i Europa,men vi er et av de tre land som ennå ikke har tatt gassen i bruk. Alle land benytter naturgass til

produksjon til energi,til industriproduksjon,til erstatning for miljøskadelig brensel som olje og kull,og til alminnelig forbruk.Norge selger gass til Europa. Det gir oss store inntekter, men få arbeidsplasser. Det minner meg mest om da Kolingen kom på Systembolaget og så seg omkring og sa: "Her har dom sprit og så seljer dom 'et."
Energibruk må vurderes i miljøsammenheng,men det er etter mitt syn mer spørsmål om hva slags energi vi bruker og hva vi bruker den til,enn hvor mye energi vi bruker. I løpet av kort tid vil det bli avgjort om gas skal tas i bruk i Norge og hva vi skal bruke den til. Vi skal avgjøre hvor gassen skal ilandføres,dvs. hvilke landsdeler som skal få direkte nytte av ilandføringen i form av arbeidsplasser. Vi skal avgjøre hvor gass skal tas fra til det sentrale østlandsområdet,til energi-og industriproduksjon,og vi skal avgjøre hvor den gass vi eventuelt skal selge til Sverige kommer fra.
Valg av alternativer må ikke bare bygge på bedriftsøkonomiske betraktninger for hver del av virksomheten. Det må først og fremst vurderes hvilken utbygging som gir flest mulige sikre arbeidsplasser og som trekker størst mulig del av landet direkte med i oljevirksomheten og i bruken av gass.
Når valget står mellom gassledning på havbunnen fra Nordsjøen over Hardangervidda fra Kårstø,eller midtlandet gjennom innlandsfylkene,skulle valget være lett. Befolkningsmengden er jo ikke overvettes stor verken på Hardangervidda eller på havbunnen i Nordsjøen. I den kamp som nå er igang med ilandføring og videreføring om hvem som skal kjøpe og selge gass,er det mange aktører på banen.Ikke minst for de største olje-og industriselskaper. Og disse selskapene legger til rette mye av de utredningsarbeider som skal danne grunnlaget for politiske beslutninger og når alle vet hvor mye politikk som ligger i utredningsfasen, er det viktig å være våken for hva som skjer.
Jeg vil bare her få vise til forslaget i hefte 7 på side 88.

---

5)Repr.nr 80,Vigdis Magistad,Oppland

Vi skal ikke etterlate oss gjeld til kommende generasjoner, sa Gunnar. Jeg vil tilføye:Vi skal heller ikke etterlate oss gjeld i distriktspolitikken.Små samfunn som det har tatt generasjoner å skape,hvor mennesker lever tett og nært i hverdag, sorg og fest,må vi ta vare på. Ikke bare av hensyn til alle dem som vil slippe å flytte på seg,og ikke bare av hensyn til alle dem som vil ha veg,butikk og postkontor nær hytta,ikke bare av beredskapshensyn.Men fordi et levende landskap hvor øde skogstrekninger avløses av oppdyrkede jorder.Da jeg kom tilbake for noen års siden var barnestemmene erstattet av måkeskrik, huset jeg bodde i var blitt feriehus for en by i nærheten. Det er ikke slik vi ønsker landet vårt skal være.Gode kommunikasjoner er blant de beste virkemidler vi har for å ta vare på hovedtrekkene i bosettingsstrukturen.Nærhet til jernbane,fly og god veg mangler ofte. Det tar for eksempel lengre tid å reise fra Oslo til Valdres enn det tar å reise fra Oslo til Paris og til London .Jeg var meget betenkt

da flyruta til Valdres ble stanset samtidig som tradisjonsrike Valdresbanen ble lagt ned,optimismen i regionen vår fikk en knekk. Men derfor er jeg også nå svært glad fordi det tas et krafttak for bedre veg og bedre jernbane i den tiltakspakken som Regjeringen legger fram i morgen,og jeg er spesielt glad fordi Europaveg 68 nå skal framføres rundt Hønefoss og slik at den framføringen forseres.For oss i Valdres betyr det at en flaskehals løses opp. For Oppland fylke er det også svært viktig at OL-investeringene framskyndes og spres over en lengre tidsperiode.Da øker mulighetene for at investeringene kan integreres i fylkes infrastruktur og komme til nytte også etter 1994.
Da kan fylket bli bedre å bo i,med økt tilgjengelighet til sykehus og administrasjon og med et styrket næringsgrunnlag. God distriktspolitikk med utbygging av kommunikasjoner er også god økonomi.Reiselivsnæringen er et eksempel. Vi kjøper langt flere reiselivstjenester fra utlandet enn hva vi selger.Ja, landets underskudd i den såkalte reiselivsbalansen er hele 13,5 milliarder kroner.Samtidig står hundretusener hotellsenger i Norge dårlig utnyttet og her er dårlige kommunikasjoner en viktig årsak.
Bedre utnytting av reiselivsbedriftene kunne skapt -rbeidsplasser i våre mest utsatte distrikter,samtidig som utenriksøkonomien ble styrket. Også derfor er fremskyndingen i marspakkene av prosjekter som styrker kommunikasjonene i distriktene viktig.
Vi håper derfor at innsatsen videreføres i årene som kommer.

---

6)Repr. nr 258,<u>Erling Fløtten</u>,Finnmark

Berge sa at der hvor alle vil styre,der kan man ikke seile.
I Finnmark så er det slik at det er svært mange som vil seile, noe som gjør det vanskelig å styre. Det kan være stas å stå på hitlista for popmusikk fra tid til annen,men det er ikke stas å stå på hitlista for arbeidsledighet og fraflytting.
Og ikke bare fra tid til annen,men i fra år til år. Urovekkende nedgang i folketall,høyest arbeidsledighet i landet og tunge investeringer i østlandsområdet det gjør situasjonen svært vanskelig for oss nordafor. Vi er likevel optimister og han Nordli skal ikke være bekymret for at ikke vi skal bevare optimismen,og det skyldes ikke minst det håndslag som Finnmark og Nord-Troms har fått av Regjeringen i form av handlingsplan for 1989 - 91.Vi har fått et pusterom som vi skal utnytte godt. Vår viktigste utfordring og jeg føler at mange av landsmøtedelegatene har gitt uttrykk for det samme tidligere i dag. Det er fortsatt å redusere arbeidsledigheten og for oss selvfølgelig å redusere fraflyttingen.
Gro etterlyste ideer og handlinger i sitt foredrag i dag.Med begrenset taletid skal jeg nøye meg med å peke på et par ting. Regjeringen bør gjøre mer aktiv bruk av de statsgaranterte fiskelån,dvs. driftskreditt til fiskeindustrien,dvs.rammene bør økes og regelverket må mykes opp.Det vil være et utmerket middel til å holde ledigheten nede,og å holde en fiskeindustri igang med meningsfylte arbeidsplasser.Det er en sak som hele kyst-Norge er opptatt av.Videre vil jeg be Regjeringen vurdere å la den ordningen med trygd - altså arbeid for trygd - å vurdere

også å la dem komme private bedrifter tilgode,spesielt i områder med høy arbeidsledighet.Det er nemlig begrenset hva det offentlige kan utnytte av slike tiltak,og vi har en del bedrifter som er inne i vanskelige omstillingsprosesser og som herved også kunne få en håndsrekning i en vanskelig tid.Jeg vil også ganske kort kommentere olje/gass-kapitlet i arbeidsprogrammet.Jeg slutter meg forsåvidt også i utgangspunktet til en del av de ting som ble sagt av representanten fra Sør-Trøndelag tidligere i dag.
På side 23 kan vi lese følgende:"Ved vurdering av om olje og gass skal ilandføres i Norge,må det legges stor vekt på lønnsomhet".Også i Nord-Norge er vi opptatt av lønnsomhetsbegrepet og vi mener det er riktig at det vektlegges.Men vi er bekymret hvis det er snakk om ren bedriftsøkonomisk vurdering og kalkyler, også samfunnsmessige må bringes inn,og jeg støtter derfor det forslag til endring av arbeidsprogrammet på dette punkt som er levert av Faglig arbeiderlag,Trondheim,og jeg skulle bare ønske at arbeiderlaget hadde satt samme tykke strek under både Midt-Norge og Nord-Norge i sitt forslag.Jeg vet også at de Nord-Norske fylkene forøvrig støtter samme sak.En gassutbygging i nord vil være den største satsing siden universitetet i Tromsø ble bygd.
Og det vil helt kunne endre på fraflyttingstendensene og ikke minst arbeidsledighetstallene som vi har på sikt.Og det vil gjelde enten man satser på LNG,man satser på industriell utnyttelse eller man satser på gasskraftutbygging eller en kombinasjon av de samme tre. Det foreligger allerede beregninger i dag som tyder på at det kan ligge en lønnsomhet i dette,også bedriftsøkonomisk lønnsomhet.I alle fall vil vi hevde at en forskjellig lønnsomhet mellom nord og sør ikke må være til hinder for denne sak å kunne prioritere Nord-Norge. Ved dette kan vi bevare den optimismen som Nordli etterlyste og som vi står for i Finnmark og som er grunnkjernen i det heletatt for å kunne av og til finne pågangsmot til å stå på videre.Men vi har et samfunn som jeg har lyst til å si med utgangspunkt i det som Berge sa - vi har et samfunn der man ikke lar folk dø ensom og forlatt. Vi kjenner til hvilke problemer naboen har og vi tar vare på hverandre.Takk og pris for å bo i Oslogryta i så henseende. Hjelp oss å nå målet så vi kommer nederst på hitlisten for arbeidsledigheten.

7)Repr.nr 69,<u>Sylvi Sandvik Heldal</u>

Under kapittel 2 i arbeidsprogrammet punktet :Arbeidsmarkedet står det følgende,jeg siterer:

Valgfriheten i arbeidsmarkedet må bli større.Særlig er dette viktig for arbeidstakere som står i dårligere og helsefarlige jobber.
Til den første setningen: Såvidt jeg vet kan vel folk flest søke de jobber de måtte ønske.Når det gjelder den andre setningen så syns jeg det er skrekkelig at den står der i det heletatt. Hvem er det som skal gå inn i disse dårlige,helsefarlige jobbene,når de som har hatt dem tidligere har forlatt dem.
Det burde ikke være nødvendig å si til en arbeiderpartiforsamling at vi ikke må se på folka som står i jobben,men vi må se på arbeidets art og arbeidsmiljøet omkring den.Så jeg foreslår da at disse to setningene tas ut av programmet og jeg har levert inn forslag på det.

Retten til arbeid er grunnleggende rettigheter.Og for vårt parti er arbeid for alle et av de viktigste mål i vår politikk.
Under dette landsmøtet opplever vi å ha en arbeidsledighet som vi må gå langt tilbake i historien for å finne.Ingen av oss er særlig glad over denne utviklingen i dag.Men la oss slå fast at arbeidsledigheten hadde ikke vært noe mindre under en sentrumsregjering.Det jeg er noe forundret over er:Vi har forferdelig mye ugjort i dette landet vårt på så mange slags felt.Hvorfor oppretter vi da ikke stillinger der hvor det er behov for det? Samtidig så vet vi at det i staten er gått ut ordre om å beholde ubesatte stillinger som blir ledige,altså utover den tiden det går med å ansette nye,samtidig med at kommunalministeren kommer med bl.a. arbeid for trygd. Dette betyr altså at staten pga underbudsjettering ikke ansetter folk i faste organiserte stillinger som er vedtatt opprettet i tidligere stortingsvedtak.Mens denne pakken og andre tiltak tross alt ville måtte bety at man mer eller mindre tilfeldig kaster folk og penger på arbeid som måtte dukke opp.Arbeidsmarkedstiltakene er vi alle enige om og er nødvendige,og de skal vi gjøre det beste utav.Men det virker da veldig inkonsekvent og samtidig holde ledige faste organiserte stillinger i staten.Med andre ord,det offentlige må først og fremst ansette folk i de ledige stillingene før de begynner å engasjere folk utenpå det faste systemet.Det ville i allefall ha redusert arbeidskøen noe.

Dirigenten opplyste om at det har meldt seg 55 talere.Han fremmet forslag om strek med adgang til å levere forslag under talere nr 8 og 9.
Vedtak:Forslaget om strek ble enstemmig vedtatt.

Debatten fortsatte med:

8)Repr.nr 134,Jakob Olaus Moe,Aust Agder

Arbeidsprogrammets hovedkapittel om ny økonomisk vekst og bedre fordeling av inntekter,formue og andre forhold som påvirker våre levekår er et godt kapittel og må selvfølgelig stå heilt sentralt i arbeiderbevegelsens politiske arbeid.Og selvfølgelig - eit samfunn med små forskjeller er eit godt samfunn å leve i.
Ein jevnere fordeling av våre goder skaper trygge og stabile samfunnsforhold.Den nordiske samfunnsmodell må bringes videre fram.Vi må la den sosialdemokratiske samfunnsmodell i enda sterkere grad prege utviklingen i vårt eget samfunn samtidig som vi må være oss bevisst at nettop vår samfunnsmodell danner mønster for utviklingen i andre land.Vi må være oss bevisst at den faglige og den politiske arbeiderbevegelsen skal opptre sammen i den forstand at utviklingen skal ledes av og preges av våre felles og grunnleggende politiske holdninger.Og jeg føler,partifeller at arbeidsprogrammet bygger i seg de overordna målsettingene.Hvilke elementer er det som har betydning for en slik fordelingspolitikk,der målet er å sikre arbeid for alle,bedre velferds-ordninger,en rettferdig fordeling av inntekter og formue. Jeg vil bare peke på en del forhold uten å gå nærmere inn på en analyse av dette,men det er åpenbart at forholdet mellom offentlig og privat forbruk har stor betydning i fordelingspolitikken.Nivået på det offentlige forbruk må opprettholdes for å sikre viktige velferdsgoder,men nivået må ikke være statisk.

Utbygging av eksisterende og nye ordninger må skje gjennom omfordeling og bedre utnyttelse av ressursene.Et annet forhold er fordelingen mellom generasjonene.Dette er en stor og sentral utfordring i tida som kommer.Dessuten vil rente-og kredittpolitikken være viktige elementer i en viktig og godt sosialt fundert fordelingspolitikk.Inntektspolitikken skal bidra til å trygge sysselsettingen,veksten,en lav prisstigning og en rettferdig inntekstfordeling.Og arbeiderbevegelsen kan ikke akseptere bruk av arbeidsledighet som virkemiddel eller et element i den økonomiske politikken.Og vi må vel for å hindre dette,stimulere til inntektspolitisk samarbeid.Mitt spørsmål blir i alle fall - med hvem? Det inntektspolitiske samarbeidet vi har hatt siden regjeringsskifte i 1986 har vært godt og det har vært heilt nødvendig.Og ikke minst har LO-ledelsen vist ansvar og tatt mange, harde tak i dette samarbeidet.Ettertida har vist at de har handlet heilt riktig.Dette fortjener de stor anerkjennelse for,og i en slik situasjon har vi altså hatt et høyreparti med Syse og Willoch i spissen som har opptrådt heilt utenfor banen og ropt "ulv". Medansvar for landets økonomiske situasjon er noe heilt annet enn surmulen kritikk. I Aust-Agder har vi levd med en alt for høy arbeidsledighet alt for lenge.På heile 1980-tallet har vi vært det området i landet som har hatt blant de høyeste arbeidsledighetstall.Nedlegging av bedrifter og redusert bemanning har vært vanlig nyhetsstoff.Aust-Agder arbeiderparti har heile denne perioden topprioritert arbeidet med å skape økt sysselsetting.
Sjøl om mye av arbeidsledigheten er resultatet av en gjennomgripende omstrukturering,viser den oss lokalt det faktum at dersom ledigheten først oppstår i større omfang og på en måte biter seg fast, er det svært,svært vanskelig å få en økning av sysselsettingen slik at arbeidsledigheten reduseres til et minimum.Aust-Agder arbeiderparti vil sterkt understreke dennefaren også i forhold til de uakseptable høye arbeidsledighetstall som vi har i vårt land i dag.4 % arbeidsledighet er uakseptabelt.Erfaringene våre fra distrikter i Aust-Agder er,at ledigheten på en måte blir en del av virkeligheten og dermed over tid akseptert eller integrert som en del av det lokale systemet.Landet vårt,partifeller, må ikke komme i samme situasjon.Kravet fra Aust-Agder er at ytterligere tiltak må iverksettes overfor særlig hardt rammede områder,slik som i vårt fylke,må det prioriteres ekstra tiltak i økende takt dersom sysselsettingsproblemene skal kunne løses lokalt.Vi har imidlertid tro på at også lokale krefter er av avgjørende betydning i dette viktige arbeidet.Organisasjoner, kommunalforvaltning,den fylkeskommunale forvaltning og ikke minst våre lokale politiske partier kan bidra positivt og offensivt. Formålet er kort og godt det faktum at vi lokalt ikke kan akseptere den økende ledighet,og vi vil på alle fronter kjempe for økt sysselsetting i eget distrikt.Vi kan vise til resultater og arbeidet vil fortsette med full styrke.

---

9)Bjørn Tore Godal,sentralstyret

Fra høyrenold så hevdes det som kjent at de høye arbeidsledighetstallene er et resultat av arbeiderpartiets såkalte feilslåtte politikk.Fra den motsatt fløy så hevdes det at regjeringen bruker arbeidsledigheten som et virkemiddel i den økonomiske politikken.

Begge deler er selvsagt usant.Og jeg tror de fleste er klar over det.Jeg tror det var hele det politiske Norge med unntak av Høyre som i vantro så at Jan P.Syse for noen uker siden forsøkte å mobilisere til regjeringsskifte med utgangspunkt i de nye ledighetstallene.Vel,vi så hvordan det endte.I løpet av få timer inntok den samme Jan P.Syse rollene både som løve og skinnfell.Og spørsmålet nå er i grunnen mer hvem som skal bruke den skinnfellen som grunnlag for en ny generasjon av høyreledere.For der i gården går det som kjent fort.Senterpartiets talsmenn har sagt det de fleste vet og av en eller annen grunn så virker det sterkere når de sier det.Med Høyres økonomiske opplegg ville ledigheten vært enda høyere som Gunnar var inne på.Men når alt det er sagt - det er selvsagt en mager trøst for de titusener som nå er arbeidsledige.Arbeidsledigheten er vårt ansvar,selv om skyldsspørsmålet ser annerledes ut.Verken 90.000 eller 50.000 arbeidsledige kan være akseptabelt for et parti med våre programmer og våre tradisjoner.Krisetid det er reformtid.Og det er jo ingen tvil om at høyrebølgens økonomiske falitt slik vi så den i 1986,det ble også regjeringen Willochs bane.Men det ble jo arbeidsplasser av den høyrebølgen.60.000 arbeidsplasser i bank,finansiering og eiendomsforvaltning,60.000 arbeidsplasser i varehandelen og Willoch og Syse har på langt veg rett når de sier at i tall var vår velgergaranti langt på veg oppfylt da vi overtok.Men var det flere arbeidsplasser i spekulasjonsøkonomiens Norge i det lånefinansierte overforbrukets Norge vi tenkte på da vi utstedte vår velgergaranti? Svaret er selvfølgelig nei!Men dette har vi da hatt noen problemer med å få folk til å forstå.Vi trenger færre arbeidsplasser av det slaget som står på sandgrunn og det er fortsatt arbeidsplasser som gjør det.Og vi trenger fler arbeidsplasser hvor det er reell produksjon og reell verdiskapning.
Skal det som ble kalt høyrebølgens økonomiske falitt også bli dens politiske endelikt,så må vi kaste oss inn i arbeidet.
Ikke bare å få ned underskuddet i utenriksøkonomien,vi må få ned prisstigning,kostandsstigning og rente,alt dette er viktig,men vi må også reise krav om grunnleggende reformer i den økonomiske politikken slik at vi kan unngå at det samme skjer igjen som skjedde i de årene som ligger bak oss.Og der er det mange spørsmål å stille.Hvem kan for eksempel med handa på hjertet og med henvisning til den demokratiske sosialismen forlange at folk som jobber i høyproduktive bedrifter med gode økonomiske resultater skal utvise moderasjon,mens eierinntektene går i lomma på de samme eierinteressene.Svaret er selvsagt ingen.Og derfor er jeg glad for at arbeidsprogrammet reiser krav om reformer som kan styrke det økonomiske demokratiet og som bringer oss i en situasjon hvor de som gjør jobben,også blir delaktige i resultatet uten at det skal føre til at alle sloss for å komme over gjennomsnittet.Det er som kjent en umulighet.
Oslo Arbeiderparti har reist krav om en lang rekke presiseringer og forbedringer i forslaget til arbeidsprogrammet.Det gjelder kredittpolitikken,skattepolitikken og det gjelder også arbeidsmarkedspolitikken som nå står i brennpunktet.I arbeidsledighetens Oslo,og den er også nå i Oslo,så florerer kontraktørvirksomheten og den private arbeidsformidlingen i en situasjon hvor organisert arbeidskraft går ledig.I arbeidsledighetens Oslo går fortsatt bygningsarbeidere ledige hvor skoler og offentlige bygg forfaller.
Sånn er det i mange kommuner her i landet som denne forsamlingen vet enda bedre enn meg.Men oppgaven må jo være å drive frem kommunale bedredskapsplaner som forener de uløste oppgavene med de arbeidsledige hendene.Men det går tregt,ikke minst i Oslo og i mange andre kommuner også,og denne tregheten må det nå bli slutt på.For det har sin begrensning hvor lenge folk finner

seg i den når en vet hva vi står overfor av problemer på felt etter felt.En balansert næringsutvikling det må bety at vi får et variert arbeidsmarked som gir variasjon både i by og på land.
Jeg ser for meg en situasjon hvor vi igjen må styrke industriens plass i byene våre,em samtidig gi et mer variert arbeidsliv der hvor vi har ensidige industristeder og vi får flere innlegg fra Oslo Arbeiderpartis side om de spørsmålene.På det beste har vi, dirigent,greid å forene by og land i Det norske Arbeiderparti.
Det er det nå enda større behov for enn før.

Dirigenten opplyste at fristen for å fremsette forslag er gått ut.
Debatten fortsatte med:

10)Repr.193,Unni Hole,Møre og Romsdal

Som boligpolitiker i Ålesund kan jeg støtte fullt ut dei punkta som er lista opp på side 19 i forslaget for arbeidsprogram for 1990 - 1993.Det er likevel to punkt som jeg synes er litt for lite presisert.Det første er kommunene og boligtomtereserver.Slik kommuneøkonomien har utviklet seg ser kommunen seg ikke istand til å binde kapital og påføres store renteutgifter ved å erverve grunnarealer for boligbygging.Dette gir våre politiske motstandere gode argumenter for-at boligbyggingen - det får private grunneiere og entreprenører ta seg av.Utnyttingen skjer da ofte i strid med kommunens planer.Arbeiderpartiet burde tilrettelegge for en rimelig,meget rimelig finansieringsordning,der kommunene får tilgang til lånemidler.Det andre punktet jeg mener er for lite presisert i arbeidsprogrammet,er låneordningen og tilskuddsordningen for utbedring og fornyelse av eldre boliger.Kfr.forslag 9.1 på side 68 i heftet for innkomne forslag fra Fevåg og Hasselvik arbeiderlag.
Både i byene og kanskje ikke minst i landdistrikta sitter det eldre mennesker med store og tungvinte leiligheter.Eldre mennesker har ofte motvilje mot å ta opp lån for å modernisere og fornye sine boliger.Her har vi som parti en viktig oppgave:å tilrettelegge for en utvidelse både av utbedringslånsordningen og av ordningen med utbedringstilskudd.Boligkontorene i kommunen har en viktig oppgave i å gjøre disse ordningene kjent for publikum.
Fevåg og Hasselvik arbeiderlag foreslår rente-og avdragsfrie lån som eiendommen hefter for.Det kan være noe vanskelig å ta stilling til dette - om dette er den beste ordningen for å hjelpe eldre mennesker i gamle og lite funksjonsvennlige boliger.Men forslaget er virkelig interessant.Vi må få klart fram i vårt nye arbeidsprogram at,og jeg har da innlevert forslag på to nye strekpunkt

- Kommunene får slike økonomiske rammevilkår at de makter å tilrettelegge for boligtomtereserver.
- Ordningen med utbedringslån og utbedringstilskudd videreutvikles slik at spesielt eldre mennesker kan få modernisert sine boliger.

Jeg har da levert forslaget til dirigentbordet.

Nr 11)Repr.nr 66,Hans Kolstad,Hedmark

Faresignalene truer innlands-Norge.Vi har fått en rapport fra Østlandsforsikring siste uken,som viser at fram mot år 2000 så vil folketallet i Hedmark gå ned med 5 - 6.000 innbyggere. Sentrale strøk i fylket er lenger ikke sterke nok til å stå i mot den sentralisering som nå går over landet.Sentraliserings-kreftene har fått tak i Hedmark slik at det er grunn til å rope et varsko herfra.Denne forskningsrapporten er lite hyggelig lesning.Det betyr at lokalsamfunn i Hedmark vil dø,det er ikke muligheter for å opprettholde servicetilbud for den lokale befolkning.Dette er ikke noe spesielt for Hedmark,vi har det samme i innlandsfylket Oppland.
Jeg skal la Hurum ligge i denne sammenheng,men jeg har likevel lyst til å si at det stortingsvedtak som ble fattet i forbindelse med Hurum vil forsterke denne bølgen.Det snakkes jo om byer på 50-,60-,70.000 innbyggere og et sted må jo disse innbyggerne komme fra og det er jo nærliggende å tro at det må være fra distrikts-Norge og vi i innlands-Norge ligger nær.Men jeg går ut i fra at regjeringens politikk på dette felt,som det ble uttalt i stortinget under stortings- behandlingen ligger fast,at det lenge har vært tverrpolitisk enighet om å vri næringsutviklingen i Oslo-området fra sør til nord.Så jeg skal la det ligge.Vi vet imidlertid i innlands-Norge at vi vil finne løsninger - og således er vi optimister.
Vi må imidlertid bli tatt på alvor.Vi må få rammebetingelser for næringslivet som gjør dette mulig. OL på Lillehammer i 1994 vil være for lettvint å tro er en løsning.Vi har sterke sider i innlandet.Vi har et landbruk av landbruksbasert industri, vi har reiseliv og friluftsliv som er helt unikt i landet,vi har kultur og kulturliv som vi er svært stolte av.Og vi har en god offentlig sektor og en sterk offentlig sektor.Med dette som fast utgangspunkt,sammen med kunnskap og kompetanse så er vi sikker på at vi skal klare å bygge opp igjen og å utvikle innlandet.
Men vi må få en ny giv i distriktssatsingen.Vi vil ikke lenger se på å godta at menneskelige røde ressurser strømmer ut av fylket og at grønne råstoffressurser strømmer ut av fylket.Som jeg allerede har vært inne på så er landbruk og landbruksbaserte næringer sterke,og vi kan se at dette vil være også framtida for oss.
Vi må imidlertid få opprettholde den helhetlige landbrukspolitikk som vi har hatt gjennom Øksnes,Treholt,Ingvar Bakken og Nordli.
Det har vært målet for Arbeiderpartiet å trygge arbeidsplasser, akseptable inntektsforhold og slik sett opprettholde bosettingen.
Vi aksepterer at det blir en diskusjon om inntektsutjevning når det gjelder brukstyper,produksjon og landsdelene i mellom og mindre svake distrikt.Men vi aksepterer ikke at vi får enkelt-utspill når det gjelder landbrukspolitikk,og vi må ha helheten for øye.Og det undrer oss noe at det landbrukspolitiske utvalget i partiet ikke har hatt noen saker eller denne landbrukspolitikken til diskusjon de siste to år.Vi må selvfølgelig stille krav til næringen om ressursbruk,om miljø og ikke bare om økonomi.
Landbruk er som sagt svært viktig for innlandet.For Hedmark så skapes 3 milliarder i produksjon og vi ser mulighetene,og vi i Hedmark Arbeiderparti er opptatt av å forme dette videre.Det vil kun være et supplement.Det vil ta mange 10-år å omforme innlands-Norge fra et landbruksdistrikt til noe annet og nytt som vi ennå ikke ser konturene av.Så la oss ta vare på distrikts-Norge,la oss

ta vare på den helhetlige landbrukspolitikken i Arbeiderpartiet.

---

12)Repr.nr.120,Nils Bjørnflaten,Telemark

I de økonomiske magre tider som nå er kommet,har dette skapt en ugunstig utvikling på mange områder,og i særdeleshet da i kommuner med store sysselsettingsvansker.Hvem som har skapt denne situasjonen med forbruk og med overinvesteringer som skulle tilsi at vi ikke er 4,5 mill.mennesker,men ca 10,det skal jeg la ligge.Men jeg kan jo si så mye at de folkene er ikke tilstede her i denne salen og på dette møtet,men de følger nok med.Omstillingen i næringslivet er nødvendig fordi verden den går videre,og det gjør den fordi den ikke kan gå den andre vegen,sjøl om en av og til kunne ønske det.Og det er vel ikke for hardt å si at det er få varige og uforanderlige virksomheter igjen både i verden og i Norge. Og dette så klart,stiller jo meget store krav til både partiet og til de som har ansvaret.Jeg,og veldig mange med meg,kan på ingen måte akseptere den arbeidsløshet vi nå har,og det kan selvfølgelig heller ikke Det norske Arbeiderpartiet gjøre.
I forbindelse med dette vil jeg si at muligheten for ekstraordinær sysselsetting i den kommunen jeg kommer fra er ikke så lett.Og det er fordi at en ikke har egentlig de midlene som skal til,bl.a. til egenandel og til det som skal utføres.Oppgavene ligger der slik at ledige hender kan komme i arbeid,men som sagt midlene mangler og ikke viljen.Og skal staten nå nå fram med sine nye sysselsettingstiltak og sin nye pakke,så bør dette skje da gjennom det offentlige engasjement i kommunen og ved at staten tar samtlige kostnader ved ekstraordinær sysselsetting.Littegran til forslaget til arbeidsprogram,så i samband med de regler som gjelder i dag, så mister de arbeidsløse sin trygd eller dagpenger når de har gått arbeidsledige i 80 uker.Og da må en eventuelt se fram til 26 uker,og det er et halvt år uten dagpenger,og det sier seg sjøl hvordan en slik situasjon vil være for den enkelte.Og tenk på hvordan dette er for personer som er litt opp i åra og som har vanskeligheter med å få jobb i vanlige gode tider.Så jeg håper også det forslag som ligger til arbeidsprogram blir skikkelig behandla der.Jeg er så heldig at jeg skal være med der sjøl,så det skal jeg huske på.Som sagt så må tiltakene overfor de som går ledige i dag intensiveres og kanskje legges litt om.
For også vårt land må betale mere for den fulle sysselsetting.
Og det må være moralskt riktig å redusere våre krav til økt personlig inntekt og se dette som vårt bidrag til å løse hoved-oppgaven - arbeid for alle.Vi kan ikke hele tida be om større og store bevilgninger,men kanskje bør vi spørre om vi bruker våre midler på den mest effektive måte, om vi har de mest treffsikre virkemidler for å hjelpe de distrikter som har det verst.
Jeg synes Odvar Nordli sa det veldig fint i sin hilsningstale til landsmøtet,da han sa bl.a. - la oss møte problemene men også framtida med tro og optimisme - og han overlot framtids-pessimismen til de borgerlige partiene og han sa vel noe slikt som at de er som skapt til bære den.Og helt tilslutt for egen regning,så tror jeg egentlig også at de liker å være pessimistiske.

---

13)Repr.nr 235,Torun Myklebust,Nordland

Jeg kommer fra Nordland fylke,nærmere bestemt Lofoten,og det sier seg vel kanskje sjøl at det er fiskeripolitikken som ligger hjertet mitt nærmest.Når det gjelder det fiskeripolitiske og det distriktspolitiske arbeidsprogram for neste stortingsperiode,så vil jeg trekke frem kystfiskerne sin betydning for den bosetninga som vi har langs vår kyst.Vi som bor der,vi er glad i landsdelen vår og vil gjerne fortsette å bo der. Det har alltid vært svinginger innen fiskeriene,det har vi vært vant med og det godtar vi.Men slik som det har utviklet seg med stadig større båter og mer effektive redskaper så ser vi jo at fiskebestanden har blitt ødelagt.Silda forsvant,lodda like så.Torsken er nesten borte,og hysa står i faresonen.Alle er enige om at her må det en kraftig regulering til, kystfiskerne også.Men det må gjelde for alle fartøy.Skal torskebestanden vernes i gyteperioden ,så må den vernes.Det må ikke bli slik at kystfiskerne må ligge på land mens mer effektive redskapstyper kan fiske fritt. Det er ikke å verne gytetorsken.Siden jeg er i fra Lofoten så har jeg veldig lyst til å fortelle dere litt om situasjonen i Lofoten i dag.Fiskerne i Lofoten de startet i år med en svak optimisme.Det har vært registrert mere fisk i havet enn på mange år.Kanskje blir det et normalt fiske i år,tenkte vi. 3.januar ble linebruket satt i havet.Stor fin torsk -dette så lovende ut.Så ble det uvær en uke.Neste sjøvær var også brukbart. Ingen tenkte på at arbeidsdagen var mer enn 30 timer lang.Nei, alle håpet på at fisket hadde bedret seg.Nå kunne man kanskje få betalt bruksutgiftene denne sesongen.Men så bestemte værgudene seg for at nå skal vi regulere.Og uværet det har rast over Lofoten i ukevis.80 sjøvær siden nyttår og store brukstap,og det gjelder spesielt for flåten som drifta på yttersiden av Lofoten. I Vestfjordbassenget er det dessverre ikke kommet en eneste gytetorsk ennå.Men fiskekjøperne de har fått fisk på hjellene i Lofoten. Hver uke så kommer det store trailerlasta med trålfisk fra Vesterålen så det blir nok prima vare til Australia i år også.
Det er mange ting som jeg gjerne vil ha tatt opp når det gjelder fiskepolitikken ,bl.a. stabile fiskepriser.For tre år siden var kiloprisen til fisker 13 kr for samme fisken som de i dag betaler 26 for.Best betalt fisk i Lofoten i dag er den som blir hengt på hjell - tørrfisk.Den får fiskerne 14 kr kiloet for. Tenk på det dere når dere går til fiskehandleren for å kjøpe fisk. Fiskeriene er inne i en krisetid.Vi må prøve å overleve mens vi bygger opp fiskebestanden. Ved felles innsats skal vi nok klare det,men vi trenger alternative arbeidsplasser ute i distriktene så ikke ungdommen reiser fra oss.Kommunene trenger kapital så de kan overleve krisetiden.Men vi nordlendinger vi er sterke, vi er seige,vi skal stå han a'.

---

14)Repr.nr.151,Svein Fjeldheim, Rogaland

Tidligere finansminister Per Kleppe sa en gang i en kommentar til Vest-Tysklands enormt høye arbeidsledighetstall følgende: Så lenge det Norske arbeiderpartiet sitter med makten vil vi aldri akseptere at arbeidsledigheten blir brukt som et virkemiddel i den økonomiske poltikken.Dette har vært og må fortsatt være

Arbeiderpartiets fundament og grunnholdning.Når jeg alikevel tar opp dette nå,en påstand som landsmøtet ser som en selvfølgelighet, så er det selvsagt ut fra det faktum at en i dag har reelt over 130.000 arbeidsløse.Og etter å ha snakket med flere av de arbeidsløse så må jeg si at jeg skjønner at de,altså de arbeidsløse,har problemer med å mobilisere forståelse for at regjeringen ikke også bruker eller aksepterer økt ledighet som et virkemiddel i den økonomiske snuoperasjon. Det er sagt at regjeringen i 86 startet på den mest omfattende økonomiske snuoperasjonen her i landet i etterkrigstiden,og det er helt sikkert riktig.Men en må vel i dag erkjenne at en hadde ikke regnet med de ekstremt høye ledighetstall som vi nå ser.Innstrammingstiltakene har helt klart gitt utilsiktede virkninger og det må en gjøre noe med snarest. Vi må være villige til å dempe innstrammingene slik at de som har det største behovet får bedret sin kjøpekraft,og det vil også selvsagt bedre på sysselsettingen.Og vi må være på vakt mot industriledere og økonomer som ser på økt ledighet som et positivt bidrag til omstilling i næringslivet og til industriell vekst. De som snakker om de gode sidene ved økt ledighet har et meget fjernt og høyst teoretisk forhold til ledighet.Og jeg har personlig ikke møtt et eneste menneske ,som selv ønsker å befinne seg blant de arbeidsledige. Arbeidsledighet betyr paradoksalt nok at samfunnet betaler for at tilgjengelig arbeidskraft ikke brukes.Og dette gir en klar økonomisk begrunnelse for en meget sterk satsing på næringsutbygging og arbeidsmarkedstiltak.Og etter å ha hørt både Gro og Gunnar i dag så må jeg jo si at jeg har forventninger til at regjeringens nye sysselsettingstiltak vil bidra til en betydelig bedring av situasjonen for mange arbeidsløse. Norsk industri har også et klart ansvar for å viderutvikle arbeidsplasser.I den sammenheng må jeg be Landsmøtet om å be regjeringen - eller må Landsmøtet be regjeringen om å stille sterkere krav til industrien, eksempelvis i forbindelse med behandlingen av kraftprisene.
For å eksemplifisere hva jeg mener:Når Norsk Hydro går med milliardoverskudd og samtidig sier opp over 160 ansatte på Karmøy,da er det noe galt.Da viser ikke denne industribedriften et samfunnsansvar for den ledighetssituasjon vi har i dag.Og så tilslutt litt om bankene.Bankene har fortsatt for fritt spillerom.Det såkalte frisleppet som varte i flere år og hvor Høyre lot bankvesenet løpe løpsk uten noen som helst kontroll.Det førte som vi alle vet til milliardtap for bankene.Enten nå bankene liker å høre det eller ikke så er det slik at det er den vanlige låntaker som får svi for den såkalte yappe-festen og som nå sliter med oppvasken,og det verste av alt de var ikke en gang med på festen. Men det er vel slik det pleier å være i de kretsene at man har tjenere for å ta seg av oppvask og opprydding.Selv om det i dag er langt bedre styring på norsk økonomi generelt sett,så synes jeg nok at bankene er fryktelig trege til å reagere med å sette ned utlånsrenta i takt med rentereduksjoner Norges bank har foretatt siste år.Det hørte jeg forøvrig også Gunnar nevne.Og jeg må da si,finansminister,at store deler av den norske befolkning ville sette overmåte stor pis på om du går sterkere tilverks og styrer bankene til en raskere rentenedsettelse.

Forhandlingene tok 15 minutters pause kl 17.00.

Møtet satt igjen kl 17.25.

Dirigenten refererte meldinger om møte i redaksjonskomiteen for organisasjons-og lovsaker,og i redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Dirigente foreslo at taletiden blir nedsatt til 3 minutter når alle fylker har hatt ordet.
Vedtak:
Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Debatten fortsatte med:

15)Sigve Brekke,AUF

AUF er sterkt bekymret for dagens høye arbeidsledighet.For arbeiderbevegelsen som alltid har hatt et kompromiss-løst forhold til arbeidsløshet ,må 130.000 uten fast arbeid få bjellen til å ringe ganske kraftig.Våre ideologiske bærebjelker,frihet, likhet og solidaritet vil være umulig å holde ved like hvis selve fundamentet,arbeid for alle,skulle svikte.Arbeidsledighet er først og fremst en tragedie for den enkelte.Det gir manglende selvrespekt,gir apati,gir en følelse av å ikke høre til i samfunnet.Det skal være trygghet knyttet til det å ha rett til arbeid.Og AUF har foreslått at vi snarest må få en lovfesta ungdomsgaranti for all ungdom under 25 år.Ledighet gir også en særdeles ufornuftig ressursbruk fra samfunnets side.Mennesker uten arbeid skaper ingen ting og belaster i tillegg offentlige budsjetter unødvendig.Arbeidsledighet er derfor en ond økonomisk sirkel.Mennesker i arbeid skaper verdier,både overfor seg sjøl og overfor fellesskapet.Full sysselsetting er derfor en god økonomisk sirkel.For en sosialdemokratisk regjering som har et mål om full sysselsetting uløselig knyttet til sitt navn,vil høy ledighet i lengden være en helt uholdbar politisk belastning. Så lenge menneskenes og velgernes tillit til Arbeiderpartiet i stor grad avhenger av hvordan vi greier å takle det aller viktigste politiske spørsmålet,vil en valgkamp og et stortingsvalg ikke kunne vinnes uten at vi gjør noe med dagens ledighetstall.AUF mener at det er viktig i situasjoner som dette å se litt tilbake,å se ledighetstallene i en sammenheng.Det betyr ikke at vi skal unnskylde ledighetstallene,det betyr heller ikke at vi skal bortforklare dem.Imidlertid er det viktig å konstatere den økonomiske snuoperasjonen som er foretatt.Det er blitt orden i utenriksøkonomien i løpet av ganske kort tid fra et underskudd på 40 milliarder så står vi nå i nærheten av 0. Renta faller og pris og kostnadsveksten er for første gang på lang tid under kontroll.Dette har vært vellykket og det har vært nødvendig.Ja,faktisk bedre enn forventa.Men baksiden, kamerater,det er et uakseptabelt høyt ledighetstall.AUF vet at det er vanskelig å drive innstrammingspolitikk.Men vi mener også at vi bør vurdere doseringen av de tiltakene vi bruker i innstrammingspolitikken.Vi mener at en ganske straks kan sette igang større virksomhet innenfor endel bransjer.Vedtatte offentlige bygge-og investeringsprosjekter må snarest fremskyndes. I miljøsektoren så finnes det en rekke uløste oppgaver.
Og vi må ha økt innsats innenfor helse-og sosialsektoren.
AUF har sendt en rekke sånne konkrete forslag til regjeringen.
I en omstillingsprosess må man ha tilstrekkelig med arbeidsmarkedstiltak,spesielt gjelder dette ungdom.Arbeidsmarkedstiltakene må være noe mer enn en oppbevaring.Det må være

opplæring som en yrkesforberedende alternativt en anstendig tariffmessig betaling.Spesielt gjelder dette praksisplasser,og AUF har sendt inn til redaksjonskomiteen et forslag på hvordan praksisplassene kan gis et bedre innhold.Vi må gå i sammen den faglige og politiske bevegelse for å greie dette løftet.AUF og LO har laget et handlingsprogram med en rekke strakstiltak.Vi må også som bevegelse sjøl kunne ta et tak.Gå fra prat til praksis. Gi plass til en til i egne organisasjoner,ta initiativ til flere lærlingplasser, puss opp Folkets Hus rundtomkring osv.Mulighetene her er store sjøl innenfor egen organisasjon. AUF er svært fornøyd med lønnsoppgjøret og henger oss gjerne på den hyllest Gunnar Berge ga til Leif og LO istad.Det har vært et vesentlig bidrag,kanskje det mest vesentlige bidrag for å bekjempe ledighetstallene.Vi er og svært fornøyd med at vi i februar måned faktisk hadde en liten nedgang i ledigheten. Innsatsen på arbeidsmarkedstiltak viser nå at det begynner å virke og enda gledeligere - antall ledige jobber stiger - optimismen er kommet tilbake.Vi er derfor spent og har store forventninger til den pakke regjeringen skal legge fram i morgen.Det går rette vegen og vi i AUF skal være med å spre optimisme i tiden fremover.

---

16)Repr.nr 30,Audun Fiskvik,Akershus

Det å stå her som representant for Akershus med en arbeidsledighet på 1,9 % å advare mot en øket arbeidsledighet det kan kanskje virke underlig.Særlig hvis en sammenligner de prosenttallene med de prosenttall en finner i mange andre deler av landet.
Men det er likevel et faktum at det er de sentrale områdene av Oslo og Akershus,pluss Hordaland og Bergen som i februar hadde den sterkeste økningen av arbeidsledige.Ja,faktisk så var nesten hele arbeidsledighetsøkningen skjedd i de områdene og den var på godt over 1700 personer i februar.Og jeg er personlig svært redd den utviklingen som vi kanskje her har fått,for bare en liten prosentvis økning vil bety at store antall arbeidsledige vil gå ut i de sentrale områdene.To forhold er særlig viktig i den sammenhengen,for det er at en fortsatt har en sterk tilflytting i de sentrale strøk,og de sentrale områdene har også de fleste unge i dag.Særlig Oslo og Akershus,og det er unge som i tiden fremover skal ut i arbeidslivet.Og det er viktig at de unge har et arbeid å gå til.At landets økonomi er viktig,ja det er jeg selvfølgelig ikke uenig i.
Men at vi som parti skal gå til valg på det,ja,da reagerer jeg, for slik kunne finansministerens ord tolkes.Det må derimot være slik at vi går til valg med vår vilje og evne til å løse alle de problemene folk møter ute hos seg selv.
Og det må være vår evne og vilje til å se ting i sammenheng som gjør at folk fremtidig også stemmer Arbeiderpartiet.Vi har et ansvar ikke bare som parti,men også her på Landsmøtet å komme med positive forslag til å løse de sysselsettingsproblemene vi har.Et av de viktigste områdene som kan bidra til det,er boligpolitikken.Det er sagt at en bolig ikke bare er en nødvendighet,det er en menneskerett.Boligpolitikken påvirker og har betydning selvfølgelig for den økonomiske politikken vi fører.

Men også distriktspolitikkk,sysselsettingspolitikk skole-og utdannelsespolitikk og sosialpolitikken blir påvirket av den boligpolitikk vi fører,bare for å nevne noen områder.
Boligpolitikken omfatter ikke bare nybygging.Den omfatter også den eksisterende boligmasse.Fortsatt så mangler 50.000 boenheter innlagt bad og wc. Og dessuten går hvert år flere tusen boenheter ut av boligmarkedet.Det skyldes f.eks.snikkontorisering,fraflytting,eller sammenslåing av boenheter.Og jeg vil si det sånn at gjennom de politiske vedtak som de borgerlige har gjort gjennom en del år,ja,så har vi idag ingen enhetlig boligpolitikk fra politisk hold.Men boligpolitikken den styres i dag av entreprenører og meglere og finansinstitusjoner.Er det riktig og er det de som skal lede og styre den utvikling vi har på et av de viktigste områder i landet.For å få en enhetlig boligpolitikk så bør vi nå opprette et boligdepartement.Et boligdepartement som samordner og jobber for en felles boligpolitisk linje.Det er forøvrig i samsvar med forslag som Akershus Arbeideparti har sendt inn til programmet.Og la det være et signal fra landsmøtet at Arbeiderpartiet nå igjen skal lede og drive en samlet og aktiv boligpolitikk.En boligpolitikk til beste for både land og folk!

---

17)Repr.nr 170,Ivar Teigen,Hordaland

Som faglig/politisk representant i frå Hordaland så vil jeg ta for meg det tema pluss litt om kommentarene til lønnsoppgjøret.
Vi har i Hordaland og Bergen faglig politisk lagt stor vekt på det samarbeid vi har fått istand med de enkelte klubbene og arbeidsplassene.Dette opplegget har vi sendt videre til partiet sentralt. Spesielt samarbeid har vi hatt i årets forsøk på å få til et godt budsjett for kommunen,der politikere og ansatte har lagt ned et svært arbeid.Og vi mener at dette har vist seg å være den rette vegen å gå.Regjeringens håndtering av lønnsoppgjøret skal de ha all honnør for. Men våre politikere som har representert arbeidsgiverdelen i Kommunenes Sentralforbund må jeg mildt sagt si at de har glemt faglig/politisk samarbeid og i tillegg har de fullstendig oversett at i kommunesektoren også har vi en personalpolitisk avtale.Og når det da for det tredje er et valgår, er det som har skjedd de siste dagene ikke bare beklagelig,men tragisk.
Vi i kommunalsektor har tatt vår del for å avhjelpe arbeidsledigheten.Men vi forstår ikke den måten som Kommunenes Sentralforbund nå legger opp til at de lavtlønte i kommunesektoren skal betale ekstra med mindre lønnstillegg enn de andre arbeidstakerne i næringlivet.Vi ifra Hordaland har brukt det faglig/politiske samarbeidet til å sveise arbeiderbevegelsen/partiet enda bedre sammen for å løse den økonomiske situasjonen vi er oppe i.
Vi har sammen med arbeidsplasskontaktene utarbeidet prosjekter for å skaffe arbeidsplasser der det trengs mest,og imøtegått slakting av bedrifter som går godt.Derfor håper jeg at dette som er tilbud i kommunesektoren bare blir de borgerlige medlemmene av Kommunenes Sentralforbund sitt forsøk på å vise at de har fått arbeidsgiverstatus. For jeg tror at vi med denne A-regjering, faglig /politisk samarbeid,kan vise våre velgere og lavtlønngrupper at som Berge sa:Vi har fremdeles solidaritet med hverandre.

18)Repr.nr 221,Magnus Kleven,Nord-Trøndelag

Under kapitlet om olje og gass i arbeidsprogrammet på side 23 står det bl.a.:"Ved vurdering av om olje og gass skal ilandføres i Norge må det legges sterk vekt på lønnsomhet.Det må videre være en viktig oppgave å innrette letevirksomheten slik at en også på lang sikt kan benytte de eksisterende anlegg og den kompetanse som er utviklet i Norge."
De to setningene bryter etter mitt syn fullstendig med de distriktspolitiske målsettingene som er nedfelt i programmet og som på flere plasser er uttrykt på en utmerket måte.Når vi vet hvor anleggene for petroleumsvirksomhet ligger i dag,kan en ikke satse på de anleggene samtidig som en skal utvikle aktiviteten videre nordover til Midt-Norge og Nord-Norge.Og det som allerede er i ferd med å skje i forbindelse med olje-og gassfunnene på Haltenbanken utenfor Midt-Norge,synes i høy grad å bekrefte at distriktspolitiske hensyn ikke blir godt nok ivaretatt.Haltenbanken er det mest interessante og aktuelle området på norsk kontinentalsokkel for tiden.Før jul la Stortinget de første brikkene på plass med hensyn til petroleumsaktiviteten utenfor Midt-Norge.Avklaring med hensyn til ilandføring av gass fra Haltenbanken har blitt skjøvet ut i tid flere ganger. Det har sammenheng med uklarheter om hvordan gassen skal anvendes.Hvilken strategi ser vi det blir lagt opp til i planleggingsfasen? Jo,oljeselskapene har som alltid blikket rettet sørover mot sine allerede etablerte miljøer.Store industrikonsern planlegger gasskraftverk og ytterligere gassbasert industri i Østlandsområdet.Statkraft følger opp med planlegging av rørledningstraseer for gass både fra Vestlandet og fra Midt-Norge.Det betyr legging av rørledning over en strekning på flere hundre kilometer til en kostnad på ifra vel 4 milliarder til 8 milliarder kroner.Ved eventuell eksport av gass til Sverige,må rørledningen tydeligvis også gå langs halve Norges lengde før den kan krysse grensen.Dessverre ser det også ut til at departementet støtter opp om en slik strategi. De tunge miljøene i denne her viktige planleggingsfasen ser fullstendig ut til å overse det mest nærliggende alternativet. Her har vi en enestående mulighet til å oppfylle de distriktspolitiske målsettinger som jeg nevnte i begynnelsen.Områdene fra Møre-og Romsdal i sør via Trøndelag til Nordland i nord,vil være det naturlige nedslagsfelt fra Haltenbanken.Her har Midt-Norge en ettertraktet ressurs liggende klar til utnyttelse.Utgangspunktet for utredninger og beregninger må være at den ressursen må utnyttes i størst mulig grad i de distrikter som ligger nærmest opp til Haltenbanken og som fra før er næringssvake områder.
Før noen ytterligere beslutninger blir tatt,må mulighetene for en gassrørledning direkte fra Midt-Norge over til Sverige utredes, og eventuelt også nordover til Rana/Bodø-området.Jeg går videre ut fra at Himleutvalget i sitt arbeid ser på mulighetene for gasskraftverk og gassindustri i Midt-Norge.I det totale regnestykke må en også ta med den merkostnaden på flere milliarder som en overføringsledning vil medføre.Så i utgangspunktet stiller Midt-Norge med et stort forsprang også økonomisk,i og med at en her er i nærheten av råstoffkilden.I tillegg kommer det distriktspolitiske aspektet som vi her har en enestående mulighet til å imøtekomme.
Og ved å benytte de mulighetene som finnes i kjølvannet av de funn som allerede er gjort på Haltenbanken,vil en kunne gi vitamininnsprøytinger til næringssvake områder fra Møre og Romsdal

i sør,via Trøndelagsfylkene og til Nordland.Men det betinger at en i den viktige planleggingsfasen prøver å følge opp de distriktspolitiske målsettingene som er nedfelt i forslaget til program.Det vil ikke bli forstått hvis det eneste Midt-Norge skal bli sittendes igjen med av en ressurs som ligger rett utenfor kysten er noen plakater i terrenget som forteller at her er det nedgravd en ledning som fører gass ifra Midt-Norge til Østlandet og Sverige.På bakgrunn av det jeg her har sagt tillater jeg meg å referere eller vise til et forslag fra Nord-Trøndelag arbeiderparti som er lagt på bordene og på dirigentens bord, og som går ut på at det avsnittet som jeg først refererte midt på side 23 ,det går ut og erstattes med følgende:"Ved vurdering av om olje og gass skal ilandføres i Norge må det legges sterk vekt på dentotale lønnsomhet også sett i distriktspolitisk sammenheng. Målet må være at mest mulig av den landbaserte virksomhet legges til de distrikter utbyggingen finner sted."

---

19)Repr.137,Jan Henry T.Olsen,Troms

Vi har vurdert forslag til arbeidsprogram kapittel 2 og kapittel 3 med utgangspunkt i den landsdels virkelighet som vi representerer her.Og jeg må partikamerater si at det synes å være et svært godt arbeidsdokument å gå videre i arbeidet for å løse landsdelens problemer og jobbe landsdelen videre fremover.Det må jeg få lov å si innledningsvis.Og jeg tror ingen i fra landsdelen ,fra Nord-Norge er bekymret for den økonomiske politikken som regjeringen har lagt seg på og jeg skal forklare kort hvorfor.Alle dere som sitter i denne salen vet at Nord Norge er i veldig stor grad avhengig av hva som skjer i havet,hvordan vi skal produsere fisken vår,at vi skal selge den på et verdensmarked der det er beinhard konkurranse.90 % av det vi skaper i Nord-Norge på fiskerisektoren går til verdensmarkedet.Og da kan ikke vi leve med en situasjon der vi priser oss sjøl ut av den konkurransen.Derfor så er vi helt avhengig av at den linjen som Gunnar Berge og Statsministeren har lagt opp ,hvor vi skal få ned renten,hvor vi skal få ned underskuddet i utenrikshandelen,hvor vi skal få ned inflasjonstaktenat den lykkes. For uten at den lykkes så hjelper det ikke med noe som helst av pakkeoverføring til landsdelen.Når det er sagt,så vil jeg også si at det avgjørende for egentlig landsdelens utvikling er også at vi får kontroll over de jo-josvingninger som vi opplever i dag i havet.Alle og enhver i denne sal forstår jo at det blir helt umulig for både arbeideren på land ,rederen i fiskebåten produsenten på landssida og eksportøren å planlegge sin framtid,når vi det ene året vet hvor mye kvantum vi har ,men ikke om vi har det samme kvantum det neste året,eller om vi i det heletatt har akkurat det fiskeslaget å eksportere. Til eksempel: Kan alle forstå hvor vanskelig det må være for eksportørene og jobbe seg inn på et konkurransehardt internasjonalt marked.Hvor vi jobber frem f.eks.gode konsumloddeprodukter til Japan,for deretter å oppdage at fra 1986 var det fullstendig slutt på lodda. Landsdelen taper antakelig hvert år flerfoldige milliarder kr på feil forvaltningsstrategi.Og det paradoksale i denne situasjonen er jo at det er veldig mye som tyder på at en korrekt økologisk forvaltning av bestanden i Barentshavet,samtidig er det som gir størst verdiskapning til moder Norge. Hvorfor det?Jo,fordi at årsaken til problemene vi har i havet i dag skyldes at vi har tatt ut deler av

næringspyramiden slik at den naturlige produksjon i havet har på en måte stoppet opp.Og vi har tatt ut kvantumet på fiskeslag som er dårligere priset enn de ville vært hvis de fikk skape verdiene høyere oppe i produksjonssystemet.Kort sagt,alt tyder på at en betydelig del av den lodda vi har fisket opp i begynnelsen av 80-årene burde ha gått som mat i havet til et fiskeslag som var mye mer verd.Og det mest interessante ved siden av det jeg sa innledningsvis om at det ville skaffe større verdier,er jo også at det ville være det som skulle til for å pleie kysten av Finmark,Troms,Nordland,ja helt ned til Nord-Møre hvert eneste år med rikt fiske.Jeg har på vegne av en del representanter som sitter i Arbeiderpartiets fiskeripolitiske utvalg lagt frem for dirigentene det forslaget til omarbeidelse av fiskeripolitiske avsnittet som var utarbeidet av dette utvalget.Men jeg vil også ha inn en formulering som sier følgende - altså et strekpunkt som sier følgende:

- En fiskeriforvaltning må trekke økonomiske vurderinger inn i opplegget for hvilken forvaltningsstrategi vi skal ha på fisk.

Vi har også overlevert et annet strekpunkt og det går på at vi må slutte å beskatte fisken når han er små og mellomstör,når det vitterlig er stor fisk som gir best pris og produksjonsverdi.

Dette har vi også levert inn et forslag på

Jeg skal kort gå over til å si noen ting om landsdelen i forhold til det finansvesenet vi har.

I dag er det slik at vi må betrakte den nordlige landsdel som mest marginal i forhold til de andre delene av landet.Det er et problem at vi har bygd opp et statsbankvesen etter krigen som skulle hjelpe disse marginale landsdelene først og fremst forsåvidt den nordlige landsdelen,men hvor det er slik i dag at statsbankene hovedsaklig bare tar førsteprioritetslån.

---

20)Repr.nr. 16,Einar Evensen,Østfold

Etter å ha hørt Gunnar Berges innlegg så sitter jeg igjen med en ønsketanke og den er som følger:At det som er godt for finansministeren er godt for alle mennesker i Norge.
Jeg er ikke helt sikker på om det er så enkelt,men det hadde vært veldig fint.Og det er gjennomført en innstrammingspolitikk som det vel,etter å ha hørt på debatten her også,er bred enighet om ,men som har ført til økt arbeidsløshet.Og vi kan konstatere, og det visste vi vel også fra før,at den reduserte kjøpekraften har ført til redusert etterspørsel og den igjen har ført til redusert sysselsetting.Og jeg innrømmer at å måle effekten av instramming av denne størrelsesorden er veldig vanskelig å beregne.Men at den ville få konsekvenser,det er helt åpenbart.
Og jeg mener at det burde vært bedre forberedt.Det står på side 18 i forslaget til handlingsprogram at arbeidsledighet kan ikke brukes som virkemiddel for å redusere prisstigningen.
Men vi kan heller ikke akseptere arbeidsledighet som resultat av en innstrammingspolitikk.Den politiske delen av arbeiderbevegelsen og den faglige delen ,har vært uenige om mange ting i åras løp ,men det er en sak vi aldri har sett ulikt på og det er spørsmålet om full sysselsetting.

Det er ikke noe mål i seg sjøl med økt konkurranseevne,lav prisstigning osv,dersom det ikke er som virkemiddel for å oppnå politiske mål som vi har vedtatt i program og erklæringer,og det betyr kort et velferdssamfunn for alle med rett for alle til å ha et arbeid.Det er heller ikke noe mål til å være bedre enn middelmådige borgerlige regjeringer ,for folk krever mer av Arbeiderpartiet enn som så.Jeg synes vi skal være enige om på dette landsmøtet at det ikke vil være tvil om at regjeringen har bred støtte på dette landmøtet for å få folk tilbake i fullt arbeid igjen.

---

21)Repr.nr. 117,Dag Terje Andersen,Vestfold

Noe av det som er gledelig ved de to kapitlene som vi har gått gjennom i dag og som også gjelder for resten av programmet som vi skal gå gjennom senere,det er den klare miljøprofilen som går igjen igjennom hele programmet.Men når det gjelder den delen som vi har gått igjennom idag,så er det likevel et punkt som jeg synes det skurrer på i forhold til en konsekvent holdning.
Og det gjelder på landbrukskapitlet og det gjelder skogbruk.
Vi vet at i Sverige så har de gjennomført forbud mot sprøyting med glukosal i utmark.Det er tillatt i Norge.Men det som jeg synes er enda verre er at vi også gir tilskudd til det i Norge.
For det som skjer er at vi gir tilskudd til ungskogpleie og det tilskuddet blir utbetalt uavhengig av om en bruker gift, sprøytemidler eller vanlig tradisjonell rydding.En av de viktigste begrunnelser for den satsingen som vi har stått for på landbruks-sektoren,det er arbeidsplassene ute i distriktet.Og da må det etter mitt skjønn være galt å bruke offentlige midler til å spre gift isteden for å bruke dem til arbeidsplasser.Derfor så har jeg levert inn et forslag om nytt strekpunkt på side 32 i programforslaget som lyder:

- Vi vil fjerne tilskudd til ungskogpleie der det benyttes kjemiske sprøytemidler og øke tilskuddet til øvrig ungskogpleie tilsvarende.

Jeg mener ihvertfall at når vi ønsker å ta miljøhensyn,så må det være riktig å slutte å gi tilskudd til å spre gift i skogen, eller så er jeg redd at både Gro og vi andre som skal være med å drive valgkampen kan komme til å bli mobbet,og det kan heller ikke være riktig.

---

22)Repr.nr 300,Tor Grindhaug,Svalbard

For meg er det en stor ære å kunne være tilstede på et Landsmøte i Arbeiderpartiet. De problemene vi har på Svalbard synes små i den store sammenheng som de øvrige innleggene har gått i.
Likevel så har vi et veldig spesielt samfunn,og vår mulighet for å kunne nå fram med de problemer vi har er svært begrenset og derfor så må en forsøke å bruke dette fora.Når det gjelder Svalbard så er det ingen som har mulighet til å flytte til Svalbard.Dette høres ut som et paradoks,men realiteten er at vi drar til Svalbard, men vi kan ikke melde utflytting dit. Det betyr at norske myndigheter de har ingen oversikt over hvem som finnes på Svalbard, i motsetning til hva russiske myndigheter har. Dette skaper problem

for oss ,det er et problem for våre myndigheter,det er et problem når det skal settes opp manntall ,det er problem når vitenskapsfolk skal utføre sine undersøkelser. Det er kanskje først og fremst et problem når det gjelder tilhørlighet til stedet.
Vi har derfor fra Longyearbyen Arbeiderparti levert inn et forslag som går på at det opprettes et eget folkeregister for Svalbard.

En annen sak som også går på dette med likhet for loven kanskje.
Det gjelder tollbestemmelsene.Vi er jo da av de nordmenn som er utenfor norsk tollområde og da vi da skal tilbake til landet så har vi den fordelen at vi kan bringe med oss diverse ting.
Men i motsetning til de som måtte være bosatt i andre deler av Europ så kan vi ikke bringe med oss vår private bil tilbake til fastlandet.Dette kan synes som en bagatell,men for oss som bor deroppe,som stort sett er i fra de grissgrente områdene av Norge så må vi ha et dobbelt bilhold.Vi kan aldri ta med oss bilen på ferie til Norge.Vi må ha en bil stående på fastlandet.
De aller fleste som bor på Svalbard har en ferie som strekker seg fra 6 uker til 10 uker.De opparbeider seg avspasering slik at de kan være lenger på fastlandet.Det som vi ber om er at de samme tollbestemmelsene blir gjort gjeldende for oss som de nordmenn som måtte være tilsluttet norsk virksomhet i utlandet.

De to forslagene er lagt på dirigentens bord,og jeg går ut fra at redaksjonskomiteen kan finne noe fornuftig å gjøre med de.

---

23)Repr.nr 145,Lillian Olsen,Vest-Agder

Når jeg tar ordet da,så er det til forslaget 5.8 fra Hordaland som gjelder regionalt verneombud for rengjøringsbransjen.
Dette er en sak som rengjørings-og arbeidsmandsforbundet har kjempet for veldig lenge.Og det har vært en sak som har vært på dagsorden både i landsmøter og kongresser ihvertfall i de siste ti årene. Når bygg og anlegg fikk sine regionale verneombud for ca 8 år siden,så hadde vi et ørlite håp om at dette var en begynnelse og at rengjøringsbransjen ville være den neste sektor hvor det ville bli opprettet regionale verneombudsordninger.
Rengjøringspersonalet er,som det står i begrunnelsen fra Hordaland en utsatt gruppe.I mange tilfeller jobber de som oftest alene etter at de andre arbeidstakerne har gått hjem.Det er også denne gruppa som utgjør store deler av de som idag blir førtidspensjonert pga belastningsskader.De er overlatt til seg selv og sin egen vurdering om de har et arbeid som kan bety helsefare, både bruk av rengjøringsmidler og med andre ting.Ordningen med regionale verneombud har som sagt eksistert i 8 år.Og det er for meg og mitt kjennskap til disse verneombudenes arbeid nokså uforståelig den merknaden som er gjort til dette forslaget.
På hvilket område er det ordningen for bygg og anlegg ikke har fungert etter sin hensikt? Dette har jeg og mange med meg stor interesse av å vite,og håper at noen kan gi oss svar på det.Jeg er sikker på atde regionale verneombudene som er i bygg og anlegg også vil være interessert i å få svar på det.
Såvidt jeg vet så har ordningen tvert i mot vist seg nettopp å fungere etter sin hensikt.Jeg synes ikke det trenges noe mer tid til å høste ytterligere erfaringer med eksisterende ordning i bygg og anlegg,skjønt jeg er enig i at det kan bety noen praktiske problemer spesielt for de som arbeider alene i egen regi.Men en slik ordning blir ikke etablert over natta.

Jeg mener ihvertfall at tiden er inne nå til å få en ordning for de mange tusen renholdere vi har i dette landet.
Jeg har levert inn forslag om at de skal oversendes til redaksjonskomiteen for programmet,og håper at jeg får tilsluning til det.
Jeg vil da si at jeg støtter forslaget fra Hordaland.Jeg vil også støtte forslaget til 2.2 fra Hordaland som gjelder autoriasjon av rengjøringsbedrifter. Jeg kan heller ikke forstå hva som ligger i de merknadene der.Jeg er selvfølgelig for at det skal være etablering av bedrifter,men,ikke etablering av bedrifter som til den grad som de gjør og som jeg har kjennskap til,misbruker de ansatte og som benytter seg av at de ikke tør si ifra fordi at de må ha et arbeid.Om det forslaget har Landsstyret sagt:Tiltres ikke.
Og jeg vil da støtte det og be om at det også blir oversendt redaksjonskomiteen.

Dirigenten fremmet forslag om at alle innleverte forslag før strek satt oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

Vedtak:Forslaget enstemmig vedtatt.

Forhandlingene tok pause kl 18.07.

Følgende forslag oversendes red.komiteen for arbeidsprogrammet:

1) Erik Dalheim, Buskerud

Til kap.3,nytt avsnitt til side 21,etter avsnittet "Omstilling og nyskaping":

Vekst for industrien

Verdiskapningen innen norsk industri må økes vesentlig fram mot år 2000.Dette må bl.a. skje i et allsidig industrimiljø med et stort innslag av moderne høyteknologi,samtidig som vi gir de eldre industribedriftene mulighet til utvikling.

Offentlige myndigheter må - i samarbeid med arbeidslivets organisasjoner - spille en aktiv rolle for å styrke industriens muligheter gjennom den generelle økonomiske politikk og ved direkte tiltak.De ansatte og deres organisasjoners mulighet til innflytelse i de enkelte bedrifter og konsern, må styrkes.
Staten har et særlig ansvar for at norske naturressurser som olje,gass,mineraler,vannkraft,trevirke,o.l. blir utnyttet og videreforedlet i Norge.Innenfor slike sektorer er det derfor naturlig at staten kan engasjere seg direkte.

Staten har vesentlige eierinteresser i norsk næringsliv. Statens eierinteresser i næringslivet må til enhver tid ivaretas effektivt og ut fra langsiktige hensyn.Vedtektene i den enkelte bedrift må tilpasses det formål statens eierinteresser skal tjene.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge forholdene til rette for en nødvendig vekst i verdiskapningen i norsk industri.
- Videreutvikle våre energikilder slik at rimelig energi beholdes som et konkurransefortrinn.
- Utvikle større videreforedling av våre råstoffer i Norge.

- Sikre en løpende kartlegging av norske naturressurser.
- Legge forholdet til rette for en effektiv organisering/ styring av virksomhet som staten eier helt eller delvis.

2) Sylvi Sandvik Heldal,Oppland

Kap.2: Ny økonomisk vekst og bedre fordeling.
Pkt. Arbeidsmarkedet

Linje 16 og 17 tas ut av programmet og lyder slik:
"Valgfriheten i arbeidsmarkedet må bli større.Særlig er dette viktig for arbeidstakere som står i dårlige og helsefarlige jobber."

3) Gro Balas,Kvinnesekretariatet

ARBEID TIL ALLE

Landskvinnekonferansen ser med uro på den stadig økende arbeidsløsheten.I perioder med arbeidsløshet blir kvinner ofte skjøvet ut av arbeidsmarkedet.Det er derfor viktig at kvinners situasjon vurderes særskilt når sysselsettingstiltakene skal iverksettes.Arbeidsmarkedstiltakene må bidra til nye arbeidsplasser for kvinner.Samtidig må kvinner oppmuntres til å velge utradisjonelt.

Arbeid til alle er arbeiderbevegelsens viktigste målsetting Varige arbeidsplasser kan bare skapes gjennom en sunn økonomi og ved å legge forholdene til rette for omstilling,nyskaping og vekst.Vi måsørge for at arbeidsledigheten ikke slår rot. Regjeringens arbeid for å rette opp norsk økonomi er en viktig forutsetning for dette.

I perioder med ledighet må det settes inn arbeidsmarkedstiltak både for å avhjelpe ledigheten og for å bidra til omstilling og sette arbeidstakerne i stand til å møte en ny situasjon på arbeidsmarkedet.Landskvinnekonferansen mener derfor det er positivt at mer enn halvparten av midlene til arbeidsmarkedstiltak skal brukes til kompetansehevende tiltak.Dette er særlig viktig for kvinner som ofte ikke har hatt anledning til å ta utdanning tidligere.

Landskvinnekonferansen vil også peke på de muligheter som ligger i tiltaket "Arbeid for trygd".På denne måten kan arbeidsledige få utføre viktige samfunnsoppgaver i stedet for å motta arbeidsledighetstrygd.

Arbeiderpartiets landskvinnekonferanse vil understreke at:

- Tiltaksarbeidsplassene ikke skal komme i stedet for ordinære arbeidsplasser.
- Det må bli en bedre samordning mellom sosial-,arbeids- og trygdeetaten og det offentlige skoleverket slik at flere kan få tilbud om arbeid og opplæring i stedet for trygd.
- Arbeidsmarkedsetaten må ha et ansvar for å påse at opplæringsplaner blir iverksatt og at midlene blir brukt til det de skal.Praksisplassene må gi reell opplæring.

- Arbeidskontorene må fortsatt styrkes,slik at de kan utføre de oppgavene de skal.

DISTRIKTSPOLITIKK PÅ KVINNERS VIS

Flere distrikter er i dag preget av stor kvinnefraflytting.Skal vi klare å snu denne utviklingen,er vi nødt til å forme en distriktspolitikk som imøtekommer kvinners behov.

Det må settes inn strakstiltak for å bøte på den akutte arbeidsledigheten.Men samtidig må vi ha en helhetlig gjennomgang av distriktspolitikken.Distriktene trenger et mer variert næringsgrunnlag og servicetilbud.Da må vi samordne distriktsvirkemidlene og rette dem inn på helhetlige løsninger.Overføringene må i større grad gå til distriktene framfor spesielle næringer.
Dette kan stimulere til omstilling og oppretting av nye arbeidsplasser.Også økonomiske virkemidler i DU-områdene må stimulere tilrettelegging og etablering av arbeidsplasser for kvinner.
Kvinnelige etablerere må følges opp med praktisk og økonomisk veiledning.I en tid da store offentlige prosjekter blir igangsatt i sentrale strøk,er det viktig å sikre at dette ikke skyver ut satsing i distriktene.

Kvinner må få tilbud om arbeid og utdanning der de bor.Det desentraliserte utdanningstilbudet må videreutvikles både i videregående og høyere utdanning blant annet gjennom fjernundervisning.

Kulturtilbud,barnehageplasser og gode kommunikasjoner er avgjørende for å opprettholde levedyktige samfunn også utenfor de større bysentra.Det bør i hvert fylke stimuleres til flere kommunesentra med et mangfoldig tilbud.Konsesjoner til transporttilbud i fylkene må gis etter områdeprinsippet slik at en kan opprettholde et offentlig kommunikasjonstilbud også i de mer "økonomisk ulønnsomme" områdene i fylket.

Ressurssituasjonen i havet har ført til færre og mer usikre arbeidsplasser i Nord-Norge.Samtidig har det ikke vært tilgang på nye arbeidsplasser i andre næringer.Utnytting av ressursene i havet må være slik at den sikrer fiskestammene også i framtida.Videreforedling av fisk må primært skje ved virksomheter på land,slik at arbeidsplassene kommer lokalbefolkningen til gode.Det må også legges opp til en streng konsesjonspolitikk ved nye tildelinger av konsesjoner til fabrikktrålere.

4) Unni Hole,Møre og Romsdal:

Forslag til nytt strekpunkt under strekpunkt Bolig:

- kommunene får slike økonomiske rammevilkår at de makter å tilrettelegge for boligtomtereserver.
- ordningen med utbedringslån og utbedringstilskott videreutvikles slik at spesielt eldre mennesker kan få modernisert sine boliger.

5) Magnus Kleven,Nord-Trøndelag:

Side 23,2.avsnitt,1.og 2.setning erstattes med:
"Ved vurdering av om olje og gass skal ilandføres i Norge, må det legges vekt på den totale lønnsomhet,også sett i distriktspolitisk sammenheng.Målet må være at den landbaserte virksomhet lokaliseres til de distrikter utbyggingen finner sted." (Jfr.3.3.4).

6) Jan Henry T.Olsen,Troms:

Til arbeidsprogrammet,side 11, "Renter og kreditt",tillegg til 2.avsnitt:
"Statsbankene må gis mulighet for å ta 2.og 3.prioritets sikkerhet,eller på annen måte delta i toppfinansiering."

7) Jan Henry T.Olsen,Troms

Nytt strekpunkt under Fiskeri,side 30:
- bedre beskatningsmønstret gjennom økt innsats på ressursovervåking,stengning av felt med stor småfiskinnblanding, økt minstemål,skjerpet straffebestemmelse ved overtredelse av reguleringsbestemmelsene.

8) Jan Henry T.Olsen,Troms:

Tillegg til 3.strekpunkt:

Det er et mål å få tilstrekkelig kunnskap om de økologiske sammenhenger i havet,slik at det blir mulig med stabile fangst tiltak år for år ,og at uttaket av havets produksjon først og fremst skal tas på de fiskeslag som gir størst samfunnsøkonomisk verdiskapning.

9) Jan Henry T.Olsen,Troms:

Til arbeidsprogrammet,Samferdsel,side 28-29,nytt strekpunkt:

- Utarbeide et skadesikringsprogram i Norsk Veiplan,som også gjelder fylkesveier.

10) Jan Henry T.Olsen,Troms:

Nytt kapittel byttes mot det foreslåtte i programforslaget:

"FISKERI
Målet for fiskeripolitikken er å utvikle trygge og gode arbeidsplasser i fiskerinæringa,og dermed bidra til å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret på kysten. Disse hovedmål kan bare nås ved at utnyttelse av havets ressurser skjer innenfor sikre og langsiktige økologiske rammer,slik prinsippet om en bærekraftig utvikling tilsier. På dette grunnlag må forholdene legges til rette for lønnsomme enheter på sjø og land i fiskerinæringa.

Fiskeripolitikken må ses i sammenheng med en samordning og effektivisering av distrikts-og næringspolitikken.Det må legges opp til økt delegering av forvaltningen,slik at en kan nytte statlige virkemidler mest mulig effektivt.

Fiskerinæringa er en av landets fremste eksportnæringer og har stor betydning for landets økonomi.Det er samfunnet som eier ressursene i havet.Som stor fiskerinasjon har Norge et særlig ansvar overfor verdenssamfunnet for en forsvarlig ressursforvaltning.Flere fiskebestander er blitt overbeskattet. Ressursene må forvaltes forsvarlig med gode sikkerhetsmarginer og med tanke på langsiktig økonomisk utbytte.Kunnskap om havets ressurser og utnyttelse av disse må utvikles videre.

Kapasitet og strukturen i fiskeflåten og -industrien må tilpasses ressurstilgangen i en normal ressurssituasjon og de samfunnspolitiske mål.Fiskerinæringa og ressursforvaltninga

skal i større grad legge vekt på hva markedene krever. Verdiskapning må prioriteres foran kvantumstenkning.

Fiskerinæringas ulike ledd må sees i sammenheng.I fiskeindustrien bør det skapes en mer rasjonell bedriftsstruktur som sikrer et bredere tilbud av arbeidsplasser for kvinner og menn.

Havbruket er en særdeles positiv tilvekst i norsk fiskerinæring og skal fortsatt utvikles som distriktsnæring.Gode muligheter for videre vekst skal sikres gjennom utbygging av det statlige service-og virkemiddelapparat.Utdanning av nye havbruksveterinærer vil bli en viktig oppgave.Konsesjonsordningene vil bli opprettholdt ut fra distriktspolitiske,sjukdoms- og miljømessige hensyn,og må også gjøres gjeldende for oppdrett av marine fiskeslag.

Sysselsatte i alle deler av fiskerinæringa må sikres medinnflytelse og medansvar.Sosiale ordninger,pensjon og arbeidsledighetstrygd må være på lik linje med andre arbeidstakere i Norge.Arbeidsmiljøet og sikkerheten må bedres ytterligere, bl.a. ved å ta i bruk ny teknologi.

Fisk er viktig i vårt lands sjølforsyning av mat.Også av ernærings-og helsemessige hensyn bør forbruket av fisk økes.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge avgjørende vekt på en bærekraftig utvikling i ressursforvaltningen.
- Utvikle og effektivisere vernetiltak,kontrolltiltak og reaksjonsformer med sikte på bedre vern og forvaltning av ressursene i havet.
- Øke innsatsen på flerbestandsforskning,havbruk,effektiv ressursforvaltning og på tiltak som kan gi økt verdibeskatning.
- Tilpasse virkemidlene i fiskerinæringa til de generelle distrikts-og næringspolitiske virkemidlene,og utarbeide en plan for framtidas kystpolitikk.
- Iverksette og videreutvikle tiltak som kan sikre jamnere råstofftilgang.
- Viderutvikle fiskerinæringa,herunder havbruk,bl.a. gjennom økt forskning og styrking av fiskeriutdanninga ved videregående skoler,høgskoler og universitet.
- Sikre at arbeidstakere i alle deler av fiskerinæringa får sosiale ordninger,pensjonsordninger og arbeidsledighetstrygd som i arbeidslivet forøvrig. Fiskernes sosial ordninger overføres til Sosialdepartementets budsjett.
- Stimulere til at det i størst mulig grad innføres avløserordninger for fiskere.
- Lovfeste sosial rettighet for fiskerifamiliene,herunder svangerskapspermisjon,sykelønn og pensjonspoeng.
- Tilrettelegge for en økt deltakelse av kvinner i fiskerinæringa,herunder havbruk,så vel som i næringslivet på kysten generelt.

- Gjennom bl.a. en revisjon av fiskeeksportloven fremme en utvikling av slagkraftige enheter i eksport og markedsføring.
- Fiskerinæringa må markedsorienteres slik at signaler fra markedene når fram til alle ledd i næringa.
- Råfiskelovenmå fortsatt være grunnlaget for salgslagenes virksomhet.
- Opprettholde Hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag. LO-forbundenes innflytelse på statens overføringer til fisker næringa må styrkes.
- Arbeide for økt forbruk av fisk og fiskevarer,bl.a.ved tiltak som forbedrer distribusjonsapparatet og dermed reduserer den store forskjellen mellom førstehåndsverdien til fisker og forbrukerprisen.

11) Dag Terje Andersen,Vestfold:

Nytt strekpunkt,side 32, Landbruk:

- Fjerne tilskudd til ung skogspleie der det benyttes kjemiske sprøytemidler, og øke tilskuddet til øvrig ungskogpleie tilsvarende.

12) Tor Grindhaug,Svalbard

De samme tollbestemmelser må gjøres gjeldende for nordmenn på Svalbard som for øvrige nordmenn utenfor norsk tollområde ved flytting til fastlandet.

13) Tor Grindhaug,Svalbard:

Det må opprettes eget folkeregister for Svalbard.

14) Lillian Olsen,Vest-Agder

Autorisasjon for rengjøringsbedrifter.
Forslag 2.2.fra Hordaland.

Forslaget støttes.Forslaget oversendes red.komiteen for politiske saker.

15) Lillian Olsen,Vest-Agder

Forslag 5.8,Regionale verneombud for rengjøringsbransjen:

Forslaget støttes.Forslaget oversendes red.komiteen for arbeidsprogrammet.

16) Ragnhild Weiseth,Sør-Trøndelag:

Nytt strekpunkt under "Levedyktige distrikter",side 26:

- Stimulere kraftintensiv industri til energiøkonomisering og energigjenvinning gjennom ulike økonomiske tiltak.

17) Tore Sivertsen,Nordland

Forslag til arbeidsprogrammet,side 23:
AP vil
- utarbeide en konkret handlingsplan for næringsliv og industri i distriktene,basert på nyskapning og omstilling.

18) Jan Elvheim,Troms:

2.strekpunkt strykes,og erstattes med:
- Legge vekt på nasjonaløkonomiske vurderinger ved ilandføring av olje og gass i Norge.

Nytt strekpunkt:
- Utarbeide en nasjonal gass-strategi.

Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

19) Egil Halvorsen, Buskerud:

Buskerud Arbeiderpartis årsmøte ber Regjeringen gi Postsparebanken mulighet for å øke utlånsrammene til boliglån.

20) Bjørg Bekkedal,Sør Trøndelag:

Arbeiderpartiet vil arbeide for at lånedelen gjennom Husbanken gradvis utvides. Målet må være en lånedel på 70-80 %.

21) Det må bli fortgang i etablering av kompetansesentra ved våre høgskoler,og dette må sees i nærings-og distriktspolitisk sammenheng.

22) Rikke Lind,Akershus:

Side 9,siste avsnitt endres til:

Overføringene til barnefamilier legges om ved at foreldrefradrag,forsørgerfradrag og andre inntektsfradrag gradvis reduseres og fjernes.Istedet bør det legges økt vekt på utbygging av offentlige servicetilbud som barnehager, utvidet skoledag i småskolen og en gradvis oppbygging av et pedagogisk tilbud for 6-åringer.Barnetrygden økes vesentlig og gjøres om til skattbar inntekt,for å sørge for en bedre fordeling.

23) Rikke Lind,Akershus:

Side 10,Arbeidsmarkedet:
Alle krefter må settes inn for å hindre at folk blir gående arbeidsledige. Arbeidsledighet er sløsing med enkeltmenneskers ressurser, det er ulønnsomt for samfunnet og vondt for dem som rammes.
Arbeidsmarkedspolitikken må spille en viktig rolle i en strategi for omstilling av næringslivet.Arbeidsmarkedstiltakene må rettes inn mot opplæring og omskolering.Ledig arbeidskapasitet må tas i bruk for å løse viktige arbeidsoppgaver som samfunnet trenger.Det må skapes varige arbeidsplasser både i privat og offentlig sektor.

Nytt siste avsnitt før strekpunktene:

Arbeiderpartiet vil lovfeste at all ungdom under 25 år skal garanteres arbeid eller utdanning.

De viktigste tiltakene mot arbeidsledighet blant ungdom må være yrkesrettet utdanning.Praksisplasser må inneholde opplæringsplaner som sikrer en god opplæring.Alternativt må plassene gi tarifflønn for ordinært arbeid.

Nye strekpunkter:
- Lovfeste retten til arbeid eller utdanning for all ungdom under 25 år.

- Praksisplasser for arbeidsledig ungdom må inneholde god opplæring.Alternativt må praksisplassene gi ordinær tarifflønn for det arbeidet som utføres.

24) Rikke Lind,Akershus
Skatter og overføringer:
3.avsnitt,2.setning:
...forsiktig økning av denne type beskatning.Arveavgiften må økes og den må være progressiv.

25) Rikke Lind,Akershus

Side 28,første avsnitt:
Samferdsel:
AP mener trafikkmengden i byene må reguleres ved å gjøre det dyrere å kjøre bil.Dette kan gjøres ved innføring av bompengeringer,kontrollstasjoner eller miljøavgifter på bensin.Minst halvparten av inntektene fra slike ordninger må gå til å ruste opp kollektivtilbudet.

Det må innføres bilfrie soner i sentrum av byene.Bilfrie soner kan opprettes gradvis gjennom opparbeidelse av gågater.

Staten må legge om tilskuddsordningene til samferdselsformål i kommunene slik at kommunene i større grad blir oppmuntret til å satse på kollektivtrafikk.Dette kan bl.a.gjøres ved at en del av riksveimidlene øremerkes til kollektivprosjekter.

Nye strekpunkt:
- Forurensningsloven gjøres gjeldende for transportvirksomhet.
- Trafikkmengden i de største byene reduseres ved å innføre bompengeringer,kontrollstasjoner eller miljøavgifter. Hensikten er å gjøre det dyrere å bruke bil,spesielt i rushtiden til arbeidsreiser.Minst halvparten av inntektene skal gå til oppretting av kollektivtrafikken.
- Det innføres bilfrie soner i de største byene.

xxxxx

KVELDSMØTE TORSDAG 2.MARS 1989

Kveldsmøtet ble satt kl 19.05 med Lise Christoffersen som dirigent.
"At jorden er en stjerne" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Trygggve Aakervik.

Debatten fortsatte deretter med:

24) Sigbjørn Johnsen,Stortingsgruppa

Arbeid for alle og rettferdig fordeling,det er selve målet for en riktig økonomisk politikk.Og det er som Gunnar sa tidligere i dag den enkeltes evne og vilje til å gjøre en jobb

som er den viktigste tilgangen som et land har.Det er og slik at vi blir ikke rikere eller lykkeligere som nasjon dersom folk ikke har det viktigste som skaper velferd,nemlig arbeid. Derfor var det kanskje slik at i for lenge satte vår lit til at oljen skulle ordne opp for oss.Og for så lenge så skjøv landet de økonomiske problemer foran seg og vi greide ikke jobben med å skape noe nytt.Ved siden av økt innsats til forskning,utdanning,utvikling,så må det også vokse trær ut av norsk næringsliv som har godt rotfeste i bedrifter som vi allerede har og som går godt.Med andre ord at vi skal skyte knopper fra fast grunn.Og det er jo ikke slik at omstilling for en hver pris betyr å kaste vrak på det gamle for å skape nytt.Vi må bygge videre på det vi har for å bli flinkere og for å stå bedre rustet i kampen med konkurrentene våre.Og det betyr at vi fortsatt skal skjære plank i Brummunddal,produsere papir på Hurum,koke aluminium i Høyanger,bygge båter i Ulsteinvik, foredle fisk i Hammerfest og produsere norsk akevitt for den sak skyld av norske poteter.Framtidige arbeidsplasser må få fast grunn under bena.Ikke bygge på sandgrunn slik vi så i frislipp-åra,som Gunnar har omtalt det.Og det stiller jo krav til oss alle,særlig de av oss som har jobb,at vi tar ut mindre enn det det er dekning for i produksjonen,slik at vi kan gi en hand til de som i dag står uten jobb og de som står i fare for å miste jobben sin.Og de fagorganiserte gjennom inntektsoppgjøret i fjor og i år strekte ut handa til de som var ledige.Men da er det slik da,at når det blir mindre lønn så blir det mere igjen i bedriften.Og det skal ikke gjøre kapitaleierne rikere,men de midlene må jo brukes til å skape nytt,til å investere i produksjon. Og det betyr at vi må utvide bedriftsdemokratiet,det betyr at lønnsoppgjøret ikke må bli et ensidig krav om moderasjon, men også hvordan de ansatte skal få innflytelse over de verdier som blir igjen i bedriften,slik at det investeres ikke til spekulasjon,men til produksjon. Vi skal ikke bare skape mer, vi skal fordele bedre.Men det er slik at mange,særlig høyrefolk, mener at rettferdig fordeling er til hinder for modernisering og vekst. Men vi vet at faktisk er det slik at rettferdig fordeling er en forutsetning for at folk som skal ta på seg tunge tak, er villige til å ta på seg et slikt tak.
Det er og slik at når vi ser samfunnet blir preget av solidaritet og rettferdighet,når vi stiller opp for hverandre og for laget,ja,da ser vi at det bare er en krisepolitikk som bygger på rettferdig fordeling som kan bli framgangsrik.Det finnes ingen enkle løsninger på hvordan vi skal få norsk økonomi over i trygt spor.Men vi skal klare jobben,og i morgen så legger regjeringen fram forslag som skal sette nye tusener ut i jobb og skaffe arbeid til ledige hender.Og det er ikke bare slik som høyrefolk sier og krever,at private hender skal ta over når velferdsløsningen ikke lenger fungerer,eller når en føler at skatten blir for høy.Og det er å lure seg selv å tro at dette automatisk gir mer til fordeling.Å sørge for at folk har bolig,føler sosial trygghet og har lik rett til utdanning uavhengig av inntekt og økonomisk status,ja, det er oppgaver som ikke kan legges ut på privat anbud.
Det krever en sterk offentlig sektor og at vi slår ring om og forbedrer velferdsordningen.Samtidig ser vi,kamerater, at veksten må få et annet innhold enn i gamle dager.Natur og livsmiljø setter klare grenser for hva vi kan produsere og hvordan vi skal produsere,og vi kan ikke lenger leve på lån

og ete opp såkornet.Debatten om jobbene og kampen for jobbene er og en debatt om verdier,hvilke verdier som skal prege landet vårt i tiden fremover.Og hvem andre kan ta på seg oppgaven med å mestre ledigheten om det ikke er arbeiderbevegelsen ,fordi vi har vilje og evne til å styre og at vi kan spille på et fornuftig samarbeid mellom fagbevegelsen og partiet. De andre mangler løsninger,særlig det største opposisjonspartiet er opptatte av å være meningsløse og spre pesimisme framfor å fremme forslag for å bygge opp.
Vi har for tiden mange styrmenn.Noen mønstrer av om ikke lenge, det er mange som har mønstra på.Men det hjelper lite når de ikke har noen mål. Med andre ord,vi startet på en tøff jobb i mai 1986,vi har klart mye og vi skal klare jobben helt til mål.Og det vet vi for det er kun arbeiderbevegelsen som når det blir krevet av oss,kan løfte i samlet flokk.

---

25) Repr.nr 270,Margit Glomm,Oslo

I innledningen til kapittel 2 står det bl.a.at"målet for Arbeiderpartiets politikk er en rettferdig fordeling av inntekter".Det må også bety en rettferdig fordeling for kvinner.
Alle her vet at kvinner er lavere betalt enn menn ,hvor mye lavere varierer fra bransje til bransje.Men det er faktisk en god del og dette selv om hun har arbeid av lik verdi med mannen.Hva har dette her å gjøre,spør kanskje noen.Lønn er en tariffsak og vil således være en sak for fagbevegelsen.Ja, riktig.Det er aktivitet i LO for tiden rundt disse spørsmålene. Det er satt ned et utvalg som ser på problemene i forbindelse med lik lønn for arbeid av lik verdi.Og bra er det,men likelønn og kvinnelønnssituasjonener er et så stort samfunnsmessig problem at LO ikke kan løse det alene.Derfor blir det et politisk problem som Arbeiderpartiet i samarbeid med LO må løse innen overskuelig fremtid.Det handler med andre ord om rettferdig fordeling av inntekt.Nå har vi to år på rad hatt et inntektspolitisk samarbeid som fra regjeringens synsvinkel har vært vellykket.Partiprogrammet sier at Arbeiderpartiet vil stimulere til et slikt samarbeid som et sentralt virkemiddel i inntektspolitikken. Det kan gi en mer rettferdig fordeling og mulighet til å gjennomføre sosiale reformer i forbindelse med inntektsoppgjørene.Og vi fikk et godt eksempel på det i fjor med avtalefestet pensjon.Og her er det at jeg gjør et tankeeksperiment. Hva om vi brukte det inntektspolitiske samarbeid og den delen av myndighetenes bidrag til fordeling på lavtlønte kvinner,slik at de får lik lønn med mannen for arbeid av lik verdi.Altså,en kvinnelønnsreform.Kvinnenes krav fra nesten 100 år tilbake kunne på denne måte innfris forholdsvis fort. Slike kunstgrep har vært gjennomført før for å få spesielle grupper opp på en gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.
Jeg viser til det som i sin tid skjedde for de sysselsatte i jordbruket.Kvinnelønna vil således kunne komme opp på et nivå til å leve av og med økt barnetrygd ville også aleneforeldrenes kår bedres betraktelig.Som kjent er de fleste aleneforeldrene kvinner,90 % for å være eksakt.Dette vil i sin tur kunne avlaste sosialbudsjettene og derved føre til innsparinger for stat og kommune.

---

26) Repr.nr 65,Gunnar Jakobsen,Hedmark

Levedyktige distrikter er et kapittel i programmet.En kunne være fristet til å føye til et spørsmålstegn til denne formuleringa.Jeg kommer fra et distrikt i innlands-Norge Nord Østerdal som statistikere og forskere levner små muligheter i framtida.En ting med disse negative prognosene er hvordan de virker på oss som bor i regionen.En annen langt viktigere ting er hvordan disse signalene virker på og skaper usikkerhet hos ungdommen vår og hos folk som vil flytte til distriktene for det er det tross alt noen som vil.Jeg synes at mye av den distriktspoltikkdebatten vi er inne i er et feilspor.
Vi snakker stadig om hva vi må overføre for å holde liv i distrikts-Norge,vi snakker lite om de muligheter og de komparative fortrinn som distriktene utvilsomt har.Distriktskampanjen ut av trengselen er et godt eksempel på dette.I Nord Østerdal deltok vi aktivt i kampanjen,vi prøvde å markedsføre regionen som et alterntivt sted å bo,å arbeide,lære,oppleve,trives, føle samhørighet og identitet.Vi ville fokusere på at det finnes vitale miljøer utenfor Oslo-gryta som er villig til å satse og som satser.Vi opplevde en enorm positiv respons ved denne ganske beskjedne markedsføringen fra mennesker som gjerne ville flytte,men vi opplevde også at sentrale bypolitikere, også fra vårt eget parti tok sterkt til motmæle mot det som ble kalt utarming av bysamfunn og sløsing med samfunnsmidler.
Virkemidler for vekst må settes inn der det er grunnlag for vekst - i byene. Hadde vi forberedt denne kampanjen bedre, vært mere forberedt på den store responsen vi fikk,så hadde det kanskje ikkevært noe grunnlag for denne frykten for flukten til landsbygda.De holdninger som ble avdekket synes jeg er et alvorlig tankekors for utformingen for gjennomføringen av vår distriktspolitikk. Vi er fortsatt låst i en tankegang at grunnlaget for vekst og utvikling av kunnskapssamfunnet ligger i å utvikle det sterke miljøet vi har i noen få sentrale områder.Noe av dette kan være riktig,og jeg vil stille et spørsmål om det ikke er en del andre faktorer som er viktige for å utløse et menneskes kreativitet og arbeidsvilje.Kvalifisert arbeidskraft er kanskje den viktigste enkeltfaktoren i framtidig næringsutvikling.Det er mennesker som setter krav til miljøet,gode bomiljøer ,sosiale miljøer,kulturtilbud.Dette er fortrinn som er utviklet langt i mange distrikter og som ligger der som en mulighet og som vil gi mange bedrifter i regionen konkurransefortrinn.I en slik sammenheng blir et nytt kulturhus like viktig som et nytt industribygg, eller kanskje viktigere.Jeg tror derfor at vi trenger en holdningsendring til distriktspolitikken,fra at det skal være en problempolitikk til en mulighetenes politikk.

---

27) Repre.nr 202,Ragnhild Weiseth,Sør-Trøndelag

Jeg har et forslag til nytt pkt.under enten energi 3.4 eller levedyktige distrikter.Det kan forsåvidt overlates til redaksjonskomiteen hvor de helst vil plassere det.Men det lyder slik:
- stimulere kraftintensiv industri til energiøkonomisering og energigjenvinning gjennom ulike økonomiske tiltak.

Og bakgrunnen for dette forslaget det er den usikre framtiden som den største industriarbeidsplassen i min kommune står overfor,og det gjelder vel og en hel del industristeder med kraftintensiv industri rundt omkring i landet.Det som jeg har kjennskap til,Thamshavnverket i Orkdal produserer ferrosilium og det samme vil da et nytt verk i Mo gjøre som Fesil skal sette i gang og med svært rimelige kraftleveranser.Jeg vil presisere at verken jeg eller andre i Orkdal er i mot at Mo skal få rimelige vilkår for ny produksjon,til det er deres problemer alt for store til at vi kan lukke øynene for at de kan trenge ekstra hjelp og støtte.Men jeg synes det at dersom dette fører til en forrykking av konkurranseforholdene gjennom verk av samme typer som det ser ut til å gjøre nå, så vil bedriftenes framtid stå i fare.Og da er lite vunnet sysselsettingsmessig.Da flytter vi bare arbeidsledigheten fra et distrikt til et annet.Thamshavn har investert 95,8 millioner i et gjenvinningsanlegg og de produserer da 87,7 gigawatt-timer for året,men kraftprisen den blir 24 øre pr kw,mot at de kan få kjøpt kraft på spotmarkedet til 7 øre pr kw og det her fører da til at de kommer ut med i 1989 en minus på 30 millioner i forhold til de som har rimelige kraftleveranser.
Jeg kan bare tilføye at samtidig så har distriktet vårt mistet ca 1200 arbeidsplasser i en 20-års periode ved nedlegging av Orkla gruer,konkursene i offshore,nedlegging av sponplatefabrikk osv.så vil jeg bare presisere det at i forbindelse med arbeidsmarkedstiltak,så må en passe seg vel for å forflytte arbeidsledighet fra et distrikt til et annet.

---

28) Repr.nr 184,Bjarne Daae,Sogn og Fjordane

Eg må tilstå at etter denne nedkortinga på taletida kjenner eg meg som han guten heime i Gulen som låg under for ein større jamaldring nedi grusen:"Har du noko du skulle ha sagt?" kveste han som låg over."Ja",sa hin,"eg har mykje eg skulle ha sagt,men eg kjem ikkje til".
Og lat meg då kort nemne nokre tankar eg har om økonomi.
DNA dei har sidan 20-åra arbeidd etter ei evolusjonslinje, og heile tida innanfor det rådande økonomiske systemet.
Smått om sen så har ein omforma samfunnet mot ein jamnare velstand for alle,velferdssamfunnet som vi kjenner. Og dette har lukkast kanskje til overmål,når vi ser på ressursgrunnlaget vårt og den uttøymde økonomi som regjeringa og partiet har hatt og hanskast med dei siste åra. Jamfør her då den låge arbeidsinnsats pr nordmann som vi høyrde om i dag,og den høge materielle levestandarden som vi har på same tid.Men når denne økonomien sprang så vidt laus som ein hest,så kom det og av at vi frå før hadde for få og små bindingar i den styringa av økonomien.Sosialøkonomi var eit omgrep som vekte tillit,men som truleg også dekka til den reine markedsøkonomien som låg under og fekk større og større makt.Og noko av dette fell tilbake på oss sjøl. Vi har arbeid med å omforme samfunnet, vore oppteke av å skape velferd og rettferd for alle,men vi synes å ha gløymt at det og var naudsynt å omforme økonomien til vårt samfunnsideal.
Ein av målsetningane i partiprogrammet er no ein høgare levestandard.Det skal framleis strekkjast oppover,men eg trur vi ved valet til hausten vil vere like truverdige og stå like

og stå like sterkt om vi sette javnare levestandard som mål for arbeidet vårt. Og kunne vi dertil på ein sterkare måte omforme dei økonomiske mekanismane slik at dei kunne fungere i pakt med reell verdiskaping,økologisk balanse og eit reinare miljø,ja, då ville vi ha nådd langt i å vinne att den tiltru partiet hadde i si velmaktstid. Eg kan ikkje sjå det anleis enn at det må vera høgaktuelt å satse på midlar til forsking og framsteg for ein økologisk basert økonomi.Tilslutt:Ein liten del av folket kan nok leve lenge på eit produktivt fleirtal.Men eit fleirtal kan ikkje slik det såg ut i åttiåra leve lenge på eit minkande produktiv del av folket.Det vil svekkje oss om vi freistar springe etter ein gallup og veljargrupper som i dag synes skape fleirtallsgrunnlag.Og det er det arbeidande ,verdiskapande folk dette partiet fyrst og fremst skal vera talsmenn for.

---

29) Repr. nr 236,Tore Sivertsen,Nordland

Jeg vil først takke han Gunnar Berge for et godt og inspirerende innlegg konsentrert om de tre første kapitlene i forslaget til handlingsprogram. Vi er vel alle enige om at hvis vi skal få til utveksling og vekst,spesielt i distriktene, må myndighetene legge tilrette med rammebetingelser som er holdbar. Offentlige støttetiltak,som det også står i programmet, er ofte nødvendig.Men det er jo også opplagt at disse bør rettes mot omstilling og nyskaping.Vi vet at forutsetningen for det som vi kjenner som tradisjonell industri,er i ferd med å endre seg totalt.Hvilke markeder vi skal nå i fremtiden og hvilken teknologi som skal til for å takle disse,er vi nødt til å forholde oss til hvis vi i det heletatt skal overleve, og da spesielt i distriktene.Erfaringen forteller oss nok likevel at vi til en viss grad er på etterskudd. I Rana opplever dem at omstillinger og nyskapinger kommer etter at nedtrappingen har startet.Det samme gjelder Sulis og flere andre utsatte samfunn som er avhengige av omstilling for å overleve. Hva er årsakene til at tiltakene kommer etter at krisene har nådd samfunnet? Og hva kan vi gjøre for å hindre det i fremtiden? Det meste av svarene står allerede i programmet. Og ved å bruke den bedringen vi nå ser i økonomien til riktige investeringer og utviklingsprosjekter,vil grunnlaget være lagt for en såkalt bærekraftig økonomisk vekst.Da tenker jeg på en strukturert satsing som kan videreføre den økonomiske veksten på lang sikt,og spesielt tenker jeg da på industrien. Hvilken industri er det vi har i dag?Hvilken industri er det vi skal ha i morgen?Hvilken statlig industri er det vi skal ha i morgen?Disse spørsmålene er etter min mening av de viktigste som vi må finne svar på i tiden som kommer.Åttiårenes eksplosjon i handel,forsikring og bankvirksomhet i takt med nedleggelse av tusenvis av industriarbeidsplasser ser vi nå resultatet av,bl.a.på arbeidsmarkedet.Jeg tror at partiet nå må ta et sterkt initiativ for å legge langsiktige planer for Norge som industrinasjon.Spesielt distriktene trenger nå en konkret handlingsplan som sikrer fremtiden og ikke minst sikrer gamle Norge en inntekstbringende produksjon.Det er nemlig det vi skal leve av også i Norge.For å møte fremtiden på best mulig måte,tror jeg det er nødvendig med en slik handlingsplan og jeg har tillatt meg å stille et forslag som er oversendt redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet, og det er på side 23 - Arbeiderpartiet vil -

- utarbeide en konkret handlingsplan for næringsliv og industri i distriktene basert på nyskaping og omstilling.

---

30) Repr.nr 137,Elisabeth Hausland Pedersen,Aust-Agder

Jeg har en hilsen med til dere fra Arendal,fødestedet til Arbeiderpartiet,og jeg har en hilsen til dere fra noen andre også.Som kjent så er Arendal og Aust-Agder et fylke med lange sjøfartstradisjoner.Og jeg må innrømme det var en bitter pille å svelge for meg at mitt parti og Det norske Arbeiderparti stortingsgruppe i hastverket og kampen for NIS-registeret glemte de menneskene denne avgjørelsen gjaldt mest,nemlig sjøfolkene.Og nå synes jeg det er på tide at vi som parti innrømmer at det ble gjort et dårlig arbeid med innføringen av NIS, og gi sjøfolkene den oppreisning de fortjener.
I kapittel 3 på side 29,så er det sagt noen få setninger,jeg synes det er veldig vagt og i forhold til den samvittigheten vi egentlig burde ha når det gjelder et arbeidsprogram som ber deg og meg stille krav til innsats for felles framtid.
I dag er jo fartmarkedet på topp,NIS omfatter i dag 500 båter og det er mangelvare på norske offiserer.
Norge har som sjøfartsnasjon helt spesielle forutsetninger når det gjelder det maritime fagmiljøet.Vi er på dette området et foregangsland og jeg tenker da på alle spesialskipene vi har i tillegg til den tradisjonelle flåten. Det ligger i kortene at dette krever spesiell-utdannede folk,og det er antakelig nøkkelen til å få norske sjøfolk ombord i NIS.
Vi må nå som nasjon gi mulighet til å satse på maritim utdannelse av høy kvalitet,og dette innebærer vekselsvis den såkalte fartstiden ombord og skolegang for å få de nødvendige sertifikater. Og fartstiden det er en umulighet i dag ombord i NIS-registrerte skip.Vi må se å få gjort sjøfolkene konkurransedyktige slik som de har gjort det i Danmark med dansk internasjonalt skipsregister.Det ble opprettet i august 1988 og i dag er de fleste DIS-registrerte skip bemannet av danske sjøfolk.
Det er langt på veg vårt eget register,men forskjellen er den at sjøfolkene ikke blir den tapende part.

---

31) Repr.nr 275,Ole Jacob Frich,Oslo

Gunnar Berge var inne på i sin innledning hvordan det at vi nå har klart å skape orden,ihvertfall bedre orden i landets økonomi,gir mange positive effekter for Arbeiderpartiet.
Og det er dessverre ikke det samme vi kan si om mange av de høyrestyrte kommuner i landet som nå har som sin fremste oppgave å forsøke og sette regjeringen i et dårlig lys hver gang det legges fram et statsbudsjett,hver gang det kommer et tiltak fra regjeringen så er det utelukkende misnøye som er deres bidrag til å forsøke å bringe orden i økonomien.
Og det er selvsagt fristende når vi er i denne byen som vi er i her nå å vise til at denne byen har altså nå opparbeidet et underskudd på sin kommuneøkonomi i størrelsesorden 1 milliard kroner.Og det eneste bidrag som vi hører fra Hans Svelland, Miakel Tetsjner og andre høyrepolitikere og fremskrittspartipolitikere,ja, det er at det er noe galt med regjeringen.

De vender seg ikke mot seg selv og ser hvordan dette har oppstått.De har altså styrt i 13 år uten at de har vist evne til å styre.Nok et eksempel på at når det kommer til økonomisk styring,så er det Arbeiderpartiet som sannsynligvis har den beste karakter i klassen i så henseende.Men,det kan selvfølgelig være fristende å si:La dem seile sin egen sjø, la dem skure virdere,la dem holde på - vi rekker ikke frem noen hånd i forhold til storbyenes økonomiske problemer.
Jeg tror det er en farlig tankegang,for skal vi ha muligheter for å nå frem til våre potensielle velgere i byene,så er vi nødt til å ha en konkret og god handlingsplan for å gjenskape en troverdig politikk som gjør at folk i byene,hvor vi har problemer med velgerne,vender seg til oss og ser at dette er partiet som har de rette svar på fremtiden.
Det kreves styring for det er her at vi ofte finner de største klasseskillene, se på forskjellen her i byen mellom Tøyen og Holmenkollen.Det er kapitalen som styrer.Vi har 200.000 ledige kontor-kvadratmeter her i denne byen,en formidabel overinvestering som skulle ha vært brukt på helt andre ting. Det er 7.000 leiligheter som mangler bad og wc i leiligheten, pengene skulle selvfølgelig ha vært brukt der.
Men det er altså mangel på vilje til styring og det er her jeg tror Arbeiderpartiet har sin - hadde nær sagt,sin historiske oppgave for det vi kan møte den økonomiske liberalistiske politikk med. Det er vilje til styring og handling og da tror jeg det skal være mulig å bringe dem tilbake til en deffensiv linje.
Helt til slutt vil jeg understreke behovet også for at vi setter miljøpolitikken i sterkere grad på dagsorden i byene.Og det er vel noen og enhver av oss som har syndet når det gjelder - hadde jeg nær sagt - kloakk og avløp og den slags spørsmål,men det er et faktum at byfjordene har formidable problemer.La derfor Arbeiderpartiets arbeidsprogram få konkret innhold nettopp på disse punktene,slik at vi kan gå ut til velgerne i den valgkampen vi skal gå inn i og vinne tilbake disse stedene som er så viktige for at vi igjen skal få regjeringsmakten i Norge.

---

32) Repr.nr 189,Ottar Kaldhol,Møre og Romsdal

Eg har med glede registrert den betydninga som er tillagt den konkurranseutsette delen av næringslivet,når det gjeld å skape det nødvendige økonomiske fundamentet,verdiskapinga for å sikre den fulle sysselsettinga i framtida.Men eg har ikkje med same glede lese eller registrert det som står under avsnittet "Levedyktige distrikter".Eg vil gjerne få lov å sitere.Det står:Distrikts-Norge er i dag i for sterk grad preget av næringer som er i stagnasjon,mens vekstnæringer i større grad finnes i sentrale strøk.
Eg trur dei fleste av oss har registrert at den veksten som er skjedd i sentrale strøk,i hovedsak er kome i dei skjerma næringane. Og at i distrikta så har vi vekstnæringar som havbruk og reiseliv som har svært store muligheter og som slettes ikkje er i stagnasjon.Dei konkurranseutsette næringane som no skal få sterk prioritet og veksttilhøve er i hovedsak lokalisert over heile landet og ikkje minst i distrikta.

Og eg har grunn til å understreke at utan dei såkalla gamle tradisjonelle konkurranseutsette næringane som skipsindustri, aluminiumindustri,møbel,Teco,fiskeforedling,så hadde sysselsettingssituasjonen i Møre og Romsdal vore svært dramatisk i dag.Og eg trur og vil hevde med stor sikkerhet,at desse næringane vil kunne bidra langt inn i framtida hvis vi gir dei dei rette mulighetene.
Under same avsnittet så står det også:Overføringene må i større grad fremme sysselsettinga.
Eg vil hevde at dei såkalla overføringane i denne samanheng ikkje er overføringar,men tilbakeføring av verdiar skapt i Norge også utenom sentrale deler av landet.Desse skal ikkje berre i større grad fremje sysselsettinga,desse tilbakeførde verdiane skal fremje landet sin totale økonomiske verdiskaping ved å satse på mulighetene som ligger rundt om i landet.
Eg meiner at Norge ikkje har råd til berre sysselsetting i desse områda av landet.Det er nytenkning,omstilling som trengs også i desse områda av landet.Desse to begrepa er ikkje nemnde under avsnittet om levedyktige distrikt.
Den mest kostbare overføringa som vi har hatt i dette landet, er at framtida - ungdomen - vert overførd frå dei områda av landet der muligheten for økonomisk verdiskapning er størst til å skjerma næringa i sentrale deler av landet.Og eg meiner at dersom vi let verdiskapningsbegrepet prege våre holdningar også til næringslivet og distrikta,istaden for å sjå desse områda i landet som utgifter og overføringsområder,og vi evner også å sjå mulighetene som ligg i nye vekstnæringar og det vekstpotensialet som fortsatt finns i dei tradisjonelle konkurranseutsette næringane,så vil målet om full sysselsetting liggja nærmare enn det vi ser i dag.

---

33) Repr.nr 163,Trond Tystad,Hordaland

Hvor lenge skal vi tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer oss selv? Dette landsmøtet må gi de arbeidsledige et klart svar.Vi må fortelle at når vi har akseptert arbeidsledighet for en kort periode,så skal den perioden være kort.
Vi må fortelle at vi mener at arbeidsledighet er ikke et tall, men det dreier seg om mennesker og hvert enkelt av disse menneskene har en menneskerett til et fast arbeid.
Hele arbeiderbevegelsen kan gjøre sitt.Våre representanter i Storting,regjering,kommunestyrer,i AUF,i bedriftsstyrer, i fagbevegelsen kan hver på sitt felt bidra ,de kan gå fra prat til praksis og være med å skape arbeidsplasser i sitt lokalmiljø.Her om dagen så leste jeg to litt fantastiske påstander. Den ene var fra Vinmonopol-ledelsen,de hevdet at man trengte ikke norske poteter for å lage akevitt.
Den andre påstanden den var at Arbeiderpartiet ikke lenger var det partiet i dette landet som best trygget den fulle sysselsettingen.La oss slå fast i henhold til norsk tradisjon i forhold til vår historie og i forhold til vår nåtid.Akevitten den lager vi av norske poteter,arbeidsledigheten den løser vi ved hjelp av Det norske Arbeiderpartiet.Det finnes ikke alternativer,opposisjonsrøsten vår,Jan Peder Syse,han er ikke mer seriøs enn Carl Gustaf når han ber regjeringen gå av.
Alle vet at de vil Gro skal gå,ingen vet hva de vil ha isteden for.Og når han svenskekongen driver og kritiserer selfangsten vår så er han jamen den høye beskytter for svensk selfangst samtidig,og når vår hjemlige opposisjonsleder driver og kritiser-

er oss for ledighet,så stemmer han"pisken døtte meg"
på hvert eneste statsbudsjett i Stortinget for økt arbeidsledighet.Og jeg mener at det tilbudet som Jan Peder og de borgerlige partiene har å gi til de arbeidsledige i form av sin ideologi, i form av sin politikk, i form av sitt parlamentariske rot,det er ikke noe tilbud i det heletatt.De arbeidsledige i dette landet de trenger den gjengen der like mye som en fisk trenger en sykkel,og det er som kjent ikke særlig mye.For de arbeidsledige så står valget mellom Gro eller kaos.Det er snart like mange borgerlige statsministerkandidater som det finnes nestledere kandidater i Det norske Arbeiderparti.
Det er kun oss,kamerater,de arbeidsledige kan stole på.Derfor så hviler det også et stort ansvar på oss,vi har en jobb å gjøre, vi skal skape arbeid til alle,vi skal få hele folket i arbeid, og vi skal gjenreise troen og opptimismen,også blant de arbeidsledige.

---

34) Repr.299,Monica Bøset,Oslo

I den senere tid har arbeid for trygd blitt lansert og iverksatt som et riktig og viktig arbeidsmarkedstiltak.Det er klart det er positivt å være i jobb,fremfor passivt å motta trygd.
Det burde likevel være et prinsipp at arbeidsgiveren selv betaler lønn for det arbeid han ønsker utført.I et oppslag i gårdsdagens VG kan vi lese at fire er oppsagt i Stavanger og at arbeidsledighet skal erstatte disse for at kommunen skal spare penger.Vi kan ikke godta at arbeidsledigheten eller den arbeidsledige blir utnyttet på denne måten.Også det at to personer utfører samme arbeid ,hvorav den ene har tariffløn, den andre ledighetstrygd,strider mot alle likhetsprinsipper.
Det bør derfor være et krav at ledige som blir satt i arbeid betales med tariffløn.Det er visstnok slik at omtrent 1/3 av befolkningen bor i eller rundt de store byene.I arbeidsprogrammet er det foreslått å satse på miljø og bolig.Forsåvidt viktige satsningsområder,men kan 1/3 del av befolkningen leve av dette alene.Det er vel kjent at utviklingen i de store byene,i de senere år har vært en reduksjon av industriarbeidsplasser og annen verdiskapende sysselsetting.Resultatet av dette er at storbyene nå er i ferd med å bli rene kontor-og administrasjonssentra.Skal vi oppfylle vår målsetting om arbeid til alle,skal vi sikre de unge frihet,frihet til også å velge yrke,da må det satses på et variert næringsgrunnlag med industri,verksteder og handel i storbyene.

---

35) Repr.nr.250,Jan Elvheim,Troms

Jeg er glad for at vi har fått såpass klare garantier for at Arbeiderpartiet vil satse alt for å få ned arbeidsledighetstallene.Jeg har aldri trodd at de ikke ville gjøre det, men jeg er glad for at det på et landsmøte blir gitt såpass sterke garantier som her er gitt.Jeg har vært i den situasjonen at jeg har gått arbeidsledig siden i oktober,pga av at en bedrift har gått konkurs.Den bedriften er ikke gått konkurs fordi at Arbeiderpartiet har ført en politikk som har svekket den bedriften sin mulighet,men bedriften har gått konkurs pga den spekulasjonsøkonomien som bl.a.Willoch stod i bresjen for.
Det er årsaken til at vi har gått konkurs.Det vises at i fra den tiden så kan vi vise til at våre problemer begynte å oppstå

Ja,det minner meg om kamerater,den politikken som de borgerlige førte, om bonden som sa at han skulle avvenne hesten med høy, og hadde det ikke vært for at hesten døde skulle han avvent den med vann også. Det er den politikken som jeg føler at Willoch førte i den perioden,og som han nå prøver å få over på Arbeiderpartiet - at vi har skylden for den store arbeidsledigheten som er.I Nord-Norge så er våre bedrifter bygget opp om den tradisjonelle næringen som vi har.Det er fiskerier som vår industri i hovedsak er bygd opp rundt. Og så snart denne næringer får de problemene som den har hatt,så merker vi de øvrige industrisidene.Derfor synes jeg at det er viktig at vi styrker fiskeriene og de bedriftene som er avhengige av disse framover. Og de må vi styrke på en slik måte at vi kan gå inn og hjelpe dem til å få rammevilkår som de kan leve med.Det er også viktig at vi gir landsdelens næringsliv flere ben å stå på.Derfor er jeg litt bekymret over utsagn som er kommet i det siste.Det jeg tenker på er blant annet det som statssekretæren i olje-og energi har gitt uttrykk for i Narvik,at vi ikke lenger kan ha helårsboring i nord pga at det ikke er økonomisk forsvarlig. Dette har vært en av de tingene som vi i landsdelen har kjempet for å få til,og jeg håper at det gis mulighet for å få det til videre.På det avsnittet i programmet hvor det står olje og gassder står det en del ting som gir meg visse bekymringer. Det står bla.a. ganske klart at petroleumsvirksomheten må så langt ressursene,tilgang og markedsforhold tilsier det,utvikles videre nordover,slik at næringen også kan gi direkte positive ringvirkninger i større deler av landet.Men samtidig så understreker vi at det er på et økonomisk grunnlag vi hele tiden skal ha ilandføring av gass og oljevirksomhet.Derfor så har jeg foreslått og levert inn forslag tidligere,at vi må få en del nye strekpunkter under det punktet.Et nytt strekpunkt bør være - at vi må utarbeide en nasjonal gasstrategi.

---

36) Repr.nr 46,Arvid Nyberg,Hedmark

Overføringen til Landbruket har stått sentralt i den politiske debatten i den senere tid.I en slik distriktspolitisk sammenheng har overføringene til landbruket hatt og vil fortsatt ha en sentral betydning for bosettingen i distriktene. Og la meg også si at Arbeiderpartiets politikk har vært en god politikk for distriktene.Jeg vil derfor sterkt advare mot å tro at en uten for store skader på distriktene kan tukle for mye med disse overføringene,særlig hvis man ikke har klare reelle alternativer.Både for landbruksbefolkningen sjøl og for de som skal være med å utforme landbrukspolitikken i årene som kommer, er det etter min mening viktig å være klar over at det å produsere mat og trefiber bare er en del av delproduksjonen landbruket er ansvarlig for og har et potensiale for å utvikle. Fra en distriktspolitisk synsvinkel kan det være vel så interessant at landbruket produserer kjøpekraft,opplevelser, lærdom og markedsføring.Hva samfunnet er villig til å betale for opplevelsesverdiene,for folkeopplysning og markedsføring av norske bygder,se det er an annen sak.Det må uansett være en oppgave å øke bevisstheten om landbrukets utvidede produkter

slik at en bedre kan vite hva en betaler for og hva en blir betalt for,slik at tiltakene kan prioriteres ut fra mer helhetlige betraktninger.På tross av nåværende virkemidler innenfor landbruk og øvrige næringsliv,skjer det en flyttestrøm av unge mennesker fra landbruksområder,fra grisgrente strøk og inn til sentrum.Og distriktene de trenger frem for alt ungdommen.Derfor er det også viktig at Arbeiderpartiet skaper en ny tro på en framtid for unge mennesker i landbruket.Arbeiderpartiets landbrukspolitiske debatt har blitt laber i den senere tid.Det trengs nå en ny og grundig debatt og gjennomgang av partiets landbrukspolitikk.En slik debatt bør føres i et distriktspolitisk perspektiv og den må ha en bred politisk forankring ikke minst i grunnorganisasjonene i distriktene og på alle nivåer i partiet. Landsmøtet bør og håper jeg være opptakten til en slik gjennomgang.

---

37) Repr.nr 146,Kåre Østrem,Rogaland

Jeg vil ta fatt i noe av det representanten fra Arendal var borte i,nemlig skipsfart,sjøfolk,NIS etc.Her har vi vel en jobb å gjøre i Arbeiderpartiet.Jeg føler at vi har skyflet vekk en stor del arbeidsplasser som vi kunne ha hatt i dag.Men det som skjedde på 70-tallet med utflagging nå med NIS,det har gjort at man har fått inn veldig mange andre nasjoner i vår handelsflåte, som igjen vil si at vi har mistet en god del arbeidsplasser. Kan vi snu dette i framtiden,for nå trenger vi arbeidsplassene igjen.Skipsfarten har stadig gått oppover ,det går bra igjen. Skipslastene våre som vi hadde tidligere,de har lagt om til oljeindustrien - kan vi snu dem tilbake nå når oljen er litt på retur og få dette til å gå sammen igjen.Nå bygger vi for det meste våre skip ute,kan vi gjøre noe på den siden også? Kan vi bli en stolt skipsfartsnasjon igjen og få folk til å utdanne seg på denne siden på nytt igjen og stå på.Jeg tror vi har veldig mye å hente her framover.Det har florert en god del om skatt og skatteforhold for sjøfolk i det siste.Der føler jeg også at media har vært med og forkludret en del av det forholdet,som igjen har gått i mot Arbeiderpartiet.Det er de som er den store synderen som skattelegger sjømannen til "the bitter end".Men vi føler vel på land også at skattetrykket er høyt,men jøss,vi har vel lenge igjen før vi synker unna, vi har krefter til å stå for den siden også.

---

38) Repr.nr 211,Per Berge,Sør-Trøndelag

Innstrammingstiltakene har vært nødvendige har vi bragt i erfaring og vi har også lokalt tatt vår del av ansvaret for å forsvare de ulike tiltakene regjeringen har satt i verk. Nå synes det som om en kan slakke litt på tøylene ,og det er vi svært glad over.Vi har helt spesielle problemer å stri med i våre største bysamfunn som må finne sin løsning straks om det ikke skal bli full krise.Det tar lang tid å beskrive situasjonen,bare henlede oppmerksomheten på den nylige offentlig-gjorte forskningsrapport fra som på en utmerket måte beskriver og trekker frem bakgrunnen,og jeg vil da også samtidig gi uttrykk for at jeg støtter forslag 2.6.4 i hefte 7 fra Oslo Arbeiderparti.Sysselsettingssituasjonen er en av flere

årsaker så vi ser derfor fram til den pakken som legges frem i morgen.Men sysselsettingstiltak er ingen løsning på sikt. Vi må utnytte de tiltakene regjeringen legger opp til om vi skal få ledighetstallet ned,sa Gro tidligere i dag.Ja,det vil vi svært gjerne gjøre og vi må også i tillegg utnytte de regionale ressursene maksimalt.Dette prøver vi i Trondheim og Sør-Trøndelag gjennom et samarbeid med fylkeskommunen og kommunen med det unike forsknings-og utviklingsmiljøet for å utvikle nye arbeidsplasser.Gjennom dette har vi fått utviklet fra 1984 til 1989 50 nye bedrifter med omlag 500 arbeidsplasser.
Dette kan synes bra,men det er svært sårbare arbeidsplasser. En må derfor utvikle rammevilkår som gjør disse istand til å utvikle sine produkter og til å markedsføre dem.Vi må skape mer om vi skal ha mer å fordele sa Gro også tidligere i dag.Ja,men da må vi også få nødvendig tilgang på risikokapital.Dagens situasjon innen bank-og finans gjør dette svært vanskelig.Jeg kan også slå fast at Midt-Norge er et kapitalfattig område.
Vi setter derfor vårt håp til at de tiltak regjeringen har foreslått og som også Stortinget har bifalt,etablering av finansieringsselskapet Norsk Venture A/S,vil kunne bli det selskap som kan ivareta denne oppgaven ut i distrikts-Norge.Om så skjer vil det være samsvar mellom liv og lære i regjeringens politikk. La meg også få peke på at vi må tro på egne produkters kvalitet om vi skal kunne lykkes.Vi må legge av oss husmannsånden og troen på at alt utenlandsk er så mye bedre.Her kan vi,partifeller gjøre noe konkret.I Selbu i Sør-Trøndelag har en liten bedrift utviklet et system kalt Køfri som kan nyttes ved bompengestasjonene.Ved at hovedstaden går foran å velger dette systemet vil det kanskje være starten på et lokalt industrieventyr i en liten kommune,som kan gi plass til flere hundrede arbeidsplasser om en lykkes med et slikt fremstøt.Så kjære partifeller fra Oslo,her kan dere spille en nøkkelrolle i dobbel forstand ved at en da også er døråpner for et stort marked ute i Europa og derved hjelper distrikts-Norge med å få industriarbeidsplasser.

---

39) Repr.nr 27,Øyvind Hvattum,Akershus

Arbeiderpartiet vil et samfunn preget av frihet,rettferd og mangfold.Sosial og økonomisk trygghet for alle er grunnleggende. Det viktigste mål hvis vi skal nå et slikt samfunn er imidlertid at det er arbeid for alle.Den fulle sysselsetting vil alltid være Arbeiderpartiets viktigste mål.Arbeidsledigheten er urettferdig,den rammer ofte blindt og den rammer enkeltmenneske.
De personlige tragedier som følger i arbeidsledighetens kjølvann er sløsing med verdifulle ressurser.Det har aldri vært og må aldri bli arbeiderbevegelsens linje å bruke arbeidsledighet som middel i den økonomiske politikken.Kamerater,det er med beklagelse jeg må registrere - så langt har ARbeiderpartiets økomiske politikk bragt arbeidsledighet til Norge.Eller sagt på en annen måte,den har gjeninnført massearbeidsledigheten i vårt land.Arbeid for alle har vært og bør fortsatt være et overordnet mål.Og hvis vi rigger oss til med overordnede mål så må jo en del andre mål bli underordnet og da spørs det om ikke handelsbalansen med utlandet må være underlagt vårt overordnede mål,nemlig arbeid for alle.Ja,det spørs om ikke også inflasjonen må underlegges et overordnet mål hvis vi ønsker å ha det som et overordnet mål.Det føler jeg meg sikker på at Arbeiderpartiet

ønsker.Hvis Arbeiderpartiet godtar arbeidsledighet for kortere eller lengre tid,ja så er jeg redd for at vi kommer til å pådra oss store problemer i tiden fremover.Det er ingen annen politisk kraft i vårt land so kan løse arbeidsledighetsproblemene enn arbeiderbevegelsen ,her er vår historiske utfording.Den må vi ta vare på det forventer det norske folk av oss.

---

40) Repr.nr 173,Helge Thystad,Hordaland

Faglig politisk virksomhet i dagens situasjon er antakeligvis mer viktig enn noen gang før.Hvis vi ser på de to siste oppgjørene som i hovedsak den tradisjonelle arbeiderbevegelse, fagbevegelse,altså LO-medlemmene har båret byrdene.Og kanskje det kunne være litt av et paradoks på den debatten som vi har gjennomført i vårt eget parti,om alle de andre som skulle ta ansvar,men de endte nok tilbake til industriarbeideren og Lo-medlemmet som åtte bære byrdene selv.Den faglig/politiske virksomhet er nødvendig for å oppnå de mål vi har satt oss. Politikken må ha en støtte,og ikke minst fordelings-og inntektspolitikkenJeg vil også nevne de siste lønnsoppgjørene der både regjeringen og LO har vist vilje og initiativ til å få oppgjøret i havn på en fornuftig måte.Det bør også nevnes LO og Staten,og da er det en part igjen og det er KS,og jeg vil jo si at når jeg har fulgt utviklingen igjennom KS og offentlig sektor siden 1972,så har utviklingen sett fra mitt synspunkt ikke vært positiv.Vi kommer frem i stat,vi kommer frem i den private sektor men når det gjelder den kommunale sektor så ender man ut i et uføre.Nå kan jo selvsagt noen si at i enhver forhandling er det to parter,og det kan jo være litt skyld på begge sider,men utviklingen over den perioden som jeg her har fulgt med viser i hvertfall at det blir dårligere og dårligere på arbeidsgiversiden.Og jeg vil gjerne si det slik at jeg stiller et klart spørsmål om den seriøsitet som KS utviser i de forhandlingene de har med sine arbeidstakere.Den siste utviklingen som vi hadde ved siste oppgjør, hvor man hadde avtalt et møte neste dag,og KS valgte å sende sin forhandlingsdelegasjon hjem og offentliggjøre bruddet i massemedia, det viser ikke noe særs høy del av seriøsitet.Men det er jo gjerne slik at vi ønsker jo å ordne på dette,og det kan vi vel gjøre ved å vinne KS og sørge for at vi også har styringen der.

---

41) Repr.101,Egil Halvorsen,Buskerud

Det hender at en sprek ungdom på 75 år kan få litt vondt i bena selv om en aldri har vært dårlig.Men det er det gode med oss eldre innenfor Arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen,vi unge eldre at vi er klar ovenfor snippen.Jeg vil gjerne feste oppmerksomheten på et punkt som finansministeren var inne på og det gjaldt da bankene.De har kjørt sitt løp på vondt og godt, og helst på det vonde,men jeg vil gjerne si at regjeringen har ført en fornuftig politikk,men nå må dere skjerpe dere for alvor også når det gjelder bankvesenet.Det gjelder ikke å lefle med dem,det gjelder å si klart og tydelig i fra og bruke den makten vi har ,regjeringen har til å virkelig å diktere.
Jeg vil gjerne si det slik at vi har fra Buskerud også i år sendt en uttalelse og forslag som er lagt på dirigentenes bord. Jeg skal ikke gå inn på det,konklusjonen i forslaget er at

Postsparebanken må få økte utlånsmuligheter.Vi er kommet et stykke på veg,men alt for lite og jeg vil gjerne si at det lyspunktet vi har hatt denne uka når det gjelder bankvesen, det er beretningen og regnskapet for Norges Postsparebank. Det er det største overskuddet som banken har hatt i sitt 39-årige virke,og la meg gjøre merksam på at Norges Postsparebank ble båret frem ved valget i perioden 45 - 49,Stortingsproposisjon i 1948 og banken trådte i virksomhet 1950.
Hele den borgerlige klikken stemte i mot,og var irriterte for her kom man inn på et område som virkelig talte til fordel også for de små kundene.Og det er rart med det,småfolka har vært grunnlaget for Norges Postsparebank.I dag så er Postsparebanken landets største personkundebank med over 2 millioner innskytere og et overskudd siste år på nær 273 millioner kroner Det lyser opp i en mørk banktid ellers for det norske samfunn. La meg også si at det er meget beklagelig at Postsparebanken ikke er blitt likestilt med de private bankene,når det gjelder mulighetene til å yte kundelån.Postsparebanken er faktisk nå den eneste av de banker som mottar innskudd fra publikum som fremdeles er direkte styrt av myndighetene i form av utlånsrammer.Ja, det er Finansdepartementet og Gunnar og hans medarbeidere,det.
Jeg konkluderer bare med å vise til at dette er det forslaget kort fortalt som ligger på dirigentenes bord.

---

42) Repr.nr.277,Ellen Stensrud,Oslo

I forslaget til Arbeidsprogrammets kapittel 3,som omhandler næringspolitikk,så er ordet industri eller for den saks skyld vareproduksjon nesten ikke brukt.Det finnes heller ingen strekpunkter i kapitlet før vi kommer til avsnittet om utdanning,forskning og utvikling,og det på tross av at vi vet at industrien er helt nødvendig for å kunne ha en fortsatt velstandsutvikling.Jeg spurte Syse den gangen han var industriminister om det fantes en planmessig nedbygging av skipsverftene i landet,om regjeringen hadde en helhetlig plan,eller om nedbyggingen skjedde stort sett vilkårlig.Jeg fikk den gangen aldri noe svar av Syse.Nå må jeg spørre min egen regjering, finnes det en planmessig oppbygging av industrien i landet? Eller skjer også det helt vilkårlig.Har vi en helhetlig industripolitikk eller helhetlig industripolitisk plan?Jeg spør for det at det ikke finnes noen helhetlig industripolitiske linjer i forslaget til arbeidsprogram.I programmet Antenne 10 brukte Fellesforbundets leder John Stene i en paneldebatt med Finn Kristensen uttrykk som ruinparken i Horten og industriparken i Kongsberg.Jeg gjør det samme her når jeg etterlyser Spigerverket Nydalen sin fremtid.Er det Horten modellen med en ruinpark eller er det Kongsbergmodellen med en industripark man har tenkt seg i Nydalen når flere hundre arbeidstakere blir satt på porten i sommer.Konkret:Hva blir gjort fra næringsdepartementets side for å skaffe alternativ sysselsetting for Spigerverksarbeiderne i Nydalen.Og jeg håper jeg i svaret ikke blir møtt med den samme klisje som den Finn ga til John Stene på Antenne 10,nemlig at det var ikke særlig spenst i det innlegget der.For det er ikke derfor jeg spør - Finn,jeg spør fordi jeg er bekymret.Jeg er bekymret når en bedrift med relativt stort overskudd blir nedlagt etter forslag av vår egen regjering,tilsynelatende uten at det jobbes med alternativer slik som vi ble lovet sommeren 1988.Det vi minst av alt trenger nå er noen hundre arbeidstakere som går ut av porten

av en lønnsom bedrift til sommeren og rett ut i arbeidsledighet hvilket vi har nok av fra før og at de ansatte ved Spigerverket opplever et løftebrudd fra regjeringen midt i valgkampinnspurten.Det har vi i allefall ikke råd til.

---

43) Repr.nr 45,Sverre Kr.Fjeld,Hedmark

Jeg har et ønske om å følge opp en spesiell sak spesielt med bakgrunn i den negative utviklingen som innlandet er inne i. Nærsagt daglig får vi høre om nedgang og store problemer fra ordførere,næringsmiljøer og enkeltpersoner.Bildet blir bekreftet av statistikk og forskningsrapporter.Oljepolitikken og annen næringspolitikk de senere år har ført innlandet inn i en bakevje.Hurum-vedtaket vil forsterke de negative strømninger i utviklingen.Dette er en utvikling vi er nødt til å gjøre noe med.Mye av ansvaret for å få dette til hviler selvsagt på oss selv,vi som bor i innlandet,men ikke bare.Det er også et nasjonalt ansvar. Skal vi kunne utvikles lokalt forutsetter det en nasjonal samling og fordeling av kreftene.Nasjonalt er vi i ferd med å gjennomføre en snuoperasjon for å få sterkere vekst i industri og konkurranseutsatte næringer.Det koster. Arbeidsledigheten viser det.La oss betrakte de arbeidsledige som en ressurs og la oss bruke arbeidsmarkedstiltakene slik at vi som nasjon skaper varige verdier av den innsats som gjøres. Her er jeg framme ved den konkrete saken som er berørt av andre og som jeg harlyst til å følge litt opp,det gjelder gass. Et hensiktsmessig tiltak for å ta i bruk ressurser kan være å bygge ut en infrastruktur for å utnytte gass fra norsk sokkel.

En gassledning fra Trøndelag til Østlandet vil bety betydelige anleggsarbeider over flere år.Med innlandets utgangspunkt vil dette være kjærkomne arbeidsplasser. Ved gassledning i innlandet kan det bygges gasskraftverk nær forbruker til industri og alminnelig forbruk. Dette vil være mulig over en strekning på anslags 600 km i et område med forholds vis høy befolkningstetthet.Det som er interessant med gasskraftverk i denne sammenheng, er at størrelsen kan gjøres fleksibel.Det er tre hovedfaktorer ved gass.Det ene er selve anleggsarbeidet med rørledningen og kraftverk,det andre er produksjon av energi,det tredje forhold er kanskje det som på sikt er mest spennende og utfordrende,nemlig bruk av gass i industriell produksjon.Med bakgrunn i innlandets svake utvikling og et ønske om å satse på nye næringer,har det vært naturlig i en prosess å ta utgangspunkt på områder som vi er sterke. Det er bl.a. i jord,skog,næringsmiddel og trebearbeidende industri.Vi ønsker å videreutvikle disse næringene og tilføre dem ny teknologi.

---

44) Repr.nr.248,Roger Ingebrigtsen,Troms

NSB,for folk flest betyr det Norges Statsbaner.For oss som bor i Nord-Norge betyr det Norges seneste saksbehandler. I 1929 var de første pionerene i gang med å starte en kamp for å få realisert jernbane også i Nord-Norge. I 1989, 60 år senere,fører vi akkurat den samme kampen.Sannsynligvis er dette landsmøte lei et Nord-Norsk krav om jernbane,lei av å lage formuleringer som ikke blir konkret politikk. Til det er det en ting å si,vi er også lei av å sloss en kamp

som bare blir en papirjernbane som står i programmet som vi skal gjøre,men som vi ikke gjør noe med likevel.Vi har fire sentrale argumenter for fortsatt å sloss for jernbanen i Nord-Norge.

For det første er det snakk om et likhetsprinsipp.Skal jernbane fortsatt være bare et Sør-Norsk fenomen?

For det andre er det snakk om næringspolitikk.Ofte er det 200 % dyrere med transport i Nord-Norge enn det er sørpå.Det er snakk om distriktspolitikk.Nord-Norge trenger nye og bedre transportløsninger,konkurranse på transportmarkedet vil presse prisene ned og det vil bety mye for Nord-Norsk næringsliv.Det fjerde og det beste og det viktigste argumentet for jernbanen,det er miljøaspektet.Det er blitt viktigere og viktigere de siste årene med miljøvernpolitikk.Gunnar Berge sa tidligere i dag at Arbeiderpartiet skal gå inn for å bygge jernbaner rundt de store byene der det allerede er etablert NSB-løsninger fordi at det er bra miljøvernpolitikk.Da er mitt spørsmål:Skal vi bare drive miljøvernpolitikk sørpå? Skal vi glemme å drive miljøvernpolitikk i Nord-Norge?

For en uke siden møtte jeg en mann fra Oslo som spurte meg om jeg syntes det var artig å kjøre med tog? Ja,det er kanskje artig,men det er ikke fordi at det er så artig at vi finner det riktig å fortsatt sloss for jernbanen.For det første sloss vi for jernbane fordi at det er en god samfunnsøkonomisk løsning.For det andre så ønsker vi å følge opp det miljøvernarbeidet regjeringen ønsker å føre.Jernbane er miljøvern.

Tilslutt,kamerater,for en måned siden sa Landskvinnekonferansen ja til jernbanen.AUF gjorde det samme for to uker siden. Jeg har god tro på at dette landsmøtet vil gjøre det samme og ikke gjøre det partiledelsen gjorde, å ta ut dette kravet av partiprogrammet.Men denne gangen så skal vi ikke bare vedta det,nå skal vi først si:Vi går igang med planleggingen av jernbanen. I neste fase så skal vi innen utgangen av 1990 starte bygginga. Når regjeringen på en utmerket måte klarer å satse midler i det sentrale østlandsområdet så er vi fornøyd med det,men vi sier at også vi skal ha litt av den felleskaken for store løft.Det er så enkelt å bygge en hovedflyplass, det er så enkelt å satse på OL,det er bra.Men også andre distrikter i Norge har krav på å være med på fellesløft, det fellesløftet skal dette landsmøtet gjøre denne gangen. Og vi skal gjøre mer enn en formulering i programmet,nå skal vi si - det er siste gangen vi bare sier dette her: Innen utgangen av 1990 skal vi ha begynt utbyggingen av jernbanen.

---

45) Repr.nr.34,Truls Frogner, Akershus

Det har med rette kommet ros til ledelsen i regjeringen,partiet og fagbevegelsen for at de har tatt støyten og gjort noen upopulære tiltak.La oss også sende en tanke til folk flest som har tatt belastningen med denne omstillingen,våre egne velgere og medlemmer som har vært frustrerte.Den frustrasjonen holder nå på å snu til energi for felles innsats.

Utover våren kommer det til å lysne.Prisene vil fortsette å gå ned,renten vil gå ned,ledigheten vil gå ned,alt som skal gå ned går ned,mens gallupen kommer til å gå opp til kanskje 40 % i mai og juni.Og Dagbladet sier i dag at vi har en potensiale

på 46 %.Og kanskje blir den enda større når folk skjønner at valget ikke står mellom Arbeiderpartiet og 1-5 borgerlige partier,eller 3 - 4 andre partier som vil holde oss i ørene, men som ikke rekker oss opp til knærne,men at valget står mellom et styringsdyktig arbeiderparti på den ene siden og kaos på den andre siden.Hvis vi skal få ned ledigheten,må vi satse på offentlig sektor,samvirker og organisasjoner som gir servicetilbud. Det er riktig,viktig og nødvendig å satse på konkurranseutsatte næringer,men vi må ikke glemme at disse ikke vil skape nok arbeidsplasser.Industriveksten skal skaffe et verdigrunnlag og valuta som skal gjøre det mulig for oss å øke servicesysselsettingen.Hvis vi innretter oss fornuftig kan vi kanskje skape en 50 - 60.000 nye arbeidsplasser innen offentlig sektor mot år 2000.Da må vi bli flinkere til å argumentere.De borgerlige sier:De offentlige utgifter er et problem. Vi må si:Du får noe igjen.Og uten en sterk innsats i det offentlige er det vanskelig å få til vekst i næringslivet. Vi skal si at vi går i spissen for å fornye og modernisere offentlig sektor i samarbeid med fagforeningene i offentlig sektor.Og får vi spørsmål om vi vil skjære ned så skal vi svare som Ingvar Carlsson sa i den svenske valgkampen:Ja visst skal vi skjære ned ,jeg vet i hvertfall om tre ting,forurensning kriminalitet og borgerlige stortingsrepresentanter.
Det er en gruppe vi har lett for å glemme når vi snakker om økonomi og sysselsetting.Mener vi arbeid for alle må det også gjelde yrkeshemmede.Vi har en tretrinnsrakett i norsk trygdeøkonomi som heter sykepenger,attføringspenger og uførepensjon. De mange,mange milliardene må kunne brukes mer konstruktivt slik at funksjonshemmede kan bruke sine evner og sin arbeidslyst noe istedenfor at samfunnet betaler de 100 % for å stå utenfor arbeidsmarkedet.Attføring er samfunnsøkonomisk lønnsomt og solidaritet i praksis.

46) Repr.nr 278,Per Klausen,Oslo

Med bakgrunn i den liberalisering av økonomien vi har sett igjennom 80-årene trenger vi en fast styring på samfunnets ulike områder,kanskje spesielt i forhold til bank-og kredittvesen.Jeg vil imidlertid konsentrere meg om et område som har fått etter min mening for liten oppmerksomhet,nemlig de private tjenesteytende næringer.En næring som står for 40 % av samlet sysselsetting og over halvparten av sysselsettingen i den private sektor.Den private tjenesteytende sektor har i alt for lang tid vært fritatt for offentlig oppfølging. Kapitalbevegelsene foregår stort sett uhindret og etableringer blir foretatt uten nevneverdig samfunnsmessig styring og kontroll.Den del av den private tjenesteytende sektor jeg kjenner best,varehandelen,har henimot alene 250.000 sysselsatte. Allerede i 1977 var varehandelens andel av brutto nasjonalproduktet større enn industriens.Vi kan slå fast at varehandelen er en viktig næring i et moderne samfunn. Næringen må imidlertid ha et hensiktsmessig distribusjons-og serviceapparat for alle forbrukergrupper og tilpasses det bosettingsmønster vi ønsker oss. Dette oppnås ved at omsettingsapparets størrelse avpasses de faktiske behov.Vi har de siste år sett en enorm og nærmest ukontrollert etableringslyst i et handelsmarked som allerede var mettet og nå nærmest kan kjennetegnes med markedskreftenes falitt,men til utgift for oss alle. I denne sammenheng har det

vært spekulert med de ansattes ve og vel.Dårlige lønns-og arbeidsvilkår har blitt avløst av arbeidsledighetstrygd og sosialhjelp.Store økonomiske ressurser har blitt kanalisert inn i unødvendige etableringer istedenfor til nødvendige sektorer. Dette er samfunnsmessig sløsing,en bedre fordeling er svaret,for å bruke Berges egne ord. Overetableringer fører videre til en ødeleggende pris-og tilbudskonkurranse som ofte resulterer i konkurser og nedleggelser.Spesielt går dette utover nærbutikkene,og når disse butikkene nedlegges går det igjen utover de svakeste forbrukergruppene. Stortinget må opprette en varehandelkomite på linje med andre fagkomiteer. En slik komite må sørge for en hensiktsmessig koordinering av de ulike departementers arbeid i alle forhold som gjelder varehandelen. Det paradoksale med varehandelen og spesielt detaljistdelen er en del faktorer som kan virke motstridende.Høye avanser høye priser,elendige lønninger og dårlig lønnsomhet. Hva er så årsaken?Jo,den er åpenbar - overetablering.De norske butikker kan betjene en befolkning flere ganger den norske befolkning. Dette er sløsing med ressurser.Hva er så virkemidlene? Etableringsloven må styrkes.

---

47) Repr.nr 215,Bjørg Bekkadal,Sør-Trøndelag

Finansministeren var i sitt foredrag tidligere i dag ikke så veldig mye inne på boligpolitikken.Flere andre som har hatt ordet har vært inne på det med flere forslag til vedtak som jeg støtter fullt ut.Jeg har også lyst til å si noen ord om dette. Som vi har sagt til det kjedsommelige de siste årene, så er det nødvendig at den sosiale boligbyggingen gjenreises i Norge. For å holde prispresset nede er det viktig,som det står i forslaget til arbeidsprogram at produksjonen holdes oppe på minst 30.000 boliger pr år.Får vil til dette,så vil det også være et betydelig bidrag til sysselsettingen.
Når var boligkooperasjonen på banen sist? Boligkooperasjonen er et viktig verktøy for oss i vår boligpolitikk. Det er viktig at det fortsatt jobbes med å få senket renten på boliglån og her har vi også vårt eget verktøy,nemlig statsbankene. Jeg mener at Husbanken helt klart skal stå for en ledende sosial profil når det gjelder vår boligpolitikk.En av de ting i tillegg til rentepoltikken jeg mener vi må sørge for,er at lånedelen av boliglånet i Husbanken som idag utgjør mellom 40 og 50 % ,må utvides.Denne burde vært oppe på ca 70 - 80 %.
Jeg har derfor fremmet følgende forslag oversendt redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet og som et nytt strekpunkt på side 19 i forslaget til arbeidsprogram
- Arbeiderpartiet vil arbeide for at lånedelen gjennom Husbanken gradvis blir utvidet opp til 70 - 80 %.

---

48) Repr.nr 281,Oddvar Bråten,Oslo

Arbeidsledigheten har gått som en rød tråd gjennom denne debatten og det er jo helt naturlig slik den har utviklet seg. Jeg vil også ta opp arbeidsledigheten og arbeidsplassene våre men i en noe annen relasjon. I byggfagene er det også nå blitt en følbar arbeidsledighet,og vi ser da med forferdelse på at de legale,lojale bygningsarbeiderne må gå ut porten, mens kontraktører og innleide folk blir igjen på innsiden av

gjerdet.Det er klart,dette kan vi ikke godta.Jeg ser også med stor forundring på at en av de store innleiebedriftene her i Oslo-området fikk dispensasjon til å fortsatt leie ut folk når det er arbeidsledighet i byggfagene.Dette synes jeg er en disposisjon som kanskje krever noe etterforskning.
Det må være merkelig at man gir dispensasjon for å leie ut folk, når det finnes ledige bygningsarbeidere.Det er klart det,at når det gjelder dette med kontraktør-,innleievirksomhet,dette med legale og lojale arbeidstakere,så er det et spørsmål om økonomi.Og det er jo penger det her dreier seg om,altså de lojale arbeidstakere blir ofret på det pengemessige markedet. Det er store penger på å bruke kontraktører og innleide folk, og dette er bakgrunnen for at denne geskjeften fortsatt drives. Jeg har tatt med meg,eller fått utlevert,et lite arbeidsdokument,jeg skal ikke trette med tall for det er kjedelige greier. Men dette er et lite anbudsdokument som forteller hvordan fordelingen er i en timelønssats,og dette er fra en seriøs murermester her i Oslo.Han har tatt utgangspunkt i en timelønn på 100 kr,han har plusset på feriepenger som det skal gjøres, plusset på sosiale utgifter,arbeidsgiveravgift,moms osv., plusset på administrasjonsutgifter og det som skal til nedover og ender opp med en timelønn på 232 kr.Av disse 232 kr går det 121 kr tilbake til samfunnet,skal pløyes tilbake til samfunnet dersom man bruker legale bedrifter.Og det er i disse 121 kr at kontraktør-og utleievirksomheten florerer.Her har man muligheten ved å unndra seg de ulike skatter og avgifter til å bli igjen med fortjenesten i sin egen lomme.Vanligvis så har vi de bedriftene som opererer her i Syd-Norge ihvertfall på dette markedet,en timelønnsberegning på 165 - 190 kr.Og det er langt,langt under det en legal bedrift må ha.
Og jeg har også latt meg fortelle at det er offentlige etater som ikke godtar den timelønnsprisen som en må ha for å kunne drive legalt.

---

49) Odd Rambøl,landsstyret/Hordaland

Det går bedre med norsk økonomi.Renter,priser går ned og utenriksbalansen bedres,men det går dårlig med arbeidsledigheten.Og når man ser det i det perspektivet og avgrenser seg bare til å se på disse delene,så er det kanskje egentlig ikke så veldig imponerende.De fleste regjeringer klarer å få ned renten,de fleste regjeringer klarer å bedre utenriksbalansen,ja, de klarer å få ned prisene hvis de aksepterer arbeidsledighet,eller får høy arbeidsledighet.Det er nå den egentlige kampen begynner.Hittil har vi gjort det en regjering med vilje til å stramme inn i den økonomiske politikk kan klare uansett partifarge.La meg tilføye,innstrammingene under Arbeiderpartiets regjering har vært riktige i forhold til det vi kunne ventet fra en borgerlig regjering,så den kreditt skal regjeringen ha fullt ut.Men samtidig er det egentlig nå slaget begynner.Nå har vi bedret de økonomiske utgangsfaktorene,men vi har en kjempehøy arbeidsledighet og det er nå vi ikke må komme i den situasjon som andre land har kommet i,nemlig at denne arbeidsledigheten blir permanent. Det er utgangspunktet.Vi holder arbeidsledigheten i sjakk ved hjelp av tiltak.Nå begynner vi å komme i en situasjon

som mange av oss kjenner fra Retterdøl-perioden,nå er det visst "Kjellinger" det kalles,nå kommer de vandrende inn den ene døra mens de som har ordinære jobber i det offentlige går ut den andre døra,en skifter skje,og det må vi bare se å få satt en stopper for snarest mulig.Hvordan,får regjeringen bestemme. Det kunne jo kanskje gå an å gi litt mer til den ordinære driften av kommunene slik at man får slutt på dette merkelige skusepillet som folk flest ikke skjønner.Vi har i Arbeiderpartiet av og til blitt beskyldt for å være dogmatiske,og på enkelte områder skal vi være dogmatiske,et av de gjelder den fulle sysselsetting.Og der er det å si at der nytter det ikke å si at vi er bedre enn de borgerlige,der skal vi bare være best og der er kravene absolutte.En partifelle sa det slik at det nytter ikke å skryte av at man er bedre enn Høyre når det gjelder den fulle sysselsetting,det vil være som om Patrik Sjøberk skrøt av at han var bedre enn et strykejern til å hoppe høyde.Og vi må nå bare erkjenne at LO gjennom sitt opplegg har skapt de beste forutsetninger for å kunne få mer aktivitet, nå er det partiet det står på.

---

50) Repr.nr 64,Ola Kristiansen,Hedmark

Første økta i verksteddebatten går mot slutten og Gunnar Berge kom i sitt innledningsforedrag inn på distriktspolitikk.
Og det haster,kamerater,med å få til en mer effektiv distriktspolitikk.Jag skal bare kort nevne at fra de områdene som ligger omtrent midt mellom Oslo og Trondheim så er det drastiske forutsetninger som ligger tilrette så langt.
Vi har en befolkningsutvikling i 1988 som har gått ned med 2 %, vi har ca 22 % over 67 år,og når man ser på statistikken fremover,så vil man gå ned i folketall med ca 25 % mot år 2015.Derfor haster det med å få til en mer effektiv distriktspolitikk.Det er da nevnt i vårt program at man skal vinkle dette fra næringsstøtte til mer kompetanseutvikling. Og derfor må vi i distriktene satse på de områdene som man er sterke i. Vår regjering fattet for vel et år siden et viktig vedtak for distriktene.Det ble vedtatt å reetablere landets eneste utmarkshøyskole i Hedmark.Dette er et av områdene som distriktene har utviklingsmuligheter på.Men å vinkle dette videre til næringsutvikling så må det til noe mer,dvs.det må etableres et kompetansesenter i forbindelse med våre høyskoler.Dette blir en viktig oppgave for distriktet og for også de sentrale muligheter.Derfor så er det fremlagt et forslag på dirigentens bord om at det må bli fortgang i etableringen av kompetansesentra ved våre høyskoler,og se dette i næringspolitisk sammenheng.

---

51) Repr.nr 104,Torill Melle,Buskerud

Dagens boligpolitikkk gir ikke tilstrekkelig bistand for folk med vanlige inntekter,og da mener jeg inntekter på rundt 150.000 brutto.Det er i dagens situasjon med boligstandarder og boligpriser som for lengst har løpt løpsk,vanskelig nok for familier med inntekter på 300.000 å skaffe seg bolig.Eninntektsfamilie og ungdom er ofte i en håpløs situasjon.Dagsavisens annonser

om de mange tavngsauksjoner viser en dramatisk side ved ukontrol
ert utvikling,et samfunn uten vil mange hevde,en nødvendig
sosial boligbygging.Terskelen inn til egen bolig er i store
deler av landet ikke til å komme over.Her har Arbeiderpartiet
et særskilt ansvar.Vi har med vår regjering sett forsøk på å
komme de boligsøkende i møte med nye låneordninger.Siste bud-
sjettbehandlingen ga oss Husbank II som et supplement.Dette
kan være vel og bra for de som har oppsparte midler,tidligere
bolig eller lønninger over gjennomsnittet.For folk med vanlig
lønning uten bolig er det kun tilstrekkelig finansiering
gjennom et rentesubsidiert husbanklån som kan gi mulighet for
bolig selv av meget nøktern standard.I programutkastet er det
pekt på at Husbanken og andre statsbankers rolle i boligfin-
ansiering må økes.De subsidierte lånene skal gis med ulike
rentesatser avhengig av boligens størrelse,standard og kostnad.
I denne sammenheng vil jeg forutsette at det fortsatt skal være
slik at de med mange vanlige inntekter kan få mulighet med
husbanklån til å bygge en bolig som i areal gir plass til en
vanlig familie,dvs.et boligareal på 90 - 100 m^2.
At man gir nødvendig begrensning på standard vil også kunne
styre lånene til de som virkelig har behov for dem.Det bør
også vurderes fra Husbanken at de som en periode i livet har
arealer i en husbankbolig tilgjengelig for utleie,f.eks. som
de såkalte livsløpsboliger,bør kunne få økte tilskudd eller
lån.Arbeidsprogrammets boligpolitiske del må praktiseres slik
at vanlige folk med vanlige inntekter sikres bolig i rimelig
standard, slik at vi kommer ut av den boligpolitiske hengemyren
som opprinnelig ble skapt av Willoch-regjeringen.

---

52) Repr.nr.283,Ove Engvik,Oslo

Berge sa i sitt innlegg at arbeid var viktig for selvrespekten
for den enkelte.Jeg er enig med han i det,men jeg håper jo
også at når vi har en regjering utgått fra dette partiet,så
spøker det for selvrespekten for regjeringen med den arbeids-
ledigheten vi har i dag. Samfunnet har også en selvrespekt,eller
bør ha det,men det er også viktig for selvrespekten å hente
ut en lønn for arbeidet som svarer til arbeidsinnsatsen.
Jeg vil påstå at arbeid for trygd er ikke arbeid for lønn,
og mange vil føle det nedverdigende å miste forhandlingsretten
for egen arbeidskraft.Regjeringen bør også innse den siden
av saken.Arbeidsløsheten rammer den enkelte vilkårlig,men det
er noe merkelig med denne vilkårligheten,for vilkårligheten
er i størst utstrekning utbredt blant de ansatte i konkurranse-
utsatte bedrifter i privat sektor.Det rammer de ressurssvake
i større grad enn de ressurssterke selvom banksjefer og andre
topplederе får større mediaoppmerksomhet.Den rammer disse
gruppene på livslønnen uten at det slår ut i våre lønsstati-
stikker og jeg synes det er riktig å nevne dette fordi vi
skal ha en etterfølgende skoledebatt,og jeg vet hva som blir
dradd inn i en slik debatt.Og sist,men ikke minst,uavhengig
av by-og distriktsproblematikken svir den like mye for den
enkelte uansett hvor vedkommende bor.La oss ikke skaffe oss
en mentalitet der hvor vi veier personlige ulykker opp i mot
hverandre på prosentbasis.Det vil umenneskeliggjøre både oss
og politikken.Berge tørker støvet av det gode,gamle slagordet:
Hele folket i arbeid. Det er ikke blitt dårligere.Men etter å

hørt på deler av debatten her,har jeg lyst til å dra frem et
annet av våre gamle slagord:By og land,hand i hand.Eller
kanskje et nytt:Syd og nord ved samme bord. Det er nemlig slik
vi sitter.Og det er merkelig at vi skjønner det veldig så godt
på verdensbasis,men vi skjønner det ikke alltid når vi tenker
nasjonalt.Vi trenger hverandre,det møtte vi under den parolen i
1987 og jeg vil påstå at vi trenger hverandre like mye i dag
som den gangen,selvom vi har skiftet til ny parole.La oss ikke
miste det perspektivet i alle fall.
NNår det gjelder industridelen av arbeidsprogrammet så vil jeg
bare vise til det aldeles utmerkede forslag 3.0.10 og 3.0.11
slik at redaksjonskomiteen er klar over det for det har vi selv
sendt inn.

Dirigenten erklærte debatten om kapittel 2 og 3 for avsluttet.

Forhandlingene tok 15 minutters pause kl 20.45.

Møtet ble satt igjen kl 21.00 med Lise Christoffersen som dirigent.

"Samholdssangen" ble sunget under ledelse av Tryggve Aakervik.

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknad:
Repr.nr.300,Tor Grindheim,Svalbard,søker permisjon fra møtet
fredag 3.mars i tiden kl 09.00 - 10.30 på grunn av møte med
Bjørn Skogstad Aamo.
Vedtak:
Permisjon innvilget.

Dirigenten refererte telegram fra Arbeiderpartiets søsterparti i
Bolivia - MIR - som ønsker suksess for Landsmøtet.

KAPITTEL 4 OG 5 I FORSLAGET TIL ARBEIDSPROGRAM:

Dirigenten gav ordet til Mary Kvidal som første innleder.

Velferdssamfunnet blir aldri ferdig.Det er bare en vei å gå og det
er framover.Kravene om nye reformer skal være våre krav.

Vår erfaring etter generasjoners politiske innsats er at frihet og
trygghet for den enkelte må skapes gjennom felles løsninger bygd på
solidariteten mellom menneskene.
Vi kan føle trygghet når vi holder fast ved dette prinsippet.Det har
stått seg tvers gjennom den høyrebølgen som nå dabber av.Vi føler at
flere og flere igjen innser at det er ved å ta ansvar og gjøre en
innsats at vi gjør samfunnet bedre å leve i.
Men samfunnsforholdene fra noen tiår tilbake gir ikke alltid noe
godt grunnlag for å bestemme hvilke virkemidler og praktiske ord-
ninger som passer best i dag og i framtida.

En av de store oppgavene framover blir å reformere velferdsordning-
ene.Arbeiderpartiets styrke har alltid vært å finne løsninger
på folks hverdagsproblemer.Befolkningen må oppleve velferds-
ordningen som rettferdig.De må føle at velferdsordningene ivaretar
deres interesser.Hvis ikke smuldrer oppslutningen og legitimiteten

til velferdsstaten bort.
Samfunnet,familiemønsteret og kvinners yrkesaktivitet har forandret seg drastisk de siste årene.Vi har i realiteten gått gjennom en stille revolusjon.Men har velferdsgodene våre forandret seg i takt med dette?
Mens kvinner med barn i større og større grad blir yrkesaktive på heltid,er de minste skolebarna på skolen bare to til tre timer om dagen.Resten av dagen er mange av dem overlatt til seg selv.
Mangelen på omsorgstilbud for barna er ikke bare kvinnepolitikk.
Med dette programutkastet er de sakene som kvinnebevegelsen har kjempet for i mange år satt i sentrum.Barns oppvekstvilkår er blitt et felles ansvar og en nasjonal sak.
Det må være faste og trygge rammer rundt ungene i hverdagen.
Foreldrene har selvsagt hovedansvaret,mens baranas oppvekst angår oss alle.De som arbeider i barnehagene og i skolen gjør en stor innsats.
Vi må innse at større ressurser må settes inn.Skolen,barnehagene, foreldrene og organisasjonene i nærmiljøet må samarbeide.Vi må bygge på og forsterke solidariteten mellom foreldre.

Ungene våre blir ikke mer modne av å få flere TV-kanaler å velge mellom.De trenger tvert imot mer veiledning for å kunne finne fram i virvaret av tilbud og for å kunne bruke de nye mediene til å lære og orientere seg.Noen må stille opp og stå for verdier som ungene kan få respekt for.
Vi er opptatt av trygghet og omsorg for barna.Når vi prøver å tenke på hvordan de får det noen år inn i framtida,da blir vi også opptatt av hvordan deres naturlige nysgjerrighet etter innsikt og kunnskap skal utnyttes og holdes ved like.
Vi ser også at kunnskap kommer til å bety stadig mer,og det stiller oss som nasjon overfor store utfordringer.Framgangen for landet blir i større grad enn før bestemt av hvor mye vi satser på å vinne,bruke og formidle kunnskap.

Det er en av flere grunner til at vi i Arbeiderpartiet må reise kravet om reformer i kunnskapspolitikken med full styrke.Hvordan kunnskap skapes,formidles i skolen og fordeles,ja,det er en altfor viktig sak til at vi kan la ordet kunnskap hvile.Høyre har altfor lenge fått hvile i fred på den misforståelse at kunnskap er noe de kjemper for.

Kunnskap er ikke tørr teori.Kunnskap er konkret viten og det er ord og bilder som kan hjelpe til å forstå virkeligheten.I Arbeiderpartiet skal vi nok vite å definere hva kunnskap er og å forme politikken på vår måte. Hvordan kunnskap skapes,formidles og fordeles er en alt for viktig oppgave til at vi skal overlate til andre å bestemme,til at vi skal la kunnskapsdebatten hvile.Hvis vi ikke diskuterer kunnskap,overlater vi dette sentrale stridsteamet i politikken til høyresida.
Det er viktigere enn noen gang at utdanning og kunnskap er tilgjengelig for alle og ikke bare for de få.Kunnskap er berikende for den enkelte og har betydning for et aktivt samfunns-og yrkesliv, derfor må vi utforme en politikk som kan gi mer kunnskap til flere.
Utdanningsnivået i befolkningen har steget kraftig de siste 25 årene. Denne utviklingen må få fortsette. I 60 - og 70-årene gjennomførte vi skolereformer på grunnlag av Arbeiderpartiets programmer.
Hele strukturen i norsk skole ble endret.Enhetsskolen vant fram.Det siste tiåret har vi særlig vært opptatt av skolens innhold.Dette gjelder både grunnskolen og den videregående skolen.

Når vi når står foran 1990 åra,må innholdet i skolen fortsatt stå høyt på dagsorden.Samtidig er tida inne til nye reformer.Det må bli mer tid til utdanning.Vi må stimulere til økt innsats,også fra

elevene,og vi må bygge bro mellom oppvekstpolitikken og skolepolitikken.Skolens oppgave er å formidle kunnskap og innsikt og stimulere skaperevne og nysgjerrighet etter kunnskap og erkjennelse. Samtidig skal skolen formidle og bearbeide hos elevene,grunnleggende normer og verdier.Elevene skal ha med seg et reflektert verdimessig fundament når de forlater skolen.Og for det tredje skal skolen hjelpe elevene i deres sosiale,følelsesmessige,estetiske og fysiske utvikling.Mange vil mene at dette er selvfølgeligheter.Dagens debatt avslører at dette slett ikke er selvfølgeligheter og det er viktig å understreke skolens treleddede og helhetlige oppgave.Det har vært viktig til nå og det vil bli like påkrevet i framtidssamfunnet.

Med bakgrunn i dette helhetlige kunnskapsbegrepet vil vi gi mer kunnskap til flere.Enhetsskole og fellesskap må bevares i den forstand at alle arbeider med det felles lærestoff ut fra sine evner og forutsetninger.Det må stilles krav til innsats,men de mål som settes må være tilpasset den enkeltes forutsetninger og evner.Det skaper trivsel og trygghet,det beste grunnlag for læring.

Det er i de første skoleårene mye av det viktigste grunnlaget for videre læring legges.Barn har mulighet til å lære mer enn de gjør i dag,derfor må vi gi dem mer tid i skolen.I dag har 1.-3. klassene 15.-18.timer pr uke,det blir alt for korte dager.Vi må derfor utvide undervisningstimetallet for de minste elevene.Dette vil øke trivselen og høyne kunnskapsnivået.Denne utvidelsen må foregå gradvis,både fordi det er snakk om pedagogisk tilpasning og ikke minst et økonomisk spørsmål.Det er en reform som krever økonomi og som må vurderes i budsjettarbeidet i de årene vi nå står foran.
Jeg vil gjerne understreke at dette er en utvidelse av den obligatoriske skoletiden og det er selvsagt ikke snakk om at foreldrene skal betale for lengre skoledag i småskolen.

Selv om vi i løpet av noen år klarer å utvide undervisningstiden fra 15 til 20 timer for 1.klassingene,vil elevenes skoletid ikke være tilpasset et familiemønster der begge foreldrene er i arbeid.
Ved utbygging av barnehager har vi som mål å gi tilbud om pedagogisk tilrettelagt aktivitet og omsorg til alle barn i førskolealder.
Dagens samfunnsforhold krever av oss at vi gir et tilsvarende tilbud til barna de første skoleårene.

Det er lite tenkelig med en obligatorisk skole som fra 1.klasse er sammenfallende med voksnes arbeidstid.Det ville ikke bare by på store pedagogiske problemer,men også berøre prinsippielle spørsmål som gjelder foreldrerollen.Det er et anerkjent prinsipp i vårt land at det er foreldrene som har hovedansvaret for oppdragelsen og undervisningen av barna sine.Skolen skal hjelpe til med dette i forståelse og samarbeid med heimen.Vi må ta i bruk de midler vi har for å realisere dette målet.Vi må ta i bruk de ressurser vi har i skolelokaler og utstyr ved å utvide skolens åpningstid og gi elevene et aktivitetstilbud i skolen utover undervisningstida.

Vi har tidligere trodd at vi skulle løse dette problemet ved utbygging av fritidshjem.Dette har vist seg å bli et tilbud til svært få barn.Vi må samle de ressurser vi har,slik at det over noen år blir et tilbud til alle barn.Det er sløsing at store,fine skolelokaler står tomme store deler av dagen.Derfor har vi i programkomiteen gått inn for å gi alle barn tilbud om et tilsyns- og aktivitetstilbud etter skoletid knyttet til skolen.Dette tilbudet må organiseres av skolen,men i nært samarbeid med foreldrene og nærmiljøet.På sentralt hold må vi være pådriveren og utvikle modeller for dette aktivitetstilbudet.Faktisk er det allerede i dag mange kommuner som har etablert et slikt tilbud.Det viser hvordan

behovet har tvunget fram en reform.Nå vil vi at alle barn skal ha de rettighetene.

Skal et slikt aktivitetstilbud kunne realiseres,må det baseres på foreldrebetaling på samme måte som barnehagen og fritidshjem gjør det.Erfaringene fra de tiltak som er i gang,viser at det er mulig å få gode tilbud med foreldrebetaling som varierer fra kr 500 - 800 pr måned.Fritidshjemmene har også foreldrebetaling.Det kan ikke være noe prinsippielt forskjellig om tilbudet er lokalisert ved siden av eller innenfor skolens område,slik som de nye fritidshjemmene i Oslo allerede er.Forskjellen ligger at vi vil at alle barn skal ha dette tilbudet og ikke bare få.Selvfølgelig må vi på samme måte som i barnehagen legge inn ordninger som gjør at ingen ekskluderes pga dårlig økonomi.Friplasser og søskenmoderasjon kan være en vei å gå. Et slikt tilbud gjør det mulig for oss å hjelpe de familiene hvor problemene tårner seg opp,det gjør det mulig å hjelpe dem som i dag ikke har noe tilbud i det hele tatt.
Ved å trekke foreldre og nærmiljø inn i planlegging og organisering av et slikt tilbud,vil vi utløse nye ressurser, - nye ressurser til felleskapets beste.

Når undervisningstida er utvidet og elevene i tillegg kan få et aktivitetstilbud,må forholdene legges til rette slik at 6-åringene kan tas inn i skolen. Det drives i dag forsøk med pedagogisk tilbud til 6-åringer i 43 av landets kommuner.Dette forsøket er nå kommet halvvegs i en 4-års periode,og de første erfaringene er blitt gjort kjent.Forsøkene drives i barnehager,i skoler og i samarbeid barnehage/skole.Dette forsøket drives innenfor en rammeplan som nå foreligger i omarbeidet utgave,sterkt påvirket av mønsterplanen av -87 for grunnskolen.Denne rammeplanen vil sammen med mønsterplanen være et godt utgangspunkt for arbeidet med et skoletilbud til 6-åringene.
Når skolestart senkes til 6 år må rett og plikt til opplæring utvides til 10 år.
Etter grunnskolen må alle få tilbud om videregående opplæring som studiekompetanse eller fagutdanning. Fagutdanning bør foregå enten som avsluttende fag i skolen eller som fagopplæring i arbeidslivet. I hele den videregående opplæring må det være et mål å høyne kvaliteten på utdanningen.Det må foregå en en kontinuerlig oppdatering i forhold til den teknologiske utvikling.Dette krever samarbeid mellom skole og arbeidsliv for å oppnå gjensidig nytte av kompetanse og utstyr.Skoleverket må i sterkere grad enn nå kunne utnytte personale og utstyr i næringslivet samtidig som personellet i skolen må kunne nyttes også utenfor skoleverket.Den videregående skole må utvides til kompetansesenter for det lokale arbeidsliv.Dette er viktig for stadig og vedvarende fornyelse og oppdatering av kompetansen i arbeidslivet.Strukturen innen videregående skoleverk bør utvikles slik at valgene for den enkelte elev forenkles og ressursene utnyttes bedre.Utvikling av bredere grunnkurs på tvers av tradisjonelle linjer kan være en vei å gå.Det er i det hele nødvendig å vurdere sammenhengen mellom grunnskole og videregående skole når vi gir elevene mer tid i grunnskolen.Vi bør vurdere om det er hensiktsmessig med utvalg for å se på dette på et bredt grunnlag.

God grunnutdanning gjennom grunnskole og videregående skole er avgjørende for utviklingen av velferdssamfunnet.Samtidig blir muligheten/nødvendigheten av å vende tilbake til utdanningssystemet for å oppdatere og fornye kunnskap stadig viktigere.Dette forholdet får ikke bare betydning for skoleverket.Det er også en stor utfordring framover å fortsette arbeidet med å gjenreise voksenopplæringas

i samfunnet.En variert og godt utbygd voksenopplæring,også i regi av opplysningsorganisasjonene,er sentral for å fremme likestilling i adgang til kunnskaper,styrke lokalsamfunnet,stimulere organisasjon liv og samfunnsengasjement.Livslang læring må bli en realitet. Utdanning må ikke lenger være en livsfase,det må bli en livsform.

Dette forholdet stiller også universiteter og høgskoler overfor nye utfordringer.Disse institusjonene må legge opp til systematiske etter-og videreutdanningstilbud,og dermed bli kunnskapsspredere i regionene.Denne utviklingen må gå parallelt med arbeidet med å stimulere flere til å velge langvarige studier med grundig faglig fordypelse.Ordningen med stipendiering etter studiets lengde må videreutvikles.

Vi må arbeide for å stimulere unge mennesker til å gå inn i det spennende feltet det er å utvikle ny kunnskap og viten.Dette må vi gjøre ved å styrke universitetene og høgskolene slik at de kan gi et best mulig undervisningstilbud,både i forhold til samfunnets behov og studentenes ønsker.
Så,kamerater,vi står foran store utfordringer i utviklingen av velferdssamfunnet.Utfordringen framover blir å forandre i takt med nye behov.Vi må ta stilling til hva som er de viktigste oppgavene i den tida vi har foran oss.Det er resultatene som teller,både for de enkelte,og for fellesskapet.Vi har mulighetene til å tenke nytt og finne nye løsninger.La oss bruke våre ideer,visjoner og virkemidler til å utforme de nye reformene.

Dirgenten ga så ordet til Tove Strand Gerhardsen som andre innleder.

Målet vårt er enkelt og vanskelig - vi ønsker oss
- et samfunn med trygghet for utdanning,arbeid,bolig
- et samfunn der det er hjelp å få ved sykdom,uførhet eller når hverdagen er vanskelig av andre grunner
- et samfunn der alle har trygghet,for utfoldelse og deltakelse på egne vilkår og uavhengig av alder,kjønn,inntekt eller bosted
- I tillegg trenger vi tid til nærhet,fellesskap,vennskap

Framtidssamfunnet kan beskrives i to ord: Solidaritet - Likeverd.

Jeg vet ikke om det var lettere for de som gikk foran å få fram drømmen om framtidssamfunnet.Hva slags samfunn de ville bygge - og vegen dit.Det viktigste er at de klarte å mobilisere for de ideene de stod for.Kanskje skyldes det at de greide å sette de små, konkrete reformene inn i en sammenheng.Små,praktiske hverdagsreformer som samlet betydde en ordnet arbeidstid,innlagt vann og romsligere bolig,skolegang for alle barn og unge.Endringer som ga en tryggere hverdag for store og små - og som de fikk til ved felles satsing.
De skjønte at de bare kunne greie det ved å stå sammen.Våre oppgaver er andre.Løsningene også.Men nå som da kreves det vilje til å yte til felles beste hvis vi skal greie å skape et samfunn som er tryggere for alle. Og vi har kanksje en ekstra utfordring for det er ikke så lett for alle å se nå at de er avhengige av fellesskapet. Det store flertallet ser det ikke slik uten videre.Og jeg har lyst til å legge til at nå som da trenger vi å ha en drøm med oss om et framtidssamfunn i alt det vi gjør i det daglige.
På de gamle fagforeningsfanene så stod det:Gjør din plikt,krev din rett.
Vi har vel vært flinkest til det siste de senere årene.Vi har vært

oss sjøl nok.Vi har dyrket meg og mitt og vi har lånt og kjøpt og kanskje blitt fattigere både som enkeltmenneske og som samfunn. Det har gått opp for mange at det her holder ikke lenger.Mange oppdager etterhvert også at de er ikke seg sjøl nok.For alle dukker det opp situasjoner der vi ser at vi trenger et fellesskap. Vi kan få et barn som er sterkt funksjonshemmet eller en eldre slektning som ikke greier hverdagen sin alene lenger.Da trengs bistand fra samfunnet i form av hjelp i hjemmet,avlastning eller kanskje et lengre opphold i institusjon.I disse dager opplever så mange at det de trodde var en sikker jobb,plutselig ikke er så sikker lenger.De trenger trygghet for fortsatt inntekt og kanskje også hjelp for å komme igang med noe nytt.

Vi er altså i ulike livsfaser avhengige av at andre gjør en innsats, at vi som samfunn bygger på verdier som solidaritet og likeverd. Og det er verdier vi nå må begynne å snakke høyt om,etterleve og holde i hevd. Og vi må følge dem opp i de vedtak vi er med på enten det er i partilaget,kommunestyret,Regjering eller Storting - og så må vi følge opp vedtaket med praktisk handling.
Vi har så mange uløste oppgaver,men også mye bra å bygge videre på. Gjennom folketrygden sikrer vi hverandre trygghet for inntekt ved sjukdom,ved svangerskap,ved uførhet og når vi når pensjonsalderen. En slik inntektsgaranti er virkelig en solidaritetsordning.Vi er garantert en inntekt uansett tidligere innbetaling.I tillegg er det en sammenheng mellom innbetaling og framtidig pensjon gjennom reglene om tilleggspensjon,og jeg tror den kombinasjonen vi der har valgt av solidaritet og egeninteresse er viktig. For den fører til at alle stiller opp for folketrygden,kjenner at de har fordeler av systemet og vil vokte for det.

Man også folketrygden kan bli bedre.Blant annet tar dagens regler for lite hensyn til mange kvinners livsløp.Derfor foreslår programkomiteen at det skal gis omsorgspoeng for de som tar omsorg /ansvar for barn under 7 år,for funksjonshemmede eller gamle som trenger omsorg.Det innebærer en konkret verdsetting av omsorgsarbeidet og det betyr bedre pensjonsrettigheter for mange kvinner.
Vi foreslår også en del andre ting,bl.a. at det skal blir mere lønnsomt for kvinner med overgangsstønad å kombinere arbeid og omsorg for barna.

Folketrygden finansierer vi i fellesskap.Også helsetjenesten skal i framtid være en fellesfinansiert tjeneste.Det er en forutsetning hvis vi skal sikre likeverdig rett til helsetjeneste uavhengig av bosted, alder,kjønn og inntekt.I tillegg må vi ha vilje til styring.Vi må sørge for at det er leger i utkantkommuner og ved sykehus i utkantstrøk og det må vi gjøre ved restriksjoner på opprettelse av stilling er i sentrale strøk og spesiell satsing i andre områder.
Tilsvarende må vi gjøre på andre grupper personell,for vi må sikre primærhelsetjenesten over hele landet.Den er sikkerhetsnettet vårt den skal gi rask hjelp ved sykdom og ulykke,og i tillegg er luftambulanse og sykebil og sykehus klar hvis det kreves.

De som arbeider i primærhelsetjenesten eller bedriftshelsetjenesten har også et ansvar for å forebygge sykdom og ulykker.De fleste av oss oppsøker en lege i løpet av en 2 - 3 års periode.Denne kontakten må helsepersonellet bruke bevisst til å fortelle oss hva vi kan oppnå ved livsstilsendringer.De må foretelle oss at trim er sunt at godt kosthold er både sunt og godt og at det gir overskudd til andre gjøremål.De skal foretelle oss at røykestopp gjør huden renere,smidigere og at smak-og luktesans blir bedre.

For mange vil lettere ta imot slik positiv informasjon enn det de kaller "skremselspropaganda".Men likevel må vi tillate oss å informere om at rundt 1/3 av alle sjukehusinnleggelser skjer som en direkte følge av alkoholbruk.Det må også kunne være lov å si at alkoholbruk er årsak til mange familietragedier og at det påfører unger frykt,utrygghet og omsorgssvikt.

Mange kan bruke alkohol uten at det har særlige skadevirkninger for seg selv og omgivelsene,men forskningen viser at jo høyere totalforbruk vi har,jo flere av oss blir misbrukere.Og det betyr at flere risikerer alvorlige skader,og omkostningene for samfunnet øker.Alkoholpolitikk er derfor ikke bare en privat sak Vi bør som bevegelse ha holdninger og vi må tørre å si at vi som enekeltpersoner og samfunn skal drikke mindre.ARbeiderbevegelse bør gå foran - være normsettere bl.a. i forhold til ungdom - i pakt med gamle,gode tradisjoner i bevegelsen.Vi har så klare standpunkter når narkotikamisbruket diskuteres,men må ikke glemme at alkohol er et langt større samfunnsproblem - det skal vi bekjempe.
Det er i kommunestyrene alkoholpolitikken bestemmes.Dette er kanskj den viktigste helsedebatten et kommunestyre har i løpet av perioden sin.Da må det være lov å si at det virker noe søkt at det enkelte kommunestyremedlem står fritt.Derfor foreslår vi i programutkastet at det skal lages handlingsplaner mot rusmiddelmisbruk,og at vi følger en bevisst linje også på dette området.

Vi må også bygge ut flere og mer varierte tilbud for folk med rusporblemer,enten det er alkohol,narkotika eller kombinasjon. Det arbeidet er startet opp,men krever sterk oppfølging fra fylkes- og kommunepolitikere.

Behandling bør som hovedregel være frivillig,men i programsorslaget sies det at vi i enkelte tilfeller bør kunne ta i bruk tvangsbehandling.Vi må som fellesskap bry oss om våre medmennesker. Ser vi at et menneske er i ferd med å ødelegge seg fysisk eller psykisk,bør vi gi vedkommende en mulighet til et annet liv. Tvang er i denne sammenheng omsorg,omsorg for å sikre valgfrihet. En som er rusa har ikke en slik valgfrihet.Og så må vi ta i mot de som har fått behandling når de kommer tilbake på en skikkelig måte.Gi dem vennskap,nærhet,et sted å holde til,for ellers går vegen tilbake til gamle venner og gammelt liv.Der har Hordaland Arbeiderparti vist en praktisk mønster, de har adoptert et slikt etterbehandlingssted - viser solidaritet i hverdagen.

Alle har vi behov for trygghet.Jeg tror vi trenger å vite inni oss at det er hjelp å få når vi trenger det. Og det er også viktig å vite at det er uavhengig av hvem vi er,hvor vi bor.
Men vi må også sjøl kunne bidra litt,ta ansvar,å ta ansvar for egen helse betyr at vi skal gjøre noe.Vi skal bruke kroppen litt og det kan kanskje være greit å merke seg for oss som har sittet hele dagen,at den viktigste bevegelsen er den som får oss opp av stolen eller sofaen og ut i en eller annen aktivitet om det er en spasertur eller svingom som en trives bedre med.For den store forskjellen den går mellom oss som bare sitter i sofaen eller møterommet og de som går et par-tre turer i uka i tillegg.Dette er noe vi kunne greie de fleste av oss og som innebærer å ta ansvar for egen omsorg,ikke belaste fellesskapet unødvendig.Det dreier seg om moral,personlig moral og samfunnsmoral.
Det som kanskje er aller viktigst for helse-og trivsel har jeg ikke nevnt ennå -nemlig at vi også bør ha fred med oss sjøl og våre nærmeste.Vi trenger alle noen å bry oss om - og noen av oss synes det er godt iblant å ha noen å bry seg med.Vi trenger å få

vise omsorg,dele opplevelser og følelser sammen med noen.Vi blir så mye mindre sårbare når vi har noen som står oss nær,familie, venner.Det er en utfordring for hver enkelt - det er absolutt en utfordring til den bevegelsen alle vi er en del av.

Men sjøl om vi nå tar alle de hensyn jeg har nevnt,forebygger alt vi orker,så vil vi trenge sjukehus og andre former for helse- og omsorgstjenester.Og den dagen vi trenger hjelp så skal ingen spørre oss hvorfor.
Også på helseområdet er mye ugjort.Mange må fortsatt vente for lenge på tjenester som er viktige for den enkeltes trygghet og funksjonsevne.Mange gjør en stor innsats for å bedre helse-tjenestens tilbud.Det er forsøk i gang med nye samarbeidsformer, mellom nivåer og innen institusjonene.Det jobbes med lederutvikling og nye måter å organisere tjenestene på,blant annet mer bruk av dagkirurgi.Gjennom spesielle takster har vi forsøkt å stimulere sykehusene til ekstra satsing på behandling som kan foretas uten innleggelse - og det har vært positivt.
Mange fler får hjelp.
Vi gir også en ekstra premiering nå for de som vil gjøre mer med hofteoperasjoner.Vi vet at særlig mange eldre kvinner har ventet lenge på hjelp og den bør de nå få.Men her som på andre områder kreves det et samspill mellom sentrale og lokale myndigheter hvis vi skal få til noen ting,vi har jo delt ansvaret.Det blir ikke noe særlig ekstrasatsing fra sykehusenes side hvis fylkespolitikerene,også våre,reduserer budsjettet med et tilsvarende beløp som den stimulansen til hofteoperasjon det skulle være før sykehusene får rammene sine,da er vi ikke noe lenger.
Mye av debatten om sykehusene har i det senere dreid seg om hvem som skal eie.Jeg tror ikke eierskapet er så viktig, men som det står i programforslaget:
"For å sikre et best mulig tjenestetilbud,er det nødvendig med statlig styring over fordelingen av landsdekkende spesialiteter og kostbare utstyr mellom regionsykehus og fylkeskommuner."
Staten må her ta et mye klarere ansvar,økonomisk og faglig.Det må være helt klart at staten har ansvaret for undervisning,forskning og behandlingstilbud vi vanligvis bare finner ved våre regionsykehus.Dette kan f.eks. skje ved at regionsykehuset får direkte oppgjør fra Staten for nærmere fastsatte oppgaver.
Det viktgige her er at vi greier å sikre likeverdige vilkår mellom regionsykehusene og gjennom det sikre oss at befolkningen får et likeverdig helsetilbud.

Jeg tror at sentrale myndigheter i fornold til landet forøvrig skal bry seg med hvor spesialiteter skal opprettes ,om det skal anskaffes kostbart utstyr,om det skal lages egne tilbud for enkelte mindre grupper.Vi trenger slik styring hvis vi skal sikre en god ressursutnyttelse.Og det er vi nødt for å ha hvis vi skal greie alle de mange oppgavene vi står ovenfor i forhold til kroniske sjuke,innen psykiatrien,innenfor forebyggende helsearbeid og innenfor den øvrige helsetjenesten.
Vi er nødt til å ville styring,vi må ville nytenkning,forsøk.
Vi må hele tida være åpne for nye måter å løse oppgavene på slik at utstyr,kunnskap og personell hele tiden utnyttes best mulig.Og vi må lage vilkåra slik at det hele tiden er pasientens beste som er det viktigste.

Dette er et særlig ansvar for oss som mener at vi skal sikre befolkningen et godt helsevesen gjennom et fellesfinansiert system.
Jeg tror de satsingsområdene som er nevnt i forslaget viser en veg og har lyst til bare å understreke et par ting spesielt:

Det må være samsvar mellom kunnskap,ansvar og myndighet - på alle nivåer, innen helse-og omsorgstjenesten.

I tillegg må de ansatte få mulighet for faglig utvikling,samtidig som vi stimulerer tverrfaglig samarbeid.Profesjonsinteressene må vike til fordel for et samarbeid til pasientens beste.
I tillegg må vi sikre rettigheter for pasientene.
Men uansett hvor godt vi lykkes med forebyggende arbeid og uavhengig av hvorgodt helsevesen vi greier å bygge ut,vil mange ha behov for bistand i det daglige for å kunne kjenne oss trygge frie.Målet er at hver enkelt skal kunne leve i sitt nærmiljø og oppleve tilhørighet og trygghet.

Det også forutsetter at vi bygger på verdier som solidaritet og likeverd.
HVPU-reformen er en test på om vi som samfunn-og som enkeltmennesker greier å omgjøre ordene til praktisk handling.Det dreier seg her om medmennesker som har vært kasteballer mellom nivåer og sektorer.Fra 1.januar 1991 er det helt klart at kommunen har samme ansvar for mennesker med psykisk utviklingshemming som for alle andre.De har som alle andre rett til helsetjenester, skolegang,bolig,arbeid.Noen vil trenge litt bistand for å leve et godt liv.Andre vil trenge mye.Men for alle gjelder det at de har rett til et hjem og til å høre til i et lokalmiljø og fellesskap med andre.
Mange snakker om økonomi i forbindelse med reformen.Og det vil koste,men det vil følge med øremerkede midler -,men jeg tror at holdninger er vel så viktige.Vi har i dag 5000 mennesker i HVPU-institusjoner.Det er 1/10 av et vanlig ungdomskull. - Ikke mer.

Og vi har flere år på å forberede endringene på,og det bør vi kunne greie.
I tillegg har vi hjemmeboende med psykisk utviklingshemming.
Noen kommuner har satt i verk nødvendige tiltak,sikret en verdig hverdag.Andre har gjort lite.Det ser ikke ut til å være sammenheng mellom kommunens økonomi og innsats.Derfor tror jeg altså at det er veldig mye spørsmål om holdninger og det er en stor utfordring for oss med vårt verdigrunnlag.
Vi skal la alle få en sjanse til å delta ut fra sine forutsetninge. utvikle det som bor i seg.Dissimilis,som sikkert mange av dere har sett,forteller oss noe om muligheter,om håp og hvor fint vi kan ha det når vi er i lag.Derfor må jeg si at jeg håper at jeg ikke finner noen av våre i fremste rekke,ikke som deltaker i det hele tatt i protestaksjoner når et menneske med psykisk utviklingshemming får seg en bolig i et vanlig boligstrøk.
Det er i såfall et nederlag for oss alle.

Vi vet også at mange barn får for lite omsorg,nærhet og trygghet.
Det er også vårt felles ansvar å gjøre noe med det.Gjennom barnehagen kan vi gi trygghet og stimulans,redusere ulikheter i ungenes oppvekstvilkår. Jeg tror også heldagsskolen kan bli viktig i denne sammenheng.Dersom det viser seg at ungene har spesielle problemer,vil vi gjennom barnehagen eller skolen kunne oppdage det tidlig - Ved et samarbeid med barnevernet vil vi kunne unngå at problemet blir uoverkommelig før det gjøres noe.Kanskje kan en støttekontakt,et fast weekend-hjem eller en spesiell oppfølging i idrettsklubben eller framlaget være nok til at ungen får tilhørighet,aksept,voksenkontakt.Også som naboer og venner kan vi ofte stille opp mer enn det vi gjør nå.

I andre situasjoner kreves mer omfattende tiltak for å gi ungen en trygg oppvekst.Også her har vi et felles ansvar å sørge for det.Vi vet at mange unger utsettes for direkte overgrep og omsorgssvikt.Nærmiljøet må ta på alvor alle de tegn som kan tyde på at noe er galt.Føle ansvar,ta ansvar.Forslaget om å lovfeste ungenes rett til helsekontroll vil også bidra til større sikkerhet for ungene.Men også her gjelder det holdninger.Unger som voksne må lære at ingen har lov til å krenke andre.Uansett alder har vi rett til respekt og verdighet - og praktisk hjelp når det er nødvendig.Eller omsorg for å bruke et annet ord.

Trygghet for at det finnes slik hjelp og å få omsorg skal vi sikre hverandre i alle livets faser gjennom den kommunale sosialtjenesten.Den skal fungere som et sikkerhetsnett.Gi hjelp,gi pleie og tilsyn når det er nødvendig,men hele tida på mottakers vilkår.De aller fleste av oss vil ønske å bo i eget hjem uansett alder eller funksjonshemming.Ved å tilrettelegge boligen,bruke tekniske hjelpemidler og ulike former for bistand,vil det være mulig for de fleste.
For den som bor på et sjukehjem eller en annen institusjon,er det viktig å huske at dette også er et hjem.Det forutsetter at så vel de ansatte som besøkende viser respekt for beboernes verdighet og integritet.Vi skal ha rett til privatliv,til å bestemme døgnrytme,livsstil og omgangsform - og til å lukke døra for andre uansett alder og boform.
Hvis vi skal greie å få slik skikkelig omsorg til alle,må vi se ressursene i sammenheng.Vi må bruke sykehjemmet,mye mer aktivt til korttidsopphold,til rehabilitering og avlastning.I tillegg kan sykehjemmet ha døgnberedskap for hjemmeboende som kan trenge hjelp.Sykehjemmet bør også kunne yte andre tjenester for hjemmeboende og bli et sted for samvær og tjenester,fungere som et servicesenter.Da får vi helhet i bildet.Hjemmehjelperne har mest kontakt med hjemmeboende for bistandsbehov.De gjør en viktig jobb og de må sikres skikkelige ansettelsesforhold og bedre mulighet for faglig utvikling og fellesskap.

Omsorgen kan vi organisere på mange måter - og her forsøkes det mye,finne lokale løsninger,en mulighet til å gi en gruppe hjemmehjelpere ansvar for alle i et område som trenger hjelp.Hjemmehjelpen kan så fordele timer etter behov og be om tjenester fra andre helsepersonell-grupper når det trengs.Vi må få til et samarbeid der også fysioterapeut,ergoterapeut,helsesøster,lege og hjemmesykepleie inngår i et team og legger opp alt til det beste for dem som trenger hjelp.Vi må også få til et godt samarbeid med de som driver privat omsorg.Der trengs det også avlastning,støtte og kanskje omsorgslønn.Som samfunn er vi helt avhengige av denne private omsorgen og vi har ansvar for å støtte dem som yter slik omsorg.

Målet er hele tida å gi støtte og bistand på en slik måte at den enkelte kan delta aktivt på egne vilkår og lengst mulig også sjøl bestemme livet sitt.
Også på dette området har vi uløste oppgaver.Vi har heller ikke det ene og enkle svaret som sier oss hvordan vi skal gjøre det.
Vi må prøve oss fram,tenke nytt,revudere gamle løsninger.
Bygge ned store institusjoner,aldershjem,og bygge ut pensjonat, serviceboliger,servicesentre og bokollektiv.
Men vi må hele tiden ha med oss at vi skal bygge på de grunnleggende verdier om solidaritet og likeverd.

Oppgavene er mange og de er mange ganger vanskelige.Knappe økonomiske rammer kan også gjøre at ting tar tid,lengre tid

enn vi synes er akseptabelt.Men hvis vi hele tida har målet klart for oss og føler at de tiltak vi setter i verk er et ledd i et større arbeid mot et mål,et tryggere bedre samfunn,ja, da tror jeg vil tåler at det tar noe tid.
Vi må også greie å få fram at de enkelte vedtak vi gjør er et ledd i en større sammenheng,så får vi også forståelse for det vi driver med.Ett års foreldrepermisjon er et stort løft.Ser vi det i sammenheng med økt satsing på barnehager,utvidet tilbud om omsorg i skolen,videre utbygging av barnevernet,da ser vi at vi i neste periode tar et kjempeløft for å gi ungene en tryggere oppvekst.Vi tar et skritt i retning av et bedre samfunn.

Vi skal også gjøre mer for andre utsatte grupper i den perioden vi står foran.Det forutsetter at vi andre må redusere på kravene og i stedet satse det vi kan for å bedre levekårene for kronisk syke,for mennesker med psykisk utviklingshemming og for andre med bistandsbehov eller spesielt lave inntekter.

Det er masse å gjøre.
Og jeg tror at hvis vi skal greie det å skape et slikt samfunn som gir den tryggheten,likeverden,så må arbeiderbevegelsen lede an også i de åra som kommer.Det er bare vi som setter omsorg for andre og felles ansvar først.Hvis vi skal greie jobben må vi være mange som kan utveksle ideer,teste ut løsninger slåss for mangfold og fellesskap som tar vare på hverandre, respekterer hverandre ,tror på hverandres motiver og som samtidig greier å formidle visjoner,tro,verdier,følger opp det programforslaget som ligger her i praktisk handling,så greier vi å få mange med oss og så kan vi i fellesskap lage et samfunn som er godt å leve i for unge,gamle og for alle.

Dirigenten opplyste at det hadde meldt seg 54 talere.

Dirigenten forslo 3 minutters taletid far første taler.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.
Dirigenten foreslo videre at alle forslag til kapittel 1,7, 4 og 5 leveres snarest.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten foreslo strek etter første taler.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten åpnet for debatt på kapittel 4 og 5.

Følgende deltok i debatten:

1) Repr.nr 121,Gunn Olsen,Telemark

Velferdssamfunnet det er vårt resultat og det er vårt ansvar, og det er derfor vi vil være med å forme framtida. Det føles slikevel ofte som om vi er ved et skjæringspunkt. Vi har fått til så mye og vi føler at den viktigste oppgaven vi har det er å si med Ottar Brox:"Ta vare på Norge og demokratiet".
Og hele tiden fortelle det norske folk at det eneste Høyre og Carl I.Hagen kan tilby,er ikke sosialisme. Vi kan ikke tenke et slags borgerlig velferdssamfunn i gåseøyne,det ville bli et samfunn totalt uten solidaritetsholdninger. Et samfunn der ingen skal"lide nød-og sulte"-holdninger det virker skremmende på oss, derfor så må arbeiderbevegelsen fortsette sin kamp.Velferdssam-

funnet har baksider. Her ligger oppgavene, de oppgavene blir så godt synlige i nedgangstider,for det er de svakeste som rammes. Skolen er viktig i den videre utvikling av samfunnet. Skolen påvirker samfunnet,og samfunnet påvirker skolen.Det er viktig,viktigere nå enn før å ta hensyn til ungene og familien når vi tegner ut samfunnet.Forslaget om den såkalte heldagsskolen har mye i seg fordi at alle ungene kommer nemlig ikke til skolen i dag med samme utgangspunkt. Det dårligste utgangspunktet nå er dårligere nå enn det det var før. Få har fått barnehageplass, veldig få av dem som trenger det best.Ikke alle unger blir kjørt til håndballtrening eller lest for om kvelden. Det kommer unger til skolen i dag i velferds-Norge som ikke kan holde i en fargeblyant eller klippe med en saks,og det verste som både Gerhardsen og Kvidal var inne på - kjærlighet og omsorg er fullstendig ukjent. Ensomhet og følelsen av at ingen bryr seg om dem preger hverdagen.Usikkerhet og hva som er verdier preger også hverdagen. Og det er de ungene vi skal gjøre noe for.
De svake er på en måte svakere nå enn hva de var før,verdiskapning er da stikkordet. Det er derfor jeg tror på denne ideen. Jeg hsr sagt det på Landsmøtet før og jeg tar sjansen på å si det igjen at vi kan selvfølleglig ikke bevilge noen ut av ensomhet,men vi kan på en måte gjøre utgangspunktet bedre.Det er på en måte derfor spørsmålet om egenbetaling bekymrer store deler av arbeiderbevegelsen,i hvertfall på grunnplanet.Og det er derfor det nå blir trukket fram på Landsmøtet. I siste Aktuelt Perspektiv,Mary Kvidal,sier du i et intervju om heldagsskolen :"I dag kan sosiale myndigheter gå inn i familier med problemer." I dag sier du friplasser,betyr det at de som ikke kan betale denne såkalte heldagsskolen skal bevilges penger over sosialbudsjettet.Det vil ikke folk i arbeiderbevegelsen godta.

Strek ble satt med de 53 gjenværende talere.

Vedtak:
Følgende forslag ble enstemmig vedtatt oversendt redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet:

1) Kari Norheim Larsen,Kvinnesekretariatet

EN SKOLE FOR FRAMTIDA

Skoledagen er ikke tilpasset et familiemønster der begge foreldrene er utearbeidene.På grunn av den korte undervisningstida i småskolen blir barna overlatt til seg selv store deler av dagen.Bare et lite fåtall av barna har tilbud om fritidshjem etter skoletid.Dette skaper utrygghet for både barna og foreldrene.Det må derfor etableres et tilsyns-og aktivitetstilbud på skolen utover undervisningstida.

Skolen sliter i dag med problemer som skyldes generelle samfunnsforhold.Omsorgssvikt og manglende tilsyn fører ofte til at barn møter skolen med problemer som ikke kan løses av den enkelte lærer i klasserommet.I en utvidet skoledag kan vi få bedre tid til å møte slike problemer.Også undervisningstida i småskolen bør utvides.Dermed gis skolen bedre mulighet til å ivareta både omsorg og læring.

Mange seksåringer har i dag tilbud om barnehageplass eller førskole.Likevel står alt for mange uten noe pedagogisk tilbud.Dette skaper ulikhet tidlig i barneårene,hvor mye av grunnlaget for seinere læring legges.

Arbeiderpartiets kvinnebevegelse mener derfor at alle seksåringer bør få et pedagogisk tilbud.Etterhvert som en utvidelse av åpningstiden i småskolen kommer i stand,bør seksåringene gis et obligatorisk pedagogisk tilbud i skolen, tilpasset denne aldersgruppens behov.Sammen med et aktivitetstilbud danner dette et heldagstilbud.Seksåringene må ha et heldagstilbud,ellers vil mange som i dag har heldagsbarnehageplass,få et dårligere tilbud.

2) Ragnhild Weiseth,Sør-Trøndelag:

Side 36:
- styrke samarbeid skole/arbeidsliv.

3) Aud Haukland,Rogaland:
1 Siste setning på side 38 i Arbeidsprogrammet tilføyes bak ordet universitet/høyskolesystemet,siste setning lyder dermed:
"En del av de frittstående forskningsinstitusjoner bør knyttes nærmere til universitetene/høyskolesystemet."
2 Første punkt under avsnitt "Arbeiderpartiet vil:
- "Sikre forskningen gode vilkår."

4) Magnar Hakestad,Hordaland:

Endring side 36:

"-baseres på foreldrebetaling" går ut.

5) Tonje Sørensen,Buskerud:

Kap.4,side 38,nytt avsnitt etter avsnitt 2:

Redaksjonskomiteen ser på muligheten til å innarbeide et avsnitt om mer konkrete bedringer av studiefinansieringsordninga.
Økt kostnadsnorm og arbeid mot høyere stipendandeler med fullstipendiering som mål.

6) Erik S.Winther,Oppland:

Kap.4 - Utdanning:

Nye strekpunkt til avsnittene Grunnskolen og Videregeående opplæring:

- Legge økt vekt på undervisning i miljøvern og økologi.

7) Sturla Sørgaard,Nord-Trøndelag:

Det norske Arbeiderparti vedtar at

"Merutgifter til hybel og dyrere kost m.m.bereknes og dekkes av Statens Lånekasse gjennom et særstipend for borteboende elever i videregående skole."

8) Anette Forthun,Hordaland:

Forslag til arbeidsprogram 1990 - 93,kap.4"Utdanning og kultur" Nytt punkt side 37,"Videregående opplæring":

Lovfeste at all skoleungdom som driver med politisk arbeid , skal i likhet med de som driver eleverådsarbeid,få 12 dager fri til å jobbe med politisk arbeid,uten at det går utover fravær og prosentordningen.

9) Tove Bøygard,Buskerud:

I dag finnes det en lov som fastsetter en egen avgift for utenlandske musikere,som er engasjert av andre enn offentlige kulturinstitusjoner eller offentlige kulturarrangement.Noen konserter er unntatt for avgiften,bl.a. NRK,Operaen og Filharmonien.Denne avgiften fører til at billettene på rockekonserter blir 30 % dyrere enn de ellers ville vært.Dette er diskriminerende og rammer spesielt ungdom med begrenset kjøpekraft.

- Lov om avgift på honorarer til kunstnere mv endres,slik at rockekonserter fritas fra avgiften.

10) Rikke Lind,Akershus:

Avsnitt 7 endres til i siste setning:
En utvidet undervisningstid sammen med et aktivitetstilbud skal inngå i heldags skoletilbud for alle. Dette finansieres uten foreldrebetaling.

Avsnitt 8 skal lyde:

Når en slik utvidelse av skolens åpningstid kommer i stand, vil vi gradvis gi 6-åringene et forberedende år i tillegg til 9-årig skole.Tilbudet må være spesielt tilrettelagt for 6-åringer og være kombinert med et aktivitetstilbud som tilsammen utgjøre en heldagsskole.
Strekpunktene endres i tråd med dette.

11) Rikke Lind,Akershus:

Nytt avsnitt side 47 under "Omsorg for barn"

Blant barnefamiliene finner vi noen av de gruppene som har de største økonomiske vansker i Norge i dag,derfor er det viktig å sørge for en utjevning av levekårene mellom generasjonene. Det er viktig å sikre at overføringene til barnefamiliene virker mest mulig rettferdig og sikrer barnet best mulig oppvekstvilkår.Hovedvekten må nå legges på å bygge ut omsorgs- og utdanningstilbud for barn framfor å øke generelle kontantoverføringer til barnefamiliene.

12) Rikke Lind,Akershus:

Side 55 ,Innvandringspolitikk:

Inn i stedet for siste setning,3.avsnitt(i samsvar med nåværende partiprogram):

"Innvandingsstoppen bør imidlertid vurderes på ny og eventuelt erstattes med en mer rettferdig innvandringsregulering".

Endring av 2.avsnitt,3.setning:

Norge bør øke antallet flyktninger vi tar i mot gjennom FN's høykommisær og følge de internasjonale forpliktelser til å gi asyl eller opphold til asylsøkere som har et reelt behov for beskyttelse.

13) Rikke Lind,Akershus:

Side 57,Kriminalomsorg:

Ny setning etter siste avsnitt side 57:

"Det er særlig viktig å styrke den sosial treningen og utdannings-og yrkesveiledning for unge lovbrytere.Arbeiderpartiet vil heve den kriminelle lavalder til 16 år.Soning i anstalt bør bare benyttes i helt spesielle tilfeller for ungdom under 18 år."

14) Rikke Lind,Akershus:

Nytt underkapittel i Kapittel 5:

Ungdom:

I dette programmet vil du under flere kapitler finne temaer som omhandler ungdom.Bl.a.:

Arbeids/skole:

Retten til arbeid er en grunnleggende rettighet.For Arbeiderpartiet er arbeid for alle det viktigste velferdsmålet. Arbeiderpartiet vil sikre all ungdom under 20 år tilbud om arbeid,lærlinge-eller utdanningsplass.Alle som ønsker det skal få tilbud om utdanning eller opplæring.AP mener at kvaliteten i utdanningen må bedres,samtidig som flere bør stimuleres til å ta videre utdanning.For å styrke rekrutteringen til lange studier,må studiefinansieringen forbedres.

Bolig:

Problemene på boligmarkedet er særlig knyttet til at "inngangsbilletten" er for høy, og at dette fører til for høye boutgifter de første årene etter at en har fått seg sin første bolig.Dette rammer særlig unge. Arbeiderpartiet vil øke tilgangen på rimelige boliger av nøktern standard og utvikl låneordninger som gir lettelser i boutgiftene for unge i etableringsfasen.Arbeiderpartiet vil i tillegg at det skal bygges minst 3.000 utleieboliger pr år.

Ungdom og fritid.

Vi får stadig mer fritid,inneholdet i den er derfor viktig for folks hverdag.Et godt fritidstilbud har en egen verdi. En god fritid gir nye impulser og læring - og er viktig for vår trivsel.Et mangfoldig fridtistilbud gir levende og triveligere nærmiljøer.
Et godt utbygget fritidstilbud handler også om å gi barn og unge større muligheter til ansvar og deltakelse i samfunnet. I fritida kan viktige egenskaper som samarbeid,ledelse og ansvar for andre,utvikles.
Organisasjonslivet er en av hjørnesteinene i et levende demokrati.Det er her vi finner det største fritidstilbudet for barn og unge.Det er viktig at organisasjonene settes i stand til å opprettholde og utvide sin virksomhet.

Et godt fritidstilbud er mangfoldig og tar utgangspunkt i de behov og ønsker om aktiviteter ungdom har.Dette vil fordre at både idrettsorganisasjoner og de frivillige barne-og ungdomsorganisasjonene gis muligheter for videre utvikling av sitt tilbud.Mange unge er ikke med i organisert virksomhet.Overfor denne gruppa må det offentlige føle et spesielt ansvar for å tilrettelegge tilbud.Kommunene bør stille lokaler til disposisjon,opprette all-aktivitetshus,og bygge ut fritidsklubber.
Arbeiderpartiet vil:

- Bygge videre ut de statlige støtteordningene for barne-og ungdomsorganisasjoner og kommunale fritidsklubber.
- Legge til rette for at barn og ungdom kan forme sin egen fritid,bl.a. gjennom selvstyrte aktivitetshus i nærmiljøene Særlig bør offentlige bygg som skoler,klubber og barnehager kunne disponeres til fritidsaktiviteter når disse ellers ikke er i bruk.
- Styrke informasjonen om fritidstilbudet for barn og ungdom blant annet ved at skolen stimulerer til deltakelse og at alle frivillige barne-og ungdomsorganisasjoner gis anledning til å gi informasjon på skolene.
- Støtte etablering av barne-og ungdomsråd i kommunene der ulike ungdomsgrupper er med.Ungdomsrådene kan ta opp ungdomsspørsmål overfor kommunens besluttende organer:

Rock:

Tusenvis av ungdom har rock som viktigste fritidsbeskjeftigelse Det finnes et utall rockeband rundt om.Ofte dør virksomheten ut på grunn av mangel på et sted å øve,utstyr og mangel på publikum.Rock er en viktig del av norsk kultur.Norsk rock må tas vare på og utvikles.

Arbeiderpartiet vil:

- Skaffe rockeinteressert ungdom lokaler til å øve i,gi mulighet til lån av utstyr og instruktørhjelp.
- Alle kommuner skal gi tilbud om formidling av spillejobber til lokale band.
- Gi Norsk Rockeforbund bedre arbeidsvilkår:

Idrett:

Idrettslagene i Norge har over 1 mill.medlemmer.I tillegg til å gi fritida meningsfylt innhold er idretten viktig for folks helse.Sport er med på å gi mange mennesker høyere livskvalitet og trivsel. Arbeiderpartiet vil ha en idrettspolitikk som gir alle mulighet til å delta.Samtidig vil vi støtte opp om eliteidretten.

Arbeiderpartiet vil:

- Støtte Norges Idrettsforbunds arbeid med idrettsskoler for barn,og bidra til oppretting av idrettslinjer ved videregående skoler.
- Vurderes utformingen av idrettsanlegg ut fra masseidrettenes behov.
- Gi toppidretten gode muligheter og arbeidsvilkår.

Motor:

Ungdom har motor som hobby på fritida,er utøvere av motorsport, eller benytter bil og motorsykkel som transportmiddel.
Men motor er også ulykke.Hvert år blir mange tusen unge drept eller skadet i trafikken.En viktig del av motorpolitikken er derfor å bekjempe trafikkulykker.

Arbeiderpartiet vil:

- Bygge flere motorbaneanlegg,klubblokaler og "mekkeverksteder"
- Innføre et trafikkopplæringsstipend som gis til alle som skal ta førerkort.
- Gjøre sjåføropplæringa bedre og mer realistisk,blant annet gjennom"kjøregårdsprosjekter",der elevene får prøve seg på egen hånd uten lærer i bilen.
- Tilby den teoretiske delen av førerkortopplæringa som valgfag i den videregående skolen.
- Det må avholdes hyppigere promille og fartskontroller,og gis strengere straffer ved brudd på lovene. Inndraging av førerkortet må benyttes mer som straffereaksjon.

15) Sylvi Heldal,Oppland:

Kap.5. Bedre velferdssamfunn,pkt.Et bedre helsevesen.

Programmets strekpunkt 5 erstattes med nytt:

- Fortsette arbeidet med å redusere egenandeler på helsetjenester.Det tas særlig hensyn til pensjonister,kronisk syke og de som er avhengig av livsviktige medisiner.

16) John Amundsen,Buskerud:

Arbeiderpartiet påtar seg til folkehelsens beste en utredning med henblikk på å innlemme alternative behandlingsmetoder i loven om Folketrygd.

Dette på basis av Verdens helseorganisasjon (WHO) oppfordring til et bredt samarbeid innen helse,og på tvers av tradisjonelle skillelinjer(mange andre europeiske land har kommet langt i dette arbeidet.)

17) Rikke Lind,Akershus:

AUF's forslag til DNA's landsmøte,side 71,7.avsnitt,3.linje:
Formuleringsforslag på reklame i TV:

Endelig standpunkt til reklamefinansiering,blir avgjort i forbindelse med en eventuell oppstarting av et TV 2 der NRK har hovedansvaret.
Reklame i norsk fjernsyn forøvrig tillates ikke.

18) Alf Bjørnø,Landsstyret:

Nytt strekpunkt side 72 i forslag til arbeidsprogram:

- Sikre en differensiert presse ved å æke pressestøtten. Det legges særlig vekt på å sikre bredden i avistilbudet i byene og de tettest befolkede områder.

19) Vidar Ovesen,Oslo:

Verneplikt:

Arbeiderpartiet vil utvide retten til å nekte militærtjeneste. Det må være avgjørende for om militærnektere skal kunne innvilges siviltjeneste.

En slik utvidelse må skje gjennom en lovendring i militærnekterloven.Dette er nødvendig for at endringene skal være forpliktende og klar for alle.

20) Einar Johansen,Finnmark:

Tillegg til Kap.Fiskeri,side 30:

- Konsejons-og kvoteordningene må endres slik at råstoffet kommer de mest fiskeriavhengige distrikter til gode.
- Statsbankene må få en sterkere rolle i finansieringen av Norsk fiskerinæring.
- Tillegg til strekpunkt 2,side 30:

  Dette må skje i et forpliktende internasjonalt samarbeid.
- Det må legges opp egne eksportselskaper i Nord.

21) Liv Lauvland,Vest-Agder:

Forslagene
4.11 Pensjon
5.9 Miljøfond
7.8 Utvidet skoledag - helhetsskole
10.6 Fra sykehus til sykehjem

oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

22) Lise Christoffersen,Buskerud:

Det bør ikke tillates fjernsynsreklame i NRK.

Fjernsynsreklame kan lett påvirke programprofilen i negativ retning.Fjernsynsreklamen er påtrengende og vanskelig å verge seg mot. Den representerer en suggestiv forbrukerpåvirkning som skaper press i retning av økt forbruk og sløsing med ressurser i en tid hvor hele befolkningen pålegges økonomiske innstramminger.Reklame i fjernsyn vil i stor utstrekning være livsstilsreklame som formidler holdninger som står arbeiderbevegelsens fjernt,og holdninger som bidrar til å sementere et uønsket kjønnsrollemønster.

Fjernsynsreklame kan gi utenlandske vareprodusenter konkurransefortrinn på bekostning av norske varer.Den kan dessuten føre til at betydelig inntektssvikt for virksomheter som i dag er avhengige av reklameinntekter,f.eks.dags-,ukepresse og idrettsorganisasjoner.

Erfaringer fra land med reklamefinansiert fjernsyn viser at folk velger bort reklame hvis de har muligheter til det. Å innføre reklame i NRK kan bety at en gir opp det viktigste fortrinnet NRK har i konkurranse med de kommersielle fjernsynskanalene.

Et TV 2 bmr derfor utsettes inntil den økonomiske situasjonen i Norge tillater et TV-2 finansiert ved lisens,generell skatt eller en kombinasjon av de to finansieringsmåtene.En bør i stedet satse på å gi hele landet tilgang til svensk og dansk fjernsyn,før en bruker ressurser på å bygge opp enda et programtilbud.

Debatten fortsatte med:

2) Repr.nr 226,Per Bårdsen,Nord-Trøndelag

Jeg vil i mitt innlegg ta for meg studiefinansieringen av videregående skole.Jeg lurer på hvordan dere som sitter i denne forsamlingen ville ha reagert hvis dere hadde måttet betale mellom 30 og 50.000 kroner for noe som i utgangspunktet gjennom lov skal være gratis. Det er virkeligheten for alle dem som bor slik til at de må være borteboere,eller hybelboer for å ta videregående opplæring i et treårig løp.Det er et krav fra disse elevene og deres foreldre at Arbeiderpartiet gjør noe med denne urettferdigheten.Vi tror at Arbeiderpartiet og regjeringen utgått av Arbeiderpartiet er de eneste som kan makte å gjøre noe med denne saken. Jeg vil i denne sammenheng bl.a. vise til forslag fra Flatanger Arbeiderparti og be om at det i Arbeidsprogrammet kommer inn en tekst som sier at:"Arbeiderpartiet vil
- sikre videregående opplæring til alle uavhengig av evne, forutsetninger,bosetning og økonomiske forusetninger
- arbeide for at borteboende elever i den videregående skole får dekket sine reelle merutgifter.

Forslaget er forresten oversendt redaksjonskomiteen for Arbeidsprogrammet.
Gjennomføringen av disse punktene kan være med på å stoppe flukten fra alndsbygda både med hensyn til ungdommene,men også alle de familiene som av økonomiske grunnerflytter når ungene må begynne på videregående skole. En styrking av stipendorningene for borteboende elever i videregående skole vil være svært god distriktspolitikk. Alle vil vi vel at ungdommene våre skal få best mulig utdanning.For oss som er tilsluttet Det norske Arbeiderpartiet gjennom kommunepartiene i en utkantkommune,så står det her om vår og partiets troverdighet. Vil vi,makter vi i solidaritetens navn å gjøre noe med denne urettferdighet? Tilslutt vil jeg vise til kapittel 1 i Arbeidsprogrammet på side 3 der står det:"Vi må skape mer, fordele bedre og utløse nye krefter." Jeg er enig i denne formuleringen,men så spør jeg meg selv:Hbordan kan vi vente på å få oppslutning om vår ungdom i distriktene når også vårt parti er med på å holde dem utenfor rettighetene som er selvfølgelig-en selvfølgelighet for det store flertall. Er dette å fordele godt nok? Så dirigenter og partikamerater,det er veldig sent og Arbeidsmiljøloven er vel brdut for lenge siden,jeg vil på det sterkeste oppfordre Landsmøtet om støtte til de forannevnte punktene ang. studiefinansieringen for borteboerne.

---

3) Geir Axelsen,AUF

Jeg synes dette arbeidsprogrammet er bra for det at det har klart å prioritere en sak bedre enn jeg føler at vi kanskje har greid tidligere.Det har lett for å bli sånn at et arbeidsprogram skal favne over alle mulige sektorer og tilgodese alle

mulige gode hensyn. I dette arbeidsprogrammet så har de prioriter barnefamilier og oppvekstpolitikk på en fin måte,synes jeg, og spesielt så synes jeg at forslaget om en heldagsbarneskole er et godt forslag.Det forslaget innebærer ikke bare at undervisningen skal bli lenger,at det skal bli mere undervisning de første skoleårene. Det innebærer også at elevene skal få et aktivitetstilbud.Jeg føler at det er kunstig å gjøre det som Mary Kvidal gjorde i sitt innlegg,nemlig å sette et skarpt skille mellom aktivitetstilbud og undervisning. Snarere tvert i mot så skal det ikke være en ny og smart billig form for fritidshjem vi skal innføre i skolen. Snarere tvert i mot så står det i forslaget til Arbeidsprogram at dette skal være et alternativ til fritidshjem. Og jeg føler da på en måte at vi må bestemme oss for hva skal dette være,og jeg har helt tydelig oppfattet dette som en ny type tilbud.Det er nemlig ganske flytende skoller mellom lek og trivsel og samvær med andre på den ene siden, og undervisning på den andre.Når jeg mener at det er galt å gå i mot foreldrebetaling,så er det flere gode grunner til det.-For det første at vi kan gjøre som i barnehagene å ha spesielle ordninger for de som har spesielt dårlig råd.Det er det samme som å påstå at alle de som ikke har barnehageplass er folk som har masse ballast,masse penger og ikke har noen problemer med å hjelpe barna sine til å få kunnskap, f.eks. Det vil være akkurat det samme . Verden er mye mer nyansert enn at den består mellom de aller dårligst stilte og allerbest stilte. Det er en god del folk i mellom også.Et argument som blir brukt er,at hvis vi ikke har foreldrebetaling av heldagsskolen så kommer den aldri til å bli noe av. Hva slags argument er det? Hvordan hadde velferdsstaten sett ut hvis det hadde vært gjennomgangstonen opp i gjennom årene? Det overrasker meg at ingen har foreslått foreldrebetalt Hurum-utbygging. Det er jo alltid sånn at når vi har bygd opp velferdsstaten vår,så har vi gjort det fordi at vi har hatt politisk vilje til å gjøre det,vi har ønsket at felleskassa skal betale for godene - nettopp for å skape rettferdighet mellom mennesker. Statens Lånekasse for utdanning eller den gigantiske boligbygginga eller Husbanken,alle disse tingene som vår regjering gjennomførte etter krigen,det var ting som ble gjennomført fordi vi hadde felleskassa som stod bak.Og jeg mener at det er fullt mulig å foreta prioriteringer. Det er nemlig ikke sånn at det bare er et enkelt spørsmål om å si at enten er man for foreldrebetaling eller så er man for økte skatter.For foreldrebetaling er også en form for skatt. Det er ikke noe som er gratis,eneste forskjellen er at de som skal betale denne skatten de er ikke alle sammen gjennom felleskassa,men det er en gruppe,nemlig småbarnsforeldrene.

---

4) Repr.nr 180,<u>Harald Førde Wollebekk</u>,Sogn og Fjordane

Først så vil jeg gi min støtte til det som ble sagt om studiefinansiering for elever i den videregående skole. Jeg håper også at hele Landsmøtet vil slutte seg til det.
Kapitlet om skolepolitikken inneholder som resten av programmet en rekke reformer. Likevel er det programposter i dagens program som jeg savner.Et av disse er strekpunktet der karakterenes betydning ved inntak til videregående skole skal reduseres. Arbeiderbevegelsen må alltid se på karakterer med kritiske øyne.Hvor ofte ser vi ikke lærevillige sjetteklassinger bli forvandlet til skoletrette sjuendeklassinger etter at karakterboka er utdelt for første gang.Karakterene i den obligatoriske skolen bidrar til at svake elever mister den selvtilliten de har igjen,og glem ikke at det er nettopp dem som trenger det allermest.Borgerlige skolepolitikere kommer ofte med uttalelsen:Karakterer er motiverende. Vi sosialdemokrater var tidlig ute med oppfølgingsspørsmålet - for hvem? Kjære venner,solidaritet med svake grupper er en fane vi alltid må holde høyt.Når det er sagt er det klart at en fjerning av karakterene i grunnskolen er en langsiktig og tidkrevende prosess.I mellomtida bør opptakskriteriene til videregående skoler baseres mindre på karakterer og mer på andre typer kvalifikasjoner.Jeg vil oppfordre Landsmøtet til å slutte opp om forslaget fra Akershus Arbeiderparti om opprettholdelse av strekpunktet fra forrige program.

---

5) Repr.nr.29,<u>Rolf Lasse Lund</u>,Akershus

Troen på egne krefter,satsing på fellesskap er ledertråden i arbeiderbevegelsens alminnelige budskap,også når det gjelder skole-og utdanning.De som nå roper høyt i skoledebatten om mer disiplin burde stoppe opp et øyeblikk og tenke seg om. Hvordan tror dere det går med den gutten,den jenta som gjennom hele sin skoletid får vite at du er ikke noe tess,du duger ikke til noe. Øker det selvtilliten og læreevnen - neppe. Eller hvordan kan skolen være uberørt av utviklingen mot større psykiske problemer blant folk,flere selvmord,større kriminalitet,rusgiftproblemer eller voksne menneskers uforstand mot våre nye landsmenn.Hvordan kan skolen være uberørt av alt dette? Det dreier seg jo tross alt om søsken,foreldre om familie.Det er lett å uffe seg over uro i skolen.Og det er åpenbart at vi må bruke mere ressurser, men pass på ,kamerater,så vi ikke blir de vellykkedes talsmenn i skoledebatten,fordi så mange av oss selv tilhører de vellykkede, selv har blitt middelklasse,selv sjelden eller aldri har snublet i livet.Det er på tide å få litt perspektiver inn i skoledebatten. Einar Gerhardsen sa en gang at Arbeiderpartiets styrke og slagkraft lå i det faktum at vi midt i blant oss har de mennesker som kjenner problemene på kroppen.Nå tviler jeg på om det lenger er sant.Det viktigste man kan si i norsk skoledebatt nå er faktisk ikke:Sitt stille på pulten din. Arbeidsro er selvfølgelig viktig,men enda viktigere er det å ha en skole som ønsker alle velkommen uansett hvilken retning du har dine intellektuelle emner eller dine kreative muligheter.For selvtillit er en nøkkel til læring.Arbeiderpartiet har brakt fram mye av det som er bra i norsk skole. Og det er ingen grunn til at vi nå skulle være på vikende grunn.Det er tvert i mot grunn til å videreføre politikken. Kamerater,det tilhører grunnmuren i vårt velferdssamfunn at grunnskolen er fri for egenbetaling.Smårollingene har fortjent et skikkelig reform med et utvidet pedagogisk tilbud.Men kan vi være bekjent av å la en reform som nettopp skal komme de minste tilgode,kan vi være bekjent av at nettopp en slik reform er noe vi bare kan gjennomføre ved å bryte prinsippet om gratis skolegang.Vi kan simpelt hen ikke være bekjent av det synes jeg. Og dette er ikke prinsipp-rytteri,det er nemlig arbeidsprogramkomiteen selv som har lagt opp til at dette skal være en skolereform og ikke et spørsmål om utbygging av fritidshjem,aktivitetsklubber eller lignende tiltak. Det hører med til dette bildet at

et pedagogisk tilbud til seks-åringer nettopp også må være et tilbud til seks-åringer og ikke noe annet.De minste fortjener det beste.

---

6) Kari Nordheim Larsen,Kvinnesekretariatet

Innledningene har godt beskrevet omsorgsproblemet som mange småbarnsforeldre opplever. Både for ungene før de begynner på skolen og de første årene i skolen med korte dager. Det skaper problemer når både mor og far arbeider.Kvinnebevegelsen har gjennom lang tid påvist denne omsorgsklemma foreldrene har kommet i og vi har foreslått løsninger.Disse løsninger,våre krav har nå fått gjennomslag i forslag til nytt arbeidsprogram.Det er mange viktige reformer som tilsammen skal gi småbarnsforeldre,og særlig barna,en bedre hverdag.Og dette støttes selvfølgelig av kvinnebevegelsen.Og jeg viser til en uttalelse som ble vedtatt på Landskvinnekonferansen for en måneds tid siden,som allerede er oversendt redaksjonskomiteen.Det er store og viktige reformer som foreslås. Et års svangerskapspermisjon det er en etterlengtet reform for kvinnebevegelsen. Denne reformen bidrar jo også til å redusere barnehagekøene. Reformforslaget om skole for seks-åringer bidrar også til å redusere køen i barnehagene.Men det er ikke det viktigste argumentet for tidligere skolestart.Det har vært bred enighet om at seks-åringene har stort behov for et pedagogisk tilbud,men vi har hatt en debatt om hvor dette tilbudet skal gis,skole eller barnehage.Det som må være det viktigste i denne debatten må være innholdet i tilbudet, uansett hvor seks-åringene får tilbudet så må det jo være tilpasset seks-åringer.Og med dette utgangspunktet,kan gjerne seks-åringene få sitt tilbud i skolen.Men først må vi løse omsorgsproblemene for småskolebarn. Fritidstilbud i tillegg til skoletilbudet vil gjøre hverdagen mer helhetlig for ungene og foreldrene vil jo bli tryggere. Men fritidsdelen av tilbudet er ikke en del av skoletilbudet.Fritidstilbudet skal være frivillig og det er slett ikke sikkert at dette tilbudet er noe som alle familier vil føle behov for. Det er ikke sant det som ble sagt fra denne talerstol nettopp at alle velferdstilbud betales helt av fellesskassen. Frivillig omsorgstilbud for barn,barnehage og det lille vi har av fritidshjem,har vært og er basert på foreldrebetaling. Og det vil også bli nødvendig for dette frivillige omsorgstilbudet.Det er ennå mange uavklarte spørsmål knyttet til dette reformforslaget. Hva vil reformen bety for skoleplaner i skolen f.eks.,og hvorledes skal vi tilpasse reformen til ulike forhold rundt omkring i landet vårt. Et positivt vedtak fra dette landsmøtet vil bety at arbeidet med å finne svar på alle disse spørsmålene må fortsette.

---

7) Repr.nr 246,Arne Bergland,Troms

Arbeiderpartiet har gjennom sitt framlegg til nytt program ønsket en enhetlig familie-og utdanningspolitikk. Det er slått fast at på sikt ønsker en en ordning der barn i mellom 0 og 1 år skal være hos sine foreldre,gjennom at foreldrene skal gis foreldrepermisjon. Videre fra 1 til 5 år,tilbud gjennom barnehager.Og så i fra 6 år et aktivitetsskoletilbud. Det er egentlig en milepel nå når partiet drar opp en politikk som favne over

hele skalaen i fra fødselen og frem til voksen alder. Ære,være partiet for det en har gjort her.Det er innført nye begrep som helhetsskole og heldagsskole. Enkelte vil nok oppfatte det slik at det er vanskelig å skille mellom begrepene og hva som er lagt inn i dem.Det er videre sagt at det skal gis på sikt i alle tilfelle,et pedagogisk tilbud til alle 6-åringer.Det vil selvfølgelig ha konsekvenser.Det vil ha konsekvenser for skolen, konsekvenser for det samfunn en er omgitt av.Når en derimot begynner å tukle med viktige prisnipper i Arbeiderpartiet,om å innføre foreldrebetaling i et enhetsskoleprinsipp som vi alle tidligere har bekjent oss til, da er det nødvendig å reagere. Og jeg minner om vårt prinsipprogram ,der det er slått fast at alle skal ha rett til utdanning.Den norske grunnskolen skal være en skole for alle.Igjennom de viktige prinsipp er faktisk slått fast noe temmelig grunnleggende i hele vårt utdanningssystem Det skal ikke tas hensyn til økonomi,til sosiale skillelinjer eller andre utenforliggende forhold.Og det er viktig for oss som parti og også forfekte de prinsippene i ettertiden. Det er viktig å slå fast at foreldreøkonomi eller andre geografiske årsaker ikke skal telle. Jeg kan fortelle at som representant fra en utkantkommune så kjenner jeg ikke igjen den virkeligheten som av og til skildres. Hos oss er det ikke slik at 1.klasse går på skolen fram til 11 - 12 hver dag,nei,de går på skolen hos oss 3 dager i uken,6 timer pr dag.Og i de andre to dagene da har de ingen ting. Vi må nå være opptatt av at når vi skal gi et tilbud så må det være et tilbud som hele den norske barnestand kan benytte.

---

8) Repr.nr 147,Jorunn Solli,Rogaland

Arbeidet har et viktig prinsipp.Lik rett til utdanning for alle. Skolen kan og skal bli bedre.Vi må alltid se på hva vi kan forbedre. Vi må aldri gi oss helt og være helt fornøyd.En skole i stagnasjon er en dårlig skole. Ikke minst fordi samfunnet er i utvikling.Skolen må følge etter og allerhelst være i forkant. Jeg er derfor glad for det som står i forslaget til nytt arbeidsprogram:Utvidet skoledag for småskolen. Det er i denne alderen elevene er mest lærevillige og tar ting lettest.Et annet poeng er familiemønsteret vi har i dag. Skolen er en av samfunnets viktigste institusjoner,må ta hensyn til dette. Svært ofte er både mor og far ute i jobb. Gjerne heltidsjobb begge to.Dette enten av fri vilje eller allerhelst av økonomiske grunner. Mange småbarnsforeldre har det svært trangt,vanskeligheter med å få endene til å møtes. Hva da med 1.-3.klassinger som kommer hjem til tomt hus.Vi kjenner alle begrepet nøkkelbarn. Det blir vist vilje til å hjelpe på denne situasjonen i forslag til arbeidsprogram.Men det er en stor hake ,foreldrebetaling. De som allerede snur på krona må tenke seg om flere ganger her,ikke pga viljen til å melde barna sine på disse tilbudene på skolen,nei,fordi lommeboka ikke er tykk nok.Dette er tilbud knyttet til skolen. Det er altså et skoletilbud,en del av den totale undervisningen på skolen. Det kan ikke sammenlignes med andre fritidstilbud som sjakk,svømming og fotball og andre ting.Skal man begynne å ta betaling for skoletilbud,tar man et skritt tilbake istedet for skritt fremover som vi må og skal gjøre. Mange elever blir stilt utenfor hvis vi trekker penger inn i bildet. Som tidligere sagt ikke av vilje,men fordi lommeboka ikke er tykk nok. Er det det som skal bestemme hvorvidt de små skal få et likt tilbud? Nei,mener jeg. Her er det snakk

om en begynnelse på noe som skal bli permanent,hva da med dem som kommer i bakleksa fra starten av. Faren for et nytt klasseskille ser jeg tydelig.Nei,kamerater, si ja til skolereform og ne til foreldrebetaling.

---

9) Repr.nr 264,Rune Gerhardsen,Oslo

Jeg tror at vi kanskje kan klare oss uten Norges Bank,men som nasjon går vi under uten skolen. Likevel er sentralbanksjefens autoritet tusen ganger større enn skolefolkets,det burde vi kanskje gjøre noe med. Jeg er ikke tilhenger av karakterer i barneskolen,men lite er løst bare ved å ta dem bort. Den virkelige store utfordringen er hvordan skolen skal håndtere det evige dilemma at noen simpelthen er flinkere enn andre.Det kan vi ikke vedta oss bort fra. Oppgaven er å stimulere alle til å strekke seg fra sitt nivå,oppmuntre og stimulere,men også veglede,korrigere og endog kritisere.Heller ikke førsteklassingen skal vi si til at det var bra,dersom det ikke er det. Vi må stille krav, og det er ingen motsetning mellom krav og omsorg. Krav er simpelthen en måte å vise omsorg på,vi krever ikke noe av dem vi ikke bryr oss om. Jeg har oppdaget at i skoledebatten er disiplin et belastet ord,for meg er disiplin noe positivt.
Det har med ansvar og respekt å gjøre,respekt for verdier og kunnskap og ikke minst den naturlige respekt den yngre vil ha overfor den eldre og eleven overfor sin lærer.Noen kaller det folkeskikk. Den slags disiplin gir trygghet,og den gir varme omgivelser rundt undervisningen. Noen konklusjoner om skolen er enkle å trekke .Vi må satse mer både ressurser og prestisje. Så skal vi fortsatt ha en god skole for alle med like muligheter,og det betyr en offentlig skole,en offentlig skole som er bra nok, bedre enn i dag. Ropet om de private skoler kommer når de velstående er misfornøyde med skolen og det ropet hører vi i dag og det er i ferd med å bli brysomt høyt. Så må vi utnytte skoletida og skoleåret bedre. Heldagsskolen er en god visjon,ikke bare som ekstra barnehagetid,men også som skole - selvsagt skal det være gratis. Skole for sek-åringer er også bra,men også her har jeg en alvorlig advarsel,dette må ikke skje ved å forskyve de ni årene slik at det istedet for 7 til 15 blir 6 til 14, da går det gal veg,det må bli 10-årig skole ut av dette.
Kunnskap er ikke noe enkelt begrep.Når noen av oss har sagt noe om større vekt på basiskunnskap,så er det ikke et rop om salmevers og puggeskolen,men kanskje er det ropet på en sterkere systematikk,sterkere nasjonal enhet og sterkere styring.Jeg vil ikke angripe valgfriheten,men jeg vil angripe den valgfriheten som gjør det mulig å velge seg bort fra de tunge fagene og over i de komfortable,for her ligger det nye klasseskiller og venter. I Finnmark velger bare 16 % det andre fremmedspråket i ungdomsskolen,i Oslo er det 60 % som gjør det.Det er ikke slik vi styrker distriktene og det er ikke slik det blir utjevning av heller. Kunnskap er en av de få ressurser det blir mer av når vi bruker den. Og husk at kunnskap skaper drømmer slik Rudolf Nilsen tegnet visjonen i diktet om gråbeingården Nr 13,om de som bøyet over bøker leter drømmen fram igjen. Det var slik Norge ble et velferdssamfunn,og det er bare slik vi kan møte sosialdemokratiets neste århundre.

---

10) Repr.nr 11,Solvår Beitmann,Østfold

Jeg vil ta utgangspunkt i et radioprogram som kommer til å gå på lufta tirsdag.Det heter "Skolen i krise" - og der stilles spørsmålet:Har den sosialdemokratiske skolepolitikken skapt likeglade og slappe elever? Jeg har en mistanke om at denne debatten har kommet i kjølvannet av det foredraget min forgjenger her på talerstolen holdt tidligere i vinter,som jo skapte røre i Høyre og Fremskrittspartiet for nå hadde Arbeiderpartiet innrømmet at de tok feil i sin skolepolitikk - hva sa ikke de om mere krav til kunnskap,ro og ikke minst karakterer. Jeg synes ikke det er noen grunn til å anta at det er Arbeiderpartiets skyld dersom elevene i skolen er slappe. Finansminister Berge utfordret jo hele Norge for ikke så veldig siden og sa at det var noen og enhver som var slappe. Og han mente neppe at det var Arbeiderpartiets skyld.Det kan vel hende at det er en følge av velstandsøkning og forbrukssamfunnet. Men jeg er fullt og fast enig med Rune Gerhardsen i det han også nettopp sa på talerstolen,at det skal være krav til innsats - det står her på talerstolen - krav til innsats, det skal selvfølgelig også gjelde elever,det skal gjelde lærere, det skal gjelde foreldre,ja, det skal gjelde oss alle.
Jeg har aldri tvilt på at også Arbeiderpartiet har ønsket kunnskap i skolen,arbeidsro i skolen,krav til læring og krav til adferd.Men vi har også lagt vekt på noe annet,nemlig samarbeid,omsorg og ansvar for hverandre og for fellesskapet. For å få til dette siste så tror jeg Arbeiderpartiets skolepolitikk er en forutsetning.Det blir ikke verken samarbeid,omsorg eller ansvar for hverandre i en skole preget av alles kamp mot alle, kun en skole bygd på fellesskap og solidaritet og likt tilbud til alle kan få til dette. Jeg synes derfor det er veldig viktig og riktig at vi i vårt forslag til program sier at vi må jobbe mer med nye arbeids-og undervisningsformer i skolen som kan få fram nettopp dette. Og i kjølvannet av det er vi også nødt til å utvikle nye evalueringsmåter.Jeg vet det foregår forsøk på det,jeg tror vi må intensivere det slik at vi kan finne noe som kan erstatte dagens karaktersystem.

---

11) Repr.nr 176,Kari Manger,Hordaland

Mye av grunnlaget for videre læring blir lagt i de første skoleårene,og derfor har en foreslått å utvide undervisningstiden fra 1-3.klasse og å utvide åpningstiden i skolen.
I debatten om utvidet skoletilbud så er det nøvendig å klargjøre to begrep som har blitt brukt:Heldagsskole og helhetsskole.Heldagsskolen sier først og fremst noe om utvidelse av åpningstiden,ikke noe om innholdet i skolen. Helhetsskolen derimot tar utgangspunkt i hele mennesket og tar konsekvensen av det en vet om betydningen av helhet og sammenheng i tilværelsen for barn og unge. Både undervisning og frie aktiviteter vil være integrert i en felles plan og den vil omfatte alle sider ved barn og unge sine oppvekstvilkår. Overordnet mål for helhetsskolen er å gi muligheter til faglig fordyping og utvikling av kreativitet og utvikling av sosiale ferdigheter. Og helhetsskolen omfatter da altså både læring og stimulering og omsorg.Det må være en helhet og sammenheng i alle aktivitetene i skolen. Undervisning og ulike aktiviteter må integreres ut i fra aktivitetene sin egenart og målsettingen med disse aktivitetene.Og dette vil innebære etter mitt syn at et slik til-

bud må omfatte alle barn og altså være obligatorisk. Skal en definere tilbudet som skoletilbud så må tilbudet være gratis. En kan ikke satse på et pedagogisk tilbud til barna som innebærer at foreldrene sin økonomiske situasjon eller bæreevne er avgjørende for om barna får et utvidet pedagogisk tilbud eller ikke. Dette vil i tilfelle bryte med grunnleggende prinsipp i Arbeiderpartiets sin skolepolitikk,nemlig at alle skal ha lik rett til utdanning uavhengig av økonomiske,sosiale og kulturell bakgrunn,kjønn og bostad. En må ikke lage en ordning som kan medføre at de gruppene som en helst bør nå og som har størst behov for heldagstilbudet ikke benytter seg av dette Tenker en heldagsskole derimot,kan en utvide undervisningstide: først på dagen og deretter gi et tilbud om fritidsaktiviteter og tilsyn. Da kan en gå inn på en frivillig ordning der foreldrene betaler egenandeler på lik linje med fritidshjemmene. Mener en at landet har økonomi til å gjennomføre reformen med helhetsskolen, ja,så gjør en det og lager et tilbud som er obligatorisk for alle og som er gratis. Hvis en derimot ser at en ikke har økonomi til dette,så bygger en videre på fritidshjem ordningen slik at en gradvis får et heldagstilbud til de som velger å benytte seg av tilbudet,gjerne ved å bruke ledige skolelokaler. Uansett hvilket alternativ en velger,så må en satse på et konstruktivt samarbeid med de tilsatte i skolen. Uten et slikt samarbeid kan en ikke oppnå noe positivt for skolen vår.

---

12) Repr.nr 231,Geir Waage,Nordland

I programforslaget har man forsøkt å legge opp linjene for en ny og bedret utdanningspolitikk. Innenfor utdanningspolitikken er det to områder som jeg mener at vi må se nærmere på i forhold til det som står i programmet.Det gjelder heldagsskolen og det gjelder studiefinansiering. Først om heldagsskolen.I programmet legges det opp til en heldagsskole med foreldrebetaling.Det er dårlig politikk.Opp i gjennom historien så har det vært sånn at det har vært tilgangen på knapphetsgodene som har ført til klasseskille mellom folk.I framtidas samfunn vil utdanning og kompetanse bli mer og mer viktig.Dersom vi ikke lager en utdanningspolitikk hvor vi har lik rett til utdanning som bærebjelken,vil utdanning fort kunne bli et knapphetsgode. Det har aldri vært tradisjon i Arbeiderpartiet å legge opp til en politikk som gjør forskjell på folk. Derfor må tankene om en heldagsskole med foreldrebetaling skrinlegges så fort som mulig. Dersom Landsmøtet går inn for foreldrebetaling,har vi mistet en viktig del av vårt ideologiske utgangspunkt,nemlig at folk må få velge sin egen framtid ut fra evner og interesser og ikke ut fra mammas og pappas lommebok.Dersom foreldrebetalingen blir vedtatt innebærer det at når partiet skal bruke ideologien som verktøy så lager de en ny dialektikk,den blir hetende tese,antitese,syntese,kompromiss og så et sosialdemokrati med et merkelig spørsmålstegn etter.
Så litt om studiefinansiering.Jeg synes ikke at programforslaget går langt nok her. For at målsettingen om lik rett til utdanning skal bli virkelighet,så må vi få en bedre studiefinansiering. Vi er nødt til å slutte å se på lånekassa som en utgiftspost på Statsbudsjettet.Vi er nødt til å se på den som det den egentlig er,det er en investering i framtida,det er en investering

for økt kunnskap og en investering som gjør at de kommende slekter settes best mulig stand til å overta styringa av morgendagens samfunn.Målet med studiefinansieringa må derfor være at vi får fullstipendiering. Dette vil være en skikkelig reform som ikke minst vil ha stor betydning for de borteboende studentene.

---

13) Repr.nr 135,Gjørid Fosse,Aust-Agder

I kapittel 4 under utdanning og kultur ,mer kunnskap for flere, så står det:Alle som ønsker det skal få tilbud om utdanning eller opplæring,men valget av utdanningsretning må kunne skje uavhengig av økonomisk,sosial og kulturell bakgrunn,kjønn og bosted.Livslang læring må være ledertråden.
Jeg tror jeg vil slå fast at det å tilegne seg kunnskap,det er berikende for den enkelte på det nivået som en til enhver tid befinner seg.Det tror jeg er viktig at vi ikke glemmer.
Heller ikke må vi glemme at arbeiderbevegelsen i seg selv har vært en skole i organisasjon og ikke minst samfunn. En oppmyking i arbeidsdelingen mellom skoleverket og opplysningsorganisasjonene er nødvendig for å kunne organisere opplæringen best mulig,men ikke for å svekke de frivillige opplysningsorganisasjonene ,men for å kunne utnytte disse i større grad fordi de med fordel kan ta flere utdanningsoppgaver. Folkeopplysningstanken må fremdeles være en bærende faktor samtidig som vi må satse på utdanning og forskning. Her er en balansegang som jeg tror vi må være litt obs på. For vi må huske på intensjonene i voksenopplæringsloven - ivareta de svakeste sine interesser og minske utdanningskløften,fremme likestilling,styrke demokratiet.Stortingsmeldingen om livslang læring som nå er under arbeid,vil bli en viktig ledertråd for å oppnå disse intensjonene. Opplysningsorganisasjonene må få ta del i utforminga av denne meldinga.Det er derfor av avgjørende betydning at den politiske ledelsen i kirke-og undervisningsdepartementet blir styrket med en person hentet direkte fra opplysningsorganisasjonene. Opplysningsorganisasjonene gir et verdig fullt supplement til opplæring som er innrettet på å gi formell kompetanse. Tilbudet som gis er vesentlig deltidsopplegg eller kortere kurs,dette gjør at opplæringen kan kombineres med yrkesarbeid og at kvinner i stor grad finner mulighet for å delta. Folkeopplysningstradisjonen er en sentral del av vår demokratiske tradisjon og viktig for et levende lokalmiljø. Det må bli en naturlig del av hele vårt utdanningssystem. Voksenopplæringsorganisasjonen kan også spille en sentral og viktig rolle når det gjelder opplæring og utdanning i samarbeid med arbeidskraftmyndighetene i dagens samfunn rundt om i landet.

---

14) Repr.nr 261,Dagrunn Riise Holten,Finnmark

Arbeiderpartiets målsetting er en utdanningspolitikk som gir rike muligheter for alle uansett bosted,sosial og kulturell bakgrunn og uavhengig av økonomi. Det er en målsetting som sier mye. Kravet til utdanning og kunnskap har økt og vil fortsette å øke i årene fremover. Skal alle få den utdanningen som målsettingen legger opp til,må skolemønsteret tilpasses de ulike bosettingsmønstre vi har i landet.I et fylke som Finnmark

med spredt bosetting har de desentraliserte tilbud vært prøvd med meget godt resultat. De videregående filialklassene langs kysten av Finnmark med tilbud om første og tildels også andre året,ligger ikke noe tilbake utdanningsmessig i forhold til de sentrale utdanningsstedene. Ikke minst,elevene får bo hjemme lengre,noe som både trivselsmessig og ikke minst økonomisk har stor betydning.Jeg kan skrive under på det som har hatt flere som jeg har vært nødt til å sende fra meg 15-16 år gammel til store skolesentra hvor de har bodd på dårlige og dyre hybler og det er ikke alle som 15-16 år gammel er budd til å klare seg alene.Det verste av alt det er at når du sender dem i fra deg 15-16 år gammel , de er ikke ferdig når de har tatt gymnase da skal de ta en videre utdanning.Du har mistet forbindelsen rett og slett med ungen din. Og det er sårt. Det har vist seg at etter at vi fikk disse filialklassene at motivasjonen har blitt bedre for å ta videregående utdanning. Og det kan vi godt forstå når vi har prøvd det.Det betyr også littegrann at eleven og familien kan spare mellom 30-60.000 kroner på et til to år,det har litt å si for en familieøkonomi også. I de små kyststrøkene i Finnmark hvor alt er basert på fiske og hvor man kanskje har arbeid 2 - 3 måneder i året så sier det seg sjøl at man har ikke mye økonomi til å gi ungene en utdannelse.Vi har også hatt andre problemer i Finnmark og jeg tenker bl.a. på det med fagpersonell. De har også der fått en ordning som har gått på desentralisert lærerutdanning som har gitt et veldig godt resultat.

---

15) Repr.nr 144,Reinert Botten,Vest-Agder

Jeg må først få lov å takke både Mary og Tove for to veldig interessante innlegg.Tove sitt kan jeg ikke kommentere og har ikke lyst,jeg synes det står for seg selv og kunne det bare være så enkelt som hun gjør det til.
Så over til skole som veldig mange av talerne har vært opptatt av,og det er jeg glad for. For da kanskje programkomiteen har gjort et arbeid som gjør at vi får en liten debatt på dette Landsmøtet. Slik som det er i dag så krever boutgiftene med høye renter og altetter at vi må ut to for å jobbe for å få dette til å henge i hop, dette går ut over ungene som går bare noen få timer om dagen på skole,i motsetning til barnehagene som vi endelig har greid noen plasser i landet å få gjort mer arbeidervennlige. Hva med de ungene som enten går tre dager i uken på skolen eller de går bare tre timer om dagen.Hva skal vi gjøre med dem den tiden de må være hjemme alene fordi at enten mindre søsken er i barnehagen eller søsken fortsatt er på skolen. Er det riktig av oss kamerater og la de få stelle seg selv,prøve å greie seg mest mulig. Det er tross alt unger fra 7 - 10 år det her dreier seg om. Vi kan som programkomiteen har sagt gi dem et tilbud om en viss utvidet skoledag. Hva skal denne dagen da inneholde? Jeg kan tenke meg at en også får med en ting som lekselesing,av den grunn at det er ikke alle som har like ressurssterke foreldre hjemme,som bryr seg så mye om eller er istand til å gi ungene det tilbudet de har,og kanskje littegrann bibliotek og andre slike ting, som kan gjøre skoledagen bedre. En ting er viktig i denne sammenheng,det er å tenke på likhet for alle.Og det greier vi ikke kamerater,med å innføre foreldrebetaling,skatt,avgift kall det hva du vil for at ungene skal gå på skole.Så jeg vil si

hvorfor kan vi ikke gjøre det?

---

16) Repr.nr 191,Bjørn Martin Aasen,Møre og Romsdal

Dette arbeidsprogrammet skal være vårt instrument og vår kurs for videreutvikling og modernisering av velferdssamfunnet. Skal velferdssamfunnet både fungere og videreutvikle seg må vi føre en politikk som gjør at hvert enkelt menneske identifiserer seg med velferdssamfunnet.Hver enkelt skal kunne si at dette er også mitt ansvar,at også min innsats teller med. For at en slik identifikasjon skal oppstå må det også gis ansvar til alle og ikke bare rettigheter.Rett og plikt til og muligheter for den enkelte til å ta ansvar for å være delaktige i utformingen av velferdssamfunnet er faktisk en nødvendighet skal vi nå de mål som vi setter oss i programmet.Demokratisering og desentralisering har utløst skapende krefter.Dette arbeidet må videreføres med stor kraft,nettopp av Arbeiderpartiet.
Vi må videreutvikle lokaldemokratiet ,den lokale deltaking og det lokale ansvar som et viktig reformverktøy i det moderene velferdssamfunnet. Klarer vi å utløse og gjøre bruk av disse skapende kreftene innenfor rammen av solidaritet og likeverd, vil vårt velfredssamfunn få et nytt løft og en ny og spennende dimensjon. Vi vet av erfaring at ansvar og muligheter også utløser handling.Og det er viktig for oss at dette skjer innenfor våre sosialdemokratiske verdirammer. Odvar Nordli sa tidligere i dag at vi seiler best i motvind.Det blåser også i vårt parti en motvind mot desentralisering,det er ikke alltid like lett å flytte makt og ansvar til andre.Det er heller ikke like lett til alle tider å erkjenne at lokalt ansvar i flere sammenheng har skapt bedre tiltak enn en klarte sentralt.Vi må ikke la troen på at sentral styring og fordeling,at særvilkår og øremerking alltid er det rette. Styrking av det lokale demokrati har vist oss at vi utløser de nye løsningene som oppstår lokalt.Vi har gjennomført en rekke reformer med delegering der viktige tjenester er utviklet og utformet lokalt til beste for det enkelte menneske. Det er nok å nevne regionalisering av sykehusene,oppbygging av kommunehelsetjeneste og sykehjemsreformen. Husk dette de som nå kjemper i mot et fullverdig lokalt,regionalt ansvar for skolen og for miljøvernet, og de som vil reversere enkelte av reformene i helsetjenesten. Videreutvikling av lokaldemokratiet er faktisk en av flere vesentlige forutsetninger for et moderne velferdssamfunn i forandring der vi skaper mer,fordeler bedre og ikke minst utløser nye krefter.

---

17) Repr. nr 215 Bjørg Bekkedal,Sør-Trøndelag

Jeg vil si litt om det som sosialministeren sa om det sikkerhetsnett våre sosialkontor skal fungere som.Og hvis jeg får tid så vil jeg også si litt om barnehager.I Trondheim hadde vi i februar noe av den største utbetalingen vi noensinne har hatt på sosialhjelp. Alle er vel mer eller mindre kjent med den situasjonen på sosialkontorene rundt i landet,og særlig situasjonen i de større byene.Det er lange ventelister og skyhøye saksbunker,og dette tilsier at folk ikke får hjelp

når de trenger den.Det viktigste arbeidet for dem som skal ivareta loven innen dette arbeidsfeltet blir å sørge for at folk for mat og et sted å bo.Stort mer er det dessverre liten mulighet til å få gjort med den eksplosive tilgangen av klienter sosialkontorene har opplevd den siste tiden. Lov om sosial omsorgs intensjon om hjelp til selvhjelp er pr i dag ,jeg må dessverre si, ikke stort sett ikke mer verd enn det papiret den er skrevet på. En stor del av de klientene vi har på sosialkontoret er alene mødre. Dette har sin naturlige forklaring når vi vet at enslige foreldre har dårligere økonomi enn alle de andre familiene inklusive pensjonistene. Jeg så fra barneombudet fakta om barn i Norge i 1989 ,at alenemor med barn under 19 år har en disponibel inntekt på 53.000. Til sammenligning alenefar 76.000 og enslig over 65 år 62.000. Videre slo boundersøkelsen i 1981 allerede den gangen fast at aleneforeldre brukte største andel av sine inntekter til å bo. Situasjonen i dag er verre.NBBL opplyste at familier ofte bruker 40-50 % av sine inntekter til å dekke bolig. Vi vet også at presset på dette området er størst i de større byene. Jeg tror at det ville være god økonomi og godt sosialt arbeid å få bedre aleneforeldrenes situasjon og jeg er glad for at Arbeidsprogrammet legger opp til en gjennomgang på dette området.Hvis vi ser på statistikken for barnevernsklienter i Norge,så finnes det 11 barnevernsklienter pr 1000 barn på landsbasis,og i de større byene er tallet nesten fordoblet. Det jeg har lyst til å si her er at det lønner seg å satse på barna.Det er barna som er fremtida vår.Her kommer jeg inn på barnehageutbygginga. Undersøkelser har vist at barn som får barnehagetilbud blir langt mindre kostnadskrevende for landets økonomi senere.Mindre behov av dyre særtiltak. Med dette mener jeg å si at jeg tror det er god politikk med den voksende gruppe av aleneforeldre vi har i Norge å se på muligheten for å bedre deres økonomiske situasjon samt at det må satses for fullt for å få Norge bort fra jumboplassen i Norden når det gjelder barnehagetilbud for våre barn.

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknader:

Repr. nr 026,Lucie Paus Falck
Repr.nr 040,Dagny Arnestad
Repr.nr 039,Ove K.Kjølstad

Alle tre begrunnet med å rekke siste tog hjem.

Vedtak: Permisjonssøknadene innvilget.

Debatten fortsatte med:

18) Kjersti Børsum,landsstyret

Nå må jeg få lov å spørre dere om en ting.Etter å ha hørt på denne debatten så langt som primært har dreid seg om det viktige aspektet med utvidet åpningstid på skolen. Så spør jeg dere når dere kommer opp her og sier at det kan være fare for å støte ut de svakeste blant de svake hvis vi har foreldrebetaling ved økt aktivitetstilbud på skolen.Da spør jeg dere, hva er det vi gjør i dag da.Hva er det vi har gjort hittil da? Såspør jeg dere når dere sier:Her er det prinsipp,kan vi være bekjent av å bryte prinsipp ,sjelen vår her.De minste fortjener egentlig det beste,hva betyr det egentlig det i virkeligheten?

Har det kostet oss noen ting så langt å bryte det prinsippet at unger i Norge skal ha et trygt oppvekstmiljø.
For,kamerater,det at små unger veler alene rundt i mange timer etter skoletid ,det er ikke et problem som kan oppstå om 5-6 år,det er et problem som er i dag det.Og det er et problem som var i går og det har vært i mange år og vi har visst om det, og sett det hele tiden.Prinsippene våre har det vel ikke vært noe galt med disse årene.Nøkkelordet for oss som tror på et utvidet åpningstilbud og aktivitetstilbud på skolen og nøkkelordet for oss som er villige til å prøve ut modeller for å finne ut best mulige løsninger for foreldre og barn, det er nytenkning og omsorg. Arbeiderpartiets oppgave er ikke å stoppe en utvikling,Arbeiderpartiets oppgave er ikke å se seg bakover, eller å rope hjelp - Arbeiderpartiets oppgave er å oppmuntre og støtte opp om og legge forholdene til rette for de som aktivt vil løse problemet. Da ber jeg dere landsmøtedelegater, la ikke en skinndebatt om foreldrebetaling kontra prinsipp om gratis skole overskygge virkeligheten.For hva er alternativet, hva er valget for foreldre? Jo,alternativet for foreldre og unger er ikke prinsippielt godt,gratis,fullt utbygd,obligatorisk tilbud for alle nå eller i morgen,eller for den saks skyld om 10 år,alternativet er dagens ordning det.Og hva er det,det er null,niks eller ingenting.Alternativet i virkelighetens verden for småbarnsforeldre er en dagmamma betalt med svarte penger.
La oss føre debatten om det det virkelig står om,kamerater.

---

19) Repr.nr 54,Grethe Fossum,Hedmark

Det er bra at 6-åringer skal få et tilbud.Det er bra at skoledagen for unger i 1.-3.klasse skal bli lenger og det er bra at vi skal få en heldagsskole.Men det er ikke bra at vi setter igang forsøk og reformer uten å være villige til å betale for det.Spørsmålet er,skal 6-åringene inn i skolen for at vi skal slippe å bygge ut barnehagene? Eller mener vi at det er det beste pedagogiske tilbudet for 6-åringene våre.Og da - hva skjer i den andre enden? SKal 8.klasse ha avgangseksamen? Det vil jeg si er en meget guttefiendtlig reform.Jeg vet at ungdom i 8.klasse de er midt i den verste puberteten,de har ikke styring på seg sjøl eller kroppen sin.Og skal de opp til eksamen så får vi et eksamensresultat som ikke blir noe særlig godt. I 9.klasse så stabiliserer livet seg for ungdommen vår og da er de kanskje modne til å ta et vegvalg og finne ut hva de skal gjøre med livet sitt.Dersom som vi vurderer å ta eksamen etter 8.klasse,så må vi også vurdere dem hva vi tilbyr i videregående skole og hvordan vi skal sette igang yrkeslivet for 14-åringer ,vil vi det? Vil vi at distriktsungdommen skal bo på hybel fra de er 14 år,for vi har vel ikke tenk å bygge ut den videregående skolen i hver enkelt kommune.Skoleplikt for 6-åringene betyr etter min mening en utvidelse av den 9-årige obligatoriske skolegangen til 10 års skoleplikt.
Det er en viktig og riktig reform,men vi må ta den avgjørelsen med åpne øyne og ikke snike 6-åringene inn i skolen bakvegen og skyve 9.klassene ut i kluda den andre. AUF vil ha en gratis skole og jeg synes vi bør støtte dem i det.Det er blåøyd og tro at aktivitetstilbud i tomme skolelokaler skal foregå i foreldreregi eller i idrettslags regi. Fordi de voksne som skal drive dette de er ikke der,de er faktisk på jobben,og det er derfor de trenger et tilbud til ungene sine.Mitt råd til Mary Kvidal er derfor:Bland ikke sammen skole og betaling.

Det vil aldri bli forstått eller akseptert uansett hvordan vi prøver å forklare det.

---

20) Repr.nr 269,Liv Vågslid,Oslo

Jeg skal være ganske kort. Jeg synes at programtiltakene for å bedre forhold for læring,det å utvide skoletiden i småskolen utvikle og innføre frivillige aktivitetstilbud i tilslutning til skoletiden,og skolestart for 6-åringer er bra. Ut fra det synspunktet vil jeg si litt om hvordan jeg mener disse tiltakene bør utformes og innføres. Utvidelse av undervisningstimetallet i småskolen bør innføres så raskt som mulig ut fra tilgangen på faglært personale. I de nærmeste årene vil likevel undervisningstiden utgjøre en mindre del av den tiden mange barn har behov for tilsyn og omsorg,og det haster med å komme igang med utbygging av aktivitets-og omsorgstilbud. Forsøk i statlig regi men med høy grad av kommunal frihet,bør komme igang fra høsten 89.Det må i forsøket være et mål å utvikle struktur og innhold i et framtidig helhetlig bilde.Heldagsskole er ikke et godt navn på kombinasjonen skole foreldrebetalt frivillige tilbud, så lenge foreldrebetaling er påkrevet må vi tydeliggjøre sterkere at vi snakker om fritidstilbud i tilslutning til skolen. Skolestart for 6-åringer vet vi allerede mye om.Det har pågått forsøk fra 1986.Vi vet at skole for 6-åringer kombinert med styrket undervisning i første til tredje klasse gir gode forhold for læring. Barnas lærevillighet og læringsmuligheter blir tatt godt vare på når innholdet er en kombinasjon av undervisning,friere arbeidsformer og lekpregete aktiviteter. Men de positive erfaringene som gjøres i forsøkene vil ikke være overførbare til en 9-årig grunnskole med skolestart 6 år. Skolestart for 6-åringer forutsetter 10-årig grunnskole. For å opprettholde den kunnskap som er utviklet og føre den videre,bør 10-årig skole innføres gradvis fra 1990. I første omgang så bør kommunene som har erfaring og tilrettelagte forhold for et pedagogisk tilbud til 6-åringer videre i et obligatorisk tilbud.

---

21) Repr.nr 230,Kirsti Skjold Evjen, Nordland

Det var en fordel med å være sekretær.Den nervøse spissrotgangen til talerstolen ble ganske kort.
For oss som jobber for en enklere hverdag for kvinner og menn, innholder programutkastet et meget viktig reformforslag, nemlig forslaget om et heldagstilbud i skolen.
Som yrkesaktiv mor på heltid har jeg i noen år fått erfare hva det innebærer at skoledagen for 1.-3.klassinger ikke har vært i samsvar med den arbeidstiden vi har som er ute i arbeid. Så lenge barna er under skolepliktig alder,så er det nok enklere å få plassere dem,enten i barnehage for dem som måtte være så heldig eller hos dagmamma.Nødvendigheten av å ha dagmamma i nærmiljøet er mindre i den småbarnsfasen enn når ungene er kommet i skolepliktig alder.Da er de heldige de foreldrene som kan finne en ledig dagmamma i nærmiljøet,eller de som kanskje har en bestefar eller bestemor å ty til.Mange av oss har ikke det og resultatet er at alt for mange barn i alderen 7 - 10 år overlates til seg sjøl store deler av dagen.Vi kan nå,dersom vi er villig til å tenke nytt,få et tilbud til ungene våre

som kan kombinere skole-og fritidsaktiviteter på en langt bedre måte enn det som mange av oss i dag opplever som ganske stressende. La oss ikke nå ødelegge denne viktige reformen ved å gjøre den om til en debatt om skolepolitikk.Det skal og må være en debatt om å organisere hverdagen for tusener av småbarns foreldre. Med et vedtak av denne reformen,kan vi vise at vi har vilje til å trygge våre barns oppvekstvilkår og til å gjøre hverdagen enklere både for barn og foreldre. Vi må diskutere mulighetene dette forslaget kan gi oss.Og ikke bli for opphengt i hindringan.La oss i fellesskap tenke nytt slik at skolen kan bli et godt og trygt aktivitetssenter i nærmiljøet. Partikamerater,la ikke tradisjonelle tankemåter hindre oss,og for all del partisøstre og brødre,la oss ikke bli så opphengt i våre røtter at de slår rot og hindrer bevegelser,for da kan vi ihvertfall ikke bli arkitekter for en ny skolemodell som vi så sårt trenger.

---

22) Repr.nr 224,Sturla Sørgaard,Nord-Trøndelag

Jeg har lov til å anta at alle tilstedeværende er enig i at det i dagens Norge bør være lik rett til utdanning for alle. Saken er bare det at denne retten så langt fra er tilstede. Lik rett til utdanning er ikke en gang tilnærmet lik de realiteten ungdommen som tar utdanning møter i dagens distrikts-Norge.For dere vet selvfølgelig at det koster en distriktsfamilie 20.000 kr å holde en sønn eller datter i videregående skole i et år. Dere vet selvfølgelig også at foreldrene ikke får fradrag for disse utgiftene ved skatteligningen.Var dere klar over at mange borteboende drar med seg 10.000 i gjeld fra videregående skolegang.Er dere klar over at foreldrene tappes for økonomiske reserver,lever på lån og tynges av gjeld? Er dere klar over at forskjellsbehandlingen av borteboende skoleungdom er en sterk medvirkende årsak til utkantkommuner og utkantsamfunn avfolkes i et stadig raskere tempo.Og tilslutt var dere klar over at målsettinga og alle fine ord om lik rett til utdanning blir tomme ord for ungdom og for foreldre som ikke opplever å bli behandlet som samfunnsmedlemmer med fulle rettigheter og ansvar. For de fleste politikerne i fylkesting, i Storting og regjering er dette kjente realiteter.Og alle disse politikerne vedkjenner seg at slik skal det ikke være, men man vet altså hva som er riktig,men mangler tilsynelatende vilje til å fatte vedtak for å rette på denne meget store diskrimnering av ungdommen fra distriktene.Men når dere i denne salen som står som eksponenter for likhet og rettferdighet, når dere nå er blitt gjort oppmerksom på at denne store urettferdigheten er tilstede,da regner jeg med som en selvfølge at dere vil støtte et forslag som går ut på at merutgifter til hybel og dyrere kost m.m.,beregnes og dekkes av Statens Lånekasse gjennom et særstipend for borteboende elever i videregående skole.

---

23) Repr.nr 260,Einar Johansen,Finnmark

Jeg har fortsått det slik at man også under denne posten kunne argumentere for andre forslag som er levert inn tidligere. I Nord-Norge er det fiskerinæringa som er ryggraden i arbeidslivet.Svikter fiske så går det dårlig for mesteparten av

landsdelen.Men det er også enkelte ting vi kan gjøre sjøl for at vi skal kunne få det bedre når det gjelder utviklingen av fiskerinæringa og det gjelder både på sjø og land,og det er å gi næreingen bedre rammebetingelser. Det vanlige bankvesene er lite interessert i å gå inn i næringen.
Jeg vil komme med noen strekpunkter som jeg mener bør komme i tillegg til det Arbeidsprogrammet som man jobber med.
Det første strekpunktet lyder som følger

- konsesjons-og kvoteordningene må endres slik at råstoffet kommer de mest fiskeriavhengige distrikter tilgode.

Begrunnelsen er selvfølgelig at de distriktene har veldig lite andre ting å bygge sitt arbeidsliv på.Og det er da ikke mer enn rett og rimelig at råstoffet skal komme de distriktene tilgode i størst mulig grad. Men for å få det til bør man endre konsejon og kvoteordningene.
Det andre strekpunktet er som følger

- statsbankene må få en sterkere rolle i finansiering av norsk fiskerinæring.

De bankene jeg da tenker på er Industribanken,Distriktenes utbyggingsfond ,Statens Fiskarbank og de statsgaranterte fiskelå som administreres av Norges Bank.
Fiskerinæringa er tillagt et veldig stort ansvar når det gjelder opprettholdelse av bosettingen i distrikts-Norge. Og derfor er det nødvendig at statsbankene får en sterkere rolle i utviklingen av denne viktige næringen.I Finnmark opplever vi i hvertfall at det vanlige bankvesenet er lite interessert i å gå inn i fiskeri og oppdrett. Det er nå gitt mulighet for at oppdrettsnæringen kan få driftslån av de statsgaranterte fiskelån som administreres av Norges Bank og det er en veldig god ting,så vi er på glid.Men vi må sette inn enda sterkere virkemidler gjennom statsbankene,ihvertfall i de distriktene.
Det tredje strekpunktet er som følger:

- Det må bygges opp egne eksportselskaper i Nord-Norge.

Og begrunnelsen er at det er viktig at man bevarer mest mulig av verdiskapninger i Nord-Norge og ikke slik som i dag at storparten ev eksporten skjer i fra andre kanter av landet. Og det er viktig å bygge opp en kompetanse på det feltet.
Tilslutt det siste punktet som er et tillegg til .strekpunkt på side 30,der hvor det står om ressurser.Der mener jeg det må til en tilføyelse og den mener jeg må være som følger:

- Dette må skje i et forpliktende internasjonalt samarbeid.

Vi har jo felles bestander vi forvalter og uten et slikt samarbeid så går det vanskelig an å hanskes med slike ressurser. Hvis arbeidet ikke kan skje i et internasjonalt forpliktende samarbeid,vil det antakelig gå veldig lang tid å bygge opp ressursene igjen.

---

25) Repr.nr 002,Reidar Lindberg,Østfold

Jeg vil først få takke kirke-og undervisningsministeren for et meget klart og interessant foredrag som ga grunn til ettertanke.Og så vil jeg få komme med et velment og godt råd:
Ta kontakt med lærerorganisasjonene og drøft sammen med dem kjennelsen av UFA-forhandlingene om lærerenes arbeidstid og arbeidsforhold,som ble påbegynt så tidlig som i 1986.Det er

tvil og uenighet om tolkningen av denne kjennelsen.Og dette har skapt unødig tvil og frustrasjon blant landets lærere. Nå i 1989 må all tvil ryddes tilside og konklusjonen fra UFA-forhandlingene må fram i lyset.All snakk om nivåsenkning i grunnskolen i massemedia i den senere tid,har skapt en myte som særlig Høyre har markedsført. Var da skolen så mye bedre i gode,gamle dager som Høyre gjerne vil ha det til,jeg mener avgjort nei.Husker vi ikke skolen i 50-årene med 7 årig pliktig folkeskole med frivillig engelsk-opplæring ,med liten eller ingen differensiering,med overdreven respekt for læreren,ofte redsel,hvor bare et fåtall elever gikk videre til realskole og gymnas. I dag har vi ni-årig grunnskole for alle,vi legger økt vekt på omsorgsfunksjonen.Elevene har stor åpenhet og tillit til læreren,vi gir tilbud både til de flinke og til de svake Rune Gerhardsen,vi har uten tvil også økt trivsel i skolen. Det er etter min mening heller ingen grunn til å gjeninnføre karakterene i grunnskolen.I dag vurderes elevene etter hva en kan forvente av ham eller henne,og arbeidsinnsatsen på dette alderstrinnet er det ingen ting å si på.Så de som mener at nivået heves ved bruk av karakterer er etter min mening helt på villspor. I 10-12 års alderen vil dette bare føre til usunne konkurranseforhold. Dagens skole er bedre enn den noengang har vært,og mye bedre enn sitt rykte .Og mye av det igjen skyldes Arbeiderpartiets skolepolitikk gjennom mange år. Men ingen skole er så god at den ikke kan bli bedre. Så derfor håper jeg at vi i partiet sammen med lærerorganisasjonene viser vilje til sette alle kluter til for å gjøre norsk skole enda bedre i framtiden.

---

26) Repr.nr.25,Rikke Lind,Akershus

For arbeiderbevegelsen har alltid utdanning og skolen vært viktige spørsmål.Arbeiderbevegelsen skjønte på et tidlig tidspunkt at alle måtte gis like muligheter til utdanning.Tre krav har vært spesielt viktige for oss:Alle skal gå i samme skole,skolen skal være obligatorisk og skolen skal være gratis. Dette er helt grunnleggende for å få lik rett til utdanning. Arbeiderpartiet har gått i bresjen for utviklingen av skolen. Tunge og dyre reformer har ført oss frem til et skolesystem vi har i dag.Et system hvor vi har en obligatorisk,gratis skole, og hvor barn fra ulike miljøer går sammen.Disse grunnstenene, kamerater,er i ferd med å trues. Trues av Høyres forslag om eliteskoler i økningen av antall privatskoler,men også på et punkt i forslaget til arbeidsprogram. I forslaget står det at:Åpningstiden i småskolen utvides med tilbud om fritids aktiviteter. Dette er bra ,men som finansiering av denne reformen foreslås foreldrebetaling.Dette mener jeg er galt.For det første vil en ordning med foreldrebetaling ikke være et tilbud til alle . For det andre vil foreldrenes økonomi bli avgjørende for barnas utdannelse og for det tredje vil det føre til klare skiller mellom de som deltar og de som ikke får mulighet. Fordi deltakelse i fritidsaktiviteter er også viktig for evnen og motivasjonen for læring. Når det foreslås at fritidsaktivitetene legges til skolen,må det etter min mening inngå i en del av et helhetlig skoletilbud.I Arbeidsprogrammet foreslås det også at det gradvis skal gis et tilbud til 6-åringer.Også dette er bra,men et tilbud til 6-åringer må ikke innebære en senking av skolealder,hvor man begynner på skolen som 6-åring

og går ut som 14-15 åring.En senket skolealder må føre til at vi får en 10-årig obligatorisk grunnskole.Kun en slik reform vil føre til en styrking av skolen og en økning i kunnskapsnivået. Arbeiderpartiet må fortsatt gå i bresjen for utviklingen av skolen. Men det kamerater,må ikke føre til at vi forlater viktige prinsipper som at skolen fortsatt skal være gratis og for alle,for gjør vi det,ja,da fjerner vi selve grunnmuren i arbeiderbevegelsens skolepolitiske byggverk et byggverk vi har grunn til å være stolte av.Og kjære Landsmøte la oss fortsette med det,si nei til egenbetaling i skolen.

---

26) Repr.nr 98,John Amundsen,Buskerud

Undertegnede representerer Modum Arbeiderparti og innlegget gjelder Folketrygden. En partifelle sentralt på Modum som har foranlediget innlegget.Det starter med hans egne ord:"Jeg er 44 år gammel og har kreft og har etter operasjon og strålebehandling fått vite fra Rikshospitalet at kreften kommer til å bli min bane i løpet av forholdsvis kort tid. Jeg er en såkalt oppgitt pasient."
Så til saken:Vi i DNA har kunnet være stolte av Folketrygden. Brukeren av helsetjenester har i løpet av de siste årtier funnet ut at de kan få hjelp flere steder enn innen den tradisjonelle medisinen.Videre har kronisk syke ,mennesker med spesielle sykdommer eller folk på attføring ofte erfart at de kunne ha spart Folketrygden for store summer hvis de på et tidligere tidspunkt hadde benyttet seg av alternative behandlingsmetoder.Hvis denne påstanden medfører riktighet,har vi her en betydelig mulighet til å oppnå en sosialpolitisk gevinst. Det burde følgelig vært interessant og støttet eller oppfordret til tiltak for å få dette bekreftet.Konferansen til Verdens Helseorganisasjon i Alma Ata i 78 oppfordret allerede den gang til bredt samarbeid innen helse og på tvers av tradisjonelle skillelinjer.Vi har her muligheter til å sette en ny milepel i bakken.Siden det i dagens politiske hverdag er vanskelig å finne nye milepeler,bør vi kanskje ta vare på denne.En besparelse på ca f.eks.30 % av Folketrygdens midler til sykepenger ville utgjøre 3,5 milliarder kroner .Det kan komme godt med når eldrebølgen velter inn over oss. Vår dødsdømte partifelle har selv opplevd å få betydelig hjelp i alternativ medisin.HJelpen han har fått blir innen den etablerte medisin sett på med betydelig skepsis,en skepsis som i mange år fremover vil hindre et samarbeid som muligens eller kanskje sannsynligvis kan spare mange mennesker for tildels store lidelser og samfunnet for millionbeløp. Til eks.kan det sies at en komplett behandling hos alternative behandlere i gjennomsnitt koster like mye som kun to liggedøgn på sykehus.Og det dreier seg da også om pasienter som i dag blir behandlet eller som er til undersøkelse på sykehus.Dette er en mulighet som vi som ansvarlige politikere plikter å utrede nærmere.Kanskje det fører til at DNA nok en gang fungerer som vegvisere hva folkehelsen angår.Jeg viser forøvrig til forslag som er lagt på dirigentens bord.

Dirigenten opplyste at representant nr 131,Einfrid Halvorsen,Telemark var møtt fra.
Det er da 300 godkjente fullmakter.

27) Repr.nr 249,Elisabeth Nesje,Troms

Grunnskolen det er i dag en lovfestet rett som alle unger har. Jeg er redd for at når deler av skoledagen skal privatiseres så blir ikke dette lenger noen rett det blir et spørsmål om kroner og øre,og hvor ressurssterke familier man kommer fra. Foreldrebetalingsspørsmålet er ikke så enkelt som det en del representanter her har uttalt i det siste. Det er ikke bare en teoretisk debatt om skinnhellige prinsipper.Jeg skal svare på dem som har prøvd å latterliggjøre de såkalte prinsippene våre. For mange småbarnsforeldre er dette et spørsmål om muligheten til å kunne klare enda en økonomisk belastning i en hverdag som allerede er ganske belastet fra før av.Argumentene for å innføre dette tilbudet med foreldrebetaling har vært at det ellers aldri ville bli igangsatt.Og disse argumentene, kamerater,de holder ikke. Jeg mener at vi med foreldrebetaling for å dele skoledagen i grunnskolen er med på å uthule fundamentale prinsipper om ungene sin skolegang,om hvem som skal få om hvem som skal gå.Og dette kan Arbeiderpartiet aldri være med på. Så til voksenopplæring. På 70-tallet vedtok vi en Lov om voksenopplæring som slo fast prinsippet om å få dokumentert kunnskap og kompetanse også utenfor det ordinære skoleverket. Om disse prinsippene hadde blitt tatt tilfølge da,da hadde formuleringen om livslæring fått mening. Hernes-rapporten om høyere utdanning har tatt opp dette og mener at også ulike typer arbeidslivserfaring skal til følge både ved inntak til videregående skole og til høyere utdanning. Og da,kamerater, er det litt merkelig å lese formuleringen i Arbeidsprogrammet - det bør utvikles dokumentasjonsordninger.Dette holder ikke. Loven som vi fikk på 70-tallet det slår dette fast.Det er nå bare å lage de nødvendige forskriftene som skal til for at intensjonene endelig skal bli fulgt opp. Som bør-formuleringen i programmet må byttes ut med - må -

---

28) Repr.nr 99,Tove Bøygard,Buskerud

Tusenvis av ungdom har Rock som viktigste fritidsbeskjeftigelse,en stor og viktig del av kulturen.En undersøkelse som er foretatt i Sverige viser at det var flere unge engasjert i rock enn engasjert i idrett. Noen tilsvarende undersøkelse er ikke foretatt i Norge,men trolig så ville en tilsvarende undersøkelse i Norge gitt noenlunde samme resultat.Likevel er rock diskriminert i forhold til annen kultur når det gjelder tildeling av kulturmidlene.Rock har fra tidligere vært arbeiderklassens musikk.Og det er det i en stor grad ennå.Når du ser på hvem som kommer på rockeverkstedet eller hvem som spiller i de rockeband som står i de mugne kjellerne rundt omkring,så er det stort sett ungdom i fra arbeiderklassen. Ser en på tekstene som rockmusikere lager,så er det ofte samfunnskritiske tekster som tilhører venstresiden i politikken.Rock er et eget internasjonalt språk som binder ungdom sammen over landegrensene. Liveaid og Mandelakonsertene vitner om rockens mulighet som politisk kraft.Tiltross for at rocken har en så stor kulturell,sosial og politisk betydning,hører rocken til den mest underpriviligerte kulturformer. I fjor sommer så ble det arrangert 3 konserter hver med 35.000 mennesker på på Valle Hovin i Oslo. Det er et bilde på rockens sosiale og kulturelle betydning. I dag finnes det en lov som fastsetter egen avgift

for utenlandske musikere som er engasjert av andre enn offentlig kulturinstitusjoner eller offentlig kulturarrangement.Men det finnes noen konserter som er unntatt fra avgifter,bl.a.NRK, Operaen og Filharmonien.Denne avgiften fører til at billettene på rockekonsertene blir 30 % dyrere enn billetten ellers ville vært,uten den avgiften.Dette er diskriminerende og det rammer spesielt ungdom som fra før av ikke har noe særlig penger å betale med. I tillegg så blir risikoen for konsertene større, så mange artister som kunne ha kommet til Norge,kommer ikke til Norge fordi arrangøren er redd for å gå underskudd.
For å skape mer rettferdig vilkår for ungdomskulturen, og sette rockekulturen like høyt som annen kultur,foreslår jeg at det kommer inn i Arbeidsprogrammet inn en prøvetekst,noe i samsvar med det jeg har sagt og jeg har også et forslag til strekpunkt som jeg vil komme med

- lov om avgift og honorar til kunstnere endres slik at rockekonsertene fritas fra avgiften

La oss vise at rockeungdommen,at Arbeiderpartiet er heavy saker.

---

29) Repr.nr 202,Ragnhild Weiseth,Sør-Trøndelag

Grunnskolen den har etter min mening en tosidig funksjon.Den skal være en sosialiseringsinstitusjon der elevene i samhandling med andre skal lære seg å bli gangs menneske i hjem og samfunn som det står i skoleloven.Det skal også være en utdanningsinstitusjon som skal gi elevene nødvendige basiskunnskaper i fag og ferdigheter og i å anvende dem i ulike sammenhenger. Derfor hilser jeg velkommen det forslaget om utvidet skoletilbud som skal gi barn muligheter til å lære mer på ett for dem læringsmessig optimalt alderstrinn. Jeg hilser også velkommen et tilbud knyttet til skolene for elevene etter ordinær undervisningstid.Og jeg er også glad for at kirke- og undervisningsministeren kunne bekrefte at et år tidligere skolestart innebærer et års ekstra obligatorisk skolegang og ikke bare et års framskutt skolestart. Men likevel,som sosialist og ivrig forsvarer av likeverd og like muligheter for alle så er jeg meget betenkt når kirke-og undervisningsministeren åpner for egenandeler i finansieringen av denne ordningen. Grunnskolen i Norge må være fri for egenbetaling.Det prinsippet må ikke fravikes og å programfeste noe annet vil etter min mening være "ravgæli" som vi sier i Trøndelag. Dersom den utvidede skoledagen skal få bli en arena for sosial læring, trygghet og trivsel så må den gjelde alle sammen.Ellers vil gapet mellom dem som tar i mot tilbudet og de som velger ikke å gjøre det eller ikke har økonomiske muligheter til det bare bli større enn tidligere. Jeg har også synspunkter på kunnskapsdebatten som Høyre har gjort seg til talsmann for. Fragmentarisk kunnskap uten at den settes inn i en sammenheng,har svært liten verdi. Derimot så vil kunnskap i å innhente opplysninger,kunnskap og ferdigheter i ulike arbeidsmetoder være uvurderlige for mennesker i et stadig omskiftende samfunn.Endringskompetanse og evner til samarbeid vil være av fundamental betydning for morgendagens mennesker.Derfor må elevene allerede i de første skoleårene få arbeidsoppgaver som krever kreativitet og samarbeid. Jeg skal få referere et strekpunkt til slutt som jeg ønsker å få tatt inn på side 36 i programforslaget

- styrke samarbeid skole-og arbeidsliv og verdien av kunnskap om arbeidslivet og hvordan det fungerer

det er vel unødvendig å begrunne i denne forsamling.Derfor så vil jeg bare be redaksjonskomiteen sørge for at det punktet blir tatt inn.

---

30) Repr.nr 66,Hans Kolstad,Hedmark

Først så må jeg få lov å si til Tove at de kunne vært greit og sagt litt om helse,men jeg synes du uttrykte deg så godt om en helhetlig helsepolitikk, så det er så godt og flott at det står så godt alene.
Så var det forslaget til heldagsskole.Det dekker først et foreldrebehov,et behov for tilsyn,omsorg og aktivitet. Det er et helt legitimt behov det,og nødvendig for småbarnsforeldre. Men det de ønsker er jo en bedre skole,men er det en bedre skole det er jo det vi snakker om.Vi må få utvikling av og forbedring av undervisning,M 87 bli en virkelighet,innhold må passe til alle alderstrinn,nivå og framfor alt må det gi trygghet til elevene. Det krever handling og ressurser. Et viktig prinsipp for Arbeiderpartiet har alltid vært og må fortsatt være gratis skole.Grunnskole obligatorisk og gratis,utjevner og skal utjevne ulikheter mellom mennesker. Et utvidet tilbud til 6-åringer hvis vi utvider til med tiden så det blir tiårig,så er det bra og det er det vi ønsker. Men hvis vi utvider med å skjære av det som i dag er niende året så er det ikke det vi ønsker.
Det må være en del av et samlet pedagogisk opplegg i en obligatorisk grunnskole,og så må vi huske på å ta med hele yrkesgrupper i denne diskusjonen og det er kanskje de som er allermest berørt,lærerne. Nye tilbud,nye reformer koster penger. Vi må være villig til å ta den utgiften,vil vi ha reformen må vi også ta utgiftene. Og jeg vil dessuten peke på at i programmet side 4 så snakker vi om trygghet for barna og for barnefamiliene,det omfatter også økonomisk trygghet og det tilbudet som vi gir er da en betaling vi som er foreldregenerasjon med voksne barn og besteforeldregenerasjonen må være villige til å være med å dele denne utgiften med småbarnsforeldre. Om nødvendig så må vi kanskje bruke litt lengre tid på å gjennomføre reformen,men vi må satse på barna,det er å satse på framtida.

---

31) Repr.nr 7,Grethe Thorvaldsen,Østfold

Jeg skal snakke om omsorgslønn,Anne Enger Lahnsteins omsorgslønn og jeg vil fra de store vyer og honnørord ned til virkeligheten på kommuneplanet.Vi synes det blir vel mye av Statens gulrot og piskpolitikk.Det kommer stadig nye regler og forordninger til kommunene fra Staten,det skal bygges sykehjem,barnehager ,renseanlegg,skoler,vi har ansvaret for tilpassede boliger,vi bygger idrettshaller osv.osv. Sterke fagdepartementer tvinger sine merkesaker igjennom uten koordinering,eller manglende koordinering fra Statens side. Det er slått fast at kommunene etter Kommunehelsetjenestelovens § 2.1,plikter å yde nødvendig helsehjelp.Omsorgslønn etter § 1 -3 ,2.ledd nr 4 er definert som helsehjelp.Altså har kommunen plikt til å yte omsorgslønn.Nå har det allerede i noen fylker vært anket hos fylkeslegen som fortolkende ankeinstans ,og han har fastslått at søknader om omsorgslønn bør innvilges.Dette ville imidlertid sette kommunene i en økonomisk vanskelig situasjon.

Og undergrave det kommunale omsorgstilbudet for de mange basert på teamarbeid.Misforstå meg ikke,familiemedlemmer som yter helkontinuerlig hjelp og omsorg til sine egne mesteparten av sine liv,må man bøye seg i støvet for. Men kort og brutalt sagt maksimalt til de få vil gi et dårligere tilbud for de mange hvis ikke kommunen blir tilført mer midler fra Staten. Hva vil sosialdepartementet foreta seg når det gjelder dette problemet? Tilslutt har jeg også et hjertesukk,et kort,jeg er også lærer, og jeg vil si til Mary Kvidal :Det er lurt å bruke omvendt pedagogikk også når det gjelder lederfunksjon,samarbeid med organisasjonene istedenfor diktat. Du ristet på hodet da Tove Strand Gerhardsen nevnte heldagsskole,og det skjønner jeg ikke riktig. Er det fordi heldagsskole har ordet skole i seg som gir oss assosiasjoner kanskje,noe som er fritt,noe som ikke er knyttet til penger. Jeg vil også si nei til betalingsskole,ja til flere ressurser i skolen.

---

32) Repr.nr 254,Bendiks H.Arnesen, Troms

Jeg lurte en stund på om det var lov å prate om annet enn skole under denne sekvensen.Jeg hørte med interesse på sosialministerens omtale av HVPU-reformen og jeg synes det er fint at sosialministeren har den reformen så høyt. Men jeg har lyst til å si at jeg synes at reformen har fått liten plass i programmet og det tror jeg at vi må gjøre noe med. Reformen skal tre i kraft i fra 1.januar 1991,men mye i forhold til denne reformen må skje i 1990 og oppfølgingen av reformen må skje i årene deretter. Det er i dag stor usikkerhet i veldig mange kommuner og mye er uklart i forhold til reformen.Men jeg er sikker på at det er positivitet i kommunene til å gjøre det beste ut av situasjonen.Vi må ikke risikere at en reform som denne ,en god reform,ødelegges pga for dårlig planlegging og mangel på grunn av midler. Her må vi stå i sammen om å gjøre det beste ut av situasjonen.Jeg har tillit til at dette tiltaket vil stå høyt hos sosialministeren og hennes departement.Vi ser i dag at mange mennesker med psyksik utviklingshemming som bor i sentralinstitusjoner vil fortsette å bo i den kommunen institusjonen ligger. Dette blir en formidabel oppgave for disse kommunene spesielt de små. En annen side av reformen er situasjonen for de kommunene som er vertskommuner for sentralinstitusjoner også sysselsettingsmessig. Det fins slike vertskommuner i landet vårt som har over 30 % av sine arbeidsplasser tilknyttet HVPU-institusjoner. Disse konmunene står overfor to store oppgaver.De skal gi et godt og menneskeverdig tilbud til alle de som bor i sentralinstitusjonene og som vil bli i vertskommunen etter 1.1.1991 og de skal skape nye arbeidsplasser til erstatning for de som blir overflødig ved nedleggelse av sentralinstitusjoner. Jeg ber om at man ser nøye i forslagsboka pkt.5.3.14 der er det fremmet et forslag for å løse dette problemet.Misforstå meg ikke jeg ønsker ikke å trekke de psykisk utviklingshemmede inn i en sysselsettingsdebatt,men jeg ønsker å gjøre det beste ut av situasjonen.

---

33) Repr.nr 259,Ulf Tore Isaksen,Finnmark

Jeg vil gjerne begynne med å få be om ro i salen. I 1988 ble Finnmark fylke tatt ut som egen utdannelsesregion med en prøvetid på 2 år.Utdannelsesregionen et satningsområde for å

få hevet kompetansenivået i FInnmark. Det er også et redskap for å prøve nye ting inn i undervisningen. I dag har vi kommet et stykke på veg i utviklingsprosessen.Vi har fått betydelig flere fagutdannede lærere,vi har skoler og vi har klasser som er med på en del nye prosjekter og det jobbes med en ordning hvor fiskere kan ta fagbrev.AUF i Finmark har også engasjert seg i saken.Vi har satt ned en egen prosjektgruppe som skal samle informasjon fra forskjellige skoler,fra næringsliv og fra andre som berører undervisningssektoren.Denne prosjektgruppe skal legge frem sitt arbeid og komme frem med konkrete forslag på en konferanse i april. Dette viser bare at AUF er veldig opptatt av utdanningspolitikken. Finnmark har alle muligheter for å få hevet sitt kompetansenivå,muligens må vi forandre utdanningsstrukturer for å få det til. Dessverre er det en del regler som begrenser denne utviklingen. Finnmark kunne for eksempel forsøkt seg på enhetsskolen og heldagsskolen,vel og merke uten foreldrebetaling Finnmark som egen utdannelsesregion er foreløpig bare i startgropa, men vi er i utvikling.Hvis vi skal få hevet kompetansenivået i Finnmark,må vi få utvidet prøveperioden. Prøveperioden er i dag 2 år og det holder ikke. Vi trenger tid så vi kan få bygge ut en full god utdanningsregion i Finnmark. Og så en sak til,jeg er borteboende elev. Da jeg søkte om lån og stipend søkte jeg på min fars inntekt. Jeg fikk 9.000 i stipend og 9.000 i lån,altså tilsammen kr 18.000,- på et år. Mesteparten går til hybel. Jeg kommer fra en familie med syv søsken og det sier seg selv at mine foreldre ikke har penger til å støtte meg økonomisk. Og hva skal jeg da leve av? Jo,jeg måtte ta meg deltidsarbeid ved siden av skolen som kassadame på Samvirkelaget.Nå må jeg jobbe 3 ganger i uken i tillegg til skolearbeidet.Jeg mener at det må være noe galt med studiefinansieringen når en er nødt til å jobbe for å ha råd til å gå på skole. Er det det vi kaller for lik rett til utdanning?

---

34) Repr.nr 168,Turid Glesnes,Hordaland

I HOrdaland Arbeiderparti sitt kvinneutvalg har vi arbeidet med et framlegg som heiter utbyggingsplikt for barnehager. Det er klart at det er mange som reagerer på ordet utbyggingsplikt og mange vil si at dette er for sentraltstyrt,at det skal være opp til kommunene å prioritere hvilke behov de har. Imidlertid vet vi at situasjonen er slik at barnehagedekningen er dårlig,til tross for at Stortinget inneværende år har vedtatt at driftstilskuddet for Staten skal være på 34 %. Men i den økonomiske situasjonen mange kommuner er i,prioriterer vi ikke barnehageutbyggingen godt nok.Er det nok med 40 % dekning fra Staten? Etter min vurdering,ja,ser vi på drift av barnehager koster,har vi i mange kommuner rundt Bergen som jeg kjenner til utgift på ca kr 45.000,- pr barn pr år.40 % statstilskudd vil da bli 18.000,- med foreldrebetaling og ca kr 2.000,- pr måned så vil dette bli 5.000,- for kommunen. Med dette regnestykket vil det bli inntekt for kommunen med skatteinntektene. Regjeringen Brundtland har prioritert barnehageutbygging og det er jeg svært glad for.Skal vi klare å nå målet om 10.000 nye barnehageplasser hvert år må kommunene pålegges utbyggingsplikt.Jeg ber derfor om støtte om framlegg pkt.5,1.4 fra Hordaland Arbeiderparti sitt kvinneutvalg.Forusetning for denne plikten er medvirkning fra Staten med 40 % driftstilskudd.

Vi har vært inne i en tid der det er bare nytt som duger.Slik har det også vært når det gjelder å bygge nye barnehager. Vi må også være mye flinkere til å bruke de hus vi allerede har. Min mening er at på dette området kan vi spare mye,vi har mange hus som kan nyttes til barnehager,men reglene er nå alt for firkanetet.Derfor er jeg glad for Regjeringen sitt framlegg om å la kommunene selv ta en del av avgjørelsen.Jeg støtter også tanken om fleksibilitet også når det gjelder utdannelse av de som skal arbeide i barnehagene.

---

35) Repr.nr 24,Ragnar Kristoffersen,Akershus

Hvilke visjoner og mål skal vi har for den fremtidige velferds-politikk? Ja,mange har tatt opp dette og særlig har skolen vært berørt.Og jeg tror de fleste er enige om målene her.Skolen må utvikles videre,det må gis et tilbud utover det vi har i dag. Det må være likt for alle og gratis.Å nå et slikt mål vil ta tid og hva gjør vi så i mellomtiden? Er det et blindspor å gi et aktivitetstilbud til alle barn i småskolen før og etter ordinær skoletid basert på moderat foreldrebetaling, i samarbeid mellom skole og foreldre,ja,slik praktiserer vi det i dag i den kommunen jeg kommer fra. Foreldre og barn er svært fornøyd,det gis friplasser til de som trenger det og det er ARbeiderpartiet som har satt det i gang. Vi kan ikke bli så prinsippielle at vi ikke får gjort noen ting.Vi ønsker også at alle barn skal få et tilbud om barnehageplass,det er langt fram dit også dessverre.Hva gjør vi så i mellomtiden,skal vi være forpliktet til å satse bare på den barnehagemodellen vi har i dag,med bestemte krav til bygninger,areal og et helt bestemt fagutdannings nivå,ja,det vil nok også gå en del tid før vi når disse målene. Eller skal vi kanskje i mellomtiden starte barneklubber i nærmiljø et,lempe noe på krav til både areal og utdanning,men likevel gi barn et forsvarlig og godt tilbud. Er det forkastelig,en del mener det,men foreldrene ønsker det velkommen og dette har også Arbeiderpartiet tatt initiativet til i vår kommune. Mitt poeng er at vi alltid må være åpne for ulike former for tiltak som kan bedre folks oppvekstvilkår.Vi må prøve nye veger og vise fantasi,da må det også være lov til å be om at statlige regler og forordninger ikke hindrer,men oppmuntrer til slike tiltak. Jeg er derfor glad for de justeringer som er foreslått i barnehageloven. La oss sette oss høye mål i oppvekstmiljøpolitikken,men vis også romslighet overfor tiltak og initiativ som har det til felles at det bedrer barns situasjon,enten det nå skjer ved skjer ved betaling fra foreldre eller fra felleskassa.

---

36) Repr.nr 200,Berit Kapelrud,Sør-Trøndelag

Etter å ha sittet og hørt på debatten,har jeg bestemt meg for å si noe helt annet enn det jeg hadde tenkt å si.For det har vært så mye pessimisme i forhold til den utviklingen som Mary Kvidal antydet at vi skal få ikke bare i skolen,men i nærmiljøet. Og da har jeg lyst til å vise til det Gro Harlem Brundtland sa i sitt velkomstforedrag,hvor det ble sagt at vi skal appellere til alle,vi skal få med folk i fra alle aldersgrupper og på tvers av de ulike fagsektorer. Og hvis vi greier det rundt i kommuner og fylkeskommuner da blir vi et parti i bevegelse,og da har vi mulighet til en fremtid. Hvordan kan jeg si det,jo, fordi jeg har opplevd det sjøl. Til daglig jobber jeg på sosial-

kontor nedlesset i de store bunkene som er omtalt før i dag.Jeg ha latt meg lure ut av det kontoret og blitt med på et prosjekt som en arbeiderpartiregjert kommune har vedtatt å gå inn i, som et arbeiderpartimedlem i departementet har vært med og gitt støtte til - og hva skjer?Ikke bare får vi et samarbeid mellom barnehage og skole,vi får brakt inn folk i fra nærmiljøet,det skjer akkurat det som Gro Harlem Brundtland sa:Vi setter i bevegelse uante ressurser. Vi opplever at pensjonister plutselig sitter i barnehagen og spiser frokost sammen med ungene. Vi opplever at pensjonister er i sløydtimene og at de ikke vil gå hjem når det blir ettermiddag og plutselig,uten at de kommunale etater ikke har gjort annet enn å stille lokaler til rådighet og la nærmiljøet bli med på samhandling og medvirkning,så har vi en aktivitet som er aldeles makeløs. Og den er mye bedre enn den aktiviteten som blir bestemt ovenfra og tredd nedover folk,for den kommer ut i fra de behov menneskene har og ut i fra de ressurser menneskene har. Greier vi i kommunene å utløse disse krefter,da gjør vi det bra.Og med våre grunntanker så har vi mulighet til det.

---

37) Repr.nr 266,Libe Riber-Mohn,Oslo

Det er lenge siden kriminalpolitikken har vært diskutert i Arbeiderpartiet. Det kan av kapitteloverskriften se ut som at det har gått for lang tid. Ihvertfall er overskriften kriminalomsorg istedenfor kriminalpolitikk. Kriminalomsorg er kun en liten del av det som blir behandlet i kapitlet. Skissering av målet med kriminalpolitikken er utelatt i forslaget. Vi ønsker å få med et punkt om at målet er å forhindre at kriminalitet oppstår og å begrense kriminaliteten.De lange køene ved domstolene er nevnt i programmet.Konklusjonen åpner for en hurtigdomstol. Oslo Arbeiderparti er uenig i denne konklusjonen. Selve behandlingsformen ved domstolen må ivareta alle parters interesser. Det er derfor selve domstolsapparatet som må moderniseres. Ifjor sommer dukket det opp flere enkeltstående rømningstilfeller som møtte store reaksjoner.Det er imidlertid ille når disse enkeltstående episoder får mange til å konkludere med at 70-åras kriminalpolitikk har spilt fallitt. Det er ikke noe poeng at de innsatte skal ha det værst mulig under soning. En overfokusering på kontroll og sikkerhet ødelegger de innsattes muligheter til å leve lovlydig etter endt soning. Soningsforholdene må legges tilrette for en tilbakevending,samt at utbyggingen og bruken av alternative soningsformer må økes.Mange av dere har sikkert lest boka eller sett teaterstykket Rødtopp av Jens Bjørneboe. Her beskrives den håpløse situasjonen mange opplever ved løslatelsen. Et par hundre kroner i lomma,kanskje hospitsplass og kun kriminelle venner. Kriminalomsorg i frihet fortjener en bedre behandling i programmet. Oppfølgingen etter løslatingen er i dag ikke stort bedre enn på Jens Bjørneboes tid. Narkotikamisbruk er nevnt som en av hovedårsakene til kriminalitet. Dette kan misforstå og dessuten er alkoholmisbruket ikke nevnt. All forskning viser at det er det såkalte fillproletariate som befolker fengslene. Glatte,ressurssterke narkotikaforbrytere er unntakene som bekrefter regelen.
De innsatte er i all hovedsak unge menn uten utdannelse som er vokst opp i ressursfattigdom.Dette fritar ikke for ansvar. Men det er en viktig erkjennelse i forhold til den politikk som mans skal føre. Narkotikamisbruket er et symptom og ikke en årsak.Imidlertid er det klart at narkotika og alkohol er viktige

faktorer ved selve lovbruddet.
Da vil jeg avslutte med å si at det sjelden passer å holde innlegg så seint,men at det i dette tilfelle kan være ganske bra for her oppe ifra så ser mange av dere ut som slitne innsatte som ønsker å komme ut.

---

38) Repr.nr 91,Aase Morin,Buskerud

Både Gro,Mary og Tove sa mange ganger i sine innledninger ordene fellesskap og solidaritet med de svakeste.Og dette er en tid hvor vi har en debatt gående her i landet om en av de svakeste gruppene - små barn og deres familier - om hvilke rett og muligheter de skal ha til trygge omsorgs-og tilsynstilbud for sine barn. Det er en debatt okring økonomiske og politisk prinsippielle holdninger,har jeg en sterk følelse av. Mens den faktiske situasjonen er at største delen av småbarnsfamiliene i Norge ikke har tilstrekkelige trygge tilbud til barna sine. Det er tusenvis av familier og titusener av barn som rammes av denne dramatiske situasjonen hver dag. Og jeg håper nå at en samlet arbeiderbevegelse aktiviserer seg og tar et medansvar for at gode løsninger på denne sektoren vil komme. Vi kan selvfølgelig være tilbakeskuende og legge ansvaret både på oss selv og de borgerlige for denne situasjonen,men det hjelper bare så lite. Og personlig mener jeg det er en måte å fraskrive seg ansvaret for dagen i dag og for framtida på.Våre regjering har nå vist nye mulige veger å gå. Partiprogrammet følger dette opp ,men det er vel heller ingen hemmelighet at det er visse uenigheter og uoverstemmelser mellom toppene i partiet og regjeringen og medlemsmassen og delvis i fagbevegelsen. Vi må da ikke glemme at omsorgs-og tilsynstilbud først og fremst er for det enkelte barn. Men det er også for foreldre og foresatte som skal ha et trygt tilbud til sine barn mens de selv ikke kan ta hånd om dem. Og det er også et tilbud for arbeidslivet.For en forutsetning for en god arbeidskraft i arbeidslivet det er at arbeidskraften er bekymringsfri for sine barn mens de selv er i arbeid.
Det må derfor synes naturlig at det er et interessefellesskap mellom arbeidslivet,foreldrene og de politiske myndigheter, i å skaffe flere slike tilbud samlet under de kommunale barnehageplaner og under kommunal styring.Det er ingen solidaritet med barn,partifeller,og heller ikke med deres familier at det vi engang tenkte og fant opp er så bra at alle forandringer vil føre til en kvalitetsforringelse. Jeg tror at mange kvalitativt gode tanker enda ikke er tenkt.Og om de er tenkt så har de ihvertfall ikke fått lov å bli praktisk virkelighet,men nå har vi muligheten.Men jeg er heller ikke så sikker på at selv om vi har en bra omsorg for noen få barn, så er ikke den omsorgen nettopp det beste for de mange og slett ikke for alle de enkeltbarn som ikke har noen omsorg. Barn er enkeltindivider,små menneskermed egen verdi og egne behov. De har krav på et fellesskap og en solidaritet fra oss som er best for de. La ikke profesjonsdebatt og privatiseringsdebatt få overskygge og stenge for det ansvar vi reelt har.

---

39) Repr.nr 272,Knut S.Bakken,Oslo

Fremtidsbilder kjenner vi alle til.Mange av oss ønsker kanskje å ligge i sengen å sove nå,men jeg skal se enda litt lengre frem -

mot år 2002.Arbeiderbevegelsen forsøker å se fremover.Vi er spent på hva framtida vil bringe.Kanskje kan vi være med på å styre utviklingen,det er vårt håp,derfor er vi samlet her.Mitt fremtidsbilde er optimistisk. Oslo 2010 har vist at vi drømmer om en bedre og annerledes by.En by fri for støy og forurensning, en by fri for sykehuskøer,en trygg by der eldre kan gå ute om kvelden uten å være redd for å bli slått ned. Kort sagt en trivel by både for oss som bor her,og for dere som besøker hovedstaden. Jeg tror at fremtiden vil gi oss nok å leve av.Problemet er at vi må ha noe å leve for.Hvilket samfunn ønsker vi oss i første halvdel av neste århundre? Statsministeren sa i partilederdebatt en ved forrige Stortingsvalg at det var et spørsmål om verdier, det er nettopp det det er.Hvilke verdier prioriterer denne bevegelsen? For meg er beveglsen en bevegelse som står for moralske grunnverdier.Verdier vi kan møte framtida med.Et samfunn der vi har ansvar for hverandre.Når eldrebølgen kommer for alvor og vi som er i 40-årene er pensjonister håper jeg på at vi får et samfunn hvor vi kan leve for hverandre,der privat initiativ og skaperkraft med strøksforeninger,menigheter og humanitære organisasjoner samarbeider med det offentlige for å gjøre pensjon tida til noe meningsfylt.Vi må ha noe å leve for ikke bare eldre men også yngre.Å ha noe å leve for. Derfor må vi myke opp slik som Oslo Arbeiderparti foreslår,aldersgrensen,som stenger dem ute fra arbeidslivet som er blitt pensjonister.Vi må kombinere arbeid og trygd og vi må søke å etablere eldreråd som politiske høringsinstanser.Vi må ha noe å fylle tida med og jeg tror dette vil bli et problem for oss. Vi kjenner målene,problemene er at vi ofte tyr til gårsdagens løsninger for å gi svar på dagens og gårdagens spørsmål. Jeg kan ikke tenke meg 2010 uten solidaritet.

---

40) Åshild Hauan,Kvinnesekretariatet

Tove snakket istad om drømmen de som gikk foran oss hadde. Drømmen om et bedre og mere solidarisk samfunn,den drømmen som la grunnlaget for bl.a. folketrygden.For folketrygden er jo en av de største reformene vi har skapt og er en av grunnpilarene i velferdssamfunnet.Det er en grunnpilar fordi den skal sikre alle en inntekt ved sykdom,ved alderdom, ved uførhet og omsorgspermisjon.Men samtidig så tror jeg at det er veldig viktig at vi klarer å beholde tilliten til folketrygden.Vi vet at den er skapt av menn,for menn,for å sette det litt på spissen, kanskje.Det vil si at kvinnenes livssituasjon er det lite eller intet tatt hensyn til.Derfor er også dagens situasjon at størstedelen av minstepensjonister er kvinner.
Og vi vet at mange kvinner fremdeles kommer til å bli minstepensjonister fordi at svært mange ikke har hatt inntekter ofte fordi at mulighetene ikke har vært tilstede.Jeg er klar over at trygdemeldinga som ligger til behandling vil rette på noe av det. Arbeiderpartiets kvinnebeveglse står selvsagt fast ved målet om gradvis nedtrapping av den daglige arbeidstiden til 6 timers normalarbeidsdag.Et mål som også er fastsatt i Arbeiderpartiets prinsipprogram.Når vi mener at forslaget om arbeidstid i arbeidsprogrammet er akseptabelt,så er det fordi at vi innser at i de nærmeste årene vil det ikke være økonomisk ansvarlig med generell nedkorting av arbeidstida. I denne situasjonen prioriterer vi bl.a. utvidelse av svangerskapspermisjon til et år.Det har vært sagt mye om barna fra denne talerstolen i kveld.Vi vet også at mange barn opplever omsorgssvikt og at det er mange grunner til det.Når det gjelder tid og økonomi så vet vi at det

nettopp er småbarnsforeldrene og alene foreldrene som har det mest vanskelig.Det er et tankekors og en problemstilling som vi stadig må arbeide med for å finne nye og bedre løsninger.

---

41) Repr.nr 210,Ingrid Stensnæs,Sør-Trøndelag

I tråd med forslag nr 7.5 fra Ranheim Arbeidersamfunn i Trondheim,så vil jeg understreke faren for at det nye inntekts-systemet skal føre til ulik prioritering av ressursene i skolen i landets kommuner og fylker. Dette må forhindres.En slik utvikling vil åpne for private løsninger utenpå det offentlige skoleverk i de kommuner og fylker som sakker akterut.
Og det bebudede 6-åringstilbudet som vil utgjøre et ekstra år i tillegg til den nåværende 9-årige skole slik at alle med den nye ordningen får et 10-årig obligatorisk tilbud er et meget viktig skritt i riktig retning.Disse planene er ønsket velkommen i alle deler av partiet,av folk flest og av organisasjonene.I denne forbindelsen og for den ønskede skoleutvikling generelt er det avgjørende viktig at arbeidstakerorganisasjonene og Departementet trekker sammen. Min bønn til statsråd Mary Kvidal er derfor at du og Departementet på alle måter går inn for å gjøre deres for å løse det uavklarte når det gjelder UFA-utvalgets dom og tolkningen av den. Det er snakk om en dom som skal tas til etterretning,ja vel,men tolkningsproblemer er oppstått og med den fronter og motsetninger som hindrer at vi nå kommer videre i vårt viktige arbeid med å nå de mål vi har satt oss for morgendagens skole. La ikke manglende kontakt hindre en løsning på problemet.Jeg er overbevist om at et initiativ som viser en klar vilje fra Departementets side til opprettholdelse av en dialog for å komme fram til en løsning ,vil vi få positive ringvirkninger for oss både i forbindelse med valgkampen og når det gjelder oppslutning om vårt parti generelt.

---

42) Repr.nr 297,Cecilie Stensland,Oslo

Som ansatt og tillitsvalgt i den statlige helsesektoren ble jeg glad etter å ha hørt på sosialministeren istad. Jeg er imidlertid ikke helt enig i at eierforholdene ved sykehusene ikke er så viktig. Når Stortinget om ikke lenge skal vedta den nasjonale helseplan ,har de en enestående mulighet til å gjøre noe med eier- og driftsforholdene ved en del av landets sykehus.I første omgang bør man se på regionsykehusene.Disse bør helt klart være statens ansvar.Det statlige ansvaret bør også helt klart gjelde spesialsykehus som f.eks. Glitre Sanatorium,Radiumhospitalet,Rikshospitalet,Sentralinstituttet for cerebralparese og Sunnås sykehus. Overføres ansvaret for disse sykehusene og regionsykehusene til staten vil man bl.a. unngå forskjellsbehandling av pasienter. Det skal ikke være noen betydning for behandlingen om man bor i et rikt eller fattig fylke,eller kommune. Noen av de innkomne forslagene på helse-og sosial berører nettopp dette punktet.Det er ingen hemmelighet at jo flinkere vi blir til å behandle sykdommer og skader,jo lengre blir køene på akkurat disse feltene. Dette er en utfordring som vi som samfunn og ikke minst som sosial demokrater må være villige til å ta.For å møte denne og andre utfordringer må vi stå sammen som bevegelse og som nasjon.I forslag til arbeidsprogram heter det bl.a.:"Arbeidsledighet skaper grobunn for dårlig helse". Dette er en annen utfording vi må ta tak i

Har regjeringa et konkret tilbud,opplegg til de som faller utenom systemet i den pakken som kommer ut i morgen?

Dirigenten er klærte debatten om Kapiitel 4 og 5 i forslaget til Arbeidsprogram for avsluttet.

Dirigenten opplyste at når møtet vil bli hevet,må alle ta med seg sine vesker og papirer.

Ole Knapp overtok som dirigent.

SAK 5 INNSENDTE FORSLAG

1.1 Fra Bjugn Arbeiderparti:
Boikotten av Ør-Afrika

1.2 Fra Asker Arbeiderparti:
Økt støtte til motstandsbevegelsen i Sør-Afrika.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

1.3 Fra Bjugn Arbeiderparti:
Egen palestinsk stat

Vedtak: Forslaget støttes.

1.4 Fra Bjugn Arbeiderparti:
Salg av tingtvann til Israel.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

1.5 Fra Bjugn Arbeiderparti:
U-hjelp til Kenya

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

1.6 Fra Holmlia Arbeiderpartilag:
Norge og EF

Vedtak: Oversendes Redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

2.1 Fra Kollektive rengjøringsklubben i Hordaland Arbeidsmandsforening
Strengere kontroll med planlegging av nyetableringer

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

2.1 Fra Kollektive rengjøringsklubben i Hordaland Arbeidsmandsforening:
Krav om autorisering av rengjøringsbedrifter

Repr.Lillian Olsen,Vest-Agder fremmet følgende forslag:

Forslaget støttes og oversendes redaksjonskomiteen for politiske saker.

Repr.Eva Helland,Hordaland fremmet følgende forslag:

Merknader utgår. Nytt forslag:Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Begge forslag ble vedtatt oversendt Sentralstyret.

2.3 Fra Kristiansand Arbeiderparti:
Lønnsansiennitet,pensjonspoeng og poeng ved skoleopptak for avtjent verneplikt

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

2.4 Fra Skjetten Arbeiderlag:
Økte ressurser til arbeidskontorene.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

2.5 Fra Steglet og omegn Arbeiderlag på Kongsberg:
Samarbeid mellom arbeidsformidlingen og sosialkontorene

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

2.6 Fra Dombås arbeiderlag:
Sosialhjelpen må kunne omgjøres til lønnsmidler.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet og andre politiske saker.

2.7 Fra Oppland Arbeiderpartis kvinneutvalg:
Styrking av arbeidsmarkedsetaten.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

2.8 Fra Bjugn Arbeiderparti.
Drivgarnsfiske etter laks.

Dirigenten redegjorde for at han hadde sjekket sakens stilling med Miljøvernministeren.

Vedtak: Landsmøtet tok regjeringens gjennomføring til etterretning.

3.1 Fra Sokndal Arbeiderparti:
Aksjeskattelovens § 15 og 16

3.2 Fra Sauda Arbeiderparti:
Aksjeskattelovens § 15 og 16

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

3.3 Fra Orkdal Arbeiderparti:
Beskatning av pendlere.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

3.4 Fra Drangedal Arbeiderparti:
Endring av skatteregler for kommunenes tilskudd til folketrygden

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

3.5 Fra Drangedal Arbeiderparti:
Egenandel ved arbeidsreiser.

Vedtak: Tiltres ikke.

3.6 Fra Kragerø Arbeiderparti:
Avgift for fritidseiendom.

Vedtak: Tiltres ikke.

3.7 Fra Nesna Arbeiderparti:
Lavere renter

3.8 Fra Asker Arbeiderparti:
Rentepolitikk.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

4.1 Fra Kopervik og Stangeland Arbeiderlag:
Valgfri pensjonsalder.

4.2 Fra Asker Arbeiderparti:
Fleksibel pensjonsalder.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

4.3 Fra Lørenskog Arbeiderparti:
Bedring av hjemmearbeidende kvinners pensjonsrettigheter.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

4.4 Fra Skjetten ARbeiderpartilag:
Pensjonsalder og pensjonspoeng.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

4.5 Fra Ullandhaug ARbeidersamfunn:
Minstepensjonens størrelse.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

4.6 Fra Kollektive rengjøringsklubben i Hordaland Arbeidsmandsforening
Opptjeningspoeng til folketrygden for deltidsansatte.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

4.7 Fra Oslo Arbeidersamfunn:
Folketrygden.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

4.8 Fra Oppland Arbeiderpartis kvinneutvalg:
Belastninsgsskader må godkjennes som yrkesskader.

4.9 Fra Fjell Arbeiderparti:

4.9 6-timers normalarbeidsdag.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

5.1 Fra Sunndal Arbeiderparti:
Elektrisitetsavgiften til kraftintensiv industri.
Fastsettelse av priser ved fornyelse av tidligere langsiktige avtaler.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbedisprogrammet.

5.2 Fra Torsken Arbeiderparti:
Åpning for leteboring etter olje og gass på Troms II og III.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

5.3 Fra Bærum Arbeiderparti:
Naturvernlovens § 2.

Vedtak:Tiltres ikke.

5.4 Fra Bærum Arbeiderparti:
Energiøkonomisering.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

5.5 Fra Bærum Arbeiderpart:
Forurensning av vassdrag.

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

5.6 Fra Oppland AP's kvinneutvalg.
Omorganisering av arbeidstilsynets ytre etat.

5.7 Fra Asker Arbeiderparti:
Omlegging og omprioritering av Arbeidstilsynets virksomhet.

Følgende hadde ordet til forslaget:

1) Representant nr 069,Sylvi Sandvik Heldal,Oppland

Siden vi fra Oppland kvinneutvalg sendte inn dette forslaget så er det første forslaget til omorganisering av Arbeidstilsynets ytre etat stanset.Men et nytt omorganiseringsforslag som nå mere handler om hele etaten er sendt ut til høring,slik at forslaget er like aktuelt selv om deler av vår begrunnelse ikke er det.Men poenget vårt er at Arbeidstilsynet har fått beskjed om at de ikke vil få økte ressurser i tiden fremover.Tvertimot vet vi at de langsomt sultefores samtidig som de er pålagt å omorganisere.Hvis denne omorganiseringen medfører nedleggelse,sammenslåing av avdelingskontorer så innebærer dette en svekkelse av etatens muligheter for kunne virke i lokal-

samfunnet. Og det er ikke tvil om at dette vil gå ut over de som trenger Arbeidstilsynets virksomhet mest.Så som kvinnearbeidsplasser, dårlige organiserte arbeidsplasser og andre lavstatusarbeidsplasser. Selv om det nå ser ut til at skadeantallet har gått ned det siste året ,så må vi ikke forlede oss til å redusere aktiviteten til etaten. Myndighetene vil i dag gjøre en konsentrert innsats for å redusere antallet ulykker og skader totalt i landet vårt,samtidig som helse-myndighetene prøver å vri sin virksomhet over fra behandling og reparasjoner av sykdom og skader til å drive forebyggende helsearbeid. Da virker det inkonsekvent samtidig å redusere Arbeidstilsynets mulighet for å fortsette sin effektive jobb på dette feltet.Det må være viktig for denne forsamlingen som forutsetningsvis representerer grasrota i arbeiderbevegelsen i Norge,å gjøre det klart at vi vil ikke ha vingeklipping av en etat som bryr seg om arbeidsfolk.Jeg har da levert et endringsforslag som da går ut på at jeg vil at dette forslaget skal oversendes redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Sylvi Sandvik Heldal fremmet følgende forslag:

- Forslagene 5.6 og 5.7 oversendes redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Vedtak: Forslaget fra Sylvi Sandvik Heldal ble enstemmig vedtatt.

5.8 Fra Kollektive rengjøringsklubben i Hordaland Arb.mands for.
Regionale verneombud for rengjøringsbransjen

Følgende hadde ordet til saken:
1 Thorbjørn Jagland,Sentralstyret
2 Representant 145,Lillian Olsen

Vedtak: Thorbjørn Jaglands orientering ble tatt til etterretning.

6.1 Fra Røyrvik Arbeiderparti
Lågere bensinpris i utkantene

Vedtak: Oversendes Sentrakstyret.

6.2 Fra Nardo og Nidarvoll Arbeiderlag
Privat biltrafikk/miljøspørsmål

6.3 Fra Ullandhaug Arbeidersamfunn
Utbygging av en forbrukervennlig kollektiv transport

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

6.4 Kopervik og Stangeland Arbeiderlag
Kyststamvei på vestlandet

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

6.5 Fra Rælingen Arbeiderparti
Hovedflyplass

6.6 Fra Sørum Arbeiderparti
Plassering av hovedflyplass

6.7 Fra Eidsvoll Arbeiderparti
Lokalisering av hovedflyplassen

Følgende hadde ordet i sakene:1)Representant 044 Einar Olav Skogholt, Hedmark.

Da landsstyret behandlet innkomne forslag ble hovedflyplassforslagene ikke tiltrådt.Sjøl om det ikke går fram av de tilsendte dokumentene fremmet Akershus Arbeiderparti en protokolltilførsel.Denne fikk tilslutning fra flere fylkespartier og ga Landsmøtet sin åpenbare rett til å kunne diskutere den største og viktigste enkeltstående samferdselspolitiske sak etter krigen.En slik rett til engasjement har sjølsagt Landsmøtet.Hvis den generelle politiske debatten etter Gros innledning på lørdag,viser at det er ønskelig og nødvendig å avgi en uttalelse om hovedflyplassaken,så bør redaksjonskomiteen for andre politiske saker ha rett og plikt til å fremme et forslag til uttalelse Vår behandling av de innkomne forslag nå i natt,må ikke hindre en slik naturlig saksbehandling.

Vedtak:Forslagene 6.5,6.6 og 6.7 tiltres ikke.

7.1 Fra Nesna Arbeiderparti
Stipendandeler under videregående utdanning

7.2 Fra Røyrvik Arbeiderparti
Stipendandeler under videregående utdanning
Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet

7.3 Fra Røyrvik Arbeiderparti
Bedre praksistilbud til 16 - åringer
Vedtak:Oversendes Sentralstyret.

7.4 Fra Bjugn Arbeiderparti
Auka satsing på voksenopplæring

Vedtak:Oversendes Sentralstyret.

7.5 Fra Ranheim Arbeidersamfunn
Enhetsskoleideen

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

7.6 Fra Røyrvik Arbeiderparti
Nei til skolestart for 6 - åringer

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

8.1 Fra Ringebu Arbeiderparti
Svangerskapspermisjon

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

8.2 Fra Lørenskog Arbeiderparti
Tilskudd til barnehager og helhetsskolen

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

8.3 Fra Vestre Toten Arbeiderkvinnelag
Utbygging av barnehagetilbudet

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

8.4 Fra Fjell Arbeiderparti
Barnehager - utbyggingsplikt for kommunar

Vedtak: Intensjonen i vedtaket støttes.

8.5 Fra Ringebu Arbeiderparti
Barnetrygd

8.6 Fra Kongsberg Arbeiderparti
Barnetrygd

8.7 Fra Steglet og omegn Arbeiderlag på Kongsberg
Barnetrygd

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

9.1 Fra Fevåg og Hasselvik Arbeiderlag
Utbedringslån til eldre boliger

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

9.2 Fra Oslo Arbeidersamfunn
Gjenreising av den sosiale boligbygging

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

9.3 Fra Skjetten Arbeiderlag
Boligbygging av og for ungdom

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

9.4 Fra Skedsmokorset Arbeiderlag
Boligdepartement

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

9.5 Fra Oppland AP's kvinneutvalg
Husbankens rolle i boligbyggingen

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

9.6 Fra Kvelde Arbeiderlag
Angående Husbankfinansierte hus

Vedtak:Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

10.1 Østre Arbeidersamfunn
Hjelpestønad til hjelp i huset

Vedtak: Tiltres ikke.

10.2 Fra Drangedal Arbeiderparti
Statlige rammer for HVPU-tiltak

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

10.3 Fra Sørum Arbeiderparti
Bedre sykehusdekning

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

10.4 Fra Asker Arbeiderparti
Sterkere statlig styring i sykehustjenesten

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

10.5 Fra Gjøvik Arbeiderparti
Flyktningemottak i kommunene,refusjonsordningen

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

11.1 Fra Telemark Arbeiderparti
Endring av lokale budsjettrutiner og - perioder
Vedtak: Tiltres ikke.

11.2 Fra Fyllingdalen Arbeidersamfunn
Fylkesmannen som ankeinstans i byggesaker

Vedtak:Oversendes Sentralstyret.

11.3 Fra Hemne Arbeiderparti
Administrasjon av miljøvern

11.4 Fra Ranheim Arbeidersamfunn
Fylkeskommunens plass i offentlig forvaltning

11.5 Fra Telemark Arbeiderparti
Fylkeskommunens plass i offentlig forvaltning

11.6 Fra Fyllingsdalens Arbeidersamfunn
Rasjonalisering av forvaltningsfunksjoner

Vedtak: Oversendes Sentralstyret.

11.7 Fra Os Arbeiderparti
Samarbeid på tvers av kommune-og fylkesgrenser
Vedtak: Intensjonen i forslaget støttes.

11.8 Fra Nardo og Nidarvoll Arbeiderlag
Lederstillinger i offentlig virksomhet
Vedtak:Oversendes Sentralstyret

11.9 Fra Telemark Arbeiderparti
Endring av valgloven

Vedtak:Oversendes Sentralstyret.

11.11 Fra Opplands AP's kvinneutvalg
Endring av valgloven - kummulerings-og strykemuligheter

Følgende hadde ordet til forslaget:
1 Representant 069 Sylvi Sandvik Heldal,Oppland

Oppland Arbeiderparti har da gjentatte ganger sendt inn forslag til Landsmøtene om mer demokratisk valgordning. Men som dere ser så har vi faktisk gjort det denne gangen også, vi er trofaste sånn og det er sannelig innstillingen til forslaget også.Den er da som den har vært i mange år:Oversendes Sentralstyret.

I kommentaren til forslaget står det at vi skal gå inn på å kummulere.Aksjonen flere kvinner inn i kommunestyret gikk ut på at man skulle kummulere flest kvinner inn på listene, men vi vet hvordan det fungerer rundt omkring i landet,særlig ute i grisgrente strøk.Det er omtrent umulig å få det til og det er hundrevis av unnskyldninger for å gjøre nettopp det. Så det er ingen farbar veg for å få til en skikkelig kjønnsfordeling.De ukummulerte listekandidatene er egentlig fritt vilt for velgerne,og de som får hardest medfart er kvinnene.Men også menn som har bemerket seg med større innsats enn andre blir utsatt for kraftig stryking.Det påstås at nåværende valgordning er demokratisk. Det sies også at velgerne selv må få bestemme hvem som skal komme inn i kommunestyret.Ja,hadde det enda vært så vel at det var flertallet som bestemte hvem som kom inn i kommunestyrene,så skulle jeg også ha kalt denne valgordningen for demokratisk. Men når en liten velgergruppe på 5-6 % ved systematisk stryking og retting bestemmer personvalget slik at kommunestyregruppene blir ensidig sammensatt,da er ikke dagens valgordning demokratisk.Dagens valgordning gjør nominasjonsprosessen til kommunestyrevalgene til en farse.Det er liten hjelp i at nominasjonsmøtene tar hensyn til kjønn,geografi, yrke og alder,når et lite mindretall snur opp ned på listene. Ved fylkes-og storingsvalget er sperregrensen 50 %,ved kommunestyrevalgene er den 0.Og jeg vil også gjøre oppmerksom på at dette forslaget er vedtak fra Landskvinnekonferansen og det bør veie tungt for forsamlingen her.

Sylvi Sandvik Heldal fremmet følgende forslag:

- Forslaget oversendes redaksjonskomiteen for politiske saker.

Vedtak:Forslaget fra Sylvi Sandvik Heldal ble vedtatt.

11.12 Fra Øvre Vinje Arbeiderlag
Styring av statens eiendommer

Følgende hadde ordet til forslaget:1)Repr.nr 234 Aase Falch, Nordland

Forslag som reises her,er en del av flere problemer som distrikts-Norge føler frustrasjon over i forhold til en del statseiendommer.Et problem i samme forbindelse som jeg ønsker å belyse er prestegårdsgrunnen som er statlig. Svære områder som tilhørte prestegårdene,et gufs fra en tid da herskapsfolket,embetsmennene var en priviligert stand,den tiden er nå heldigvis over.Denne prestegårdsgrunnen er såvisst ikke alltid grønn mark,nei,det er fjell,folda,skog og myrer, det er svære utmarker.Kommunen har i flere år fått lagt ut tomteområder på prestegårdsgrunn,det har vært en sosial boligutbygging hvor festet tomt har gitt mange unge familier mulighet til å bygge seg en bolig,og så skjer det som ikke burde skje.Stortinget vedtar at prestegårdsgrunnen skal selges og det til en pris som om det var i Bygdø alle. Inntektene av salget skal av det jeg forstår gå til et fond som skal komme kirken tilgode.Jeg har ikke noe imot at kirken blir tildelt penger,men faktum er at en rekke kommuner i Nordland og i distrikts-Norge forøvrig,har blitt påført store belastninger

med den prisfatsettelsen som stortinget har gjort.Prisene,ihvertfall i min kommune er fastsatt etter forslag fra lokale takstmenn uten at kommunen selv har vært involvert.Prisene ligger langt over det kommunene selv har fastsatt ved salg eller feste av eiendom.Næringslivet har store betenkeligheter med å påta seg de store kostnadene som kreves for å opparbeide arealene for sin virksomhet.I tillegg til det så må de betale kjøpesummen for tomta ,og det samme gjelder også de unge familiene. Og det makter de bare ikke.Så kan man spørre,og det spør jeg også om,hva slags distriktspolitikk er nå det her? Jo, god distriktspolitikk blir det hvis stortinget tar opp saken på nytt og gir folket tilbake den eiendommen som tilhører dem,la kommunene få hånd om arealene,det er der de hører til. La kommunene nyttiggjøre arealene for sine innbyggere til boliger,til næringsvirksomhet og til fritid. La de få det eventuelt til en symbolsk pris.

Aase Falch fremmet følgende forslag:

- Arbeiderpartiets Landsmøte ber Stortinget på ny vurdere prestegårdsgrunn,og muligheten for kommunal overtakelse.

Vedtak: Det ordinære forslag 11.12,samt forslaget fra Aase Falch oversendes Sentralstyret.

12.1 Fra Åskollen og Tangen Arbeidersamfunn
Tilskudd til begravelse

12.2 Fra Østre Arbeidersamfunn
Tilskudd til begravelse

12.3 Fra Stavanger kvinnelige Arbeiderforening
Tilskudd til begravelse

12.4 Fra St.Hanshaugen Arbeiderlag
Tilskudd til begravelse

Vedtak:Oversendes Sentralstyret.

12.5 Fra Beiarn Arbeiderparti
Motorferdsel i utmark og vassdrag

Vedtak: Tiltres ikke.

13.1 Fra Søndre Bergen Arbeidersamfunn
Retningslinjenes paragraf 6 - nominasjoner - tillegg

Vedtak: Tiltres ikke.

13.2 Fra Øyene Arbeiderlag
Paragrafene 5 og 6 i nominasjonsreglene
Vedtak: Tiltres ikke.

13.3 Fra Kopervik og Stangeland Arbeiderlag
Paragraf 13.4

13.4 Fra Klepp Arbeiderparti
Endring av paragraf 13.4

13.5 Fra Hå Arbeiderparti
Endring av paragraf 13.4

Vedtak: Tiltres ikke.

13.6 Fra Kvelde og Hvarnes Arbeiderlag
Paragraf 4.3

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for organisasjonssaker.

13.7 Fra Oslo Arbeiderparti
Formalisert samarbeid mellom DNA og arbeidstakerorganisasjoner utenfor LO
Følgende hadde ordet til saken:
1)Repr.nr 276 Rune Kristiansen,Oslo

Det forslaget som foreligger er foreslått oversendt sentralstyret. Men sentralstyret har jo gitt sin tilslutning til forslaget med en merknad, og merknaden er helt all right fra forslagsstillerens side og da synes jeg også at Landsmøtet burde få gi sin tilslutning ved å realitetsbehandle forslaget.

Vedtak:Forslaget oversendes Sentralstyret.

13.8 Fra Kopervik og Stangaland Arbeiderparti
Frikort for æresmedlemmer

Vedtak:Forslaget støttes.Den praktiske gjennomføringen overlates til administrasjonen.

13.9 Fra Stavanger Arbeiderpartis pensjonistforening
Kontingent for rene pensjonistlag

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for organisasjonssaker.

13.10 Fra Gamle Oslo AUF
Nytt navn

Vedtak:Tiltres ikke.

13.11 Fra Troms Arbeiderparti
"Karenstid for stemmerett"

Vedtak: Oversendes redaksjonskomiteen for organisasjonssaker.

13.12 Fra Centrum Arbeiderlag
Praksis/Aktuelt Perspektiv spres til elevbibliotekene.

Vedtak: Forslaget støttes.

13.13 Fra Telemark Arbeiderparti
Styrking av kommunalavdelingen ved DNA's sekretariat.

Vedtak: Tiltres ikke.

Representant Sylvi Sandvik Heldal,Opppland,tok opp igjen følgende forslag:
4.12 fra Oppland Arbeiderparti: Kvinner og pensjon 8.8
8.8 " " " :Svangerskapspermisjon

Vedtak: Forslagene 4.12 og 8.8 oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

Dirigenten minnet redaksjonskomiteen for andre politiske saker om møte,etter kveldsmøtets slutt.

Dirigenten takket representantene for samarbeidet og Landsmøtets første dag ble hevet den 3.mars kl 01.08.

FORMIDDAGSMØTET FREDAG 3.MARS 1989

Landsmøtets annen dag ble satt kl 09.00 med Turid Kjellmann Pedersen som dirigent.

"Morgenland" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

Dirigenten refererte telegram fra Sozialdemokratische Partei der Schweiz,som ønsket lykke til med Landsmøtet.

Godkjenning av protokollen

Protokollkomiteens leder,Roar Løwer,refererte følgende innstilling:

Innstilling fra Protokollkomiteen

Beretnings-og protokollkomiteen har i møte den 3.mars d.å. gjennomgått protokollen fra Landsmøtets åpning og forhandlinger - torsdag 2.mars .
Komiteen finner protokollen i orden og anbefaler den godkjent.

Roar Løwer/s/
leder

Johan Stølan /s/ Eva Nielsen /s/ Kåre Østrem /s/

Lillian Olsen /s/ Gerd Hagen Schei/s/
sekretær

Vedtak:Innstillingen enstemmig godkjent.

SAK 8 ARBEIDSPROGRAMMET 1990 - 93 - FORTSATT

Miljøpolitikken,kapittel 6

Dirigenten ga ordet til Sissel Rønbeck som innledet om kapitlet.

Martin Tranmæl var en klok mann. Han sa bl.a. at vi bør stå med beina planta i norsk jord,men med ansiktet vendt utad.

Jeg tror vi begge bør følge det rådet av flere grunner.En av dem er at vi på den måten faktisk kan komme til å oppdage at våre egne problemer - også miljøproblemer - kanskje ikke er blant de vanskeligste i verden allikevel. Norske kloakkutslipp f.eks. - de blir i grunnen nokså overkommelige i møtet med forørkningen, med vannmangelen og med spedbarnsdødeligheten i Binga-provinsen i Zimbabwe.Med blikket vendt utover ser vi at Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har helt rett når den hevder at fattigdommen er et av verdens aller største miljøproblemer.Men - vi ser også at mulighetene for å løse disse store problemer er mange.
Ved hjelp av to dagers globale militærutgifter kan vi f.eks. gjennomføre alle handlingsplaner mot ørkenspredning.
Hvis vi tar hånd om tre dager av verdens forsvarsbudsjetter,kan vi redde verdens lunger - de uerstattelige regnskogene.

Dette vet vi.Og derfor blir vi også fylt med håp og pågangsmot når vi nå vender blikket utover.For hva er det ikke som skjer? Fastlåste monologer mellom øst og vest erstattes nå med levende dialoger.Opprustning erstattes med nedrustning.Og frykt med tillit og åpenhet.
De mulighetene som ligger i denne prosessen vil sikkert utenriksministeren si mer om seinere i dag.Men i lys av programforslagets sterke understrekning av sammenhengen mellom fred,rettferdighet og en bærekraftig utvikling,kan jeg ikke unnlate å trekke fram følgende optimistiske mulighet:Kanskje har vi i tida framover intet mindre enn en historisk sjanse til å erstatte militær usikkerhet med økologisk sikkerhet - til å frigjøre midler fra utslettelse og til utvikling,fra militærbudsjetter og til f.eks. gjeldssanering.

Hvis noen skulle føle seg kallet til å gripe en slik mulighet,så burde det vel være medlemmene av Sosialistinternasjonalen.

Havet og atmosfæren er menneskenes felles eiendom og felles skjebne
De største miljøproblemene kjenner derfor ingen landegrenser.
Det faktumet kan ingen av oss rømme unna - verken som enkeltpersoner eller enkeltnasjoner.Det gjelder bl.a. i forhold til uttynningen av ozonlaget,drivhuseffekten,den sure nedbøren og havforurensningene - eller om en vil:skogsdød,fiskedød,forørkning, avskoging,flom,jorderosjon,reduserte avlinger og algeinvasjoner.

I forhold til disse problemene befinner vi oss alle i samme båt. Og vi er alle like avhengig av at båten bærer.Vi er kort og godt helt avhengige av at vi sammen greier å forvalte menneskehetens felles eiendom og skjebne - vårt livsgrunnlag - til felles beste. Og med hånden på hjertet:Jeg begynner faktisk å tro at vi skal greie det.For aldri har det internasjonale miljøvernsamarbeidet hatt større fart og omfang enn nå.

For et par år siden hadde vi en forpliktende internasjonal avtale om å redusere utslipp av grenseoverskridende forurensninger. Jeg tenker på den såkalte 30%-protokollen om svovel.Men hva har vel ikke skjedd i løpet av bare to år?
Vi har fått en egen avtale om å halvere utslipp av ozonødeleggende stoffer på 10 år.Og forberedelsene til en reformhandling og forsterking av avtalen er allerede igang.
Senest i går fikk vi den meget gledelige og viktige nyheten om at EF-landene har bestemt seg for at de utslippene ikke skal halveres, de skal ned med 100 % til år 2000.
Vi har fått en egen avtale om reduserte NOx-utslipp.Samtidig er det vedtatt at både den avtalen og svovelavtalen skal forbedres i første halvdel av 90-åra.Alle landene rundt Nordsjøen og Østersjøen har satt seg som mål å halvere utslippene av miljøavgifter og næringssalter,eller algemat,til disse områdene i løpet av de nærmeste 5-6 årene.I disse dager legger vi siste hånd på arbeidet med en internasjonal avtale om transport av farlig avfall(gifttønner) - en sak som ikke minst er viktig for utviklingsländene.
Og sist,men ikke minst:De internasjonale forberedelsene til en avtale om klima - eller drivhusproblemene er også i full sving.
Og alt dette jeg her har nevnt har altså skjedd i løpet av 2 år.
Som dere skjønner:Det er ikke sant,som noen hevder,at absolutt alt går den gale veien med vårt felles miljø.Sannheten er at det faktis begynner å bli nokså mye som går den riktige veien.Det nytter å snu utviklingen,å redde verden.
Og partifeller,den internasjonale miljødugnaden som nå er i sving skal vi ikke bare delta i.Vi skal være pådrivere.Og det vil vi være - vel vitende om de kravene det stiller til vår egen troverdighet,til å feie for egne dører.
Det er derfor Arbeiderpartiets miljøkost er så stor at den feier over alle sektorer - som energi,samferdsel,industri og landbruk.
Og det er også derfor den er slitesterk,så sterk at den tåler motgang.Vår miljøkost tåler m.a.o. møtet med det som Tage Erlander så treffelig kalte den gjenstridige virkeligheten.For som vi vet: heller ikke miljøvern er jo i praksis bare populært og greit.

Det er forresten min erfaring at angsten for forandringer - eller omstillinger - kanskje er en mer gjenstridig bit av virkeligheten enn det meste.Men like sikkert er det at skal vi klare den snuoperasjonen mange nå snakker om,så er det nettopp forandringer som må til.Vi må forandre både vår måte å tenke og handle på.
Vi må bl.a. fri oss fra den snevre og oppstykkede egeninteressen som kalles min sektor,min avdeling,min sak eller min profesjon.
Vi må lære oss til å tenke og handle både sektorovergripende og helhetlig.Og: Vi må lære oss å se virkningen av det vi gjør i et like langt perspektiv som f.eks. indianeren - sju generasjoner fram. Å bruke miljøkosten er med andre ord ikke bare enkelt.Helt gratis er det heller ikke.

Vår hjemmelekse om Nordsjøen koster f.eks.mellom 10 - 15 milliarder kr fram til 1995.Ca halvparten av regningen gjelder kloakk-rensning og jeg vil gjerne benytte anledningen til å rose - for ikke å si: gi en rose - til alle de av dere som nå har stått på i kommunestyrene og sørget for at vi allerede er godt i gang med denne store og viktige oppgaven.

Endel av forslagene som Regjeringen fremmer i dag for å begrense arbeidsledigheten,vil bidra til å få enda større fart i dette oppryddingsarbeidet.Lånerammen for miljølån i Kommunalbanken blir nesten fordoblet,og rentene blir satt ned med 1%.Rammen for nye tilsagn om tilskudd til rense-og ledningsanlegg økes med 100 mill kr,og det skal gis fritak for investeringsavgift.På denne måten kan vi øke sysselsettingen med mellom 1000 - 1200 årsverk.Og: samlet sett betyr disse forslagene at vi faktisk begynner å nærme oss en tredobling av innsatsen for kloakkrensing i forhold til det som var situasjonen da vi overtok regjeringsansvaret.

Enkelte av dem som sier mye - og får gjort lite - har påstått at Arbeiderpartiet bruker pinsett i miljøpolitikken.Vi som står midt oppe i det praktiske arbeidet - bl.a. med kloakkrensning - vet at det i virkeligheten snarere dreier seg om et møkkagreip.
Det greipet er selvsagt også i bruk i forhold til landbruket.
Den næringa gjødsler jo bokstavelig talt Nordsjøen mer enn det den kommunale kloakken gjør.Og det er ikke minst derfor at landbruksministeren nå vil innføre nye forskrifter om husdyrgjødsel.
Bortimot 15.000 bruk kommer til å bli berørt av dette.Men dermed vil landbruket også ha gjort omtrent 1/4 av sin hjemmelekse fra den siste Nordsjøkonferansen.

Ett av de viktigste og mest krevende budskapene fra Gro-kommisjonen er at vi må tenke globalt og handle lokalt.For oss betyr det bl.a. at vi må utvide perspektivet for energipolitikken.
På en helt annen måte enn før må vi,f.eks. ta inn over oss at samferdselspolitikken faktisk er en viktig del av energi-og miljøpolitikken.
For sur nedbør handler om energi.Og klimaendringene handler om energi.Det handler om bruken av fossile brensler - som olje,gass og bensin.
Jeg skal ikke trette dere verken med kjemi eller prosenter.Kort fortalt er det sånn at store deler av de utslippene som gjør det surt og varmere rundt oss,kommer fra samferdselssektoren.
Noen av disse utslippene kan og vil vi rense bort ved hjelp av den beste teknologien som finnes.Det dreier seg om katalysator, men også om tiltak i forhold til alle typer dieselkjøretøy.
For skipstrafikken er vi t.o.m. i gang med å utvikle en ny og bedre teknologi.
Og dette er vel og bra,men ikke bra nok.For hvis trafikken bare øker og øker,så vil for mye av vinninga med rensetiltak rett og slett gå opp i spinninga.Og den viktigste klima-gassen, CO_2,den lar seg ikke engang rense bort.Mindre utslipp av den gassen krever først og fremst mindre bruk av fossile brensler - deriblant bensin.
Så for å si det m.a.o.:Å tenke globalt og handle lokalt - det betyr bl.a. at veksten i biltrafikken må ned.Det gjelder særlig i og omkring de store byene og tettstedene.Og satsingen på bane- og kollektivtransport må opp.

Jeg pleier av og til å si at miljøvernpolitikk egner seg dårlig for dem som tror at løsningene ligger i enkle håndgrep og lettvinte snarveier.Og utfordringene på samferdselssektoren alene burde fortelle oss mer enn nok om det.For det å øke kollektivtransporten og redusere veksten i biltrafikken i byene,det lar seg simpelthen ikke gjøre overnatta.Det lar seg ikke gjøre ved hjelp av et par kvikke påbud eller forbud heller.Her må det nok et helt sett av virkemidler til.

Det gjelder avgifter,parkeringsbestemmelser og trafikkregulering - bl.a. ved hjelp av bommer.I de store byene må vi få samlede transportplaner for både bil-og kollektivtrafikk,og planene må utformes med utgangspunkt i klare normer for miljøkvalitet. Vi må få flere og mer sammenhengende årer for gang-og sykkelveier. Riksveimidlene - også bompenger må kunne brukes friere,slik at de også kan investeres i kollektivanlegg - bl.a. på bane.Og NSB's nærtrafikk må rustes opp.

Dette for å nevne noe av det som her må til....og som tilsier at vi må ha en innstilling til arbeidet som i hvertfall likner på noe i retning av revolusjonær tålmodighet.Det vil si:Vi må ha både stor utålmodighet og utholdenhet.Vi må starte opp NÅ, og vi må stå på i mer enn ett år - ja,mer enn en programperiode også.
Denne - skal vi kalle det staheten - trengs i flere sammenhenger. Et annet eksempel kan være den norske miljøgiftkrigen.Den er jo, som dere vet,i full gang allerede.
I løpet av året vil vi f.eks. ha på plass ca 100 oppsamlingsplasser for spesialavfall.Det er 10 ganger flere det,enn for et par år siden.For tre år siden fantes det så og si ikke noe opplegg for batteri-innsamling i Norge.Før året er omme vil det bli få av oss som har noen holdbar unnskyldning for å putte batteriene i søppelbøtta.Over mesteparten av landet kommer det nemlig til å være innsamlingsordninger på plass.Budsjettmessig er innsatsen når det gjelder spesialavfall mangedoblet siden i 1986.For å være nøyaktig,så er innsatsen nå sju ganger høyere enn den gangen.

Dette må vi vel kunne kalle en bra start,men det er bare en start.I løpet av året kommer f.eks.Statens forurensningstilsyn til å kartlegge tiår - på tiår gamle synder i form av dumpet og nedgravd spesialavfall over hele landet.Det verken kan eller skal ta tiår på tiår å rydde opp igjen.Men igjen: Det er ikke akkurat gjort i en håndvending heller.
Og vi trenger all den hjelp vi kan få.Derfor håper jeg at vi om ikke alt for lenge kan få en "grønn linje" - en telefonforbindelse mellom dere som er ute i lokalmiljøene og forurensningsmyndighetene En linje som gjør at dere kan gi oss et varsel når tønner og gift har kommet på avveie.
SFT har også laget en egen liste over de største og farligste utslippene av miljøgifter til luft og vann i Norge.De utslippene skal vi i første omgang få ned med mellom 60 og 90 %.Det kommer til å koste ca 3 milliarder kroner for norsk industri i løpet av de nærmeste årene.
Som kjent er vi dessuten nå igang med å forprosjektere et sentralt behandlingsanlegg for spesialavfall i Mo i Rana.
Det prosjektet alene dreier seg ikke om noen titalls - men om hundretalls millioner kr i investeringer.Hvis alt går som det bør og skal gå,kommer anlegget i drift i 1992.
Det er altså dette - eller bl.a. dette - det handler om når det står i programutkastet at Arbeiderpartiet vil "redusere utslipp av farlige miljøgifter drastisk og fullføre etableringen av et forsvarlig system for innsamling og behandling av spesialavfall".

Partifeller:90-åras miljøvernpolitikk - det å sikre en bærekraftig,eller varig utvikling - det handler som sagt om forandringer.Det handler om nokså store forandringer.
Eller for å si det sånn:90-åras miljøvernpoltikk handler om det som vi i arbeiderbevegelsen - av erfaring - kan mye mer om enn noen annen politisk bevegelse.

Vi vet bl.a. at store forandringer,eller reformer,ikke kommer av seg selv.Nå som før vil varige framskritt først og fremst være et resultat av intenst hverdagsarbeid,av stor målbevissthet og sist,men ikke minst:av vår evne til å dra lasset sammen,til å løfte i flokk.Også 90-åras miljøvernpolitikk stiller m.a.o.store krav til innsats - fra oss alle. Som tillitsvalgte - men også som planleggere,produsenter,forbrukere og foreldre.
Å sikre en bærekraftig utvikling handler dessuten om å sette tæring etter næring.Det handler om å innse at vi heller ikke i forhold til naturens goder kan høste mer enn det vi sår.Også det økologiske regnskapet må gå i balanse.Også derfor må vi produsere mer av mindre - og vi må fordele bedre. Vi må sikre sosial og økonomisk trygghet for alle.Og hvorfor sier jeg det?
Jo,for utrygge mennesker vegrer seg mot forandringer.Og ulikheter undergraver viljen til felles løft.Det gjelder også de forandringene og de løftene som må til for å redde vår felles framtid.
Partifeller:Denne redningsaksjonen er stor.Men den er ikke større enn at vi skal greie den.For vi vet jo at det å verne om vårt felles livsgrunnlag i praksis handler om solidaritet.Det handler om solidaritet - på tvers av grenser,generasjoner og grupper.
Men fordi det er sånn så vet vi av erfaring at det nytter.
Vi vet,som Sissel Mørck:

"at vi kan temme utviklingen
hvis vi vil-
gjøre han mindre
kynisk og kald.
Og siden ta ham i hånden
som venn
for å gå sammen
mot en mykere morgen."

Med særlig ansvar for det grønne vil jeg hevde at dette vil si en rødere morgen.

Dirigenten redegjorde for at det er 33 inntegnede talere. Dirigenten foreslo 3 minutters taletid for alle unntatt AUF, som får 5 minutters innlegg.

Vedtak:Dirigentens forslag ble vedtatt.

Dirigenten åpnet så for debatt på kapittel 6,hvor følgende deltok:

1) Turid Birkeland AUF

Det er nå ikke et eneste parti her i landet som ikke sier at de skal prioritere miljø,og det er bra at miljø er på dagsorden og det er bra at flere partier er velmenende.Men det som ikke er bra er at hvis ikke vi klarer å få klart fram at det er forskjeller i miljøpolitikken mellom de ulike partiene.Mens andre miljøorganisasjoner graver fram gifttønner,så må vi altså grave fram forskjellene og synliggjøre forskjellene mellom borgerlig miljøpolitikk og radikal miljøpolitikk.Og det dreier seg om at den eneste måten en klarer å få til en renere jord på,det er å bruke den kollektive fornuften og det er å jobbe på dugnad.

Og det dreier seg om at vi må avsløre at det ikke går an å være mot offentlige reguleringer på den ene siden og være for miljøpolitikk på den andre siden, det henger ikke på greip.
Men det betyr også at vi må ha krystallklare svar på hvordan Arbeiderpartiet skal klare å føre en offensiv miljøpolitikk, og hvordan vi skal nå de målene vi har satt oss.Og det betyr at vi må si noe mer i partiprogrammet enn det vi gjør selv om retningen er bra.Vi må ha konkrete svar på hvordan vi skal nå de målene vi har satt oss. Og vi må ha samsvar mellom de målene og de økonomiske utvikling vi legger opp til enten det er i partiprogram eller er et langtidsprogram.Fordi vi er helt avhengig av troverdighet i miljøpolitikken,både fordi vi har en Brundtlandskommisjon som skal være retningsgivende for vårt arbeid,og fordi vi har skrevet under en rekke internasjonale avtaler som Sissel redegjorde for og dermed er nødt til å følge de for å ha troverdighet i miljøpolitikken.Og da er det viktig særlig en ting i forhold til klimaendring,altså før het det slik:At alle snakker om været,men ingen kan gjøre noe med det.Men nå er det faktisk sånn at vi ihvertfall kan gjøre noe med forandringen i været, med forandringen i klimaendring.Vi må da forholde oss til følgende ting:Vi bruker en hel masse energi - det er et høyt energibruk i landet vårt,og det er som Sissel sa at vi bruker særlig mye fossile brensler,ja det er faktisk sånn at vi slipper ut 8 tonn pr innbygger CO_2,mens verdensgjennomsnittet er på 4 tonn.Og det er mye det,og dette dreier seg om klimaendringer og dette dreier seg i høy grad om samferdselspolitikk. Og dette dreier seg om at her kan Norge gjøre et viktig bidrag globalt sett i forhold til klimaendringproblematikken.Og hvis vi skal følge opp Gro-kommisjonen da,om må halvere disse utslippene så hjelper det ikke å si i partiprogrammet at vi skal styrke kollektivtilbudet.Vi må si hvordan vi skal styrke kollektivtilbudet,og vi må sørge for at kommunene gis reell mulighet og blir oppmuntret til å styrke kollektivtilbudet. Og det betyr at vi må bruke riksvegmidler til annet enn bare vegutbygging vi må også bruke det til kollektivtransport. Vi må bruke bompengringer til annet enn bare å finansiere flotte 4-feelsveger,vi må også bruke det til kollektivtransport. Ja,vi mener faktisk at over halvparten av bompengefinansieringen må gå til kollektiv transport.
For det er altså enkel logikk,jo flere og finere veger,jo flere og finere biler. Frie mennesker i fri fart er et symbol som ikke akkurat vi bør henge oss på.Og derfor er det også viktig å styrke kollektivtilbudet,men da er det også viktig at vi gjør det vanskeligere å kjøre bil,ihvertfall i de store byene og i trafikktette områder. Vi må rett og slett bruke mindre bil hvis vi skal klare å oppnå å holde NOX-avtalen som Sissel snakket om eller å redusere CO_2 utslippet.Og det kan vi gjøre ved å følge tipsheftet til 1.mai som partikontoret har sendt ut.Der står det et veldig godt forslag,der står det - der oppfordres vi til alle sammen å kle oss ut med gassmasker i 1.mai-toget og gå under parolen :Bilfri sone! Det er et glimrende forslag,og det burde ikke bare stå i tipsheftet til 1.mai som en parole,det burde stå som en parole i vårt eget arbeidsprogram. For bilfri sone betyr at vi skal åpne byene for noe annet enn biler.Det skal være hyggelig å gå rundt i byen,slik at det også kan skape et åpnere samfunn.Og det betyr at vi må regulere trafikken i storbyene gjennom bompengeringer eller kjørestasjoner,gjennom miljøavgifter gjerne regionale,slik at det blir dyrt å kjøre på 4 hjul og billig og bra og mye lurere å reise kollektivt og tenke kollektivt. Viktigste ordet i Gro-kommisjonen er Handling nå-og det håper jeg også at dette Landsmøtet viser.

Dirigenten ba om at alle forslag fremmes under taler nr 2.
Videre foreslo han at strek settes etter taler nr 2.

Vedtak:Dirigentens forslag ble vedtatt.

Debatten fortsatte med:

2) Repr.nr 63,Svein Adolfsen,Hedmark

Bilen er en av Norges største forurensningskilder.AUF ser med frykt på hvordan den sterkt økende privatbilismen i Norge ødelegger miljø. Utslippene fra bilene er blant de viktigste enkeltårsakene for utviklingen av drivhuseffekten. Det betyr,kamerater,at vi er nødt til å satse sterkere på kollektivtrafikken.Spesielt viktig er dette i de store byene,men distriktskommunene trenger også et bedre utbygd kollektivtilbud.Det må styrkes ved å redusere billettprisene,bedre rutetilbudene og hyppige avganger.Begrensning av biltrafikken i byene gjennomføres ved at kjøring i disse områdene blir avgiftsbelagt Avgiften må minst tilsvare kollektivtakst,slik at det blir enklere å ta kollektiv transport. Minst 50 % av inntekten går til kollektivtrafikken pluss at en del vil gå til andre miljøtiltak som støyskjerming og lignende. Miljøavgiften tas inn gjennom kontrollstasjoner rundt de største byene.Poenget med opprettelse av kontrollstasjoner og miljøavgifter skal være å regulere trafikkmengden. Et annet prinsi er at stasjonen og avgiften ikke opprettes som en finansieringskilde for vegutbygginger.Vi må bryte ned den politikken som går ut på at inntektene fra bompenger i all hovedsak skal gå til vegutbygging. En bilist som betaler for sin forurensning bidrar derved til å styrke kollektivtilbudet. Myndighetene må øremerke en del av riksvegmidlene til kollektivtrafikk,slik at bevilgningen blir et samferdselstilskudd. På denne måten kan kommunene selv velge om de vil prioritere kollektivtrafikk fremfor vegprosjekter.

---

3) Repr.nr 277,Ellen Stensrud,Oslo

Når vi er inne på miljø,er det kanskje mye som kan sies om arbeidsmiljø akkurat her i salen,jeg føler at det er både varmt og trangt, men det er kanskje lite å gjøre noe ved nå.Oslo Arbeiderparti har lagt inn et forslag som jeg har lyst til å prate litt for,fordi det er litt spesielt i forhold til hva som har vært foreslått i miljødebatten tidligere. Vi ønsker at Landsmøtet må sikre at Sissel som lagkaptein får flere medspillere i miljøvernarbeidet. Og det er ikke bare defensive spillere som blir løpt over ende av halvproffene fra Bellona ,som stadig er på offensiven,men at Sissel får med seg offensive profesjonelle spillere som både kan skåre og forhindre ikke utvisninger,men flere utslipp. Disse medspillerne bør være verneombudene i bedriftene våre.Ved å gå inn for forslag 6.1 101 fra Oslo Arbeiderparti vil Sissel få det laget hun trenger for å hindre ytterligere forurensning fra industrien.
Strekpunktene i forslaget som jeg nevnte lyder sånn
- gi verneombudene stanserett i forhold til farlige utslipp og miljøfiendtlig produksjon på lik linje med Arbeidsmiljølovens § 27
- sikre verneombudene obligatorisk rett til opplæring om det ytre miljø,på lik linje med arbeidsmiljø

Med andre ord en såpass streng § som det verneombudene har inne i bedriftene våre i dag.
Forslaget er også sendt LO-kongressen,men da mere omfattende hva

hva angår opplæringsdelen.Ideen til forslaget ble skapt noe utradisjonelt.Den ble skapt i Groruddalen i Oslo,hvor den tradisjonelle delen av fagbevegelsen som stort sett er regnet for å være miljøvernfiendtlig eller miljøfiendtlig,tok inititivet til en skikkelig miljøprosess,og jeg sier da ikke miljøaksjon,fordi det er noe som er oppfattet som kortvarig og som nærmest en Ruskenaksjon,mens dette er en prosess som skal være lenge og som faktisk også Miljøverndepartementet med all ære har støttet både økonomisk og ellers.
De som jobber med miljøprosessen i Groruddalen så behovet for at industriarbeidstakere og miljø må gå hånd i hånd og ikke settes opp mot hverandre i redsle for å miste arbeidsplassene våre.
Vi vet at industriarbeidsplasser som tar miljøtrusselen alvorlig vil være sikrere arbeidsplasser enn andre i framtida.Og de gjør også som Brundtland-kommisjonens rapport sier,tenker globalt,men handler lokalt.Og det er viktig å få inn stansingsretten på nettopp miljøområdet i lovverket,slik at arbeidsgiverne våre ikke lenger kan pålegge våre medlemmer eller arbeidstakere å spre eller forflytte den giften vi har i bedriftene ut og påføre andre helseskader.
Så gi Sissel det profflaget som vi ber om i vårt forslag 6.01 101 fra Oslo Arbeiderparti,så vil det ikke lenger være nødvendig i programmet å omtale industrien som en av de store forurensningskildene.

---

4)Repr.nr 159,Aud Haukland,Rogaland

Gro kommisjonens internasjonale og nasjonale målsetninger og forpliktelser har tvunget oss til å sette miljøspørsmålet på dagsorden i en helt annen grad enn for bare noen år siden.Men miljøet har også blitt et populært politisk tema i dag.Ja,det er partier som har pekt seg ut som det eneste partiet som har greie på miljøpolitikk,jeg skal ikke her nevne navn.Situasjonen er så alvorlig når det gjelder miljøspørsmål at det her ikke er tid til partipolitisk konkurranse.For å nå målene vi har satt oss må alle krefter settes inn.Vi kan gjerne være uenig i takt,innsats og prioriteringer,men la oss for all del bli enige om en effektiv organisering som er istand til å gjennomføre målene.Dette programmet for miljøet er veldig godt og dekker alt,men jeg savner en ting:Det er ikke nevnt et eneste ord om organisering og samordning.Når en leser plan-og bygningsloven, fylkesplanlegging,så kan en bli lurt til å tro at fylkeskommunen spiller en viktig rolle i ressurs-og miljøpolitikken.
Her kan en lese bl.a. at fylkeskommunen bl.a. samordner kommunen og staten sin fysiske og økonomiske virksomheter,samt fastsetter retningslinjene for bruk av areal og naturressursene i fylket på tvers av kommunegrensene. I virkeligheten er denne rollen mye mindre enn loven sier.Her blir det lagt ned et stort arbeid,men effekten er ikke alltid like stor.Og det har flere årsaker og en av årsakene er merkelig nok staten som har laget loven som selv undergraver fylkenes muligheter til å fylle den rollen som loven har fastsatt.Da er det grunn til å spørre Miljøverndepartementet om sitt syn.Er det plan-og bygningsloven og planavdelingen sin lære og medvirkning,samordning og demokratisering i regionalpolitikken, eller er det andre avdelinger sin sentraliserte sektorplanlegging?
I praksis finnes det ikke noe ansvarlig felles styringsorgan som tar ansvaret for å få til samfunnsmessige helhetsløsninger på regionalt nivå.Miljøverndepartementet eller la meg si deler av miljøverndepartementet er en av de sterkeste kreftene når det gjelder å motarbeide at det skal finnes et slikt organ.En må ha lov til å

spørre,hvordan tenker Miljøverndepartementet seg en utvikling i regionene,der en får til gode helhetsløsninger på ulike områder uten at det i større grad skjer gjennom regionale helhetsløsninger. Utforma av regionalpolitiske organer som også har effektive virkemidler.Kollektivtrafikken har vært nevnt.Det er et viktig ledd og jeg har lyst til å nevne at det partiet som har pekt seg ut til å være det grønne partiet i Norge ,som skal redde miljøvernet de stemmer i mot trafikkollektiven i Rogaland.

---

5)Repr.nr 136,Arne Jensen,Aust-Agder

60 % av skogen i Aust-Agder er skadet.Motorvei skal bygges mellom Oslo og Stavanger.I mange fylker skjæres det ned på kollektivtilbudet og taksteme stiger. Så langt er det mellom liv og lære i den miljødebatten vi har gående nå. Selv om ikke bilbruken ikke er den eneste forurensningsårsaken og sikkert ikke hovedårsaken til skogsdød er det beklagelig at det i dag føres en samferdselspolitikk som nærmest oppfordrer til mer privatbilisme og dermed høy forurensning. Det trengs en radikal omlegging.Holdningsendringer til kollektivtransport og felleskapsløsninger kommer ikke av seg selv.Det må lønne seg å velge de kollektive løsningene,og bilen må få sin rette plass i samfunnet igjen.Som et transportmiddel som er nødvendig i enkelte sammenhenger og ikke som en hellig ku. I dag har vi den motsatte situasjonen. Kollektivtilbudet er for dyrt og for vanskelig å få tak i,altså for lite utbredt. Vi kan ikke endre dette med plakatkampanje. Vi må ta i bruk de sosialdemokratiske styringsmidlene.
Det må bli slutt på at inntekter fra bompengeordninger øremerkes kun til vegutbygging.Både bompenger,bensinavgifter o.l. må tas i bruk. Ikke for å bygge flere veger,men for å styrke kollektivtilbudet. Bilfrie sentra må vurderes og innføres der det er hensiktsmessig.
Vi må presse fram løsninger som i dag er uakseptable,men som er nødvendig for framtida.Vi må engasjere oss også i andre miljøspørsmål enn personbiltrafikk.Det er imidlertid viktig at vi tar personbilforurensinga alvorlig,for det finnes nok av dem som avsporer.
En partileder reiser nå rundt med en popsanger og en miljørambo for å demonstrere en batteridrevet bil.Det er greit nok det,men det er på måte å gi folket det de vil ha,og ikke det de trenger.Det viser oppfinnsomhet med fullstendig mangel på handlekraft og vilje til å ta upopulære løsninger.Så mens Arne Fjørtoft driver sirkus med Morten Harket og Fredrik Hauge i hovedrollen,så må vi ta fatt på arbeidet, nemlig å bearbeide folk og tvinge fram kollektive løsninger på felles problemer.Folk tror på vår miljøpolitikk.Det er vi som er miljø partiet i Norge,ikke Venstre.
Tilslutt et spørsmål.Det er i arbeidsprogrammet sterkt prioritert arbeid med tiltak innenfor miljø-og ressursarbeid.Dette er en riktig prioritering for 1990-årene.Men et spørsmål må jeg allikevel stille: Hvem eller hvilke forvaltningsnivå har ansvaret for de enkelte tiltakene?Kamerater,på dette feltet trengs det en opprydding og en klargjøring,dersom tiltakene skal virke etter sin hensikt. En ting er at ikke jeg vet svaret,men det bekymrer meg at ikke ledelsen i fylket og stortingsrepresentantene våre vet svaret.

---

6)Grete Berget,Kvinnsesekretariatet

Kvinnebevegelsen har begitt seg ut på miljøraid,ut fra tanken om tenke globalt,handle lokalt.Vi har byttet ut krutt og kanoner med miljøkost og vilje til handling.Med vårt program Miljø for livet"

håper vi å ha gitt inspirasjon og oppskrift på tiltak som hele arbeiderbevegelsen kan benytte.Starten er vår grenseløse verden, avslutningen er vår felles arv.Mellom det ligger hverdagen.
Og vi tar fatt på hverdagen,søker grasrotkontakt og vender oss direkte mot forbrukeren.For vi vet at som forbrukere har vi også ansvar.Vi har makt til å snu utviklingen,kanskje mer makt enn vi tror. Fordi vi forbrukere er mange når vi bokstavelig handler i fellesskap og handler miljøvennlig.Som forbrukere vet vi hva vi vil ha,hva vi vil akseptere og hva vi vil avvise av varer og produkter som ikke er miljøvennlige.Britiske forbrukere har tvunget forretninger til å bli miljøbevisste .Supermarkeder slåss om å være grønnest,det snakkes om den grønne revolusjon på super'n.Midt oppe i dette her så kommer da spørsmålet om hvilke tilknytning skal Arbeiderpartiet ha til miljøorganisasjonene,slik den forrige taler også var inne på.
Og kanskje kan det være sånn at vi lager vår egen miljøorganisasjon, Arbeiderpartiets miljøorganisasjon.Ikke fordi vi er misfornøyd med den miljøpolitikken som føres idag,men ut fra de erfaringer som kvinnebevegelsen har fra sytti-årene,nemlig da likestillingstanken fikk gjennombrudd,da kvinnene kom til Arbeiderpartiet,til kvinnebevg-elsen,ikke fordi vi var spesielt glad i Arbeiderpartiet,men fordi vi så at dem hadde en organisasjon som tok opp dette her med likestilling og førte likestillingsprat frem til praksis og til løsninger og resultater.Kanskje vil også en miljøbevegelse tilknyttet Arbeider-partiet ha samme effekten på nye generasjoner og nye grupper i dag. Jeg vil ikke at vi skal omfavne eller forkaste en slik ide i dag, derfor legger vi ikke frem forslag om det.Men vi ønsker at den ideen skal modne,at vi tar den med videre mens vi tar tiden,tenker tanken og så får vi trekke konklusjoner senere.I mens så inviterer vi hele Arbeiderpartiet til å være med på kvinnenes miljøraid,og bruke miljøkokeboka som vi har.

---

7)Repr.nr 186,Jo Heinum,Sogn og Fjordane

Vi er en farlig forsamling.Farlig,fordi de aller fleste av oss har drevet med politikk gjennom år,tiår,kanskje gjennom et langt liv uten å ha trusselen om en altutslettende miljøkatastrofe hengende over oss.Når jeg gjennom 10-års politiske arbeid har jobbet for visse saker,visse ideal,visse mål,så er det vanskelig å omstille tenkemåten sin når grunnleggende forhold endrer seg. Kunnskapen om at vi nå står overfor en langsom altutslettende miljøkatastrofe, er et slikt grunnleggende forhold som krever langt mer radikale tiltak enn det som kan tilpasses den politiske tenkemåten vi har hatt fram til nå. Et sånt sentralt,radikalt tiltak som det er helt nødvendig å gjennomføre dersom Norge skal kunne radikalisere det internasjonale miljøvernet,et forslag til programformulering som ligger på bordet bak her,som sier at - Arbeiderpartiet vil utflate utslippene fra fossile brensler innen 1995.
Partivenner,jeg tør spå her og nå at det fra tunge personer her i salen vil herske en sterk motvilje. Det vil ikke komme motargument om at det ikke er nødvendig å gjennomføre en sånn reduksjon,men en motvilje som skriv seg fra tankegangen fra det politiske livet før bevisstgjøreingen om miljøkatastrofen.Motytringen blir sann-synligvis den gode gamle, det er ikke realistisk. Partivenner, det eneste som er realistisk i verden i dag er at hele menneskeheten går til helvete ,og i det perspektivet så blir det livsfarlig å bruk ordet realistisk synonymt med ordet mulig,slik vi er vant med gjennom vår gamle politiske tankegang. Det er absolutt mulig å flate ut utslippene fra fossile brensler innen 1995.Men det krever at vi først legger bak oss våre gamle kampsaker,ideal og mål,for så

å se den nye virkeligheten under ett,prioritere deretter. Klarer vi ikke det,så er vi en farlig forsamling som våre barn og barnebarn frykter.
Partivenner,la dem for guds skyld ta feil.

---

8)Repr.nr 234,Aase Falch,Nordland

Dette kapitlet er et godt og gjennomarbeidet forslag til arbeids-programmet.Kanskje det er det viktigste.Alle forslagene til arbeids-programmet er jo viktige hver for seg,men det er ganske mye vi kan leve foruten hvis vi må.Det har vi jo sett i disse innstrammingstider som har vært.Det er ganske mange mennesker i dette landet som lever og bor uten vegforbindelse til sine nabobygder.Elektrisk lys var det mange som fikk flere år etter krigen og det er vel først i de senere år at telefonen er blitt allemannseie og de fleste klarer seg uten mikrobølgeovn.Men det finnes noe vi ikke kan leve foruten,ihvert fall ikke over lengre tid.Og det er naturen,rent vann,ren luft og sunn mat.Derfor er dette kapitlet ikke bare spørsmål om vår egen overlevelse,men om våre etterkommere skal overleve.Spørsmålet gjelder ikke sør eller nord, vi er til en avveksling ved samme bord.Vi er ansvarlig for den samme jord.Vi har alle skyld i det som har skjedd. Kravene våre har vært alle mulige slags lettvinte løsninger på spraybokser for eget velvære,størst mulige poteter på kortest mulig tid og sprø salathoder m.m. Vi er blitt så syntetiske at vi er allergiske mot menneskelukt.Vi er i ubalanse vi og naturen,vi har ikke gått i takt.Det er ikke noen vits i å skylde på industri,landbru spraybokser eller ensymer. Det er vi som mennesker og politikere som har latt oss drive med.Derfor er det desto viktigere at vi tar affære.Og jeg er glad for at det er Arbeiderpartiet som gjør det, som tar affære.Også kommunene må ta sin del i renselsesprosessen. Kloakkavgiftene må brukes til dette arbeidet,og ikke som flere steder det gjøres nå,at det går inn i den store potten og slukes av andre tiltak i kommunene.Om nødvendig så må kommuneloven endres på dette punktet. Vi har sett at sterkere og større dyr i havet over-lever de mindre .De store og sterke tar overhånd hvis vi ikke skaper balanse.Eksempelvis dør hundrevis av lundefugler på Røst hvert år, fordi de ikke finner mat der.For Nord-Norge betyr også naturen næringsvirksomhet og arbeidsplasser.Reiselivet venter vi skal bli en stor næring i nord.Naturopplevelser for turistene vil være grunn-laget for om vi skal lykkes.Det betinger en ren luft. Derfor har vi i Nord-Norge dobbel interesse av dette kapitlet i arbeidspro-garmmet.Friluftsliv kan være konfliktfylt mellom interesser som berører hverandre,mellom kyst-og havfiskere og rekreasjonsfiskere mellom reinbeitene og hyttebyggere.Utarbeidelse av skikkelig kart-verk i områdene må staten være behjelpelig med. Godstransporten må legges om fra veg til kjøl og jernbane også.Det er vegene som trafikkmessig forurenser og dreper mest,derfor må Nord-Norgebanen bygges ut videre nordover og derfor må hurtigruta fremdeles være kystriksvegen nr 1.Tilslutt må vi skape holdninger.

Dirgenten foreslo at de innleverte endringsforslagene oversendes redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

Vedtak: Forslaget enstemmig vedtatt.

Følgende forslag oversendes Redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet:

1) Sylvi Sandvik Heldal,Oppaland

Forslag til nytt strekpunkt under Arbeidsmiljø i kapittel 6:
Miljø for framtida:
-Gjennomføres obligatorisk bedriftshelsetjeneste for alle arbeidstakere.

2) Laila Roel,Nord-Trøndelag:

Kap.6.,strekpunkt 2,
forsterkes med "at vi må forplikte oss til å stabilisere utslippe av CO2 på 1988 nivå."

3) Aase Falch,Nordland:

Nytt strekpunkt:
- I samarbeid med reindriftsnæringa utarbeides det kartverk som grensesetter viktige reinbeiteområder.

4) Jo Heinum,Sogn og Fjordane:

Kap.6 - Miljø,side 61 - nytt strekpunkt:
- Flate ut utslippene fra fossile brensler innen 1995.

(3.strekpunkt må eventuelt endres etter dette.)

5) Anne-Marie Blomstereng,Troms:

Kap.6 - Miljø og framtida,pkt.-ferie-og friluftsliv.Nytt strekpunkt side 63:
- Til kommuner hvor det er/blir etablert nasjonalparker,tilføres ekstra midler som kompensasjon for tapte konsesjonsinntekter.

6) Erik S.Winther,Oppland:

Kap.6,Ferie og friluftsliv - nytt strekpunkt:

- DNA vil opprette et utmarksutvalg som kontinuerlig gjennomgår lover og forskrifter om disse innen jakt,fiske og friluftsliv for allmenheten.

7) Erik S.Winther,Oppland:

Kap.6,Aktiv miljøpolitikk:

Viderføre forsøket med miljøvern i kommunene,til en permanent ordning med delegert ansvar i miljø-og naturforvaltning.

8 Rikke Lind,Akershus:

Miljøvern,side 61:

Tilleggsstrekpunkt etter tredje strekpunkt:

- Norge stabiliserer utslippene fra fossile brensler på 1985-nivå innen år 2000 og halverer utslippene innen år 2030.

9) Grete Berget,Kvinnesekretariatet:

FORBRUKERPOLITISK MILJØMANIFEST

Prinsipper for miljøretta forbrukerpolitikk.

Miljøet og naturressursene må forvaltes i solidaritet med kommende generasjoner og over landegrensene.

Målet for en sosialdemokratisk miljøpolitikk er alle menneskers rett til trivsel,helse og et trygt livsmiljø nå og i framtida.

Ren luft,rent vann og giftfri mat er en menneskerett og like viktig som retten til utdanning,arbeid,bolig og helse.

En miljøpolitikk for framtida krever felles ansvar både fra offentlig og privat virksomhet og fra hver enkelt av oss.

Hensynet til miljøet må styre forvaltningen av samfunnets ressurser på alle nivåer og i alle sektorer.Offentlige myndigheter må gå foran i arbeidet for miljøvennlig drift og forbruk.

Miljø-og ressurskrav skal være en rammebetingelse for den økonomiske politikken.

Den som forurenser skal betale skadene.Forurenser skal også betale omlegging av produksjon og nødvendige rensetiltak.

Vi krever:

Regjeringen oppretter en bredt sammensatt Gro-kommisjon som skal fremme forslag til en miljøvennlig samfunnsutvikling.

De nordiske land bør forplikte seg til å følge de strengeste miljøkravene som ett enkelt nordisk land har satt.

Det bør samarbeides om å få felles krav for miljømerking av forbruksvarer.De symboler som skal benyttes ved miljømerking bør samordnes og være like i de nordiske landene.

Den miljøretta forbrukerpolitikken må styrkes.Det opprettes et eget miljøkontor i forbrukeravdelingen i Forbruker-og administrasjonsdepartementet,og en miljøavdeling i Forbrukerråde

Reklame for miljøskadelige produkter må hindres.Det innføres en miljøklausul i Markedsføringsloven.

Miljøretta forbruksforskning må styrkes gjennom økt andel av statlige forskningsmidler.

"Miljøinformasjon" må deles ut til alle husstander i Norge en gang i året.

Produktkontrolloven revideres med tanke på skjerpede krav for godkjenning,merking og emballering av produkter - også for biler og boliger.

Skjerpet kontroll av importerte varer.

Forbud mot import av strålebehandlet mat.Kontrollen må styrkes.

Bruk av freoner må forbys.

Forbud mot legemiddelreklame,og bedre offentlig informasjon om bruk av legemidler.

Økt satsing på miljø-overvåking av luft,vann,skog og næringsmidler.

Miljøkravene må ikke reduseres i arbeidet for norsk tilpasning til det indre marked i EF.

Satsing på tiltak som fremmer miljøvennlige hus og hjemmeinnredninger med spesiell vekt på sikringstiltak for barn og eldre.

Enøk-tiltak og teknologi videreutvikles og tas i bruk i offentlige og private virksomheter.Husstandene tilbys gratis konsulenthjelp.Det innføres ENØK-deklarasjon på elektriske varer.Det satses på nye og miljøvennlige energikilder.

Krav til bruk av miljøvennlige produkter i alle offentlige virksomheter.Det må stilles miljøkrav til drift,renhold og innkjøp. Resirkulert og ubleket papir må brukes,og det må settes i verk ENØK-tiltak.Offentlig driftspersonell tilbys opplæring i energiøkonomisering.Energiforbruket i offentlig virksomhet må ned.

Økt forskningsinnsats for:

- utvikling av nye og miljøvennlige energikilder og ENØK-tiltak,
- alternativ produksjon innen jordbruk og skogbruk,
- samferdselsteknologi og trafikkplanlegging,
- utvikling av miljøteknologi både for alternative produksjonsmetoder og rensemuligheter,
- miljørettet helsevern,livsstil og forbrukermønster,
- å påvise sammenhengen mellom miljø og forbruk.

Eget forskningsprogram på kvinner og helse.

Strengere krav til forurensning fra industri,landbruk og kommuner.

Aktiv bruk av avgifter på forurensende produksjon og produkter. Miljøavgiftene skal gå uavkortet til miljøtiltak.

Strengere regler og straffereaksjoner mot miljøkriminalitet.

Miljøforsvarlig innsamling og behandling av spesialavfall.

Miljøtelefon opprettes lokalt og sentralt.

Årlige statusrapporter om departementenes miljøarbeid.

Økologiske konsekvenser skal likestilles med økonomiske konsekvenser,og på samme måte bygges inn i statsbudsjett, stortingsmeldinger og proposisjoner.

Årlige miljørevisjoner for bedrifter som er konsesjonspliktige.

Miljø-og energivennlig samferdselspolitikk.Mer gods må over på jernbanen.Kollektivtransporten må bygges ut med hyppigere avganger og lavere priser. Avgass og støykrav på nye biler må skjerpes.

Vegdirektoratet utvides tilTrafikkdirektoratet. Det opprettes en miljøavdeling i direktoratet.

Halveringer av forurensninger fra landbruket i løpet av en 5-års periode.

Giftfri landbruksproduksjon ved økt satsing på økologis drift.

Forbud mot bruk av glyfosatsprøyting av skog.

Strengere miljøkrav og kontroll i havbruksnæringen.

Bedre undervisning i miljøfag i skoleverket og lærerutdanningen. Lærere tilbys etterutdanning i miljøspørsmål.

En del av industribedriftenes - og foretakenes overskudd avsettes til et miljøfond som brukes til utvikling av miljøteknologi og produktutvikling.

En prosentvis del av reklameomsetningen brukes til forbrukerinformasjon om miljøskader og helsekonsekvenser.

Bruk av farlige stoffer og produkter i arbeidslivet må hindres. Kontrollen styrkes.

Arbeidsmiljøopplæringen må også omfatte det ytre miljø.

Arbeiderbevegelsens organisasjon må bruke resirkulert papir.

Arbeiderbevegelsens egne organisasjoner må ivareta viljen til engasjement i miljøspørsmål. Det gjør vi ved bedre skolering av medlemmer og tillitsvalgte,samt opplysning om praktisk miljøarbeid i grunnorganisasjonene.Arbeiderbevegelsen må gå foran med et godt eksempel.Lokale miljøprogram i hver AP-styret kommune er et viktig ledd i arbeidet.

---

9)Repr.nr 142,Geir Hagen,Vest-Agder

Miljøpolitikk og forurensning,det kan være så mangt.Alle i denne salen så er vi helt sikkert enige om at satsing for å stoppe og redusere miljøødeleggelser er viktig og nødvendig.Hvorfor er det da så mange av oss som bruker våre private biler til matpakkekjøring? Jo,det synes som at grunnen til det, det er at billettprisene i utgangspunktet er for høye. På årsmøtet i Vest-Agder Arbeiderparti ble det vedtatt å søke Samferdselsdepartementet om økonomisk garanti for å gjennomføre en prøveordning med reduserte billettpriser opp til 50 %. Dette for å stimulere bruken av kollektiv transport. I utgangspunktet er det kanskje også en sak under Samferdselsdepartementet, men den bør i alle fall også i høyeste grad angå Miljøverndepartementet. Ja,Miljøverndepartementet bør sannsynligvis i framtiden ha en koordinerende effekt over departements-og faggrensene.Det bør være vilje i Arbeiderpartiet til å satse på kollektivtrafikk selv om det vil bety økt offentlig tilskudd og overføringer.Forøvrig kan det nevnes at man har prøvd å øke tilbudet og frekvensen på kollektivtransport i enkelte nærmiljøer i Kristiansands-området,men at dette ikke har gitt noen resultater. Derfor må billettprisene ned.

Et annet område:Vogntog og trailertrafikk.
Hver dag så anløper det en ferje fra Hirtshals i Danmark til Kristiansand. På den ferjen har vi i utgangspunktet hver dag flere vogntog og trailere.Disse skal gjerne til Stavanger,eller de skal vestover.På den strekningen så er vegen heller dårlig i alle fall på enkelte steder.Hvorfor er det da sånn at de kjører på disse vegene med de farer det egentlig betyr både for mennesker og andre komplikasjoner når toget går parallelt. Vi vet at i Sveits er det sånn at vogntog rett og slett er godstrafikk på enkelte strekninger.Og det bør vi vel kanskje også prøve her i Norge.For som kjent så er det sånn at trailere forurenser mer enn jernbanen, ialle fall så vidt jeg vet.Men lar dette seg gjennomføre i praksis? Kanskje ikke,men tenkes det ikke alternativt så får vi heller ikke resultater.Og målet det er en klode et land for våre etterkommere og da må vi gjøre noe.Og tilslutt Sissel,så vil jeg takke for miljøpakken som vi fikk til Vennesla og Kristiansand her i forrige uke.

---

10)Repr.nr 124,Elisabeth Nilsen,Telemark

Er det noen av landsmøtedeltakerne som har tatt seg tid til å studere bildet vi har bak oss av vårt mangfoldige land?
Er det en tilfeldighet at vi har en glad side,og en litt dyster mørk side.Antakelig så er det komponert,og det er det vi skal gjøre her i dag og i dagene fremover ,vi skal komponere et nytt program der regnbuen er flyttet mere over til den andre siden på bildet.Jeg kommer fra Grenland,fra vertskommunen til Hydro Porsgrunn som tilhører tilværelsens mørkere sider.I alle fall hvis vi skal tro på det pressen slår opp.Miljødebatten opptar Grenland. Vi lever midt oppe i de forurensningsproblemene mange har en mening om.Og vi strever for at forholdene skal bli bedre.Vi vet også at uten industrivirksomhet,uten verdiskapning da har vi verken råd til å finansiere velferdssamfunnet eller å rense utslippene. Det er mange nyfrelste i miljødebatten som med prisverdig utålmodighet krever at miljøtempoet blir større. Arbeiderpartiet kan aldri bli det grønneste partiet i Norge,derimot er vi det beste miljøpartiet.Det er vi fordi vi er det eneste partiet i Norge som forener vekst og bærekraftig utvikling. Det er god miljøpolitikk å rydde opp i økonomien slik regjeringen har gjort. Slik har vi skaffet penger til miljøtiltak som ellers ville blitt sløst bort i renter på uvettige utenlandske lån.Det er god miljøpolitikk å satse på ny vekst i norsk næringsliv,slik arbeidsprogrammet nå legger opp til. For på den måten skaper vi verdier som kan betale de oppgavene vi legger vekt på å løse. I valgkampen vil Arbeiderpartiet møte høylytte pressgrupper som konkurrerer om å være grønnest.Arbeiderpartiet bør heller være modne enn grønne.Og som Berge Furre engang sa:Når tomater modner blir de røde.
Vi har fått en egen miljøpakke på Grenland.Det griper forurensningssonene ved roten og viser at denne regjeringen er villig til å styre mot et bedre miljø. Til sammen skal det offentlige, kommunene,landbruket og industrien bruke 1 milliard kroner de neste 4 årene det er krafttak vi står sammen om.Det er krafttak som betyr mye mer enn alle de ordene som programmet tilslutt vil inneholde. Hvis Arbeiderpartiet virkelig ønsker å følge opp sin våkne samvittighet på Grenland bør regjeringen foreslå å legge ned den planlagte gassledningen gjennom vårt distrikt.Gass kan erstatte svovelholdig olje og kan forbedre forurensningssituasjonen.

---

11)Repr.nr 175,Olav Akselsen,Hordaland
Nå må jeg innrømme at jeg aldri har vært blant dem som har våknet opp om morgenen og kikket ut av vinduet for å se om hagen min er full av sovjetiske soldater.Jeg har aldri trodd at faren for invasjon har vært den helt store men likevel så er jeg selvsagt glad for den situasjonen vi har på den internasjonale arena, at vi har fått et varmere forhold mellom øst og vest og at trusselen fra den såkalte firende er blitt mindre.
Men selv om denne trusselen er blitt mindre,så er det en annen som stadig vokser.Og denne trusselen kan føre til utrydding dersom vi ikke greier å bekjempe han.For selvom russeren ikke er den helt store faren,så er landet vårt likevel iferd med å bli invadert. Det skjer ikke bare i Nord-Norge ,det skjer ikke av soldater i taktfast marsj,det skjer ikke av rullende tanks og soldater i fra fly,nei,landet vårt er i ferd med å bli invadert av sur nedbør, av hull i ozon-laget,av dioksinutslipp,algekatastrofer og slike ting.Derfor mener jeg at vi må sette forsvaret inn der som angrepet kommer,nemlig på miljøsektoren.Derfor synes jeg at det er litt merkelig at nå når vi slår oss på brøstet,så fører vi likevel en budsjettpolitikk som tilsier at forsvaret årlig får en tilvekst i sine budsjett som er like stor som det hele samlede budsjettet for Miljøverndepartementet.Jeg er klar over at dette er for å oppfylle intensjonene i tidligere Nato-vedtak,men da synes jeg heller en burde jobbe for å få omgjort disse vedtakene.Men nå er det slik at disse angrepene som vi opplever det er ikke bare rettet mot Norge,men de er rettet mot alle land,også de i øst.Og derfor må vi samarbeide .Slik som de allierte bekjempet nazistene under siste verdenskrig,slik må vi nå alliere oss for å bekjempe den nye fienden. I midtøsten der har man et valgspråk som sier:Mine fienders fiender er mine venner.Slik må det bli med oss også.Kun gjennom samarbeid og solidaritet kan vi bekjempe den nye fienden.

---

12)Repr. nr 27,Øyvind Hvattum,Akershus

Det helt overskyggende miljøproblem i og rundt de store byene er bilismen.Sakte men sikkert kveles vi i vår egen eksos. Forurensningene i vårt område,Oslo og Akershus-regionen,er enorme.Men miljø og miljøpolitikk er selvfølgelig mye mer enn bare forurensning.Det handler også om et sikkert miljø,et hyggelig miljø og et trivelig miljø.Masse bilismen skaper forslumming av store deler av hovedstadsregionene.Det vi alle er enige om det er at en må satse mer på kollektivtrafikken.Det vil kunne løse store problemer.Kamerater,jeg er leder for samferdselsstyret i Akershus.I løpet av de siste 9 månedene så har jeg måttet legge frem forslag og fått vedtak om 25 % takstøkning,for andre gangen på ½ år har jeg måttet legge frem forslag om betydelige nedskjæringer på rutetilbudet. Er det å satse på kollektivtrafikken?
Hvert eneste statsbudsjett de siste 5 årene har redusert statens tilskott til kollektivtrafikken i Akershus med ca 8 - 10 %.På det regionale plan har vi gjort ulike forsøk.Det siste forsøket er denne bompengeringen.Og nå i dag så leser jeg altså i Arbeiderbladet at Oslo-politikerne har satt en effektiv bom for en slik bompengering.At Akershus fylkeskommune også er part i en avtale om en slik bompengering,bekymrer åpenbart ikke Oslo-politikerne. Kjære regjering,kjære redaksjonskomite,oppfatt dette som et rop om hjelp fra en som står midt oppe i problemene.Bilforurensningene i og rundt byen må også bli Regjeringens ansvar.Hjelp oss styrk kollektivtrafikken,vi greier det ikke med de nåværende økonomiske

rammer.Og endelig,kamerater, jeg må be også Regjeringen om å hjelpe oss i samarbeide over fylkesgrensen,vi greier det ikke selv.

---

13)Repr.nr 76,Erik Winther,Oppland

Det har lett for å bli mye prat også i det norske Arbeiderparti når vi behandler miljøvern.Det er en bit fra prat til praksis, det er også en bit til å få satt noe ut i livet på grunnplanet. Vi vet at landet står overfor virkelige store miljøproblemer. Vesentlige deler er internasjonale.Til det er det å si at vår miljøvernminister håndterer de meget bra.Vesentlige deler er også vår egen skyld.Til det er å si at vi har fått opprettet kanskje det største og viktigste miljøtiltak siden Miljøverndepartementet kom igang i førsten på syttiårene,vi har nemlig fått et forsøk i 83 av landets kommuner med miljøvern i kommunene. Det som skuffer meg noe i det her programmet -krav til innsats for de neste 4 årene så står det ikke en eneste setning om miljøvern på kommunesektoren. Det er og blir der hvor praten kan bli satt ut i handling.Det er og blir der vi kan få gjort noe,for det er vi som ser hva vi selv gjør og har gjort gjennom generasjoner.Og jeg ønsker da og har gjort det - å fremme et forslag som i all sin enkelhet sier at - Arbeiderpartiet vil videreføre forsøket med miljøvern i kommunene til en permanent ordning med delegert ansvar i miljø og naturforvaltning.
Jeg er veldig glad for at departementet har delegert betydelig ansvar til fylkesmannen.Jeg er mindre glad for den kompetanse-striden som nå synes å oppstå blant fylkeskommunen og fylkesmannen. Vi er veldig glade for at vi har fått departementets talsmenn og -kvinner nær oss i fylkene.La nå miljøvernavdelingene bli sterke hos fylkesmannen,la oss ikke få nye kostbare forvaltningsledd. Demokratiet blir ikke bedre om vi flytter opp på fylkesplanet fra kommunenivå.

---

14)Repr.nr 259,Ulf Tore Isaksen,Finnmark

Jeg er fra Finnmark,et fylke rik på natur og ressurser.Den flotte naturen og alle disse ressursene vil vi gjerne beskytte.
Finnmark har en del miljøproblemer.Barnetshavet er i dag i økologisk ubalanse.For å si det kort,vi har for lite fisk og for mye sel. Vi er nødt til å fange sel i framtida for å få opp fiske-bestanden.Selunger trenger vi ikke nødvendigvis å fange.Vi kan holde seltallet på et ønsket tall og bare tillate fangst av voksen sel.Idag er det sånn at selinvasjonen legger alle fjordene øde.
Jeg kan ta et eksempel som Varangerfjorden - det er antakelig Finnmarks beste fiskefjord,der det nå er helt tomt for fisk.
I Varangerfjorden er det ikke tatt opp 10 kg fisk når det nå er gått to måneder av 1989,ikke engang 10 kg fisk.Skal vi klare å få Barnetshavet i økologisk balanse,må vi satse mer på forskning både nasjonalt og internasjonalt. Vi må bl.a. få kartlagt om Barentshavet er mottakelig av forurensning fra Europa,altså forurensning som blir ført med strømmen opp til Barentshavet.En annen forurensning kan man si er nedbeitinga av Finnmarksvidda.
I dag er reintallet så stort at beiteressursene ikke greier å for-nye seg.Den nedbeitinga som skjer i dag kan sammenlignes med ørkenspredningen i andre land,og det er faktisk veldig alvorlig.

Finnmarks tredje store miljøtrussel kommer fra Sovjet. Høsten 1988 var jeg med på en miljødelegasjon til Sovjet i AUF's regi.Jeg vil si det at jeg ble ikke så lite sjokkert da jeg kom et stykke inn mot byen Nikkel. Først trodde jeg ærlig talt at det hadde vært en skogbrann der,trærne så ut som grå plankebiter som stakk opp av jorda og gresset var svart som aske,dødt,alt var dødt.
Grunnen til dette var industrien i Nikkel som spyr ut forurensning, så store forurensninger at man hadde problemer med å puste i byen. Så mye forurensning at til og med gresset døde flere mil utenfor byen.

---

15)Repr.nr 255,Ann Karin Wilsgård,Troms
Glad for at min venn fra Finnmark tok opp selfangsten. Jeg har også tenkt å hive meg inn i den debatten selvom jeg er klar over at det i mange ører lyder som sataniske verssåtar jeg sjansen allikevel.Vi må jo bare være takknemlige for han Rushdie-som kastet seg inn på banen her og tok bort litt av hysteriet ved selfangsten. For jeg kaller det for hysteri og det ber jeg ikke om unnskyldning for heller.I en verden hvor man daglig torturerer mennesker, og hvor ungdom og barn blir mishandlet og forsømt,er det langt inn til tårene hos meg ihvertfall når det gjelder selfangsten.Det kan godt hende at jeg har en sjelelig brist,men isåfall så vil jeg påstå at det er andre som har tapt perspektivet fullstendig ,og har distansert seg fullstendig fra skapelsesberetningen.Jeg bor ved en fjord som er en av de fiskerikeste i Troms.Siste året var den full av sel.Det var et trehodet udyr den tiden det sto på.
Den tømte fjorden vår for fisk,det eneste fiskerne fikk i garnet var død sel og jeg kan forsikre dere om at han druknet der under en intens kamp,det var sikkert ikke noe fint syn mens det sto på.
Og det var ingen som var der og tok bilde av dem.Det resulterte i et stort brukstap for fiskerne våre, og den ilandførte selen representerer et mareritt av et forurensningsproblem når den kommer på land. Det er ingen som kan skjønne dette før de ser mengden her som ligger og forråtner. Miljøverndepartementet bevilget midler og det ble rensket opp på en skikkelig måte.
Men er ikke det et paradoks at det som for mange generasjoner etter generasjoner har vært et livsgrunnlag, en del av livsgrunnlaget for en landsdel nå er blitt en utgiftspost på Miljøverndepartement-et.Den selen som nå invaderer Finnmarksfjordene er utmagret og ut-sultet. Jeg går ut fra at denne forsamlingen vet at den beiter på den samme fisken som vi er avhengige av og kan se at hele den nordlige halvkula er inne i en økologisk krise.

---

16)Repr.nr 110,Kjartan Lund,Vestfold

'Det er et hull i himmelen og sola titter inn.Det er et hull i himmelene det er helt sant,det blir varmt for deg og for meg. Det jeg vil vite før jeg formerer meg videre er,hvem kan lappe sammen denne lille tabben." Nå er kanskje ikke dette Norges mest rocka forsamling,men jeg har registrert at Gro har fått ansatt en ganske rocka sekretær ,så jeg tar likevel sjansen til å starte med et sitat av vinnerne av "Spellemannsprisen for rock",nemlig The DUm Dum Boys.Jeg synes det kan stå som et eksempel på den voldsomme interesse det er for miljøvern blant ungdom.
Og det siste spørsmålet i sitatet er også veldig viktig for ungdom når de skal velge parti,hvem kan lappe sammen denne lille tabben. Årets statsbudsjett har vist at svaret kan være Arbeiderpartiet.

Samtidig så sier det foreliggende programforslaget meg at det ikke nødvendigvis er helt sikkert.Jeg synes nemlig at det er for lite konkret og for lite forpliktende særlig når det gjelder miljøvern i samferdselspolitikken.Sammen med de stoffene som laget hull i himmelen kan utslipp fra olj,gass og kull gi en katastrofal temperaturstigning på kloden.Og skal Arbeiderpartiet bli det partiet som skal lappe sammen denne lille tabben,så holder det ikke med slappe formuleringer som økt vekt på bane-og kollektivtrafikk. Vi må være mer konkrete,vi må vise at vi er villige til å betale det det koster,vi må ta den belastningen det er å gjøre det dyrere å kjøre her. Jeg er ikke så sikker på at den belastningen vil bli så veldig stor,men det forutsetter at vi sier i fra at de pengene vi tar inn fra f.eks. bompengeringer,økte bensinavgifter skal brukes på miljøtiltak. Jeg er derfor innstilt på å støtte forslaget om at minst halvparten av pengene vi får fra bompengeringer og miljøavgifter på bensin må gå til å bygge ut kollektivtrafikken. Jeg tror bl.a. at det vil bli helt nødvendig for å nå målet om å halvere utslipp fra fossile brensler i løpet av de første 30 årene og neste årtusen,og det synes jeg burde være en rimelig målsetning.Til deg som tviler på om det er riktig politikk,så synes jeg du skal ta deg en tur ut på gaten i denne byen,pust godt inn,se deg godt rundt og da vil jeg avslutte omtrent der hvor jeg begynte,med Dum Dum Boys: "Du merker det nok.Her nede har alt feil lukt og feil farge."

---

17) Repr.nr 13,Irene Hansen,Østfold

Vi står nå foran en lange rekke med viktige miljøpolitiske tiltak som må gjennomføres.Betydelig investeringer må avsettes ved bygging av kommunale og interkommunale kloakkrenseanlegg. Både investeringer og driftsutgifter vil påføre de angjeldende kommuners innbyggere en sterkt økende kloakkavgift.Prinsippet om at forurenerne skal betale blir her ivaretatt av avgiftssystemet. Moss Arbeiderparti har i innsendt forslag pekt på at det ikke kunne være en riktig politikk at kommunene måtte betale en investeringsavgift til staten ved bygging av kloakkrenseanlegg. Samtidig som man med eksempel i Moss har regnet med en støtte på ca 25 % fra Miljøverndepartementet. Dette ved en vedtatt utbygging av et interkommunalt anlegg sammen med en nabokommune - Rygge. Derfor er det med stor glede jeg hørte miljøvernminister Sissel Rønbeck si i sin innledning at nettop investeringsavgiften ved bygging av kloakkrenseanlegg vil bortfalle.Dette vil virke sysselsettingsfremmende,men vil først og fremst være en viktig miljøpolitisk stimulans overfor kommunene til å forsere nødvendige rensetiltak.Jeg tror undertegnede delegat ikke kan ha vært helt våken da strek ble satt,så beskjed om at forslag 6.1.40 i Landsmøtehefte nr 7,at det bortfaller,det er ikke gitt. Men jeg regner med at redaksjonskomiteen vil la forslaget utgå,i og med at realitetene i det er endret ifølge miljøvernministerens innledning.

---

18)Repr. nr 265,Inger Lise Husøy,Oslo

AP vil være på parti med forbrukeren står det i programmet, og gjøre blant annet Forbrukerrådet slagkraftig.
I virkeligheten så reduseres avktiviteten. Og jeg fristes da til å spørre om det er Kristin Moe vi skal gjøre mer slagkraftig. Imidlertid så har kvinnebevegelsens program "Miljø for livet" vist veg,for en aldeles utmerket forbruker-og miljøpolitikk. Forsiktige mennesker forandrer ikke verden sier et gammelt ordtak. Et forsiktig program fører heller ikke til store forandringer og jeg er dermed ikke fornøyd med det som står i forslaget og viser da derfor til Oslo Arbeiderpartis omfattende forslag. I Oslo så har vi begynt å visjonere om framtida,og tegnet et bilde av Oslo i år 2002 .Samferdsel er en vesentlig del av dette.Og jeg skal lese opp noen få linjer derfra.Det er ei dame som har vært bortreist i en god del år og kommer tilbake og er inne i sentrum.
Og hun spør:"Er all privatbiling forbudt inne i byen?" Ja,jeg svarer ,i løpet av de ti siste årene så har vi bygd ut kollektivtrafikken så godt at vi kan gjøre det.Vi har busser og elektriske tog eller trikker for de mest trafikkerte linjene.Minibusser som knytter de forskjellige linjene sammen,og mange rimelige drosjer som tar vare på resten av resten av transportbehovet,og alle er elektrisk drevet.
Det spørs om det blir sånn,men ihvertfall så må vi idag begynne å nærme oss et bedre bymiljø. Og vi har et politisk ansvar for å gjøre noe skikkelig på samferdsel. Andre kan drømme om at det blir in å ikke ha bil og si at folk ikke burde kjøre så mye bil,men det må iverksettes tiltak som reduserer bilbruken og øker kollektivtrafikken.Og vi bør fordomsfritt vurdere alle mulige virkemidler og finansieringsmuligheter.Bygge bompengeringer,innføre miljøavgifter,f.eks. som i Stockholm eller Tromsø.Gro snakket om at miljøkampen vil bestå de neste årene,den startet her.

---

19) Repr.nr 184,Bjarne Daae,Sogn og Fjordane

Det var nemnt i går om Sogn og Fjordane sitt arbeid med kystproblema og dei sentrale spørsmåla der dei er kort fortalt trygging av næringslivet med mellom anna ved å berge kystfiske og å sikre havbruket i framtida. Og til det så trengs det betre total kommunikasjon både til sjøs og til lands,både nord/søretter og inn/ut etter. Du-midler til vegar i veglause strok er derfor framleis eit eit nødvendig virkemiddel på våre kantar.
Eg har elles ei kjensle av at det er vanskeleg for folk som bur sentralt å skjøna utkantane sitt problem.Med 2.600 mennesker som i min heimkommune,spredd på 525 km^2 og mange øyar,så seier det seg sjøl at ei fordeling av utjamingsmidlar pr hoved må gi magre kår.Dette gjeld anten eg tenkjer på skule,eldreomsorg eller berre partiarbeid. DNA bør difor kommunalpolitisk og i partisammenheng gå inn for ei fordeling som minskar utkantvanskane. Kanskje tenkjer nokon slik som ein kar i frå Oslo gjorde ein gong. Her skulle det ikkje budd folk,sa han,og såg utover gråsteinsgrendene i Gulen,dei lever då berre på overføringar. Eg fortalde då,at om vi rekna om kjøt og mjølkeproduksjonen til ei allsidig matforsyning,så var det her i kommunen produsert nok mat til 12.000 mennekser,altså vel 4 gonger så mykje,og skulle vi ikkje så ha krav på å få noko tilbake?
I tillegg til dette så kjem fiske og havbruk som no sist produserte nær 3000 tonn til ein fyrste handsverdi på 90 millionar.

Og dette er realverdiar til å leve på,bokstaveleg talt,og kven snakkar om overføringar då? Kva veg går dei eigentleg? Dette er altså ein del av eit kystområde i det oppkløyvde Sogn og Fjordane.Ei buffertsone mot vest,ikkje berre mot storhavet,men og mot urein luft og havstraumar som har økologisk ubalanse i fanget,jfr.algekatastrofen og jfr.fisken som no vert borte frå kysten,mellom anna pga av ukritisk stordrift i fiskerinæringa. Trøysta har lege i aukande havbruk,men også her ligg ein lite påansa for det. I dag ser vi at interessemotsetnader kjem til syne langs kysten fordi miljøet i sjøen er i ferd med å verta øydelagt innan i frå også.Vi har satsa på maksimal tilvekst og størst mogleg netto,men liten tanke har vore ofra på konsekvensane av denne bedrifta.Det er gledelig at slik forskning no er nevnt i arbeidsprogrammet,men det er turvande å intensivere denne forskinga i sterkast mogleg grad om ei allsidig havbruksnæring skal kunne utvikle seg vidare,og det er naudsynt om denne buffertsona,kysten, skal leve vidare.

---

20)Repr.nr 51,Svein Steinslett,Hedmark

Brundtland-rapporten har satt søkelyset på et problem som har blitt klart for alle er veldig alvorlig.Det har satt søkelyset på miljøspørsmålet i globalt perspektiv,her hjemme er vi inne i det jeg vil kalle Rønbeck-perioden. Den kjennetegnes av en økning i nasjonal innsats og for å bruke et slagord som er aktuelt senere her i dag,vi er i ferd med å gå over skikkelig fra prat til praksis. Jeg har lyst til å fortelle litt fra praksis,eller rapport fra garsrota som det så populært heter. Vårt broderfolk i øst har riktignok i det senere vært opptatt av sel,kanskje med litt annen innfallsvinkel enn andre talere her har brukt.Men de er også opptatt av å forsøke å bekjempe den sure nedbøren som kommer innover oss så langt som mulig.Svenske staten har stilt til disposisjon over 100 mill kr pr år til kalking av sure vassdrag og det er et beløp som forøvrig også er økende. I vår del av landet så er vi i den situasjonen at vannet det renner østover,det starter i Norge og det lander i Sverige. For å få en skikkelig effekt av sin kalkingsinnsats så har grensekommuner på svensk side ønsket å gå inn i Norge å starte der.Og utgangspunktet er jo i grunnen veldig bra,svenske staten betaler 85 % av det det koster og kommunene resten.Vi har blitt invitert med på et samarbeid hvor vi deler de siste 15 % og det er jo bra.Det har ført til et spontant samarbeid mellom svenske kommuner og kommuner fra Østfold,Akershus og Hedmark.Problemfritt er det selvsagt ikke,og nå oppdager vi jo fort at vi bor ved grensen.Vi har problemer med ulikmoms,vi har problemer med ulike bestemmelser når det gjelder vogntog og lengder og akseltrykk.

---

21)Repr.nr 219,Laila Roel,Nord-Trøndelag

Gro sa i går at vi må bestemme oss for at 90-årene skal bli 10-året hvor vi vinner kampen om vårt miljø,hvis ikke så taper vi kampen om framtida.Vår regjering med statsminister og miljøvernminister i spissen gjør en jobb det står respekt av både nasjonalt og internasjonalt.Men vi må bli enda bedre.Det jeg føler haster aller mest er å få redusert utslippet av CO_2.
Sissel ga oss tidligere i dag en innføring om drivhuseffekten om klimaendringer,ørkenspredning osv.og det kan få katastrofale

følger som vi knapt nok kan ane konsekvensene av.
Mitt forslag er innlevert dirigent bordet og er - at vi forsterker strekpunkt 2 under kapittel 6 sånn at vi forplikter oss til å stabilisere utslippet av CO_2 på 1988-nivå.Det totale utslippet av CO_2 har blitt foroblet fra 60 - 80, og sånn kan vi ikke fortsette. Det som er så vanskelig med kulldioksydutslipp,det er som Sissel sa at den kan ikke renses bort,det er forbruket av fossile brensler som må reduseres. Og det vil stille krav til oss,til hver enkelt av oss og det vil stille store krav til samfunnsplanlegginga. Spesielt vil dette her gjelde samferdselspolitikken.
I arbeiderbevegelsen så har vi aldri vært redde for utfordringer. Og denne her utfordringen er vi nødt til å ta.Vi ønsker ikke å overlevere jorda til våre barn og til framtidens generasjoner i den forfatning sånn at de ikke kan leve med den. Vår generasjons bidrag må være at vi starter med å rydde opp etter oss sjøl nå, og det haster.Rudolf Nilsen var en fremsynt mann,i 1920-årene så skrev han Revolusjonens røst og jeg har lyst til å avslutte innlegget mitt her med noen linjer av hans dikt;og jeg vil dere skal lytte til det:
Ingen kan vite før seiren er vår,hvor meget det virkelig gjaldt.
Kanhende det gjelder å redde vår jord,de beste blant dere er kalt.

---

22) Repr.nr 40,Dagny Arnestad,Akershus

Etter Tsjernobyl,Brundtlandrapporten og oppblomstringen av alger ifjor,så har vi våknet opp av en tornerose-søvn og skjønt at framtiden det er idag og det er vi som må ta vare på jorda,og det er vi som må se helheten. Og vi det er arbeiderpartiet og sosialdemokratiet i kraft av vårt grunnsyn,holdninger og evnen til å sette solidaritet ut i praksis og tenke helhet,så er det vi som er den beste garanti for miljøpolitikken både internasjonalt og nasjonalt. Sissel begynner å tru at vi kan snu utviklingen, det begynner faktisk vi på lokalplanet også å gjøre. Vi merker radikale forandringer i folks holdninger til miljøvern.Vi er faktisk på veg til å bli optimister.Det gjenstår nå å vise at vi kan komme over fra prat til praksis. Det er ikke lenger slik at vi aksepterer at møkka vår går i elva eller i havet,eller at man må ha vaskemiddel med fosfat for at tøyet skal bli rent.
Men som Sissel sier,dette koster.Det koster for kommunene å gå i gan med å få skikkelig kloakk-og renseanlegg.Hvis vi skal få igang noe på ikke alt for lang sikt,er det nødvendig å ta i bruk miljøavgifter,eller for å si det som det er,vi må pålegge innbyggerne ekstra skatt og dette er en skatt som er flat og rammer alle enten de har høye eller lave inntekter.De fleste aksepterer å måtte betale for et rent miljø,men mange makter ikke.Lommeboka er tom og for å se tilbake på gårsdagen med foreldrebetaling og mer betaling for helse og nå miljøavgifter,da advarer jeg i mot at miljøtiltak og andre nye tiltak som kommunene skal stå for i stor grad skal finansieres med avgifter og gebyrer.
Vi må i større grad bruke investeringsavgift,som har vært nevnt tidligere og arbeidsledighetsmidler som virkemidler i denne sammenhengen.Miljøet er en sirkel,like rund som jorden,alt henger sammen i mer eller mindre grad.At økonomi vil være en barriere er jeg nokså sikker på,men vi er vant til å hoppe både høyt og langt selv om vi faller ned av og til.Og våre barn og våre barnebarns barn de fortjener å få oppleve både regnbuelandet og de mange,mange røde morgener.

---

23)Repr.nr 69,Sylvi Sandvik Heldal,Oppland

Når vi i Arbeiderpartiet blir beskyldt for at vi ikke drover miljøpolitikk,da vil jeg si at det er reinspika tullprat.Vi arbeider nettopp med dette temaet rundt omkring i det ganske land.
Men på enkelte områder så beveger vi oss på gummisåler.Det jeg vil ta opp under dette punktet det er arbeidsmiljøet.I forrige arbeidsprogram sto det - gjennomføre obligatorisk bedriftshelsetjeneste slik at en i sterkere grad kan være med å sikre arbeidsmiljøet og trygge arbeidstakernes helse. Dette er da av en eller annen grunn ikke tatt med i programmet.Istedet har man satt opp - sikre en videre utbygging av bedriftshelsetjenesten.
Dette virker som et forsøk på å gi inntrykk av at bedriftshelsetjenesten er utbygd,og dette er noe for lettvint.Vel er det nå etablert bedriftshelsetjeneste i stort sett alle deler av landet, men det er bare en viss % arbeidstakere som har slik bedriftshelsetjeneste. Slik som det fungerer i dag blir arbeidstakeren stort sett tilmeldt bedriftshelsetjenesten etter direkte pålegg fra Arbeidstilsynet.Og dette er en alt for langsom og ressurskrevende måte å få folk tilmeldt tjenesten på. For å få fortgang i dette forebyggende helsetiltak,må Arbeidsmiljøloven forandres til å i klartekst kreve at arbeidstakere skal ha bedriftshelsetjeneste.Bedriftshelsetjeneste er viktig både for arbeidstakeren, arbeidsgiveren og for samfunnet som helhet.Jeg er kjent med at det nå er sendt ut høringsutkast til nye forskrifter om bedriftshelsetjeneste,omen loven er fortsatt ikke forandret på det punktet Og da er jeg redd for at en ny forskrift bare betyr en ny runde med diskusjon og forsinkelse av denne arbeidsmiljøreformen.Det ser ikke ut som det er politisk vilje til å få loven endret på dette punktet,så derfor må denne forsamlingen nå hjelpe myndighetene med dette.Vi har da levert inn forslag som går ut på at strekpunkt 2 utgår,og vi vil da ha inn
- gjennomføre obligatorisk bedriftshelsetjeneste for alle arbeidstakere.

---

24)Repr.nr 64 ,Ola Kristiansen,Hedmark

Miljøpolitikken er og blir vår viktigste utfordring de kommende år.Våre fylkespartier langs Glomma satte igang ifjor en aksjon for å gjøre dette vassdraget renere enn det er i dag.Dette er en stor utfordring og fylkene har kommet igang med sine vannbruksplaner,med egne prosjektledere. For Hedmarks vedkommende har man kommet så langt at det er vannkvaliteten som blir det satsingsområdet. Det skal nå utarbeides handlingsplaner for hvilke tiltak man skal prioritere.Og det tror jeg blir veldig viktig at vi får en handlingsplan for de ulike forurensningsområdene, som man prioriterer der hvor forurensningen er størst. for det vil jo ta tid å rense alt.Dette er jo da også områder som har marginale muligheter til å løse sine forurensningsproblemer så jeg håper derfor at de sentrale myndigheter her vil støtte opp om disse handlingsplanene når de kommer med også økonomiske midler.

---

25) Repr.nr 174,Grete Holmsen,Hordaland

I forbindelse med oljeterminalene på Sture og Mongstad er det skjedd en voldsom økning i skipstrafikken, som gjør dette til

et høyrisikoområde for oljeforurensning.Bergen storhavn som innbefatter både Sture og Mongstad,er den syvende største havnen i verden.Her trafikkerer mellom 600 og 1000 oljetankskip i året. I tillegg er her fra før en stor skipstrafikk.Her vil det gjennomsnittlig skje en kryssing med tankskip hver 1½ time. Statistisk er det regnet ut at her vil skje et tankskipforlis hvert 25 år.Statistikk er teori,og når den første katastrofen vil skje,vet ingen.Teoretisk kan den vel skje i morgen.Vi i Hordaland Arbeiderparti vil understreke behovet for en fortgang i oljevernarbeidet,og en fortgang med trafikksikringstiltak i dette risikofylte området. Vestlandskysten er nå det kanskje mest utsatte området for oljeforurensning i Norge. Her vil fiskeoppdrettnæringen og sjøfulgbestanden være i faresonen.Her har vi også en fantastisk skjærgård som utgjøre verdifulle rekreasjonsområder for veldig mange mennesker.Hvis disse blir ødelagt av oljesøl vil dette medføre en enorm belastning for miljøet. Men midt i dette området mellom Mongstad og Sture ligger Fedje som et naturlig vakttårn,med god utsikt til skipsledene. Vi mener at det her bør legges en oljevernberedskapsavdeling og en moderne trafikksikringssentral for dette området.Fidje har i dag en losstasjon med god kunnskap om skipsledene og om vind og strømforholdene.Det vil også være naturlig å legge et opplærings-og utviklingssenter for oljeberedskapen til dette området,hvor det ville være mulig å ha realistiske øvelser på de steder og under de værforhold hvor en ulykke kan skje.

---

26)Repr. nr 7,Grete Thorvaldsen,Østfold

Alle er enige i å prioritere miljøvern.Vi må imidlertid bort fra enkeltsaker slått opp som sensasjoner i massemedia og over til planmessig langtidsarbeid.Vi må ha et helhetssyn på miljøvern. Derfor må miljøvernsaker legges inn i planene i alle sektorer, her er jeg helt enig med miljøvernministeren. Selve ordet miljøvern er i ferd med å bli et slitt begrep. Det er ofte kollisjon mellom landbruks-,frilufts-og næringsinteresser.Hva er for eks. viktigst hvis man må velge,dyrket mark eller skog? Nødvendig er det med arealplanlegging ,hvor boligbygging tilpasses miljøet og naturen omkring.Det er viktig med grønne lommer.Også i kommunene våre er det politisk vilje til å satse miljø,men som alltid, økonomien hindrer.Tenke globalt og handle lokalt,hører vi,ifjor hadde vi en flott miljøaksjon,Glomma 88,med avslutning av miljøvernministeren i Fredrikstad. Men hva skjer i kjølvannet av denne aksjonen? Kommunene i nedre Glommaregionen vil gjerne bevare grøntarealene og kulturlandskapene langs nedre Glomma.Her stoppes vi pga av manglende økonomi.Hvis ikke kommunene og fylkene snart får tilført midler til dette, er jeg redd for at verdifulle natur-og kulurlandskap blir borte.Det bygges nå etterhvert søppelforbrenningsanlegg rundt i landet vårt.Disse anleggene vil ha stor kapasitet ,kunne ta i mot søppel fra hele regionen.Vil Miljøverndepartementet ta initiativ til å kunne pålegge kommunene i samme region til å benytte søppelforbrenningsanlegg med ledig kapasitet slik at tømming på åpne fyllplasser kan unngås.Dette vil gi ressurssparing og nedsatt forurensning.Det er satt igang forsøk med resirkulering,søppelgjenvinning også i enkelte kommuner,vil Miljøverndepartementet kunne bidra med økonomisk hjelp til alle kommuner som er interessert i dette?

---

27) Repr.nr 253, Anne Marie Blomstereng, Troms

Et par ting til punktet om ferie og friluftsliv.Men aller først neon ord som burde vært sagt i går,om landbruk og landbrukspolitikken som Gunhild Øiangen fører.Men en god ting kommer jo aldri for sent. Bøndene,og særlig småbrukerne i Nord-Troms i Nord Norge de er glade i deg og synes du er ei steikandes flink og modig jente.
Når det gjelder ferie og friluftsliv,så er jeg glad for det punktet i programmet som slår fast at man vil stimulere til økt fritidsbebyggelse innenfor kommunale planer,som også ivaretar allmenhetens interesse. Det må være lettere å få tillatelse til hyttebygging i tilknytning til storeområder av ubrukt natur, og for oss i nord-Troms og kanskje også i Finnmark,så håper jeg at det vil bety at det er lettere å få tillatelse til hyttebygging av den suverent største grunneieren som vi har der oppe,nemlig staten.
Som siste strekpunkt i programmet så står det under ferie og friluftsliv:Sitat :
Arbeide aktivt for å følge opp den nye landsplanen for nasjonalparker.
Jeg vet ikke Sissel hva den nye planen innebærer,men jeg vet litt om hva det vil si og hva det betyr å ha en nasjonalpark.
Jeg kommer fra en kommune som har fått vernet over 700 km^2 til nasjonalpark.Det var både en historisk og en gledens dag for oss når du Sissel i august i 87 innvidde parken. Kommuner som har så storslått natur at deler av den blir vernet i nasjonalsammenheng, kan med rette være stolte og de bør også føle seg rike,rik i allefall på natur og masse frisk luft. Men nå er det dessverre sånn,at heller ikke kommunene kan leve bare på frisk luft og fin natur. Vernebestemmelsene setter nemlig strenge restriksjoner for bruken av verneverdige områder som igjen kan føre til at det blir kostbart for de kommunene som da taper inntekter og arbeidsplasser i form av forbud mot f.eks. ved-og tømmerhogst og utvinning av mulige mineralforekomster og sist,men ikke minst pga forbud mot kraftutbygging og dermed tapt konsejonsinntekter.Styrking av fjelltjenesten med et par stillinger og noen kroner i økte turistinntekter,oppveier på langt nær de inntekter kommunen eller kunne ha hatt.
Jeg ser at Tjøme Arbeiderparti har fremmet et forslag om at kommuner som er ferie-og fritidskommuner må få tilført ekstra midler til utbygging,drift-og vedlikehold av fritidsanlegg,og det er sikkert vel og bra,men i tråd med det som jeg har sagt så bør også kommuner som har fått vernet store områder få økonomisk støtte eller kompensasjon. Og jeg har derfor tillatt meg og fremmet et forslag om det i kommuner hvor det er etablert nasjonalparker tilføres ekstra midler som kompenasjon for tapte konsesjonsinntekter.

---

28) Repr. nr 115, Anne Helen Rui, Vestfold

Arbeiderpartiets miljøkost er en stribusta pisasvakost.Vi ser at det har nyttet.Fra Miljøverndepartementet og ned til oss vanlige forbrukere når vi har gått i butikkene og sagt :Hvor er de miljøvennlige produktene.Vi har fått dem fram. Vi har dessverre ikke vært det beste partiet for ungdommen, i alle fall så mener ikke de det selv,men nå tror jeg spesielt at vi har en appell til den ungdommen som ser at miljø er en viktig del for deres framtid.Vi kan se dem veldig godt og rakt rett inn i øynene,og si at dere kan trygt stemme på oss. De andre,en del av de grønne,de snakker miljø,men de forurenser likevel,særlig da bonde. Og det er også

veldig rart å se,at selv der har Sissel fått dem til å tenke miljø uten at de har satt piggene så veldig langt ut. Med kombinasjonsløsninger og som hun sa,tålmodighet. Min generasjon var vel den første generasjon det var veldig naturlig og riktig å lære å kjøre bil.Mange av oss yntes også det var greit å kjøpe egen bil.Det var en utvikling som vi som kvinner syntes var veldig allright, men for miljøet så var det kanskje ikke så bra. I utkant.- Norge så var det arbeidsbusser i gamle dager,fordi folk ikke hadde biler. I dag burde vi vel også tenke at vi skal ha tilbake arbeidsbussene av miljømessige hensyn,men det vi ser i utgangspunktet i dag,det er at bussforbindelsene blir færre og færre,det går snart bare et par ganger om dagen.Da er det ikke så veldig mange av oss som egentlig tar oss tid til å vente på den neste bussen,da kjører vi i privatbilen vår.Og det har igjen med overføringer til fylkene og kommunene.Vi må gi litt mer penger der også for å få kollektivtrafikken til å fungere noe bedre også ute i distriktene.
Jeg er stolt av å kunne gå ut i valgkampen og markedsføre Arbeiderpartiets miljøvernpolitikk og jeg vil ønske dere alle,men spesielt Sissel,lykke til videre og rydd opp i gamle synder og pass på at vi ikke fortsetter å synde,men at vi kan ta med oss miljøet i enhver sammenheng.

---

29) Repr.nr 288, Bjørn Holm, Oslo

Først en liten kort kommentar til Hvattum i fra Akershus.Jeg er her som representant bl.a. i fra en kollektiv fagforening og har nært samarbeid med Oslo-politikerne,og jeg kjenner ikke helt igjen den karakteristikken som ble gitt av Hvattum.
Når det gjelder soørsmål om samferdsel,så har vi altså i store deler av landet kunne registrere,at det har vært tildels en høy temperatur i debatten om samferdselspolitikken i hovedstaden. Konkret så dreier striden seg om innføring av en bompengering, men i virkeligheten så gjelder debatten langt mer omfattende spørsmål enn det.I de store byene og kanskje da spesielt i Oslo blir man konfrontert med alle de ulemper som biltrafikken fører med seg.Mange blir støybelastet både i hjem og i arbeid. Forurensningene i selve gryta er svær,men spesielt kanskje stort langs hovedtrafikkårene.Et alminnelig forbud mot biltrafikk i bysentra er ikke noe praktisk svar på de probleme en står overfor.Vi møter i særlig grad målkonflikten i mellom miljø-og økonomi,og debatten i Oslo dreier seg om balansen mellom disse tiltakene.Vi må altså redusere miljøulempene i trafikken uten at transportstandarden blir svekket for mye.Og til det kreves det da et sett virkemidler som må settes inn samtidig.,som f.eks. økt satsing på kollektivtrafikk,begrensninger i parkeringskapasiteten i de sentrale byområder,både for kort tid og lang tid og arbeidsplassparkering.Og muligens en sterkere bruk av prismekanismen for å begrense bilbruket. Når det er blitt strid om Oslopakka med bompengering i Oslo,så skyldes det først og fremst en frykt for at den omfattende vegutbyggingen vil gjøre det mer fristende å bruke bilen. Denne tendensen vil forsterkes med Høyre og Fremskrittspartiet i flertall,som styrer byens parkeringspolitikk,og med for små bevilgninger til utbygging av kollektivtrafikken.Oslo Arbeiderparti har siden Landsmøtet 1973 arbeidet for å få bort ordningen med at staten har ansvaret for vegutbyggingen, men at kommunen har ansvaret for baneutbygging i Oslo-området. Mange er kanskje ikke klar over at praktisk hele T-baneutbyggingen i Oslo er betalt av kommunen selv,uten statstilskudd.

Dirigenten erklærte debatten om Arbeidsprogrammets kapittel 6 for avsluttet.
Forhandlingene tok 15 minutters pause fra kl 11.05.

Møtet ble satt igjen kl 11.20 med Reiulf Steen som dirigent.

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknad:

Repr.nr 086,Ingebjørg Saglien,Oppland,søker om permisjon for resten av alndsmøtet grunnet inntrufne omstendigheter i familien.

Vedtak:Permisjonen innvilget.

KAPITTEL 8 UTRENRIKS-OG SIKKERHETSPOLITIKKEN

Dirigenten gav ordet til Thorvald Stoltenberg som innledet om nevnt kapittel.

Thorvald Stoltenbergs innledning:

Arbeidsprogrammets kapittel 8:"Fred - Rettferd - Bærekraftig utvikling" er kjent. Her foreslår vi grunnlaget for vår utenrikspolitikk de neste fire årene - slik som:
- Vi skal bidra til å styrke internasjonale organisasjoner.FN og NATO er hjørnestener i vår utenrikspolitikk.
- V ivaretar vår sikkerhet gjennom et sterkt og troverdig forsvar basert på medlemskap i NATO.

- Vi arbeider for at vårt næringsliv skal sikres tilgang til EF's indre marked, hvor samarbeidet i EFTA er et grunnlag for denne tilpassingen.

- Vi arbeider for utvidelse av kontakten med Øst-Europa og for nedbygging av motsetningene øst-vest.

- Vi arbeider for økt erkjennelse mellom folk i utviklingslandene og oss ,om fellesinteressene i mellom oss.
Vi foreslår et nordisk fond,for demokrati,utvikling og nasjonal selvstendighet til støtte for land som må gjenreises etter regionale konflikter eller nasjonal frigjøring.
Her legger vi inn en dimensjon som går utover bistanden til utviklingen.
Vi prøver å legge handling til de mange ord om demokrati og nasjonal selvstendighet.

- Vi arbeider for å bære frem en bærekraftig utvikling internasjonalt.
Når alt kommer til alt,så blir vel kanskje det det bidrag vi kan gi til den internasjonale utvikling,hvordan vi håndterer våre problemer i nærområdene,det er det som umiddelbart har virkning for våre områder,og det er der det til syvende og sist grunnlaget for vår påvirkning til den internasjonale utvikling legges.
Derfor legger også Arbeidsprogrammet stor vekt på dette.

Jeg vil imidlertid bruke min innledning til å gå gjennom forslaget til Arbeidsprogrammet,sett i sammenheng med de utviklingstrekk som vi kan vente internasjonalt.Jeg har lyst til å sette inn i en mer langsiktig politisk ramme noe som kan si noe om retningen på de mange små skritt som skal tas i programperioden og utover denne.

La meg da begynne med å minne om at nasjonalstaten er fortsatt grunnlaget for verdenssamfunnet.Nasjonalismen er en drivkraft vi ikke skal undervurdere og ikke minst en sprengkraft innenfor stater som omfatter flere nasjoner.
Det ser vi i disse måneder og dager eksempler på.
La meg ta et helt annet område,kjernevåpnene,det er det største problemet for hele menneskeheten.Det kan ikke løses innenfor nasjonalstatens rammer.Det må få internasjonale løsninger,ved forhandlinger og med gjennomslag for sikkerhet i fellesskapet.
For i atomvåpnenes tidsalder kan ikke nasjonene oppnå sikkerhet på bekostning av hverandre lengre.De må søke sikkerhet i fellesskap. Verdenssamfunnet er imidlertid i ferd med å gjennomgå grunnleggende politiske forandringer.Forandringer som vil stille helt nye krav,ikke bare til utenrikspolitikken,men til hele vår politiske strategi.Begreper som "nasjonalstat","selvråderett", "sikkerhet" og "internasjonalt samarbeid" får gradvis et nytt innhold.
Utenrikspolitikken er en del av vår hverdag.Det merker vi mer og mer Gunnars innledning om økonomi,arbeidsplasser,Tove og Mary om velferdsstaten,forskning,kunnskap,helse og ikke minst Sissel om miljøet, alle disse spørsmålene har linjer ut i verdenssamfunnet og ikke minst tilbake til oss,påvirkning på utviklingen hos oss og en gjensidig avhengighet.
På denne bakgrunn har jeg lyst til å rette oppmerksomheten mot fem sentrale utviklingstrekk:

- Vi står overfor stadig flere problemer som det ikke vil være mulig å løse innenfor nasjonalstatens rammer.
Det tror jeg det er alminnelig enighet om.

- Nasjonalstatenes selvråderett blir uthult.Landenes politiske og økonomiske utvikling blir så sammenvevd at det enkelte land i økende grad blir henvist til å følge "den internasjonale trend".

- Utrenrikspolitikk dreier seg mer og mer om statenes forhold til felles muligheter og problemer,og i mindre grad om det tradisjonelle forholdet.Økologi f.eks. vil være morgendagens helt sentrale utenrikspolitiske oppgave.

- Vi går fra en verden med to store maktpoler til en verden der makten er langt mere spredt.

- Vi kan få en politisk ideologisk strid øst/vest til en religiøs strid nord/sør.

Det må vi unngå,men faren ligger der.

Vår tids utfordringer og problemer beveger seg på tvers av landegrensene.Vi ser det særlig innenfor forskning og teknologisk utvikling.
Det internasjonale mønster er kommet i støpeskjeen.Global økonomi, miljø og utvikling er preget av forskyvninger og ubalanse som kan true stabilitet og utvikling i bred internasjonal sammenheng.
Her ligger en grunnleggende utfordring til verdenssamfunnet som helhet.Oppgaven med å bevare og videreutvikle et internasjonalt frihandelssystem som sikrer utvikling,miljø,sysselsetting og rettferdig fordeling er avgjørende for internasjonal fred og sikkerhet.

Men våre politiske virkemidler stopper fortsatt ved landegrensene.Sammenliknet med det velutbygde styringsapparat vi har utviklet på nasjonalt plan,er det internasjonale samfunn fortsatt et anarki.Verktøyet til å håndtere våre felles problemer er ikke på plass ennå.

Jeg tror det er viktig å tenke over konsekvensene av dette.
Hvem er det som bestemmer politikken og retningen i et anarki?
Den som er sterkest.

På tross av en gradvis og forsiktig utbygging av det internasjonale samarbeid,er det fortsatt den sterkestes rett som dominerer i internasjonal politikk og økonomi.I et slikt verdenssamfunn er det ikke plass for arbeiderbevegelsens verdier om solidaritet og likhet.Vi kan ikke sitte med hendene i fanget og se en slik framtidsverden.
Vår aller viktigste oppgave er derfor å bidra til utbygging av en bedre organisert og demokratisk verden.Skape enighet om internasjonale "trafikkregler".

Jeg håper spørsmålet om overnasjonalitet vil bli diskutert i denne sammenheng.Jeg tror vi i framtiden vil trenge former for overnasjonalt samarbeid for å løse våre felles problemer,ikke minst for å håndtere truslene mot miljøet.På samme måte som hver forbruker ikke kan forventes å installere katalysator på bilen sin av seg selv,kan vi heller ikke vente at alle land vil ordne opp i sin forurensning av seg selv.Vi trenger lover og regler som alle er forpliktet til å følge.

Enklest kan dette beskrives ved eksemplet luftforurensning.Det er åpenbart for alle at luftforurensning ikke kan fjernes av et land alene.Men denne problemstillingen gjelder også på mange områder - økonomi,miljø,teknologi.Et eksempel fra et annet område er utnyttelsen av kjernefysikken og genetikken som er viktig og kan være bra,men bruken kan ikke bestemmes av markedskreftene.Nasjonalt er vi vant med rammer for og korrektiver til markedskreftene.Tilsvarende er ikke bygget opp internasjonalt og har derfor bidratt til å svekke de nasjonale virkemidlene.
Vi må sikre oss mot å bli offer for farene ved utviklingen,vi må oppnå fordelene ved den.
Problemene må løses ved forpliktende internasjonalt samarbeid.
Og for at dette samarbeid skal kunne bli tilstrekkelig effektivt, vil det måtte baseres på internasjonale organer med besluttende myndighet.Vi må avstå fra formell selvråderett for å gjenvinne reell selvråderett.
Og nå har jeg en beskjed til Syse,for nå vil han sikkert skrive i avisene eller uttale som kommentar:Når Stoltenberg har sagt dette,kan han like gjerne si at han er for EF!
Men da snakker vi om forskjellige ting.Det som er helt sentralt for sosialdemokratiet,det er å bringe politikk inn i verdenssamfunnet,politikk inn i Europa.
Vi ser at de politiske virkemidlene er nødvendige,og politikken og virkemidlene må bringes inn i det samarbeid som skjer på tvers av grensene.
Men det er ikke det Syses partifelle Thatcher går inn for.
Da presidenten i EF-kommisjonen,sosialisten Delors talte til LO-kongressen i Storbritannia ,så snakket han om nettopp dette, nødvendigheten av å skape rammer for markedskreftene.Han sa: Europa skal ikke bare være et marked,Europa skal være en politikkens Europa med en sosial dimensjon.Noen dager etter svarte Thatcher at hun hadde ikke blitt kvitt sosialismens strupetak i Storbritannia for å få det inn bakvegen fra EF.Men her ligger forskjellene i den internasjonale utvikling vi er inne i, og forskjellen i å møte den på og håndtere den på.
For sosialdemokratene usansett land er politikken virkemidlet og ikke markedet alene.

Og dette er jo også bakgrunnen for den sterke utviklingen vi nå har i partisamarbeidet mellom sosialdemokratiske partier i EFTA og EF. Uansett hvilken politisk farge en regjering har,vil jo ønsket om å omsette sin politikk til virkelighet være en fellesnevner.Det er spørsmål om troverdighet.Om å omsette ord til handling.I økende grad vil vi trenge internasjonalt samarbeid for å greie denne jobben.
Avgjørelser tatt i andre land får virkninger i andre land.
Derfor må vi også i økende grad stå til ansvar for hverandre.

Alle her har hørt om konferansen for Samarbeid og Sikkerhet i Europa som ble avviklet for en måned siden,og hvor man ble glad for nå resultater når det gjaldt menneskerettigheter,økonomi og sikkerhet.Men dette er jo helt tradisjonelt sett sentrale, nasjonale oppgaver.For en kort tiden,bare for et par år siden, var det utenkelig å gi noe innflytelse på dette området noen form for overnasjonalitet.Det som det er blitt lagt minst merke til etter Wien-møtet ,og som jeg i grunnen er litt lei meg for, er at noe av det kanskje historisk sett viktigste som ble oppnådd i det møtet ,var at i tilegg til de gode resolusjonene og vedtakene om menneskerettigheter om økonomi,om sikkerhet og nedrustning,så ble det opprettet en mekanisme som skulle sikre at ord ble handling,at ikke Wien-dokumentet bare var noe som ble liggende der og arkivert bort.Og fra i dag og til 1992 skal det være 11 oppfølgingsmøter,hvor man på hvert enkelt område stiller det enkelte land til ansvar for hva har ditt lands regjering gjort for å følge opp vedtaket om menneskerettigheter,for å følge opp vedtakene på økonomisk samarbeid og ikke minst for å følge opp vedtakene når det gjelder nedrustning og tillitsskapende tiltak.

La meg nevne et annet eksempel.
FN - forutsetningen da man laget FN 1945 var at stormaktene skulle være enige,og så skulle man ha et FN som organet som skulle få den nye verden til å fungere.Siden det har stormaktene vært uenige i 40 år,så det er ikke noe rart at ikke FN har fungert.Nå er det blitt tilnærmet enighet.Og da begynner FN å fungere igjen.
På det politiske området er det slik at det er et sikkerhetsutvalg, når de 5 stormaktene er enige i flertallet så blir vedtakene bindende for alle andre,det er overnasjonalitet.Og når vi ofte bruker uttrykket økologisk sikkerhetsråd,så er det nettopp for å si at på økologien er vi nødt til å ha den samme globale overnasjonalitet som vi har fått på det politiske området og som fungerer når stormaktene er enige.Som dere vet er overnasjonaliteten gått i EF,hvor det nå altså er mer og mer bruk av flertallsvedtak.Og der skjedde det også i desember en historisk ting:For første gang så stemte man ned stormaktene i Europa.Vest-Tyskland og Frankrike og Storbritannia,ble nedstemt og naturligvis fulgte vedtaket selv om de opprinnelig var i mot.

Utenrikspolitikk er vi vant til å oppfatte som noe som gjelder å håndtere forholdet til andre land,ikke minst til fiender eller motstandere.Slik vil det nok fortsatt være,enten motsetningene er skapt av ideologiske,kulturelle eller religiøse forhold.Men etter hvert som den "ytre utfordringen" blir mindre i andre land, og i økende grad blir økonomien , ressurser,miljøet,atomvåpnene og teknologien,så vil disse kunne virke til å mobilisere samarbeidet mellom landene.
Dette er ting som angår hver enkelt av oss.Det er jo ikke tilfeldig at 1989 så føler heldigvis de aller fleste mennesker i Norge

at utenrikspolitikk er noe jeg har mening om og erfaring og følelse med på samme måte som jeg har når det gjelder samferdsel, helse eller miljø.Men det er ikke så mange år siden at jeg husker at jeg ble bedt om å holde et foredrag og tittelen var "Utenriks-politikken - oppbevares på tett lukket på et tomt og kjølig sted"-det var en tid da man følte at utenrikspolitikk var noe en liten gjeng drev med.Og det angikk ikke oss andre,vi hadde ikke tid til å drive med det bortsett fra når det var kriser.
Det har forandret seg og det er en direkte erkjennelse av at de problemene som utenrikspolitikken nå håndterer,angår direkte hver enkelt av oss.Hva var det som førte til dynamikken igjen i Europa i 1984.Jo det var jo meget enkelt og kort hvis jeg kan si det følgende:
Når det var en japansk politiker som innledet sitt foredrag med å vise til at fremtiden ville være Japan som produsent,USA som marked og Europa som museum,så skjønte man i Europa at nå måtte man få fart på sakene.Og så samlet man seg ,det var den økonomiske ytre utfordringen og teknologiske utfordring som samlet Europa da.
I 1985 året etter,fikk vi Garbatsjov og glasnost i Sovjet.
Samme,det var den sosiale,økonomiske,politiske utfordring som lå i den manglende utviklingen i Sovjet,som tvang frem en Gorbatsjov og en glasnostpolitikk.
Og endelig i 1986 da USA plutselig la vekten på andre sider av sin utenrikspolitikk enn tidligere i 80-årene,ja så skyldtes det for igjen å si det kort,at i løpet av et par år var USA forandret fra å være den største långiver i verden til å bli den største låntaker.
Det var de "ytre fiendene"økonomi,teknologi,økologi som presset landene inn i et samarbeid.Nå er ikke dette så nytt for oss som et lite land,men det er viktig når selv supermaktene erkjenner at de ytre utfordringene var og er av et slikt omfang som de ikke lenger kunne makte alene.
Ressursene måtte brukes annerledes.Det var naturlig å se på forsvarsutgiftene.Men en nedbygging av disse ville gis størst sikkerhet dersom de kunne finne sted gjennom forhandlinger.Vi fikk dialogen mellom USA og Sovjetunionen.Denne dialogen har ført til bedring av menneskerettighetene i Sovjet,fjerning av de kjernefysiske mellomdistanserakettene og brakt en rekke regionale konflikter fra slagmarken til forhandlingsbordet.

Jeg tror vi opplever en økende erkjennelse av at sikkerhet ikke bare er knyttet til våpen og militært forsvar.At noen av de største trusler mot vår sikkerhet kommer fra forurensning, fattigdom og undertrykkelse.En av vår tids viktigste utfordringer blir derfor å føre ressurser fra uproduktive våpen og over til forsvar mot disse "nye" felles fiendene.Men det kan bare skje gjennom fortsatt tålmodige forhandlinger.

Vi har i etterkrigstiden vokst opp med to supermakter,USA og Sovjetunionen.Vi opplever at såvel EF som Japan og Kina er i ferd med å bli nye maktsentra.Og flere vil følge.Vi har samme utviklingstrenden i Nord-Afrika ,i Midt-Østen og i Latin-Amerika.
I dag kan globalt lederskap bare utøves gjennom samarbeid.

Men, er vi nettopp i disse dager i denne tid i ferd med å skimte løsninger eller utgang på den politiske/ideologiske striden øst/vest som alle her er vokst opp med,men samtidig ser en en annen reise seg,nemlig den religiøse/kulturelle striden nord/sør.
Her vil jeg bare begrense meg til å stille noen spørsmål.

Det skyldes oppriktig talt usikkerhet når det gjelder dybden og omfanget av denne problemstillingen.Nå er trøsten den,jeg vet ikke engang om det er noe trøst,men jeg tror at alle rundt omkring i verden bør vise litt ydmykhet og varsomhet her.Og jeg tror det er noe som er i ferd med å skje som ingen har noe fasitsvar på for øyeblikket.Og derfor er det en periode hvor vi bør slutte setningen med spørsmålstegn.Men ikke minst så er det jo fordi jeg håper at vi ikke vil oppleve en ny dominerende konflikt.
Hvordan møter vi Iran-problematikken uten å gå på akkrord med grunnleggende prinsipper for oss,men samtidig unngå opptrapping og dermed faren for dramatiske konflikter?
Det er jo det som er oppgaven.Det er ikke vanskelig å ta den ene av disse to vektloddene.Det viktige er å finne balansen.Er det en religionskamp eller politisk maktkamp,eller kanskje elementer av begge deler vi opplever.Håndteringen av denne vanskelige saken vil mye være avhengig av hvilken analyse vi legger til grunn.

Vi ser stadige utslag av kombinasjonen religion og nasjonalisme. De står for irrasjonelle krefter som bidrar til å understreke usikkerheten og uforutsigbarheten ved utviklingen.
Jeg vil si dere det,at jeg er kommet til at jeg frykter mer de spørsmål vi ikke har konsentrert oss om,enn dem vi i øst og vest har arbeidet med de siste 40 årene.
Vi ser framskritt i øst-vest utviklingen.Det kan det ikke sies det samme om nord - sør forholdet.

Økende oppgitthet blant befolkningen i store deler av verden, kombinert med faren for spredning av kjernefysiske våpen er framtidens sikkerhetspolitiske utfordring.
Jeg vil gjenta det:
Økende oppgitthet blant befolkningen i store deler av verden, kombinert med faren for spredning av kjernefysiske våpen er framtidens sikkerhetspolitiske utfordring.

Gjeld,miljø,folkevandring og fattigdom tvinger etterhvert virkeligheten på oss.Både direkte og indirekte kan forholdene i utviklingslandene få sikkerhetspolitisk betydning for oss.
Jeg har nevnt eksempler på en direkte virkning av kombinasjonen oppgitthet og lettere adgang til kjernefysiske våpen.Indirekte vil vi kunne oppleve sikkerhetspolitiske ringvirkninger av alvorlig uro,f.eks. i Mexico.Jeg har nevnt dette noen ganger og da smiler folk og sier det er jo ikke aktuelt.Nei,kanskje ikke,men vi ser jo hva som skjer av uro i disse dager i Venezuela,det er litt lenger borte.Men vi vet at det er alvorlige spesnninger i disse landene.En slik uro i Mexico,nabolandet til De Forente Stater kan føre til en isolasjonistisk politikk i USA,med de uoversiktlige følger det igjen vil ha for omverdenen.
Og slik partifeller,blir også fattigdom og miljø en del av hele vår framtidige sikkerhet.

Vi åpnet dette Landsmøtet med "Regnbuelandet",våre felles drømmer, og håp.
Det gjelder jo ikke bare her hjemme naturligvis,det gjelder mennesker over hele verden.Men det er forskjellige måter å uttrykke seg på,ikke bare avhengig av hvor du lever og tro og farge.I Norge har vi Landsmøte og gjør vedtak og prøver å følge opp disse,i mange andre land er det desperate handlinger ut i fra en desperat situasjon vi opplever.For en del år siden så hadde jeg på kontoret mitt i Folkets Hus endel flyktninger og de spurte meg etter at de hadde sett en fredsdemonstrasjon på Youngstorget: Hvorfor er de så redde for krig? Et litt overraskende spørsmål

synes jeg,for jeg syntes det var så selvfølgelig.Så jeg sa,det er jo fordi det er en sånn vanvittig sløsing med menneskeliv, også så de på hverandre,så smilte de og så sa de:
Da lever vi i krigssituasjon.I den landsbyen vi kommer fra,dør halvparten av barna før de er ett år. Ikke av kuler og granater, men av mangel på mat og medisin. De lever partifeller,i en krigstilstand. Vi lever i fred,men vi har drømmen om regnbuelandet felles.Og jeg må si dere at jeg tror kanskje at den som er kommet nærmest dette er Islandske dikteren Haldor Kiljan Laxness.
Han skriver noe i boken Islands klokke som jeg aldri har glemt og som jeg har sitert mange ganger for mange av dere,jeg er ikke blitt så sløv at jeg har glemt jeg har fortalt dere det,men jeg gjentar det med vilje:
Gutten som kom fra reise i verden tilbake til Island.Og så sitter han og forteller vennene om alt han har opplevd og alt han har hørt.Og plutselig sier en kritisk venn:Men mener du virkelig at det er en sannhet derute,og en helt annen sannhet her på Island?
Og så svarer gutten som kommer hjem fra verden,så sier han:
Nei,det mener jeg ikke,men her i Island har vi et fjell.Kommer du fra havet sørfra så har fjellet et navn,kommer du gående ned fra fjellet øst fra,har fjellet et annet navn.Kommer du ridende over slettene vestfra så har fjellet et tredje navn,men det er det samme fjellet.

Dirigenten takket innlederen.

Dirigenten foreslo 3 minutters taletid for alle.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten foreslo strek satt med de inntegenede talere.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten minnet om alle forslag som ønskes behandlet under dette kapittel,må leveres straks.
Dirirgenten åpnet så for debatt,hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 229,Finn Knutsen,Nordland

Økologi,det var stikkord fra Thorvald.Det er snakket mye om miljø i dag og bra er det.Miljøet i havet det må også ha sin plass.
Vi er inne i en tid med økologisk ubalanse,som er bekymringsfull for en kyststat som Norge.Dette kan vi ikke løse alene for vi er flere nasjoner som høster.Fiskevernssonen rundt Svalbard det er et omstridt spørsmål.Disse områdene har ikke vært respektert av andre nasjoner.Til enkelte tider så foregår det rett og slett et rovfiske som vi ikke kan la fortsette. Kystvakten står maktesløs,den har ikke makt og myndighet til å bringe opp de fartøyene som bryter norsk lov.Man skulle tro at det også var i de andre nasjonenes interesse som fisker i disse områdene å bevare ungfisken.Vi må ikke komme på defensiven og la oss presse ,for vi er på defensiven,for vi bregnser fiskingen til våre egne ved kvoteordninger og forordninger.Det blir ikke respektert av andre nasjoner som fisker i disse områdene.Vi har måttet gi tapt for selfangsten,vi har gitt tapt for hvalfangsten,vi makter ikke å regulere fisket ved ensidige tiltak,derfor så bør det inngås forpliktende avtaler med e land som fisker i disse områdene.
At noen må ha makt og myndighet til å påse at kvoter og bestemmelser overholdes.Det vil si at kystvakten må gis mulighet til oppbringelse av fartøyer i Svalbardssonen,i fiskevernsonen som gjør grove overtredelser.Før dette skjer er jeg redd for at

torskebestanden vil holde seg på et lavmål.
Nordområdene er noe mer enn fisk og sel. Det er et militært strategisk område.Det har bekymret oss en del i de senere år at den sovjetiske flåteoppbyggingen og den våpenteknologiske utviklingen i stigende grad har gjort de arktiske havområdene til et konfrontasjonsområde mellom supermaktenes sjøstridskrefter.Etter mitt skjønn er det derfor viktig at vi som nasjon har et stort ansvar til å bidra til en styring i nordområdene som gjør det til ert avspenningsområde istedenfor et opptrappingsområde.For befolkningen i Nord-Norge vil det være beroligende å vite at myndighetene går inn for en avspenning i nord.For mange er engstelige når de opplever den militære aktiviteten som fra tid til annen pågår i Nord-Norge,og det finnes de som er livredde,iallefall har jeg møtt dem.
Men det positive i denne situasjonen Thorvald,må vel være at supermaktene er på talefot,som også du nevnte.
Vi får bare håpe at dette bare er begynnelsen til varig avspenning og nedrustning.

Dirigenten foreslo at alle innleverte forslag til kapitlet oversendes Redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet.

Vedtak:Enstemmig vedtatt,og følgende forslag oversendes:

1) Unni Lein,Oslo
Afrikas Horn:
Arbeiderpartiet ser med bekymring på situasjonen på Afrika Horn,der de mange konfliktsituasjoner er det viktigste hinder for utviklingen av området.

Arbeiderpartiet vil:
- Arbeide for en løsning på konflikten i Eritrea.Dette vil representere et viktig bidrag til fred og en positiv utvikling i området.

2) Aase Morin,Buskerud:

Kap.8,Fred - Rettferd - Bærekraftig utvikling:
Samarbeid i Europa:
Nytt strekpunkt 3:
- Arbeide for at kvinne-og likestillingsperspektivet blir integret ved tilpassingen til det indre marked.

3) Oddrunn Pettersen,Kvinnesekretariatet:

INTERNASJONALT ANSVAR

Vi bruker milliarder til opprustning.Samtidig tvinger fattigdommen kvinner i den tredje verden til å drive rovdrift på ressursgrunnlaget.Miljø og utvikling henger sammen.Vi kan ikke løse de store globale miljøproblemene uten en rettferdig økonomisk verdensordning.

Tre internasjonale kommisjoner, ledet av sosialdemokrater, Palme,Brandt og Harlem Brundtland,har vist sammenhengen mellom miljø,utvikling og nedrustning.Disse utfordringene løser vi bare gjennom et forpliktende samarbeid på tvers av landegrensene.

En vanskelig økonomisk situasjon i Norge må ikke føre tilat

bistanden reduseres.Det er kortsiktig politikk.Bistanden må derfor opprettholdes på et høyt nivå av brutto nasjonalinntekt.Bistanden må fremdeles være av sivil,humanitær karakter.

Bistanden må større grad rettes direkte inn mot kvinner,dette vil gjøre bistanden fattigdomsorientert i og med at kvinnene ofte er blant de fattigste.Kvinnene har ansvaret for barna og er ofte den i familien som har hovedansvaret for å dyrke jorda.Tiltak rettet mot kvinner er derfor gode utviklingstiltak.

Vi trenger en grundig gjennomgang av den norske bistanden. Også den bistanden som ikke er rettet spesielt inn mot kvinner må ta hensyn til kvinners situasjon.Ressursene må settes inn der de best kan bidra til økonomisk utvikling og demokratisering.Bistandsprosjektene må ha en grundig oppfølging og vurdering.

Det er fortsatt langt igjen til at kvinner engasjerer seg i beslutningsorganene på lik linje med menn i landene i den tredje verden. Kultur og tradisjoner gjør at kvinner har mangedobbelt arbeidsbyrde.De mangler skolering og erfaring i organisasjonslivet og har lav yrkesstatus.

Arbeiderpartiets kvinnebevegelse vil selv gjennom sitt prosjektarbeid og deltakelse i TV-aksjonen 1989,drive aktivt solidaritetsarbeid for kvinner i den tredje verden.Vi vil sette inn ressursene i opplæring og organisasjonsarbeid.

En rettferdig økonomisk verdensordning med handelsavtaler som kommer u-landene til gode,gjeldssanering og mer stabile råvarepriser,er viktigere enn bistand.Norge må derfor fortsette sitt arbeid innen internasjonale fora for å skape en ny økonomisk verdensordning.

Vi opplever nå tøvær mellom øst og vest.Stormaktene har inngått avtale om,ogalliansene forhandler om styrkereduksjoner i Sentral-Europa.Arbeiderpartiets kvinnebevegelse vil understreke at disse avtalene ikke må undergraves ved kompensasjon av andre våpentyper i andre deler av Europa.Vi forutsetter at regjeringen innen NATO bidrar til at moderniseringsprogrammet for kortdistanseraketter ikke blir iverksatt.Styrkeoppbyggingen i nord-områdene er særlig bekymringsfull.Landskvinnekonferansen vil derfor be den norske regjeringen intensivere arbeidet med å stoppe denne styrkeoppbyggingen.

4) Rikke Lind,Akershus:
AUF's forslag til DNA's landsmøte:

Side 79,Internasjonal solidaritet:
Siste strekpunkt på siden endres til:

- øke nivået på utviklingshjelpen som andel av nasjonalinntekten...

5) Rikke Lind,Akershus:
Forslag fra AUF
Side 86,Sosial frigjøring...
Nytt strekpunkt:
- Arbeide for en fredelig løsning på Eritrea-konflikten gjennom å støtte en internasjonalt overvåket folkeavstemming om Eritreas selvbestemmelsesrett.

6) Rikke Lind,Akershus
AUF's forslag til DNA's landsmøte

Felles sikkerhet
Side 81,ny setning etter 1.avsnitt:

...på et lavest mulig nivå.Arbeiderpartiet vil derfor ikke anbefale en modernisering av NATOS taktiske atomvåpen i Europa de nærmeste årene.En slik modernisering vil øke kvaliteten på våpensystemene og senke atomterskelen.Det er viktig at ikke Vesten gir negative signaler i den viktige avspenningsprosessen vi er inne i.

Nytt strekpunkt side 83,før neste erkapittel:

- Gå i mot en modernisering av NATO's taktiske atomvåpen i Europa.

Debatten fortsatte med:

2) Repr.nr 280,Torill Johnsen,Oslo

Mitt utgangspunkt er den setningen som også står i arbeidsprogrammet - at Norge har en begrenset innflytelse i det internasjonale samfunnet,men det fritar oss ikke for ansvar.
Jeg vil også repetere det som Thorvald sa,at vi må arbeide for et forpliktende internasjonalt samarbeid.Dagens politiske klima er et annet enn det vi som har vokst opp har vant med.Blokkpolitikk i dag skaper mer grunnlag for kontakt enn oppbygging av enda større forsvarsnivå som skal utkjempe hverandre.Blokkene kan idag ikke ensidig brukes til avspenning,de kan også brukes til å utvikle kontakt og samarbeid på tvers av de gamle grenselinjene i Europa.
I denne sammenhengen er også utviklingen av KSSE-arbeidet viktig og den knoppskyting som denne prosessen nå viser,og den permanente arbeidsform det får,gir håp for at arbeidet på denne sektoren kommer inn i en ny fase.Også de enkelte landenes økte frihet innenfor dette samarbeidet er viktig.Vårt medlemskap i NATO og vårt aktive engasjement i FN er eksempler på den holdning vi har til internasjonalt forpliktende samarbeid.
Begge er overnasjonale organ.Vår plassering i Europa er en viktig innplassering,så vel geografisk,kulturellt som historisk.
Programmet anbefaler en tilnærming til Europa gjennom EFTA. EFTA var alt fra begynnelsen en minimumsløsning.Det mangler EF's politiske innhold og det mangler det egentlige overnasjonale element.Det dekker videre bare et lite felt av mulig økonomisk samarbeidsområde.En omforming av EFTA slik regjeringen arbeider for betyr å gjøre å gjøre EFTA vesentlig forskjellig fra det den er i dag. Om dette er mulig er et stort problem.Alternativene for vårt engasjement kan være økt engasjement overfor U-land,som vi absolutt bør satse på,men det er ikke noe alternativ. Det kan være økt arbeid i forhold til øst/vest,men i denne sammenhengen ser vi også at EF gjennom sine avtaler med og med enkelte østlige land kanskje gir et enda bedre alternativ. Et nordisk alternativ er også på bordet.Et slikt alternativ er også en begrenset løsning. Mitt hovedpoeng er at denne debatten må føres inn i arbeiderbevegelsen.Vi har en evne til å lede debatter , i denne debatten har vi til nå vært alt for passive.Verken lokalt eller sentralt har vi evnet å gå inn i debatten. Spørsmålene er

er mange,og det er vi som skal gi svarene.

---

3) Repr.nr 123,Geir Hafredal,Telemark

I programforslaget under Felles sikkerhet heter det:
"En videre nedbygging av kjernevåpnene må også omfatte de typene som truer Europa.Målet er et Europa fritt for kjernevåpen og med konvensjonell stabilitet på et lavest mulig nivå."
En naturlig fortsettelse ville være å si klart i fra at dagens planer om modernisering av NATOS taktiske atomvåpen ikke bør gjennomføres.En slik modernisering innebærer økt effektivitet for en type atomvåpen,og vil derfor kunne bidra til å undergrave intensjonene i INF-avtale.En avtale som vi har karakterisert som et lyspunkt i et internasjonalt mørke.En avtale som har gitt oss tro på fremtiden.En avtale som vi på ingen måte må torpedere.
Da moderniseringsplanen ble behandlet i begynnelsen av 80-tallet var det internasjonale klimaet et helt annet enn i dag.
Opprustningskarusellen gikk så fort rundt at noen og enhver kunne bli så omtåket at man trodde at en slik modernisering kunne bidra til nedrustning.I dag er rotasjonen redusert og vi har en historisk sjanse til å nå nye mål på vegen mot et kjernevåpenfritt Europa. Nye taktiske atomvåpen vil være et usedvanlig dårlig bidrag i denne prosessen.Opprustning for å oppnå nedrustning er som å drikke Pils for å bli edru.La oss følge opp vedtaket gjort av våre sosialdemokratiske venner i Vest-Tyskland.La oss gi et bidrag til en tryggere og bedre verden. La oss si nei til modernisering av NATO's taktiske atomvåpen i Europa.

---

4) Repr.nr 71,Frode Jahren,Oppland

Det er tøvær i øst.Det er oppstått en klimaforandring i forholdet mellom supermaktene. INF-avtalen,avtalen som for første gang fjerner våpen,er et viktig første skritt på vegen mot et atomvåpenfritt Europa.Et skritt mot en verden uten trusselen fra de kjernefysiske masseødeleggelsesvåpen.Før dette tøværet,før INF-avtalen var i havn.før Gorbatsjov og glasnost,før alt dette her fattet NATO et prinsippvedtak om å erstatte de nåværende kortdistansevåpnene i Europa med moderne raketter.Dersom vedtaket fra 1983 skal følges opp,må oppfølgingen planene skje til neste år og i 1991.Norge har pr i dag ikke stilling til moderniseringsplanene.Sovjet har lovet å redusere de væpnede styrkene i Europa med ½ mill mann i tillegg kommer forslaget om tilintetgjørelse av et stort antall militære kjøretøyer,artillerienheter,kampfly osv.Sovjet har videre vært villige til å fjerne alle taktiske atomvåpen fra Europa.Sovjets overlegenhet når det gjelder den konvensjonelle styrkene har vært en av hovedargumentene for en utplassering eller modernisering.Skal vi gå inn i forhandlinger om de konvensjonelle styrkene samtidig som vi sier at vi vil heve kvaliteten på de våpensystemer vi har,heve kvaliteten å senke atomterskelen.Ja,da vil det være et signal som er så galt som det kan få blitt.Vi må tenke på hva slags signaler vi skal gi.Vi må ikke gå inn for en moderniseringsplan som kan være med å undergrave INF-avtalen. Vi må ikke undergrave den eneste reelle nedrustningsavtale vi har fått til i gjennom historien.Landsmøtet i DNA må derfor gi det samme svaret til disse planene om modernisering som våre vesttyske sosialdemokratiske søstre og brødre,vi bør gi det samme svaret som dem gir som har våpnene utplassert.Landsmøtet

må si nei til modernisering av de taktiske kortdistanserakettene i Europa.

---

5)Repr.nr 210,Ingrid Steensnæs,Sør-Trøndelag

Norge har en begrenset innflytelse på den internasjonale utviklingen. Jeg skulle ønske at denne setningen på side 77 i arbeidsprogrammet ble strøket. Den innflytelse vi skal ha på den internasjonale utviklingen,er avhengig av hva vi setter inn av krefter og hvordan vi utnytter de kanaler vi har.I NATO ,et forsvarforbund bestående av frie demokratiske stater har vi på lik linje med de andre medlemsland rett og plikt til å si vår mening om alliansens strategi og være med på å påvirke dem. Det skal vi kunne gjøre uten at det skal bety misstillit og mangel på lojalitet.
NATO's såkalte førsteslags strategi, når det gjelder å ta i bruk atomvåpen er etter min mening ikke en hellig ku en ikke skal kunne stille spørsmålstegn ved.I disse glasnost-tider må også vi på en uredd måte sette slike viktige og avgjørende spørsmål på dagsordenen.Dette kan og bør vi ta initiativ til.Det betyr ikke misstillit til NATO,men er et uttrykk for vedståelse av aktivt ansvar for verdens framtid gjennom vår forsvarsallianse og vil også bekrefte vår innflytelse på den internasjonale utviklingen.

---

6)Jan Balstad,Regjeringen

Vi er kommet til et punkt i utviklingen av Europa hvor vi som parti må ta ansvar for utviklingen. Det må vi gjøre fordi utfordringene står i kø ,ikke bare for å løse problemene, men for å utnytte de mulighetene som nå foreligger.Vi kan like det eller ikke,men det er EF som i de siste 5 årene har vært drivkraften i Europa. Det er enhetsakten og utviklingen av EF's indre marked som nå står for fornyelsen og for veksten.
Vi står utenfor EF,men vi har ansvar for å bruke alle tilgjengelige muligheter for å påvirke utviklingen av Europa,ikke minst slik at våre meningsfeller innenfor EF føler vår støtte i deres bestrebelser for å utvikle den sosiale dimensjonen,for å gjøre Europa til et godt sted å bo,leve og arbeide for alle. I juni var det alminnelig enighet om den tilpasningslinjen det ble lagt opp til Europa meldingen.Egentlig finnes det etter mitt skjønn bare to muligheter for å delta i prosessen framover i 90-årene.Enten må vi bli medlem eller tilpasse oss utviklingen så godt som mulig. Og delta der hvor vi kan,i forskningsprogrammene ,i utdanningsprogrammene osv. Medlemsskapsalternativet er det i dag bare Høyre som står for. Men det er regjeringen og vårt ansvar å foreta den tilpasningen Stortinget forutsatte i juni i 1988 og som ivaretar tre hovedoppgaver,for det første:
Regleverkstilpasningen for å unngå nye handelshindringer, for det andre,sikre vår konkurranseevne, dvs.gjøre hjemmeleksa vår og for det tredje,påvirke med våre holdninger. Et slikt tilpasningsarbeide har naturligvis et nasjonalt ambisjonsnivå.
Men stiller også krav til oss som nasjon.Alle land i Europa arbeider nå aktivt for å utnytte de nye mulighetene.Men alle vet også at det kommer til å koste noe. Vi har valgt å bruke EFTA som hovedstrategi for vårt tilpasningsarbeid. I tillegg skal vi bruke det nordiske samarbeid og de bilaterale løsningene der det er hensiktsmessig. EFTA som organisasjon er ikke bygget opp for dette formålet. Derfor må vi nå se over denne organisasjonen og

styrke den slik at den kan bli i stand til å løse den oppgaven vi har tiltenkt EFTA. Ikke minst må EFTA stå frem som en troverdig forhandlingspart med EF. Jeg forutsetter at dette landsmøtet ikke vil skape tvil om at regjeringen har partiet i ryggen når dette tilpasningsarbeidet for alvor kommer i gang. Det skal naturligvis ikke foregå i et vakuum,men skje i dialog med de organer vi har både i partier og fagbevegelse og i regjeringen og overfor STortinget.

---

7)Repr.nr 246,Arne Bergland,Troms

I en tid der en opplever minsket press i Mellom-Europa og avspenning i sentrale konfliktområder, så opplever en faktisk et lite paradoks,nemlig en økt militær aktivitet i Nord-Atlanteren. Og for oss som bor i et slikt sårbart område,er det naturlig at en peker på disse problemstillingene. Vi kjenner til den amerikanske marinestrategi som går ut på å møte eventuelle fiendtlige styrker langt i fra gene farvann. Dvs i nord-området,og så nært opp til Sovjet-grensen som mulig. Samtidig så kjenner vi til og innrømmer vel også Sovjets legitime krav om fri ferdsel fra Kola-området.For oss som bor i Troms og som føler det militære nærværet temmelig sterkt,er dette problematiskt til sine tider. En har også sett en utvikling på ubåtområdet, på atomvåpensystem i forhold til polarområdene og de mulighetene som måtte ligge i en nærmere kontakt mellom Sovjet og USA gjennom polarområdene. Nord-Norge har dermed blitt et oppmarsjområde for mulige stormaktskonflikter. I gjennom programarbeidet for DNA har inneværende stortingsperiode tok en opp disse problemstillingene og andre problemstillinger i arbeidsprogrammet.Denne gangen har en utelatt en del av disse problemstillingene.På mange måter var det tilfredsstillende for oss som bor i nord at en pekte på de konfliktområdene som lå,og hvilken strategi en skulle føre fra det DNA på områdene. En har jo også lyst til å minne om at det fortsatt ligger et uavklart grensespørsmål mellom Sovjet og Norge. En har en uavklart Svalbardproblematikk i forhold til ressursene i de farvann,så det ville egentlig ha vært veldig betryggende om programkomiteen hadde sett på nye formuleringer som gjerne kunne være ganske lik de som var i det inneværende program.

---

8) Repr.nr 262,Eva Nielsen,Finnmark

I året som gikk har det bl.a. skjedd to ting innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken som jeg har lyst til å peke på. Avspenningen i Mellom-Europa og Garbatsjovs målsetting om glasnost. I vår utenrikspolitikk må vi selvfølgelig ta hensyn til at nordområdene er et strategisk følsomt område. Likevel vil det på kort og lang sikt være riktig å åpne for et bedre kulturellt og økonomisk mellom Nord-Norge og nordområdet i Sovjet. Et slikt samarbeid vil i årene fremover kunne bidra til å styrke nordnorsk næringsliv,samtidig som det vil være med på å bevare bosetting en i landsdelen. For Nord-Norge generelt og Finnmark spesielt er det utnyttelse av ressursene i havet som er særdeles viktig. Jeg tenker på fisk,men også på gass og oljeutvinning. Sovjets nye linje med større åpenhet mot vest vil være en utfordring for Nord-Norsk næringsliv . På Kolaområde bor det ca 1 mill mennesker, det er et stort marked. Økt samhandel innenfor bl.a.bergverk og industri,servicenæringen og ikke minst reiseliv,vil gi oss nye

og uante muligheter. Bedre kommunikasjon og transporttilbud vil her være av vgjørende betydning.
I programforslaget står det : At økt kontakt og tettere økonomisk samarbeid er viktig for avspenningsprosessen. Det tror jeg er riktig. Åpning av markedet mot Kola vil sett fra vårt synspunkt ikke innebære noen sikkerhetspolitisk problem,det vil tvert i mot gi nye muligheter for økt kulturell og mellomfolkelig forståelse. Regjeringen har lettet en del på tidligere restriksjoner for samhandelen mot øst. Det har vi registrert med glede. Men det er nå et problem som må løses, det er at det tar alt for lang tid å få visum for innreise til Sovjet. Handelsminister Jan Balstad han lovet i oktober ifjor at det skulle bli en ordning med raskere behandling av visumsøknadene.Det har dessverre ikke skjedd. Finnmark kan på mange områder bli porten mot Sovjet.Porten står nå på gløtt,det er vårt ønske at den må åpnes ytterligere.

---

9)Oddrun Pettersen,Stortingsgruppa

Thorvald understreket i sin innledning det bekymringsfulle i nord/sør forholdet. Et eksempel på det er jo at mens vi bruker milliarder på opprustning,så er kvinner i den tredje verden dømt til å drive rovdrift på ressursgrunnlaget for å overleve. De tre internasjonale kommisjonene som har vært ledet av Palme,Brandt og Gro har jo vist oss den klare sammenhengen det er mellom miljø,utvikling og nedrusting. Jeg føler et behov for å understreke at selv om vi her i landet strir med noe vanskelig økonomisk situasjon,så er det viktig at vår bistand fortsatt holdes på et høyt nivå. Det er også viktig å få sagt at vår bistand må i større grad enn hittil,selvom vi har gjort en god begynnelse, rettes mot kvinnene. Dermed vil vi også få denmere fattigdomsorientert,fordi at det er kvinnene som har ansvaret for barnene og ofte også for å drive jordbruket som er grunnlaget for deres eksistens. Vi er kommet så langt her hjemme at kvinneperspektivet liksom er tatt med i all vår politikk. Det bør vi også gjøre når det gjelder vår bistandspolitikk. Det vil også da i større grad være med på å fremme utviklingen og demokratiet. Den TV-aksjonen som skal være i år,der vil Arbeiderpartiets kvinnebevegelse delta aktivt og det er jo da en aksjon hvor vi kan få vist vår solidaritet med kvinnene i den tredje verden. Og nå er det slik at kvinner og barns kår er helt knyttet til det som skjer når det gjelder handelsavtaler,når det gjelder gjeldssaneringer,når det gjelder råvarepriser,derfor er det viktig at vi også sterkere får inn kvinneperspektivet. Tilslutt vil jeg da fremme det forslaget som allerede ligger på dirigentens bord, som da er den uttalelsen fra Arbeiderpartiets kvinnekonferanse.

---

10) Repr. nr 186,Jo Heinum,Sogn og Fjordane

Stopp u-hjelpen fra sør til nord var slagordene for en uhjelpskampanje som ble ført her i Norge for et år siden. Det er nå allment godtatt som et faktum at Norge i likhet med resten av den vestlige verden,mottar mer bistand fra u-landene gjennom renter og avdrag på lån og senket råvarepriser,enn det vi gir til dem. Ser vi det groteske i en slik situasjon? Partivenner, jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at når nordmenn erkjenne at 10.000 vis av unger dør hver dag i den tredje verden av sult, fordi foreldrene deres må bruke kreftene sine på å betale nord-

menns SAS-hotellopphold.Ja, samtidig som en ser at norske styresmakter som er satt til å fordele gode og byrda ikke bryr seg om dette her,så fører det til en langsom nedbryting av moralen, samvittigheten og ansvarskjenslen for medmennesker hos det norske folk. Hvilke verdier er det vi formidler til det norske folk,når vi på den ene siden erkjenner denne virkeligheten og på den andre siden i allefall ikke går inn for å øke uhjelpen,snarere tvert i mot. Er det likheten og solidariteten som vi synger så fint om ? Partivenner,ut i fra erkjennelsen av at Norge mottok omtrent 10 milliarder i overføringer fra u-landene siste år,mens vi gav vel 6 milliarder,så er forslaget om å programfeste 2 % av bruttonasjonalproduktet til u-hjelp et moderat forslag. Det vil si at vi vil bruke 12 -13 milliarder årlig,og som betyr at vi nå begynner å gi mer til u-landene enn vi får fra dem. Det skulle som sagt bare mangle.Så vil kanskje enkelte innvende at vi kanskje er blant de landene som gir mest u-hjelp. Men det er jo en like håpløs målestokk som det Willoch-regjeringa er for vår miljøinnsats.Det er gapet i den virkelige verden vi lever i som må være målestokken for u-hjelps innsatsen på samme måte som det er alvoret i miljøtrusselen som må være målestokken for vår miljøinnsats. Statsministeren,miljøverministeren og en hel del andre autoriteter på området understreker jo gang på gang at fattigdommen i verden er den største trusselen mot det globale miljøet. Vi har mottoet fra prat til praksis. Mener vi noe med det,ja da programfester vi dobling av u-hjelpa. Ikke no knussel!

---

11)Repr.nr 213,Helene Granbo,Sør-Trøndelag

For første gang etter siste verdenskrig er stormaktene blitt enige om konkret nedrustning og det føles litt godt. I forslaget til arbeidsprogram sier vi bl.a. at vi vil fortsette arbeidet for nedrustning og etablering av atomfrie soner.Det er klart at vi vil være med for å få satt en stopper for dette vanviddet før vi ødelegger jorda.Vi har jo bare en jord og for at vi skal kunne eksistere her,må vi ha luft til å puste i og vi må ha rent vann. Det som jeg er redd for i likhet med flere,er utviklingen i nordområdene. Jeg tenker blant annet på vertslandsavtalen,som ikke er en NATO-avtale,men en bilateralavtale som det forhandles om i USA. Denne vertslandsavtalen vil gi USA rett til å forhåndslagre våpen og utstyr for amerikanske hangarskip og etter planen så skal det også repareres amerikanske fartøy i norske havner.Disse hangarskipene det er snakk om fører med seg atomvåpen tilsvarende tusen Hiroshima-bomber. Jeg tør ikke en gang tenke miljøkatastrofer ved grunnstøting eller havari.Og det er viktig for oss som parti å ha en holdning til dette her.Jeg ønsker ikke at Norge gir åpning for at andre nasjoner kan besøke norske farvann i fredstid med krigskjøretøy og skip som er lastet med atomvåpen.

---

12)Repr.nr 248,Roger Ingebrigtsen,Troms

I 1987 så var ganske mange partifolk glade. Da forlot AUF den gamle linja de hadde i NATO-saken. Fra 1967 til 1987 sa de ensidig nei til NATO.I 1987 så bestemte vi oss for heller å jobba innad i NATO og påvirke i positiv retning der.Den linja er mange uenige i,deriblant jeg selv. Men nå to år senere,kan jeg innrømme det at

det har skjedd så mye bra i norsk sikkerhetspolitikk,og det har skjedd så mye bra i forholdet øst/vest at det er ingen grunn til nå å være sur for at vi for to år siden forlot vår gamle linje i NATO. Likevel er det et par saker hvor Norge i årene som kommer må påvirke i enda sterkere grad.Og det første er det at her hjemme så er vi veldig flinke til å juble når det skjer bra ting i Mellom-Europa.Vi jubler over at det blir færre raketter,vi jubler lavspenning.Det er lite å juble over all den tid den lavspenningen der fører til at det blir høyspenning i nordområdene. Det er det første poenget. Mer konkret - akkurat nå så driver kongressen i USA og diskuterer om de skal ha en litt alkoholisert person som utenriksminister,men om noen måneder så kommer det en debatt som er mye,mye viktigere for Norge, da vil de konkret diskutere om en skal etablere en hangarskipbase for amerikanske hangarskip i Norge. Den saken har pr dags dato Arbeiderpartiet ingen holdning til. Jeg forlanger ikke at dette Landsmøtet nødvendigvis skal si at vi ikke vil na en sånn base,men det jeg forlanger er at vi får mer åpenhet fra Utenriksdepartementet,at vi få en åpen debatt i Stortinget om vi vil ha en amerikansk hangarskipbase langs vår kyst.Det synes jeg dette Landsmøtet skal si klart fra om. Forøvrig så burde det ikke være noen tvil,hvis vi aksepterer en amerikansk hangarskipbase,vil det bety at vi bryter med vår base-og atompolitikk.Amerikanske hangarskip har atomvåpen,får vi en base for disse skipene langs vår kyst,så er det det samme som å bryte med vår base-og atompolitikk.
Og det siste poenget,hvor lenge skal vi bare følge opp Bratteli sin doktrine fra 1973? Da sa man det,at vi forutsetter at amerikanske og NATO-skip og utenlandske skip som besøker Norge ikke har atomvåpen ombord.Den forutsetningen er grei,men så lenge vi vet samtidig at de har atomvåpen med ombord,så nytter det ikke bare å forutsette,vi må gjøre noe mer,da må vi si at vi ønsker å kontrollere om de har atomvåpen ombord eller ikke. Vi vil avkreve en garanti for det. Dette snakket vi om for to år siden på Landsmøtet. Jeg husker ikke eksakt hva vedtaket ble da. Mitt poeng er det ,at enten så må vi forlate vår base-og atompolitikk, eller så må vi følge den opp i praksis. Og praksis vil være å si at det nytter ikke bare å forutsette at de ikke har atomvåpen, nå ønsker vi å være helt sikker på at de ikke har atomvåpen med seg,og det gjør man bare ved å få en garanti.

---

13) Repr.nr 286,Thore Lauvsnes,Oslo

Regjeringen har til nå forsikret det norske folk om at EF-medlemskap ikke er aktuelt i den kommende Stortingsperiode. Den har sagt at vi må samle oss om tilpassinger til EF og det indre markedet og ikke la oss splitte opp av en opprivende strid i en tid da vi fremfor alt trenger å stå samlet.Hadde det bare vært så vel at man kunne hevde det. Saken er jo ikke uaktuell i Stortingsperioden.Vi kjenner vel reglene her,og spillereglene sier jo det at skal vi tilpasse oss eller søke medlemskap i EF, så krever det to Storting. Det krever grunnlovsendring og det krever to Storting,ergo to Storting.Og to Storting det er 8 år, så hvis vi på noen som helst måte skal få tilpasset oss dette EF-markedet å komme med i det,enten vi nå skal inn direkte eller via EFTA som det er foreslått den senere tiden,så er det aktuelt

å diskutere EF innen partiet,det blir det.Og det pussige er jo synes jeg at dette indre marked som nå skal etableres i 1992, det kommer liksom som julekvelden på kjerringa. Jeg husker godt jeg,at vi diskuterte dette både i 60 årene og i begynnelsen på 70 årene før folkeavstemmingen,at vi diskuterte Romatraktaten, dere husker det de fleste av oss,går jeg ut fra.Der står det der at det indre marked skal etableres.Og nå kommer det liksom plutselig.Den debatten vi hadde den gikk på det at vi skulle ha folkeavstemning på dette her,og det hadde vi.Og det norske folk sa nei også til det indre marked. Det sto der,det stemte vi over. Jeg stemte for den gangen jeg, i dag vil jeg stemme i mot og en av de hovedgrunnene jeg bruker det er den skjebnen Danmark har fått innen EF.Snakker jeg med danske industriarbeiderkamerater som ikke ser noe som helst positivt med dette her,og masse argumenter som de kan legge på bordet uten at det er tid til det her. Men jeg vil gjerne vite hva resten av det norske folk vil også,så det at vi nå legger opp til debatt og må legge opp til en debatt i Arbeiderpartiet,det er jeg nå overbevist om at det har vi bare godt av. Den tollmuren som vi frykter,selv om vi da ikke blir med i dette,den blir ikke større enn den er i dag, vi skal huske på det da.Og den tilpasningen som det er så mye snakk om,jeg tror at vi skal være forsiktig med å snakke om at tilpasning ikke er tilpasning liksom. Tilpasning er tilpasning til EF og det indre markedet. Det er medlemmer som er best tilpasset til det,og vi skal være best mulig tilpasset i Norge også. Og da vil jeg gjerne vite hva jeg tilpasses,eller hva som er tilpasningen,for jeg vil ikke oppdage etterpå at formen er for liten og at det ikke er plass til armer og bein der.

---

14) Repr.nr 252,Jan Henry Olsen,Troms

La meg innledningsvis si at den landsdelen jeg kom fra hadde klare standpunkter i 1972,og jeg er veldig glad for at partiledelsen har valgt den linja de har valgt.Alt er så usikkert i dag at medlemsskapsdebatt ikke står på dagsorden,og det skal den heller ikke gjøre på dette møtet her. Det som gjør at jeg tar ordet er forsåvidt det siste utspillet som har kommet når det gjelder EFTA.Jeg er veldig usikker over hva dette inneholder av fremtid for Norge. Og jeg ber innstendig om at dette spørsmålet må bli tatt opp i partiets nyoppnevnte Europautvalg så snart som mulig. Jeg ser av forhandlinger fra Nordisk Råd at man har bedt om at regjeringene i Norden kommer med forslag til hvordan man skal forholde seg til omverdenen fra Nordens sin side og det gjelder forsåvidt EFTA og EF og det ber jeg om må komme så snart som mulig.Og da håper jeg at dette utvalget kan komme igang så snart som mulig. Jeg frykter forsåvidt ikke det initiativet som er tatt i EFTA-saken,fordi det kan være en genuin innfallsport til hvordan vi skal beholde viktige deler av vår selvråderett,samtidig som vi høster de fordeler som vil være med et samarbeid i forhold til EF. Men i og med at folket er blitt usikker,fordi at det spekuleres veldig mye i pressen og det skrives som om Arbeiderpartiets ensidige mål er å skaffe oss medlemskap i EF,så bør vi komme på banen og fortelle det konkrete innholdet om hvordan vi kan takle en helt ny innfallsvinkel,og som gjør at vi kanskje vil slippe unna de mange problemene som vi vil møte fremover mot år 2000 likevel. Jeg synes den linjen som partiledelsen har kjørt på

og som står klart i motsetning til hva Høyre har kjørt på og hva nestlederen i Fremskrittspartiet har kjørt på,nemlig at vi må få en medlemskapsdebatt øyeblikkelig. Den linjen bør de være stolte av for den full oppslutning i det norske folk. Det er nemlig ingen i dag som kan ane hva EF vil bli når den er ferdig med sin egen prosess.

---

15) Repr. nr 273,Unni Lein,Oslo

Jeg fremmer et vedtak gjort på Oslo Arbeiderpartis årsmøte om konflikten på Afrikas Horn og begrunner dette:

En rekke regionale konflikter er nå i ferd med å bli løst.
I Afrika står nå to av de tre konfliktene med bakgrunn i kampen for nasjonal selvbestemmelse for tidligere kolonier,nemlig Namibia spørsmålet og Vest-Saharakonflikten foran sin løsning.
Den tredje konflikten av denne typen,nemlig Eritreakonflikten, er det fortsatt ingen løsning på. Eritrea som var italiensk koloni fikk ikke selvstendighet.FN vedtok at landet skulle være i union med Etiopia fra 1952. I 1962 okkuperte og innlemmet Etiopia landet. Siden har den eritreiske motstandskampen vokst i styrke,og eritreerne har nå kontroll over mesteparten av landet. Årsaken til at krigen fortsetter er stormaktsstøtten Etiopia mottar. En fredelig løsning på Eritrea-konflikten er en nøkkel til å løse andre konflikter på Afrikas Horn og er det beste bidraget mot hungersnød og til utvikling i hele regionen. Den eritreiske frigjøringsbevegelsen EPLF har foreslått at Eritreakonflikten løses gjennom en internasjonalt kontrollert folkeavstemming,hvor det eritreiske folk selv kan avgjøre Eritreas framtidige status.
Som folket i Vest-Saharah har fått en slik mulighet,bør det eritreiske folk også få en mulighet til å utøve sin selbestemmelsesrett.Den norske regjering ser på EPLF's forslag som konstruktivt og forslaget er støttet av LO's siste kongress,AUF's landsmøte, kvinnesekretariatet og et enstemmig årsmøte i Oslopartiet.
Norge må yte sitt bidrag til en rettferdig og fredelig løsning.
Forslag til nytt strekpunkt ligger på dirigentens bord og lyder slik
- arbeide for en løsning på konflikten i Eritrea,dette vil representere et viktig bidrag til fred og en positiv utvikling i området.

---

16)Repr.nr 267,Vidar Ovesen,Oslo

I 1983 gjorde NATO et prinsippvedtak om å modernisere sine kortdistanseraketter også kalt de taktiske atomvåpen.Begrunnelsen for vedtaket var å oppnå balanse mellom øst og vest. Klassiske argumenter som er drivkraften bak enhver opprustingsprosess i moderne tid. Modernisering av kortdistanserakettene betyr i praksis å øke rekkevidden på flere rakettyper.Dette vil eventuelt skje samtidig med at USA og Sovjet har underskrevet INF-avtale om å fjerne mellomdistanserakettene.Det er et paradoks,hvis vi samtidig med å fjerne mellomdistanserakettene ,skal utvide rekkevidden på kortdistanserakettene. Da hjelper det lite å rope hurra for nye nedrustningsavtaler,da blir det ingen reell nedrustning. Siden NATO-vedtaket om modernisering av kortdistanserakettene har det skjedd mye på den internasjonale arenaen. Den kalde krigen er forandret til tøvær.Bush og Gorbie er kommet på bølgelengde Opprustningsspiralen er gjort om til nedrustningsavtaler og

Gorbatsjov har i FN foreslått å fjerne alle de taktiske atomvåpen Det er derfor det verst tenkelige tidspunkt hvis NATO nå går ut og vil modernisere sine kortdistanseraketter. Tenk dere det kamerater,hvilket signal vesten gir ved å ruste opp de taktiske atomvåpnene. Hva tror dere Gorbie sitt svar vil være :mer nedrustning eller nye opprustningstiltak? Den politiske hukommelse er som kjent ikke lang,men man kan ikke ha glemt tidene da Reagan snakket om det onde når han mente russerne,eller da statslederne i øst og vest ikke snakket med hverandre overhodet.Denne tiden vil vi ikke tilbake til,men det skal ikke så mye til for å bryte ned tilliten som er skapt mellom øst og vest,derfor må ikke Norge finne på å gi sin velsignelse til denne moderniseringen.
Vi må ikke gå i den fellen at vi roper på balanse mellom øst og ves innenfor alle våpentyper. Det er umulig å få hundre prosent balanse på alle områder,det betyr i tilfeller at vi dreier nedrustningsspiralen nok en gang rundt. Vi har nok atomvåpen til å utslette menneskeheten mangfoldige ganger.Det burde holde. Det ville ikke være riktig at vesten svarer på Sovjets nedrustningsforslag med nye opprustningstiltak. Det eneste riktige svar vi kan gi på Sovjet utspill, er å si et klart nei til modernisering av kortdistanserakettene.Det må regjeringen gjøre og det må Arbeiderpartiets landsmøte gjøre.

---

17)Repr.nr 275,Ole Jacob Frich,Oslo

Thorvald ga oss en utfordring partifeller,og det var til å begynne å diskutere i større grad overnasjonale spørsmål. Og jeg synes også han ga oss en veldig god innføring i sin holdning til Norges rolle i framtidig overnasjonal situasjon, hvor vi får en mye sterkere integrasjon med andre land,bl.a. Europa.
Men det som er veldig spennende og som vi må diskutere sterkere i Arbeiderpartiet er på hvilke områder skal man ha overnasjonal styring og hvor langt skal den overnasjonale styringen gjøres gjeldende overfor norsk politikk. Jeg tror at det er svært mange også i denne salen som vel føler at vi nå er på gli i en politikk hvor vi ikke har klart nok definert innholdet i vår rolle i vårt forhold til EF f,eks. Fordi forholdet til EF er av helt avgjørende betydning,hvis det er slik at vi skal få en samordning med EF's politikk på mange områder,så har det betydning for distriktspolitikken,det har betydning for skatte-og avgiftspolitikken,det har betydning for sysselsettingspolitikken det har betydning for for penge -og kredittpolitikken. Det danske finansdepartementet har gjort en liten beregning. Hva vil en samordning av skattepolitikken med EF bety for inntektene til den danske stat. De gjorde en beregning som viste at man ihvertfall kunne risikere å tape 36 milliarder d.kr til statsbudsjettet på inntektssiden dersom man fikk en slik samordning. Og nå foreligger det direktivforslag i EF-kommisjonen om samordning av skattepolitikken,og hvis det er slik at vi Arbeiderpartiet og regjeringen også for den saks skyld har en tilnærmet ukritisk tilnærming til innholdet i dette samarbeidet med EF,så frykter jeg for at vi kan frata oss en veldig stor innflytelse og styringsmulighet over egen politikk.
Dagbladet hadde tirsdag denne uken et oppslag om at Gro ville ha et EFTA som "miniEF",og det var ikke overskriften som jeg ble mest oppbrakt av,men det var det som sto lenger nede i teksten. Fordi i et forslag til en slutterklæring til det statsministermøte som skal finne sted i Oslo om 11 dager,så har man altså formulert seg slik at man sier bl.a.:Vi ser for oss bl.a. etablering av et

felles europeisk marked med fri bevegelse av varer innen tollunione fri bevegelse av tjenester og kapital. Et utvidet og utdypet samarbeid med EF når det gjelder fri bevegelse av mennesker.
Og hva er det igjen da? Da er vi jo ganske langt inn i nettopp den medlemskapssituasjonen som mange har sagt,den må vi ha en klar debatt om. Og jeg minner om at Europautvalget i partiet, som ble nedsatt for et halvt år siden, har enda ikke hatt et eneste møte og jeg synes det er på tide at partiorganisasjonen får mulighetene til å diskutere disse ganske avgjørende beslutningene for vår framtid i Europa-samfunnet.

---

18) Repr.nr 34,Truls Frogner,Akershus

Min nabo på Akershusbenken spurte meg da jeg sa jeg skulle snakke om EF,skal du kaste en brannfakkel nå.
I Stortinget 7.juni 1988 var alle partiene enige om at tilpasningslinjen var Norges veg nå. Høyres ledere sa da at medlemskapsspørsmålet kunne tas opp etter 1992. Få uker etter snur Høyre uten en demokratisk behandling i partiet sitt og uten å si hva de vil med et medlemskap.Det gjør mange av våre usikre,er ikke vi vant til å mene det motsatte av Høyre.La gjerne denne fasen i EF-debatten gå mellom ukritiske Høyretilhengere og ensidige motstandere.Det er fint for Arbeiderpartiet at Senterpartiet og Høyre er motpoler.Uklarheten i hele den borgerlige leir understreker at alternativet til Arbeiderpartiet er kaos. Vi må erkjenne at for de aller fleste er andre saker viktigere enn EF nå.For EF behøver ikke å bli en vrien sak i valgkampen hvis ikke vi kludrer det til. Partiet kan meget godt vinne valget hvis vi ser på helheten i politikken og programmet for neste periode. Hva bør vi gjøre?
Jo,for det første formuleringene i programmet de er kloke,åpne og gjennomtenkte og bør ikke endres vesentlig.For det andre,vi må ta hensyn til at Norge har formannskapet i EFTA og ikke undergrave de viktige avklaringene de står overfor nå. Det er saklig og redelig oppgave å finne ut hvor langt EFTA-alternativet duger.Og etter Nordisk råds sesjon kan vi vel nå klarere se at det ikke er et alternativ,men en utvidet hjemmebane for det jeg vil kalle interkommunalt samarbeide mellom land. For det tredje,medlemmene i vårt parti og i hele arbeiderbevegelsen bør orienteres mer om det nyskapende arbeide som hele den faglige og politiske arbeiderbevegelsen i Europa holder på å jobbe med.Bl.a. det felles sosialdemokratiske programmet som skal drøftes på en konferanse i Kiel senere i mars. Vi bør vurdere hvordan indre marked og samarbeidet om hele det økonomiske området i Europa kan møtes med sosialdemokratisk politikk uansett holdning til tilpasning eller medlemskap. Og for det fjerde:Partiorganisasjonen bør bidra til å informere og kvalifisere medlemmene til en Europadebatt,og i motsetning til de partier som uten organisasjonsmessig behandling har tatt et standpunkt,så bør debatten være medlemsstyrt.Arbeiderpartiet kan bli det politiske verksted for en ny alternativ Europapolitikk. Vårt Europa er et annet enn Høyres og markedskreftenes Europa.Men de første 191 dagene bør mesteparten av innsatsen konsentrere seg om å vinne valget.Dette Landsmøtet behøver ikke forhaste seg. I oktober 1990 skal det bli et nytt Landsmøte,da er mye klarere. Usikkerhet nå det er naturlig og det må respekteres. Partiene må også gjenspeile folkets usikre følelser.En meningsmåling fra Markedsdata viste at nå er folket delt i 3 akkurat like store deler,ja-nei-vet ikke.Men spør du folk hva de tror om hva som vil skje før år 2000,så sier 3 av 4 nordmenn som har en

mening at de tror Norge kommer til å bli med.
Og akkurat det sier de i Sverige også.

---

19)Repr. nr 91, Aase Morin,Buskerud

Utenriksministerens innledning hadde også denne gangen en god balanse mellom faktisk informasjon,politisk kløkt og en maning til ansvar både for den enkelte av oss og for partifellesskapets holdning og politikk.Programutkastet bærer også sterkt preg av ansvar og det ansvar som vi som nasjonens regjeringsparti har. Og jeg vil slette meg både til utrenriksminsiteren og til programutkastet.Men jeg vil allikevel tillate meg å fremme et nytt strekpunkt under temaet - Samarbeid i Europa - og dette på bakgrunn av den fullstendige kjønnsnøytralitet som da er under dette temaet. Forslaget er som følger
- arbeide for at kvinne-og likestillingsperspektivet blir integrert ved tilpasning til det indre marked.

Dette er partifeller også en bønn om solidaritet i fra sosialistiske og faglige medsøstre i Europa.Jeg er medlem av den Europeiske faglige samorganisasjonens kvinnekomite,og de ber oss om å være med å bane vegen i vårt arbeid.Vi her i Norge og ikke minst Arbeiderpartiet blir sett på med stor oppmerksomhet og interesse, både for det vi har oppnådd formelt og reelt i likestillingssammenheng,men også for det arbeidet som ligger på beddingen i form av vedtatt program.Nettopp det å bringe inne kvinneperspektivet i Europasamarbeidet er en av de store oppgavene for de kvinner som allerede er en del av fellesskapet og dette forslaget som jeg har fremmet og dets praktiske konsekvens vil ha en fin signaleffekt og det vil styrke vår troverdighet det at Det norske Arbeiderpartiet nettopp tar opp kvinneperspektivet så alvorlig at de tar det inn i tilpasningsarbeidet. Kvinnene i nordisk fagbevegelse arbeider aktivt og målrettet med disse spørsmålene allerede.Dette forslaget er ikke formelt behandlet i Arbeiderpartiets kvinnesekretariat men jeg er medlem av det sekretariatet og det er samordnet politisk der.Jeg håper at Landsmøtet slutter seg til forslaget slik at det arbeidet som føres i de enkelte departementene både på konsekvensanalytisk basis og på politisk initierende grunnlag får da de viktige påleggene og signalene fra regjeringen.Nettopp Arbeiderpartiet har vært pionerer for mange av de rettigheter som kvinnene i det internasjonale samfunnet har oppnådd. La oss derfor ivareta denne tradisjonen også i tilpasningsarbeidet.

Dirigenten erklærte debatten om kapittel 8 i forslaget til Arbeidsprogram for avsluttet.

Dirigenten gav ordet til lederen i Reisefordelingskomiteen, Irene Hansen.Hun redegjorde for komiteens innstilling som er som følger:

LANDSMØTET 1989

Innstilling fra Reisefordelingskomiteen

Til Landsmøtet er det kommet 300 representanter som alle er med i reisefordelingen.
Representantenes reiseutgifter er dekket etter bestemmelser

i partiets lover og retningslinjer vedtatt av Sentralstyret.

Reisefordelingen utgjør kr 680,- pr representante,og komiteen ber om fullmakt til å foreta reiseoppgjør etter ovenstående innstilling.

Oslo den 3.mars 1989

I REISEFORDELINGSKOMITEEN

Irene Hansen /s/ Leder Peter K.Jakobsen /s/ Anne Marie Blomstereng /s

Rolf Jørgensen/s/
sekretær

Vedtak: KOmiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Dirigenten foreslo følgende endring i dagens kjøreplan: - Saklistas pkt.9,Innledningen om Organisasjonsprogrammet, går som planlagt kl 15.00.
Kl 19.00 starter en med Det samepolitiske manifestet,og fortsetter deretter med behandling av de oppførte saker for kveldsmøtet.

Vedtak:Dirigentens forslag ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten minnet om møte i Redaksjonskomiteen for andre politiske saker,etter dette møtets slutt.

Dirigenten orienterte om gruppefotografering kl 13.00 for medlemmer av Fellesforbundet.

Dirigenten orienterte om at det arrangeres lunsj for medlemmer av NKIF i dag.

Dirigenten orienterte om at kjøp av bilder fra landsmøtet kan skje mellom kl 14.30 og 15.00.

Formiddagsmøtet hevet kl 12.55.

Ettermiddagsmøtet fredag 3.mars 1989

Ettermiddagsmøtet ble satt kl 15.00 med Reiulf Steen som dirigent.

"Vi bygger landet" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

SAKLISTAS PUNKT 9.ARBEIDERPARTIETS ORGANISASJON I EN NY TID. FORSLAGET TIL ORGANISASJONSPROGRAM

Dirigenten ga ordet til partisekretær Thorbjørn Jagland som innledet om forslaget til organisasjonsprogram

Thorbjørn Jaglands innledning :

Da Gro inspiserte salen her etter landsstyremøte onsdag,så spurte hun hva den tvinnede pølsa der skulle forestille.Så sa jeg, forestille og forestille nysjerrigper,det får du vente med til fredagen å få greie på.
Og dere lurer vel på hva som er hensikten med denne posen foran dere,tre tlf.tråder + 1 knappenål,og det er den første fra prat til praksishandling vi skal foreta nå,det er nemlig at vi skal lage vårt eget valgmerke.Dere tar da bare ut disse 3 tlf.trådene og tvinner dem på denne måten,så får dere den som det er bilde av.Vi skal ikke gjøre noe forsøk på å sy den på nå,det kan dere gjøre etterpå. Jeg hadde dessuten ikke klart det,men jeg har hørt at LO har begynt å kalle Gro for Mor Gro,så hun hjelper meg vel etterpå.
Men dette skal altså være symbolet på samhold og det skal være valgmerket vårt.For vi må videreføre den dugnadsånden som er skapt i vårt folk,ikke bare for å få orden på økonomien,men også for å redde vårt miljø,og hvem andre enn AP er istand til å gjøre den oppgaven.
Når vår ungdomsorganisasjon AUF så klart har støttet regjeringen og partiet i denne perioden,har det selvsagt sammenheng med at en hel generasjon ungdom ute i Europa ikke har andre utsikter enn arbeidsløshet.Det kan også lett skje her.Vi ser hvordan høyre-siden har håndtert økonomiske problemer i andre land.Det eneste sikre vi vet om borgerlige regjeringer i Norge,er at de preges av indre motsetninger og at de aldri fullfører det oppdraget de har påtatt seg.Alle borgerlige regjeringer etter krigen har gått i indre oppløsning.Når Syse snakker om at valget i september skal avklare om det blir dannet en ny borgerlig regjering,er det i seg selv et bevis på den borgerlige fadesen. Hvorfor må de ha enda et valg for å avklare det? De borgerlige partiene fikk full-makt fra folket i 1985.De har ikke klart å bruke den.Nå driver de bare med småtterier,klager på NRK.Det er forresten det sikreste tegnet på at de borgerlige er på defensiven når de begynner med det 3 statsministerkandidater og ikke noen politisk plattform.En skulle tro at de hadde nok med seg om ikke de skulle begynne å blande seg opp i hvem som skal lede Arbeiderpartiet på forskjellige nivåer.Nei,saken er at hadde ikke regjeringen staket ut en så fast kurs,og hadde ikke det faglig/politiske samarbeidet mellom partiet og LO fungert,så hadde det sett ganske annerledes ut for partiet og landet. Og jeg vil takke dere som har fulgt opp ute i organisasjonen i denne vanskelige perioden.For ikke å snakke om alle de kommunepolitikerne som har gjort en enorm jobb for å følge opp den snuoperasjonen som regjeringen har satt igang.Jeg fikk en rapport partifeller,fra Porsgrunn arbeiderparti for et par dager siden.Jeg fikk nesten tårer i øynene jeg når jeg så hvilken jobb det var gjort for å kunne løse kommunens oppgaver i denne vanskelig innstrammingstida.La oss sammen full-føre den oppgaven vi har tatt på oss,og jeg føler meg helt sikker på partifeller,at regjeringen Brundtland vil i framtida og er det allerede,bli gjenstand for den samme beundring som tidligere Arbeiderpartiregjeringer. Husk at også Nygårdsvold,Gerhardsen og Brattelig ble utsatt for sterk kritikk både fra høyre og venstre. Da Arbeiderpartiet dannet sin første mindretallsregjering i 1935, var det mange som mente at det ikke kunne være partiets oppgave å lose landet ut av en krise som de borgerlige hadde skapt.

Men da Martin Tranmæl kom med de forløsende ord "Nå gjelder det at vi tar makta før andre gjør det" og partiet tok ansvaret,kom det første store gjennombruddet for Arbeiderpartiet.Og det knyttet bånd til en hel generasjon for resten av livet.I dag er Nygårdsvold gjenstand for romantisering i SV og mange andre steder. Og under Gerhardsen - da var alt så mye bedre. Jeg møtte forresten en som hadde meldt seg ut av partiet fordi han mente at Arbeiderpartiet var mye bedre da. Han var visst medlem av Venstre da Gerhardsen styrte.
Slik er det å være sosialdemokrat. Vi må ta utfordringene når de er der. Vi må gå inn i den vanskelige virkeligheten og ved hjelp av kunnskap og organisasjon forsøke å forme en bedre framtid.

Det var dette som var utgangspunktet da Marcus Thrane startet den første arbeiderforeningen i Drammen.Arbeiderbevegelsen i Norge førte videre den europeiske opplysningside.Gjennom kunnskap skulle folket selv løfte seg fram til rettferdighet.Sløret som hindret folk i å forstå samfunnet,måtte fjernes for at forandring skulle være mulig. Det gjaldt å tilkjempe seg kunnskaper for å nedkjempe privilegier.Organisasjoner måtte bygges slik at kunn-skapene kunne omsettes til handling.
Etter min mening er denne strategien mer nødvendig enn noensinne. Folk er redde for hva framtida kan bringe.Stadig flere spørsmål unndras demokratiet,blant annet fordi det kun er ekspertene som forstår dem. Mediene skaper sin egen virkelighet. Kapitalens makt øker.Det pågår etter min mening en avdemokratisering av sam-funnet.
Det er i dette landskapet av forrvirring og press mot individet at slagordpolitikere som Hagen har vunnet fram. Vi kjenner det fra historien. Når vi ikke forstår virkeligheten,tyr vi til slag-ord. Populismen får fotfeste.Hagens tale er slett ikke klar. Men den bidrar til å føre tankene vekk fra en vanskelig virkelig-het og får mange til å tro at det finnes lettvinte løsninger på utfordringene.
Jeg nevner det fordi Arbeiderpartiet må ikke kapitulere overfor dette. Vi må fortsatt bygge vår politikk på kunnskap. I et lite hefte som AOF utga i 1935 - "Et brev til en fagforeningsmann" - kan en lese følgende:"Tro ikke at det er lett å lese.Det krever arbeid,ofte meget anstrengende arbeid.Hvis du er kroppsarbeider, er du vel ikke vant til lesing og studium heller.Det gjør arbeidet dobbelt så tungt.Men gi bare ikke opp! Ta fatt på enkle spørsmål og bygg så videre på det grunnlaget."
Et liknende brev ville i dag sett ut omtrent slik:"Tro ikke at samfunnet er lett å styre.Tro ikke at reformer og forandringer kommer av seg selv.Først må du forstå samfunnet.Mange og sterke krefter som vil ha makten for seg selv,vil gjøre alt for at du ikke skal forstå.Men gi bare ikke opp."

Vi skal sammen viser at det går an å føre en rasjonell politikk i en vanskelig virkelighet.Og det går en lang linje i Arbeider-partiets historie som går ut på at vegen til samfunnsmakt går gjennom organisasjonene og kunnskap som de skaffer seg der.

Oppgaven er formidabel. I etterkrigstida har Arbeiderpartiet hatt over 40 % av velgerne bak seg.I 40 og 50 årene og delvis også på 60-tallet kjempet vi over 45 %.Men vi kjenner det alle sammen og jeg har sagt det mange ganger før,fra begynnelsen av 70-årene har vi ikke hatt godt nok tak på de unge og de voksne

yrkesgruppene,derfor kjemper vi nå om å bite oss fast rundt 40 %. Men det skal vi klare ved valget i september.Så skal vi bruke neste stortingsperiode til å bygge opp å forbedre organisasjonen, og ved valget i 1993 skal vi ha enda et sterkere grunnlag som 40 %-parti.
Ole Brum spurte en gang sin gode venn Nasse Nøff:Hva ville du gjøre hvis du skulle gå 1000 mil? Nasse Nøff tenkte seg om og svarte:Da ville jeg begynne med et skritt.
La oss starte,partifeller,vi skal gå langt!
Vi må ha 200.000 medlemmer hvis vi skal klare den oppgaven.Da må vi gå langs tre linjer:
Vi må ha flere,bedre og mer aktive bostedslag.Bostedslagene må fylles med positiv aktivitet og de må få økt innflytelse i organisasjonen.

Vi må satse mer på AUF,bl.a for å kunne ta opp kampen i utdannings-Norge,der det finnes hundretusener av ungdom.Framfylkingen må styrkes,kvinnebevgelsen har en viktig oppgave og vi må bygge ut det faglige politiske samarbeidet,styrke det og styrke organisasjonene på arbeidsplassene.Partiet skal fortsatt ha forankring i de store lønnstakergruppene.Og det er denne satsingen på både en bostedsorganisasjon,en egen ungdomsorganisasjon og det faglig/politiske samarbeidet og kampen for de sosialdemokratiske holdninge i fagbevegelsen som er selve grunnelementet i den sosialdemokratiske bevegelse.
Og det er langs disse tre linjene vi må gå.
Litt om det faglig/politiske samarbeidet.Det er jo klart at der vil rene partilag og våre arbeidsplasskontakter spille en viktig rolle ute på arbeidsplassene.Men vi skal også beholde det kollektive medlemskapet,fordi de fagforeningene som har det,gjerne vil beholde medlemskapet.Men la meg rydde opp i en misforståelse.
Bare 6 % av LO's medlemmer har et slikt medlemskap.Det kollektive medlemskapet vil ikke under noen omstendighet dekke partiets behov for rekruttering fra fagbevegelsen.
Derfor foreslår Sentralstyret i det framlagte organisasjonsprogram at det lages et nytt medlemskapstilbud for den lokale fagbevegelse Vi foreslår at også lokale bedriftsklubber - ikke bare avdelinger som nå - får mulighet til å melde seg inn i partiet,mot at de legger ved en liste med navn på personer som aktivt har sagt at de vil stå tilsluttet partiet.Det gir oss en ny mulighet i de deler av fagbevegelsen som ikke vil bruke det kollektive medlemskapet.Ved å gjøre medlemskapet individuelt får partiet flere personer å spille på.Og medlemmene får et aktivt forhold til partiet

Vi må innrømme at det kollektive medlemskapet mange steder er blitt en sovepute både for partiet og fagbevegelsen.De kollektive er ofte passive.Der partiet har mange kollektive medlemmer,er det få med indivudelt medlemskap.Ta Drammen som eksempel.Partiet har bare 600 individuelle medlemmer i en by med 50.000 innbyggere.

La meg fortsette i Drammen.For byens historie forteller hvordan utviklingen i næringslivet forandre maktforholdene.
Ved valget i 1897 feiret Buskerud Høire valgseieren med å synge:

"I Drammenselv som i fjorden med
kun Høire-bygder seg nu speiler.
Og Drammen selv? Ind i evighed
den visst som "Høireborgen" seiler."

Verken Drammen eller bygdene omkring ble noen evig Høire-borg.
For på begynnelsen av 1900-tallet skjedde det en rivende utvikling i Drammensområdet.Trelastindustrien vokste fram.Det samma gjeldt

spinnerier og bryggerivirksomhet.Det var ikke nok å ha kjøpmannskap og grosserere på sin side,og Drammen og kommunene omkring ble de første arbeiderstyrte kommunene i landet.Senere kom papirarbeidere, skipsbygging og annen industri og innledet en storhetstid for arbeiderbevegelsen i dette distriktet.Men i dag så har Høyre og Fremskrittspartiet rent flertall i Drammen. Hva har skjedd?
Jo,byen har vært gjennom en ny rivende utvikling.Denne gangen var det ikke Høyre,men Arbeiderpartiet som ble rammet. I dag går det ikke busslaster til de store papirfabrikkene,skipsverftet og jernstøperiet slik tilfellet var i 50-årene.Industrisysselsettingen er sterkt redusert.Folk reiser til Sentralsykehuset,Fylkeshuset, skolene,butikkene og varehusene,bankene og hotellene for å gjøre sin daglige innsats.
Det samme har selvfølgelig skjedd i andre deler av landet.Når vi i dag kjemper om 40 % i stedet for 45 %,skyldes det at partiet ikke har klart å få tilstrekkelig tilslutning fra voksende yrkesgrupper.Den såkalte høyrebølgen fra 70-tallet og fram til nå skylde at høyrepartiene har hatt en større andel i de yrkesgruppene som vokser. I 1977 var 45 % av alle yrkesaktive arbeidere,35 % var funksjonærer. I 1987 var dette omvendt. Så raskt har utviklingen gått.Hvis vi ser bort fra at Arbeiderpartiet ved valget i 1979 hadde et stort tap blant arbeidere som vi aldri har vunnet tilbake, er høyrebølgen først og fremst en funksjonærbølge.

Se på denne plansjen over hvordan arbeidslivet har forandret seg. Det er et problem at vi har for få aktive i partiet fra industrien, bygg og anlegg og primærnæringene som har vært vår basis.Men hvor mange har vi fra varehandel,hotell og restaurant som jo er typisk lavtlønnsyrker? Eller fra transportsektoren og finansnæringen?
For ikke å snakke om privat tjenesteyting eller som dere ser samme med offentlig tjenester som har vokst enormt.
Utviklingen i årene fremover vil gå enda raskere.Den nye industrielle revolusjonen,som vi er midt inne i,gir kapitalismen en helt ny vitalitet og fører til omfattende endringer i arbeidslivet.
Omstillingen i de industrialiserte landene er ikke skapt av den nye og aggressive høyresiden.De er bare et produkt av den nye teknologien,fordi de har klart å skaffe allianser over alt.
Høyresiden høster bare fruktene av forandringene i næringslivet.
Den nye industrien og den private tjenestesektoren vokser med rekordfart.Og den skaper store fortjenester som så pløyes inn i annen servicevirksomhet der også sysselsettingen øker raskt.
Solidariteten mellom lønnstakerne er i ferd med å bli svakere som følge av de økede lønnsforskjellene.Den teknologiske revolusjonen fører også til store folkeflyttinger.Pressområdene vokser.
De unge opplever å sitte i klemme i byområdene mellom høye boligpriser og mangel på barnehageplasser.De eldre opplever økende utrygghet og sosial isolering.

Det er i dette terrenget høyrepartiene over hele Europa har høstet sin framgang.
Derfor vil jeg understreke følgende:Vi må selvfølgelig videreføre en politikk som motvirker de store forskjeller som oppstår mellom lønnstakere og mellom regioner som følge av den teknologiske revolusjon.Derfor må vi også som organisasjon legge bak oss at vi alltid skal oppkonstruere motsetninger mellom grupper.Det må være samsvar mellom den politikken som vi fører,og den organisasjonsmessige praksis vi bruker.Hvordan skal vi kunne snakke om utjamning mellom grupper,hvis vi ikke er istand til å skape samhold mellom disse gruppene i vår egen bevegelse.Det er i måten vår bevegelse fungerer og arbeider på,at folk skal se

framtidssamfunnet ta form.
Jeg er enig i,og jeg vil sterkt arbeide for at det forandres,at de gruppene som fortsatt utgjør partiets sterkeste basis er blitt skjøvet i bakgrunnen i det politiske liv.Ingen skal være i tvil om at Arbeiderpartiet er deres parti.Men vi må også ha med oss de med utdanning og som tar jobb i det nye næringslivet som vokser fram.I framtida vil størstedelen av ungdommen ha relativ lang utdanning.Vi må ikke skyve fra oss denne ungdommen,tvert om. Hvis ungdommene i Arbeiderpartiet ikke gjør noe mer galt enn å ta seg en utdanning,så har ikke partiet noe å klage over.

Skillelinjene i samfunnet går ikke blant lønnstakerne.Arbeiderpartiet skal være lønnstakernes parti.Det avgjørende er ikke hvor du jobber,men at du er sosialdemokrat.Holdningene og ideologien skal binde oss sammen.Vi kjemper for samme sak alle sammen.

Også det nye befolkningsmønsteret må vi ta konsekvensen av.Vi blir stadig flere eldre.Fra 1970 har antall eldre over 67 år økt med 140.000 til 570.000.Partiet må ha et tilbud til dem. Vi har en forpliktelse til å ta dem med oss i partiet.

70-og 80-årene er historien om kvinnenes innmarsj i arbeidslivet. Andelen kvinnelige yrkesaktive har økt 40 til 60 %.Dette får bl.a. den virkning at mens far som familiens eneforsøger tidligere kunne ha 48 eller 45 timers arbeidsuke,har nå mor og far 75 timers uke.Folk i livsfaseklemma - de som klemmes mellom jobb og familie, barn som skal kjøres til og fra idrettsarrangementer,oppfølging i skole og barnehage - de er snart helt ute av det politiske liv. De har rett og slett ikke tid til å delta i organisasjonslivet på de premisser.

Også andre faktorer reduserer folks mulighet til å delta i politisk aktivitet. 1/5 av de yrkesaktive har ubekvem arbeidstid,dvs.at de arbeider utenom 06.00 - 18.00.1/3 har periodevis helgearbeid. Blant kvinnelige deltidsarbeidende jobber over halvparten i helgene og 3- - 40 % utenom dagtid.

Poenget er at det frivillige organisasjonsliv slik det nå fungerer for mange gir ufrihet.En blir bundet og presset i en fra før av vanskelig hverdag.De politiske partiene rammes særlig hardt fordi politikken har fått rykte på seg for å være spesielt byrdefull. En hører ofte at hvis en først oppsøker et møte,særlig hvis en er kvinne,får en straks en lang rekke verv.Du skal lese en mengde dokumenter og hamle opp med et stadig tungre ekspertvelde i kommunene.Tidligere statssekretær hos Einar Gerhardsen,Dagfin Juel,skriver i sin bok om folkestyre og byråkrati,at byråkratiseringen av samfunnet er folkestyrets største problem.Han viser til byråkratiets skrivekløe og flommen av papir og utredninger som politikerne skal sette seg inn i. Han advarer mot byråkratisk makt som finnes fra departementene og ned til den minste kommune,og som kan brukes til å fremme administrasjonens egne interesser i strid med allmenne samfunnsinteresser.
Dette skal fritidspolitikere hamle opp med i en fra før presset hverdag.
Jeg skal la dette temaet ligge her.Men jeg er helt sikker på at her finner vi hovedproblemet for alle partiorganisasjonene. Det blir ikke folk nok igjen til å drive partiarbeid,som jo er det egentlige grunnlaget for folkestyret vårt.Hvis vi ikke har partiorganisasjon,så får vi ikke noe folkestyre.

Altfor mye krefter blir brukt til å hamle opp med det økende eksperveldet. Og vi lager ris til vår egen bak ved å tro at vi øker vår makt ved å holde stadig flere møter i kommunale nemnder og utvalg. Willy Brandt pleier å referere til hva Trygve Bratteli en gang sa:"Hvis vår bevegelse en gang går under,må det være på grunn av alle møtene."
Derfor pleier jeg å si at hvis den røde arbeiderkalenderen ikke har plass nok til alle møtene,te en pause - ikke kjøp en ny og større kalender.
Som organisasjon må vi trekke konsekvensen av dette.

For det første må vi slutte med å presse folk inn i kommunale verv så fort de har meldt seg inn.Kutt ned på antall møter og verv i kommunene i stedet.La folk få jobbe i partiet.

Tilpass tilbudene til forskjellige aldersgrupper.Lag møteopplegg der også barna kan være med.Det er ikke sikkert at kl 19.00 er det beste tidspunktet.Mange kommunepartier har hatt suksess med møter på lørdag formiddag. Noen har egne particafeer der folk kan treffes når de har fri.

Dessuten:Den tradisjonelle linjegymnastikken er blitt for sidrompe Folk har forskjellige interesser.Noen er opptatt av miljøvern, andre av rock eller utenrikspolitikk.La de forskjellige interessene få muligheter i lagsarbeidet.Når folk har liten tid,har de i hvertfall ikke tid til å sitte på møter å kjede seg.

Vi må gå fra prat til praksis på alle områder.Partiet må være et tilbud og redskap som tar opp i seg folks interesser og dekker deres behov.

Etter min mening er organisasjonens oppgave følgende:
det er
- å gi flere kunnskap om organisasjonsarbeid og samfunn
- å gi medlemmene godt grunnlag for å drive organisasjonen og delta i politikken
- å gi partimedlemmene innflytelse
- å skape et aktivt fellesskap
- å formidle partiets politikk og de sosialdemokratiske verdier
- å rekruttere medlemmer

Jeg har tidligere vært inne på arbeiderbevegelsen som en opplysningsbevegelse.I 20-årene var sosialøkonomi et fag på Den Sosialistiske Aftenskole.I 30-årene satte en seg ned i studieringer og lærte seg den nye økonomiske politikken.Hvor er denne innstillingen i dag?Tror vi at den offentlige skolen kan gi tilstrekkelig innsikt i det norske samfunn og internasjonale forhold? Etter min mening er ikke den tilstrekkelig,vi må gjøre det samme som de gjorde før.Studieringen er genial som arbeidsform,vel og merke når den brukes som en del av våre tiltak - ikke som tiltak av hensyn til beretningen.De som skal jobbe sammen,bør også skolere seg sammen.Lagstyret og kommunepartistyret,bør ha en forpliktelse til å sette seg ned og skolere seg i samfunnspolitiske emner.
Og vi må oppfordre den enkelte partileder,tillitsvalgte til mer selvstudier. "Da Gestapo i 1940 kom til det vesle rommet hans for å ta beslag i hva tyskerne mente var hans formue,fant de et bord, en seng,en god stol og bøker,bøker,bøker,fra gulv til tak."

Slik skildrer Haakon Lie Martin Tranmæl i sin bok:"Han Martin var en lærd mann",sa Haakon Lie,da han på partikontoret overleverte kopi av statue Nils Aas hadde laget av Martin Tranmæl.
Vi trenger lærde ledere på alle nivåer i dette partiet,og det må vi sørge for sjøl.
Den nye A-skolen skal gi flest mulig av våre medlemmer grunnleggende skolering i organisasjonsarbeid,ideologi og kommunalkunnskap,skal være på lufta etter valget i september og vi skal lage en ny topp lederutdanning(partiets LO-skole).Særlig viktig er det å skolere opp de unge til både å ta over partiverv og offentlige verv Og tro meg.Jeg har vært medlem av AUF siden jeg var 13 år gammel og er fortsatt medlem.Aldri har jeg sett mobbing.I stedet har jeg sett den ene etter den andre få vokse.Der sorteringsskolen lærte dem 100 begrensninger,har AUF-skolen lært dem om mulighetene. Vi må gi AUFerne enda bedre muligheter til å skolere seg,for det er de som skal arve dette partiet.
Så om innflytelse.
Jeg skal fortelle en historie,vet ikke om hvordan dere liker det nå.Det var den svenske partisekretæren som var på valgarrangement Bosse Thoresen.Så ble han ønsket velkommen med følgende:Jeg ønsker så partisekretær Bosse Thoresen velkommen til møtet og gir så ordet videre til hans medhjelper Ingvar Carlson.
Vi er jo tjenere for hverandre fra topp til bånn og på forskjellige nivåer og på tvers og kryss,oppover og nedover.Jeg sier det fordi Arbeiderpartiets viktigste fortrinn i kampen om folks fritid er at vi tilbyr innflytelse over samfunnsutviklingen.Derfor er det særlig viktig at lokallagene får en sterkere posisjon i partiet.Sentralstyret har i organisasjonsprogrammet lagt fram noen konkrete forslag til vedtektsendringer som vi tror vil styrke partilagets stilling.

Vi foreslår at det er partilagene som velger utsendingene til fylkespartiets årsmøte,ikke kommunepartiet som nå.
Fylkespartiårsmøtene er svært viktige møter i partiet. Årsmøtene bør være grasrotas møter og det er partilaga som bør velge utsendinger. På den måten følger vi opp målet om et desentralisert organisasjonsmønster.

Vi foreslår å flytte landsmøtet fra våren/vinteren som vi har hatt de siste gangene til oktober i mellomvalgår,slik at organisasjonen kan trekke opp retningslinjer for partiets virksomhet,uten det presset som alltid vil ligge der når landsmøtet holdes tett opp til et valg. Mere ro over valget.

Vi foreslår at landsstyret skal brukes mer aktivt og at det skal bestå av enten lederen eller nestlederen i fylkespartiet.

Vi foreslår tiltak som skal fremme debatt i organisasjonen. Rådslag skal brukes mer aktivt i utformingen og vi skal starte et ideologisk tidsskrift i partiet.Det er jo debatten som er reformenes smie.Og det er gjennom debatt i organisasjonen medlemmene har innflytelse.

La meg advare mot en misforståelse som er i ferd med å bre seg i forbindelse med debatten.Nemlig at det å lytte til grasrota er det samme som å gjennomføre alt du hører fra grasrota med en gang.Når mange nok sier at vi skal sette ned renta,så skal vi sette ned renta med en gang. Og det er klart at dette presset nedenfra er viktig.

Einar Gerhardsen sa alltid:Lytt til bevegelsen! Det er den debatten som bevegelsen fører for å finne løsninger på de kravene som vi hører ute blant folk,som er viktig,det er det vi skal lytte til,og det er den debatten som er viktig å føre.

Dagbladet skriver at Gros tale i går forandret Arbeiderpartiet. Hun snakket om å bevare miljøet,barnehager,en bedre utdanning, bolig,trygghet for de eldre.Ja,det er jo dette som er folks drømmer i dag.På noen punkter annerledes drømmer enn tidligere, men like viktige som de drømmene folk hadde folk hadde for 50 år siden,og det er drømmene vi skal ta fatt i konkrete og som vi skal jobbe for og føre debatt om hvordan vi skal sette ut i livet.
Om aktivt fellesskap,som jeg sa var det tredje punktet og oppgaven til partiet.
Debatten skal sveise oss sammen,skape et aktivt fellesskap.Det skal også kulturen,sangen og andre sosiale aktiviteter.
Men handling sveiser også folk sammen.Handling er dessuten en overlegen form for kommunikasjon.Er det dette som har vært mangelvare i politikken:at folk ikke ser samsvar mellom ord og handling? Hvis sosialdemokratiet skal få økt tilslutning,må ikke folk bare høre om sosialdemokrati - de må se sosialdemokrati og sosialdemokrater i praksis.Det er derfor jeg sa at vi må gå fra prat til praksis på alle områder.
Den første prat til praksisaksjonen som partiet setter i gang er den som dere har sett på plakaten i foyeren her,sysselsettingen. Kampen for arbeidsløsheten er ikke bare en oppgave for Gro og de som sitter i regjeringen,det er en oppgave for alle det.
Hele organisasjonen må være med på å gjøre den jobben. Meningen er å engasjere hele vårt organisasjonsapparat sammen med AUF, AOF og fagbevegelsen i kampen mot arbeidsløsheten.
Og vi sender ut en brosjyre der vi forteller om hvordan vi skal gå fram.Men ikke i detalj,her er det opp til det enkelte organisasjonsledd å planlegge .Dette kan blant annet ses med miljøoppgavene ute.I kommunene bør partiet sammen med fagbevegelsen sette seg ned og lage planer for sysselsettingen.På fylkesnivå er det meningen å danne lignende aksjonsgrupper,og dessuten og det er kanskje det viktigste,denne aksjonen er en del av den verdikampen bevegelsen må føre for alles rett til arbeid,det er også en verdikamp.For den største faren er kanskje at samfunnet vender seg til arbeidsløsheten.Det skal vi ikke tillate.Det er vår oppgave som organisasjon å skape holdninger på dette området.
Utstillingene utenfor denne salen viser en lang rekke andre eksemplaer på handlingsorientert politikk.Glomma-aksjonen er ett eksempel.Fylkespartiene i Hedmark,Akershus og Østfold ønsket å følge Gro-kommisjonens råd om å tenke globalt og handle lokalt.Resultatene er mange.Kommunene og fylkene lager aksjonsplaner og folk kjøper fosfatfrie vaskemidler som følge av den informasjonen som ble spredd langs Glomma.
Et annet eksempel fra Bergen. På begynnelsen av 80-tallet satt en gruppe narkodømte og sonte siste del av fengselsstraffen. De tenkte:Hvilke muligheter finnes og hva skal friheten brukes til? De møtte et villniss av sektoriserte hjelpetiltak og fant ut at de måtte gjøre noe selv.De kjøpte en båt som fikk navnet Fix. Stiftelsen Fix kjøpte samme høst Sandviken Slipp og Reparasjonsverft.Stor innsats ble gjort for å få i stand slippområdet av mennesker som samfunnet ikke har hatt annet å tilby enn en månedlig sjekk på sosialkontoret.Og poenget i denne sammenhengen er:Stiftelsen bygger sitt arbeid på at den faglige og politiske arbeiderbevegelsen støtter opp.Landsbanken ga lån.Men enda viktigere er det at bevegelsen hjelper til med søknader,jobbsøking,

lærekontrakter og støttekontakter,støttearbeid på alle mulige måter.Nå rehabilterer slippen både mennesker og båter.

Verdiformidling.
Jeg mener at hvis vi skal rekruttere nye og unge medlemmer,blir de sosialdemokratiske verdiene viktig.Disse verdiene har en enorm tiltrekningskraft.Det er jo derfor at høyresiden alltid har forsøkt å villede folk når det gjelder vår ideologi.Skape en masse vrangforestillinger om hva vi egentlig står for.Aftenposten skrev for en tid siden at Jagland har forlatt sosialismen og i stedet sluttet seg til den mer utvannede demokratiske sosialisme.Her er vi ved et kjernepunkt.Det er et stort problem at høyresiden har klart å skape et vrengebilde av sosialismen.De har fått god hjelp av utviklingen i de såkalte sosialistiske land.Men vi har jo aldri anerkjent dette systemet for sosialisme.Tvert om.Avstanden mellom dette og sosialdemokrati har vært større enn avstanden mellom de borgerliges samfunnssyn i vest og systemet i de øst-europeiske land.Den viktigste verdien i den demokratiske sosialismen er demokrati.Sosialdemokratiet skiller seg ut både fra de borgerlige og kommunistene ved at vi har et mye bredere syn på demokratiet. For oss er stemmeretten grunnleggende.Men demokrati er noe mye mer enn det.Demokrati er også retten til deltakelse på alle andre områder i samfunnet.Derfor hører demokrati og rettferdighet sammen.Derfor har sosialdemokratiet vært sett på som en farlig utfordring for såvel de kommunistiske makthaverne i øst som for borgerligheten i vest.
Og jeg tror at det er langs denne dimensjonen vi vil få de viktigst skillelinjene i politikken.For det er mangel på demokrati som er problemet over hele verden. I Latin-Amerika,i de kommunistiske landene kommer de ingen veg hvis de ikke åpner for flerpartisystem og frie fagforeninger.Også i vårt samfunn er kampen for økt demokrati sprengkraften og kilden til fornyelse.Kampen for å vinne demokratisk kontroll over usynlige makthavere enten de finnes i økonomiens kommandohøyder eller i byråkratiet og blant teknokrater.Og kampen for økt rettferdighet slik at alle får mulighet til å delta.Det var dette som partiets frihetsdebatt dreide seg om.Vi spurte:Hvilke reformer må gjennomføres i arbeidstid, i offentlig sektor,i boligpolitikken og i utdanningssystemet for at folk skal få en mulighet til å bruke sine krefter og delta i samfunnet på en fullverdig måte?
Dette er ikke en avideologisert sosialisme,som Aftenposten skrev onsdag.Det er å finne løsninger i en ny tid,i tråd med sosialdemokratiske tradisjoner.Og det er kampen for demokratiet - alles rett til deltakelse - som skaper skillelinjer mellom sosialdemokratiet og de borgerlige.
La oss gå på barrikadene for våre verdier og for vår demokratiske sosialisme.
Jeg hører ofte at folk roper på mer visjoner,mer ideologi og mer Arbeiderparti.Ja,la oss løfte fram samfunnskritikken og la oss drømme om framtida.Det er kombinasjonen av harme og drømmer som bærer oss videre.Vår evne til å være i opposisjon - også når vi er i posisjon og her har organisasjonen en veldig viktig oppgave. Men la oss aldri henfalle til nostalgi.Vår ideologi virker overbevisende kun når den har sammenheng med dagens virkelighet.

Ideologi er et aktivum når den brukes til å skape mening.Uansett om de finnes innen politikk eller religion,er jeg redd de som har mot til å forvalte den rette tro.De ender alltid opp som sekt. NKP er om ikke et levende bevis på det - så er det i alle fall et bevis.

Jeg tror at holdningene er i ferd med å forandre seg igjen i vår favør.Se på resultatene fra den ungdomsundersøkelsen AUF har gjennomført.Miljøvern,helse-og sosial,økonomi og arbeidsliv, skole-og utdanning topper.Det er dette som er i ferd med å avløse "sats på seg selv-holdningen" som var så utbredt under høyrebølgen.Høyre og Fremskrittspartiet har utfordret samfunnet på en så sterk måte at de har utløst en motreaksjon.Derfor må vi ha en organisasjon som er istand til å fange opp det nye som jeg mener nå er i emning.Det er nemlig fullt mulig at dette gryende engasjementet ikke blir kanalisert inn i vårt parti.Vi kan stille oss slik,men vi bør ikke stille oss slik og vi kommer ikke til å stille oss slik,men derfor så nytter det ikke med vanetenkning. For det at folk vender tilbake til de sosialdemokratiske grunnholdninger,betyr ikke at de vender tilbake til fortidas virkemidler. Det at en igjen setter fellesskap og solidaritet høyt,betyr ikke å vende seg i mot det individuelle.Når ungdommen stiller krav om at samfunnet må ta større hensyn til det enkelte menneskes behov,er dette en seier for sosialdemokratiet.Vi har klart å skape et samfunn som nettopp gir det enkelte menneske muligheter til å utfolde seg sjøl og bruke sine egne kunnskaper.Det er kravet om mangfold som gjør den nye solidariteten mulig og også nødvendig, fordi det er det andre punktet som taler til vår fordel.Midt i ønsket om større mangfold vokser behovet for overordnet ansvar og styring fram.Det samme gjelder behovet for klar ledelse.Jeg tror folk setter veldig pris på klar ledelse i et samfunn som preges mer og mer av mangfold.Dette taler jo til vår fordel. Sosialdemokratiet i de fleste land er kjent for å kunne styre og å ha ledere som ikke kommer og går.
I motsetning til det andre alternativet som jeg har vært inne på men ikke skal dvele mere ved her.Men det er et punkt her,når de kommer på defensiven så begynner de alltid å snakke om at Arbeiderpartiet var så mye bedre før.
Var det på Gerhardsens tid at de borgerlige var så store beundrere av sosialdemokratiet? Var det på Trygve Brattelis eller Odvar Nordlis tid? Nei,saken er at de borgerlige har gjort en lang rekke katastrofale feilbedømminger av det norske folks drømmer og behov gjennom hele dette århundrede.Det må være lov å sitere den danske justisminister Krieger som i et brev til en venn i 1870 skriver:"I politiken gælder det på visse punkter ikke at have en for god hukommelse."

Men vi glemmer ikke vår historie.Vi skal føre arven fra Marcus Thrane videre inn i en ny tid.

Da jeg besøkte Einar Gerhardsen rett før han døde,var han opptatt av at partiet måtte vinne de unge generasjonene for arbeiderbevegelsen."Som du vet",sa han,"det er organisasjonsmann jeg alltid har vært".Statsmannen Einar Gerhardsen sier tilslutt at han egentlig var organisasjonsmann.Kan vi finne noen bedre forklaring på hvorfor dette partiet ble så sterkt?

Skal vi forbli sterke,må denne holdningen gjennomsyre oss alle. Og det er dere som jobber ute i samspill med alle oss andre inne i Oslo som hver dag skaper framtidssamfunnet.Derfor vil jeg tilslutt spørre som den russiske visesanger Vysotskij - han som aldri fikk lov å framføre sine sanger på TV eller i noen offisiell forsamling,fordi han kjempet for demokratiet som spurte:

"Hvem har sagt at jorda ligger øde og død?
Hvem har sagt at du ikke kan så et frø?"

La oss pløye og så,la oss innlede en ny epoke i sosialdemokratiet.

Dirigenten takket innlederen.

Dirigenten foreslo 3 minutters taletid fra og med første taler.

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten fremmet forslag om strek satt med de inntegnede talere.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Dirigenten ba om at forslag som ønsket fremmet til denne saken innleveres snarest.
Dirigrenten åpnet for debatten på Organisasjonsprogrammet,hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 49,Eirin Faldet,Hedmark

Gode,solidariske,voksne. Takk for det fine foredraget ditt,Thorbjørn Jeg ble spesielt glad for å høre at vi skulle tjene hverandre på kryss og tvers.Da er du med andre ord også Framfylkingens tro tjener.Takk skal du ha.
Det var i grunnen til de organisatoriske forslagene jeg hadde bedt om ordet,Øvre Stabekk kretslag har levert inn mange forslag.
Men det er spesielt ett som får det til å gå kaldt nedover ryggen på meg,og det gjelder et forslag som lyder på at vi reiser spørsmål om hvorvidt det er riktig å bruke ressurser til Framfylkingen i større grad. Kan man nå barn og unge på annen måte? Vi lever i en ny tid,partifeller,ja,vi lever i en ny tid.En tid med mindre samkvem mellom generasjoner,der flere barn enn noensinne lider av vanskjøtsel og omsorgssvikt.En ny tid der barn utsettes for vold og seksuell mishandling.Vi hører jo daglig om gatebarn og om misbruk av barn. Mange barn får ikke kjærlighet og kontakt med voksne mennesker i hjemmene,Tove Strand Gerhardsen sa det så fint i går da hun mente at Framfylkingen kunne være et sted der barn treffes,der barn treffer voksne som er villig til å ofre tid og å gi dem varme i et trygt miljø.Hvem er det som påvirker våre barn?Kun de godtruende og julenissen tror at det er foreldre. Nei,det er TV og video det,kamereater,og hvorfor skal ikke vi som har en så solid ideologi være med å påvirke i positiv retning. Mange som sitter i denne salen startet sin politiske karriere i denne salen.En samfunnsinteresse ble tent og kanskje interessen for medmennesker begynte akkurat i Framfylkingen.Jeg synes forslaget fra Øvre Stabekk,unnskyld at jeg sier det, men jeg synes det vitner om at forslagsstilleren ikke har opplevd den glede det er å jobbe med barn.Prøv det,dere får så mye igjen.Spør alle de flinke Framfylkingslederne i denne salen som legger ned så mye arbeid og flott innsats for morgendagens voksne.Og kamerater,ikke glem at det er morgendagens arbeiderpartivelgere.Hvis ikke Øvre Stabekk kretslag vet hva Framfylkingen arbeider med,så jeg si at jeg synes synd på dere.Dette forslag er rett og slett miljøødeleggende og bør ta hånd om av SFT.Framfylkingen er arbeiderbevegelsens barneorganisasjon.Vi har alle et ansvar for å ta vare på den.

---

2)Repr.nr 99,Tove Bøygard,AUF/Buskerud

Fra prat til praksis,det er blinkskudd for ungdom,som vil ha et friskere og dyktigere Arbeiderparti.Her har vi fått en gjennomgang av samfunnet slik det er.Det er satt opp krav til hvordan Arbeiderpartiet skal fungere i 90-årene,ikke 60-årene eller 30-årene som vi av og til kan få følelesen av.Mange unge lar være å stemme fordi de ikke ser forskjellen på partiene.Den beste måte å vise hva vi står for,er å gjøre det vi sier.Vise i praktisk handling hva Arbeiderpartiet er for noe.Folk har forskjellige interesser.Vi må møte folk på deres egen hjemmebane. Vi må treffe dem gjennom fritidsinteresser akkurat som vi alltid har nådd dem gjennom sosialøkonomisk interesse. Fritiden blir lengre og dermed viktigere.Vi må vinne kampen om folks fritid men det krever at vi har et tilbud som interesserer folk og dekker behov som de har.Derfor er det flott at Arbeiderpartiet vil finsikt og spesialisere sin egen rekrutteringsstrategi.Rockeungdom kan spille,men klarer ikke alltid å skaffe det de trenger,nemlig utstyr og øvingslokaler.Det kan vi skaffe dem.Motorungdom kan "mekke", men ikke finne areal for å bygge motorsenter.Det kan politikerne ordne. Jegern og fiskern kan skyte elg og fiske røye,men politikern må skaffe penger til kalking når fiskevannene er tomme.Småbarnsforeldre trenger barnehage og vi kan gjennom det lokale organisasjo apparatet være med på å bygge barnehageplasser.Vi må inn i folks nære hverdag,ikke bare på jobben og på skolen,men også i fritiden. Når partiet og AUF går fra prat til praksis behøver vi ikke si noe som helst.Folk har tillit til de som gjør noe,istedenfor bare å prate.Vi har lenge gått in for at det skal bygges en desentralisert organisasjon. Flere lag i boligfelt og grender. Nå blir det forslaget fulgt opp slik at det blir gitt innflytelse Lagene skal sjøl velge representanter til fylkespartienes årsmøter. Det er i partilagene det skal skje.Der skal politikken fremmes og gjennomføres i praksis.Og da er det naturlig at lagene sjøl velger representantene til fylkespartiets årlige politiske storstue.Det er et godt program som ligger her,men det blir bare virkningsfullt når det blir fulgt opp. Hvis alle partilag, kommunepartier,fylkespartier og sentrale ledd legger seg i selen og gjennomfører programmet,vil det bli mye lettere å få med ungdom.En idrettsutøver vet at det aldri blir framgang hvis han ikke har klare mål.Klare mål og bevisst strategi for hvordan en skal nå målene må til hvis en skal lykkes.Arbeiderpartiet må være glad for alt positivt som skjer,men ikke tilfreds med at det skjer positivt en gang i blant.Vi må skaffe framgang med hard jobbing hver eneste dag. Vi skal lage et miljø der folk trives. Det er ikke slik at alle kvinner og ungdom trives på alle A-møter.Likevel hører vi ofte at eldre menn sitter og lurer på hvorfor ungdommen ikke kommer. Sammen må AUF og partiet legge et ordentlig grunnlag for å skape en naturlig overgang mellom ungdomsbevegelsen og partiet.Miljøet,måten innflytelse blir forvaltet på,samhold, kulturen og organiseringen av partimiljøet blir avgjørende.La oss gå sammen om å skape et mer levende,mer aktivt,mer sosialt og derved et sterkere Arbeiderparti.

Dirigenten fremmet forslag om at alle innleverte forslag oversendes redaksjonskomiteen for organisasjonssaker.

Vedtak: Enstemmig vedtatt,og følgende forslag oversendes:

1) Laila Roel,Nord-Trøndelag:

Laga fremmer forslag på kandidater til utsendinger til fylkespartiets årsmøte.KOmmunepartiet velger deretter utsendinger.

2) Reidun Gravdahl,Oppland:

Side 1:
Strekpunkt 1. Setter nye mål ...endres til:Setter klare mål...
" 3. ...moderne virkemidler ...endres til:effektive virkemidler
" 4. Fornyer og er ...strykes.
" 6. Siste setning strykes.

Side 2:
Annet avsnitt annen setning avsluttes etter:Det kollektive medlemskapet beholdes.Resten strykes og erstattes med:"Det faglige/politiske samarbeidet skal også kunne skje gjennom arbeidsplasslag eller faglige aktive-grupper."

Side 3:
Avsnitt tre under punktet:"Arbeidslivet forandrer seg" må skirves helt om med utgangspunkt i Arbeidsmiljølovens bestemmelser om normalarbeidsdag,da det kan synes som om en har sett helt bort fra at denne loven ivaretar store lønnsgruppers interesser.

Side 13 - 14 - 15:

Viser til endringsforslaget side 2,og advarer på det sterkeste mot feilvurderingen som legges til grunn i utformingen av punktet:Partilaget på arbeidsplassene og faglige aktivgrupper. Det kollektive medlemskapet og et nytt faglig medlemskap. Forslagene er ensbetydende med redusert representasjon og oppfattes som tiltak for å hindre faglig tyngde innad i partiet. Dagens forholdsvise kontingent mellom kollektive og ordinære medlemmer beholdes.Strekpunktet på side 15 strykes.

3) Odd Rambøl,Landsstyret/Hordaland:

Landsmøtet ber Sentralstyret utrede mulighetene for å myke opp Kommuneloven,slik at det blir lettere å ta permisjon - sabbatår fra politiske verv.

4) Odd Rambøl,Landsstyret/Hordaland:

Når det sentrale medlemsregister brukes til innsamlingsaksjoner, skal midlene normalt fordeles med 1/4 til partilaga,1/4 til kommunepartiene,1/4 til fylkespartiene og 1/4 til DNA sentralt.

5) Kåre Fylling,Vest-Agder:

"Landsmøtet" tas ut som ankeinstans.
side 14-15 pkt.1 og s.

6) Per Eystein Thue,Hordaland:

Lovendringer - DNA,paragraf 7.2:
Landsstyret består av partiets sentralstyre og 2 representanter fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet.Fylkespartiets

leder skal i alminnelighet være representert i Landsstyret.

7) Torill Johnsen,Oslo:

Punkt 6,side 23:
Forslag til nytt strekpunkt:
- Det må arbeides med å utforme en form for bekreftelse(deltakerbevis e.l.) som utdeles til dem som gjennomgår hele eller deler av vår opplæring.

8) Torill Johnsen,Oslo:

Punkt 9,side 28:

Nytt strekpunkt:
- Økt internasjonalt engasjement i lokallaga kan skje ved å opprette direkte kontakt med lokal partiorganisasjon i andre land.

9) Erik S.Winther,Oppland:

Til Organisasjonsprogrammet,kapittel 7. Debatt og verdiformidling,Informasjonsarbeidet.
Nytt strekpunkt,AP vil:

Innføre årlige kontaktformer/høringer med samtlige av partiets ordførere/fylkesordførere,partiledere/gruppeledere.Dette arrangeres som lands-eller landsdelssamlinger.

3)Repr.nr 122,Reidar Nordal,Telemark

Arbeiderpartiet har et stort og godt utbygd organisasjonsnett hvor den demokratiske beslutningsprosess er helt sentral.Likevel så opplever vi at grunnleggende problemer med rekruttering til politisk arbeid også rammer Arbeiderpartiet.Vårt partiarbeid og politiske arbeid fant sin form i en tid som var svært forskjellig fra vår.Møteformene ble fastlagt for å arbeide med samfunnsforhold som var under drastisk langsommere endring enn våre.Spørsmålet er om vi har bygd opp en struktur som kan fungere som styringsredskap fram mot år 2000.Har vi greid å skape en organisasjonsform og en arbeidsform som gir den enkelte mulighet til å øve konkret innflytelse på samfunnsutviklingen gjennom politisk engasjement.Gis den parti-og organisasjonsengasjerte politiker,den kommunalt,fylkeskommunalt eller rikspolitiske engasjerte politiker muligheter til gjensidig å påvirke hverandre,utveksle informasjon og synspunkter? Eller utvikler det seg smått om senn et velde der de som har tilgang til papirene, utredningene,og forslagene fra administrasjonen og byråkratiet, at de kommer i en dominerende posisjon mens organisasjonsarbeidet visner?Slike spørsmål lar seg ikke entydig besvare en gang for alle.Men det er vesentlig etter min mening,at de blir stilt på ny og på ny.Til syvende og sist handler det om hvorvidt vårt parti kan tjene som en levende folkebevegelse også for framtida.
Eller om vi skal utvikle oss i en retning av et system der partiet mest er å regne som et nominasjons-og valgkampapparat.
Det er ikke noe mål i seg selv i å opprettholde partistruktur og arbeidsformer slik vi har kjent dem i 100 år. Det er et helt grunnleggende mål,partifeller,å engasjere så mange mennesker som

mulig i politisk,demokratisk arbeid.I forslaget til organisasjons-program står partiets forhold til fagbevegelsen helt sentralt. Det må da også være et helt klart overordnet mål å opprettholde og utvikle det faglig/politiske samarbeidet.Dette kan organiseres på forskjellige måter,slik det står i programforslaget.Det viktigste element har vært og vil væreat den gjensidige respektive respekt for standpunkter og holdninger opprettholdes og utvikles.
Vi må medvirke til at vi også i framtida er det parti som fag-bevegelsen naturlig samarbeider med.Det har vært og er krefter innad i fagbevegelsen som er uenig i dette samarbeidet.Ja sågar er dette spørsmålet reist i debattopplegget for LO's nye handlings-program hvor det står om samarbeid med andre enn Arbeiderpartiet. Her partifeller er det viktig at vi slår det helt klinkende klart fast at i vår holdning så er vi fagbevegelsens parti.

Turid Kjellmann Pedersen overtok som dirigent.

4)Britt Schultz,kvinnesekretariatet

Kvinnebevegelsen har nettopp lagt bak seg en inspirerende lands-kvinnekonferanse og det var en konferanse som vi gjennomførte på en helt ny måte.Før det så har vi hatt bak oss en organisasjons-offensiv som viste at vi på mange måter er bundet opp i et organisasjonsmønster,eller vi kan si arbeidsformer som ikke helt er tilpasset dagens behov og krav.Og landskvinnekonferansen var en sånn fra prat til praksis handling,som viste at det går fint an gjøre tingene annerledes også når det gjelder gjennomføringen av store konferanser og landsmøter.I landsmøtevesken så finner dere et hefte som heter"Organisasjonen vår i søkelyset" og den ble vedtatt på landskvinnekonferansen.I kvinnebevegelsen har vi satt oss som mål å bygge ut et bredt kvinnenettverk på alle nivåer i partiet.Og vi vil satse spesielt på å utvikle bedre kvinnebevegelse lokalt.Det vi skal gjøre er at vi skal gå ut å møte kvinnene der de er i dag,på arbeidsplassene,i utdanningsmiljøene, i nærmiljøene.Kvinnebevegelsen skal ikke isolere seg i det parti-politiske arbeid,og det er det jo heller ikke behov for lenger i dag.Kvinnebevegelsens ansvar det er å rekruttere flere kvinner til partiet,og vi skal skape kvinnepolitisk bevisstgjøring gjennom skolering og politisk arbeid.Gjennom våre "Kvinner kan"-kurs som forøvrig har vært en stor suksess,fordi veldig mange kvinner søker seg til disse kursene,så motiveres kvinner til å delta på egne premisser.Men det er også viktig at kvinnebeveglsen gis mulighet til å gjøre sin del av partijobben.Vi skal jo videreutvikle like-stillingsarbeidet og i den forbindelse er det viktig at vi får til en konstruktiv dialog og samarbeid med de ulike deler av beveg-elsen.Og jeg mener at vi i mye større grad må åpne for debatt om likestillingsproblemene på partienes møter,for det er både viktig og nødvendig at likestillingsdebatten og arbeidet som vi skal videreutvikle foregår i fellesskap.Kjønnskvoteringen har jo brakt kvinnene for fullt inn i partiet.Og det store antall kvinner som er kommet inn i våre partiorganer det er et veldig ansvar.Men det er ikke et ansvar bare for kvinnebevegelsen,det er jo selvfølgelig også et stort ansvar for partiet.For kvoteringen er jo ikke noe annet enn et virkemiddel som vi har brukt for å hente inn kvinnene til politisk arbeid.Men det om kvinnene blir værende,det er en annen problemstilling.Og i dag opplever nok kvinner at det politiske virke lite harmonerer med deres ønsker og behov.Så en av våre store organisatoriske utfordringer,det er å tilrette forholdene slik at kvinner og selvfølgelig også andre grupper som småbarns-

foreldrene gis mulighet til å delta på egne premisser og at de har lyst til å være med å gjøre en jobb for partiet.Og jeg tror at Arbeiderpartiet ville få langt flere med seg i sin virksomhet hvis vi var mere romslige,eller mere fleksibel i vår tilnærings-måte.For det skal ikke være sånn at det skal være nødvendig å gi av kall på alt annet for å kunne være med.Partiet må slutte å drive rovdrift på sine tillitsvalgte,for det er nemlig et liv også uten-for politikken,et liv som kan være verd å ta del i og som kan gi vikitge impulser til den politiske jobben som vi skal gjøre.

---

5)Repr.nr 256,Jan Arthur Hansen,Finnmark

Thorbjørn ,du snakket som en knakende god nestlederkandidat.
I sin åpningstale så sa Gro blant annet:Vi skal vinne kampen om folks holdninger og bli et flertallsparti i sosialdemokratiets andre hundreår. Jeg er helt enig,men hvordan gjør vi nå det?
Fra mitt ståsted,Finnmark,så mistet vi ca 1000 medlemmer i 1988 1/3 av medlemmene som ikke betaler sin kontingent.Få har meldt seg ut,jeg oppfatter det mere som en protest.Dette i et år hvor vi setter det organisatoriske/politiske arbeid i høysete,parallelt så begynner den negative effekt å slå ut for oss når det gjelder partiets nødvendighet av å bringe landets økonomi på fote.
En nødvendighet som også vi sluttet opp om.I tillegg får vi dessute: en ressurs og markedssvikt innenfor hovednæringen,fiskeriet.Ulike tiltak er satt inn i fjor og videre i år i et godt samarbeid med partiet sentralt.Vi merker nå at den positive effekt slår ut også hos oss .Våre velgere og passive partifeller får tiltro til oss igjen og slutter opp om Arbeiderpartiet.
Siste helg var kommunepartiene i Finnmark samlet til behandling av forslag til organisasjonsprogram.Gjennom "Åpent parti" og i forslagene har vi fått frem syn fra grunnorganisasjonen som vil danne en lest for det videre arbeid på et sosialdemokratisk grunnlag.For oss så gjennomsyres ønskene om at våre medlemmer må få følelse av at de har innflytelse i partiet, fra lagene og oppover til fremste organer i Det norske Arbeiderparti.
Vi i Finnmark arbeiderparti tar Thorbjørns utfordring på alvor. I slagordet "Åpent parti" så ligger det for oss det alvor at vi må bli mer opptatt av folket og velgerne enn av vårt eget indre liv.Stengslene som partiapparatet sjøl satte er de mest skadelige. Vi må ikke bli byråkratiets forlengede arm,men rydde oss tid til å bli selvtenkende og leve med i det samfunn vi er satt til å forvalte.Vi må alle ut på gaten i alle ledd av partiet for å markedsføre vår politikk.Gjennom personlig kontakt med våre velgere, det er ikke noen ny medisin med nærkontakt,men en medisin som har vist seg å være det beste for å oppnå forståelse og oppslutning for partiet.

---

6)Repr. nr 135,Gjørid Fosse,Aust-Agder

Det er riktig at vi er en desentralisert organisasjon og at det er vår styrke.Det føles at denne styrken ikke utnyttes ved behand-lingen av politiske problemstillinger.Sentralt organiserte "Fra prat til praksis"-aksjoner uten tilstrekkelig interesse eller engasjement lokalt,kan gi utilsiktet virkning.Lydhørhet til utsagn fra partiet lokalt vil være en viktig fra prat til praksis-aksjon. Når medlemmer i større grad føler seg hensyntatt,at det de kommer med blir seriøst behandlet,at de blir ivaretatt,da får de

interesse,deltakelse og øket tilslutning.
Det står mye godt i dette forslaget til organisasjonsprogram og jeg vil vise til tre små punkter som for meg er store.Det står på side 4 at"Partiet må være et attraktivt tilbud og redskap for de raskt økende antall eldre mennesker. Det er en stor utfordring å trekke innvandrerne med i arbeidet." Videre så står det på side 16:"Bidra til nødvendig skolering og opplæring av tillitsvalgte i AUF-lagene og Fram-lagene.Større økonomiske og menneskelige ressurser må tilføres AUF og Fram-fylkingen." Dette er så viktige punkter ,at vi må aldri glemme eller tilsidesette disse i fordel for andre saker.Uten Fram-fylkingen,de eldre og AUF og innvandrerne,så ser ikke framtiden veldig lys ut.
Videre så står det på side 22:"Samarbeide med AOF i alt studiearbei Være med å sette inn ressurspersoner til jobbing i de lokale AOF-foreningene og starte opp AOF-foreninger der dette ikke finnes." Hvis en kan oppfylle det og kanskje i tillegg øke rammene til voksenopplæring gjennom voksenopplæringsbudsjettet,da vil AOF bli det redskapet som det skal være for å ivareta arbeiderbevegelsens opplæring og utviklingsbehov,både kunnskapsmessig og kulturellt.
Aust-Agder har sendt inn noen forslag til programmet og jeg vil bare vise til dem forøvrig.

---

7)Grete Knudsen,Landsstyret/Hordaland

Det er de som har spurt om det er nødvendig å forlate politikken for å bli menneske igjen.Jeg tror ikke det,jeg tror faktisk det går an å få liv og medmennesklighet inn i partiorganisasjonen. Men vi har hatt en alt for stivnet organisasjon. Samfunnet har endret seg,det har vi oppdaget.Men da må også organisasjonen som vi skal bruke til å frem politikken endre seg.Og vi er nå lovlig sent ute."Vi må ut der folk bor",sa Gro,det er riktig.Det er der folk bor og der de arbeider vi vinner kampen om holdningene,men for å vinne den kampen,så må tillitsvalgte ha argumentene slik at vi vinner konfrontasjonene der ute.Gjennom dette programmet som nå er fremlagt så gis partiorganisasjonen en ny status.En erkjennelse av at det er gjennom hverdgasarbeidet oppslutningen,det er gjennom hverdagsarbeidet som gjøres av våre gratisarbeidere, tillitsvalgte ,gjerne på kveldstid.Det er samtidig partiorganisasjonen som alltid har vært den del som har en best utviklet følelse av hvordan det jevne folk har det.Hordaland Arbeiderparti har de siste årene lagt om sin organisasjon.Det er vel også det som har gjort at vi har hatt mot til å komme frem med en del kritiske merknader.Men vi mener at de løsningene som vi er i ferd med å finne frem øker vår kraft.Vi jobber mer ute i bedriftene,i fagforeningene,nær forbundene,vi er i ferd med å tilpasse det faglig/politiske arbeidet vår egen tid.Akkurat nå står vi overfor plagsom ledighet,men fagforbundene har sammen med partiet vårt med utgangspunkt i lokale forhold utarbeidet sysselsettingsprosjekter som vi håper nå å finne igjen i den pakken som regjeringen har lagt frem.Dette har gitt engasjement,men enda mer så har det gitt et nødvendig ansvar for selv å stille opp i en vanskelig situasjon.Jeg har så stor tro på det programmet som nå er fremlagt men jeg har noen kommentarer.For i tråd med et langt mer ansvar som nå skal ut til lagene,er da naturlig at også landsstyret og sentralstyret drøfter sin egen virksomhet.Den bør også preges av at lyttepostene høres,gjennom rådslag og gjennom bruk av mer uformelle grupper ute i regionene.Det å ta organisasjonen på alvor det bærer i seg troen på et mer vitalt Arbeiderparti,en organisasjon som er i tråd med alt det vi nå vet om organisasjonsutvikling,

og som må ta sikte på å gi makt til flere til å bli åpen til å bli djerv til å bli trivelig,ja,bli slik at folk synes det er så spennende å komme inn her for det skjer så veldig mye.Og samtidig ha tillit til at alle hver på vår måte vil arbeide for et bedre morgenland.

---

8) Repr.nr 216,Ivar Nervik,Sør-Trøndelag

Det kan sies med godt om det fremlagte forslaget til organisasjonsprogram,og det er allerede sagt mye positivt.Jeg skal ikke gjenta det som er sagt,men si meg enig i at organisasjon er vårt verktøy for å nå våre politiske mål.Jeg tror at det er viktig at vi nå setter partilagene i sentrum.Et punkt i forslaget er jeg uenig i og dette vil jeg kommentere.Forslaget til organisasjonsprogram innebærer at en skal sikre jevn og god rekruttering fra ulike miljøer.Jeg gjentar:Sikre god og jevn rekruttering fra ulike miljøer.I forslaget til organisasjonsprogram er det foreslått en lovendring i § 7,2. i Arbeiderpartiets lover som går ut på å redusere fylkenes representanter i landsstyre.Det er 23 fylkesrepresentanter i dag som nå foreslås redusert til 19.Årsaken til at dette tallet er 23 i dag er hovedsaklig at en har ønsket å være sikker på at de spesielle problemene storbyene har skal være representert også i sentralstyret.Arbeidsprogrammet vier storbyenes problemer større oppmerksomhet enn hva som har vært tilfelle ved tidliger program.Om lag 1/3 av befolkningen bor i eller i nærheten av de fire største byene,Oslo,Bergen,Trondheim,Stavanger. Storbyene har spesielle problemer å stri med.Det bør være unødvendig å peke på at det er i storbyene miljøproblemene er størst, det er i storbyene folketettheten,trafikktettheten,trafikkulykkesproblene er størst. Men like viktig å minne om er at det sosiale nettverk er løsere.Mange byer opplever nå en økende andel eldre og flere sosiale problemer blant ungdom.De sosiale kontrastene fører til at byene har flere risiko-og problemgrupper som gatebarn og rusmiddelmisbrukere.Dette gjør at vi i bypolitikken må ta i bruk andrevirkemidler enn ellers i landet og sette inn størr ressurser i menneskelig kontakt og behandling.Det er derfor uforståelig at en på den ene siden i partiprogrammet så klart beskriver problemene og problemløsningene i storbyene,mens man på den andre siden i praksis nå foreslår at storbyene nå ikke lenger skal være representert i landsstyret med et unntak,Oslo. Jeg vil meget sterkt henstille til Landsmøtet om å stemme i mot å redusere storbyfylkenes representasjon i landsstyret.

---

9)Repr.nr 246,Arne Bergland,Troms

Vi har nå fått oss forelagt et forslag om organisasjonsendring og det er et forslag som er tilpasset nye roller og nye krav. Vi vet forsåvidt at vi har vært igjennom en periode i vår bevegelse der vi har opplevd en del slitasje.Men på mange måter så føler vi det slik at vi nå er på offensiven igjen og vi skal gjøre en god valgkamp.Og det er faktisk det som jeg har tenkt å prate litt om.Selv om det er slik at vi skal oppruste organisasjonen på sikt,så er kanskje stikkordet vårt,fra prat til praksis,også tilpasset den situasjonen som en nå har der en skal gjøre et godt valg.Vi har veldig mange gode kort på hånden.Vi har lav inflasjon,vi har synkende rente,vi har en forbedret utenriks-

økonomi,og fremfor alt vi har solidariteten i fortsatt god behold i partiet.Etter det sosialdemokratiske valg i Sverige kom statsminister Carlson på TV og fortalte ganske klart at i Sverige var det partiorganisasjonen som hadde vunnet valget.Slik tror jeg faktisk det må bli hos oss og. Vi kan ikke forvente at media, aviser,radio og TV skal kjøre valgkamp for oss.Det er vi selv som nå ut i en valgkamp og føre fram det budskapet som vi tror på, og som vi mener er det beste for det norske folk.Det er vi som skal vinne valget,og det er vi som skal stråle ut den kraft og som skal smitte nedover i organisasjonen og som skal gi pågangsmot i de tusen ledd rundt omkring i det norske land. Vi kan kort spørre, hva er alternativet til Arbeiderpartiet i dag? Er det Høyre? Eller kanskje enda verre,er det Framskrittspartiet med sine holdninger til hva et solidarisk samfunn skal være.Nei,kamerater,vi har veldig mye å gå ut med i en valgkamp.Det er vi,det er vi de tusener som skal byggelandet.La oss nå sette oss ergjerrige mål og la oss nå oppfylle de målsetningene. Og jeg tror at uten at vi setter oss ergjærrige målsetningerog går inn nå i en kamp med der samme holdning og den samme innstilling som gode idrettsfolk har, så vil vi også nå et resultat.En idrettsmann som ikke har vilje til å vinne,vil heller aldri vinne og slik er det også i politisk arbeid.Så kamerater,stå på ,det er nå det gjelder,og det er nå vi skal gjøre et skikkelig valg.

---

10)Repr.nr 183,Kirsten Fossøy,Sogn og Fjordane

Eirin Faldet var inne på Øvre Stabekk sitt framlegg og jeg må si at jeg har samme frysningene som hun,og det må kvalifisere til rødt kort det Stabekk.
Jeg skal snakke om rekruttering.I dag har vi problemer med rekruttering til hele bevegelsen.Framfylkingen er vel den organisasjonen som har minst problem med å øke medlemstallet og å nyrekruttere. For medlemmene står i kø,men de venter på ledere.Framfylkingen har dessverre stor ledermangel,og det kan ha sin grunn i at Framlagsarbeidet blir nedprioritert i det politiske arbeidet.Grunnholdningene i et menneske blir dannet tidlig.De som har vært aktive i organisasjonslivet før 12 år,blir i følge undersøkelser de mest aktive organisasjonsmennesker som voksne.Framfylkingen er hele den voksne arbeiderbevgelsens ansvar.Og dersom en skaper barneaktiviteter,følger det oftest foreldre med,og vi får kontakt og dette har vi eksempel på at dette er en god måte å rekruttere til resten av bevegelsen på.Barna er avhengige av voksne ledere og skal barnas behov og rett få gjennomslag i det daglige politiske arbeidet,må voksne være med i det besluttende og vedtaksføre fora for å snakke barnas sak.Barna er fremtidens arbeiderbevegelse Lærer vi dem tidlig medbestemmelse og solidaritet,har vi gjort et politisk arbeid for de kommende generasjoner og et fremdeles levende demokrati.De av dere som kjenner Framfylkingens prosjekt "Barn og demokrati" vet hva jeg snakker om.De har det her ute på stand.Hvis ikke vil jeg anbefale dere å gjøre dere kjent med det snarest.Dessverre er det slik at mange i arbeiderbevegelsen vet lite om Framfylkingen.Vi møter til og med dem som overhodet ikke har hørt om Framfylkingen.Grunnen til dette er mange, Framfylkingen har ikke drevet tilstrekkelig markedsføring og arbeidet blant barn har tradisjonelt ikke hatt særlig høy status som politisk oppgave.Det har vært gjort mange framstøt fra distriktskontor,Lo og DNA ,og spesielt fra AOF for å bedre ledersituasjonen i Framfylkingen.Mange steder har dette resultert i veldig aktive perioder for Framfylkingen. En kommune eller

et lokalsamfunn uten Framlag vil si at den lokale arbeiderbevegelse mister den muligheten den har for å bygge sin egen framtid gjennom Framlaget.Faktum er at de ikke bare mister mulighetene de gir den også fra seg ved ikke å ta initiativ. Tidligere ble det hevdet:Vi må ikke påvirke våre barn for de må selv få bestemme når de blir voksne.Ja,hvem skal da påvirke våre barn.Vi har en brosjyre i Framfylkingen,les den.Dette er det bare vi i bevegelsen selv som kan gjøre noe med,og det er ved å gi dem tilbud gjennom vår egen barne-og familieorganisajons Framfylkingen.Til sommeren skal vi ha leir i Mosjøen,jeg inviterer dere dit.Kom og se hva Framfylkingen driver med.Vi er en glad organisasjon jeg håper dere støtter opp om oss.

---

11)Repr.nr 90,Erik Dalheim,Buskerud

Thorbjørn hadde jo en god gjennomgang av hvilken situasjon vi er i og jeg får vel da for å gi dette tidsperspektiv,vise til at jeg for min del ikke meldte meg inn i AUF da jeg var 13 år,men jeg meldte meg inn i fagforeningen som industriarbeider da jeg var 15. Det sier vel kanskje litt om at min bakgrunn for å være medlem av partiet,da også bygger på en fagforening som hadde sitt store politiske engasjement i et kollektivt medlemsskap. Jeg må si at i utgangspunktet så aksepterer jeg, det skulle bare mangle, det gode gjennomgang av organisasjonsapparatet som vi nå har fått lagt på bordet.Og det er halt klart at vi som andre i samfunnet hele vegen i behov for å tenke og gjøre ting på en måte tilpasset den virkelighet vi har i dag.Det er bare en liten detalj som er bakgrunnen for at jeg ba om ordet,og det er det som står i organisasjonsfremlegget som kan tolkes dithen at enkelte grupper som fortsatt av forskjellige grunner skulle ønske å få et kollektivt medlemskap tradisjonelt i Arbeiderpartiet skulle kanskje etter dette landsmøtet være forhindret fra det.Det tror jeg veldig uklokt.Jeg har fulgt organisasjonsdebatter i dette partiet gjennom veldig mange år og hver gang det kollektive medlemsskapet har vært oppe til debatt,så har vi endt ut i at vi har beholdt det kollektive medlemskapet for dem som måtte ønske det.Vi har altså veldig bevisst sagt at det skal til enhver tid være fagbevegelsens eget valg om man velger den ene eller den andre form og så har vi da på de landsmøter det har vært oppe til drøfting endt ut med at vi har tilbudt alternative nye tilslutningsformer.Jeg føler at hvis vi i dette landsmøtet kan gjøre det samme,så har vi tatt det nødvendige skritt for å gi ytterligere innflytelse fra de fagorganiserte uten å snevre igjen der hvor tradisjonene i enkelte distrikter er veldig sterke.Og jeg får si for mitt eget vedkommende der jeg kommer fra,så er det altså på godt vondt slik at vi har store grupper med kollektivt tilmeldte.Det kan sies mye om det,men jeg får jo også da til Drammens forsvar vise til at vi tross alt hadde flertall i byen vår helt fram til 1980.Så så helt ille er det ikke,og vi regner med at vi skal komme tilbake uansett tilknytningsform.

---

12)Repr.nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

Først takk til deg Thorbjørn,for et glimrende foredrag.Jeg må si at jeg er veldig glad for at jeg ikke er den første som hadde ordet etter deg,for det måtte jo bli som å hoppe etter Matti Nykänen,for nå fornye også den frasen.Jeg var for en tid tilbake

så heldig at jeg fikk anledning til å være tilstede på Samnemnda for studiearbeid sin årlige konferanse,den såkalte Dombåskonferanser Et av de spørsmålene som der var oppe til debatt var om de tradisjonelle folkebevegelsen,slik som arbeiderbevegelsen,avholdsbevegelsen kanskje også kvinnebevegelsen hadde utspilt sin rolle .For det første var spørsmålet er det folk i bevegelsen? Og dessuten, er det bevegelse? For vårt vedkommende så må vi vel kunne si at vi har representativt utvalg av folket bak oss,hvis vi ser på medlemsamassen i LO og partiet tilsammen.Selvom folket kanskje er noe annet enn det var i tidligere tider.Så la det første spørsmålet være besvart,det er folk i bevegelsen.Viktigere er det kanskje, er det noe bevegelse i arbeiderbevegelsen? Og da ser vi da bort fra de reformene vi har gjennomført og som gjennomføres.Jeg tenker da her utelukkende på den måten vi organiserer oss på.Da er min uerbødige påstand at vi har hatt en tendens til å stivne i et nokså statisk organisasjonsbyråkrati som virker fremmedgjørende overfor store grupper. Det er første gangen jeg er på et landmsøte, og jeg må si at jeg opplever dette landsmøtet på mange måter parallelt til dette.Jeg tror nok at vi her kunne ha en god del å lære av kvinnebevegelsen og den evne de har vist til fornyelse i så måte i den senere tid.Spørsmålet er jom vårt organisasjonsmønster egner seg for å løse dagens utfordringer.Hvis vi ser på de organisasjoner eller bevegelser om man vil som i dag har stor tilslutning ,så er det sånne organisasjoner som f.eks.Natur og ungdom,Bellona,Nei til atomvåpen eller det man kan kalle for typiske ensaksorganisasjoner.Det er klart at en slik organisasjon kan aldri Arbeiderpartiet bli.De må jo ha helhetsperspektivet for øyet. Men vi kan lære noe av disse organisasjonene ved at vi blir klart mer aksjonsrettet,ikke på den måten at vi skal bli barrikadestormere eller gjeninnføre revolusjonen i partiprogrammet, men vi må bli flinkere til å gripe de dagsaktuelle problemstillingen også sørge for å gjøre noe med dem før de får koke bort i organisasjonsbyråkratiet.Med andre ord:fra prat til praksis.
Jeg hilser det nye forslag til organisasjonsprogram velkommen i så måte.Det legger jo opp til at bl.a. grasrota blir tatt mer på alvor ved at lokallagenes innflytelse skal styrkes.
La vår politikk gjennomsyres av dette,fra prat til praksis.

---

13)Repr.nr 23,Anneliese Dørum,Akershus

Det er sider ved partiarbeidet og politikken som er så negative at mange velger ikke å være med.Jeg tenker her på interne maktkamper,klikkdannelser og personstridigheter. Dette tror jeg gjelder for alle partier og ikke spesielt for Arbeiderpartiet. Men det er et fenomen som øker i takt med at aktiviteten på lokalplanet avtar. F.eks. partilagsmøtene som er de viktigste, de er også oftes de dårligst besøkte.Liten aktivitet fører til at det er noen få,de såkalte pampene,som dominerer i partiapparatet.Og det fører til frustrasjon og mistenksomhet.Demokratisk sosialisme det betyr spredning av makt og ikke konsentrasjon av makt,og skal vi klare det så må vi alle delta aktivt der vi har mulighet til å påvirke beslutningene.Klarer vi ikke det,og klarer vi ikke å møte denne utfordringen så er jeg redd for at partiet vil miste både medlemmer og tilslutning. Det er vanskelig å ønske nye medlemmer velkommen hvis vi ikke kan tilbye et godt politisk arbeidsmiljø hvor sak teller mer enn person.Det er heller ikke lett å gå ut og verve medlemmer.Vervingen begynner hos oss sjøl og vår egen arbeidsform.Den har å gjøre med måte vi behandler hverandre på. Den tilliten vi viser hverandre er avhengige av hvor trygge vi

blir og hvor godt vi gjør jobben vår og hvor godt vi kan fremstå som et samlet parti.Og dette gjelder på alle plan,sentralt,i hvert enkelt fylkesparti,i hvert enkelt kommuneparti,i hvert enkelt lokallag.Solidaritet er ikke bare krav vi stiller for at folk skal slå ring om fellesgodene.Det er også krav vi må stille til oss sjøl i forholdet vårt til andre i partiet.Det er gjensidighet det dreier seg om og at det ikke bare er noen få som skal få hele tiden og andre som hele tiden skal gi.Først når det ligger til grunn,kan vi sammen gjøre en god jobb for Arbeiderpartiet. Først da kan vi være sikre på å vinne valget til høsten.

---

14)Repr.nr 219,Laila Roel,Nord-Trøndelag

Thorbjørn sa i sin innledning at grunnlaget for det politiske arbeidet det skal være organisasjonen vår.Det var det veldig mye tidligere,kanskje litt mindre nå,men det er helt riktig,det er slik det skal være.Det er årsmøtene i kommunepartiene og i fylkespartiene som skal være de politiske verkstedene for det arbeidet som skal trekkes opp i kommunestyrene og fylkesting sånn som dette landsmøtet trekker opp arbeidet for den praktiske politikken som skal føres.Med bakgrunn i det så er det vanskelig for meg å være ubetinget enig i at lagene skal velge sine representanter til fylkespartiets årsmøte.Jeg vil begrunne hvorfor jeg er uenig.De aller fleste lagene har en representant på årsmøtene sine.Og de fleste lagene velger naturlig nok sin leder,og lederen er i dette tilfellet en mann. I vårt fylke så kunne vi nå ha risikert å få et årsmøte med 90 menn og 20 kvinner.Da får vi en situasjon hvor kvoteringsregelen vår brytes.Kvoteringsregelen i seg sjøl er ikke viktig,det som er viktig er det at det er kvinner og menn på dette årsmøtet.I Nord-Trøndelag så har vi faktisk praktisert omtrent det som det er lagt opp til i organisasjonsprogrammet,så vi er veldig like i prinsippet.Men vi har gjort det slik at lagene våre fremmer forslag til utsendinger til fylkespartiets årsmøte til kommunepartiene,som så velger.Og vi har lagt et forslag på bordet her,som er i tråd med det vi gjør.
Jeg tror at på viktige steder der politikk skal avgjøres,der det skal legges planer for fremtiden,der skal begge kjønn være representert.Vi kan bare se på den politikk som vår utmerkede regjering gjør,og der kan dere se at det er mange kvinner.Derfor ønsker vi å fremme dette forslaget og vi håper at redaksjonskomiteen ser på det,vurderer det og pga kjønnskvoteringen tar hensyn til det.

---

15)Repr.nr 119,Egil Kristensen,Vestfold

Den nye NRK-sjefen har skrevet en bok med tittelen "Vi er alle sosialdemokrater". Den boken ble nok skrevet før han ble NRK-sjef så det er ikke en betroelse om akkurat slik som tradisjonen er i NRK,men det er en bok som forteller noe vesentlig om norsk samfunnsutvikling og også hvorfor Det norske Arbeiderpartiet har et rekrutteringsproblem,og hvorfor det er en hovedsak for oss i årene framover å diskutere.Nå merker vi på dette landsmøtet at det er stor samstemthet og det er relativt bred tilfredshet med det arbeidet som partiet gjør for øyeblikket.Og jeg tror nok at vi kan trekke fram tre forhold som forklarer den holdningen som er nokså utbredt: 1)De borgerlige forsøket i første halvdel av åtti-

det endte nokså dårlig.Det må vi kunne si uten å si noe spesielt stygt om våre motstandere,det er en relativ objektiv observasjon, de fikk ikke noe greie på det og de hadde gode muligheter.

2)Vi er realister i vår bevegelse.Vi vet at regjeringen er i mindretallsposisjon og vi ser at de anstrenger seg i rimelig grad for å presse fram de standpunkter vi har prioritert.Og vi er kjenne at de må gi litt slakk og at vi ikke kan få til alle ting.

3)Men når det er rolig i partiet nå,så er det også fordi vi er litt få,og det har nok festet seg hos litt for mange i det norske samfunn at gjennomsnittsalderen er 65 år i Arbeiderpartiet og det er jo ikke sant.Det er noen som tror at vi alle sammen har vært med i 25 år også,men det er heller ikke sant,men det er for mange som tror dette,partifeller.

Vi er for lite ute og viser oss,viser hvor unge og friske vi er. Vi er for glad i å gå på våre egne møter og snakke om vår egen prektighet.Nå er det all grunn til å snakke om den,for det er stort det arbeiderbevegelsen har skapt i Norge,men det er da fordi vi var tusener og vi har den glede å være med der og det skal vi være ydmyke og takknemlige for.Og så skal vi forsåvidt skryte av det som er skapt i den bevegelsen,men ikke av oss sjøl eller som personer.Men vi må ut,og jeg tenker på det noen ganger,at noen av de beste vi har nå,som statssekretærer,partisekretærer og litt av hvert,noen av dem ble kastet ut av kontoret til partisekretæren i 60-åra.Nå skal ikke jeg gå å lete etter noen som Jagland skal kaste ut,han er en stor og sterk mann så han hadde nok greid det,men jeg tror at vi må skape litt mer fruktbar uro i Arbeiderpartiet.Jeg tror at vi som dette organisasjonsprogrammet sier,vi må ut og møte Bellona eller andre,og vi må være klar over at de tankene som Thorvald Stoltenberg glimrende ga uttrykk for idag,de deles av store grupper av norsk ungdom som ikke kommer til Arbeiderpartiet. Og det partifeiler,det er alvorlig.Men det er også en stor og givende oppgave.Forøvrig er jeg uenig i at landsmøteavviklingen forandres og at lokallagene velger utsendinger.

---

16)Repr. nr 139, Kåre Fylling,Vest-Agder

Vi har en organisasjon som vi er stolte av,vi har en organisasjon som vi er glad i,vi har en organisasjon som fortjener å bli tatt vare på. Med jevne mellomrom har vi sett ulike innspill for å endre denne organisasjonen og gjøre partiet mer strømlinjet og mer tilpasset den tiden vi lever i. Hver gang har vi sett at partiet har fortsatt etter de gode,gamle hovedlinjene.Småjusteringer har blitt godtatt,men hovedformen er alltid blitt holdt. Forslaget til organisasjonsplan inneholder ikke noe revolusjonerende nytt,men for små og mellomstore kommuner vil prioriteringen og danning av partilag skape en del arbeid og nytenkning som også vil ta litt tid,så det vil ta noe tid før dette kan gjennomføres. Denne omleggingen vil også tvinge frem en ny type medarbeidere, tror jeg,i partiet.Og vi må i den forbindelse være villig til å gi denne en status i partisammenheng.Organisasjonskomiteens innstilling inneholder mange og gode elementer for et bedre og mer aktivt parti.Jeg kan nevne styrking av lokalorganisasjonene med partilag,styrking av det faglig/politiske arbeid og økt satsing på skolering.Dette er satsing på partiorganisasjonens viktigste ressurs,nemlig medlemmene. Innstillingen inneholder likevel element som kan svekke betydningen av viktige deler av organisasjonen, og det er kommunepartiet.La ikke kommunepartiet bli et sideordna

organ.Kommunepartiet må fortsatt administrere kommunepolitikken og velge utsendinger til fylkespartiets årsmøte.Jeg vil her vise til Aust-Agder Arbeiderpartis forslag vedr.§ 2,og jeg ber om at landsstyret støtter dette forslaget.
En annen skjønnhetsfeil i innstillingen er angående suspensjon og eksklusjon.Det skal ikke være lett å bruke disse virkemidlene og ankemulighetene må være reelle.Et landsmøte er ikke av mange grunner egnet som ankeinstans,og jeg er enig i innstillingen og foreslår at landsmøtet tas ut som ankeinstans,det gjelder pkt.1 og 3. Det er opp til oss å gjøre partiet til et sosialt og politisk samlingssted i lokalmiljøet. Klarer vi dette kan vi også vise at vi kan ta en del av fellesansvaret for storsamfunnet. Vedtar vi dette er det opp til oss å sette organisasjonsprogrammet ut i livet og skape et mer levende parti.

Reiulf Steen overtok som dirigent.

17)Repr.nr 04,Arne Michaelsen,Østfold

Det hevdes av mange at vi i Arbeiderpartiet har en aktiv,god og velsmurt organisasjon hvor mange er engasjert i partiarbeidet og det er riktig.Men det forhindrer oss ikke i å gjennomgå vår organisasjon.Derfor er det gledelig at vi nå skal vedta et organisasjonsprogram som skal bringe aktiviteten et godt skritt fremover.På denne måten får vi konkretisert flere mål vi tidligere har pratet om,tenkt på,men ikke har fått realisert.Det er mye vi kan gjøre bedre for at medlemmene vil finne det mer interessant å være med i praktisk partiarbeid.Gjennom flere år har det vært hevdet at det er bedre å spre aktivitetene ut i lokalmiljøet enn å arbeide i store partilag.Derfor er det viktig at man i organisasjonsprogrammet fastslår at vi må øke aktiviteten på lagsnivå. Imidlertid må vi ikke bare se på folketallet i boområdene,men også vurdere ut i fra andre forhold,f.eks.geografiske avstander og ikke låse oss til de befolkningstall som er nevnt i programmet. Når organisasjonsprogrammet trekker frem områder som vi må styrke innsatsen på,så bør det ikke være tvil om at det er i bomiljøet, på arbeidsplassene og blant ungdommene vi må intensivere arbeidet. Partilagene må være aktive i bomiljøene slik at vi kan være det politiske supplement til velforeninger og grendelag.Ofte ser vi at andre organisasjoner her tar opp saker som det ville vært svært aktuelt for et partilag å arbeide med.På arbeidsplassene må vi gjennom faglig/politisk arbeid styrke kontaktnettet,og at dette blir benyttet aktivt for gjensidig informasjon og slik at vi i fellesskap kan viser at Arbeiderpartiet er en folkebevegelse som blant annet vil finne nye politiske løsninger.Det kollektive medlemskapet må vi ikke gi slipp på i forhold til de fagforeninger som i dag er tilmeldt oss.Og de må verken heller være noen B-lag i organisasjonen. På den annen side vil en ny tilknytningsform for klubber og foreninger som ønsker medlemsskap med navngitte medlemmer og som danner lag eller grupper,være et fint supplement til dagens ordning.Ungdommen som er framtida i partiet må vi også gi langt bedre vilkår enn i dagens situasjon.
AUF må styrkes,og helst burde vi hatt en AUF-sekretær i alle distrikter av en viss størrelse.For ungdom må det også gis andre tilbud enn bare politisk virksomhet,slik at man kan kombinere møter med tiltak ungdommen vanligvis er interessert i.Dette arbeidet bør også kommuneparti og lag ha et ansvar for.Det er mange sosialdemokrater vi ikke har med som medlemmer,derfor bør den aktivitetsløsning vi legger opp til i dette organisasjons-

programmet ,det vil være et verktøy vi skal benytte for å få flere med oss.
For de er der,det er opp til oss!

---

18)Repr.nr 265,Inger Lise Husøy,Oslo

Slik som jeg ser det så kan jeg velge mellom to strategier for framtida når det gjelder likestilling.Og i all enkelhet litt sånn spissformulert kan en vel si at det ene alternativet er å øke %-andelen for kvoteringen i favør av kvinnene.Det andre er å skolere menn i kvinnebevegelsen politikk og tenkning.
Og jeg tror det siste er mest sannsynlig.Som leder av kvinnebevegelsens studiråd så oppfordrer jeg på det mest instendige om å øke likestillingsarbeidet også i skoleringssammenheng.
På den måten så kan vi få en nødvendig politisk integrasjon mellom de ulike deler av partiet.Avsnittet om likestilling i organisasjons programmet viser tydelig at forfatteren ikke har skjønt bæra når det gjelder likestilling.Men det var et godt forsøk. Og han er sikret friplass på kvinnebevegelsens videre kurs.Jeg håper at kvinnebevegelsens organisasjonsprogram kan erstatte dette kapitlet.
Denne debatten har vist at vi trenger flere medlemmer og flere velgere,men da må vi også oppføre oss annerledes. Vi kan ikke oppføre oss som vi er i en frimurerlosje,med ritualer og strenge regler for opptreden før du blir akseptert. Fra prat til praksis må vise at vi er et åpent parti,og at det er spennende og interessant å jobbe med politikk.Og da må vi bedre den politiske kultur.
For jeg tror at mange ikke kommer til oss fordi at vi oppfører oss skremmende og maktarrogante. Vi må overbevise folk,og det gjør vi ved å menneskliggjøre og ufarliggjøre den politiske kulturen.

---

19)Repr.nr 89,Arne Kåre Os,Oppland

Jeg har en etterlysing,jeg etterlyser en større sammenheng mellom organisering av partiet og organiseringen av den offentlige virksomhet.

---

20)Repr.nr 165,Per Eystein Thue,Hordaland

Det er positivt,viktig og nødvendig at vi med jevne mellomrom gjennomgår egen organisasjon,ser om den er et tjenelig redskap for det politiske virke og gjøre de nødvendige forandringer som vi ser må til.Derfor er forslaget til program et godt grunnlag for gjennomtenkning og videreutvikling.Jeg vil ta opp tre forhold her som jeg vil stille spørsmål ved.Det første er det direkte valget fra de lokale partilagene til fylkesårsmøtene. Vi har et ønske om å styrke partilagene,og det er flott.Men vi savner i utredningen de praktiske konsekvensene av dette forslaget.
Noe har vært nemnt tidligere.Hva med reguleringen av størrelsene av fylkesårsmøtene? Den politiske storstuen i fylket må være knyttet til praktiske forhold som bl.a. antall utsendinger.
Det skal velges i forhold til antall medlemmer i de lokale partiavdelingene,men hvordan skal man regulere dette og likevel oppnå de intensjonene som man har med forslaget.Det har vært nevnt forholdet med det kjønnskvoteringsmessige,hva med reguleringen av

disse forhold.Og så et viktig spørsmål for større kommunepartier, hva med deltakelse på fylkesårsmøte for tillitsvalgte i kommunepartiene.Skal dette gå gjennom tilsvarende aktivitet i partilagene? Er dette i samsvar med at vi skal være et mer familievennlig parti,en mer familievennlig bevegelse. Den någjeldende ordning som vi har er tjenlig i de større kommunepartiene,hvor det er behov for koordinering og hvor det er representantskapet i kommunen som velger etter forslag fra partiavdelingene.Så det er ikke direkte følt problem,heller ikke fra lokallagenes side.
Det andre spørsmålet som jeg vil ta opp det er dette som Sør-Trøndelag tok opp i forslaget med å redusere Landsstyret med fra 23 til 19 representanter. Fra Hordaland så foreslår vi å styrke fylkenes stilling slik som AUF har gjort i sin organisasjonsplan og foreslått 2 representanter fra hvert fylke. Dette vil være med å styrke Landsstyrets distriktvalgte,det vil også kunne ivareta disse bymessige interessene som var nevnt i fra Sør-Trøndelags side.
Og det siste punktet,det å flytte Landsmøtet til et mellomvalgsår for å få ro til trekke opp langsiktige retningslinjer.Trenger vi denne roen?

Permisjonssøknader:
Dirigenten refererte følgende permisjonssøknader:

Repr.nr 091,Aase Morin,Buskerud,søker om permisjon fra landsmøtet 4.mars pga spesielle familievanskeligheter.

Repr.nr 281,Oddvar Bråthen,Oslo,søker om permisjon fra landsmøtet 4.mars for å delta som foreleser på et faglig seminar.

Vedtak: Permisjonene innvilges.

Debatten fortsatte med:

21)Repr.nr 76,Erik S.Winther,Oppland

Gjennom forslaget til organisasjonsplan er det ment å gi bevegelsen ny giv,det er ment å styrke grunnplanet.Like viktig er det etter min mening å styrke kommunikasjonslinjene mellom grunnplanet og de høyere sjikt.Denne kontakten eller oppfølging,respons,er ofte ikke tilfredsstillende.I sitt engasjerende foredrag innrømmet Jagland kommunene og kommunepolitikerne noen rosende ord.Ja,det er sjelden kost for kommunepolitikerne,det er kommunepolitikerne som dere kanskje vet som setter den sentralt vedtatte politikken ut i livet i praksis. De må forsvare den,de føler virkningene direkte på kroppen.Det er ikke ofte vi får godord. Hvem tror dere har tatt omstillingen? Ikke godord men tvert i mot vanligvis er du gjort til skyteskive også dessverre fra sentralt hold,fordi vi ikke hurtig nok får satt politikken ut i livet.Jagland sa noe i likhet med dette:Dere som jobber ute i samspill med oss som jobber sentralt - dette er vårt høyeste ønske.For ytterligere å bedre kommunikasjonslinjene og styrke dette samspillet har Oppland Arbeiderpartis årsmøte enstemmig fremmet følgende forslag: Arbeiderpartiet vil innføre årlige kontaktforum/høringer med samtlige av partiets ordførere,fylkesordførere,partiledere/gruppeledere.Dette arrangeres som lands eller landsdelssamlinger.

Jeg håper at det overlevere redaksjonskomiteen,jeg håper også at forsamlingen når den tid kommer slutter seg til en ny form og en

ny mulighet til å bedre kommunikasjonslinjene i fra dem som skal sette ut livet politikken, de arbeidsmaurene som bærer lasset på ryggen.

Det foreligger ytterligere to permisjonssøknader:

Repr.nr 231,Geir Waage,Nordland og repr.nr. 240,Erling Stien søker om permisjon i dag fra kl 17.30 og ut møtets forhandlinger i kveld,grunnet møte i Samferdselsdepartementet.

22)Repr.nr 254,Bendiks H.Arnesen,Troms

Først takk til Thorbjørn for et engasjerende innlegg.Jeg vil si at etter å ha hørt den innledningen så kan jeg nesten ikke vente med å reise hjem og gå i gang med nye oppgaver i partiarbeidet. I fra en del partifolk i dette landet så har jeg blitt fortalt at nominasjonsmøtene til kommunevalg er de partimøtene som er best besøkt i hele 4-års perioden.Det forteller meg at de andre partimøtene vi har og som er like viktige er for lite engasjerende og for lite spennende i forhold til de som skal møte.Skulle det ikke være mulig å gjøre diskusjonen om en egen framtid like interessant som f.eks.bingo.Mens bingohallene fylles til trengsel av gamle og unge,så er det vanskeligere å rekruttere folk til politisk arbeid. Det er tre ting som fortsatt må stå sentralt og må få en større plass dersom vi skal makte rekruttering.Først og fremst må AUF bli aktivt på hvert eneste nes i dette land.Vi må få startet AUF-lag over alt.Dette må vi gamle travere sørge for å hjelpe til med. Unge må få troen på at innsats nytter.I min kommune har vi hatt et aktivt AUF-lag siden i 1966 og sjøl er jeg et produkt av det. Det andre vi må satse på er lokal innflytelse,det å gi alle muligheter til en meningsfylt deltakelse i det politiske arbeid ut i fra egen interesse og uansett hvor de bor.De må også se at det blir resultater av det politiske arbeidet de driver.Sist,men ikke minst, så må vi ikke glemme kulturen i bevegelsen.Tenk hva vi har hatt på dette landmøtet uten underholdningen,Tove Karoline og Tryggve, og det må vi føre inn i kommunepartiene,i partilagene og over alt. Vi har sikkert mange små ToveKaroliner og Tryggve'r rundt oss hos oss alle.Jeg tror at skal vi vinne valget nå og i framtiden så er det nettopp disse tingene vi må satse på,og partiet sentralt har nå lagt grunnlaget for oss,nå skal vi bare hjem og gjøre jobben.

---

23)Repr.nr 226,Per Bårdsen,Nord-Trøndelag

Først skal jeg lese et lite dikt:
"Vi er de tusener som bygger landet,det ble oss kjært i dagens strid
Vi bar det fremad i savn og armod,nå bygger vi den nye tid."
Vi sang jo det i sted.Jeg vil si noen få ord i forbindelse med forslaget til organisasjonsprogram.Først vil jeg takke for et veldig fint og interessant foredrag,tusen takk,Thorbjørn. I det fremlagte forslaget ligger det mange fine tanker.Jeg vil her bare nevne noen få punkter. For det første har jeg vært sekundaarbeider, jeg er lærer,jeg er veldig glad for at det i dette forslaget er tatt med både lærere,funksjonærer og andre lønnsmottakere.
Og så punktet om styrking av skoleringen av partifolk.Det er veldig bra.Kunnskap er den letteste byrden man har. Og så til punktet om at lokalplanet skal være ideskaper.Ideen skal komme der-

fra,for det er jo tross alt de som har skoen på som kjenner hvor der trykker. Men hovedtemaet heter:Fra prat til praksis- ja,da er det at kravet om - det er et slikt fint tysk ord som heter fingerspitzgefühl - og tovegskommunikasjon er viktig. Medlemmene nedover i organisasjonen må få tilbakemelding på at de er opptatt av blir tatt seriøst uten at hvert enkelt grasrotønske kan gjennomføres hver gang .Men partiet i alle ledd må jo lære seg til,og det håper jeg at vi får til med dette,å lytte til tanker og ideer som kommer fra grunnplanet når ideene også bygger på grunnholdninger som solidaritet.Når vi skal arbeide i partiet fremover må vi tenke like mye med hjertet som med hodet.Det er sagt at politikk er det muliges kunst,det er også det umuliges kunst og det å ville noe. Jeg tror at vi både kan og vil.Jeg håper og tror at vi kan lykkes med de hovedtankene i det nye forslaget.Jeg ønsker oss lykke til med det videre arbeid.

---

24)Repr.nr 31,Anniken S.Huitfeldt,Akershus

Har dere noen gang tenkt på hvor sære vi er,hvor opphengt vi er i gamle regler om hvordan vi skal drive vårt partiarbeid.Når folk ønsker å delta aktivt i Arbeiderpartiet så tror jeg at det er fordi de ønsker å være med å forandre verden.De ønsker å skape politikk. Mne istedet så føler folk at de må tilpasse seg vår sære partikultur for i det hele tatt å kunne delta.Det er riktig som mange har sagt her tidligere i debatten at Arbeiderpartiet er det partiet som betyr mest i norsk politikk.Vi har rett og slett mest makt.Men jeg tror av og til at vi virker litt for tunge og store og stolte av vår egen fortreffelighet slik at folk blir skremt Hvert enkelt medlem betyr liksom ikke så mye,hvert enkelt medlem har liksom ingen oppgave.For arbeiderbevegelsen må det alltid være et mål at alle får lov til å delta,at alle får lov til å jobbe med de sakene i organisasjonen som de selv er opptatt av.Vi må derfor få liv i de lokale partiavdelingene slik at folk får anledning til å delta.Når mange hevder at ledelsen i Arbeiderpartiet går i utakt med grasrota,så tror jeg en av grunnene til det er at vi diskuterer alt for lite politikk i hele organisasjonen. Rett og slett i mangel av politiske oppgaver så bruker vi alt for mye tid og ressurser på indre personstridigheter.
Det er riktig at hvert enkelt partilag får større gjennomslag hvis de jobber med saker i sitt eget nærmiljø.Og det gjør arbeidet meningsfylt,men jeg er likevel uenig med de som sier at partilaga nesten bare skal ta seg av lokale saker.For det å diskutere politikk på lokalt plan det er med på å skape en politisk bevissthet, og det å være med å diskutere saker som har med internasjonal politikk å gjøre og som har med nasjonal politikk å gjøre det er med på å skape et ideologisk engesjement også i det lokale partiarbeidet. Partilagenes direkte representasjon på fylkespartienes årsmøter vil være et viktig virkemiddel for å få mer politisk debatt i organisasjonen.Internasjonal politikk skaper politisk bevissthet.Debatt om regjeringens politikk skaper også politisk bevissthet,og det er nettopp politisk bevissthet vi trenger for å drive en god lokalpolitikk.

Bjørn Loge søker om permisjon under kveldsmøtet i dag.
Vedtak: Permisjon innvilges.

25)Repr.nr 160,Ole Lysø,Hordaland

I Hordaland startet vi snuoperasjonen i partiet for 4 år siden og vi startet med den delen vi anså som den viktigste,forholdet til fagbevegelsen.Etter flere runder med informasjon og motivasjon overfor alle ledd i arbeiderbevegelsen kunne vi ta fatt på en ny måte å arbeide faglig/politisk på i 1987.Ved utgangen av 1988 kunne vi konstatere at vi hadde klart det vi forventet på det faglige/politiske området.Fylkespartiet pekte ut sine representante og fagbevegelsen sine til et likeverdig samarbeid.Møtene inneholder stort sett, protokoll,skriv og neste kurs,de er nå borte fra sakslista.Istedet gikk vi aktivt ut på arbeidsplassene og fikk igang dialoger mellom politikere og faglig tillitsvalgte.Særlig har det virket som om fagbevgelsens folk har sett positivt på at saker som rører seg rundt om i de faglige miljøene nå kan tas på sparket uten den vanlige byråkratiske behandlingsmåten FPU jobbet etter tidligere og som gjorde at fagbevegelsen ikke brukte FPU.At det nytter med slikt faglig/politisk samarbeid har ikke minst den siste tiden vist oss.I Hordaland har verken fylkespartiet eller LO i fylket sittet og ventet på forslag til tiltak for å avhjelpe ledigheten.I fellesskap har vi gått aktivt ut til de lokale organisasjonsleddene både i partiet og i fagbevegelsen,spurt om råd om forslag til tiltak som kan skape arbeidsplasser.Resultatet av henvendelsen har resultert i et positivt samarbeid med bl.a. kommunalminister Kjell Borgen.Parallelt med strakstiltakene arbeider også faglig/politisk utvalg med en langsiktig strategi der vi engasjerer hele arbeiderbevgelsen på en ny og annerledes måte, der vi har tatt i bruk samvirketanken på å få gjort ting sammen. Før jul satte vi ned gro-grupper for næring under den velklingende vignetten:"Næringslivet skal blomstre og vi skal konkurrere med kvalitet som drivkraft". I dag er gruppen i full gang med å engasjere kommunepolitikere som igjen er i gang med å innhente opplysninger gjennom kommunens planer for framtiden,offentlige etater,institusjoner på alle nivåer i samfunnet.Jeg har tro på vår måte å jobbe på,det samme har en rekke andre i lokalmiljøene og i dag står faglig/politisk tillitsvalgte nesten i kø for å ta del i snuoperasjonen i samfunnet.De lanserer ideer og og konkrete forslag.Ved å sette krav til innsats fra hver og en av oss vil vi få en felles framtid der arbeid for alle igjen er en selvfølge. Vår oppgave skal ikke være å kritisere,men å finne frem til løsninger som våre tillitsvalgte som skal ta avgjørelsen kan bruke positivt til beste for alle.

---

26)Repr.nr 250,Jan Elvheim,Troms

Jeg er glad for at vi har fått et dokument som understreker viktigheten av faglig/politisk samarbeid. Det er et dokument som viser en veg å gå som vi har jobbet med tidligere,men som vi ikke har fått til å fungere så godt ute.Fra sentralt hold har det kommet retningslinjer på hvordan det faglige/politiske skal foregå,men vi har ikke klart å oppfylle det ute i distriktene.Jeg mener at det må være et mål for oss å få en arbeidsplasskontakt på hver eneste bedrift i hele vårt land.Men skal vi få det til så kreves det et enormt arbeid av alle ledd i vårt organisasjonsapparat. Vi oppdager vel det vi som jobber med faglig/politisk arbeid i grisgrente strøk at når vi kommer i fra fylkesplanet og nedover så er det store problemer med å få det faglig/politiske arbeidet til å fungere.Det kommer av, ender opp med at vi har for lite ressurser til å sette i gang vårt arbeid.Det blir ikke prioritert

i små bygde for å få de kontaktene som vi ønsker.
De signaler som nå er kommet i forbindelse med det organisasjonsprogrammet som vi har fått oss forelagt og som jeg går ut fra blir vedtatt så noenlunde som det er lagt fram,det forplikter alle ledd i vår organisasjon,ja,det forplikter hvert enkelt kommuneparti hvert enkelt partilag til å være med på denne jobben.
Hvis vi klarer å få det til,hvis vi klarer å få det gjennomsyret slik som vi ønsker det i dette programmet,ja,så tror jeg det vil være en styrke for vår bevegelse.Ja,vi vil igjen være i den posisjon at vi får faglige tillitsmenn til å være villige til å stå på for partiet,vi vil igjen få kandidater som er villig til å stille seg til valg og å la seg bruke av vårt parti.Her legger partiet opp til en retningsline som jeg tror er meget god.Men jeg må dessverre innrømme at at i de siste årene så har jeg møtt en viss tendens fra ankelte fagforbund at de ikke skal være med på den politiske galoppen.Og jeg tror det er et signal til LO,at vi må få LO også til å komme mer på banen,vi må få hvert enkelt forbund til å være mer villig til å gå ut og si til sine medlemmer at de skal satse på faglig/politisk samarbeid.Vi skal gjennom ved å satse på et parti,løse de samme samfunnsproblemene som vi har og som vi ønsker å løse.Så kamerater,jeg oppfordrer både partikamerater rundt omkring fra hele landet og de fagforeningsfolk som er tilstede og de forbund som er tilstede,vis en bedre holdning til faglig/politisk samarbeid fremover.

---

27)Repr.nr 73,Reidun Gravdahl,Oppland

Fra 1887 var faglig og politisk arbeiderbevegelse ett.
Senere ble det en deling,den ble lett,
for vi sto fremdeles sammen om krav i ett og alt
selvom en del av kravene for borgerskapets makt lett falt.
Selv i dag så har vi samarbeid for å få til god fordeling,
men om kollektivt medlemskap er det mang en mening.
Her i organisasjonsrådslaget står det svart på hvitt,
at denne typen medlemskap vil noen nå bli kvitt.
Gjøkungen har i redet fløyet inn og hveser mot beboerne:
"Se til og forsvinn".
Fagforeningene får med dette redusert representasjon,
vi må trekke ut av dette kun en enkel konklusjon.
Faglig tyngde innad i partiet forhindres skal,
det skal reduseres fra fagforeningen i partiets stall.
Slike ord setter oss i forsvarsposisjon
for å verne om vår allerede magre representasjon.
Selv om faglige partilag og aktivgrupper dannes kan,
vil ingen kunne nytte kollektivt tilmeldte etter denne da'n.
Men dere er vel med meg når jeg sier:Slett disse linjene,
la oss ha en mulighet
til å stå kollektivt tilknyttet det er som dere vet,
kun et mindretall i partiet som har slikt medlemskap,
men hvis disse få blir borte vil det bli et tap.
Med dette vil kanskje toppen vokse,
men hva hjelpder det når bunnen faller ut,
da er det nokså sikkert at vår storhetstid tar slutt.
Kjære partifeller,lytt på oss i dag,
la oss beholde kollektivt medlemskap og stå på samme lag.
Selvom kontingenten er litt mindre er det til behag
gjennom samarbeid og tilskudd av mange slag.
Vi blir et fattig parti hvis det såes splid

i det som gjennom år er oppbygd av arbeidsfolk med flid.
Organisasjonsrådslaget er i mangt ganske bra,
men det må nok til litt omarbeiding sier vi i fra.
For en del er uforenlig slik som representasjon i fra fylkeslederne hva med kvotering i Landsstyre-posisjon?
Så ta litt tid og se på hva som er sendt inn her
og spesielt viktig mener jeg det er,
at hensynet til grunnplanet her blir lagt
for vi skal jo vinne valget til høsten,har vi sagt!

Jeg vil da be om det blir tatt hensyn til forslaget som står i hefte 8 på side 2.

---

28) Repr.nr 205, John Olav Wiggen, Sør-Trøndelag

I forslaget til organisasjonsplan er det sterkt fokusert på en desentralisert partiorganisasjon med stor vekt på aktiviteten på lokalplanet.Bostedslaget skal settes i sentrum,mer innflytelse og ansvar skal tillegges partiorganisasjonen sentralt.
Partilagene skal bli konkurransedyktige om folks fritid.Jeg er enig i dette og det må til om partiorganisasjonen skal fungere.
Det er igjennom disse lagene at folket i lokalsamfunnet skal påvirke sin egen livssituasjon og sin egen og sine barns framtid.
Det en må diskutere er hvordan partiorganisasjonen videre skal bygges opp.I organisasjonsprogrammet er det sagt at årsmøtene i fylkespartiet skal gjøres til en politisk storstue i organisasjonen.Tidligere bestemmelser om at kommunepartienes representantskap eller medlemsmøte velger utsendingene til fylkespartiets årsmøter etter forslag fra partiavdelingene faller nå bort.
Istedet foreslås at vedtektenes § 2 endres slik at partilagene selv velger utsendinger direkte.I tillegg foreslås i § 4 at AUF's fylkeslag ,samt fylkespartiets kvinnesekretariat skal velge minst 5 representanter hver.DNA har i dag 3200 avdelinger.Målsetningen er å utvide bostedslagene med 1200.Totalt vil da DNA ha 4400 avdelinger.Jeg tror at vi med dette her forslaget er i ferd med å lage en politisk storstue som vi ikke er tjent med.
For å sikre kjønnskvotering vil jeg tro at hvert partilag må velge minst 1 kvinne og 1 mann som utsending.Det vil i dag si at det må velges minst 6400 utsendinger til fylkesårsmøtene på landsbasis etter oppfylt målsetting med antall bostedslag vil antallet utsendinger ha økt til 8800.Fordelt på landets fylker vil dette i snitt si 440 utsendinger pr fylke.Vi er i såfall i ferd med å lage en fylkesårsmøteforsamling som vil sprenge alle rammer både økonomisk og rent praktisk.Spørsmålet er hvor skal vi holde møtene våre,og hvem skal betale.For Sør-Trøndelag så har vi 150 partiavdelinger og det betyr at antall utsendinger har økt fra 165 til minst 300.Det vil også gi seg skjeve utslag for representasjon fra ellers sammenlignbare kommuner,eksempelvis har vi i Sør-Trøndelag kommuner med flere partilag og kommuner med bare et partilag.Det er blitt slik ut fra forholdene i hver enkelt kommune og ut i fra hva partiet i hver enkelt kommune har vurdert det best i sin situasjon.Ut i fra dette vil vi støtte det forslaget som ligger i fra Aust-Agder om at § 2 ikke endres.

---

29) Repr.nr 37, Knut H.Hagen, Akershus

Dette landsmøtet har til behandling og vil vedta en rekke programposter,uttalelser og andre forslag som vil være et godt grunnlag

for å utforme den praktiske politikken som skal sikre Arbeiderpartiets regjeringsmakt i 90-åra og flertall i fylker og kommunestyrer.Arbeiderpartiets største utfordring i denne sammenhengen blir utviklingen av organisasjonen,samtidig som vi innser at 90-åras kamp om samfunnsmakten blir hardere.
En organisasjon bedømmes etter det den gjør og ikke minst etter det den ikke gjør.Arbeiderpartiets ansikt utad er våre tillitsvalgte og aktive medlemmer.Det betyr at de har et stort ansvar.Jeg synes man i organisasjonsdokumentet på en fin måte har fått fram de utfordringene vi står foran.Ikke minst når vi ser det sammen med understrekningene i pkt.6 - 9 hvor det i samtlige punkter slås fast at viktigheten av at ting forankres lokalt,at ansvar legges lokalt,hvor det er understreket behovet for målrettet studie- og skoleringsarbeid,og hvor det videre er understreket hvor viktig kampen om holdningene gjennom lultur-og informasjonsarbeid er.
Mange og skolerte medlemmer som samtaler med folk,er Arbeiderpartiets medium.Derfor bør vi styrke samtalene,heter det.
Jeg synes dette er gode og viktige presiseringer,men partifeller, konklusjonene i de forslag som fremmes tar ikke nok hensyn til de utfordringene som så godt er presisert.Det er ikke nok med aktive bosted-eller lokallag,ting må koordineres.
Kommunepartienes plass i helhetsbildet må styrkes og kommunepartienes rolle som pådriver og støtte overfor den enkelte tillitsvalgte i arbeidet med å løse utfordringene,må prioriteres.
Kommunepartienes rolle som grasrota i vår organisasjon i utøving av partienes praktiske politikk,og som grasrota som selger og forsvarer utad av våre representanter i såvel fylkesting som i regjering og storting,må ivaretas.
Dette leddets plass må hensyntas og gis rettmessig påvirkningsmulighet av vår samlede politikk. Men ved valg av landsstyre tas det ikke slike hensyn.Det er ikke nok at fylkespartiet er representert. Det neste leddet må også få et visst antall representanter.
Slik forslaget nå ligger,vil det mangle representanter fra partiets reelle grasrot,dvs.kommunepartiene. Vi er flinke til å understreke at helheten er viktig,og at ting henger sammen, at lenken ikke er sterkere enn det svakeste ledd.For at kommunepartiene ikke skal bli et svakt ledd i lenken,må utviklingen av denne delen av organisasjonen prioriteres og gis en mer fremtredende plass i helhetsbildet. Vi vil rekruttering,nå må vi tørre en ubrudt organisasjonskjede.Ved valg av fremtidige landsstyrer, må vi ta hensyn til dette.En forventer at landsmøtet er seg denne utfordringen bevisst og gjør de nødvendige tilpasninger ved sluttbehandlingen av dokumentet.

---

30) Odd Rambøl, Landsstyret/Hordaland

Først vil jeg takke Thorbjørn for foredraget og for ledningsstumpene som jeg har tvinnet.Jeg skjønner jo hva de har drevet med på partikontoret de siste ukene,de har måttet sitte og småklipt slike ledningsstumper for å få dem ferdig til landsmøtet.
Og jeg går ut fra at alle registrerte at den travelt opptatte partisekretæren ikke vet forskjell på en knappenål og en synål, det er en synål i posen,Thorbjørn.
Det er ergerlig med så kort taletid,for da må man konsentrere seg om det man er uenig i.Og jeg vil kort si at jeg er uenig i den reduksjonen som her foreslås av landsstyret,jeg synes snarere man

bør øke den distriktsmessige representasjon.Jeg sier nei til den svekkingen som jeg mener de legger opp til når det gjelder kommunepartienes stilling og jeg er også uenig i den flyttingen som man foreslår for årsmøtene.Akkurat nå er jeg noe veldig sjelden tror jeg,en permittert kommunepolitiker. Jeg har innvilget meg selv 3 måneders omsorgs-og velfersperdspermisjon for å kunne være hjemme hos familien.Det var veldig lurt. Og dette er brudd på denne permisjonen at jeg er her i dag.Men det som slår meg er at det er sunt av mange grunner,og det jeg lurer på nå er om jeg ikke skulle forlenge det med 3 måneder til,og egentlig så kunne jeg tenke meg at det ble et sabbatår ut av dette her.Og jeg lurer på om det ikke ville være en god ting for kommunepolitikere,for kanskje politikere på alle nivåer,at man fikk anledning til å tre litt til side,uten at man trenger å si nei til en 4-års periode.Sånne abstinenssymptoner eller hva det er,kan kanskje bli for harde hvis man er borte så lenge.Men jeg tror at dette kunne gjøre det noe lettere å fungere som kommunepolitiker og fritidspolitiker.
Jeg har sendt over et forslag,men jeg vil foreslå dette:At landsmøtet ber sentralstyret utrede mulighetene for å myke opp kommuneloven, slik at det blir lettere å ta permisjon evt.sabbatår fra politiske verv.
Jeg tror dette er noe vi bør se på,fordi jeg tror at vi alle kan ha godt av å tre litt til side,tre litt ut og se hvordan det er å være et normalt fungerende menneske uten all denne møteflyinga som vi har.
Det gjeler økonomi.Man oppretter nå et sentralt medlemsregister. Det gir muligheter til å samle inn penger og derfor har vi foreslått at når det sentrale medlemsregister brukes til innsamlingsaksjoner,jeg tror nemlig at det kommer til å skje,skal midlene normalt fordeles med 1/4 til partilagene,1/4 til kommunepartiene, 1/4 til fylkespartiene og 1/4 til DNA sentralt.Det er nemlig godt mulig ut fra det kontingentsystemet som man nå legger opp til,og det kan da bety en hyggelig overrisling av hele organisasjonen med litt penger her og litt penger der,og ikke bare evt.på toppen til dem som sitter på registeret.

---

31)Repr.nr 280,Torill Johnsen,Oslo

Jeg fortsetter der forrige taler sluttet,for jeg vil gjerne komme med noen både positive og negative merknader til de forslagene som her er framlagt.
For det første så sier man i programforslaget at man ønsker å desentralisere organisasjonsmønsteret og få det nærmere der hvor folk begynner å engasjere seg.Når det gjelder kontingenten gjør man det motsatte. Jeg vil bare presentere det tankekors at når jeg for ganske mange år siden meldte meg inn i Handel og Kontor så gikk jeg og kjøpte månedsmerke hver måned.Det ga en form for kontakt og en mulighet til oppfølging. Da jeg meldte meg inn i partilaget mitt så betalte jeg kontingenten direkte der,som også ga en nærhet.Nå får vi en melding om postgiroblanketter som er ikke innbetalt av de som er våre medlemmer og som vi da kanskje kan ta et initiativ for å følge opp.Jeg lurer på om vi kanksje mister noen medlemmer som ved feiltakelser ikke får disse meldingene fordi det blir organisert på en annen måte. En ytterligere sentralisering av kontingentinnkreving har sine fordeler,men jeg vil også be om at man vurderer hvordan skal nærheten og oppfølgingen fortsatt skje. Et sentralt register,dersom det blir utnyttet,vil ha mange fordeler og vil kunne brukes på mange måter,det må drøftes nærmere.

En ting som kan skje er at man sender informasjon direkte til alle partimedlemmer,en annen mulighet er at når man finner et gitt antall på et sted,kan komme med forslag på opprettelse av nye lag. Dette er utfordringer for oss og de bør drøftes nærmere av komiteen her på landsmøtet og i organisasjonen ellers.
Det neste punktet jeg føler at vi bør engasjere oss på er opplæring og skolering. Vår læring i organisasjonen har generell nytte. Hvis man sammenligner organisasjonsmenneskene i samfunnet utenfor oss,så har de en stor fordel i forhold til de som ikke er engasjert i samfunnet.Opplæring i organisasjon er ikke bare det å være aktiv politisk,men det har med å formulere ord og det har med å være aktiv.Det er fordeler som vi bør oppgradere å kunne gi bevitnelse på at folk har vært igjennom.Det gjøres i fagbevegelsen og det gjøres i AOF.Jeg tror også partiet bør stå seg på å kunne gi en form for kvittering når man har deltatt,at man har vært aktiv og hvorfor dette er en viktig innsats.

---

32)Repr.nr 82,Ivar Grindstuen,Oppland

Når jeg tar ordet så er det for å utdype det forslaget fra Oppland Arbeiderparti som ble presentert av Erik Winther.
Og hvorfor gjør jeg det,jo fordi at det er ofte vanskelig å få gjennomslag for et forslag som ikke er innkommet i riktig tid slik at delegatene kunne sette seg inn i det og har funnet betydningen av forslaget.Det vil sikkert være enkelte som stiller spørsmål om hva det er vi vil oppnå med slike samlinger.
Til det så er det følgende svar:Det er vi på lokalplanet som er den viktigste samarbeidspartneren for å gjennomføre de tiltak og de forslag som blir foreslått fra sentralt plan.Det er vi som er det organet som best kjenner hvor skoen trykker. Slike landsdelssamlinger med ordførere,partiformenn og den sentrale ledelsen i partiet sentralt,vil gi et godt grunnlag for å styrke og utvikle tillitsforholdet mellom de lokale og de sentrale plan i partiet.
Tilbakemeldinger fra grasrotplanet må være viktige meldinger å få for vår sentralledelse,og fremfor alt så tror jeg det vil skape et bedre tillitsforhold til våre vèlgere.Jeg vil derfor be redaksjonskomiteen følge opp det forslaget i organisasjonsprogrammet, og jeg vil be landsmøtet støtte forslaget når det blir votering over det. Det vil sikkert her bli reist spørsmålet om det er økonomisk forsvarlig med slike samlinger.Til det må jeg si at jeg tror det blir kostbarere for vår bevegelse at slike kontakter ikke blir skapt.De som måtte falle for fristelsen for å avvise et slikt forslag,de tror jeg i ettertid har tatt på seg et stort ansvar for framtiden i vår bevegelse.Hvis jeg ikke husker helt feil,så har vår utmerkede sekretær Jagland vært inne på det samme. Dersom jeg skulle huske feil,så må det være fordi at jeg synes denne saken er så viktig at jeg ønsket at partisekretæren hadde fått det med i organisasjonsprogrammet.Det er viktig å skape en god kontakt med de utøvende organ og det organet som sitter på toppen og kanskje sitter i det lengste laget, og grasrotplanet.

---

33)Repr.nr 39,Ove Kjølstad,Akershus

Organisasjonsprogrammet prøver å sette lokallaget i sentrum.
Man skal satse på kvalitet og unngå å spre kreftene på for mange aktiviteter.Men er det ikke nettopp det motsatte dette programmet legger opp til.Man satser på å opprett flest mulig lokallag

dette er ikke kvalitet men kvantitet. Og er det ikke nettopp spredning av kreftene som er lagets oppgave? Laga skal engasjere seg i lokalpolitikk og rikspolitikk,drive rodearbeid og studiearbeid og har man ork skal man engasjere seg i pensjonistarbeid, kvinnearbeid,kulturarbeid. Men har man ork? Jeg tror nei.
De som er aktive fyller først og fremst opp de kommunale vervene, for dette er verv som gir direkte innflytelse direkte i politikken og er kanskje godt betalt.Partivervene blir et venstrehåndsarbeid. De begrensede ressursene vi har blir brukt til å fylle opp en del administrative verv som sekretærer og kasserere.Hvis vi skal fylle opp alle disse vervene,så har vi ikke ressurser nok igjen til å drive med politikk. Jeg tror det er for mange sånne verv. Og skal vi følge opp det som Thorbjørn sa istad i sin innledning, så tror jeg det er en misforståelse å opprette for mange nye, tradisjonelle lag,lag som er både byråkratiske og trettende. Faktisk har jeg opplevd mange ganger at det er flere medlemmer på styremøtene enn på medlemsmøtene i enkelte lokallag. Vi må bli mer uformelle og mer ubyråkratiske hvis vi skal trekke til oss nye medlemmer.La de som vil drive debattforumer og arbeidersamfunn, kulturgrupper,politiske og ideologiske tenkegrupper,pensjonistgrupper,studiearbeid få gjøre det,ikke nedless dem med masse andre arbeidsoppgaver.Tilpass deretter organisasjonen til engasjementet,ikke tilpass engasjementet til organisasjonen.La organisasjonene bli prosjektorientert eller enssaksorientert og ikke grin hvis det forsvinner noen tradisjonelle lokallag,for dette partiet ble ikke skapt for at vi skulle skolere kasserere,ikke noe negativt om kasserere,men dette partiet ble jo skapt for å skape politikk.

---

34)Repr.nr 15,Inger-Christin Torp,Østfold

Det er et godt organisasjonsprogram som er lagt fram til behandling. Vi trenger den debatten som forslaget har ført med seg.Alt for mange kommunepartier og lokallag glemmer å diskutere organisasjonsarbeidet.Utfordringene i organisasjonsarbeidet vårt er mange og store,de blir ikke mindre i tiden som kommer. Nettopp derfor er det viktig at vi tar et tak og blåser liv i alle ledd av partiorganisasjonen.Vi har en viktig jobb å gjøre.Vi har tatt det første skritt fra prat til praksis.Grunnlaget er lagt for å fortsette frammarsjen.Arbeiderpartiet skal være en nærmiljøorganisasjon for de mange,et tilbud og redskap som skal finnes i alle lokalmiljøer og hvor det er plass til alle.I programforslaget foreslås det at fylkespartienes årsmøter skal sammensettes av representanter valgt direkte av lagene. Dette er et godt forslag.Vi kan se for oss sprudlende politiske verksteder som meisler ut framtidas politikk. Lokallagenes rolle og betydning i organisasjonen vil bli betraktelig styrket.Med dette forslaget blir laga reelt de viktigste organisasjonsleddet.Det i seg selv at alle partilag,AUF-lag og kollektive fagforeninger blir representert på fylkespartienes årsmøter vil garantert føre til en bredere debatt,preget av liv og gnist.En tidligere taler var redd for å ødelegge kjønnskvoteringen,men representasjonen skal jo være etter lagets medlemstall, så den faren bør ikke overskygge det positive i forslaget.Tilslutt vil jeg komme inn på Framfylkingens rolle.Enkelte av de innsendte forslagene til organisasjonsprogrammet stiller seg noe tvilende til Framfylkingens rolle i vår bevegelse.I likhet med flere andre i salen blir jeg skremt når slikt kommer på trykk.Vi må ikke være i tvil,det å satse på Framlag er i seg selv en god investering i

framtida.Framfylkingen driver ikke tradisjonell partipolitikk, men oppdrar barn til å bli samfunnsbevisste mennesker.Er det galt?Nei,det er bra.Framfylkingen gir holdninger av varig verdi. La oss unne også kommende generasjoner å få disse holdningene til fellesskap og solidaritet.På lang sikt legger vi gjennom en sterk Frambevegelse grunnlaget for et sterkt og godt ungdomsarbeid gjennom AUF.Vegen fra Framfylkingen til AUF er ofte kort.

Dirigenten erklærte debatten om Organisasjonsprogrammet for avsluttet.

Forhandlingene tok pause fra kl 18.00.

Kveldsmøtet fredag 3.mars 1989

Kveldsmøtet ble satt kl 19.05 med Reiulf Steen som dirigent.

"Gryr i Norden" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

SAK: ARBEIDSPROGRAMMET 1990-93 - FORTSATT
SAMEPOLITISK MANIFEST

Dirigenten ga ordet til leder i Samepolitisk utvalg,Reidar Nielsen, som innledet om forslaget til samepolitisk manifest.

Reidar Nielsens innledning:

Siden det er første gang i Arbeiderpartiets historie at et landsmøte behandler et samepolitisk program særskilt,så vil jeg tillate meg å henge opp et skal vi kalle det for et historisk tapet, i innledningen med et sitat:
"Lapperne har hverken hatt vilje eller evne til å bruke sitt språk som skriftspråk.De har ingen evne til på egen hånd å heve seg opp til et høyere kulturtrinn uten veien gjennom norsk språk og kultur...
De få individer som er igjen av den Lappiske folkestamme er nå så degenererte at det er lite håp om forandring til det bedre for dem.De er håpløse og hører til Finmarkens mest tilbakesatte og usleste befolkning,og skaffer den største kontingent herfra til våre sinnsykeasyler og åndssvakeskoler."
Så skrev skoledirektøren i Finnmark i et brev til kirke-og undervisningsdepartementet i mai 1923.Han gjorde dette som en reaksjon på et utspill fra Arbeiderpartipolitikeren og den samiske pioner, Per Fokstad fra Tana,da denne foreslo opprettelse av samisk folkehøgskole.
Det manglet heller ikke tidligere på kulturelle dødsdommer for den samiske kultur.Prost Andreas Gjølme i Varanger kom i midten av 1880 åra med følgende karakteristikk:

"Lappefolket er et barnefolk i mer enn en henseende.De står som folk på barnets umiddelbare,naive,uutviklede standpunkt.Og det er fornorskningens formål at bringe dem fram til manns modenhet - om dette da er mulig."
Eksemplene kunne forfleres.De peker alle i retning av at også Norge var smittet av den rasemessig-og kulturelle hovmot som preget europeiske og nord-amerikanske kulturer langt inn i vårt århundrede Og som vi dessverre fortsatt kan finne spor av igjen i verden i dag.

Det økonomiske syn om den sterkestes rett og utviklingens foredling,smittet også over på det kulutrpolitiske synet.Fremmede kulturer som ikke passet inn i dette mønster,ble ansett som primitive og mindreverdige.I dag kan vi nok se at det fantes nyanser i det historiske nildet,og at en del av den holdning som man dengang hadde,skyldtes uforstand og manglende kulturell innsikt.Det gjør det hele forklarlig,men ikke forsvarlig.
Vi har ingen grunn til å se på denne delen av Norgeshistorien med noen stolthet.Den samiske kultur i Norge ble av mange - også av datidas fremste vitenskapsmenn - vurdert som mindreverdig og moden for den historiske avfallsplass.Noe som også de to sistater fortelle noe om.
Bare den samiske kulturs egen livskraft,og det faktum at en del av kirken klart innså at det ikke var mulig å utbre evangeliet uten ved bruk av samisk,sørget for at samiskhet overlevde denne kulturelle Fimbulvinter.I dag kan man ikke gjøre annet enn å undre seg over at man i norske forordninger gjorde bruk av samisk på skolen regelrett forbudt.Og at man også for eksempel tok i bruk jordloven i den samme saks tjeneste,ved å forordne at man ikke kunne få kjøpt jord av staten i Finnmark uten å beherske norsk.
At fornorskningspolitikken rammet denne folkeminoritet,trenger man ikke å betvile.Hans Opstad,samen som ble en av Finnmarks mest dynamiske ordførere etter krigen,fortalte en gang i et avisintervju,at han gikk tre år på skole i Porsanger uten å forstå hva det hele dreide seg om.Gløgg som han var,fulgte han imidlertid nøye med lærerens gjennomgang av leksa på norsk,og gjenfortalte den neste dag på norsk - uten å fatte innholdet i hva han framsa.

Den kulturelle nedvurdering svidde.I sine selvbiografiske bøker forbanner den samiske forfatter Matti Aikio ofte sin store ulykke - - det at "han var født av et galt folk,og på et galt sted på Guds grønne jord".
I dag føler vi oss noe beklemt over et slikt tilbakeblikk. Kanskje spørres det om hva som skal være hensikten med å rippe opp i slikt? Den samme hensikt som når arbeiderbevegelsen minnes tida da en norsk økonomisk overklasse behandlet arbeidere og småkårsfolk med det største fravær av forstand og medmennesklighet. Historia skal lære oss en del om marsjretningen framover. "Barnefolk" i 1885."Et tilbakesatt og usselt,degenerert folk" i 1923. I 1987 gikk en film seiersgang på norske filmlerreter. Ja,den ble til og med nominert til Oscar i Hollywood."Veiviseren" - laget av en same fra Finnmark,handling fra samisk kultur,samisk sagnverden,samiske skuespillere i de fremste roller,og med samisk som innspillingsspråk.Samme året tok den første samiske professor Ole Henrik Magga,sin doktoravhandling i sitt morsmål.
Historien tar ofte de mest uventede vendinger.Og et kulturfolks livskraft er ofte mer sevjerikt og spirende enn samtidas embetsmenn og vitenskapsmenn kan tenke seg.I dag har Norge fått nye innvandrere og dermed også fått fremmede kulturer innpå livet. For mange er dette et sjokk,fordi det er lettere å dyrke fremmede kulturer på avstand.Det er også sagt at Norge ikke har noen trening i å leve i et flerkulturellt og et flerspråklig samfunn. Det er en sannhet bare for deler av vårt land.I områder av Norge og spesielt i Nord Norge - har man århundrers trening i dette.
I allefall så lenge den norske statsdannelse har eksistert,har den samiske befolkning bodd her.Og virkeligheten i Finnmark og Nord-Troms og i sør-sameområdene,er at to språk lever ved siden av hverandre.I Finnmark har man også områder hvor tre språk flyter om hverandre.
I århundrer har altså flere kulturer levd i fredelig sameksistens

på Nordkalotten.Som vi har forstått av de tidligere sitater,har det imidlertid ikke vært noe problemfritt samliv,hverken kulturelt eller sosialt.
Ingen historie er unyansert svart.Heller ikke denne.Det fantes mennesker som hadde forståelse og respekt for verdiene i den samiske kultur.Dessverre tilhørte nok de minoriteten blant datidas maktsjikt. La meg imidlertid minne forsamlingen om at Arbeiderpartiet i nord i 1906 gikk til valg på et samepolitisk program,og fikk valgt inn den første same på Stortinget,Isak Saba.Han ble imidlertid en for spe stemme i det store politiske kor.På mange områder ble den annen verdenskrig et tidevannsskifte.Ut av fascismens brutalitet,herrefolks ideologi og menneskeforakt, grodde det opp erkjennelser som brøt med fortidas uforstand på så mange områder.Vi fikk FNs menneskerettighetskonvensjon,og på det internasjonale ble det skapt holdninger som virket frigjørende for tidligere undertrykte folk og kulturer.Det gjaldt også verdens minoritetsbefolkning.
For den samiske befolkning og den samiske kultur i Norge fikk dette positive virkninger slik at etterkrigstida betydde et strømskifte.Det var imidlertid de små skritts reformer.Først i begynnelsen av sekstitallet ble fornorskningstesene i skolen tatt av plakaten.Generasjoners nedvurderinger hadde sine virkninger, også blant de som selv hadde sine røtter i denne kultur.Identitetskrise og selvfornekting fulgte i kjølvannet av den historiske prosess.Selv i dag opplever vi at enkelte blir temmelig historieløse når det gjelder sin egen slekt,særlig hvis denne slekt har sitt utspring i den del av den samiske befolkning som virkelig havnet mellom to stoler - både kulturelt og sosialt - nemlig kyst - og fjordsamene.De hadde jo heller ikke den side som alltid har fascinert utenforstående - nemlig den eksotiske del av samiskhet. Det er hevdet som et argument mot et samisk mantall,at det vil sette enkelte i en personlig traumatisk situasjon.Og det er en realitet. En realitet som også har med generasjoners nedvurdering av det samiske å gjøre. Dette er følelsesmessige understrømninger som folk utenfra kan ha vansker med å få tak i eller forstå,og som fra tid til annen bryter opp til overflaten med overraskende aggressivitet.Selvsagt kan det være andre grunner til at man ikke ønsker å registrere seg i forbindelse med Sametingsvalget.Det er imidlertid min påstand at når man sannsynligvis vil oppleve at en heller mindre del av de formelt registreringsmulige vil skrive seg inn i samemanntallet i deler av Finnmark og Nord-Troms,og andre steder,så skyldes det ikke bare at dette er et helt nytt innslag i det norske demokrati.Det henger sammen med at kyst- og fjordsamer i alt for mange tilfeller er blitt et folk uten fortid.
Jeg var inne på at etterkrigstida representerte et brudd med tidligere tiders offisielle holdninger overfor den samiske befolkning. Likevel gikk utviklingen på tiltakssiden langsomt,mens den kulturelle oppsmuldringsprosess gikk hurtigere.Etter vedtaket av Samekomiteens innstilling først i sekstiåra,skrev en annen av Arbeiderpartiets samiske talsmenn,Reidar Hirsti,denne pessimistiske betraktning i en bok i 1967:"Det har skjedd sørgelig lite for å legge grunnlaget til rette for en praktisk løsning av Samekomiteens prisverdige intensjoner.Den destruktive prosess går ubønnhørlig sin gang,og kan tilslutt utslette alt av samisk opprinnelse.Til tross for Stortingets storslagne vedtak - fordi ord og gjerning er vidt forskjellige ting."

Hirsti tilføyde at hvis det norske og nordiske samfunn en gang skulle bli anklaget for å ha utvisket en gammel og tradisjonsrik kultur,da nytter det lite å finne et "brukbart alibi i gule blad mellom permene i Stortingstidende."
Nå skulle det altså ikke gå slik Hirsti fryktet i 1967.
70-og 80 åra ble på flere områder av vårt samfunn ei oppbruddstid hvor så mange av de vedtatte sannheter ble satt på prøve av framstormende generasjoner.Generasjoner som på enkelte områder gjentok fortidas kjør inn i politiske blindgater,men som på andre områder frigjorde seg fra gamle overlevninger og vanetenkning og tråkket nye,interessante veger.Blant den samiske befolkning kom en ny generasjon fram.Velutdannet,tale-og skriveført,frigjort fra den historiske tyngende ballast sto de frem med selvtillit,og stolthet over sin kulturtilhørlighet.På den annen side hører det også med at all norsk ungdom har holdninger i dag som bygger på større forståelse for andre kulturer.I mengden av negative utsagn om 70 - og 80 åras politiske turbulenser,hører også denne positive side med Altasaken ble 70-og 80 åras virkelig store mediebegivenhet.
Den samiske befolkning kom i fokus på en måte som mangler sidestykke i nyere norsk historie.Man kan mene hva man vil om selve utbyggingssaken,og en del av de ekstreme utslag som demonstrasjonene den gang bød på.Vi er mange i denne sal som har oppfatninger i så måte.Man kommer imidlertid ikke bort fra at Altasaken ble en katapult for mange av de utmerkede forslag som inntil da lå til nedstøving i departementale arkiver og andre steder.Vi fikk et Samerettsutvalg som avleverte et grundig dokument om den samiske befolknings historie og levevilkår i vårt land.Et kuluturutvalg med den utmerkede fylkesordfører Kirsten Myklevoll gjorde jobben på sitt område.De konkluderte med forslag som ga støtet til en grundig drøfting i politiske organer fra kommuneplanet og opp til Storting og regjering.De drøftinger og de vedtak som her ble gjort, skjedde i et slags medievakuum etter den stormende Altasak.Likevel var det historiske vedtak som ble gjort da for eksempel Finnmark og Troms fylkesting sluttet seg til forslag om opprettelse av Sameting og Sameparagraf.
Da Stortinget etter framlegg fra Regjeringen Gro Harlem Brundtland, vedtok såvel sameloven som opprettelse av Sameting gjennom direkte valg,var det egentlig en revolusjonær begivenhet for den samiske befolkning i Norge.En revolusjon som ble gjennomført i salgsskyggen til de store riksmedier,uten at dette forringer verdien av det som her har skjedd.
Et minoritetsfolks lange vandring mot en offisiell erkjennelse som eget folk med en egen livsverdig kultur,ble gitt positive resultater av den sittende regjering.Det er en erkjennelse som vil bli stående i historien,om både den samiske befolkning og regjeringene Nordli og Gro Harlem Brundtland.
Ved høstens stortingsvalg,skal noen tusener velgere i vårt land også legge ned en stemmeseddel for valg til det første Sametinget som vil få sitt sete i Karasjok.Det skal velges 39 representanter fra 13 kretser,valgt blant - og av samer.Sametinget skal avløse Norsk Sameråd,og skal i hovedsak ha rådgivende funksjon,men loven åpner også adgang for besluttende myndigheter i spesielle samiske saker.Dette er en ny konstruksjon i det norske demokrati,og det er lite å si på at det hersker en viss usikkerhet om hva det her kan resultere i.Hvilken betydning Sametinget skal få ligger helt i hendene på de 39 som skal velges inn i dette nye forum.
Arbeiderpartiet har vedtatt at partiet skal stille lister i de kretser hvor dette er mulig og naturlig.Ikke for å dominere det

kommende Sameting,men for å markere betydningen av dette nye samiske fora.Dette parti har tatt den samepolitiske utfordring på alvor ved at man for første gang i DNA's historie også skal vedta et Samepolitisk manifest på landsmøtet.Et manifest som skal fungere som et slags samepolitisk prinsipprogram som og skal være basis for det arbeid som partiets eventuelle representanter i Sametinget skal gjøre.
Vi tror at Arbeiderpartiets deltakelse vil være med på å gjøre Sametinget til det dette forum skal være,et sentralt organ for samepolitisk debatt og politikk i tida som kommer.

Det stilles jo ofte spørsmål om hva den samiske befolkning i Norge består av.Består det av de som har beholdt sine fine koftetradisjon,og er knyttet til den tradisjonelle samiske reindriftsnæring? Riktig - befolkningen i de sentrale samiske bosettingsområder i Indre Finnmark utgjør et sentrum i det samiske kulturlandskapet.
Det er ofte den eksotiske fargeklatt som festes på netthinnen til folk som ser på den samiske befolkning i Norge med kikkertlinser.Den samiske befolkningen består i virkeligheten av et mangfold,både i geografi-og næringstilknytting.Man finner de i fiskebåten på Barnetshavet,bak kateteret på universitetet i Tromsø, bak vevstolen i Manndalen i Troms,som reindrivere ved Majavatn på Helgeland,og bak kontorpulten i Stor-Oslo.Det er med andre ord et rikt mangfold som kommer til uttrykk både i språk, bosetting og næringstilpassing.Dermed må også de tiltak som nå brukes for å styrke den samiske kultur,være preget av dette mangfoldet.
I Nord-Norge der man jo har mange munnhell så lever det et delvis negativt delvis fleipete munnhell:
"Man skal ikke grave langt bakover i slekta før komagtuppen stikker fram." Og med det menes at mange mennesker i denne del av landet har røtter i det samiske samfunn.Jeg vil gjerne snu på dette munnhell i forbindelse med registrering til Sameting: Grav fram komagtuppen,og gjør det gjerne i forbindelse med årets registrering av samemanntallet.Det ligger atskillig stolthet i dette å kunne påvise at man er etterkommer av et gammelt kulturfolk i Norge!
Det Samepolitiske manifest son er framlagt på dette landsmøtet er bygd opp i 5 kapitler og med en 10 punkts programerklæring.
Jeg tror neppe det gis svar på alle spørsmål som reiser seg på dette området,men det vil være et rimelig utgangspunkt for den politikk som Arbeiderpartiet skal føre i tiden som kommer.
Et direkte valgt Sameting er et nytt innslag i det norske demokrati.At noen stiller seg avventende til en manntallregistrering som baserer seg på frivillighet og en aktivitet fra den enkelte,er ikke overraskende.Det er ikke noe sensasjonelt i at det også blant samer er forskjellige oppfatninger på det her området.Like lite som den norske er den samiske befolkning en homogen masse med en ensartet mening.Sametinget vil heller ikke alene løse alle de utfordringene som en kultur som den samiske vil møte i årtidene som kommer.Jeg tror imidlertid det vil være et godt redskap hvis det blir brukt på en riktig måte. I så måte markerer Arbeiderpartiet ved denne landsmøtebehandlingen,som i seg selv er enestående,at partiet vil yte sitt til å få til et funksjonsdyktig forum for denne befolkning i vårt land.Jeg føler meg glad og stolt over å tilhøre et parti som har tatt den samiske utfordring med slikt alvor som denne landsmøtebehandlingen forteller om.

Dirigenten takket Reidar Nielsen for innledningen.

Dirigenten redegjorde for innstillingen til vedtak i manifestet.

Dirigenten foreslo 5 minutters taletid i denne debatten.
Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten åpnet for debatt på det Samepolitiske Manifestet, hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 257,Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark

Det norske Arbeiderparti kommer i dag til å vedta et Samepolitisk manifest.Den 3.mars 1989 vil for flere tusen mennesker i Norge bli en merkedag.Det her er dagen som nesten ingen av oss turde å tru på.For meg som har vært med på å behandle saken om samenes rettigheter i Finnmarks fylkesting,og som var med på til tross for motstanden i de fleste av Finnmarkskommunene,å anbefale grunnlovsfesting for rettighetene for samene og anbefale et eget sameting basert på et eget manntall,er det her en meget stor dag. Det er på en måte avslutningen på en epoke,samtidig som det i aller høyeste grad er begynnelsen på en ny.Samenes rettigheter har vært diskutert i årtider.Meningene har vært mange og sterke. Ofte har meningene grunnet seg mer på holdninger og gamle fordommer enn på kunnskap.Emne om samenes rettigheter har vært ømtålig både innenfor det samiske miljøet og blant det såkalte norske. Slik måtte det antakelig bli etter den fornorskningsprosessen som det samiske folk har måttet tåle gjennom mange,lange år.Mange samer har gjennom denne langvarige prosessen blitt assymilert i det norske samfunn,andre har kjempet hardt for å beholde det som var igjen.Denne siste kategorien hadde det inntil ganske nylig ikke lett.Like til tilgang på kunnskap om historien måtte til tider vike for misforståelser,feilinformasjon og direkte forsøk på historieforfalskning.Samerettsutvalgets innstilling og de andre innstillingene som nå er kommet,er gode lærebøker for oss alle og jeg skulle ønske at utredningene ble en del av pensum i den videregående skole.Ikke bare i de samiske kjerneområdene,men i det ganske land.Så har jeg noen kommentarer til de enkelte punkter i det foreslåtte manifest.Hvis Sametinget skal ha en mulighet for å bli et representativt organ for de norske samene,så er det helt avgjørende at flest mulig skriver seg inn i manntallet. Hittil er det alt for få som har gjort det.Og jeg vil herfra oppfordre alle som oppfyller kriteriene,skriv dere inn i manntallet, sørg for at Sametinget virkelig blir det vi håper det skal bli. Til punkt 5:Det er viktig at Sametinget selv får bestemme hva de i fremtiden skal arbeide med.Jeg er overbevist om at Arbeiderpartiet vil gå meget langt når det gjelder å imøtekomme ønsker fra Sametinget om fremtidige arbeidsoppgaver.En av de viktigste forutsetningen for at en kultur skal bestå og videreutvikles, er at språket består og har utviklingsmuligheter.Derfor er det særlig viktig det som står i det Samepolitiske manifest om språket.Vi har akkurat nå til behandling en sak som viser viktigheten.I utkastet til Samisk språklov kommenterer Justisdepartementet språkbruken overfor domstolene.Departementet er villig og velvillig til bruk av samisk i domstolene,men departementet ønsker ikke at det skal bli lovhjemmel for å bruke samisk i retten. Jeg vil anmode Justisministeren som er her om å se nøye på den og se hvordan man kan få endret på det som hittil foreligger fra departementet.En av de lovene samenes sine talsmenn har sloss for å få endret,er den såkalte jordsalgsloven.Lenge var det ikke tillatt at andre enn norsktalende fikk kjøpe statens jord til

dyrking.Isak Saba som Reidar Nielsen nevnte,den første samiske stortingsrepresentant fra Arbeiderpartiet,hadde satt seg fore å få forandret loven.Han formulerte seg slik:Er det noen som virkelig mener at gresset vokser hurtigere og blir grønnere på enga dersom dyrkeren snakker norsk og ikke samisk.
Han fikk litt endring i jordsalgsloven.Jeg vil anbefale at vi nå vedtar dette historiske dokument,og at vi alle er med på å spre kunnskaper om innholdet.Denne dagen er virkelig en stor dag for Det norske Arbeiderpartiet.

---

2)Repr.nr 247,Kirsten Myklevoll,Troms

Jeg slutter meg fullt ut til det som var sagt her at denne dagen er en stor dag for Arbeiderpartiet,at det legges fram og vedtas et samepolitisk manifest,det at vi endelig nedfeller de prinsippielle linjer i vår minoritetspolitikk,eller for å si det på en annen måte i en politikk for vår egen minoritet. Det er et steg fram mot en hel og konstruktiv samepolitkk for framtiden.I den sammenhengen ser vi naturligvis fram til at andre viktige merkepeler skal skje.At lover og lovtekster skal sikres samisk språk status og plass som offentlig språk i Norge.Samisk språklov ligger forhåpentlig snart på stortingets bord.Jeg vil gjerne understreke at det skal være en særdeles vanskelig oppgave selv her vi står i dag med et samepolitisk manifest i Arbeiderpartiet,så skal det være en særdeles vanskelig oppgave å redde samisk språk.Den samiske språklov skal jo framfor alt sikre at samisktalende skal kunne henvende seg til det offentlige system på sitt eget språk og få svar på det.Men like viktig er det at vi også gjennomgår og gransker grunnskoleloven for å sikre samiske barn sin rett til å få opplæring på sitt eget språk.Situasjonen har jo vært slik på store deler av de samiske områder at det helt fram til det siste år ikke har vært undervist en time samisk i skolen,også i kommuner der den samiske befolkning har vært i flertall,slik det har vært i flere kommuner i Troms.Likevel finner vi at samisk språk lever om enn et noe skjult liv.I dag er det mange av den samiske befolkningen som lever i stor tvil.Skal de tre fram sin skjulte sted og stemme ved Sametingsvalg,enn si om de skal stille seg som kandidat til dette valg.Det er en sterk utfordring til Arbeiderpartiet å få noen av disse til å stå fram og det er ingen lett oppgave.Det er fortsatt ikke status å være same. Vi kan komme til å oppleve laber oppslutning om Sametingsvalget,men i dette som i så mange andre forhold:Det tar tid å innføre noe nytt, i denne saken er det århundrers diskriminering som skal overvinnes.Det skal også bygges opp ny selvtillit. Mange,de fleste,skal som det ble sagt her grave fram komagtuppen og for mange vil det også bety særlig onde minner.
Arbeiderpartiet har en betydelig oppgave å gjøre her.Våre partifeller som sliter med dette trenger vår støtte.Det er viktig at partifeller som har rettigheter i forhold til Sametingsvalget gjør bruk av disse.Det ville bli en ganske stor flokk om jeg ikke er helt feil underrettet,eller ha et feilaktig grunnlag for mine vurderinger. Men videre fram vil det være vesentlig at vi fortsetter arbeidet på manifestet sitt grunnlag,at vi følger opp med de nødvendige lover,at vi er villige til å prioritere og at vi er villige til også å betale de kostnader det er tale om for å rette opp en langnedvurdering.Det vil tilsammen være en verdig solidaritetshandling overfor samene i Norge.I virkeligheten også overfor samer på hele nordkalotten. La oss,partifeller,vedta dette

manifestet og la oss arbeide videre på det grunnlaget.

---

3)Repr.nr 260,Einar Johansen,Finnmark

Fra høsten av så er Sametinget en realitet.Stortingets vedtak om at valget til Sametinget skulle skje med basis i et manntall ble mottatt med blandede reaksjoner i Finnmark.Ja,man kan faktisk si det så sterkt at den samiske befolkningen omtrent ble delt i to når det gjelder spørsmålet om manntallet skulle være basis for et slikt valg.Den hittil veldige lave oppslutningen om manntallet gjør at det er berettiget å reise spørsmålet om sametinget blir et representativt organ for samene.Først når innmeldingsfristen til manntallet går ut,får man den fulle oversikt over hvor stor del av den samiske befolkning som vil avgi sin stemme til høsten.Jeg sitter som medlem i samerettsutvalget og har derfor vært med på å utrede bl.a. dette spørsmålet om sameting.
Jeg representerer Noregs fiskarlag i utvalget og er selv også så omtrent ca 3/4 same. I samerettsutvalget hadde vi den mening at valget burde skje som et indirekte valg,og ikke på basis av et manntall.Reaksjonene på manntallet kan jo tyde på at det var en riktig vurdering,men nå når stortinget har bestemt hvordan det skal være så får man ta det til etterretning. Det er også tatt inn en egen § i Grunnloven om verning av samisk språk og kultur.Men jeg er av den mening at en egen § i Grunnloven ikke betyr noe særlig hvis det ikke følges opp av praktisk gjerning.Vi som bor i det samiske området lever ikke av samisk språk og kultur,vi lever som alle andre av det vi kan tjene enten i fiskebåten,i reindriften, i jordbruket eller i annet arbeid.Så det som betyr mest for den samiske befolkning det er at det satses på en aktiv næringsutvikling i de samiske områdene. Mitt håp er at Sametinget kan være et viktig redskap i næringsutviklingen i de områdene.En praktisk arbeidsoppgave for Sametinget er at de skal overta ansvaret for administrasjon av samisk utviklingsfond,i dag er det et eget styre som styrer det fondet. I fjordstrøkene i Finnmark har fisket gått katastrofalt tilbake i de siste 10 år på grunn av selinvasjonene.Det trengs en kraftig opprustning av næringslivet i de områdene.Kommunaldepartementets plan for kombinasjonsnæringene er en begynnelse,men det må en skikkelig oppfølging til.Reindrifta er inne i en alvorlig krise pga nedbeiting av store deler av reinbeiteområdene og det er nå aktuelt å gå til ganske store reduksjoner av reintallet for å bringe det i balanse.Men det betyr at det er noen som må ut av reindrifta og da er det et stort ansvar for dem som blir ledig at de skal skaffe seg et annet arbeid.Og jeg kan jo bare nevne som et eksempel at i Kautokeino så er ledigheten på ca 10 - 12 %.Og får du da i tillegg en ganske stor ledighet pga at det blir reduksjon i det som er hovednæringen,både i Kautokeino og Karasjok,så ligger det et stort ansvar på myndighetene for å komme med et skikkelig bidrag slik at man kan få arbeidsplasser i de distriktene.Så jeg vil på nytt igjen fremheve at det er først og fremst på næringsutviklingssiden at man kan gjøre en innsats for å bevare samisk språk og kultur. Uten trygge gode arbeidsplasser i de områdene,så går det også dårlig med både språk og kultur og da hjelper det lite med en § i Grunnloven.
Det står jo i Grunnloven at alle har rett til arbeid,men det blir jo ikke noe mer arbeid av det,det er jo andre ting som skal til for at det skal skje.Slik er det også med Sameparagrafen i Grunnloven.

Kanskje vi skulle gjøre selproblemene til en samesak. For også i kjølvannet så er det de samiske fjordområdene som er rammet hardest,for det at de har en fiskeflåte som består av små fartøy og som derfor ikke er så mobile at de når fisken når den jages ut i fra kysten.Så kanskje man skulle gjøre det til en samesak og hvis man ett år etterpå skulle behandle det så kunne man kanskje litt spøkefullt si at det var en selsam sak.

---

4)Aud Overå Fyhn,Landsstyret/Troms

Jeg er veldig enig i at dette er en milepel.Og jeg er også enig med han Einar i at det nytter ikke bare å se på kulturen hvis vi ikke også ser på hvordan folk skal overleve innenfor den kulturen.
Og i arbeidsprogrammet vårt der er samene bare tatt med i kulturdelen,så i manifestet der står det mer,der står det at samiske yrkesvalg er preget av ensidighet,at lavt utdanningsnivå og mangelfull kompetanse har ført til høy arbeidsledighet.Det er slik at den kompetansen som trengtes for å overleve under ekstreme forhold som samene faktisk har gjort i et helt marginalt område, det er ikke den samme kompetansen,den kompetansen den ligger nok i kulturen,men det er ikke den kompetansen dem har bruk for i dag for å overleve konkurransesamfunnet.I manifestet så går vi inn for voksenopplæring,og det synes jeg er bra,og det synes jeg også vi skal ha med i Arbeidsprogrammet vårt.Men vi må ha noe mer.
Vi vet jo noe om lav skolemotivasjon og vi vet hvorfor.Det rare er jo at det er jo faktisk undersøkelser om innvandrerbarn som har lært oss mest om det. Alt blir vanskeligere når barn skal lære ved hjelp av andre språket sitt og vi kan få dårlig skolemotivasjon når språkbarrierer skaper usikkerhet og dessuten så blir du utrygg hvis du ikke finner igjen ditt eget i lærebøker og i skolekulturen.Slik at denne fremmedgjøringen starter tidlig og voksenopplæringen kommer sent,og dere skjønner sikkert hvor jeg vil hen,jeg vil at vi skal ha inn en programpost i programmet vårt om å styrke samiske barnehager. Og de skal vi ikke bare styrke i de samiske kjerneområdene,men vi skal styrke dem også der hvor samiske barn er i mindretall.Og jeg vil også at vi skal gå inn for mer produksjon av læremidler og barnebøker med samisk tilsnitt.
I det her programforslaget vårt så står det omtrent slik:Evne til å beherske språket er grunnleggende for mye læring i voksen alder.Ut fra det så sier man at vi må satse på norsk som hovedfag i skolen. Jeg mener at vi bør bytte ut norsk med morsmål,og jeg tror jeg egentlig at det er det som er meningen hos de som har laget programforslaget også,det her angår jo også innvandrerbarna, så jeg ville gjerne at vi skulle ha redigert inn morsmål istedet for norsk der. Med den her undervisningsministeren vi har så er det her sikkert ivaretatt,men jeg mener at samiske mennesker ikke skal behøve å gå til andre partiers programmer for å finne disse tingene,så jeg foreslår at vi tar det inn i vårt program.
Nå synes dere vel at dette har kommet sent,men vi har snakket om disse tingene her og vi har ventet for vi har trodd at det skulle komme,at det ble sendt inn forslag fra sånne som var mest berørt.
Men egentlig så synes jeg at jeg er berørt jeg også,jeg har samisktalende barnebarn. Den andre bestemora heter akko,det er det samiske ordet for bestemor og egentlig så angår dette oss alle sammen.Så jeg har levert det i går før det ble satt strek til kapittel 4. Jeg referer ikke forslagene,men håper de får en god behandling i programkomiteen.

---

5)Repr.nr 275,Ole Jacob Frich,Oslo

Vi i Oslo Arbeiderparti har hatt et stort engasjement i forhold til å utvikle en politikk i forhold til samisk kultur her i byen.Og det er den erfaringen jeg har lyst til å bringe litt videre, fordi at det Samepolitiske manifest som vi har liggende på bordet synes jeg på mange måter savner en god del konkretisering,en god del eksemplifisering på hva vi faktisk kan ta opp av politiske forslag rundt omkring i fylkesting,i kommunestyrer også i områder som er utenom de samiske kjerneområder.Noen eksempler på kanskje de veldig generelle formene synes jeg vi ser særlig under næringspolitikken på side 7 i det samepolitiske manifestet,særlig på dette området synes jeg at man har vært svært lite dristige med å formulere seg særlig konkret. Oslo Samiid Sær'vi har understreket det som Reiulf Steen nettopp sa,at Oslo er landets største samefylke og kommune og de har altså da på bakgrunn av det utarbeidet et samepolitisk program som selvfølgelig i veldig stor utstrekning dreier seg om kulturelle spørsmål. Jeg har lyst til å nevne noen av de tingene vi har tatt opp,og poenget med det er at det har ikke bare blitt et program,det har også blitt et verktøy i den praktiske politikken.Senest nå i høst så hadde vi en ganske hard debatt i bystyret om samisk barnehage i Oslo.Vi har en samisk barnehage som lever under veldig kummerlige forhold og vi har da sammen med de andre partiene på venstresida tatt opp forslag om at samisk barnehage skal få nye lokaler.Det er svært viktig at de har muligheter til at de har lokaler som er tilpasset de behovene de har og de aktivitetene som de ønsker legge vekt på for å kunne opprettholde samisk kultur i et storsamfunn her i byen, som til de grader er preget av press mot den samiske kulturen. Barnehager er altså et eksempel,et annet eksempel er støtte til nærradiodrift.I svært mange kommuner så er det nå nærradio,og jeg tror det ville være veldig bra om man eksempelvis kunne gi støtte til nærradiodrift blant annet for på den måten i større grad å kunne formidle samisk språk for å kunne opprettholde det.
For det er tross alt NRK som er den dominerende på radiosiden rundt omkring i landet og også NRK Fjernsynet,og en samisk nærradio ville være et kjærkomment tilskudd til slike kulturtilbud.
La meg da også nevne det siste elementet som vi har lagt vekt på, at vi har et ansvar for å gi spesiell økonomisk støtte til samisk organisasjonsliv.Dette på lik linje med mye av den støtten som gis til andre organisasjoner av kulturell karakter.Også her er det svært mye å gjøre.Det vakte nok kanskje en viss oppsikt,jeg tror kanskje også i samisk miljø,for det er som kanskje noen av dere er kjent med at i en del samiske miljøer her i byen blant annet, så har det vel kanskje vært andre politiske grupperinger enn Arbeiderpartiet som har gjort seg mest gjeldende,så det vakte altså en viss oppsikt når Arbeiderpartiet la fram et samepolitisk program og vi har fått veldig mye bra honnør for det.Jeg vil også anbefale alle rundt omkring i landet der det er behov for å konkretisere en samisk politikk,så bør man gjøre dette.Og det er ikke fordi man skal ha en sånn velmenende og hyggelig holdning i forhold til samisk kultur,jeg tror at den av og til kan virke litt beklemmende og litt kvalmende kanskje,med alle disse vakre ordene.Men fordi det har noen ting med et ønske som er i tråd med Arbeiderpartiets politikk,nemlig om politisk,sosial og kulturell likestilling som vi alle er en del av.

Dirigenten erklærte debatten om det Samepolitiske manifestet for avsluttet,og han foreslo at det tas opp til votering.

Vedtak: Det Samepolitiske Manifestet ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten forslo følgende arbeidsordning for resten av kvelden:
1 Innstilling om beretningen.
2 Innstilling fra Revisjonsnemnda.
Pause.
3 Redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

SAKLISTA PUNKT 3 INNSTILLING OM BERETNINGEN

Dirigenten ga ordet til Beretnings-og protokollkomiteens leder,Roar Løwer,som refererte følgende innstilling om beretningen:

Beretnings-og protokollkomiteen har gjennomgått partiets beretning for perioden 1987 - 88,og fremmer følgende innstilling:

Beretningen for 1987 - 88 gir en bred oversikt over partiets virksomhet i perioden.
Den politiske virksomheten har vært drevet i tråd med partiets program.
Arbeidet har vært preget av at partiet har hatt regjeringsansvar, og vi konstaterer at det tross mindretall i STortinget er oppnådd gjennomslag for store deler av programmet.

LANDSSTYRET har i perioden hatt 6 møter fordelt på 3 pr år.
De har drøftet den politiske situasjonen,partiarbeidet etter valget 1987,Stortingsvalgsordningen,forslaget til nytt arbeidsprogram,landsdekkende EDB-nett i partiet,jubileumskontingenten, det økonomiske opplegget for 1989,forslag til organisasjonsprogram, valg til Sameting og felles DNA/LO-strategi mot arbeidsløshet.

"Åpent parti" og organisasjonsmessige utfordringer er drøftet i fellesmøte med Kvinnebevegelsens landsstyre.
Landsstyret har avgitt uttalelser om "Den politiske situasjon" og om "Norge-EF og europeisk samarbeid".

SENTRALSTYRET har vært samlet til 19 møter,og 10 ulike utvalg og komiteer har vært i arbeid.

SAMARBEIDSKOMITEEN DNA/LO har i perioden hatt 42 møter.

I ORGNAISASJONEN har debattoppleggene i "Frihetsdebatten" og "Åpent parti" vært de viktigste tilbud til aktiviteten i avdelingene.Beretningen forteller ikke i hvilken grad de er benyttet,men de svarene som ble gitt dannet grunnlag for utformingen av arbeidsprogrammet og organisasjonsprogrammet.

Virksomheten i avdelingene varierer sterkt,fra meget aktiv til ganske passiv.Komiteen beklager at medlemstallet,tross den omfattende vervekampanje som ble satt igang i 1987,er gått tilbake med ca 24.600 siden i 1986.

I 1988 startet arbeidet med omlegging til nytt kontingentsystem og oppbygging av sentralt medlemsregister,noe komiteen håper vil lette arbeidet og tjene organisasjonen som helhet.

Når det gjelder studiearbeidet ser vi som nytt og positivt at det i perioden er holdt flere politiske ukeskurs,og at et nytt opplegg for A-Skolen er under arbeid.

For kommunevalgkampen blinket partiet ut unge velgere,byvelgere og fagorganiserte som viktigste målgrupper,og som hovedsaker ble valgt miljøpolitikk,barnehager,helse-og eldrepolitikk,og boligpolitikk.Valget ble av flere årsaker gjort til et regjeringsvalg, men resulterte likevel i tilbakegang for Arbeiderpartiet.

INFORMASJONSVIRKSOMHETEN har,tross vekslende bemanning,vært drevet kontinuerlig og aktivt både internt og utadvendt.
Spesielt er mye arbeid lagt på informasjon om forslaget til nytt arbeidsprogram.
To publikasjoner,laget i samarbeid med Statsministerens kontor: "To år med Gro" og "Fattig fellesskap" var blinkskudd som vi mener bør nevnes spesielt.

PARTIETS 100-ÅRS JUBILEUM i 1987 ble,ifølge beretningen,markert med omfattende feiring der det ble tilstrebet balanse mellom tilbakeblikk og utfordringer for sosialdemokratiets nye 100 år.

I KOMMUNESEKTOREN har partiet som før et nært samarbeid med de folke valgte i kommuner og fylker,så vel som med Norsk Kommuneforbund, Norsk Elektriker-og Kraftstasjonsforbund og Kommunens Sentralforbund.Beretningen gir god oversikt over sker som Landskommunalutvalget har arbeidet med.

DET FAGLIG/POLITISKE ARBEIDET er videreført ved bl.a. faglig valgkampdeltakelse,konferanser,arbeidsplassbesøk og jevnlig kontakt sentralt.

AKTUELT PERSPEKTIV får god attest som informasjonsorgan for partiets medlemmer,men det har for få lesere.Komiteen oppfordrer medlemmene til selv å abonere på bladet,og å gjøre en innsats for å verve flere abonnenter.

A-LOTTERIET OG AUF'S UNGDOMSLOTTERI er i perioden avviklet og erstattet med "Roselotteriet".
A-butikken er overtatt av selskapet "Arbeiderbevegelsens lotteribyrå A/S" og er som Roselotteriet,etablert på Gjørvik.

KVINNEBEVEGELSEN har i perioden lagt ned mye arbeid i skolering for fornyelse og opprustning av organisasjonsvirksomheten.
Dette har ført til at langt flere kvinner er blitt aktive i vårt politiske arbeid.Komiteen vil også framheve Kvinnebevegelsens Internasjonale Støttearbeid,og har merket seg AP-kvinnenes framgang ved KOmmune-og Fylkestingsvalget.

AUF er fortsatt landets største politiske ungdomsorganisasjon og har blant sine viktigste saker hatt miljøvern,bolig-og utdanningspolitikk.De har støttet Arbeiderregjeringens omlegging av den økonomiske politikken.

OM REGJERINGENS ARBEID i 2 årsperioden gir beretningen et meget oversiktlig og fyldig resyme.Omlegging av den økonomiske politikken har som den viktigste oppgaven,også gitt gode resultater,bl.a.ved at underskuddet i utenriksøkonomien er redusert fra 40 til 14 mrd.
Den nødvendige snuoperasjonen i økonomien vil på sikt vidra til å sikre flere arbeidsplasser,men har midlertidig ført til økt ledighet til tross for omfattende arbeidsmarkedstiltak.
Vi nevner også at skattesystemet er forbedret,at miljøpolitikken er oppjustert,at barnehagebyggingen er økt,at Husbankens rammer er utvidet,og at det er lagt fram plan for helsepolitikken fram til år 2000.

Komiteen gjør oppmerksom på en feil i beretningen - side 36.Det gjelder årstallet da partiets første formann Anders Andersen døde. Han døde ikke i 1936,men i 1931.

Komiteen vil bemerke at Landbruksutvalget som ble oppnevnt i 1985 ikke er nevnt i beretningen for 1987 - 88.
Utvalget består av:
Asbjørn Sjøthun,leder,May-Liss Westerdal,sekretær,Steinar Saghaug, Marit Berntsen,Svein Morgenlien,Ingrid Nylund,Lars Lauvsletten, Ingeborg Holmen,Andor Normann,Ole K.Sara,Bernhard Brennemo, Knut Aarvelta,Thorstein Treholt,Ola Skjølaas,Else Ingebrigtsen, Bjørg Flatabø,Gunhild Øyangen,Anne Lise Haugen,Beret Bråten, Ole Knapp,Odd Grøstad,Hans Støyva.

Med dette vil Beretnings-og Protokollkomiteen anbefale at Landsmøte godkjenner beretningen for perioden 1987 - 1988.

Roar Løver,leder	Lillian Olsen	Kåre Østrem
Eva Nielsen	Johan Stølan	Gerd Hagen Schei,sekretær

Dirigenten åpnet for beretningsdebatt,hvor følgende hadde ordet:
1)Repr.nr 105,Tonje Sørensen,Buskerud
Beretningen viser en periode på veldig mye godt og veldig mye vondt.Og heldigvis så er det mest godt og derfor så er det innmari gøy å stå her og komme med enda mer godt.Det var kanskje litt vondt også da at dere hadde uteglemt SSF i beretningen.
Sosialdemokratisk studentforbund ble startet etter initiativ fra AUF i juni 1986.Dette ble gjort ut i fra et behov om å styrke rekrutteringen til bevegelsen fra en gruppe som hittil ikke har stått særlig sterkt.Det var også et behov for større innsats for å spre de sosialdemokratiske ideene på høyere utdanningsinstitusjoner.Det er snart tre år siden organisasjonen ble startet,og det har gitt resultater.SSF er i dag den største studentpolitiske organisasjonen i landet og det er en organisasjon med gjennomslag og innflytelse.Et eksempel kan være et par valgresultater ved universitetet i Oslo hvor SSF fikk 67 % på SV-fakultetet,37 % på JUS og 52 på HF-fakultetet.Dette gjør at SSF er en maktfaktor innen det studentpolitiske miljøet.Fordi SSF er et seriøst alternativ som har sosialdemokratiske standpunkt og som jobber overfor et seriøst parti.Vi har med andre ord store muligheter i fremtiden.Rekrutteringspotensiale fra høyere utdanning skal i alle fall ikke være det største hinderet. For vi har blitt flere i bevegelsen nå og vi har blitt sterkere.Sammen kan vi jobbe mot en felles framtid og SSF er klare til innsats.

Tonje Sørensen har foreslått:
"Et nytt avsnitt under kapitlet om AUF,side 93 -
forslag til innhold:
SSF er et nytt skudd på Arbeiderbevegelsens stamme.
Organisasjonen ble starta i 1986,og er i dag landets største studentpolitiske organisasjon.Dette gir Arbeiderbevegelsen en mulighet til å få en større rekruttering fra en gruppe som hittil ikke har stått særlig sterkt.Det har også gitt resultater med en større oppslutning om de sosialdemokratiske ideer ved de høyere utdanningsinstitusjonene."

Dirigenten erklærte debatten om beretningen for avsluttet.
Dirigenten refererte bemerkningen fra Tonje Sørensen Buskerud.

Dirigenten foreslo at Landsmøtet gir sin tilslutning til at bemerkningen fra Tonje Sørensen tas inn,men at Beretnings- og protokollkomiteen får fullmakt til å utforme teksten.

Vedtak: Innstillingen enstemmig godkjent.

SAKLISTA PKT.4 INNBERETNING FRA REVISJONSNEMNDA

Dirigenten ga ordet til Revisjonsnemndas leder,Harriet Andreassen, som refererte nemndas innstilling som følger:

Revisjonsnenmdas beretning i forbindelse med regnskapene for 1987 og 1988

I henhold til partiets lover paragraf 7 er det Landsstyret som skal sluttbehandle partiets regnskaper.Det blir da Revisjons- nemndas oppgave å legge fram for Landsmøtet en beretning som er en oversikt over partiets økonomiske stilling på grunnlag av regnskapene.
Det daglige revisjonsarbeidet er utført av Det norske Arbeiderparti Revisjonskontor.Kontoret har 2 ansatte,og den daglige leder er Rolf Jørgensen.Det organisasjonsmessige ansvar for revisjonen er tillagt Revisjonsnemnda som i perioden har hatt 7 møter sammen med revisjonen.Utover dette har nemndas leder hatt jevnlig kontakt med Revisjonskontoret. I henhold til sitt mandat,har nemnda gjennomgått Sentralstyrets og andre institusjoners møteprotokoller. Likeledes er revisjonsporotkollene gjennomgått.Nemnda sender fort- løpende utskrift av sin møtebok til sentralstyret.Revisjonssjefen holder nemnda a jour med revisjonens gang og den regnskapsmessige stilling i de foretak som sorterer under nemnda og kontoret.

Flere av de virksomheter som får sine regnskaper revidert av kontoret,har egne kontrollkomiteer eller revisjonsutvalg.Denne beretningen gjelder derfor bare de regnskaper som sorterer direkte under partiets organer.

Regnskapet til Arbeiderbladet A/S blir fra og med 1987 revidert av ekstern revisor,og Revisjonsnemnda har siden da ikke fungert som Revisjonsnemnd for avisen.

Partiets økonomomi.

Partiet har i regnskapsperioden mottatt i statsstøtte kr 43.681.272, og dette er kr 10.790.350,- mer enn i forrige periode,en økning på 32,8 %.Den offentlige støtten er i % den samme som i forrige periode,rundt 75 % av de samlede inntektene.Kontingentinntekten har gått noe ned,og var kr 3.838.905,- eller 9,6 % lavere enn i forrige periode.
Jubileumskontingenten er gått inn med kr 1.031.767,- og beløpet er lagt til Jubileumsfondet som nå er på kr 4.130.778,-.
Renteinntektene er i regnskapet bokført med kr 1.441.799,-, og dette er mer enn en fordobling fra forrige periode.Noe av årsaken er at rentene av Jubileumsfondet er tatt til inntekt i regnskapet.

Overskudd fra A-lotteriet er overført partiet med kr 585.000,-. Fra og med 1989 er A-lotteriet slått sammen med AUF's Ungdomslotteri til Roselotteriet,og lotteriet holder til på Gjøvik.A-butikken er også flyttet til Gjøvik.

Til lønninger og trygdepremier for distriktssekretærene er det utbetalt kr 5.230.000,-.Som faste bevilgninger til fylkene er overført kr 5.250.828,-.I tillegg får fylkespartiene bevilgninger

over budjsttet til faglig/politisk utvalg,samt over valgbudsjettet. Bevilgninger til andre organisasjoner utgjør kr 2.405.608,-.

AUF's andel av statsstøtten er overført med kr 2.388.676,-. Bladet Aktuell Perspektiv får bidrag fra faglig/politisk utvalg med kr 1.920.000,-.

Etter at det er foretatt avsetninger til Valgfondet og fremtidige investeringer med tilsammen kr 4.950.000,- er regnskapet gjort opp med et overskudd stort kr 61.992,-.

Partiets forpliktelser i form av kausjonsansvar overfor Landsbanken A/S er kr 32.099,-.

Revisjonsnemnda legger med dette fram for Landsmøtet sin beretning for 1987 og 1988.Mer detaljerte opplysninger for bedømmelsen av partiets regnskapsmessige stilling og økonomiske virksomhet er gitt i regnskapene,revisjonsberetningen og i nenmdas beretning til Landsstyret.

Oslo,17.februar 1989
I REVISJONSNEMNDA

Kåre W.Larsen Harriet Andreassen,leder Aase Bjerkholt

Landsstyret har i møte den 1.mars godkjent partiets regnskap for perioden 1/1-87 - 31/12 - 1988.

Revisjonsnemndas beretning til Landdstyret er referert der og tatt til etterretning.

Det var ingen bemerkninger og heller ingen som ønsket ordet til saken.Dirigenten gikk til votering.

Vedtak: Revisjonsnemndas innstilling ble enstemmig tatt til etterretning.

Forhandlingene tok 15 minutters pause fra kl 20.15.

Møtet ble satt igjen kl 20.30 med Reiulf Steen som dirigent. "Syng høyt kamerater" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

Dirigenten ba distriktssekretærene om å møte i lokalet "Skagerak" etter møtets slutt.

SAK 10 REDAKSJONSKOMITEEN FOR ANDRE POLITISKE SAKER

Dirigenten ga ordet til redaksjonskomiteens leder,Oddrun Pettersen,som redegjorde for komiteens enstemmige innstillinger.

Oddrun Pettersen:
Komiteen legger frem sin innstilling nr 1.Komiteen legger frem en enstemmig innstilling.Det vi legger frem for Landsmøtet er en uttal- else som går på Norge,EF og Europeisk samarbeid,hvor komiteen er av den oppfatning at det forslaget som er reist av Holmlia Arbeiderlag er dekket opp.Vi fremmer også en innstilling på forslag 5.6 fra Oppland Arbeiderpartis Kvinneutvalg som går på Arbeidstilsynet og komiteen fremmer innstilling på et forslag fra Oppland Arbeiderpartis Kvinneutvalg som går på 11.11 Endring av Valgloven. Når det gjelder,dirigent,uttalelsen om Norge,EF og Europeisk samarbeid,har komiteen pekt på de endringer

som nå skjer i øst/vestforholdet.Videre har komiteen forsøkt å dekke opp det ansvaret vi mener arbeiderbevegelsen må ha i utforming en av den politikk som vi skal bedrive.Komiteen har forsøkt å imøtekomme det ønsket fra Landsmøtet om at partiets Europautvalg måtte aktiviseres.Videre har komiteen forsøkt å dekke opp de synspunkt som er kommet på betydningen for vårt land når det gjelder utvidet samarbeid med Europa,et samarbeid som vil gå på sysselsetting,på miljøspørsmål og på velferden.Komiteen er av den oppfatning at Landsmøtet bør gi sin fulle støtte til det arbiedet og den linjen regjeringen har valgt i sitt forhold til EF.Komiteen mener videre at den strategi som regjeringen har lagt gjennom EFTA også er et tjenlig redskap.Vi peker på at målet med tilpassinge må være å unngå handelshindringer,men samtidig må det også være en mulighet for oss til å øke vår innsats på en del områder som vi betrakter som de fornemste verdier i vårt velferdssamfunn.Og komiteen har der nevnt miljøvern,full sysselsetting,distriktspolitikk,likestilling og vern om velferdssamfunnet. Komiteen er av den oppfatning at Landsmøtet bør gi sin støtte til at Norge utnytter de mulighetene vi har i samarbeid om utdanning,om forskning og om ny teknologi.Vi har også pekt på den status vi har oppnådd i forhold til det utenrikspolitiske samarbeidet. Vi peker i den uttalelsen også på den store betydning det har at vi øker vår samhandel,næringslivssamarbeid og kontakt med Øst-Europa. Komiteen sier avslutningsvis i sitt forslag at medlemsskapsspørsmålet blir tatt opp til vurdering når vi har fått klarlagt hvordan det indre marked fungerer, og vi har også i forslag til Landsmøtet slått fast at et eventuelt norsk medlemskap må avklares gjennom folkeavstemming.Jeg vil be om at dere på side 4 ,6.avsnitt som begynner med - "målet med tilpassinga til den indre marknaden - der har vi en retting i 4.linje:Ordene"ikkje skal minske" strykes og isteden skal det stå "bør også ta sikte på å styrke".Når det gjelder komiteens innstilling til forslag 5.6 så mener komiteen at Landsmøtet bør støtte intensjonene i forslaget som er lagt frem,altså at Arbeidstilsynet på lokalplanet skal styrkes. Når det gjelder forslag 11.11 så peker komiteen på det problem vi har med at kvinner strykes på kommunevalglistene og dermed farer ut. Derfor støtter komiteen forslaget og vi ber om at Sentralstyret ser på ulike endringer i valgloven som kan bøte på dette forholdet.

Dirigenten tok fatt på behandling av innstillingen punkt for punkt.

REDAKSJONSKOMITEENS INNSTILLINGER:

1.6 FRA HOLMLIA ARBEIDERLAG
NORGE OG EF
Redaksjonskomiteen viser til fråsegna om "Norge,EF og europeisk samarbeid".(Se vedlegg.)

Vedtak: Innstillingen enstemmig vedtatt.

5.6 FRA OPPLAND ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG
Omorganisering av Arbeidstilsynets ytre etat

Redaksjonskomiteen viser til at planar som Arbeidstilsynet hadde om å redusere talet på lokalkontor,ikkje vart støtta av den politiske leiinga i Kommunal-og arbeidsdepartementet.Arbeidstilsynet fekk i staden signal om å velje ei desentralisert organisasjonsløysing,som skal styrke Arbeidstilsynet sin distriktsmessige representasjon.Arbeidet med dette pågår.
Landsmøtet støttar intensjonane i forslaget om at Arbeidstilsynet på lokalplanet bør styrkast.

Vedtak:Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

11.11 OPPLAND ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG
Endring av Valgloven.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Redaksjonskomiteen syner til at dette forslaget også vart handsama på Landskvinnekonferansen 27.-29.januar d.å. I merknadene sine til forslaget peika Kvinnesekretariatet på at høvet til å kumulere og stryke til vallister til kommunestyreval inneber at det vesle mindretalet av veljarane som leverer inn retta lister,kan påverke samansettinga av kommunestyret.Kvinnesekretariatet fremheld at i dette spørsmålet er oppfatningane delte.På den eine sida meiner man det vil vere urett å avgrense veljarane sitt høve til å påverke resultatet,medan det på den andre sida er mange som meiner det er gale at eit lite mindretal skal avgjere samansettinga.Kvinnesekretariatet peikar på at det viser seg at fleire kvinner blir strokne, og kvinnedelen kan gjennom ei slik grense sikrast.Førhandskumulering er eit verkemiddel som kan brukast.Ved å sørge for at fleire kvinner blir kumulerte vil kvinneandelen auke.Men førhandskumulering har same effekt overfor veljarane som ei sperregrense,fordi det avgrensar veljarane sitt høve til å påverke.

Redaksjonskomiteen støtter intensjonane i framlegget til Kvinnesekretariatet og framhevar at kvinnedelen av kommunestyrerepresentantane har stadig auka dei siste åra.

Landsmøtet ber Sentralstyret sjå nærare på ulike endringar i vallova med sikte på å hindre at kvinner i stor mon fell ut av kommunestyra.

Dirigenten åpnet for debatt på innstillingen,hvor følgende deltok:
1)Repr. nr 76,Erik Winther,Oppland

Når jeg finner grunn til litt utpå kvelden likevel å be om ordet, så er det fordi at den saken her har hatt lang veg og det ser ut som han fortsatt skal gå i ørkenen.Det er lite forpliktende formuleringer.Et tilsvarende forslag har vært innom Sentralstyret fritt etter min hukommelse,3 til 4 ganger tidligere.Vi har sett på svar og det gjelder ikke bare kvinner.Vi snakker så ofte om demokrati og det forunderlige er at på kommuneplanet så dreier demokratiet seg om små grupper i fra 3 - 5 % som bestemmer personvalget i kommmunestyret.Og da snakker ikke jeg om store bykommuner eller store landkommuner,men jeg snakker om gjennomsnittskommunene i Norge med mindre enn 4.500 innbyggere med mindre enn 2.500 stemmeberettigede,med mindre enn 100 personer som stemmer på et mandat.Tilfeldigvis så finnes det store forskningsrapporter på dette her.Tilfeldigvis så har jeg også selv satt meg godt inn i det gjennom en del lokalvalg.Arbeiderpartiet har en trofast velgerskare.Det normale er at Arbeiderpartiets velgere leverer fra 80 - 85 % av sine lister urettet.Men likefullt så er det vi som har gått i bresjen for å få kvinner,for å få ungdom,for å få pensjonister og kanskje også for å få andre grupper med oss.Vi har blant annet behandlet et samemanifest her i kveld.Likefullt aksepterer vi at 3 - 5 % av våre velgere kjører hele den massive prosessen vi har lagt bak oss fullstendig i senk og gjør akkurat hva dem

vil. Jeg synes det er på tide å gi en liten form for beskyttelse. Det skal ikke mye til.Altså her er det nevnt 20 % - det er hinsides det vi behøver.All dokumentasjon hittil tilsier at vi kan ligge på 7 - 8 % og allikevel vil da 95 - 99 % av lista gå inn slik som våre partivenner over hele landet har satt den opp.
Så skal vi akseptere at det er da noen som har gjort seg så frykte-lig upopulære at det møter opp en 25 % og retter listene.Jeg har en liten endring,Oddrun,som jeg håper du aksepterer.Litt mer forpliktende overfor Sentralstyret denne gang.Og jeg håper inder-lig da at jeg ser mange røde lapper slik at vi kan få en fortgang i dette her.

Erik S.Winther,Oppland fremmet følgende tilleggsforslag:
Landsmøtet ber Sentralstyret arbeide med forslag til ulike endringer i Valgloven,med sikte på å hindre at kvinner i stor grad faller ut av kommunestyrene.

---

2)Repr.nr 163,Trond Tystad,Hordaland

Etter det forslaget som nå er fremmet ,så kan det jo være mulig at Sentralstyret vårt blir forpliktet til å begynne å jobbe mer aktivt med denne saken.Da vil jeg for balansen og likevekten sin del uttrykke de motstridende meningene til den taleren som var her oppe.Jeg er en varm forsvarer av retten til å kumulere og jeg ønsker ingen sperregrense på denne retten.Når det gjelder fylkestingsvalg riktignok er der en veldig høy sperregrensefor strykningene,så er det ingen som stryker pga av at sperregrensen er der.Jeg tror at vi får akkurat det samme her,hvis vi setter en tilstrekkelig høy sperregrense,gjerne bare 8 %,vil det virke uoppnåelig å kunne få endre på listene.Det vil bli så sjelden at folk glemmer at det i det hele tatt er mulig å endre på listene.Det er det gjort for lenge siden på fylkestingslistene,det er kun spesielt interesserte som i dag vet at det er mulighet for å stryke på de.Og jeg er altså en forsvarer av at det skal være mulig å kumulere,jeg synes at velgerene våre hvis de synes at vi som parti har gjort en dårlig jobb,skal fortsette å stemme på oss og heller endre på listen istedet for å forkaste partiet når vi har gjort en dårlig jobb ved nominasjonen.Jeg synes at velgerne skal ha den retten og det er vel ikke færre som er med å kumulerer enn det er folk som er med å lager våre listeforslag,og det er kun medlemmene våre.

---

3)Odrunn Pettersen,Stortingsgruppa

Det er ikke overraskende at det er ulike oppfatninger om den betydning partiets nominering skal ha i forhold til velgerne. Men jeg mener vel at det kan ikke skade at man ser på mulighetene og jobber ut en del forslag hvor man får konsekvensene lagt på bordet.Så får man da ta standpunkt til om man skal stå på sitt syn enten det måtte være for eller i mot.Jeg har i grunnen litt tro på at vi må kunne utrede ting og vurdere det.Sånn at hvis nå ikke redaksjonskomiteens medlemmer reiser seg i vill protest,så vil jeg foreslå at vi endrer vår anbefaling og sier:Landsstyret ber Sentralstyret arbeide med forslag til ulike endringer i valgloven....

Redaksjonskomiteen sluttet seg til forslaget fra Erik Winther, Oppland,og innarbeidet det i sin innstilling.

Vedtak: Innstillingen med endringen ble enstemmig vedtatt.

UTKAST TIL FRÅSEGN FRÅ DNA-LANDSMØTET 2.-5.MARS 1989:
NORGE,EF OF EUROPEISK SAMARBEID

Norge står overfor store og viktige utfordringar i Europapolitikken Både Vest-Europa og Aust-Europa er inne i ei utvikling som kan legge grunnlaget for store enringar i tilhøvet mellom dei europeisk landa.EF sitt arbeid med den indre marknaden,aukande sjølstende og politisk og økonomisk liberalisering i aust-europeiske land, den generelle avspenningsprosessen i Europa og rammeavtalen mellom EF og COMECON er viktige trekk ved denne utviklinga som i stor grad vedkjem såvel Norge og norske interessaer,som norsk og europeisk arbeidarrørsle.

Arbeidarrørsla må gå føre i debatten om utforminga av det framtidige Europa.Denne debatten må ha eit breitt europeisk siktemål og perspektiv utover dei konkrete spørsmåla som knyter seg til ut-forminga av den indre marknaden.Arbeidarrørsla i Norge må styrke samarbeidet med fagrørsla og dei sosialdemokratiske partia i Vest-Europa og gjere sitt til at dei sosialdemokratiske verdiane får gjennomslag i arbeidet med den indre marknaden.Landsmøtet vil at det Europautvalet som Sentralstyret har nedsett,skal stå sentralt i tilrettelegginga av ein brei norsk Europadebatt på arbeidarrørsla sine prinsipp.Landsmøtet legg stor vekt på at det blir gitt brei og grundig informasjon om utviklinga av den indre marknaden og konsekvensane for Norge.

Landsmøtet vil framheve at utvida samarbeid i Europa har mykje å seie for sysselsettinga,løysing av miljøproblema og utvikling av velferden.Viktige nasjonale interesser vil i åra som kjem vere nær knytte til utviklinga i Europa.

Landsmøtet vil gi full støtte til den lina Regjeringa har valt i forholdet til EF.Uavhengig av framtidig tilknytningsform vil den største utfordringa nå vere korleis vi handterer tilpassingane til den indre marknaden.Dette må skje gjennom EFTA,i samarbeid med dei andre nordiske landa og gjennom direkte kontakt med EF.

Landsmøtet meiner Norge aktivt må arbeide for at EFTA skal bli ein mest mogleg føremålstenleg reiskap for å fremje norske og andre EFTA-land sine interesser overfor EF.Dette gjer det nødvendig å styrke EFTA-samarbeidet og EFTA-organisasjonen.

Målet med tilpassinga til den indre marknaden i EF er å unngå mye handelshindringar for norsk eksport,samtidig som vi tar vare på viktige nasjonale interesser. Landsmøte vil understreke at norsk tilpassing bør også ta sikte på å styrke innsatsen for miljøvern,full sysselsetting,distriktspolitikk,likestilling og vernet om velferdssamfunnet i det heile.

Landsmøtet gir støtte til at Norge utnyttar dei høva som er til samarbeid med EF og Vest-Europa elles om utdanning,forskning og teknologi.
Norge har oppnådd ein status overfor EF sitt utanrikspolitiske samarbeid(EPS) som inneber regelmessige kontakter på politisk nivå.Det må framleis arbeidast for å vidareutvikle kontakten med EPS.Landsmøtet vil understreke den viktige rollen EF spelar i AUst/Vest-forholdet og Norge sitt eige ansvar for eit utvida samarbeid på tvers av blokkgrensene.

Norge må auke samhandelen,næringslivssamarbeidet og kontakten med Aust-Europa.Dette er nødvendig for å bygge ned Aust/Vest-skillet og støtte opp om dei positive utviklingstrekka i fleire

Aust-Europeiske land.
Landsmøtet vil framheve at nasjonale interesser og ønsket om eit mest mogleg samla folk tilseier stor oppslutning om den lina Stortinget valde under handsaminga av Europameldinga sist vår, og som Regjeringa har følgt opp. Når arbeidet med den indre marknaden er kome lenger,vil Norge få betre grunnlag til å vurdere dei ulike alternativa for framtidig tilknytningsform til EF. Medlemsskapsspørsmålet kan bli tatt opp til vurdering når vi har fått klarlagt korleis den indre marknaden vil fungere for Norge, eller dersom andre særleg viktige endringar av direkte innverknad for Norge sin situasjon skulle finne stad i EF.Det er verken nødvendig eller ønskjeleg at Norge tar stilling til medlemskap nå. Eit eventuelt norsk medlemskap må bli avklart gjennom folkerøysting.

Dirigenten åpnet for debatt på innstillingen hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 275,Ole Frich,Oslo

Dette er imidlertid et betydelig spørsmål som vi kommer til å stå overfor nå i den nærmeste tiden fremover,nettopp under henvisning til at statsministermøtet skal finne sted i Oslo om bare 11 dager fra nå,og hvor EFTAS forhold til EF kommer til å bli veldig sterkt debattert. I 6.avsnitt i redaksjonskomiteens innstilling så har man kommet inn på hvilke behov det er for å ha et bevisst forhold til hvilken politikk man må ta vare på og verne om her i Norge i en tilnærming til det indre marked innen EF. Imidlertid synes jeg vel at i det forslaget i fra Holmlia Arbeiderpartilag(jeg er leder for det partilaget)har vi også berørt de samme spørsmålene, men jeg synes kanskje på en langt mer presis måte.Og for de av dere som har forslagsheftet,så vil dere nå kunne følge den teksten jeg har tenkt å lese,den står på side 11 i heftet for innkomne forslag - litt ned på siden står det - jeg synes altså at det er en presisering som jeg nå vil sitere som jeg tror er relativt nødvendig for å lage en klarere avgrensning i forhold til den tilnærming til EF's indre marked som har vært debattert her tidligere i dag. Og det lyder da som følger:

"På det økonomiske område må Norge ikke gjennomføre en ukritisk tilpasning til EF,men må hele tiden vurdere konsekvensene i forhold til viktige områder,som eksempelvis behov for økt innsats for miljøvern-og sysselsettingspolitikken.
Nasjonal styring med finanspolitikk,fordelings-og skattepolitikk må stå sentralt for Arbeiderpartiet i en vurdering av Norges forhold til EF.
I distriktspolitikken er det avgjørende med virkemidler som er tilpasset særnorske forhold.En tilpasning til EF's indre marked må ikke undergrave nasjonal innflytelse over distriktspolitikk, med støtte til primærnæringene og med støtte til utsatt industri."

Det er altså de elementene som jeg mener bør innarbeides og jeg kan ikke se at dette på noen måte er i strid med den linje som er ført av Arbeiderpartiet både på Stortinget og ved den tidligere behandling av disse spørsmål i Landsstyret. Så jeg vil ihvertfall anbefale Landsmøtet å få inn disse presiseringene i uttalelsen slik at vi kan stå best mulig rustet i den debatten som vil møte oss framover og også for at vi skal kunne unngå en situasjon,hvor vi kanskje kan skape nye sår i partiet og at vi da kan stå mest mulig samlet om en linje.

2)Oddrun Pettersen,Stortingsgruppa

Det er redaksjonskomiteens oppfatning at vi i vårt forslag har dekt opp det som er kjernepunktene i uttalelsen fra Holmlia og det som ble referert nå av Ole Jakob fra talerstolen.Det som vi ikke har kommentert,det er den setningen som går på dette med avgift-og skattebestemmelsene.Det var redaksjonskomiteens oppfatning da vi drøftet dette i komiteen at for det første så hører det til den delen av vår politikk hvor vi henter inn våre inntekter. I tillegg til at dette ikke er tema som det skal forhandles om, så må jeg fastholde det forslaget som redaksjonskomiteen har lagt frem for Landsmøtet.

---

3)Repr.nr 209,Reidar Lysklætt,Sør-Trøndelag

Jeg for min del har lest gjennom utkastet fra redaksjonskomiteen og vil gi ros til redaksjonskomiteen for å ha fremmet et utmerket forslag som ikke begynner å ta opp i detaljer en så vanskelig sak som dette her,og jeg vil da støtte redaksjonskomiteens forslag og ber om at Landsmøtet gir den sin tilslutning.

---

4)Repr.nr 252,Jan Henry T.Olsen,Troms

Etter forslag fra dirigenten ble strek satt etter taler nr 4.

Jan Henry T.Olsen:
Det er en svært alvorlig sak å bruke kanskje litt for kort tid. Før jeg går videre ber jeg om å få referert forslaget til Frich. Dirigenten refererte forslaget fremmet av Frich.

Jan Henry T.Olsen:
Det forslaget som Frich har fremmet er egentlig et forslag som sier at i tilpasningsprosessen skal vi ikke gi avkall på herredømme over vår egen finanspolitikk,dvs.skattepolitikk,avgiftspolitikk. Det dreier seg om differensiert arbeidsgiveravgift,differensiert investeringsavgift,det dreier seg om transportstøtteordningen og kanskje også da virkemidlene for DU-ordningen.Han sier også at vi ikke skal gi avkall på en del av de virkemidlene vi har brukt overfor distriktspolitikken og som kanskje ikke ville være mulig å bruke innenfor en direktemedlemskap tilpasning i dag. Jeg må ærlig talt si at dette vedtaket går jo på at vi ikke skal ha noe medlemskapsdebatt nå,og da burde det ikke være noe problem med å støtte Frich at vi skal heller ikke da underveis i denne tilpasningsprosessen gi avkall på de ting som vi kan komme til å gi avkall på om vi ble medlemmer i dag. Så jeg vil anbefale at vi støtter Frich på det sterkeste.

---

5)Repr.nr 34,Truls Frogner,Akershus

Når det fremmes alternative forslag til et vel avveid forslag fra redaksjonskomiteen,så skjønner vi jo hva som ligger i det, men vi skjønner jo også at det er en god del andre som kan tenke seg å gå lenger den andre vegen.Men av hensyn til samhold i partiet og ønsket om å vinne valget,og at vi skal ha tid til å sette oss inn

i dette,ønsker jeg at vi forener oss om et standpunkt fra Landsmøtet i Det norske Arbeiderparti.Det vil styrke oss veldig hvis vi gir avkall på våre kjepphester og samler oss om redaksjonskomiteens forslag.

---

6)Repr.nr 264,Rune Gerhardsen,Oslo

Jeg synes ikke at vi skal gjøre dette mer dramatisk enn det dette er.Jeg synes forslaget som Ole Jakob Frich la fram var meget fornuftig,det er en god presisering som jeg tror er med på å skape en slags trygghet i partiet for at vi nå ikke går fram på en slik måte at vi ikke har alle med. De som har ytret seg mot å ta inn dette forslaget har ikke hatt argumenter for å gjøre det,det har vært noe slag synsing om at en komite har sittet noen timer å ha laget dette,og de har gjort en god jobb,jeg er enig i det.Men forøvrig er det ingen argumenter.Jeg tror ikke dette Landsmøtet kommer til å stå seg noe dårlig på å vedta dette tillegget og jeg tror partiet utad vil stå seg meget bra på å følge forslaget fra Ole Jakob Frich.

---

7)Thorvald Stoltenberg,Regjeringen

Jeg vil nå be Landsmøtet å tenke gjennom forskjellene her.Vi sitter nå i en forhandlingssituasjon som er meget vanskelig og jeg vil absolutt be om at vi står på det vi hele tiden har stått på i debatten her,at vi ikke nå går inn i en medlemsskapsdiskusjon.
Og da vil jeg gjerne gå igjennom de tre avsnittene som er foreslått av Frich.
Først så sier han:
På det økonomiske område må Norge ikke gjennomføre en ukritisk tilpasning til EF,men må hele tiden vurdere konsekvensene i forhold til viktige områder,som eksempelvis behov for økt innsats for miljøvern og sysselsettingspolitikken.
Så hopper jeg over det andre avsnittet.
I 3.avsnitt sier han:
I distriktspolitikken er det avgjørende med virkemidler som er tilpasset særnorske forhold.En tilpasning til EF's indre marked må ikke undergrave nasjonal innflytelse over distriktspolitikk, med støtte til primærnæringene og med støtte til utsatt industri.

Det som redaksjonskomiteen har her,det er jo mye mer offensivt:
Landsmøtet vil understreke at norsk tilpasning bør også ta sikte på å styrke innsatsen for miljøvern,full sysselsetting,distriktspolitikk ,likestilling og vernet om velferdssamfunnet i det heile.

Og så kommer jeg det til det andre avsnittet:

Nasjonal styring med finanspolitikk,fordelings-og skattepolitikk må stå sentralt for Arbeiderpartiet i en vurdering av Norges forhold til EF.

For det første så er det jo innledende EF-debatt som vi nå alle sammenheng nå har sagt at den vil vi ikke ha før vi har sett alle følger av den tilpasning og hva vi der kommer frem til,og så når vi har sett det,så tar vi EF-debatten.

Da vil jeg sterkt fraråde at dette Landsmøtet nå går på tvers av den linjen og begynner å innlede en EF-debatt.
Jeg går for redaksjonskomiteens innstilling.

8)Repr.nr 252,Jan Henry T.Olsen,Troms

Med de presiseringer som Stoltenberg nå kom med så føler jeg meg nå trygg egentlig.Jeg innser at det er kanskje vel så offensivt de to siste linjene av det 6.avsnittet fra redaksjonskomiteen og vi har alle sammen merket oss at Stoltenberg har presisert at dette er en styrke.

Ole Jacob Frich,Oslo,fremmet følgende tilleggsforslag:

På det økonomiske område må Norge ikke gjennomføre en ukritisk tilpasning til EF,men må hele tiden vurdere konsekvensene i forhold til viktige områder,som eksempelvis behov for økt innsats for miljøvern og sysselsettingspolitikken.

Nasjonal styring med finanspolitikk,fordelings-og skattepolitikk må stå sentralt for Arbeiderpartiet i en vurdering av Norges forhold til EF.

I distriktspolitikken er det avgjørende med virkemidler som er tilpasset særnorske forhold.En tilpasning til EF's indre marked må ikke undergrave nasjonal innflytelse over distriktspolitikk med støtte til primærnæringene og med støtte til utsatt industri.

Dirigenten gikk først til votering på avsnitt 1,2,3,4,5,7,8,9 og 10.
Vedtak:Innstillingen i ovennevnte avsnitt enstemmig vedtatt.

Dirgenten gikk så til votering på avsnitt 6,og satte opp redaksjonskomiteens innstilling alternativt mot endringsforslaget fra Ole Jacob Frich.

Ole Jacob Frich fikk 67 stemmer,redaksjonskomiteens forslag ble bifalt.

Permisjonssøknad fra Olaf Høiby,Hedmark,innvilget.

Formiddagsmøtet lørdag 4.mars 1989
Landsmøtets tredje dag ble satt kl 09.00 med Lise Christoffersen som dirigent.
"Seiren følger våre faner" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

SAKLISTA PUNKT 7,DEN POLITISKE SITUASJONEN

Dirigenten gav ordet til partiets leder ,Gro Harlem Brundtland, som innledet om den politiske situasjon.

Statsminister Grp Harlem Brundtland
KRAV TIL INNSATS - FOR FELLES FRAMTID

Vi går inn i et tiår som vil vise hvor viktig det er for oss mennesker å holde sammen.Hvor viktig det er at alle får være med og dele både pliktene og gledene ved det samfunnet vi skaper.
Og hvor farlig det vil være dersom det blir "den sterkestes rett" som får seire.
Sosialdeøokratiets største oppgave i 1990-årene blir å gjenreise troen på solidaritet og fellesskap.Gjenreise troen på at det vi vil,det vil vi også makte i fellesskap.Vi må slå tilbake de

kortsiktige særinteressene.
Vi har tatt fatt på en ny epoke.Vi har bygget ut velferdsstaten. Nå skal vi reformere den.Gjøre den mere menneskelig og mindre byråkratisk.
Det er de samme drømmene som barna uttrykker på sitt språk, i tegningene om Regnbuelandet bak meg.
Det er ingenting i dagens utvikling som tilsier at det blir mindre behov for felles handling.Tvert om.Felles handling er en livsnødvendighet: Tenk på vårt naturmiljø.Her kan vi slå fast med stor sikkerhet:Den økologiske balanse redder vi for alle eller for ingen.
Det er en løfterik utvikling internasjonalt.De bare på de viktige forandringene som vi har fått oppleve de aller siste årene.
Det er håp om at faren for krig og konflikter blir mindre.Det trengs,når vi tenker på de andre fiendene vi har fått å kjempe mot: Miljøødeleggelsene og verdens fattigdom.Det er en krig som landene kan stå sammen om å føre.Ja,som de må føre i fellesskap,hvis den skal vinnes.
Behovet for felles innsats vokser for hvert år.Det gir sosialdemokratiet en styrke få andre bevegelser kan drømme om.Vår politikk er bygget på verdier som aldri mister sin aktualitet.Samhold mellom mennesker.Likeverd.Rettferdighet.Og demokrati.
Likevel har den sosialdemokratiske ide møtt mye motgang i vår del av verden på 70-og 80-tallet.Vi har opplevd en bølge av nyliberalisme,og en forsterket tro på den sterkestes rett.
Det er ikke lett å motstå sterke strømninger.For Arbeiderpartiet var det helt nødvendig,som Odvar Nordli sa i sin hilsningstale: Det er bare daue fisker som følger med strømmen.Arbeiderpartiet viste seg høyst levende.Vi kjempet mot strømmen - for fellesskapet.
Mange forsøker å lage en motsetning mellom fellesinnsats og den enkeltes frihet.For oss er det omvendt.Felles innsats er nødvendig for den enkeltes frihet.
Friheten ble ikke alle til del da de sterkeste slo seg fram,men da alle fikk skolegang og sjanse til å trene sine evner og til å ta dem i bruk.Tenk hva det har gitt av felles opplevelser, forståelse og innlevelse på tvers av sosiale skiller og hva det har gitt Norge av felles kulturarv.
Mange ganger har det vært spådd at sosialdemokratiets tid er ute. At jobben er gjort og at tiden er inne for andre krefter.Pessimistene kunne ha fått rett.Glem aldri det.Sosialdemokratiet kunne blitt henvist til historiebøkene.Hvis vi ikke hadde evnen til selvkritikk.Evnen til å forstå at enhver tidsepoke stiller sine egne krav.Evnen til å forandre de politiske virkemidlene etter den virkelighet vi lever i.
"Gå inn i din tid",skrev Nordahl Grieg.Vi går inn i vår tid,med optimisme og med vilje til reformer.Det går an å forandre og forbedre,når det er mange nok som ønsker det.

Som sosialdemokrater stiller vi ikke opp ferdige modeller for et samfunn.Det er veien vi går og hvordan vi går den som teller.
Sosialdemokratiets største styrke er evnen og viljen til å søke nye og finne uprøvde veier.Vi er alltid på jakt etter nye og bedre løsninger.Nye og bedre virkemidler.Det vi er opptatt av er vår hverdag.
Vi reiser nye reformer.Men sier fra om at det krever innsats for å gjennomføre dem.Bare hvis vi utløser ny krefter,hvis vi skaper mer og fordeler bedre får vi råd til nye løft.
Og husk at vi har bygd vår bevegelse på dette enkle faktum: Det er arbeidet som skaper verdiene.Arbeid og innsats har dype røtter i sosialdemokratiet.

Det er faktisk blitt nødvendig å minne om den enkle sannhet at innsats fra hver og en av oss må til for å oppnå resultater.
Det er nødvendig å minne om dette etter perioden hvor det var jappene som ble medias forbilder.Jeg vet ikke om det var folkets forbilder.Da det bredte seg en holdning om at det var mulig å komme lettvint både til raske fortjenester og godt betalte stillinger.
Men det er ikke mulig å låne seg til velstand.Velstanden må vi jobbe fram.
Vi har bak oss noen år som kanskje har vært de mest krevende siden gjenreisningen etter krigen.Hvordan kom vi i en slik situasjon?Var det ikke slik at de høye oljeinntektene Norge fikk,rett og slett blendet oss? Det å legge litt penger til side, det å spare ble avlges.Vi lånte her i landet langt mer enn vi sparte.Vi måtte stikke fingeren i jorda og innse at vi kunne ikke fortsette å bruke mer enn vi skapte.
Vi har brukt sterk medisin for å få orden på norsk økonomi. Men den var helt nødvendig.Så har vi til gjengjeld vist at vi kan greie store utfordringer også i dag,hvis vi samarbeider om løsningene.Stilt overfor store oppgaver er det bare en ting som nytter:Mer samarbeid og sterkere innsats på alle fronter.

Det er et slikt budskap Arbeiderpartiet gir gjennom slagordet "Krav til innsats - for felles framtid."Vi vil gjenreise respekten for og plikten til å gjøre en innsats.
Jeg har lyst til å vise dere noe som gjorde meg glad da jeg så den på Landsstyrets bord onsdag.Jeg kjenner innholdet.Vi har alle jobbet hardt for det som står der,men se på omslaget,se på varmen,se på bildet og se på sammenhengen med det som er bak meg her."Gjennom krise til ny vekst".Dette er regnskapet for de 3 årene vi nå har bak oss.Det er til glede for partifeller,det er til glede for alle som gjerne vil vite,alle som gjerne vil lære, alle som gjerne vil argumentere og diskutere ute på den enkelte arbeidsplass og rundt om i det ganske land.Men jeg kommer ikke til å bruke tiden i dag til å gjennomgå denne,verken for dere eller for andre.Den jobben må dere ta å gjøre selv.Jeg er glad for denne,men jeg vil snakke i dag om det som vi har foran oss.

Det er i de land hvor sosialdemokratiet har hatt ansvar at økonomisk krise er blitt overvunnet uten stor og langvarig arbeidsledighet. Sosialdemokratene greide det i Sverige -og vi skal klare det i et sosialdemokratisk Norge.
La oss stille oss et spørsmål:Hvordan ville vi like et samfunn der 90 prosent av befolkningen er i arbeid og materielt sett har det svært bra,mens de øvrige er falt utenfor som arbeidsledige og uten tro på sin egen fremtid?
Et slikt samfunn er jo ikke noe fantasifoster.Det er en beskrivelse av hva som er situasjonen i mange av verdens rikeste land.
En økende forskjell i levestandard.En gradvis utsiling av et mindretall i befolkningen som verken har jobb eller bolig.
Tenk over hva følgene kan være! De fleste av oss kjenner noen som ikke klarer seg på egen hånd.Noen som krever mye støtte og oppmerksomhet,og som gir oss uro og følelse av maktesløshet over utilstrekkeligheten i vår manglende evne til å hjelpe.

Hvordan blir hverdagen vår - og samfunnet vårt - hvis stadig flere mennesker kommer i slike ulykkelige situasjoner?
Det er ikke slik vi vil ha det i Norge.Ikke bare av hensyn til dem som faller utenfor velferdssamfunnet,og deres nærmeste.
Men også av hensyn til alle andre.Mennesker som på denne måten faller utenfor samfunnet kaster skygger over hverdagen både for seg selv og for andre.Et slikt samfunn er ikke noe lykkelig

samfunn for noen.Det er et mer konfliktfylt samfunn,med større utrygghet,mer kriminalitet og større forskjeller.Det er et nederlag for alle.
Det er ingen naturlov at Norge skal være annerledes stillet enn andre land.Det vil kreve stadig mer å nå målene om full sysselsetting og om trygghet i hverdagen.Og det vil ikke minst kreve solidaritet og vilje og evne til å styre.
Da er det viktig å være klar over dette:Full sysselsetting er ikke noe vi bare kan vedta.Da hadde det vært enkelt,for dette Landsmøtet i hvertfall.Det er ikke nok å ønske seg arbeid for alle.Vi må finne de riktigste politiske og økonomiske virkemidler. Og et flertall i vårt land må stille seg bak dem.

Politikk er å oppnå det man vil.I et stadig mer komplisert samfunn der den gjensidige avhengigheten mellom landene blir større,blir også veien fra det å ville til det å oppnå stadig mer krevende.Hvis vi skal ha arbeid for alle,må vi aldri glemme at Norge må kunne selge det andre vil ha på et internasjonalt marked. Det inntektspolitiske samarbeidet er en bærebjelke i vårt arbeid for full sysselsetting.Det er fordi summen av særinteressene ikke er lik fellesinteressene.Ble alle lønnskrav,som hver for seg kan være godt begrunnet,innfridd vet vi at alle tilslutt taper. Resultatet ville bli en evig runddans der priser og lønninger løp om kapp.Vi ville prise oss ut av markedet.Vi ville oppleve at flere verksteder nedlegges og at fabrikkporter stenges.
Samarbeidet om lønnsoppgjørene i fjor og i år har gjort at vi står langt sterkere rustet til å møte konkurransen.Vi kan ganske enkelt ikke ha en pris-og kostnadsvekst i Norge som er helt i utakt med andre land.For første gang i 80-årene vil prisene i Norge nå være på linje med de land vi konkurrer med.De siste årene har de steget langt mer hvert år.Dermed vil de norske varer og tjenester stå sterkere i kampen om kundene både hjemme og ute.

Den takken Landsmøtet ga vår fagbevegelse etter finansministerens innlegg torsdag,den var høyst fortjent,og den burde hele landet gi vår fagbevegelse.
I Norge er vi kjent for å kunne ta et skippertak når det trengs. Det kan være nok til å sikre gull i Holmenkollen.Men i kampen mot arbeidsledigheten må vi faktisk slåss hver dag året igjennom.Et fornuftig samarbeide om inntektspolitikken kan altså ikke være et skippertak.Det er ikke nok hvis vi skal trygge arbeidsplassene og skape nye.
Det var ikke enkelt å få det til som faktisk er skjedd.Det var mange som motarbeidet dette,både i fjor og i år.Men hva er alternativet? Jo,en alles kamp mot alle.
Alle ville blitt rammet av en sterkere prisstigning - og enda flere av arbeidsledighet.

I et samfunn der særinteressene blir sterkere må myndighetene ta vare på helheten.Og myndightene trenger en organisasjonsmessig og samlet bakgrunn for å gjøre det mulig for myndighetene, det må være nok lim i samfunnet til at det er mulig å få det til. Jeg tror vi må være forberedt på en tøffere politisk linje overfor særinteresser som kommer i konflikt med samfunnsinteressene. Mener vi alvor med budskapet om full sysselsetting,ja,så må vi stå for det også når det blåser friskt.Og la meg si dette helt klart:Det er Arbeiderpartiet innstilt på å gjøre.
Vi kjenner alle det gamle slagordet:By og land,hand i hand,det er et gammelt slagord for Arbeiderpartiet.Men det er like aktuelt.
I 80-årene har vi igjen fått en flyttestrøm fra distriktene.
Det har skapt pessimisme i mange bygder.Den sterke veksten vi hadde i sentrale strøk tidligere på 80-tallet,den trakk folk

vekk fra distriktene.
Selv om utviklingen nå er blitt bedre - i fjor steg faktisk folketallet litt i Nord-Norge - ja,så er det langt igjen før optimismen vender helt tilbake i utkant-Norge.
Vi må utvikle levedyktige og trygge lokalsamfunn,vekstkraftige og allsidige regioner som gir arbeidsplasser både til kvinner og menn og som gir et variert service-og kulturtilbud.Og da vet dette Landsmøtet og da vet dette partiet,da må vi evne og fornye vår distriktspolitikk.

Det er tre hovedsaker som står i fokus på dette Landsmøtet: Sysselsettingen,miljøpolitikken og utvikling av velferdsstaten. Hvorvidt vi skal lykkes i å løse disse oppgavene er ikke bare avhengig av hvor godt vi kan trekke sammen i vårt eget land. Like viktig er det hvordan vi ordner vårt forhold til omverdenen, og framfor alt vårt forhold til det øvrige Europa,og la meg tilføye med en gang - øst og vest.
La meg gjøre det helt klart: Rettesnoren for Arbeiderpartiets Europapolitikk er å gjøre det som er i Norges interesse.
Vi er overbevist om at vi verken løser sysselsettingsproblemer elle miljøproblemene dersom vi isolerer oss,og sementerer våre internasjonale samarbeidsorganer slik de er i dag.Men,det tjener heller ikke nasjonens interesser hvis vi nå skulle kaste landet ut i en opprivende strid om EF-medlemskap.Da ville vi i dette landet bruke uendelig av tid og krefter på å bekjempe hverandres standpunkter,mens vi alle ble tapere i den utviklingen som nå skjer rundt oss i Vest-Europa.
Det Arbeiderpartiet ønsker,og som vi har fått bred oppslutning om på Stortinget til tross for at det kan høres annerledes ut fra dag til dag,er at vi bruker de nærmeste årene til en tilpasning til EF's indre marked,og til et nært samarbeid med EF på alle områder der vi har felles nytte av det.Det gjelder spesielt områder som forskning og utvikling,utdanning,og det gjelder miljøvern og det gjelder sosiale spørsmål.
Hvorfor er EF's indre marked så viktig for oss?Hvorfor kan vi ikke lukke øynene for det og så slippe og strides om det?
Jo,når 70 % av Norges samlede eksport går til EF-land,er jo dette også vårt marked.Det blir derfor helt avgjørende for Norge å få til en tilpasning som kan sikre vårt næringsliv de best mulige betingelser for eksport og økonomisk,teknologisk og industrielt samarbeid med Vest-Europeisk næringsliv.

Men skal vi tilpasse oss EF's regelverk,spør mange.Nei,vi er på ingen måte passive.Tvert i mot arbeider vi aktivt på alle mulige plan for å gjøre Norges interesser gjeldende.I den prosessen vil det være tilfeller der vår egne prioriteringer og interesser ikke faller sammen med EF's,der vi vil velge egne norske, nordiske eller EFTA-løsninger.
Regjeringen har lagt stor vekt på kontakt og samarbeid med det enkelte EF-land.De er våre naboer,våre nære venner.Og ikke minst, det er sosialdemokrater i alle de landene - glem aldri det.
Og de er veldig opptatt av å ha kontakt med de av sine søsterpartier som tilhører det nordiske fellesskapet og som representerer de verdier som mange sosialdemokrater ute i Europa ønsker skal få større gjennomslagskraft og større betydning.
Så parallelt med vår aktivitet fra norsk side,fra Arbeiderpartiets side her hjemme,har de sosialdemokratiske partiene i EF og EFTA-landene styrket samarbeidet seg i mellom.Og dette er lim i Europa. Vi trenger ikke bare lim i Norge,vi trenger lim i Europa og vi trenger lim i verden.Og sosialdemokrater er best egnet til å lime.

Utviklingen ovenfor EF er ikke bare en utfording for vårt land. Den vil i like stor grad berøre de andre EFTA-landene.Allerede i 1984 ble EF og EFTA-landene,gjennom den såkalte Luxembourg-erklæringen,enige om å skape et utvidet europeisk økonomisk samarbeidsområde,som omfatter de atten EFTA og EF-landene. Erklæringen dannet grunnlag for en ny form for samarbeid mellom EF og EFTA.Det betyr ikke at det er enkelt.Her er det også tradisjoner som låser fast våre muligheter til å komme fremover. EFTA-landene har i lengre tid diskutert om strukturen i EFTA- og mellom EFTA og EF er tidsmessig og god nok til å ivareta landenes interesser overfor EF.
Det var også på denne bakgrunn jeg allerede ifjor sommer inviterte til et statsministermøte i EFTA i Oslo i mars.
Senere har Presidenten i EF-kommisjonen,Jaques Delors,i sin tiltredelsestale i Europarlamentet i januar i år,kommet med en utfordring til EFTA om et mer strukturert samarbeid mellom EF og EFTA for å kunne løse felles økonomiske,sosiale og kulturelle problemer. Og så skulle vi være redde for det,nei dere,den går ikke.Vi må møte fremtiden med mot og besluttsomhet.Vi har ingen ting å være redde for.For Norge,som nå har formannskapet i EFTA er det et særlig ansvar å teste ut den politiske vilje i EFTA-fellesskapet til å gjøre EFTA til et mer effektivt redskap i samarbeidet med EF.Det er selvfølgelig ikke snakk om å gjøre EFTA til et mini-EF,slik enkelte har hevdet og stilt spørsmåls tegn ved.Spørsmålet er et annet,det er om vi har vilje til å gjøre EFTA til et mer effektivt samarbeidsorgan overfor EF.
Det hadde i tilfelle vært mer slående som Dagens Næringsliv gjorde for et par dager siden å si:Det dreier seg mer om et maksi-EFTA. Klarer vi å gjøre EFTA mer effektiv,har vi også større muligheter til å realisere de politiske perspektiver som lå i Luxembourg-erklæringen om det felles økonomiske rom i Europa,det som den erklæringen sikter mot.Men her vil jeg understreke for her foreligger det misforståelser,eller kanskje foreligger det et aktivt ønske hos noen kretser om å skape slike - det har vi jo opplevd før,i 1972 fra begge sider.
Det innebærer ikke samordning av skatte-og avgiftspolitikken,slik noen antydet under debatten her i går og som jeg har sett enkelte aviser skrive.Men tåken kommer til å lette fort på de områdene her. Så la meg meg avslutte om denne problemstillingen som er sentral for oss alle
Målet med styrket og mer effektivt EFTA det er å gi Norge og andre EFTA-land bedre muligheter til å påvirke utviklingen i Vest-Europa.Skulle vi si nei til en slik utfordring,ja,da ville vi risikere å bli en B-nasjon.
Og til alle dere som søker å skape frykt og mane fram spøkelser, la meg si dette. Dere mener vel ikke,og jeg håper ikke at jeg snakker til dette Landsmøtet i det hele tatt,men det er mange andre, dere mener vel ikke i fullt alvor at Norge skulle være det land av de 6 landene i EFTA inkludert Sverige,Finland,Sveits og Island,som skulle stille seg i rollen som baktropp og bremsekloss for et sterkere EFTA,et sterkere Vest-Europa og et sterkere All-Europa.
Sosialdemokratiets store styrke er at vi ikke,som andre politiske retninger,sitter limt fast i gammeldagse forestillinger. Vi er en sterk ideologisk bevegelse.Men vi legger opp den praktiske politikk etter terrenget,slik at vi kan nå våre mål.For oss er det,og vil alltid være det så lenge vi er en sterk livskraftig bevegelse,resultatene som teller.

Nye tider krever nye løsninger - også når det gjelder vår hverdag.

Alt for mange unge familier opplever i dag hverdagen som en skytteltrafikk mellom arbeidsliv og familieliv. Samfunnet er jo fortsatt organisert etter det gamle familiemønsteret der mor var hjemme og far var på jobb. Slik er det ikke for de fleste familier i dag. Selv om det nå bygges dobbelt så mange nye barnehageplasser som for få år siden,så er vi kommet alt for kort, la oss bare erkjenne det. Bare en tredjedel av våre barn har plass i barnehage. Vi har utviklet svangerskapspermisjonen,vi har utvidet den fra 18 til 24 uker på disse tre årene,så føler de fleste at de får for liten tid hjemme hos barna det første og viktigste året. Og derfor har vi spurt oss: Hvordan kan vi greie å gi de nye muligheter for å styrke de unge familiene,la dem få tid og overskudd til å leve seg inn i den nye hverdagen,den som er en hverdag med barn,nytt ansvar og nye gleder. Dagliglivet blir ikke lettere når barna begynner på skolen heller.De første årene er skoledagen kort.Det er gammel norsk tradisjon og bygger jo på et helt annet samfunn enn det vi har i dag. For dem som ikke er så heldig å ha en bestemor,ja,ikke en sånn som meg, eller andre nære naboer og slektninger som kan tre hjelpende til når førsteklassingen kommer hjem fra skolen,krever det stor innsats og det krever mye strev og oppfinnsomhet for å få hverdagen til å henge sammen. Det er dette vår kvinnebevegelse har vært så opptatt av gjennom de siste årene. Hva gjør vi så med disse problemene?
Vi vil utvide svangerskapspermisjonen til et år og gjøre den om til foreldrepermisjon.Også faren må få en mulighet til å bruke en del av foreldrepermisjonen og være hjemme mens barnet er lite, og knytte en helt annen kontakt i det første avgjørende året.
Arbeidstida er i dag organisert på en måte som alt for ofte passer dårlig til de endringene som er skjedd i familiene. Mange har behov for større variasjon i mulighetene for å få ordnet hverdagsforholdet mellom arbeid og fritid.
Vi kan ikke nå ta oss råd til å forkorte arbeidstiden. Da hadde det jo vært ganske enkelt. Men arbeidsreformer som gir større valgfrihet og mer fleksibilitet,kan gjøre hverdagen lettere for de unge familiene, og det kan være et bidrag til den økonomiske veksten som gjør det mulig for oss å løse enda flere oppgaver. Husk at med mer varierte arbeidstider, og jeg snakker ikke her om en revolusjon,men om de mange viktige skritt i retning. Da kan vi forlenge både åpningstid og driftstid. Utstyr og lokaler kan utnyttes bedre og lønnsomheten kan økes.Hvorfor skulle vi ikke gjøre det da? I dagliglivet kan vi samtidig få bedre service, både i offentlig og privat sektor,og vi er alle avhengige av dette helhetsbildet. Vi er alle forbrukere av hverandres tjenester. Og derfor er vi i samme båt i denne sammenheng. Vi behøver ikke her å lage en kamp mellom ulike grupper,disse mulighetene og rettighetene kan vi utvikle og samarbeide om,avtale oss fram til å få et bedre samfunn. Det er derfor vi i programmet går inn for slike som åpner for en ny fordeling av arbeidstiden over ukas timer og årets dager.Vi har satt som mål at alle barn skal ha plass i barnehage etter århundreskifte. Men dere, det er jo alt for mange barn som i mellomtiden vokser opp og som aldri vil få oppleve dette.Og hva skal vi så si til foreldrene,til alle de barna som ikke har noe tilbud i det heletatt. De som ikke har funnet noen løsning eller de som har en dagmamma som ikke har noen form for pedagogisk tilbud eller veiledning.Jeg har ikke noe annet svar jeg enn at vi må påta oss et større ansvar og gi større muligheter for å gi flere bran et tilbud som er bedre.Da må vi få flere med oss i arbeidet for å skape bedre løsninger enn det mange barn fortsatt i dag er henvist til.Jeg vet om en småbarnspedagog som

har ansvaret for veiledning av en rekke familiebarnehager,altså en fem - seks stykker,med 4 - 5 barn i hver.Og dette fungerer utmerket,hjemmene er åpne på dagtid hvor det ellers ikke er noen der,kjellerstuene og andre deler av det som ligger der ubrukt tas i bruk og mange får et tilbud og assistentene som gjør dette sammen med foreldrene,de får pedagogisk veiledning som gjør at alle føler de får til noe sammen.Og hvorfor skal vi ikke bruke flere av våre førskolelærere til å være de veiledere og spesialister som de er utdannet til å være.Tenk hva de kan spre av innsikt og av muligheter til veldig mange andre hvis litt flere av dem også jobbet på denne måten. Vi vil gjøre det enklere å starte barnehage og familiebarnehage.Vi vil forenkle regelverket og forkorte behandlingstiden,slik at det blir lettere å bruke for eksempel foreningslokaler,idrettshus eller skoler,hvor det er ledig plass på dagtid.Her kan organisasjoner,borettslag eller foreldregrupper ta initiativ og bidra til at vi enda fortere når målet om en barnehageplass for alle.
Jeg vet at det er mange som er opptatt av dette og jeg hørte det i debatten torsdag kveld. Mange som vil bidra til fornuftige og forsvarlie løsninger.La oss bruke fantasi og la oss være mest opptatt av å finne nye muligheter,mer enn av å liste opp alle problemene.Noen ganger blir man jo nødt til å tenke nytt.Og det kan jo være et godt bidrag. Som i Borge kommune der den nye barnehagen brant dagen før den skulle åpnes.Det var trist det,men det kan hende det kan ha ringvirkninger gjennom dette landsmøtet og ut til mange lokalsamfunn. Det tok bare en uke før barnehagen ble åpnet i speiderhuset like i nærheten.Tidligere sto det tomt på dagtid. Nå er det liv og røre der fra tidlig morgen til sent på kveld. Når det virkelig gjaldt så fant alle frem til naturlige løsninger. Det ble en dugnadsånd. Kommunen gjerdet inn lekeområdet på få dager,og personalet var positive.Ingen var i tvil om at løsningen var god - og langt,langt bedre enn at tredve barn måtte stå uten noe tilbud om barnehageplass.

Småskolen er også i utakt med samfunnsutviklingen og hverdagsbehovene.Vi kan ikke lenger ha en ordning der førsteklassingene sendes hjem til tomt hus etter tre timer på skolen. Vi vil åpne skolen - dette har vi snakket om i mange år dere.Jeg husker godt jeg,at Gunnar og jeg satt i en komite som jeg ledet og som hadde med nærmiljøoppgaver å gjøre,og vi foreslo mange fornuftige ting for 10 - 15 år siden.Men nå tror jeg tiden er moden,nå tror jeg det går. Nå skal vi gi flere undervisningstimer de første tre årene og gi de minste skolebarna muligheter for et aktivitetstiltilbud i tillegg.La oss åpne skolen for organisasjoner,for foreldre og for andre som kan være med å skape et fritids-og aktivitetstilbud for de minste skolebarna. La skolen bli et aktivitetssenter i nærmiljøet.Her kan foreldre,besteforeldre og foreninger være med,og det hjelper - det er gjort forsøk - vi vet hva vi snakker om.I mange kommuner er de kommet i gang med dette. I Sund har alle elevene i småskolen 19 timer i uka.De som ønsker det kan være med i et aktivitetstilbud før eller etter undervisningstid.De slipper å gå hjem til tomme hus,det er ansatt assistenter som har ansvaret for tilbudene og de varierer fra skole til skole, etter hva som passer på det stedet og etter de mulighetene som foreligger.Men de frivillige organisasjonene er med over alt, sammen med foreldrene og sammen med pensjonister.Mye av den fritidsaktiviteten barna nå deltar i på kveldstid,er rett og slett flyttet til dagtid. Og tenk deg hvordan barna vil få et mye bedre tilbud mens mamma og pappa er på arbeid. Men det er jo ikke bare det vi vinner,det blir også slik at det blir mer tid sammen for familiene,mindre stress på kveldstid.Jeg har selv vært

igjennom dette med fire barn som gikk på ulike aktiviteter,og vi stresset frem og tilbake hver eneste ukedag mellom klokken fire og klokken åtte om kvelden for å ordne alt dette,mye ro og fred ble det ikke.

Evnen til å tenke nytt og utradisjonelt vil også være avgjørende for den omsorg og den trygghet vi kan gi de eldre i årene framover. Det blir flere eldre,men det vil også være mange av de eldre som er friske,og det er det ofte at vi glemmer.Folk som har mye å gi og som på ingen måte har lyst til å sette seg ut på sidesporte.Alle har de rett til en aktiv alderdom.Vi må bygge på de gode erfaringene vi har med åpen omsorg,med hjemmehjelpsordninger og hjemmesykepleie,eldreboliger og eldresentra.Da kan vi møte behovene ikke bare for medisinsk hjelp,men også til handling, snømåking og vasking.
Også i eldreomsorgen må vi satse på samarbeid og være langt mindre opptatt av hvor grensene går for hva de forskjellige yrkesgruppene skal gjøre.Det der må være gripende kjedelig å ha som område å være opptatt av. Jeg vet at på et av landsmøtene i det siste så fortalte jeg om den gang da jeg hadde så revolusjonær ånd at jeg gikk inn i vaskekottet på Rikshospitalet og tok frem kostene når ingen så det og vasket toalettet. Og hva kom det av - jo,det var skittent der,og det var et eller annet galt med systemet og vi må være litt radikale og litt opposisjonelle,når det gjelder å spørre hvorfor vi ikke kan gjøre ting. Jeg var pasient.Det er da slik at det profesjonsdelte samfunn ikke må få lov til å hindre oss.Det er barna,det er de eldre,der oss alle som står i sentrum. Og da kan vi også lettere bygge opp under den hjelp og omsorg som skal og må gis fra slektninger og pårørende. Vi kan aldri greie oss uten dem,og det blir også et kaldt og ganske trist damfunn. Dette handler også om samhold og fellesskap mellom mennesker i arbeid og fritid.Om det å føle ansvar for det samlede resultat,når vi er i arbeid for seg og sine,når vi er i privatsferen. Vi skal minst av alt glemme de eldre selv.Vi har nemlig alle behov for å bruke oss selv,og oppleve at det vi har å gi betyr noe for andre.

Blant de mange eksempler på mennesker som rammes av arbeidsledighet og omstillinger,er 61-årige Inger Marie Johansen.Hun ble oppsagt etter 24 år i samme firma,da dette gikk konkurs like før jul.
UNder overskriften "for gammel til jobb",fortalte hun Dagbladet om sine tanker.Hun sier:"Det verste er likevel å gå hjemme hele dagen." Hun er redd for å bli sløv og likeglad.Nå vil hun forsøke seg på hjemmehjelpskontoret."Kanskje er jeg ennå ikke for gammel til å gjøre noe sånt",sier hun.
Det er klart det er bruk for henne.Jeg vil så sterkt jeg kan få understreke at alle mennesker har behov for - og rett til - å få være virksomme.Vi trenger alles innsats - og vi trenger den omsorg vi kan gi hverandre.Vi trenger også de eldres innsats i samfunnet.
I Fredrikstad har pensjonistene gått foran med et prosjekt som kan være et eksempel for andre.De har laget Europas eneste arbeidsformidling for pensjonister.Eldre som trenger hjelp til småarbeider får utført arbeidet av andre pensjonister for en rimelig penge.
Da dette kom igang reiste noen spørsmålet om hvordan det er med skattereglene for slikt arbeide.Da kunne skattedirektøren berolige. Dette går. Det er heldigvis ikke slik at alle lover og regler er så firkantet at de stenger for fornuftige løsninger.Og la meg si det så sterkt,at hvis de er det,så får vi gjøre noe med det.

For hva er det vi har - vilje til å forandre til utålmodig å forbedre - og det er helt riktig slik Thorbjørn vår partisekretær sa det i går. Vi har evne til opposisjon også når vi er i posisjon.
Hensynet til vårt miljø krever nye løsninger,nasjonalt og internasjonalt.Vi står midt oppe i en kunnskapsrevolusjon om sammenhengen mellom miljø og utvikling.Det er en fredelig,men krevende revolusjon.Den er en utfordring også til vår fatteevne.Den stiller vår evne til å samarbeide over landegrensene på en alvorlig og en avgjørende prøve.Den er i virkeligheten så revolusjonerende at det best kan sammenliknes med den betydelsen de store oppdagelsene fikk på 1400-tallet fikk for datidens verdensbilde.

"Vi har ti år å redde jorden på".Det var budskapet fra det internasjonale forskningsinstituttet Worldwatch for noen uker siden. Etter Dagsrevyens innslag om denne advarselen er det flere barn som har skrevet til meg,nå igjen.Ti-årige Mette Arnestad fra Oslo forteller at hun ble redd da hun hørte dette,og spør:"Hva kan jeg gjøre for å redde jorda?" Ja,det er slike spørsmål vi må stille og det er slik vi må tenke,vi har ikke noe valg.

Befolkning,energi,industri,jordbruk - det er dette som er miljøspørsmålene.
- Hvordan skal vi skaffe nok energi til en dobbelt så mange mennesker samtidig som vi sirer,som vi må,i kampen mot fattigdom og undertrykking?
- Hvordan skal vi sikre en rimelig levestandard for 10 milliarder mennesker samtidig som industriens miljøskader skal gå drastisk ned?
- Hvordan skal vi skaffe utdannelse,sosial trygghet og muligheter for livsutfoldelse til 10 milliarder mennesker når 1 milliard mennesker lever i fattigdom i dag?
Ingen kan gi svaret på alt dette.Men ett svar er umulig:Å fortsette som før!Da ville 90-årene bli tiåret da vi tapte kampen for det globale miljø. Det dreier seg om våre barn og barnebarns livsgrunnlag.
Ingen kan stenge seg ute fra miljøproblemene.Ingen nasjonale grenser kan verne oss.Vi innså det i 70-årene da de nordiske land kjempet i første rekke for en avtale mot grenseoverskridende luftforurensning i Europa.
Miljøpolitikken viser bedre enn noe annet område hvor nødvendig det er å kombinere politisk styring og forpliktende internasjonalt samarbeid med en innsats og holdning fra hver enkelt av oss. Miljøvern er det beste eksempel på at hvis alle gjør som de ønsker, får ingen det som de vil.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at vi står overfor store interessekonflikter og og mange vanskelige avveininger.Denne kampen er ingen dans på roser.Det er ikke lett å fremme verdier selv for sosialdemokrater som tar den røde tråd med i alt de gjør. Sterke økonomiske interesser vil bli utfordret til å tenke nytt. Satser industrien,og satser den raskt,vil den også kunne sikre seg konkurransefortrinn.Men skjønner den det i tide? En industri som er fremtidsrettet må være bærekraftig.Da trengs ny teknologi og andre løsninger. La meg nevne vår treforedlingsindustri som eksempel.Og nå håper jeg både John Stene og Rolf Hauge er her!
Her har vi lange tradisjoner,rike naturressurser,men mye foreldet utstyr og store forurensninger.Denne industrien har planer om fornyelse og utvidelse,slik at dette kan erstattes med nye og langt mer miljøvennlige prosesser.
Regjeringen arbeider nå for å kunne gi tilbud om kraft til industrien,til denne delen av industrien,som gir dem muligheten til

å greie den oppgaven og dette kjempeløftet.
Vi må gi den muligheten til lavere priser enn det som heter 83-kontrakten og vi må gjennom det både få et renere miljø,bruke våre naturressurser og satse på investeringer for framtida.Det betyr at vi både kan få en bærekraftig utvikling og at vi skaper vekst i de eksportrettede industriene,at vi bruker mindre ressurser, sløser mindre,forurenser mindre for hver produsert enhet.
Vi må alle ta et større ansvar for miljøet.Miljøhensynene må inn på alle plan.Det kan ikke overlates bare til miljøverndepartementer eller til miljøvernavdelinger i private bedrifter.Direktøren og styrene,de ansatte og fagforeningene må ta et direkte ansvar og la andre forstå at virksomheten vil ha en tryggere fremtid bare hvis den er forenlig med kravene til en bærekraftig utvikling.
For få dager siden fikk jeg brev fra klasse 4A ved Bolteløkka skole i Oslo.De hadde laget et gruppearbeide om sammenhengen mellom de hamburgere vi spiser i de rike landene og truslene mot de tropiske regnskogene i Latin-Amerika. Denne skoleklassen hadde fått kunnskaper om miljøproblemer som svært få voksne mennesker og til og med beleste sådanne var klar over bare for noen få år siden.Men,det er slik det er.I de fattige landene i Latin-Amerika må de skaffe mer beiteland til kveget for å tilfredsstille etterspørselen etter kjøtt til de rike markedene.Det gjør de ved å hugge ned regnskogen.Noe som påvirker miljøet så langt borte som hos oss.For det er jo verdens lunger som hugges ned.

Det var slike sammenhenger Indira Gandhi pekte på da hun allerede i 1972 sa at fattigdom er den største miljøtrusselen.Fattige mennesker har ikke alternativer.Det må vi være med å gi dem.

Kanskje er det truslene mot atmosfæren som skal få oss til å ta konsekvensene av at problemene er blitt så store at de bare kan løses gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid.

Om vi noen gang skal komme i forkant av miljøproblemene er det nødvendig med sterkere internasjonale organisasjoner,ja,også som er gitt en overnasjonal myndighet.Det vi på denne måten gir fra oss av formell selvråderettt,får vi igjen i mer reell selvråderett,slik Thorvald sa det i sitt innlegg i går.

Det er ikke bare barna som kan bli skremt over miljøproblemene. Likevel er jeg optimistisk.Fordi vi vet så mye mer om sammenhengene mellom miljø og utvikling enn vi gjorde før.
Fordi flere er opptatt av disse problemene enn tidligere.Og fordi hensynet til miljøet er satt øverst på den politiske dagsorden, både i Norge og i de andre land. Se bare på de siste dagenes internasjonale presseoppslag.Når lederene i verdens største nasjoner nå nærmest har gitt seg inn i et regelrett kappløp om først og sterkest å markere seg som miljøvernforkjempere,ja,da er det en virkelig revolusjon vi står midt oppe i.

Det var de som sa at sosialdemokratiets tid var ute da Høyrebølgen skylte over oss.Det er dem som tynges av pessimisme og gnages av uro når de ser truslene mot natur og miljø.Mange opplever at utviklingen er mørk og at motkreftene er mange.Jeg ser det faktisk motsatt.Jeg er blitt mer optimist.Jeg er overbevist om at vi kan møte de utfordringene og at vi kan mestre dem, for verden blir mindre og avhengigheten mellom menneskene større. Stadig flere når den grunnleggende sosialdemokratiske innsikt. Intet menneske er en øy for seg selv når avhengigheten mellom mennesker vokser.Både i nærmiljøet og i verdenssamfunnet blir det lettere å se at ingen kan løse problemene alene.Felles handling blir mer nødvendig.

Når vi ikke bare ser skjevheter i vårt eget land,men hver dag får uretten og nøden i andre verdensdeler inn på fjernsynsskjermen i vår egen stue,kan færre og færre si:Dette angår ikke meg.
Solidarisk solidarisk handling blir mer nødvendig og mer åpenbar. Når miljøet trues av rovdrift,når forurensninger og fattigdom preger bildet,så blir det klart for stadig fler at jorden redder vi for alle eller for ingen.Økologisk handling blir mer nødvendig. Når flere erfarer at individuell utfoldelse ikke sikres ved at den sterkeste slår seg fram,men ved å skape rom og trygghet for at alle kan ta sine evner i bruk,vil de trekke den nødvendige konklusjon:Friheten den vinner vi bare sammen.
Når behovert for samhold blir mer synlig i sammenhengen mellom livsmiljø og naturmiljø, i samspillet mellom frihet og fellesskap, ja,da betyr det bare en ting - vi trenger mer sosialdemokrati!
Men når jeg er optimistisk,så er det ikke fordi jeg tror resultaten kommer av seg selv.De krever ikke bare innsikt,de krever også innsats.De krever ikke bare at vi tilpasser virkemidlene til virkeligheten,de krever at vi former virkeligheten i pakt med våre verdier. Hva er det det står om? Et samfunn med likestilling mellom kjønn og grupper,om et samfunn i økologisk likevekt med naturen,om et samfunn som gir alle trygghet og mulighet for utfoldelse,om et samfunn der vi utvider friheten samfunn.Om et samfunn med menneskelighet,med solidaritet og med generøsitet. Partifeller.
La oss fortsatt være i bevegelse,for det er gjennom det vi skal virkeliggjøre sosialdemokratiets andre hundreår!

Dirigenten takket Gro Harlem Brundtland for innledningen.

Dirigenten orienterte om at strek settes,og at taletiden settes til 3 minutter fra første taler.

Vedtak:Landsmøtet godkjente den foreslåtte arbeidsordning.

Dirigenten ba om at eventuelle forslag leveres dirigentbordet innen kl 10.30.

Dirgenten åpnet for debatten på den politiske situasjon,hvor følgende deltok:

1)Åsmund Kristoffersen,Landsstyret/Møre og Romsdal

Åttiårene har vist oss sider ved samfunnsutviklingen som vi sosialdemokrater alltid har motarbeidet,nemlig egoisme,selvopptatthet egen økonomisk vekst på bekostning av felleskapet og medmenneska. Dette Landsmøtet har lagt grunnlaget for at vi enda sterkere enn før skal føre kampen mot disse destruktive krefter.La meg i forlengelsen av dette få nevne et tema som rører ved vår sosiale samvittighet som enkelte menneske,som parti og som nasjon,og som skal vise vår internasjonale solidaritet.Eksemplet kan være våre asylsøkere og flyktninger.Dette er for det meste mennesker i en eller annen ekstremt vanskelig livssituasjon.Det at så mange har ønsket å komme til oss har skapt en for oss ny situasjon,både for myndigheter og for folk.Det at de fleste land har innvandringsstopp,gjør at også vi må ha et kontrollert mottak.Det er derfor en balansegang mellom hvor mange vi kan makte å legge forholdene til rette for og det reelle behovet for å få asyl.For mange kan det også fortone seg som en politisk balansegang.Vi så det foran siste

valget hvordan høyrekreftene kynisk utnyttet folks usikkerhet og utrygghet for noe fremmed.Og spredte desinformasjon og delvis lyktes med å framstille disse menneskene som et problem for det norske samfunn.Vi som har lederansvar og dermed samfunnsansvar, må gå foran og ta standpunkt og vise at vi har forpliktelser overfor alle medmennesker.Vi må ikke bøye oss for de strømminger og krefter som burde høre en dyster fortid til.Det er dessuten allerede dokumentert at våre nye landsmenn er ressurser vi i framtiden neppe kan være foruten.Og den siste tiden har også vist at vi trenger og få de kultrelle impulsene for å lære av verden omkring oss.Vi har gjennom dette landsmøtet sterkt argumentert for hvordan vi skal gjenreise solidariteten i samfunnet.
En solidaritet som høyrepartiene aktivt har arbeidet for å bryte ned.Vi må først vinne kampen mot folks holdninger,til aktivt samfunnsansvar og mot rettferdighet,for da skal vi nok få mer sosialdemokrati!

---

2)Åshild Hauan,Kvinnesekretariatet

Kvinnebevegelsen har fått gjennomslag for de saker vi har slåss for i gjennom mange,mange år.Det sier ikke så lite.Det betyr ikke at vi er fornøyd med alt,men vi er godt fornøyd med det meste.
Fra tid til annen får jeg spørsmålet:Er politikken blitt annerledes med så mange kvinner i Regjeringen.Og jeg må bare innrømme at kanskje er vi for dårlige markedsførere.For svaret ligger jo i gjennom"Krise til ny vekst" som Gro viste.Jeg er overbevist om at kvinnene har vært gode oppdragere,eller foregangsbilder for sine mannlige kollegaer,og jeg skal nevne et eksempel:Hvem av oss kunne for noen år siden ha trodd at vi skulle få en forsvarsminister som stod på Stortingets talerstol og argumenterte for nødvendigheten av barnehageplasser i forsvaret.Jeg er klar over at dette kan oppfattes som en ren hyllest,men det er ikke det alene,fordi at vi må være klar over atresultatene,prioriteringene kommer av holdninger,og at makt blir brukt til noe og ikke bare for noe.Distriktspolitikk,miljøpolitikk,omsorgspolitikk er viktige oppgaver framover. Og kvinnebevegelsen vil nok på enkelte områder gå fortere enn partiet vil.Det får vi komme tilbake til.Til slutt: Den diskusjon vi har hatt om utvidet skoletid,aktivitetstilbud og foreldrebetaling så vil jeg bare si,de som av økonomiske årsaker ikke har råd til å ta i mot tilbudet,skal vi selvsagt finne løsninger for.Det er jo nettopp i pakt med arbeiderbevegelsens beste tradisjoner.Jeg er overbevist om at et bedre håndslag til barn og foreldre kan ikke Arbeiderpartiet gi.Derfor kan en ikke på bakgrunn av prinsipprytteri og dogmer forskusle mulighetene - det har nemlig ikke Arbeiderpartiet råd til.

---

3)Thorbjørn Berntsen,Stortingsgruppa

Først vil jeg gi Gro kompliment for et meget godt foredrag.Jeg har hørtmange foredrag av Gro,men jeg tror jeg må si at dette er det beste.Jeg hadde jo også regnet med å 5-minutters taletid, men jeg avstår gjerne 2 minutter også jeg til partilederen som tok opp en lang rekke av de problemstillingene vi alle er opptatt av og jeg tror alle er enige i.Jeg synes det er viktig å slå fast eller ta tak i noen av de formuleringer Gro brukte og som jeg

synes helt fundamentalt.Det er viktig for oss mennesker å holde sammen,sa hun.Og det er farlig at det er den sterkestes rett som skal få råde.Intet menneske er en øy for seg selv,og så kanskje noe av det aller viktigste:Friheten vinner vi bare sammen.
Og dette har gått som en rød tråd gjennom alle foredragene på Landsmøtet.Gunnars foredrag om arbeid og inntekt,Toves om den sosiale tryggheten,Marys om de likeverdige skole-og utdannings-tilbudene,Sissel om miljøproblemene og Thorvald og ikke minst Gro om det internasjonale ansvaret vi har. Og i bunnen på alle foredragene,så har man understreket hele tiden at det er solidarite en som er det budskapet og den idden som har noe budskap å bringe til menneskene,enten det er her i Norge eller i verden forøvrig.
Jeg for mitt vedkommende har konstatert at i visse politiske miljøer,så har det vært en viss interesse for å diskutere hvor mange hellige kyr Arbeiderpartiet skulle slakte på dette Landsmøtet Jeg vil si:Vi har ikke slaktet noen hellige kyr,vi har gitt noen av de mest hellige prinsipper som arbeiderbevegelsen har stått for i all sin tid nytt liv,og vi har slått fast at det er bare fellesskapsløsningene som duger,det er fellesskapsløsningene som er de beste løsningene.Og sånn sett må jeg si at for meg har dette Landsmøtet gitt de rette konklusjoner,og vært en stor opplevelse.
Nå vet jeg ikke om jeg har tid til det,men jeg må ta en sjanse på en sånn liten episode som jeg så på fjernsynet fra Sverige.
Det var en gammel russisk astronaut som fortalte at han hadde vært ute og sirklet rundt kloden,han sa:Da jeg fra sattelitt-vinduet så ut mot den mørke stjernehimmelen,så virket vår lille klode som en vakker juvel,der bodde vi,der er vi.
Her er vi,helt oppe under Polen,en liten flekk - Norden - hvor de solidariske ideer fikk slå rot,og utvikle seg,og hvor de har greid å skape et samfunn bygd på de solidariske prinsippene.
Og derfor er jeg enig i både det Gro,Thorvald og andre har sagt, at vår historiske oppgave det er å slåss for solidariteten,det er å forbedre solidariteten i vårt eget land,men det er også å bringe den videre utover,slik at hele denne vakre juvelen som han snakket om blir et tilholdssted,et Morgenland for alle som holder til her.

---

4)Turid Birkeland,AUF

Jeg tilhører en generasjon som burde vise takknemlighet for det arbeidet som arbeiderbevegelsen har gjort.Dyp takknemlighet fordi vi får vokse opp i et velferdssamfunn og hvor vi har mulighet for å velge.Men det er faktisk slik i politikken,dessverre, at det er ingen som gir sin stemme til noen i dyp takknemlighet. Man gir sin stemme til det partiet som har de riktige svarene på folks hverdag nå og for fremtiden.Og det er vi som har grunnlaget nå, fordi det er våre verdier som vinner fram.Vi kan se i Sovjet hvor de har et oppgjør med sin Stalinisme og sitt byråkrati fordi de så at det gikk galt,og vi her i Norge har hatt frislepp i økonomien,og alle vet at det gikk galt.Og da er det vi som har svaret.I januar så gjorde oppinionen en meningsmåling som viste at for første gang på mange,mange år,så er det Arbeider-partiet som har størst ungdomsoppslutning. Hvis vi skal la det være noe annet enn historisk januarmaling,så betyr det at vi må gi klare alternativer i tiden fremover.Vi må vise at frihet får vi når vi satser sammen,og det er bare da at vi kan får orden på miljøpolitikken.Hvis det hadde vært sånn at borgerlige politikere hadde brukt litt mer av sin tid til å prate om og verne om det vi eier sammen og litt mindre av sin tid til å forsvare den private

eiendomsretten,så hadde vi kanskje vært noen skritt nærmere en bedre miljøpolitikk.Og det er også sånn at vi ikke trenger mindre reguleringer,men noen reguleringer,for det er ikke sånn at norsk ungdom slutter å bruke stereoanlegget i solidaritet med Gro-kommisjonens ønske om et lavere energiforbruk.Vi trenger noen reguleringer som viser holdninger.Venstre prøver nå å stå fram som det rene miljøalternativet.Det vil jeg karakterisere som en grønn narresmokk.Fordi det er sånn at så lenge de ønsker en borgerlig regjering med Fremskrittspartiet som støttespiller,ja, så er det bare en grønn narresmokk,for miljøpolitikk det driver man ikke som noe velmenende sanitetsforeningsarbeid.Det er å vise vilje til handling det,og det er bare et parti og et Landsmøte som har mulighet til å gi de svarene og enda viktigere - som har mulighet til å få flertall til å gjennomføre de svarene,og det er oss gitt at dette Landsmøtet tør å gi de rette svarene for fremtiden.

---

5)Kjell Borgen,Sentralstyret

Knapt noe Landsmøte jeg har vært på,og det begynner å bli noen, har til de grader vært opptatt av mennesker og menneskets behov og menneskets betydning for å komme videre i dette samfunnet.
Vi har også vært opptatt av det enkelte menneske og hvilke behov det enkelte menneske har til å utvikle seg.Vi vet at hvis dette samfunnet skal komme videre,så er det viktig at disse enkelt-menneskene arbeider i fellesskap nettopp for det å skulle skape noe nytt,tenke nytt og handle nytt. Jeg har også lyst til å avlegge et enkeltmenneske en liten visitt,et enkeltmenneske som fikk meg til å bråvåkne i går morges kl 07.30,der det er enkeltmenneske som er nestleder i Høyres stortingsgruppe,Kaci Kullmann Five,som i går morges karakteriserte den handlingsplanen for full sysselsetting som vi har lagt fram på dette landsmøtet.
Jeg forstår ikke noe annet enn at den handlingsplanen kan hun umulig ha lest for hun snakket om kortsiktige tiltak og da har jeg lyst til å minne om at det kan umulig være kortsiktige tiltak når vi med de miljøproblemene vi ser,går ut og styrker miljø-sektoren.Når vi sier at det er viktig å drive med skogreising og skogkultur,fordi det er å ivareta framtidige store nasjonale interesser.Når det å bygge veger,det å reise statlige bygg og det å holde et bedre vedlikehold er kortsiktige tiltak,da forstår jeg veldig lite av hva Kaci Kullman Five tenker på.Når vi istedet for å fortsette den byggeboomen på tomme næringsbygg,nå klarer igjen å gjenreise Husbanken som det sosiale finansieringsinstru-ment for boligfinansiering,ja,da kan det umulig være kortsiktig, fordi det er nettopp de behov menneskene har og det er det vi bygger opp til å gi muligheten for å dekkeog det kan umulig heller være kortsiktig å drive arbeidsmarkedsopplæring på den måten vi nå skisserer,som inneholder til de grader kompetanseoppbygging og kvalifisering som det vi legger inn.Og derfor da det som skulle være et spark til dette landsmøtet for den handlingsplanen som er lagt opp,det ble en hån mot de 85.765 som var registrert som ledige.Og det er disse menneskene vi i første rekke har i tankene med den handlingsplanen vi har lagt opp til,og det er nettopp et skritt i den retning og komme tilbake til det mål vi alltid har hatt,nemlig arbeid for alle.Det er et skritt i denne retningen vi nå tar gjennom denne handlingsplanen.

---

6)Reiulf Steen,Sentralstyret

Jeg er her for å utføre et oppdrag:På vegne av fylkespartiene i Hedmark,Oppland og Akershus,erklærer jeg herved meget høytidelig at vi ikke er kommet til landsmøtet for å gjøre spørsmålet om hovedflyplass til en dramatisk og splittende sak på dette landsmøtet,men vi mener vi har lov til å fastslå at det var vi som i Stortinget stemte i samsvar med det program som et enstemmig landsmøte i Det norske Arbeiderpartiet hadde vedtatt.Vi mener også at vi har lov til å konstatere at det var vi som støttet Regjeringens forslag,og når jeg sier det,så er det fordi vi av og til nå om dagen får et inntrykk av at det er vi som er brysomme og at det er vi som er illojale. En ting til, vi har også stemt for bevilgningen som er foreslått for videre utredning av Hurum-alternativet og vil fortsette å gjøre det.Men vi mener også fortsatt at vi har rett til å mene hva vi mente,rett til å vurdere resultatene av de utredningene som etterhvert vil foreligge og til å konstatere at Janne Carlsons drøm om en gigantflyplass for Nord-Europa midt i Oslofjorden,en kjempemagnet for sentralisering av ressurser og mennesker midt i det mest folkerike deler av Norge,det er en drøm vi ikke deler.Og så har jeg utført oppdrage

De tendenser til ideologisk defaitisme som en kan oppleve i den nasjonale og internasjonale arbeiderbevegelse er selvmotsigende og uhistorisk.For er det noe vi kan konstatere i slutten av 80-årene,så er det at den demokratiske sosialismen gjennom dramatiske og historiske begivenheter har bevist sin overlegenhet. Lenins ide om den demokratiske sosialisme mot det såkalte proletariatets diktatur,har lidd et totalt nederlag.Et nederlag som nå er erkjent av Sovjets egne ledere. På den annen side,ser vi igjen hvordan den økonomiske liberalismen fører med seg store sosiale tragedier og ulykker,tragedier og ulykker som i stor utstrekning og i økende utstrekning eksporteres til de fattige folkene i den tredje verden.Ikke minst 80-årene har vist at det ikke eksisterer noen motsetning mellom vår tids to store ideer, ideen om frihet og ideen om sosial trygghet,men at de tvert i mot er gjensidig avhengig av hverandre.Det er ikke grunn til defaitisme,det er grunn til selvbevissthet fordi våre ideer har vist sin livskraft og fordi de enda mer tilhører slutten av dette århundre og det 21.århundre,enn de tilhørte slutten av det forrige århundre og dette århundre. Det er den demokratiske sosialismen som i dag representerer den sterkeste inspirasjon til å virkeliggjøre det slagord som i år feirer sitt 200 års jubileum: Frihet,likhet og brorskap.

---

7)Repr.nr 095,Lise Christoffersen,Buskerud

Arbeiderpartiet er for reklame i NRK.Et rådslag har opphevet vedtaket om nei til reklame i norsk TV. Men hva er vel et skarve rådslag mot DNA's landsmøte,og dårlig var det også,ihvertfall til rådslag å være. Motforestillingene var redusert til tre strekpunkter og konklusjonene var gitt på forhånd. Men er reklame i NRK så ille da? Ja,det er det,for livsreklamen som særlig har gjennomslagskraft i levende bilder,men formidler verdier som står arbeiderbevegelsen temmelig fjernt.Den er kvinnediskriminerende, barnefiendtlig,skaper behov og kjøpepress,oppfordrer til sløsing med ressurser,bruk og kast er miljøfiendtlig,det er villedende og

dermed forbrukerfiendtlig. På den andre siden står Gro og Gunnar og maner til måtehold og lavere privatforbruk.Vi ser nå jappetidas ofre,unge familier som har måttet låne over evne og forbrukt over evne,og så skal vi i Arbeiderpartiet innføre reklame i NRK, lempe kjøpepresset rett inn i stua til folk i form av den mest innpåslitne form for reklame som finnes.Her er det noe som ikke stemmer.Har ikke vi et ansvar for de holdningene en DNA-velsignet reklame vil formidle? Vi må styrke NRK og verne vår kultur,ja, men hva slags kulturvern er reklame da? I andre land viser det seg at folk velger bort reklamen hvis de kan,kanskje betyr reklame i NRK å fjerne det viktigste konkurransefortrinnet NRK kan har. Hvorfor ikke verne vår egen nordiske kultur ved å gi Sverige og Danmark til de 2/3 deler som bare får inn Norge i dag? Og hva med de andre kulturbærere som dagspressa og idrettsorganisasjonene som er avhengige av reklame når NRK har konkurrert dem ut.Det er NRK folk ser på,NRK er en større utfordrer enn andre TV-kanaler, dessuten hvorfor skal vi i en innstrammingstid bruke samfunnsressurser på mer TV.Det er mye annet som burde komme foran.Og til hvilken pris skal vi så la alle prinsipper fare? I følge rådslaget for 500 millioner høyst usikre kroner,et halvt TV-budsjett som skal betale et nytt TV 2,støtte til utsatte aviser, uavhengig av film-og fjernsynsproduksjon,styrket film-og fjernsynsutdanning og avsetning til fond for å skjerme mot svingende reklameinntekter, for et halvt TV-budsjett.
Det er urealistisk og en tvilsom pris for gode prinsipper.Så jeg ber landsmøtet støtte forslaget vårt som ble overlevert i går,om ja til et reklamefritt NRK og et vent til TV 2,til vi har råd med lisens eller skattekroner,en gang etter at vi har fjernet barnehagekøen,kanskje.

---

8)Repr.nr 252,Jan Henry T.Olsen,Troms

Jeg må først få takke Gro Harlem Brundtland for et inspirerende foredrag.
Jeg må på nytt benytte anledningen til å si hvor avhengige den landsdelen jeg kommer fra av at Regjeringen fortsetter på den økonomiske politikken de har lagt opp til. Jeg må på nytt fortelle at vår landsdel er avhengige av at vi får ned renta, at vi får ned inflasjonstakten,at vi får muligheter til å selge våre varer på det internasjonale marked. Jeg må benytte denne sjansen til å gjenta det, fordi det er fundamentalt,og ingen økonomiske pakker kan endre det løpet. Vi ønsker ingen økonomiske pakker,vi ønsker å bli profesjonelle i forhold til næringslivet og i forhold til det offentlige forvaltningsapparatet som vi har. Det som gleder oss i inneværende periode det er den vilje Regjeringen har hatt til å endre rammebetingelsene for den delen av landet vi kommer fra.Jeg skal kort bare nevne Gunhild Øyangens profil innenfor landbrukspolitikken som vi er veldig stolte av. Jeg skal nevne Gunhild Øyangens regler når det gjelder fradeling av tomter,som ikke lenger skal skje sentralt,men lokalt.
Jeg skal nevne Distriktenes Utbyggingsfonds virkeområde som under William Engseth ble innskrenket,slik at midlene ble mer effektive.
Jeg skal nevne samferdselsministerens sterke prioritering om at det hele tiden skal være god regional fordeling av samferdselsmidlene,slik at folk som er avhengige av båtforbindelse og ferjeforbindelse kan føle seg trygge i sine lokalsamfunn og kanskje får muligheter til å få realisert drømmen en gang om en fastlandsforbindelse. Disse ting må dere fortsette med for det skaper optimisme i utkant-Norge. Så kort til arbeidsmarkeds-

situasjonen.Gunnar Berge og forsåvidt Gro også sa at vi må være flinke lokalt til å gjøre noen ting der vi har muligheter for det.Og jeg skal gi et godt eksempel på hva vi kan gjøre.
Jeg tror at det er teoretisk mulig for oss i Troms og fjerne alle køer til videregående skole fra høsten av.
Hvorfor? Ja,det dreier seg om tre ting. Det dreier seg om penger, klasserom og lærere.Penger det har vi det,fordi at tilskuddene fra kirke-og undervisningsdepartementet i dag er såpass gode at det er ingen begrensende faktor.Klasserom får vi ved å forskyve skoledagen utover vanlig praksis. Lærere har vi fordi at et betydelig antall av dem som går ledige i dag, har kompetanse til å fylle de kravene for midlertidig tilsetting i videregående skole. Det er egentlig da vår egen tanke som er den begrensende faktor, ingen ting annet.Slik kan vi antakelig fortsette på område etter område. La oss gå til verket!

---

9) Repr.nr 144, Reinert Botten,Vest-Agder

Jeg må først få lov å takke Gro for et fantastisk innlegg,og kamerater,hadde det vært valg på mandag så hadde vi ikke vært i tvil om hvem som hadde vunnet, hadde vi?

Vi nede på Sørlandet var vel en av de første landsdelene her som merket,forurensningene,sur nedbør og at fisken begynte å dø og en fikk andre problemer.Vannrørene røk fordi at vannet ble surt og alt slikt noe.Vi er og en av de landsdelene som er plaget med terskelfjorder som har vært oppe i det siste i media og vist egentlig hvor skremmende det er.Vi har en fjord i Kristiansand som kan regnes for omtrent død,det går i hvertfall ikke an å spise fisken som er der.Vi har fått en miljøpakke, den vil vi si takk for,til Kristiansandsområdet,som gjør at kanskje vi om 10 år(som du sa Gro)kan greie å redde fjorden,kan greie å få tilbake liv,kan gjøre det mulig for oss at vi kan fiske,bade uten å være redde for å bli syke av den grunn.
Vi har en del andre problemer nede hos oss.Vi har en hel dryss med skipsverft,ikke av de store som de har i andre landsdeler, men mindre som betyr enormt mye for de kommunene de ligger i.
Vi har problemer med at det begynner å bli lite fisk i fjorden, i sjøen og vi må gjøre noe.Det som har skjedd opp i Mo og det som er i ferd med å skje nede i Horten,er vel ting som kan overføres til mindre samfunn som har kanskje har litt mer eller en eller to ben å stå på,men som trenger omstilling.Det er veldig viktig.
Og flyplass,vi har en som heter Lista,om den synes vi at det er for galt at hele det området skal ligge der tomt,øde og flatt.
Vi har en del kraftkrevende industri som går godt,men vi må å legge forholdene til rette for at de fortsatt skal kunne leve.

Dirigenten refererte til at det er kommet inn følgende forslag:

1)Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark

NY FISKERIPOLITIKK FOR NY VEKST I NORD-NORGE

Den aktuelle situasjonen
Norsk fiskerinæring er en gjennom-regulert næring.Dette for å

oppnå en fornuftig beskatning og sikre fiskeriene som distriktsnæring. I dag må det er kjennes at norsk fiskeripolitikk de siste 10-12 årene ikke har fungert som forutsatt.På flere områder har de etablerte ordningene overlevd seg selv.
Stadig nye fiskebestander er blir overbeskattet og truet.Reguleringsog konsesjonsordningene har ikke hindret kapasitetsvekst, men bidratt til økning. Samtidig har den regionale skjevheten blitt forsterket ved at Nord-Norge stadig har fått færre og mindre lønnsomme driftsenheter på sjø og land.Næringen i nord er også lite markedsrettet,da eksport i hovedsak skjer utenfor landsdelen.
Siktemålet med en ny fiskeripolitikk må være å skape en bærekrafitg utvikling i næringen,basert på en ressursutvikling innenfor langsiktige økologiske rammer.

Det må skapes en markedsrettet virksomhet både på sjø og land som gir et lønnsomt næringsliv og skaper trygghet for arbeid og inntekt og videreføre den lokale kulturarv for å sikre bosettinga.

Ressurs-og konsesjonspolitikken

Hensynet til ressursene i havet må til enhver tid styre reguleringsog konsesjonspolitikken.Flerbestandsforskningen prioriteres,og det må bygges opp et eget Havforskningsinstitutt for Barentshavet i Tromsø.Miljøproblemene må gi større oppmerksomhet.Kvotene må fastsettes ut fra havforskernes råd og ressursovervåkinga forbedres.
Det arbeid nåværende politiske ledelse har satt igang for å legge om konsesjons-og reguleringspolitikken til et mer fleksibelt system,må intensiveres.Et nytt system må sikre bedre tilpasning mellom fangstkapasitet og ressursgrunnlag,samtidig som det blir bedre regional fordeling av ressursene.Ressursene i nord må skape arbeid og virksomhet i nord.

Fiskeindustri og eksport
En ny ressurs-og konsesjonspolitikk må sikre jevnere tilgang av kvalitetsråstoff til fiskeindustrien.Råstoffet må foredles i størst mulig grad der hvor det landes.De særfordeler som fabrikkskipene innehar må fjernes. Dette vil skape mer likeverdige driftsbetingelser mellom sjø-og landbasert produksjon.Dagens fiskeindustri må gjøres lønnsom for å kunne tilby attraktive arbeidsplasser.
Prissystemet må justeres slik at det stimulerer til høy kvalitet på produktene.
Fiskeridepartementets nylig framlagte forslag til ny eksportlov er en stor utfordring for nord-norsk fiskeindustri.Det må bygges opp egne eksportselskaper i nord.

Virkemidler og fiskeriadministrasjon

De fleste virkemidlene i fiskerinæringen er statlig styrte,og fordelingen har skapt regionale ulikheter.Nord-Norge har kommet dårligst ut.De ulike virkemidlene må kritisk gjennomgås,og nye modeller for forvaltningen av disse må utprøves.Virkemidlene må utformes slik at de skaper gode fiskeripolitiske løsninger ut fra regionale forutsetninger.

Den gjennomregulerte fiskerinæringen har skapt et stort forvaltningsbyråkrati.Dette apparatet må gjennomgås for å skape enklere og raskere saksbehandling.Delegasjon av avgjørelsesmyndighet til

lavere forvaltninsnivå vil frigjøre ressurser som kan settes inn i økt havforskning,utdanning og forskning.Dette vil gi klarere arbeidsdeling,og de sentrale myndigheter blir i stand til å ta seg av de overordnede tingene,og kan la detaljene avgjøres på lavere nivå.
Det offentlige fiskeriforvaltning må reorganiseres og større deler flyttes nordover.

Den nord-norske utfordringen

Norsk fiskerinæring har store framtidsmuligheter og vil for all framtid være basis for bosetting og sysselsetting langs kysten. Mulighetene er størst i nord,bare ressursgrunnlaget gjennopprettes og næringen satser markedsrettet.

Stagnasjonen i nord kan bare snus gjennom seig og målrettet jobbing i landsdelene.Men det må sterkere vilje hos sentrale myndigheter til å endre de foreldede ordningene som ikke fungerer.

Arbeiderpartiet i Finnmark,Troms og Nordland må nå ta initiativ til å utforme en ny nord-norsk fiskepolitikk.Landsdelens ulike høyskole-og forskningsmiljøer og næringsliv må mobiliseres i dette arbeidet for å gjenskape den nord-norske fiskerinæring og for å sikre en bærekraftig utvikling i nord.Regjeringen har satt som mål å skape ny distriktspolitikk.Nå må det skapes ny fiskeripolitikk.

2) Jan Arthur Hansen,Finnmark:

FRAMTID FOR FINNMARK

Det norske Arbeiderparti viser til at Finnmark står overfor betydelige utfordringer.Fylket har hatt stor nedgang i folketallet.Undersøkelser viser at fylket kommer svakere ut enn resten av landet på en rekke velferdsområder.Samtidig har fylket en særskilt ressurs og forsvarsstrategisk plassering.

Det norske Arbeiderparti viser samtidig til at Finnmark har en rekke muligheter,øst-handel,informasjonsteknologi m.v. Siktemålet må være å løse problemene og å utløse muligheten, slik at fylket kan opprettholde sin relative andel av landets folketall,og få likeverdige levekår i forhold til resten av landet.

Det norske Arbeiderparti viser til at utfordringene i Finnmark krever en helhetlig og langsiktig innsats som kan heve det generelle velferdsnivået i fylket.

Hovedinnsatsen må rettes inn mot å:

- Sikre en bærekraftig utnyttelse av naturressursene i fylket gjennom en helhetlig miljø-og ressursforvaltning.
- Foreta endringer av virkemidlene i fiskeriforvaltningen slik at Finnmark sikres en større andel og råderett over fiskeressursene i Barnetshavet.
- Utvikle flere,mer varierte og mer stabile arbeidsplasser, bl.a. gjennom tiltak som kan stimulere til nyetableringer.
- Utvikle et bredt og vel fungerende offentlig og privat tjenestetilbud,bl.a. ved en styrking av kommunesektorens økonomi.
- Iverksette personrettede tiltak for å kompensere merkost-

- nadene og stimulere til bosetting,bl.a. ved reduksjon i skattenivået.Tiltaket må utformes slik at det når hele fylkets befolkning,og slik at det kan erstatte særtiltak for enkelte yrkesgrupper.

Det bør foretas en kritisk gjennomgang av de nåværende virkemidlene overfor fylket,for å vurdere om pengene kan utnyttes bedre.
Likeså er det ønskelig med en samordning og felles markedsføring av virkemidlene f.eks. ved at fylket erklæres som en særskilt tiltakssone.

Utviklingen i Finnmark krever nasjonal solidaritet for å sikre befolkningen i Finnmark likeverdige levekår med befolkningen i resten av landet.Det norske Arbeiderparti er den beste garanti for en slik solidaritet som kan sikre trygghet og utvikling i nord.

3) Bjørn Loge,Akershus:

FORSLAG
Det avsettes midler til opprettelse av lokale medieverksteder for sysselsettingsmidler. Kulturdepartementet gir lokale sendeselskaper enerett til inntekter fra betalingsfjernsyn.

4) Elisabeth Nesje,Troms:

FORSLAG TIL INNVANDRERE I ARBEIDSPROGRAMMET

- Det må settes ned et Stortingsoppnevnt utvalg med sikte på å se på de muligheter for å få til et lov/regelverk/ offentlig forvaltning mer tilpasset et flerkulturellt samfunn.

5) Einar Olav Skogholt,Hedmark:

FORSLAG
Landsmøtet tar til etterretning lokaliseringsvedtaket fattet av Stortinget.Landsmøtet konstaterer at når resultatet av de pågående utredninger foreligger,vil Stortinget treffe endelig vedtak om utbygging i lys av de økonomiske,lokaliseringspolitiske konsekvenser plasseringen og utbyggingen av en hovedflyplass for Østlandet vil få.

Debatten fortsatte med:

10)Repr.nr 154,Helga Rullestad,Rogaland

Som en representant fra kyst-Norge ,nærmere bestemt Rogaland,så er jeg sterkt opptatt av det som skjer på samferdselssektoren i vår landsdel. Vi har nå gitt klarsignal til å begynne å bygging den nye kystlandveien,som skal realisere drømmen om et ferjefritt Vestland,som igjen skal finansieres med bompenger.Formålet er,

som det heter så fint i forslaget her i Arbeidsprogrammet vårt å stimulere landsdelen,slik at de store befolkningssentra langs kysten skal bindes skikkelig sammen.Hva skjer,jo,det stikk motsatte.I vårt fylke,nærmere bestemt i nord-Rogaland,der skal vi flytte den eksisterende riksveg fra et område der det bor 65.000 mennesker til et område med 10.000 mennesker.Dette skal skje ved å bygge tunneler og bruer i milliardklassen. Hva tror dere skjer med dette distriktet som mister sin riksvegferje. Jo, de blir engstelige for den negative utvikling det vil ha i sin hjemkommune og pessimismen brer seg.Og jeg kan opplyse om at vi allerede i dag har en arbeidsledighet som er større enn i Finnmark.I min hjemstedskommune som er Karmøy i nord-Rogaland,har vi 35.000 innbyggere I dag kan vi reise til Stavanger på under en time og det koster oss 25 kr. Dette ferjetilbudet blir både nyttet av skoleelever og av dagpendlere.Om to til tre år,når første etappen på den nye kystvegen er realisert, da må de som kommer dårligst ut i min kommune og det gjelder 17.000 mennesker,de må kjøre 10 mil og ha 20 minutters ferjetur for å komme til sørfylket.Her skal vi finansiere tunneler og broprosjekt i milliardklassen for å spare en½ times ferjetid,samtidig vil største parten av nordfylkets befolkning få lenger reisetid.Tenk om vi hadde brukt en liten del av disse midlene til å utvikle ferjemateriell. Jeg er ikke så sikker på om jeg liker denne drømmen om et ferjefritt Vestland og da tenker jeg på det miljømessige. Nå hørte jeg noen fagre ord om at vi skal redusere privatbilismen,jeg fikk høre at det skal satses på kollektive transport.Jeg lurer på om kollektiv transport kun gjelder busser?Det kunne jo tenkes at vi kunne satse litt på ferjer også.AUF de hadde i går et forslag som gikk på at 50 % av bompengene skal gå til kollektive transportmidler.I Rogaland der går vi motsatt vei,der legger vi opp til økt bilisme. Vi må nemlig ha en trafikkøkning på 100 % for å finansiere dette prosjektet og det har Rogaland Arbeiderparti med sine politikere gått inn for,og dette er vår miljøpolitikk.

Dirigenten gikk til behandling av de innkomne forslag:

Forslag nr 1 Fra Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark,
vedr.Ny fiskeripolitikk.

Vedtak: Forslaget ble enstemmig vedtatt oversendt Redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Forslag nr 2 Fra Jan Arthur Hansen,Finnmark
vedr.Framtid for Finnmark

Vetdtak: Forslaget ble enstemmig vedtatt oversendt Sentralstyret uten realitetsbehandling,og sees i sammenheng med ut arbeidelsen av Stortingsmeldingen for Finnmark.

Forslag nr 3 Fra Bjørn Loge,Akershus
vedr.Lokale medieverksteder for sysselsettingsmidler

Vedtak: Forslaget ble enstemmig vedtatt oversendt Redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Forslag nr 4 Fra Elisabeth Nesje,Troms
vedr.Arbeidsprogrammet

Vedtak: Forslaget ble enstemmig avvist,da det var for sent innkommet til Arbeidsprogrambehandlingen.

Forslag nr 5 Fra Einar Olav Skogholt,Hedmark
vedr.Lokalisering av Hovedflyplassen

Vedtak: Forslaget oversendes Redaksjonskomiteen for andre politiske saker.

Debatten fortsatte med:

11) Repr.nr 264,Rune Gerhardsen,Oslo

I sin hilsen til Landsmøtet slo Odvar Nordli fast at jappebølgen var over,men at det ligger igjen en sterk tro på markedets muligheter.Markedet er en utmerket mekanisme til å organisere produksjon av tannbørster,fiskeboller og hårklipp,men markedet er og blir ubrukelig til å ordne utdanning,barnehager,helse og miljø. Hører du det,Carl I.Hagen.Her er det en del gamle sannheter som fortsatt gjelder.De frie økonomiske kreftene våre politiske forfedre kjempet mot er ikke blitt noe mer opptatt av omsorg, rettferdighet og menneskelig velferd,selv om Arbeiderbladet har fått børsside.De frie økonomiske krefter kjenner fortsatt bar et formål og det er at de blanke kronene skal bli til enda flere blanke kroner for de som har mange fra før. Vi trenger ingen nye analyser for å finne ut av dette.Vi kan bruke den ideologiske kunnskap vi alltid har hatt og da kommer vi til den enkle konklusjon,vi vil ikke ha et samfunn som styres av disse kreftene. Eller for å si det mer direkte:Det norske Arbeiderpartiet skal fortsatt kjempe mot kapitalkreftene.For meg er det også en kamp mot TV-reklamen.Thorbjørn Jagland snakket i går om verdier knyttet til velferdssamfunnet.Velferdssamfunnet har egentlig en sterk moralsk apell. Jeg tror jeg,at velferdssamfunnet trenger en befolkning som føler ansvar,at vi ikke kan overleve med en egoistisk befolkning som leter etter smutthullene.Men 80-tallet har jo nettopp vært 10-året der mange brukte alle sine krefter på å lure seg unna.Hvordan var det vi bygde velferdssamfunnet? Det var gjennom planlegging og styring,men viktigst av alt, gjennom å skape forståelse for fellesskapsløsningene bygd på den enkle logikk at vi løfter mer,når vi løfter i flokk.
Og denne forståelsen hadde en sterk forankring i det norske folk på 50-60 tallet.Vi hadde vunnet kampen om den kollektive fornuft. Men så gjorde vi en forsømmelse.Vi trodde at denne forståelsen var vunnet en gang for alle,vi trodde at den gikk i arv,at den fulgte kromosonene inn i den nye generasjon.Og så regnet vi med at forsvaret av velferdssamfunnet simpelthen lå i de oppgavene vi løste.Men det gjør ikke det,forsvaret for velferdssamfunnet ligger et sted det,og det ligger i det menneskelige sinn.
Hva med de store oppgavene som ligger foran oss,miljø,utdanning, skole og omsorg,er det noen som tror vi kan løse det hver for oss? Det er bare felleskapsløsninger som duger,og derfor ser vi skriften på veggen når Carl I.Hagen reiser korstoget mot fellesskapet.Vi må vinne kampen om den kollektive fornuften gang til. Det er den politiske kampen vil stå om i det neste århundre og det blir en kamp om holdninger,verdier og det jeg litt høytidelig har kaldt det menneskelige sinn. Den kampen har vi ført før og vunnet,nå er det vår tur og da er det godt å tenke på at arbeiderbevegelsen er bedre,vi er mer engasjert,motivert når vi slåss om verdier og solidaritet enn når vi slåss om kursen på den norske krone.

---

12) Repr.nr 115, Anne Helen Rui, Vestfold

Vi har hatt en fagbevegelse som virkelig har tatt ansvaret for den økonomiske snuoperasjon vi var nødt til å ta. Nå i disse dager er det igjen lønnsoppgjør.En av de gruppene som skal være ferdig er sykepleieforbundet. De som endelig ble tatt opp i AF - Akademikernes Fellesforbund - deres forhandlingsresultat foreligger,og det er blitt slik at de som er kommunalt ansatte og fylkeskommunalt ansatte har tapt 2000 kr i sitt lønnstillegg i forhold til de som er statsansatte. Det er hva AF har greid å gjøre for sykepleierne på grasrot nivå i Norge.Det er i tilfelle en måte å lønne de som har det som vi vet er en av de yrkene som er mest belastende,som jobber på ettermiddag,kveld,natt,ubekvem arbeidstid,de får altså 2000 kr mindre enn de som evt.sitter i ledende stillinger og som jobber på dagtid og ingen helger og helligdager. Det er stort sett kvinner det gjelder. Lik lønn for likt arbeid ser ikke ut til å stå i høysetet for Akademikernes Fellesforbund,det gjør det derimot for Arbeiderpartiet og det er jeg stolt av. Jeg vil her få lov til å ønske Liv Nilson lykke til når hun setter seg til megling for sine medlemmer i helsesektoren på mandag.Og så vil jeg da få lov til å si som Gro sa: Det går an å forandre og forbedre når det er mange nok som ønsker det.Ønsker virkelig sykepleierne i Norge AF's måte å løse sine lønnsproblemer på?

---

13) Repr.nr 138, Jan Arild Andersen, Aust-Agder

Foruten kjemisk industri så er det snart bare inkassobyråene som går bra i det distriktet jeg kommer fra.Kjemisk industri i Aust-Agder går som i landet forøvrig for fulle mugger.
Men vi vet at vi er konjunkturømfindtlige og må stelle vårt bo deretter.Men for oss som for mange andre er det og et spørsmål om rammevilkår, og det er de som mener at vi hadde tjent mer penger på og sendt strømmen direkte ut av dette landet.Og nå heter det seg at vi skal satse på høyteknologi.Ja,jeg har sett noe av den høyteknologien. I 1975 så stoppet DNN på Eydehamn. 400 arbeidsplasser forsvant. Det ene benet av et lokalsamfunn forsvant. Ja,selv i våre egne rekker(det var en aluminiumindustri) sa de at det var godt å bli kvitt en stor forurenser.Og at det nå var på tide å satse på den intelligens- industri. Dere kan gå ned der og se i dag,der ligger det en spøkelsesby,det er intelligens industrien her.Når jeg ser da dette Handlingsprogrammet,når jeg ser på de forslagene og jeg hører på de politiske toner som er her,så må jeg allikevel si at jeg ser optimistisk på fremtiden. Vi må vite å ta vare på den industrien vi har for så å bygge videre.Helt tilslutt som tillitsmann i et lokalsamfunn,så kan jeg ikke dy meg for annet enn å komme med en liten kommentar til det faglig /politiske samarbeidet. Borgerskapet i alle varianter slakter dette samarbeidet nedenom og hjem.Vi skulle helst være nøytrale,det ville løse alle problemer.De vil gjøre oss til politiske evnukker, å sitte på gjerde og hoppe ned hver gang det var en interessant sak. Jeg beklager når jeg ser den tilbakegangen på det kollektive medlemsskapet. For meg er det en verktøykasse som kan brukes til å løse og påvirke de saker vi ønsker inn i fremtiden.

---

14) Repr.nr 24, Ragnar Kristoffersen, Akershus

Vedtaket om lokalisering av ny hovedplass til Hurum er fattet.Man kan like vedtaket eller ikke,og som gruppeleder for Arbeiderpartiets fylkestingsgruppe i Akershus,vil det ikke være noen hemmelighet hva jeg mente om saken. Jeg syntes det var ille. Men jeg tar den til etterretning og Regjeringen må selvfølgelig lojalt følge opp det Stortinget har sagt.Nå skal alle forhold kartlegges,kommunikasjoner,regionalpolitiske forhold,miljøkonsekvenser,økonomi osv. Jeg støtter dette arbeidet.Samtidig er jeg glad for samferdselsdepartementets klare uttalelse om at intet terrenginngrep eller byggearbeid vil bli satt igang før alle forhold og vurdert. Da er tiden inne til å ta stilling til om konklusjonene er i overensstemmelse med Stortingets egne forutsetninger i lokaliseringsvedtaket. Det er i de siste dager oppstått et meget spesiell forhold som har direkte betydning for kartleggingsarbeidet og Hurum.Det gjelder hovedvegutbyggingen i Oslo og Akershus.Prosjektet var kostnadsberegnet til ca 9 milliarder kroner,og skulle finansieres delvis med bompenger.Et kjempeløft for tre samarbeidspartnere skulle dette være.Nå har Oslo løpt fra avtalen og prosjektet er torpedert.Og det betyr kort og godt at ca 4 milliarder i helt nødvendige vegbygginger og vegutbedringer som skulle sikre tilfredsstillende dimensjonering av vegforbindelsen til Hurum,forsvinner.Disse pengene er nemlig ikke tatt med i kalkylene for Hurum-prosjektet.Dette betyr at det nå er nødvendig med 3 - 4 milliarder i ekstra vegbevilgninger fra Statens side for å få Hurumprosjektet riktig prissatt,og pengene må bevilges over en kort periode. Det dreier seg i virkeligheten om ca 2 års budsjetter for Miljøverndepartementet dette.Disse pengene må tas med i budsjettet.Men det som egentlig er tragedien her er at man har fått demonstrert hvor vanskelig det er å samarbeide over fylkesgrensene i vegbyggingssaker. Hovedvegutbyggingen skulle løse de formidable kø, kork og kaosproblemer som hele Oslo-regionen lider under i dag,den skulle bedre miljøproblemene, den skulle gi betydelige bedrede vilkår for kollektivtrafikken. Nå er det skutt ut i det blå.Vi kan ikke gi oss med det,og jeg ber derfor Regjeringen ta initiativ for Oslo og Akershus og så langt den kan,søke å finne fram til en samarbeidsløsning i denne saken. Vi må bare det,for finner vi ikke løsninger på en eller annen måte,ja,så drukner vi i vår egen eksos,og i det perspektivet så blir kanskje flyplasslokaliseringa mindre vesentlig.

---

15) Repr.nr 80, Vigdis Magistad, Oppland

Etter denne Regjeringens første hundre dager spurte mange:Betyr det noe at vi har fått en kvinne som statsminister og betyr det noe at Regjeringen har verdensrekord i kvinnedeltakelse?
Etter tusen dager spør ingen om dette.Vi vet svaret,det ligger i dekorasjonen bak oss på veggen hvor barnas lek,hvor vår egen hverdag er tegnet,det ligger i Stig Nilsons tekst i sangen Morgenland,det ligger i det utkastet til Arbeidsprogram hvor bolig,undervisning og trygghet for barn og barnefamilier,en aktiv og trygg alderdom og miljø er satsingsområdene.Men det ligger først og fremst i Regjeringens regnskap for de første 1000 dagene.Arven fra Willoch var en økonomi uten balanse,men enda tyngre var arven av holdninger som ble skapt i denne perioden.Mindre solidaritet,mer egoisme,ja til å slå seg fram på bekostning av andre og nei til fellesskapsløsninger.Nei til de verdier kvinner alltid har vært opptatt av.Willoch-regjeringen

disponerte større verdier enn noen norsk Regjering noen gang har hatt,men svangerskapspermisjonen ble ikke utvidet med en eneste dag og barnehageutbyggingen ble halvert.Nå er barnehageutbyggingen fordoblet og svangerskapspermisjonen har økt med 1½ måned.Og til og med skattesystemet har fått en mykere og mer kvinnevennlig profil,barnetrygden som går direkte til kvinner er økt med 20 % reelt fra 1986 og verdien av disse skattefradragene som menn som grupper har mye mer av enn kvinner,er sterkt redusert og i det erverdige og tradisjonelt mannsdominerte finansdepartementet har vi fått en handlingsplan for likestilling.Det dreier seg om prioriteringer midt oppe i den største økonomiske snuoperasjonen i etterkrigstiden,men det dreier seg også om en snuoperasjon når det gjelder holdninger.By og land,hand i hand,sa Gro.Et av distrikts-Norges største problem har vært at kvinnene flytter ut.Og da er satsingen på barnehager viktig.Ikke minst pga av ungene som ofte bor på gårder som på ingen måte er trygge lekeplasser lenger. Gårdstunene er livsfarlige områder hvor melkebiler og landbruksmaskinene kjører,og det er ikke lenger masse unger på hver gård. Områdene er krysset av veger uten spesielle fartsbegrensninger, uten fotgjengeroverganger sånn at ungene isolere.

---

16)Repr.nr 229,Finn Knutsen,Nordland

Vi har i vårt program at hovedtrekkene i bosettingsmønsteret skal opprettholdes og at det skal føres en aktiv distriktspolitikk. Og da er det selvfølgelig nødvendig å skape et mer variert næringsgrunnlag ute i distriktene for å hindre fraflytting.Spesielt viktig er det i denne sammenhengen å skape arbeidsplasser for kvinner.De distriktspolitiske virkemidlene må spenne over et vidt felt.En vellykket distriktspolitikk krever tiltak innen flere områder.I vårt distrikt fiskeri,landbruk,privat tjenesteyting,samferdsel,forskning,utdanning og kommuneøkonomi osv.
Vi har i vårt program at de sterkeste virkemidlene må forbeholdes Nord-Norge.Og nå trenger vi virkelig tiltak som kan bidra til å stimulere næringsutviklingen med regionale tiltak som gir de lokale myndighetene mulighet til å støtte opprettelse av flere arbeidsplasser i den private sektor og i den offentlige uten å bruke varige støttemidler.Vi har f.eks.forlengelse av Nordlandsbanen som vi har kjempet for i mange år.Og for at vi skal nå vårt mål,er økonomi et nøkkelord.Det er en del saker som det reageres mot,og en skal som sagt lytte til grasrota.Og derfor vil jeg målbære det som mange i min landsdel er opptatt av og som har økonomiske følger,ikke minst for distrikts-Norge.
Det har vært nemnt tidligere her i dag lokalisering av hovedflyplassen.Det er et stort utbyggingsprosjekt og det samme gjelder selvfølgelig også de andre store prosjektene i Østlandsområdet som skal bygges.For oss som bor i nord eller vest er det kanskje ikke så interessant hvor vi skal lande,om vi skal lande på Hurum eller vi skal lande på Gardermoen.Men det vi er opptatt av i distrikts-Norge det er bruken av de økonomiske midler i denne sammenheng.Mange mener at de har følelsen av at det å bygge en ny hovedflyplass vil tappe landet for så mye økonomiske ressurser at man stiller spørsmålet :Har man virkelig råd til dette uten at det går utover andre viktige saker i vårt land? Regjeringens forslag til utbygging av Gardermoen den var jo grei.Den skjebnen som saken fikk i Stortinget,den mangler sidestykke.Ved Stortingsmøtets begynnelse så var det ingen tvil,det var flertall i Stortinget for Regjeringens forslag.Men så lå det da i luften

at her var det mulig å få bort en statsråd og da stilte saken seg annerledes.Da var det ikke spørsmål om pris lenger,da gikk de borgerlige over på motsatt side,de som før hadde støttet Gardermoen.Vi mener det at Gardermoen ligger der og den kan bygges ut i etapper også av hensyn til landets økonomiske stilling.
Og den dagen arbeidet startes opp på Hurum,så må pengene skaffes uansett.

---

17)Repr.nr 203,Johan Stølan,Sør Trøndelag

år leder sammenfattet arbeidet på dette Landsmøtet med de tre stikkordene:Sysselsetting,miljøpolitikk og utvikling av velferdsstaten.Vi er mange her som kommer fra regioner med høy arbeidsledighet.I midt-Norge har vi nå i flere år satt vår lit til ilandføring av gass og olje fra Haltenbanken og vi synes vel nå at det har tatt lang tid å komme fram til beslutning om transportsystem til land.Vi må tilstå at vi ser med noe bekymring på strømningen i norsk gasspolitikk som vi finner i selskapene, som vi finner i gassforhandlingsutvalg og i departement,kanskje. Det vi frykter mest er at gassen ikke blir ført i land,men ført direkte til transportsystem i Nordsjøen.Husker dere for en del år siden da det var en norsk professor som sa at vi burde ha sendt norsk elkraft ut av landet og brukt valutainntektene til å stimulere annen næringsvirksomhet.Vi skulle gjøre noe annet, men ingen kunne si hva dette annet var for noe,og heldigvis så lo vi.Men nå synes det som at det er noen som mener at vi skal sende all gass direkte fra Haltenbanken til Nordsjøen og så til utlandet og så skal vi bruke valutainntektene - ja nettopp - til noe annet igjen,og heller ikke denne gang er det noen som vet hva dette annet er for noe. Altså med gassen vil vi gjøre som denne professoren rådde til,og som vi da lo av,og så skal vi overlate andre land å foredle norsk råvare enda en gang.
Men nå ler vi ikke lenger vi som blir truet av dette.Nå er vi redd for at vi er i ferd med å skusle bort en fenomenal sjanse. Litt ondskapsfullt kan en kanskje si at vi også kjenner til at det er krefter som arbeider for at den distriktspolitiske effekten av dette skal komme i Oslo,området,med andre ord det motsatte av det vi kaller for distriktspolitikk.

---

18)Repr.nr 16,Einar Evensen,Østfold

Det står i Arbeiderbladet i dag,Gro mot Gunde til frokosten. Beklager Gunde,denne gangen får du finne deg i å kjempe om sølvet.Det var et fremragende innlegg.Dette Landsmøtet har på tross av at det ikke ser sånn ut i avisene dreid seg om velferdssamfunnets framtid.Og arbeidsløsheten har stått sentralt,det la også i Gro vekt på at disse problemene må vi løse. Blant de tusener av de som går arbeidsløse i dag vil jeg rette oppmerksomheten mot en gruppe mennesker som ser ut til å tape kampen mot mediaoppmerksomheten.De ansatte arbeidsmarkedsbedriftene rundt om i landet har det vanskelig,vesentlig pga av at det er trange tider og kampen om oppdragene er store.Mange av bedriftene står i fare for å bli nedlagt.I et tøft arbeidsmarked som det er nå,vil de ansatte i disse bedriftene sannsynligvis være tapere og blir henvist til langvarig lediggang.For vårt parti må det være et spesielt ansvar å sørge for at grupper som

ikke når fram i mediakampen også får brukbare muligheter for en akseptabel arbeidsplass.I den sysselsettingspakken som er presentert bør det være rom for at disse bedriftene også får sin del av midlene.Jeg tror det vil være en god investering for framtida og jeg regner med at rette vedkommende her i salen sørger for at så vil skje.

---

19)Repr.nr 185,Britt Midtbø,Sogn og Fjordane

I framlegget til Arbeidsprogram for 1990 - 93 heter det:Fiskeripolitikken må fremme god samfunnsøkonomi gjennom lønnsomme enheter på sjø og land.Målet må være å utvikle trygge og gode arbeidsplasser i fiskerinæringen,og den skal bidra til å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.Fiskerene i Sogn og Fjordane har store vansker med å finne samsvar mellom denne formuleringa og den politikk som Regjeringa far Fiskeridepartementet føre i dag.Det er det vanskelig for Sogn og Fjordane arbeiderparti å kjøre valgkamp i kystdistriktene på.På store deler av Vestlandet har havfiskeflåten svært stor betydning for bosettingen.Flåten har gjennom aktiv satsing skaffet gode helårsarbeidsplasser og har de senere årene hatt relativt god lønnsomhet. Dette er nå i ferd med å snu seg i negativ retning.En vesentlig årsak til dette er den politikk som har vært ført ved fordeling av torskekvoten og støttemidlene.Det virker som om strategien er å gjøre lønnsomme enheter ulønnsomme.Slik støttemidlene etter Fiskeridepartementets mening skal fordeles i 1989,premierer en ikke ekstrainnsatsen og aktiv satsing fra fiskerne sin side. Deler av fiskeristøtten blir gitt for å kompensere for reduksjonene i torskekvoten,men slik støttet ser ut til å bli fordelt i dag går storparten til de deler av flåten som ikke er berørt av kvotereduksjonene.Sogn og Fjordane arbeiderparti har i 1988 satt søkelyset på utviklingen på kysten,gjennom å ararngere en hørin har en fått tydeliggjort vanskelighetene som disse bygde lagene strir med.Utviklingen på kysten hører nøye smmen med utviklinge innen firskerinæringen og dermed også med den statlige fiskeripolitikk. For de som skal drive valgkamp i kyststrøkene vil det være av stor interesse at Fiskeridepartementet klargjør den langsiktige strategien som en har for fiskerinæringen på Vestlandet.

---

20) Repr.nr 227,Ola Aune,Nord-Trøndelag

ro sa: Tiden løper aldri fra en politikk som skaper frihet og muligheter alle får del i. Utgangspunktet og drivkraften bak fornyelser er folks egen hverdag. Arbeidsprogrammet vårt inneholder mye nytt,godt og spennende om hverdagen til den enkelte.Visjoner om framtiden,om arven vi skal gi dem som kommer etter oss. I prosessen med å sette dette ut i livet,er det viktig å ikke glemme vårt fundament. Vet dere at det i år koster kr 800,- pr mnd. mer å kjøpe en nøktern treromsleilighet enn det kostet i 1988. Hvis du kjøpte en leilighet i 1988,må jeg betale kr 800,- mer pr måned hvis jeg kjøper en likedan en i 1989. Vet dere at en familie med lønnstrinn 18 har kr 3.400,- pr måned å leve av etter at han har betalt boskostnadene.

3.400,- kr til studielån,arbeidsreise,mat og klær.
Og i dagens virkelighet er det ingen i lønnstrinn 18 som får etableringslån eller bostøtte.For å klare å betale en nøktern tre-roms leilighet må det til to arbeidsinntekter.Hva da med aleneforeldrene,ungdom i etableringsfasen,virkelig lavlønte og svakstilte? I 1988 behandlet min kommune 100 % flere saker om støtte til bokostnader enn i 1987.Arbeid,bolig,rett til lik og fri utdanning det er fundamentet i folkets hverdag og i Arbeiderpartiets politikk.Noe debatten her på landsmøtet også bærer preg av.
La oss gi ungdom i etableringsfasen en bolig de kan leve med.
La oss sørge for at deres barn får en fri og lik utdanning.
Og jeg tror ikke jeg er alene når jeg sier at jeg er faktisk villig til å betale litt skatt for at mine unger skal få hus og at deres barn igjen skal være sikret et likt utdanningstilbud.Det er ingen skam å betale skatt,det er solidaritet. Hvis vi fordeler bedre klarer vi å holde fundamentet vårt ved like,og jeg er trygg for Gro,at du ser etter at slikt noe skjer. Historien viser at når det er alvorlige kriser er det nødvendig at vi har personer som står fram og viser veg.Nå når det er en alvorlig miljøkrise,så har vi heldigvis Gro.Du Gro,kan klare dette her både nasjonalt og internasjonalt.

---

21)Repr.nr 256,Jan Arthur Hansen,Finnmark

En rettferdig fordeling har alltid vært bærebjelken i Arbeiderpartiets politikk.Vi har kjempet for en fordeling mellom sosiale grupper,mellom generasjoner og mellom kjønn og mellom geografiske områder.Da er det også det grunnleggende prinsipp som ligger til grunn for målet om likeverdig vilkår mellom befolkningen i alle deler av landet.Nord-Norge er mulighetens landsdel.Forvalter vi våre ressurser riktig,kan vi om noen få år se frem mot en vekst innen fiskeri og havbruk.Landsdelen grenser mot største delen av den Nord-Norske kontinentalsokkelen som etter alt å dømme rommer rike muligheter for petroleumsaktivitet.Vi ser vekst i reiselivsnæringen.Grensene for handel østover mot Sovjet er satt på gløtt.Siktemålet må være å løse problemene og å utløse mulighetene,gjennom det kan vi sikre likeverdige levevilkår og behandle hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Gjennom tiltak som Aksjonsplanen for Nord-Norge og årets Handlingsplan for Finnmark har partiet bidratt til å dempe den negative utviklingen i landsdelen.Til tross for denne innsatsen,så må vi bare slå fast at vi ikke har nådd målet for å stabilisere bosettinga i landsdelen. Etter våre vurderinger er det derfor behov for å gå kristisk gjennom virkemidlene.Vi må spørre om vi kan nå målet bedre ved å bruke pengene på en annen måte. Det er all grunn til å tro det. Likeså må vi samordne og markedsføre virkemidlene bedre.F.eks. ved at fylket erklæres som en særskilt tiltakssone.Regjeringen skal denne høsten legge fram en egen Stortingsmelding om utviklingen i Finnmark.Det vil være en utmerket anledning til å vurdere hvilke virkemidler som bør benyttes for å sikre utviklingen i våre nordligste fylker. Etter Finnmarks Arbeiderpartis syn,må det være 5 bærebjelker i det.Først og fremst så må vi sikre en bærekraftig utnyttelse av naturressursene i fylket gjennom en helhetlig miljø-og ressursforvaltning.Dernest må vi endre virkemidlene i fiskeriforvaltningen slik at Finnmark sikres en større del av råderetten overfor fiskeressursene i Barnetshavet.

Vi må skape flere og mer varierte og ikke minst stabile arbeidsplasser blant annet gjennom tiltak som kan stimulere til nyetableringer. Vi må utvikle et bredt og velfungerende offentlig og privat tjenestetilbud,bl.a. ved en styrking av kommunesektorens økonomi.Vi må også erkjenne at det er behov for å kompensere de merkostnadene som befolkningen har pga av lange avstander og hardt klima.La oss erkjenne at samfunnsstøtte og virkemidler ikke er nok.Både i vårt eget land og i andre land og utpregete nordområder har vi sett at personretteede tiltak har virket stimulerende på bosettinga.

---

22) Repr.nr 171,Annette Fortun,Hordaland

De som forurenser må selv dekke utgiftene med opprensing.Det er et riktig prinsipp og et uttrykk for en holdning om at vi alle må ta ansvar for våre handlinger og på samme måte mener jeg at foreldre som har bidragsplikt også må avkreves bidrag.
Slik er det ikke i dag.Lensmanns-kontorene har ikke kapasitet til dette.Bidragsyterne slipper unna og samfunnet betaler bidragene.Dette er et særlig stort problem i forhold til dette å få bidrag fra selvstendig næringsdrivende.Skal bidragsordningen fungere i disse tilfelle,må det bli satt inn langt større ressurser i innkrevingen av bidraget. Hvis bidragsyter ikke betaler får barnet ved forsørger et visst beløp utbetalt fra det offentlige. Dette beløpet er imidlertid langt mindre enn hva det andre bidragsbeløpet er.Pga stor saksmengde hender det ofte at det ikke blir krevd inn penger når bidragsyter ikke betaler. Barnet får mindre penger,det offentlige må betale penger de ikke skulle ha betalt,bidragsyter går fri.Bidragsyter velter med andre ord en økonomisk byrde over på den andre av foreldrene og det offentlige. Med en skikkelig innkreving vil det offentlige spare penger pluss at ordningen virker slik den faktisk skal. Bidragsmottaker har i mange år vært forsømt,og det er på høy tid at det blir gjort noe med disse problemene.
Et annet problem jeg vil ta opp er aldersgrensen for barn som mottar bidrag.Jeg mener den bør heves til 18 eller 20 år,eller til barnet er ferdig med den videregående utdanning.I de aller fleste tilfeller blir ungdom helt eller delvist forsørget til de er er 20 år og gjerne lenger.Jeg oppfordrer med dette Sentral=styret å sette inn ressurser slik at de bidragspliktige blir avkrevd og får anledning til å betale sine bidrag.

---

23)Repr.nr 44,Einar Olav Skogholt,Hedmark

Stortingets vedtak om lokalisering av hovedflyplassen på Hurum har i ettertid skapt stor usikkerhet med hensyn til dette prosjektets gjennomførbarhet.Og la meg da med en gang understreke så sterkt jeg bare kan,at det er ikke et spørsmål om å respektere et flertallsvedtak i Stortinget.Hadde det vært så enkelt hadde saken vært klar.Hvorfor? For det ene at Stortinget når som helst kan ta opp denne saken.da det ikke er gjort noe utbyggingsvedtak.
For det andre at utbyggingen av Oslo lufthavn Gardermoen ble slått fast i Arbeiderpartiets program ved siste Stortingsvalg.
For det tredje at tidligere regjeringer av Arbeiderpartiet har gått inn for opprusting av de indre deler av Østlandet noe en utbygging av Hurum vil være til direkte hinder for.

For det fjerde og det er noe av det aller viktigste på sikt, så tilsier de krav som nå settes til miljøvernhensyn at en utbygging på Hurum måtte være helt uaktuell og uakseptabel.
Det skulle være unødvendig å legge til at her er det snakk om miljøvernkrav som nettopp Arbeiderpartiet har gått i bresjen for og fått gjennomslag for,men jeg nevner det nå likevel.Det er i ettertid mange og gode argumenter for å overbevise hvor feil det var av stortingsflertallet å gå inn for Hurum.Vi kjenner påstandene om at utbygging på Hurum er å gå på akkord med flysikkerheten,at Gardermoen knapt hadde blitt valgt om man hadde vært kjent med beslutningen om å legge OL til Lillehammer i 1994 osv. Men jeg finner ingen grunn til å dvele mer ved disse forholdene sjøl om de er korrekte nok.Det som for meg står som det helt sentrale i denne saken er de befolkningsmessige konsekvenser som en eventuelt Hurum-utbygging vil få. Når vi fra Hedmarks side har reagert så sterkt på Stortingets vedtak,har det en klar sammenheng med at vi mener vedtaket bryter fundamentalt og prinsippielt med helt fundamentale og prinsippielle standpunkter som Det norske Arbeiderpartiet har inntatt når det gjelder distriktspolitikk i sin alminnelighet.Vi kan ganske enkelt ikke godta at hensynet til en sunn og framtidsrettet distriktsutbygging skal måtte vike til fordel for et vedtak som i tillegg til å hindre en slik distriktsutbygging også meget sterkt vil virke negativt inn på det allerede hardt pressede området som Hurum er en del av. Det er liten tvil om at velgerne i Hedmark og Oppland og i store deler av Akershus,og trolig også i fylker på Vestlandet og i Nord-Norge,stiller seg undrende og tvilende til en hovedflyplass på Hurum.Arbeiderpartiet både kan og bør skape linjer som velgerne forstår.

---

24)Repr.nr 92,Trond Jensrud,Buskerud

Hva skjer med et lite barn når han eller hun ofte nok blir fortalt at de ikke er verdt noe eller at de ikke er som alle andre. Tateren Åge Alexandersen sier det slik i sin bok "Fremmed fugl": I min tid var det taterungen,nazistungen det gikk utover. Da var det vi som gikk gråtende hjem fordi vi var nesten mindre enn ingenting.Men vi lærte oss å skjule oss,forkle oss,å gjemme våre tap og vår skam."Det var Åge Alexandersens oppvekst.Hvem er det nå som tråkkes på? Er det innvandrerungen,flyktningeungen og alle de som tilhører nye minoriteter? For det er alltid noen,ja, det er noen som har en annen hudfarge eller hårfarge, som spiser mat som lukter litt annerledes enn fårikål og kanskje til og med tror på en annen gud enn oss.Det er disse vi hjertevarme nordmenn finner det for godt å tråkke på.Ei lita jente løp med snekkerbukse lua på snei,mørk og vakker,tyrkisk kanskje.Etter henn to hvite guttunger.Svarting,ropte de.Unger finner ikke på slikt sjøl,de har hørt det av andre.De voksnes fordommer eller uforstand eller reinspika rasisme.FrP spiller grovt på slike følelser,de vant forrige valgkamp på det.Hvor var Arbeiderpartiet da,hvorfor har ikke Arbeiderpartiet tatt et skikkelig oppgjør med rasistiske holdninger? Jeg kan ikke alle tallene sier mange,derfor kan jeg ikke argumentere mot arbeidskamerater eller naboer som begynner å skjelle ut svartinger som kommer til Norge for å leve et liv i luksus.Er vi avhengige av tall og kostnader pr hode for å forsvare menneskeverdet? Jeg kan faktisk også berolige folk med at vi tjner på dem på litt sikt.Alle som kommer hit må få asylsøknaden sin grundig og raskt behandlet.Det nytter ikke å operere som Justisdepartementet har gjort,hvor de nærmest sender

chilenerne kollektivt tilbake.Det avliver ikke fordommer,men skaper dem.Slikt må Arbeiderpartiets justisminister rydde opp i. Og vi,hvert enkelt Arbeiderparti-medlem må rydde opp i våre nærmiljøer."Du skal ikke tåle så inderlig vel,den urett som ikke rammer deg selv",skrev Øverland.For oss burde det være sjølsagt. Det nytter ikke å stikke hodet i sanden som strutsen,vi må begynne å si i mot når noen sier sånt om våre søstre og brødre.

---

25) Repr.nr 194 ,Eli Anne Hole Møre og Romsdal

Jeg vil være med å rope hurra for den tiltakspakken som endelig er kommet.Det er bra,men ikke godt nok. Jeg synes at tiltakene kom gruelig sent.For snart to år siden begynte AUF i Romsdalen å rope "Ulv" om den høye ungdomsledigheten bl.a. i Kristiansund. Den gangen ble det forsikret at det ikke var noe å rope for for det ville rette seg med Arbeiderpartiet ved roret.Vi har fortsatt å rope og andre har sluttet seg til brølet om at noe må gjøres snarest.Partiet gikk ut med ungdomsgarantien som ble godt mottatt blant velgerne.I dag spør disse velgerne om når løftene skal oppfylles.Vi vet hvorfor ungdomsgarantien til nå ikke er blitt oppfylt,men ungdommene rundt omkring i forskjellige lokalmiljøer,dem drit i årsaken.De ser at de verken har tilbud om skoleplass eller arbeid.Det som er hverdagen for mange er at de ikke har arbeid,ikke har skoleplass og de får heller ikke trygd.Og de får følelsen av at de ressursene de har ikke blir verdsatt.De er rett og slett avhengige av foreldrene sine og jeg mener at for mennesker mellom 18 og 25 er dette et liv uten menneskeverd. Thorbjørn Jagland sa at arbeidsledigheten er Regjeringen sitt ansvar,men også partiets ansvar. Men det er ikke lett å være optimist når vi ser at venner i AUF som var aktive og hadde pågangsmot,forvandles i løpet av to måneder til passive mennesker som ikke bryr seg lenger. En ting er i allefall at vi må slutte å fordele skyld og istedet ta ansvarfor de tusenvis av ungdommene som går der uten tilbud.De har ressurser som Norge trenger. På tross av de tingene jeg nå har pekt på,er det helt klart at det er kun Arbeiderpartiet som kan snu en slik utvikling.Men jeg vil advare,før vi kommer med ungdomsgaranti må vi oppfylle den gamle og vis heller den nye i praksis.Da er det enda sikrere at vi kommer til å vinne valget til høsten.

---

26) Repr. nr 129,Erna Beate Støren,Telemark

Først takk til et inspirerende innlegg fra Gro.
Forventningene var og er store til at lokalmiljøer skal utvikle seg og den lokale forvaltningen vil representere fellesskapets sikkerhetsnett,og utvikle den infrastruktur som er betingelsen for en positiv utvikling av lokalmiljøet. Vi føler nå uro.Fra vårt utsiktspunkt opplever vi i et valgår at lokalmiljøet strever med store problemer. Vi føler at vi må gi slipp på det vi opplever som sann sosialdemokratisk politikk på viktige områder,fordi rammebetingelsene er for dårlige og bl.a. at innstrammingene er for smertefulle.Vi føler det som god sosialdemokratisk politikk å bygge ut barnehager,opprettholde et desentralisert skoletilbud opprette å drive ungdomsklubber,utvikle boligområder,sørge for kulturaktiviteter, aktivitetshus og bidra til mangfold av organisasjons-og idrettsliv og utforme en god helse-og sosialpolitikk.

Vi er stolte av det vi har oppnådd samtidig som vi ser nye oppgaver og utfordringer framover.Som en tung industrikommune i Grenland ,angivelig Norges farligste sted å vokse opp i,er miljøtiltak en formidabel oppgave.Problemene oppstår når vi med litt ulik tyngde,opplever hard innsnevring av rammevilkårene. Vårt dilemma blir å måtte avstå å drive vår utgave av Arbeiderpartiets politikk. Høy arbeidsledighet med konsekvenser for skatteinngang og sosialbudsjett ,høye renteutgifter etter nødvendige investeringer innenfor helse,eldreomsorg og barnehager,er også momenter.Nullvekst i flere år på rad er krevende og fører til hardhendte prioriteringer.Thorbjørn Jagland fikk tårer i øynene av rapporten fra oss i Porsgrunn.Vi føler maktesløshetens raseri griper oss og tårer av sinne er vår reaksjon.Vi opplever sentrale signaler,i formav ambisiøse målsettinger,flotte formuleringer, stadig nye pålegg og en rekke lovpålagte oppgaver.Og vi skal prioritere.Det er for å være litt uærbødig vanskelig å prioritere opp og ned på de samme områdene. I tillegg,kjære Gro,er profesjonen også lokalt en hard tvangstrøye. Enda et stikkord:Kjære byråkrater og kanskje statsråder,vi snur ned i rundskriv.Vi ser frem til et fruktbart samarbeid mellom de ulike forvaltningsnivåer, hvor sam arbeidet er tuftet på rimelige rammevilkår,delegert ansvar og myndighet. Dette gir erkjennelsen av at folk ikke bor i departementene,men i distriktene,byene,tettstedene,ved kyst og innland.Så i dette skjebnevalgåret i 1989,la det ikke bli preget av forfall og nedbryting av fellesskapet.La oss stå sammen om å forsvare fellesskapets interesser og til beste for lokalsamfunnets utvikling.Godt valg,kamerater.

---

27) Repr.nr 71,Frode Jaren,Oppland

Reformer som ide,hva er grunnen til at vi reformerer? Jo,det er opplagt.Vi skal skape en friere og en bedre hverdag for de mange. Det er som regel lett å forstå og forsvare nye reformer.I spenningsfeltet mellom drøm og virkelighet ut fra en harme og rettferdsfølelse tvinger vi frem nye,sosiale reformer. Det som imidlertid ofte er vanskeligere,er når reformene har utspilt sin rolle.Når de reformene vi kjempet igjennom etter en del år ikke lenger tjener hensikten. Når vi må reformere reformene,er det alltid noen som oppfatter dette som høyreavvik,og det er farlig.Det er grunnleggende konservativt å si nei til å reformere reformene.Det er sånn at kapitalismen skifter ansikt,skaffer seg nye våpen og nye samarbeidspartnere. Skal vi beholde styring, skal vi vinne kampen mot det som Tage Erlander kalte vår hovedmotstander,den gjenstridige virkeligheten,må vi uten å tvile et øyeblikk være villig til å skifte grep.Hvis vi et lite sekund nøler med å skifte grep,endre vi på ryggen,og vi har ingen mattedommersom kan blåse av kampen,vi får ingen ny sjanse slik som motstanderene til Rønningenbrødrene får.Vi må,kamerater, kjempe mot den som er vår hovedmotstander,den gjenstridige virkeligheten.I miljøpolitikken så er det viktig at det er vilje til å foreta grunnleggende reformer.Vi må være villige til å komme med reformer som koster,ikke bare penger,men det må koste mot og vilje,vi må ta sjansen på å bli upopulære.Det vil ikke for framtiden tror jeg,alltid være like populært å komme med god miljøpolitikk.

---

28)Repr.nr 162,Ranveig Frøland,Hordaland

I morgendagens samfunn så må vi ta hensyn til at både menn og kvinner vil være ute i arbeidslivet.Vi ønsker ikke å ha tilbake den tiden da jentene hadde hovedansvaret for omsorgsfunksjonene i hjemmene,for så å ta seg arbeid hvis man syntes man hadde tid til det,når alt hjemme var gjort og dersom ektemaken tillot det.Nå er allerede 70 % av jentene ute i arbeidslivet,og jeg tar vel ikke for mye i når jeg sier at store deler av arbeidslivet ville bryte sammen dersom jentene nå tok sitt og gikk hjem igjen. Jentene har tatt sin utdanning,men de vil selvsagt også etablere seg med mann samtidig som de fortsatt vil være i yrkesaktivt liv.Derfor så må vi legge forholdene til rette slik at dette kan gjennomføres.Og vi vet også at jenter stemmer Arbeiderpartiet fordi de har tiltro til oss,både når det gjelder svangerskaps-permisjon,barnehageplasser og likestilling.Første bud for at folk skal bo i distriktene,er selvsagt arbeidsplasser,men barne-hagetilbud og kulturtilbud ligger ikke langt etter.Jentene vil arbeide,men de må selvsagt være trygge for barna i den tiden de er i arbeid. Og heller er det ikke slik lenger at en bare kan gå ut på tunet å finne jevnaldrende lekekamerater,og ikke alle folk bor i byer heldigvis,selv om det ofte kan høres slik ut.Rundt om i dette langstrakte landet vårt er det mange steder det er vanskelig med å finne lekekamerater,og med et til to barn i hver familie,så sier det seg selv at det er lite stimulerende å gå hjemme med voksne.Derfor er barnehagen også viktig i distriktene. I min hjemkommune bor det over 14.000 innbyggere,befolkningen er svært ung,for det er en stor tilflytningskommune.7 % av førskole-barna har et heldagsbarnehagetilbud og min påstand er at det er ikke nok vilje til å prioritere barnehageutbygging,derfor så passer det godt å skylde på kommunens dårlige økonomi.Dessverre så kan jeg ikke si at denne kommunen er et spesielt tilfelle. Vi har alt for mange slike.Og mener vi noe med løftet vårt om å prioritere barnehageutbyggingen,så må vi øremerke tilskudd til driften av dem. 40 % statstilskudd til driften bør vi forplikte oss til. Skolen har en svært viktig funksjon i nærmiljøet og jeg er enig i at vi i langt større grad enn tilfellet er nå,bør nytte frivillige organisasjoner når vi skal utvide fritidstilbudet i skolen.Men da må vi gjøre noe med arbeidstiden vår også. Så det er alle oss her det er snakk om,det er vi som skal gjøre dette arbeidet,vi som er engasjert i kulturtilbud,i organisasjons-liv i politisk arbeid m.m. Og den tiden skolen varer er vi i fullt arbeid,derfor så må 6-timers normal arbeidsdag for alle være en viktig faktor for å få dette til.Jeg innser at i dagens økonomiske situasjon så må vi ta små skritt.Vi må begynne med småbarnsforeldre først og så utvide den til å gjelde alle. Men vi må ha visjoner om vårt nye morgenland,og derfor må 6 timers dagen inn igjen på programmet vårt.

---

29)Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Jeg hadde egentlig ikke tenkt å si noe om flyplassaken,men ettersom den har dukket opp her,så har jeg lyst til å si følgende:Jeg synes nå at vi må ha en klarhet i det som har skjedd, og det er at Stortinget har fattet et vedtak,og vi har ca 130.000 ledige her i landet,og noen ytterligere utsettelser på ting nå tror jeg ikke blir noe særlig forstått ute i befolkningen.Jeg ville se den utbyggingen komme igang så snart som mulig som en vitamininnsprøyting i den arbeidssituasjonen vi nå befinner oss i.

Det punktet jeg tegnet meg for var mediadelen,for den har dirigentene plassert under dette punktet på dagsorden.Jeg synes at det forslaget som foreligger i programheftet,er veldig svakt når det gjelder media.Det omhandler NRK ,det omhandler lokaltv og nærradio.Den differensierte dagspresse er nevnte med to linjer,jeg håper at Landsmøtet gir sin tilslutning til et forslag om at vi nedfeller i programmet at vi står som garantister for den statlige pressestøtten. Det er en utrolig dyp krise i de fleste avisene for tiden.Og det ser ikke ut som om den skal være over med det første.Og når det er krise i den differensierte dagspressen,ja,da er det også fare for demokratiet.Lise Christoffersen tok opp tidligere i dag reklamedelen som ble tatt ut av programmet midt i perioden.Jeg har alltid trodd at et arbeidsprogram som er vedtatt av et Landsmøte er bindende til et Landsmøte evt.opphever det.I dette tilfellet så var ikke det skjedd,men nå er vi i den gunstige situasjon at Stortinget har ikke behandlet seg ferdig med reklamedelen og NRK.Derfor har Landsmøtet nå muligheten til fortsatt å ta en realitetsbehandling om reklame i NRK eller ikke.Jeg håper at Landsmøtet gir sin til-slutning om at NRK fortsatt skal være reklamefritt.Og et av de viktigste punktene tror jeg er at NRK fortsatt kan være en bedrift som har driften sin gående på sikre penger av lisensbetalere og ikke av reklame,for da tror jeg ganske store deler av befolk-ningen vil oppleve NRK's svekkelse til de grader i forhold til i dag.

---

30)Repr.nr 250,Jan Elvheim,Troms

En landsmøterepresentant som var oppe før meg,Marit Midtbø,pratet i mot Fiskeridepartementets sin prioritering når det gjelder utnyttelsen av våre ressurser.Det som jeg fikk forståelse i det innlegget,det gikk på at det skulle bli mere fritt fram for å slippe fabrikktrålere og andre fartøy fra hele landet løs på de få ressursene som vi har.Kamerater,jeg tror det er riktig at vi understøtter,at vi støtter opp om den linjen Fiskeridepar-tementet har ført,at ressursene utenfor den nordlige landsdelen og i Barnetshavet skal vi nå gi muligheten til landsdelens befolkning å beskatte. Det lille som er igjen det må vi la lands-delens befolkning få beskatte.Vi må få slutt på den tiden da vi tror at Hansa-tiden fortsatt skal regjere i det her landet. De må få lov å beskatte våre ressurser på en måte som vår landsdel er tjent med.Jeg tror at de fiskeriene som er i nord,er de fiskerne som best kan ivareta de ressursene som er,de har forståelse hva vi kan beskatte og ikke,og det tror jeg er viktig.For få år siden så var det en meget stor optmisme i vår landsdel.Optimismen gikk på at Nord-Norge var mulighetens landsdel.Ja,vi innrømmer vel det at vi ble grepet litt av den oljeaktiviteten som vi trodde skulle komme.Nå har det jo vist seg etter hvert at olje-aktiviteten ikke har fått den oppblomstring som vi trodde.Og vi har igjen fått et bevis på at fiskeriene er vår viktigste ressurs. Men til tross for det,så synes jeg det er viktig at vi har mulig-heten til fortsatt å ha litt av den optimismen på oljesiden i vår landsdel.og jeg vil igjen komme tilbake til det som jeg var inne på forleden dag,de utsagnene som har kommet fra Olje-og energidepartementet om at helårsboring må vi ta en pause med. Jeg tror at det å gå ut på dette tidspunktet og si at vi ikke skal helårsboring i nord,så tror jeg at for at vi ikke skal få den pessimismen som Nordli snakket om ,så er vi nødt til å holde den

muligheten åpen at vi fortsatt skal ha det. Jeg tror det er viktig både ut i fra det teknologiske miljøet som etterhvert har fått begynne å opparbeide seg i vår landsdel,og den optimisme som vi Arbeiderpartiet ønsker å ha,at vi sier at for Arbeiderpartiet så er det et overordnet mål at vi fortsatt skal lete etter de naturressursene som vi har i nord for å sikre vår sysselstting i de nordligste landsdeler. Vi må satse maksimalt,vi må være villig til gi forfordeler til landsdelens næringsliv og landsdelens befolkning for å holde den optimismen som Odvar Nordli pratet om ,og klarer vi det så skal det Nord-Norske Arbeiderpartiet sikre at vi vinner valget igjen.

---

31)Repr.nr 41,Roy Berg Pedersen,Akershus

Debatten på Landsmøtet har vist så langt at det er bred enighet på Landsmøtet om den politikk Arbeiderpartiet skal møte framtida med.Det legges opp til omfattende reformer når det gjelder barnehageutbygging,styrking av skole,eldreomsorg, miljøvern for å nevne kanskje det viktigste.En god framtidsrettet politikk tuftet på solidaritet og likhet så ingen skal falle utenfor.Jeg er stolt over å være medlem av en bevegelse som setter seg slike mål for sin virksomhet.Men,partifeller,som ordfører i en mindre kommune så vet jeg at oppgavene vi går til den blir ikke lett.Og det er ute i lokalsamfunnene ute i kommunene at prat skal omgjøres til praksis.I min kommune,som neppe er den verst stilte,så sliter vi i dag tungt for å få løst viktige samfunnsoppgaver.I løpet av 1980-årene er kommunene pålagt stadig flere oppgaver samtidig som ressurstilgangen er redusert. Problemstillingen er ikke hvilke nye tiltak vi skal ta fatt på, men hvordan vi skal kvitte oss med gamle oppgaver.Skal vi derfor nå de djerve mål som jeg er sikker på at dette Landsmøtet slutter seg til,så må vi igjen styrke fellesskapet.Fylker og kommuner må igjen settes istand til å løse de oppgaver som vi som samfunn ønsker løst.Det nytter ikke med borgerlig medisin som skattelette, redusert offentlig sektor og markedsstyring.Svekket kommuneøkonomi, betyr svekket barnehageøkonomi,svekket eldreomsorgsøkonomi, svekket grunnskoleøkonomi,svekket sosialomsorgsøkonomi,svekket miljøvernøkonomi.Det er disse ting som legger beslag på den helt vesentlige delen av de kommunale budsjetter.
Og partifeller,det er de svakeste i samfunnet det går utover,det er barn,eldre og sosialt vanskeligstilte.Svekket kommuneøkonomi betyr redusert omfordeling og større forskjeller i samfunnet.
Og forskjellene i dag er for store,det har Willoch sørget for.
Nå er det opp til oss å rette på det.Norge er et av verdens rikeste land materielt sett,og jeg tror ikke at dette skyldes at A/S Norge har spesielt flinke industriledere,eller at nordmenn er spesielt arbeidssomme.Jeg tror det skyldes at bedriften Norge i etterkrigstiden utviklet verdens beste personalpolitikk, en politikk basert på likhet,rettferdighet og sosial trygghet. Gjennom et sterkt fellesskap og en godt utbygget offentlig sektor, var det arbeiderbevegelsen som sørget for dette.Derfor partifeller,la oss slå ring om fellesskapet,ikke i festtaler,men i praktisk politikk.

---

32)Repr.nr 300,Tor Grindhaug,Svalbard
Jeg har kanskje ikke noe mer krav på ro i salen jeg enn øvrige

representanter,men etter Statsministerens glimrende foredrag som i det vesentlige dreide seg om miljøutviklingen,demokrati og enekeltmennesket,så har jeg lyst til å si litt om hvordan denne situasjonen er på Svalbard. Den politiske situasjonen på Svalbard vil jo være nødt til å være forskjellig i fra den dere møter i lokalsamfunnet som dere representerer,pga den traktaten som gjør Norge til overhøyet til dette øyområdet.Regjeringen er atskillig mer aktivt med i det lokale styre av Svalbard enn den er noen annen plass.Det er en ganske stor omstillingsprosess på gang for å normalisere dette samfunnet,og vi har fått et familie samfunn som ingen kunne tenke seg ville være der for 20 år siden. SAmtidig så har vi hatt en urolig næringspolitikk der oppe.
Vi har hatt et Svea hvor en må si det har vært preget av å prøve og feile erfaring.Tunge investeringer er gjort som viser seg å være nærmest bortkastet.I den forbindelse er det da utarbeidet en næringsplan for Svalbard som foreligger i disse dager,hvor det er gjort forsøk på å kunne satse på andre områder enn gruvedrift.
Det som en ønsker å peke på i den forbindelse er at gruvedrifta alltid må ha et nivå,slik at en kan opprettholde nødvendig ekspertise.Når en kommer under et visst nivå,så vil ekspertisen forsvinne og gruvedriften vil ikke være forsvarlig.Det som peker seg sterkest ut i denne næringsplanen som et nytt satsingsområde det er turismen. Men Svalbard har en svært sårbar natur,vi lever på livets yttergrense,og dersom turismen skal bli den redning, den lykke for Svalbardssamfunnet som vi håper på,så må miljøvernmyndighetene få laget reguleringer som sikrer at denne turismen ikke gjør for stor skade.Vi har som sagt et lokaldemokrati som ikke fungerer på samme måte som ellers,men dersom vi skal få det til å fungere,så må vi få hjelp,vi må få anledning til å være med å styre. Jeg er pålagt av mitt parti å gå inn for at barnetrygdeloven også blir gjeldende på Svalbard.Og for oss er det urimelig at så ikke er skjedd,vi har behov for den samme utjevningsordning mellom familier med barn og andre familier som en har ellers i land. Gjør derfor en påtegning på loven:
Gjelder også for Svalbard.

---

33)Repr.nr 53,Sylvia Brustad,Hedmark

Innlegg i de ulike politiske debatter i et landsmøte blir i stor grad situasjonsbeskrivelser.Beskrivelser på små og store lokalsamfunn og de spørsmål som der er aktuelle.Slike beskrivelser er verdifulle,fordi at de danner det utgangspunktet,den hjemmeleksa som vi skal ta fatt på når dette møtet her er over i morgen.
De beskrivelser som vi har hørt,betrakter jeg som en nødvendig dokumentasjon av en rekke spennende saksområder.Og jeg synes det er en understrekning av hvor viktig det er med en sterk demokratisk bevegelse i Norge.Og det som blir viktig nå, kamerater, det er at vi fra dette landsmøtet tar med oss den entusiasmen som Statsministeren og kanksje særlig Thorbjørn Jaglands innledning tente i oss,og bruker den til å løfte intensjonene i alle disse innleggene fra prat til praksis.Og det er bred enighet om at hovedlinjene i Arbeiderpartiets politikk, så en skikkelig felles løft burde ikke by på så veldig store problemer.Det er sagt mye i debatten som har med distriktsutbygging å gjøre,og det synes jeg er veldig bra,fordi jeg tror at det er i en fornuftig distriktspolitikk nøkkelen ligger både til et mer miljøvennlig samfunn og til et samfunn som imøtekommer ungdommens ønsker og behov.Og jeg kan ikke skjønne at vi kan greie

dette uten at vi kan se distriktutvikling og byutvikling som to sider av samme sak.Dystre prognoser fra ulike hold forteller oss i dag at ungdommen flytter ut fra distriktene og det gjør de i stor grad for å skaffe seg utdanning. Og det er ikke dramatisk, men det som er dramatisk er at ikke ungdommen kommer tilbake når utdanningen er slutt.Og det gjør de ikke fordi distriktene mangler mange nok varierte arbeidsplasser,og de tilbud som for moderne mennesker i dag betraktes som nødvendige og viktige som bosettingskriterium.Men poenget er at vi må gi ungdommen mulighet til å vende tilbake til noe som for dem er meningsfylt etter endt utdanning.Og det er en del minimums krav som da må være tilstede. Men tro ikke det,kamerater,at det er noe slags hokus pokus som trengs her.Det som er god distrikts politikk det er etter min mening også en god ungdoms politikk.

---

34) Arvid Mathisen,Landsstyret/Finnmark

5,9 % er arbeidsledigheten i Finnmark i dag.Enkelte byer har 10 - 15 %,vi er klart på topp.Vi opplever i dag et utarmet fylke med ressurskrise i Barnetshavet,økonomisk krise ikke bare i bankvesen men også i privat økonomien og i næringslivet. Dette her har resultert i en fraflytting som noen har valgt å sammenligne med evakueringshøsten 1944,og det verste er at det er de unge som flytter.Jeg håper alle sammen forstår den frustrasjon og håpløshet som hersker i fylket.Høsten 1945 så fikk vi gjenreisningshjelp i Finnmark.Høsten 1988 så fikk vi ny gjenreisningshjelp.Regjeringen har bevilget oss betydelige midler til en handlingsplan og det her gir oss pusterom og muligheter til mye klarere å peke ut mål og strategier for det vi vil.Men jeg vil understreke at det er oss selv som må få oss ut av krisa.Kortsiktige pakker gir oss pusterom og håndsrekning som vi selvfølgelig er glad for og skal ta godt vare på.og vi har mulighetene. Fiskeriene vil fortsatt danne basis for fylket.Regjeringens klare mål og handling i fiskeripolitikken har gitt oss håp og tro, kanskje det viktigste av alt,vi har fått en gryende optimisme igjen.Vi har fått en del midler til omstilling og det er mitt råd til Regjeringen at det må bli like selvfølgelig å bruke omstillingsmidler til fiskeri og fiskeflåte,som det er å gi omstillingsmidler til ensidige industristeder. Og jeg håper og tror at Regjeringens bedbudede distriktsmelding vil gi nødvendig avklaring i så måte.Reiselivsnæringen er også et satsingsområde, og vi er gitt muligheter til å bygge ut kvinnelige arbeidsplasser. Og sist,men ikke minst,vi må få muligheter til å forsere bygg- og anleggsvirksomheten i fylket,som vegprosjekt,tunnel til Magerøya,flyplass i Kautokeino,havneutbygging osv. Da vil vi dempe den store arbeidsledigheten som vi har hos oss,og vi vil gi Finnmark nye muligheter.Finnmark er et produserende fylke og vi skal fortsatt være det.Distrikts-Finnmark skal igjen bli lønnsom for landet,men,kjære Vestlendinger,vis oss solidaritet og vi skal igjen vise at resten av landet trenger Finnmark.

Dirigenten orienterte om at det gjenstår 1 times debatt,samt at Gro Harlem Brundtland gis 15 minutter av lunsjpausen til oppsummering.
Dirigenten refererte melding fra Norsk Tjenestemannslag om at NTL's medlemmer,som er landsmøtedelegater,inviteres til

lunsj lørdag 4.mars kl 13.15.

Dirigenten refererte hilsen til Landsmøtet fra Søndre Alnd Arbeiderpartis årsmøte.

Debatten fortsatte med:

35)Repr.nr 153,Peter K.Jacobsen,Rogaland

Det økonomiske demokratiet i Norge har flere former.Slik begynner kapitlet om økonomisk demokrati.Ja,det skal være visst den har mange former,men det er i alle former kapitalkreftene sine premisser som er bestemmende.F.eks.ser vi dette i dag i alle borgerligstyrte kommuner og fylkeskommuner at de reduserer til eldreomsorgen,til pensjonister,til handikappede og andre svake grupper,uten at de som berøres har noen mulighet i demokratiets navn til å si nei.De som forvalter kapitalen og økonomi har diktatorisk makt og de bruker den.Mne det er kanskje en form som kalles for økonomisk demokrati.I arbeidslivet,på bedrifter og innen handelsnæringen,kan kapitalkreftene kjøpe opp både bedrifter og annen virksomhet,og bokstavelig talt plyndre dem for siden å slippe dem,og de gjør det. Det kan skje og det skjer, at uten noen mekanisme i demokratiet blir utløst,men det er tydeligvis også en form for økonomisk demokrati.
Hva hjelper det med representasjon i styrene og deltakelse i den daglige ledelse av foretag,når vi ikke har innflytelse over den økonomiske disposisjonen,eller skal vi kalle det for økonomiske raseringer av foretag og arbeidsplasser. Det er snart på tide at arbeiderbevegelsen setter reell økonomisk demokrati på sitt program.Vi må komme i en posisjon hvor arbeidstakerne har reell makt til å kunne hindre den form for rasering som kun fremmer enkeltpersoners egoistiske profittbegjær. Selv om den vanlige arbeidstaker ikke er utdannet økonom,er han intilligent nok til å forstå når hans arbeidsplass blir utsatt for økonomisk overgrep eller mislighold på annen måte,i den hensikt å begrunne et prosjekt. Vi har mistet mange arbeidsplasser på denne måten.Og for sikkerhets skyld,jeg snakker ikke om arbeidsplasser som ikke har livets rett. Finansinstitusjonene,hva med dem? Jo,vi leser i arbeidsprogrammet at man vil sikre et tilstrekkelig antall og mangfold av uavhengige finansinstitusjoner.Ja,god dag mann,økseskaft,det hadde vært bedre og mer naturlig i Arbeiderpartiets program om det hadde stått: man må sikre den vanlige kvinne og mann mot mangfoldet av uavhengige finansinstitusjoner,ved at det legges til rette for at vanlige kvinner og menn kan få løst alle sine økonomiske behov gjennom statsbanker.Da kommer de private finansgigantene i den situasjon at tap pga lettsindig lek med kapital,må betales av dem som har kapitalen og ikke som nå av renter og gebyr på småsparernes penger.

---

36)William Engseth,Regjeringen

Jeg skal ta ordet for å kommentere flyplassaken,men jeg kunne godt tenke meg om å snakke om mye annet når det gjelder samferdsel. Lag meg si,særlig til innlegget til Einar Olav Skogholt,hvor han sier at valget av Hurum bryter med fundamentale prinsipper for AP.Jeg vil si at hvis det hadde vært gjort så hadde ikke vi sittet og håndtert det vedtaket. Valget av Gardermoen ble gjort av regionalpolitiske grunner,men i Regjeringens melding til Stortinget ble det gjort klart at Hurum og Gardermoen langt på veg

var likeverdige flyplassalternativer.Det var altså andre viktige momenter som jeg også har nevt,som gjorde at Gardermoen ble foretrukket av Regjeringen.Stortinget har gjort et lokaliseringsvedtak og for oss så må et Stortingsvedtak respekteres.
Det er foreløpig ingen ting som har endret seg i forutsetningene siden Stortinget fattet sitt vedtak.Det bør jo altså etter min mening være slik at Stortinget er det organet som fatter det neste vedtaket.Vi har startet en omfattende planprosess,og det arbeidet som vi har gjort hittil,er et arbeid som vi har måttet utført uansett hvilket alternativ som hadde blitt valgt.Denne planprosessen inneholder fire planfaser.For det første er det selve flyplassområdet.Så er det nærområdet til flyplassen og så er det tilbringer systemet og så skal vi vurdere de regionale virkninger og konsekvenser av dette vedtaket.Planprosessen skal ende opp i et framlegg til Stortinget,hvor vi skal få frem totale kostnader, finansieringsformen og den tidsrammen som et slikt prosjekt kan bygges over. Og her vil all informasjon og det som Stortinget har bedt om av opplysninger foreligge.Før dette er gjort har ikke Stortinget noe annet grunnlag for å fatte et nytt vedtak på.
Etter min vurdering,dirigent,så er det uklokt nå å starte en debatt om det lokaliseringsvedtaket som er gjort.Og jeg tror ikke at vi som parti vil tjene på det.Jeg tror at vi som parti nå tjener på å gi ro til å fullføre den planprosessen,slik at vi får lagt frem for Stortinget konsekvensen av vedtaket. Jeg tror det er et slikt opplegg som Regjeringen legger opp til som Landsmøtet bør følge.

---

37) Repr. nr 094,Bjørn R.Karlsen,Buskerud

Jeg må si til min meget gode partivenn og sambygding Reiulf Steen at vi kan og vi skal diskutere hvilke programformuleringer som var klart i forkant av Stortingets votering den 8.juni 1988.
Flertallet i Hurum Arbeiderparti var ikke spesielt glade på kvelden den 8.6.88.Men det var en demokratisk plikt å bøye seg, og det gjorde vi,og vi ber nå om arbeidsro for det bygdesamfunn vi fremdeles er og skal fortsette å være.Forslaget til Einar Olav Skogholt,Hedmark,er å oppfatte som mistillit til Regjeringens arbeid. Jeg kan ikke se det annerledes.I Buskerud har vi full tillit til at Regjeringen vil produsere en forsvarlig utredning,som ivaretar alle forhold,miljø ikke minst.Og forhold som henføring av kostnader til riktige poster i alle tilfeldige vegprosjekter skal og må føres der de hører hjemme,men viktigst av alt,inntjeningsmulightene for distrikts-Norge er formidable,og de er større på Hurum enn noe annet sted,det har jeg med atskillig personlig vemod måtte konstatere gjennom en grundig gjennomgang i 3/4 år nå.
Det er på høy tid at vi også i denne saken ser på mulighetene isteden for ensidig å bruke mer tid på å liste opp motforestillinger. Når Statsministeren peker på nødvendigheten av å skape mer, ja, så er det vel neppe det å skape mer ufred hun har i tankene.
Landet trenger dessuten sårt signaleffekten fra en fast og målbevisst styring.Det fortjener alle de som går ledige.Og denne signaleffekten ber jeg Regjeringen gi oss ved å vise en fast og målbevisst holdning også i flyplassutbyggingssaken,som er den mest betydningsfulle for landet,og da tenker jeg ikke på svømmehall og idrettshall hjemme på Hurum,jeg tenker først og fremst på distrikts-Norge.

---

38)Repr.nr 212,Gudmund Gjengaar,Sør-Trøndelag

Etter mitt syn er flyplassvedtaket en distriktspolitisk ulykke. Med en storflyplass på Gardermoen,lå det til rette for en framtidig næringsmessig akse fra Gardermoen gjennom Mjøsregionen, innover i innlandsfylkene.Vedtaket er en vekker for alle distriktspolitiekere uansett bosted,i framtida må vi interessere oss også for vedtak som angår andre distrikter.Dersom vedtaket blir stående,må det stilles to krav til Storting og Regjering:
For det første,sterk styring,slik at ikke storparten av landets befolkning i framtida skal bo på strekningen Oslo - Hurum.For det andre sterk oppfølging overfor innlandsfylkene,sterkere styring av investeringer og nyskapinger.Føring av en gassledning til Østlandet gjennom innlandsfylkene vil være et virkemiddel, åpne for ny energiforsyning i Hedmark med landets høyeste energipriser,åpner for muligheter for gass og eksisterende virksomhet og ny industri.
Så til dagens politiske situasjon.Sjøl om det er uenighet mellom de borgerlige partiene nå,skal vi være klar over at ønsket om å vinne over Arbeiderpartiet overskygger all uenighet.I tillegg kommer ønsket om makt. Ikke minst gjelder dette Kristelig Folkepart eller MP-partiet som vi kan kalle dem,makt og posisjonspartiet.
Dette partiet vil spille en hovedrolle i arbeidet med igjen å knytte de borgerlige partiene sammen.Vi må drive en politikk hvor vi hele tiden setter grensepelene klart mot de borgerlige, men hvor vi også må ha klart for oss at vi ennå ikke har et flertall i Stortinget. Politikken må føres i tett samarbeid mellom Regjeringen,stortingsgruppen og partiet.Vi har ikke råd til en situasjon hvor den borgerlige venneflokken på borgerlig side snubler inn i Regjeringsbygget,fordi at vi har rotet til golvteppet.Arbeider vi sammen har vi styrke til det,ikke bare å vinne valget,men å vinne dette landet for arbeiderbevegelsen.

---

39) Repr.nr 182,Kjell Opseth,Sogn og Fjordane

Politiske spørsmål som står sentralt i debatten i landets største parti,vårt parti,vil også prege debatten i andre parti,ja den politiske debatten i det heile. På dette Landsmøtet har tilhøve mellom eit konkurransedyktig næringsliv,sysselsetting,miljø og økonomisk evne til å løyse nye velferdsoppgåver stått sentralt.
Med denne parlamentariske situasjonen som vi i dag har,så er det Arbeidarpartiet som må gå føre,må syne veg,men vi må vere merksame på at heilt naudsynte reformer kan bli stoppa av det borgarlege fleirtalet i Stortinget,noko partiet og Regjeringa må leva med i 7 månader til. Hovedspørsmålet blir likevel om vi i Arbeidarpartiet er budd på å prioritere dei tiltak som skal til for å skape den industrielle vekst som vi må ha.Eg tek debatten på dette Landsmøtet som eit teikn på at det er partiet.Skal vi få fram den underskog vi har av små og mellomstore verksemder kring om i landet,må desse få rådgjeving og tilgang på risikovillig kapital.Finn-fondet,Norsk Venture A/S,kjem her inn,men det er ikkje nok.Ei samordning av statlege organ som har si verksemd retta mot dei mindre bedriftene må samordnast.Dette gjeld frå DU via Industrifondet,Småbedriftsfondet til NTNF.Ei slik samordning vil også vera til hjelp for dei mange kring om i landet som slit seg i håret avdi dei ikkje får hjelp til å sette sine produktidear i i produksjon. Vi må slutt på at stadig fleire sel sine produkt

eller produktidear til verksemder i utlandet,rett og slett fordi vi ikkje har eit system som fanger desse opp og sikrer etablering heime. Fram for alt må vi vere budd på å gje dei næringar som i dag er grunnstammen i vårt industrielle miljø betre rammevilkår.Det er viktig at havbruk,reiseliv,treforedling, kraftintensiv indsutri,får høve til å utvikle seg slik at dei utnytter sitt vekstpotensiale.Havbruksnæringa må som eksportnæring få utvikle seg i takt med marknaden,ikkje etter ynskje frå dei som alt er i næringa gjennom strenge reguleringar. I alle høve må det setjast inn tiltak slik at denne næringa i større grad skaper vekst i fråflyttings-og næringsveike distrikt på kysten. Treforedling og smelteindustrien må få rammevilkår,slik at desse indsstrielle lokomotiva kan hekte på fleire vogner,ikkje minst må innsatsfaktoren energi prisast slik at indstrien med dette, gjennom effektivisering blir ein av dei mest konkurransedyktige og miljøvenlege i verda.Som det er sagt før,ligg det fleire eksportbedrifter i distriktet.Stadig meir av transporten til og frå går med bil.

---

40)Repr.nr 225 Ingrid Nøstvik,Nord-Trøndelag

Det norske Arbeiderpartiet har som kjent arbeid for alle som partiets fremste mål.Med Høyre i Regjeringa i 6 år har vi som nasjon mistet svært mye av tempo,og utvikling av velferdssamfunnet.De brukte 6 år av våre barns fremtid i et økonomisk eksperiment ,som alt for mange har brent seg på.Varige arbeidsplasser kan som kjent bare skapes igjennom en sunn økonomi, nyskaping og vekst i et solidarisk samfunn.Arbeiderbevegelsen både den faglig og den politiske har forstått dette,det å satse på fellesskapet.Det faglig/politiske samarbeidet mellom LO-familien og Arbeiderpartiet er nå blant annet gjennom lønnsoppgjøret og gjennom Regjeringens solide og stødige kurs,i ferd med å lykkes.Ved å gi nasjonen et nytt grunnlag å stå på,et grunnlag for nyskaping,for ny vekst og et grunnlag for et sosialt nettverk vi kan stolepå.I denne gjenreisningsfasen vi nå er midt oppe i er det tent et nyt håp for oss alle også mot år 2000. I denne fasen er det viktig å satse på alle ressursene.Det er et spesielt ansvar for Arbeiderpartiet å satse på enda mer for de mange yrkesvalghemmede. Arbeidsmarkedsbedrifters rammevilkår må revurderes,slik at vi kan bli istand til å tilby reell arbeidstrening til flere.Ved bare å endre regelverket kan en redde flere slike bedrifter fra konkurs,og med små tilleggsbevilgninger i 1989 ,vil det allerede på kort sikt gi 500 flere arbeidstreningsplasser i landet og minst 50 bare i Trøndelag. Små tall,ja, men det betyr desto mer for dem det angår.Behovet er også på dette området stort,og vi bør kunne satse på 2000 flere arbeidstreningsplasser i 1989 og ytterligere opptrapping i 90-årene Det her er også arbeid foran trygd.Partikamerater,Arbeiderpartiet tar ansvar,og vi satser på ungdommen.

---

41) Repr.nr 240,Erling Stien,Nordland

Det største problemet i Norge i dag det er arbeidsledigheten. Og med den arbeidsledigheten vi har er det på tide at man ser på elektrisk kraft,arbeidsplasser og miljøvern i sammenheng,for det at miljøvern i videste forstand det er trygge arbeidsplasser.

Kraftkrevende produksjonsindustri,skipsbyggingsindustri,mekanisk industri og andre landbaserte virksomheter må igjen få bedre arbeidsbetingelser. Det er jo tross alt produsksjonsindustrien som er vår basisindustri. Det er produksjonsindustrien som danner grunnlaget for annen sysselsetting og bringer valutainntekt inn i landet. Konflikten mellom vekst og vern er vanskelig. Vekst for vekstens del er ikke noe mål. Men uten vekst i produsksjonen så vil vi ikke greie å skaffe oss de verdier vi trenger for å drive en aktiv reform politikk. Vekst i industriproduksjonen forutsetter tilgang på elektrisk kraft og da er utbyggingen av vannkraft etter min mening den beste og mest skånsomme måte vi kan skaffe oss energi på. Verken kjernekraft eller gasskraft kan konkurrere med vannkraft i miljøsammenheng. Norge har i dag en energipolitikk hvor vi er i ferd med å konkurrere ut oss selv, istden for å utnytte dette fortrinn som tilgangen på vannkraft er. Langtidsgrensekostnadene,realrente og nedskrivningstiden gjør at vi i forhold til våre konkurrenter har den dyreste energiprisen og kan dette være riktig? Det er f.eks.en gåte for meg at et land som Danmark har lavere energipriser enn Norge. Jeg vil ta for meg litt om omstilling. Omstilling av ensidige industristeder det er en vanskelig politisk sak,men noe som må gjøres av hensyn til landets arbeids-og næringsliv.Og som leder av Rana Arbeiderparti føler jeg at det er på sin plass å si noen ord om akkurat dette. Prinsippet om bedriftsøkonomisk lønnsomhet førte til at Norsk Koksverk ble nedlagt og 300 Ranværinger ble fri for arbeid. Ved omstilling av Norsk Jernverk vil det samme skje for over 1200 av kommunens innbyggere.Og da Stortinget gjorde sine vedtak om nedleggelse av Norsk Koksverk og Norsk Jernverk sin framtid, så ble det gså vedtatt en pakke med veksstimulerende tiltak. Det er gått 7 måneder siden vedtakene om omstilling av Ranasamfunnet ble gjort,hva har skjedd på den tiden?

---

42)Repr.nr 76,Erik S.Winther,Oppland

Det etterlyses nå oftere og oftere en ideologidebatt i dette partiet.For mange av oss er det fremdeles slik at en slik debatt er noe av det viktigste av de politiske saker.Hvorfor dette evindelige maset om ideologi vil mange spørre? Vi greier oss jo med å tenke fra sak til sak. Det er nettopp denne holdningen som er farlig.Det er denne holdningen som er problemet. Vi må ha linjer som peker inn i framtiden å styre etter. Ikke sak til sakstyring og tenking.Når det snakkes ideologi,så vises det ofte til historiske personer,sitater fra ideologiske mennesker i 20 og 30 åra,ja også 50 og 60 åra blir trukket fram og blir kalt ideologi.Dette er dogmer,dette er dogmatisk tenkning. Vi trenger nå en fellestenkning som tenker ideologi for 90 åra og etter århundreskifte.Ideologi det er å utvikle nye styringsredskaper og nye styringsmodeller som rekker inn i framtida og ikke hører historia til.Det er nok å nevne bedriftsdemokrati, bankdemokratisering,styring av finans-og kapitalkreftene.Vi har nå sett at vi trenger nye modeller for styring, ny ideologi.La oss få fortgang både i fagbevegelsen og ikke minst i partiet i å samle de ideologiske trådene for framtida.La oss slippe flere løsrevne vedtak på viktige saker,det er nok å nevne hovedflyplasssaken,behandlet som det var en ølbevilling i et middels kommunestyre.Jeg oppfattet imidlertid Samferdselsministeren slik at han i klartekst ville oppfylle alle de vilkår som de reiste forslag om hovedflyplassen har påpekt. Og da,først da,skulle Stortinget

eventuelt fatte et utbyggingsvedtak.Dette er da ikke noe mistillit til Regjeringen.Snarere tvert i mot.Det forslag som er reist her er en sterk støtte til den tenkning som Regjeringen fører.

---

43) Repr.nr 249,Elisabeth Nesje,Troms

Sterke følelser ble satt i sving hos de norske muslimene etter at Aschehoug besluttet å utgi Rushdies bok "Sataniske vers". Sterke ord har det også blitt ytret fra de mest ytterliggående muslimer:Den som spotter Gud må dø. Saken har fått mange nordmenn til å dømme Islam,de forstår ikke og nekter å akseptere et syn som etter vårt syn bryter med et av de mest grunnleggende menneske-rettighetene,ytringsfriheten.Så kommer spørsmålet:Må vi akseptere de fremmedes holdning,og videre hva skal legges størst vekt, relgion eller politikk.For de fleste nordmenn er svaret enkelt, det politiske systemet ,det politiske demokratiet danner grunn-laget for våre holdninger,for vår trygghet.For muslimene f.eks. så er Gud og hans talsmenn nede på jorden over et hvert system. Denne saken er bare et eksempel på motstridende interesser.Ettersom samfunnet vårt får stadig større kulturell og religiøs bredde, vil mange mer eller mindre alvorlige konflikter kunne dukke opp. Dette kan vi ikke lukke øynene våre for lenger.Vi er nødt til å begynne å diskutere hvordan lovverket vårt er tilpasset mangfoldet i samfunnet.Vi er nødt til å diskutere hvor mye av den norske egenarten vi skal tviholde på,og hva vi kan løse. Hvordan er institusjonene i samfunnet bygd opp, den offentlige forvaltningen, er det mulig å gjøre systemet vårt mer smidig enn det det er i dag? Bare f.eks.akseptere en todelt norsk skole der den muslimske delen innebærer deling av kjønn til separate skoleklasser.Er dette en misforstått norsk smidighet,for å vanskeliggjøre de musilimske jentenes inngang til det norske storsamfunnet,eller er det en naturlig konsekvens av det nye,norske,flerkulturelle samfunnet? Dette og flere spørsmål bør nå komme opp til debatt.I alle fall er jeg redd for at hvis vi ikke tar hensyn til at vi har blitt et flerkulturelt samfunn,så legger vi grunnlaget for et samfunn som gir økt konfliktnivå og dette ønsker vi ikke,kamerater. Vi må tilstrebe oss et framtidssamfunn som både tar hensyn til innvandrerne,men også til våre egne prinsipper og moralsyn. Det fargerike fellesskapet er dermed ikke et problem for oss. Det er en av de viktigste utfordringer vi har fremover å finne løsninger på.

---

44) Repr. nr 286,Thore Lauvsnes,Oslo

Høyre vil gjøre Statoil til en bastard som på den ene siden skal sørge for at aksjonærer får det best mulige resultat i form av utbytte og kursstigning,og på den annen side ivareta folkets interesser,det høres ikke logisk ut og vi har ingen tro på at forslaget vil kunne gjennomføres.Det virker krampete og viser at Høyre heller vil ri kjepphester og gyngehester istedet for å delta i sentrum av den politiske debatten.Det er ikke meg som har skrevet det,det er en av lederene i siste nr av Kapital. Overskriften var :Fomling.Æres den som æres bør,det er ikke Gro alene som har reddet Norges økonomi,det er det arbeidsfolk som har gjort som har tatt på seg den børa å få ryddet opp i,det økonomiske uføret som Norge har kommet opp i ,gjennom moderate lønnsoppgjør.Men vi er inne på farlige veger når vi ser at arbeids-

folks lønninger som den eneste reguleringsfaktoren i den norske økonomien. Vi må få se gjennom Regjeringens politikk at det er andre reguleringsfaktorer i tillegg til arbeidsfolks lønninger. Æres den som æres bør.Det er ikke Gro som har sparket folk ut i arbeidsløshet. Det er ingen av de tusenvis av oppsigelser som florerer rundt i det norske samfunn som har Gro sin underskrift. Det er de tafatte arbeidsgivere som har skrevet under på de oppsigelsene. Det er bedrifter som går med dundrende overskudd og med arbeidsfolk som går på sultelønn,det er bedrifter som går med dundrende underskudd og ville ha gjort det om arbeidsfolkene hadde jobba gratis i den samme bedriften.Det er den politiske og den økonomiske situasjonen som vi lever i. Æres den som æres bør. Det er det norske folk som har bestemt gjennom stemmeseddelen at det skal være borgerlig flertall på Stortinget. Stortinget har derimot bestemt at det er mindretallet som skal regjere. Det er mindretallet som skal styre det Stortinget som det norske folk har bestemt skal være borgerlig. Dette er jo selvfølgelig en helt uholdbar situasjon. Vi får håpe at det norske folk tar til vettet ved høstens valg og at vi får et sosialistisk flertall på tinget fra høsten av.

---

45)Repr.nr 30,Audun Fiskvik,Akershus

I løpet av de fire dagene her så legger vi opp til den politikk vi skal følge i de fire neste år.Foreløpig så har vi et utkast til Arbeidsprogram som gjennom 84 sider på pkt.etter pkt.sier oss hva vi skal gjøre og hva vi skal oppnå. I tillegg vil nok redaksjonskomiteens behandling føre til at antallet sider økes ytterligere.Og det er viktig at vi har klart for oss hva vi kan ønske å oppnå og ikke minst at vi kan vise alle andre som skal gå til valg hva vi skal gjøre for og når vi fortsatt skal lede Norge.Det er selvfølgelig viktig at vi bedrer økonomien,at vi bygger barnehager,at vi gir et bedre skoletilbud at vi bedrer sosialtjenestene,tiltak mot miljøproblemer,tiltak mot arbeids-ledighet og andre tiltak i en lang,lang rekke.Og nå håper jeg at ingen blir skremt,men alle de tiltakene er ikke noe mål i seg sjøl,og jeg skal forhåpentligvis greie å forklare det. Fra verdensrommet ser vi jorden som en liten,skjør kule. Det dominerende inntrykk er ikke menneskelig virksomhet eller byggverk,men skyer,hav,jord og grønne skoger.Menneskets manglende evne til å tilpasse sin virksomhet til det jorden i det lange løp kan tåle,holder på å endre vår klodets systemer fundamentalt. Utviklingen har ført med seg livstruende farer.Denne nye virkelig-heten som vi ikke kan slippe unna må erkjennes og beherskes. Det var ikke mine ord,men det var deler eller brudd fra Brundtland-kommisjonens rapport.Vår framtid både som nasjon og som verden er avhengig av de valg vi gjør i dag.Og det gjør at vi egentlig har et mål å jobbe mot.Nemlig at verden og vi gjør det valg som fortsatt gir oss enverden,en god jord å leve på.Men det er ikke mulig å nå det målet hvis vi ikke har en ideologi som overbygning, som Nesje også var inne på.En ideologi som gir luft og dimensjon over delmål vi jobber mot.Og det er det som jeg tidligere sa står i Arbeidsprogrammet så stort:Gjennom vårt program utformer vi totalt sett en politikk som skal til for å nå målene om en høyere livsstandard og et kvantitativt bedre samfunn både nasjonalt og internasjonalt. Arbeiderpartiet er ørnen blant partiene,og Landsmøte, la oss fly høyt,la oss vise velgerne at de ideologiske verdiene de er høye og da Landsmøte blir det et godt valg.

46)Hallvard Bakke,Regjeringen

Det er ingen av oss her som ser på fjernsynsreklame som noe gode,og jeg kan godt forstå at enkelte er skeptiske til forslaget om at vi skal få en prøveordning med reklame i NRK.Men de siste årene har vi fått en helt ny situasjon på fjernsynsområde. Via satelittene så får vi nå både nordiske og norske kommersielle fjernsynsprogrammer med reklame til Norge.Og da blir problemet ikke lenger om vi skal ha fjernsynsreklame,men hva slags program denne reklamen skal finansiere.Og spørsmålet blir hvilken medie og kulturpolitikk skal vi møte den utfordringen med.På grunnlag av en omfattende debatt i partiet så la Regjeringen fram en melding om at vi skulle styrke NRK -allmenfjernsynet for å møte den utfordringen og gi mulighet for bedre program i NRK,gi mulighet for distriktssendinger i alle fylker og om en 4-5 år,og ikke med det samme som enkelte har trodd,bygge ut et TV 2,men da på de samme programpolitiske fundament som NRK bygger på. Og for å finansiere dette så har vi foreslått en prøveordning med reklame. Det er en reklame med meget sterke restriksjoner,forbud mot å rette den mot barn,ikke avbryte program og ha en begrenset varighet.Og det er ikke slik at denne reklamen skal komme til erstatning for lisensinntektene,den skal komme i tillegg til lisensinntektene,og vi må i tillegg også øke lisensinntektene for at vi skal skape et mer slagferdig allmenfjernsyn for å motvirke det kommersielle fjernsynet som ellers vil komme innover oss. Og det er grunnlaget for det som også programkomiteen har foreslått. For et år siden så fikk vi mye kjeft av Høyre for at vi somlet med TV 2,og nå hastet det virkelig med å få et vedtak. Nå har Høyre hatt denne meldingen til vurdering i 10 måneder og endelig er de kommet fram til at de ikke vil ha noen mening om dette spørsmålet.Men Høyre vet selvfølgelig at hvis vi ikke gjør noe,ja,da vil det kommersielle fjernsynet i Norge vokse seg frem av seg selv.Hvis vi tror at det kommersielle fjernsynet kan gi et tilbud til våre barn basert på norsk virkelighet.Hvis vi tror at det kan formidle norsk samfunnsdebatt,hvis vi tror at det kan formidle norsk kultur fra alle deler av landet,hvis vi tror at det kan gi et tilbud som går til hele Norge,ja,da skal vi ikke gjøre noe.Men det er vel egentlig ingen av oss som tror det,og derfor tror jeg det er viktig i denne situasjonen å føre en offensiv politikk basert pådet forslag som programkomiteen har lagt frem,når det gjelder fjernsynspolitikken for de neste fire årene.

---

47) Repr.nr 49,Eirin Faldet,Hedmark

Nå tenker mange her i salen at nå må Hedmarkingene stoppe mas om flyplass og akseptere et vedtak fattet av Stortinget 8.juni 1988. Men,kjære Landsmøte,det er ikke bare Argentina som gråter,innlandsfylkene gjør det også.Vi tapte den største saken i vår historie,en sak som ville ha løftet innlandet ut av alle skygger og gitt oss den hardt tiltrengte vitamininnsprøyting vi er så avhengige av for å overleve. Å ja,jeg maser om denne saken i denne forsamling,fordi jeg har god samvittighet vel vitende om at Arbeiderpartiets grunnideologi om at flertallsvedtak skal følges ikke ble fulgt i flyplassaken,et lite mindretall i vår Stortingsgruppe fikk bestemme.Jeg er redd at dette vedtaket allerede har fått og vil få betydning for partiets egen utvikling i tiden framover.Det er mange som har merket seg Stortingsgruppas behandling av flyplassaken,likevel er det de distriktspolitiske følgene

av flyplassvedtaket som kommer til å veie tyngst i åra fremover. Stortinget har nå planta flyplassen i det største pressområdet vi har her i landet.Alle som vet noe om regionale virkninger av slike vedtak skjønner hva dette kommer til å bety.Forskerne spår nye bydannelser på begge sider av Oslofjorden.Det skal ikke særlig stor fantasi til å forestille seg hvilke følger dette kommer til å få for samferdselsinvesteringene i andre deler av landet vårt, ja, for samfunnsinvesteringer generelt sett. Uansett hvem som skal betale regningen vil vi vite at det blir ikke mye til overs for resten av landet.Vi er ikke bortskjemt med samferdselsmidler fra før av heller. Derfor er det så viktig at Stortinget ikke gradvis bygger seg opp mot en flyplassbeslutning som det tilslutt blir umulig å løsrive seg fra. Dersom man steg for steg bevilger midler til planlegging,prosjektering og grunnerverv,kan summen av bevilgningene som gjøres,lett bli så store at det ikke ville være mulig å snu,og det ville bli for galt.Flyplassbeslutningen har allerede fått følger for distrikts-Norge.Den har skapt mismot i innlands-Norge og vi frykter virkningene av vedtaket i framtida. I det minste må vi kunne forlange at Storting og stortingsgruppa tenker seg om en gang til når de virkelige konsekvensene og kostnadene for Hurum-prosjektet legges på bordet.Og partifeller,hvis det er tvil om støtte til denne regjeringa,så må det spørsmålet ikke rettes mot delegatene fra innlandsfylkene,det tør jeg påstå.

---

48)Repr. nr 172,Eva Helland,Hordaland

Jeg vil ta opp to områder.Først noe som ikke er nevnt her på Landsmøtet,men har vært nevnt i flere av de innsendte forslagene. Kanskje er det en liten sak,men den er svært viktig for den det gjelder.Det er begravelsessatsene.Det er forstummende at det å gå ut av livet er en økonomisk belastning,særlig i byene.Vi må se på andre løsninger enn de nåværende,med et tilskudd på 4.000,- og en regning fra de private byråene på 12 - 14.000. Som et ledd i å holde satsene nede,må vi samfunnsregulere virksomheten bedre enn det som gjøres i dag.Flere av våre gamle slitere som har vært med å bygget landet,sparer nå av minstepensjonen til sin egen begravelse.La dem slippe dette,det må vi har råd til i vårt velferdssamfunn.
Så til et av forslagene som Hordaland Arbeidsmannsforbund tar opp. Nemlig innføring av autorisasjon for rengjøringsbyråene.
I dag kan hvem som helst starte byrå,uten bransjekunnskap og uten kapital,bare med en viss kjennskap til Arbeidsmiljøloven. Det ble i 1981 laget en NOU-rapport om de private rengjøringsbyråene i Norge.Den tok opp to viktige ting,en obligatorisk opplæring og eventuell autorisasjon. Rapporten ble etterlyst i STortingets spørretime i februar 1989.Statsråd Borgen lovet da at departementet skulle vurdere renholdernes arbeid.Jeg henstiller til statsråd Borgen,la det skje raskt,la renholderne få autoriserte og dermed trygge arbeidsplasser.

---

49)Repr.nr 231,Geir Waage,Nordland

Omstillingen av virksomheten i de mange industrikommunene er en av forutsetningene for at vi skal lykkes med våre drømmer og mål om et styrket velferdssamfunn inn i det nye århundrede.
I utkastet til arbeidsprogram står det følgende:"Omstilling og

nyskaping kan gi optimisme og framtidstro for den enkelte bedrift og lokalsamfunn.Det kan bety ny innsats i arbeid og fritid,vekst i kultur-og organisasjonsliv og større velferd og sosial trygghet." Det høres ikke så verst ut.Jeg er enig i at omstilling er nødvendig fordi næringslivet er nødt til å tilpasse seg de endringene som oppstår i samfunnet.Norge som industrinasjon har i mange 10-år vært et godt samfunn å leve i.Det er Norge som industrinasjon som har styrket distriktene,som har gjort at den enkelte har hatt trygghet for arbeid og inntekt,og det er det som har vært grunnlaget for vårt kassaapparat som har betalt de mange reformene som i sum har gitt oss det velferdssamfunnet vi har i dag.
Skal vi videreføre dette samfunnet og målet om trygghet for arbeid og inntekt skal oppnås for alle,må vi satse på omstilling og videre utvikling av det vikan,og vi må ha konkrete mål for hva vi skal satse på i framtida.Og da er det viktig at rammebetingelsene står i et realistisk forhold til de oppgavene som skal løses. Omstilling av næringslivet blir ofte spørsmål om framtida for mange lokalsamfunn og industristeder. Horten,Kongsberg,Rana og Sulis har på mange måter åpnet det store omstillingsballet,og flere industrisamfunn står for tur.Omstillingen har to viktige sider, de bedriftsøkonomiske konsekvensene og de samfunnsøkonomiske konsekvensene. Omstilling må ikke bety massearbeidsledighet,og vi må ha visjoner og mål når planene for omstilling skal utarbeides.
Den vanskeligste delen av omstillingen er mellomfasen.Mellomfasen får vi når folk blir oppsagt fordi bedrifter omstruktureres eller nedlegges og fram til nye arbeidsplasser er etablert.Det er her den store utfordringen ligger og det er her vi er nødt for å komme inn med enda bedre og enda skikkeligere tiltak.Målet for omstillingen må være at den enkelte arbeidstaker ikke omstilles ut i ledighet,men over i ny arbeidssituasjon.Omstillingen kan bli tøff,men jeg tror det skal gå bra. Men det vil kreve at arbeiderbevegelsen styrer ressursene og legger utviklingen for en utvikling og vekst som gjør at vi kan klare denne jobben.Dette sier jeg fordi det er bare arbeiderbevegelsen som har evnen til å stake ut en politikk for hvordan vi skal gå gjennom krise til vekst. Dette er det bare den faglige/politiske arbeiderbevegelse som sammen både lokalt og sentralt kan klare.

---

50) Repr. nr 257,Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark

Nord-Norge er en av Arbeiderpartiets sterkeste bastioner,og Arbeiderpartiet har alltid følt et spesielt ansvar for landsdelen. Nord-Norges næringsvei er og har alltid vært fiskerinæringen.
Jeg håper at dette Landsmøtet i tillegg til det som er formulert i programmet,kan komme med en uttalelse om fiskerinæringens fremtid i Nord-Norge.Kvinnfolkene i Nord-Norge er ikke fornøyd med den fiskeripolitikk vi har.Og vi har avmystifisert en go del begrep og bestemt oss for å være med i debatten.Vi har satt fiskeripolitikken inn i miljøsammenheng.Det har vært til glede for mange,men naturligvis til ergrelse for noen få.Situasjonen i Barentshavet er i ferd med å utvikle seg til en økologisk tragedie. Bare gjennom en radikale endringer i beskatningsmønsteret vil vi ha en mulighet til å bevare den norsk/arktiske torskebestanden. Oppfølging av forskernes anbefaling om en drastisk reduksjon av torskekvoten,og en økning på størrelsen av fisken er absolutt nødvendig.Vi trenger en ny fiskeripolitikk,en fiskeripolitikk som virkelig har som mål å bevare og øke bestanden. Dagens systam har,om vi liker å si det eller ikke,ført til at vi er på grensen

til total utryddelse av flere fiskeslag.Mens vi venter på at den nye fiskeripolitikken skal bli en realitet,må nødvendige kortsiktige tiltak gjennomføres,slik at galt ikke blir verre.
Regjeringen må hjelpe til slik at mens vi venter,må nøkkelbedrifter langs kysten sikres mot nedleggelse og de gjenværende fartøyer må ikke bli tillatt solgt ut av landsdelen.Nord-Norge er den landsdelen som har de beste mulighetene til å utvikle seg i forhold til naturgrunnlaget.Nord-Norges forse som nærheten til fiskeressursene vil i fremtiden være vårt største konkurransefortrinn.Det er et paradoks at de nord-norske ordførerne gang etter gang må reise til Oslo og tigge om penger med lua i hånda,når man samtidig vet at det i nord-norske farvann ligger ufattelige rikdommer.Rikdommer som ved riktig utnyttelse kunne gitt mange nye arbeidsplasser og skattekroner i kommunekassen,samtidig som salg av fiskeprodukter gir et betydelig tilskott til å bedre handelsbalansen.Jeg har lagt frem et forslag om en ny fiskeripolitikk for Nord-Norge.Forslaget er identisk med årsmøtevedtak i Finnmark Arbeiderparti.Det ble vedtatt oversendt komiteen for politiske saker,jeg vil anbefale forslaget.

---

51)Repr.nr 33,Bjørn Loge,Akershus

Det er nødvendig på dette Landsmøtet å etterlyse en mer bevisst mediapolitikk.Reklame innenfor eller utenfor NRK som vi hittil har brukt tiden vår på,er en bagatell i denne sammenheng.Det viktige er hvilke holdninger som skal dominere i vårt samfunn, som Thorbjørn Jagland så sterkt understrekte i går.Med økende forferdelse ser vi at de internasjonale underholdningsgigantene via satelitt selger tyggegummikultur og revolverromantikk inn i våre hjem på stadig flere kanaler.De er også med å opprette tekniske systemer for betaling som i praksis gir dem monopol på denne salgsformen.De formidler verdier stikk i strid med de vi står for,grådighet,egenkjærlighet,selvdyrkelse og status,og de appellerer allermest til de unge.Ønsker vi at våre unge skal bli hjernevasket med kommersiell satelittkulutr,mens vår egen blir skjøvet tilside.Innholdet i vår mediapolitikk må være styrings-og medbestemmelsesrett overfor underholdningssatelittene og deres budskap. Vi kan ikke finne oss i at de med sin teknikk og sine penger skaper monopoler i Norge med norske kabeleiere som agenter.Snart betaler vi hundretalls millioner,kanskje milliardbeløp direkte til utlandet for å bli underholdt ihjel.Vi må kreve at internasjonal underholdning går igjennom nasjonale og lokale kanaler slik som det skjer på filmsiden.Det er teknisk mulig hvis vi vil.Vi behøver ikke å legge oss flate for underholdningsekspertene og bli passive mottakere for søppelkultur uten grenser. Vi kan skape lokale medieverksteder på skoler,aviser, kommuner og lag i fellesskap. Vi kan ta billedspråket i bruk vi også.Vi kan bruke sysselsettingsmidler for å få medieverkstedene i gang med lærekrefter og utstyr.Videokamera er jo framtidens kulepenn,våre unge må få lære å bruke det. Vi kan holde medieverkstedene i gang ved at lokale sendeselskaper for videresende satelittunderholdning mot betaling istendefor at de utenlandske skal gjøre det.Hvordan ville det ha sett ut i dette landet hvis vi for 100 år siden hadde gitt utenlandske ukeblad tekniske monopoler på trykk/skrift Norge med en norsk statsavis som eneste alternativ. Da hadde ikke vi hatt noen arbeiderbevegelse i dag.Skal våre holdninger overleve,må vi gå fra prat til praksis.Hallvard Bakke

du gjorde en flott innsats med kino-og videoloven.Den har allerede renset opp i voldkulturen.Nå er det satelittene,og skitt er skitt også pr satelitt!

---

52)Repr.nr 73,Reidun Gravdahl,Oppland

Det har kommet fram mye positivt her i dag,under Landsmøtet. En kan vel si at for Arbeiderpartiet er ingen oppgave for liten. Gro signaliserte under talen sin i dag at en del av vår industri som er spesielt miljøskadelig,vil få mer tilbud om kraft i fra Regjeringen for å få til en bærekraftig utvikling. I mai da var du Gro på det konstituerende landsmøte i Fellesforbundet og da hengte Lars Skytøen opp en gulrot til deg. Hvis du viser enda mer pågangsmot og vilje overfor industrien,så kanskje den er innen rekkevidde,du får høre med Lars!
Men jeg vil dog etterlyse statens ansvar som industrieier. Det har ikke vært nevnt her under Landsmøtet og i arbeidsprogrammet er det nokså magert på dette området.Eierengasjement må inngå som en naturlig del av statens industripolitikk.En mer offensiv holdning i fra eierens side,vil gi samfunnet mangfold igjen,ved trygging av disse arbeidsplassene.Arbeidet er det eneste arbeidsfolk har,det, uten arbeid så har vi ikke noe annet heller.Trygghet det er å vite at en har en sikker arbeidsplass å gå til.Vi forlanger av industrieierne at de skal vise ansvar og la mest mulig av overskuddet bli i bedriften.Dette gjelder også staten som industrieier.For det finnes statsbedrifter som går med overskudd og betaler utbytte til eieren.Et arbeidsprogram for Arbeiderpartiet bør inneholde mer om statsbedrifter enn det som er tilfelle.
Vi som arbeider aktivt med industriproblematikk på grasrotplan, ble skuffet over all den forvirring og uklarhet som preger dette kapitlet i arbeidsprogrammet.Vi har derfor sendt inn et endringsforslag og vi vil forfølge det når det skal sluttbehandles.

---

53)Repr.nr 054,Grethe Fossum,Hedmark

Gro sa masse godt i sin tale til oss i dag.Og jeg har lyst til å sitere:"Vi kjemper mot strømmen og for fellesskapet.Vi har evne til opposisjon når vi er i posisjon." Og det passer "gærgott" til oss fra Hedmark.Vi kjemper nemlig mot strømmen,men vi vil ha løsninger som er i fellesskapets interesser.Mange landsmøtedeltakere har tatt opp flyplassaken.De har vært ikke bare fra Hedmark,Oppland eller Akershus,de har vært fra hele distrikts-Norge.Og la meg minne om at distrikts-Norge er ikke bare Nord-Norge, selv om vi i solidaritetens navn og med hele vårt hjerte støtter det som skjer i de landsdelene.De indre deler av Østlandet ligger i Oslo-skyggen og i skyggen av oljeeventyret,og det er kaldt å leve i dobbeltskygge. Det vi ber om det er en flik av den regnbuen dere ser bakom meg her og at utsagnet:By og land hand i hand,blir en rettesnor for den politikken vi skal drive.Og en flik av regnbuen for oss i Hedmark,det er å få lov å fortsette å bo, arbeide og leve i dette området.Vi er livredde det som skjer når Hurum skal utbygges.Hvem skal bo i de to nye byene som planlegges? Blir det oss? Redselen for at det bare blir gubber igjen i Nordøsterdalen er den reell? Det å kjempe mot strømmen det koster krefter det,dere,og da er det godt å ha ei hjelpende hånd

gjerne fra mor som står på land og prøver å gi oss en hånd.
Det hjelper ikke med at Engseth overfor Landsmøtet i dag forteller at det ikke er kommet inn nye momenter i flyplassaken, når hans ekspedisjonssjef går ut i dag i NRK og sier at det blir 3 milliarder dyrere å sette Hurum istand til å ta i mot fly. 3 milliarder er mye penger det.Dette er ikke en mistillit til Regjering og Storting.Vi i Hedmark har tatt lokaliseringsvedtaket til etteretning.Det vi ønsker er en seriøs,alvorlig gjennomgang av de planene som foreligger. En forsikring om at alle konsekvenser kommer på bordet,de økonomiske og de miljømessige.
Derfor støtt oss i flyplassen og når det gjelder ny nestleder, det trenger vi i distriktet.

---

54)Repr.nr 177,Magnar Hakestad,Hordaland

Det politiske kartet for 10 år siden var veldig enkelt. Arbeiderpartiet var arbeidsfolks parti,Bondepartiet var bøndene sitt parti,Venstre var partiet for nynorskfolk og fråhaldsfolk,ein skulle helst vere begge delar,og det er vel det som er grunnen til at det er så lite.Og Høgre var bakstrevaranes parti. I dag har kartet forandra seg ein del,me har fått enda eit parti som byggjer på egoismen,Venstre har blitt eit parti for mediaklovnar,Bondepartiet har skifta navn og det er det einaste radikale det partiet har hatt føretatt seg.At Senterpartiet framleis er bøndenes parti,får vi i AP avfinne oss med. Men har vi så mange bønder i Norge? I utkant-Norge har vi knapt ein,der er vi småbrukarar heile bunten.Arbeiderpartiet har som det einaste partiet forstått at ein fornuftig distriktspolitikk er den same som ein fornuftig landbrukspolitikk.Vår Regjering er den einaste som har forstått at skal me gje bonde-og småbrukar-Norge levelege vilkår,må det ei omfordeling til.Dette er Gunhild Øyangen i ferd med,og sjøl om ho sporenstreks får Bondelaget og Jakob J.på nakken, så skjønar dei fleste,om ikkje storbøndene så iallefall småbrukarane at denne omfordelingen er både rett og rimelig. Og Øyangen har også vist at Landbruksdepartementet kan spela på lag med Miljøverndepartementet. Ho har fått realisme inn i ideane om biodynamisk jordbruk.Ho har fått bønder og småbrukarar med på at også landbruket må yte sitt til eit felles arbeid til eit betre miljø.Sjøl om me snart får full effekt av reglane om bu-og driveplikt,er det nødvendig med fleire tiltak for at ikkje gardane i utkanten berre vert reine hobbybruk.
Me må få regelverk som stimulerar småbrukarane til å driva slik at landbruket er hovedyrket,ikkje slik som tendensen er i dag at heiltidsbruk blir kombinasjonsbruk,kombinasjonsbruk blir hobbybruk og hobbybruk blir reine ferieparadis og ingen ting anna.Dette er også eit spørsmål om arbeid for alle.

---

55)Repr.nr 70,Ola Dahl,Oppland

Hva er hovedessensen i den politiske situasjonen egentlig? Hvem er det som har vært den store premissgiver her? Det er Arbeiderpartiet med sin Regjering.Fra økonomisk kaos for 3 år siden ,svikt i oljeinntekter,svikt i skatter og avgifter,svikt i landbasert eksportindustri,dundrende underskudd i handelsbalansen,fra dette umulige utgangspunkt er vårt samfunn brakt økonomisk på land.Eksportindustrien går alt det remmer og tøy kan holde,en flyktende handelsflåte er brakt hjem,det er praktisk

talt handelsbalanse,menhva har det ikke også kostet?
Et uavbrudt løp av upopulære tiltak,tilstramming på alle kanter, disiplinerte lønnsoppgjør.Landsorganisasjonen har mer enn noen fagorganisasjon vist hva den kan stå for i ansvarlighet.Vi har på disse årene fått avkledd jappekulturen og knust den.
Det økonomiske overforbruk er avskrellet og viser nå hva det var verd.Det har kostet mer, gallup-tallene for Arbeiderpartiet har rast nedover,men hva er en god gallup verd hvis den skulle kjøpes med unnlatelsessynder. De svake grupper har hatt det vanskelig,ford de også måtte tas in del av tilstrammingeneåog fordi de måtte føle det mer enn oss andre.En høy arbeidsledighet er en del av prisen,nå er vi ved vendepunktet,nå begynner gjennoppbyggingen av et sunt samfunn,nye trygge arbeidsplasser. Akkurat her ved vendepunktet var vi igjen ved et veivalg,hvilke midler skulle vi bruke? Jeg var livredd.Skulle vi få skattelettelser som prioriterte høye inntekter,svekket den offentlige økonomi,svekket vår evne til gjenoppbygging eller skulle vil få tiltak som kunne bringe arbeid og kjøpekraft tilbake til lav-og mellominntekter.Gudskjelov, valget er riktig,Arbeiderpartiet er det parti som har den moralske rett til å vinne valgkampen i høst.

Dirigenten erklærte debatten om Den politiske situasjonen for avsluttet og ga delegatene honnør for god møtedisiplin.

Dirigenten ga så ordet til Gro Harlem Brundtland for oppsummering.
Gro Harlem Brundtland:

Vi lyttet nå på slutten av debatten til Ola Dahl,og det er få som klarer å oversnakke Lise Christoffersen,men det greide jo Ola Dahl nå på slutten.Men han har observert mye,han har vært med på mye,han vet hva han snakker om og jeg tror vi skal lytte til ham. Det er også slik som han sa at det er Arbeiderpartiets saker,det er arbeiderbevegelsens saker som står på dagsorden for den arbeidsinnsats Norge har å gjøre. Vi har fått en debatt også i dag,som spenner vidt, men det går en rød tråd gjennom alle innlegg,vår holdning til at vi bygger vårt samfunn for alle. At frihet og trygghet er noe vi sikrer sammen, vår vilje til ny innsats,optimisme og pågangsmot,at vi har så mye mer vi vil gjøre.Derfor tror vi på vår organisasjon,det faglige/politiske samarbeidet og våre felles krefter til å skape grunnlag for nye løft og nye mål. Bare noen momenter jeg gjerne vil få knytte noen konkrete kommentarer til. Flere talere har i dag også pekt på at det er mye vi kan få til i praksis ute i lokalmiljøene i et samspill av krefter hvor vi unngår å binde oss for mye opp i vanetenkning.Jan Henry T.Olsen fra Troms sa det helt konkret.Han viste til arbeidsmarkedstiltakene og til den jobb vi har å gjøre for arbeid,opplæring og utdanning,og at den er det viktig at vi alle sammen er med og yter vårt bidrag til.
Tiltak som kan gjøres,sa Jan Henry T.Olsen,er at vi kan fjerne køene til videregående skoler,pengene har vi gjennom gode rammebetingelser som er gitt fra Regjeringens side,vi har lokaler,vi har skolelokaler som kan brukes i flere timer pr dag enn hva vi

gjør nå,og vi kan ved å flytte undervisningstiden og ved å bruke våre lærerkrefter,få til den oppgaven lokalt. Jeg bruker den som et eksempel på mye som har gjennomsyret denne debatten også i dag,og som gleder oss alle tror jeg,på hvert vårt sted og på hvert vårt utgangspunkt der vi har en jobb å gjøre.Samtidig så hørte vi Eva Beate Støren,Telemark fortelle om slitet og strevet,ja,også om andre tårer enn de gledestårene Thorbjørn fortalte om i går,når man står der ute mot den gjenstridige virkeligheten og kan føle at det er svart og tungt til tider. Å finne de løsningene som man føler man må for å gi menneskene den hverdag og møte de behov som vi alle føler ansvar for i dette partiet at vi skal greie.Hun pekte på at profesjonene også lokalt skaper vanskelige hindringer.Ja hun brukte uttrykket slik:De er ofte en tvangstrøye. Og så sa hun en annen ting som var vendt til byråkrater og kanskje til statsråder,og det skal vi merke oss.Hun sa:
Vi snør ned av rundskriv . Ja,vi må bryte ned enda flere grenser, vi må samarbeide enda bedre for å utløse enda flere krefter, og finne bedre svar.Og da er det helheten,det er ansvaret for totalvirkningene som er viktige,og det gjelder på alle politiske forvaltningsnivåer.
Jeg tar en ny runde i regjeringskollegiet,og det er ikke første gang,for dette er en tung oppoverbakke å jobbe med fra uke til uke,å få fagdepartementene,fagprofesjoner til å vike for helhetstankegangen,oss alle til å få tak i den felles læreprosessen som gjør at vi kan komme lenger fram enda fortere.Og da er det slik at ingen byråkrat noe sted skal kunne sende noe rundskriv til folkevalgte ute i fylker eller kommuner.Det er nødvendig at vi kryssjekker alltid på tvers av departementene,det må ikke komme sprikende signaler ut fra de forskjellige regjeringskontorer,det må ikke komme sprikende signaler ut fra den enkelte nemnd eller det lokale byråkratiet i kommunene heller,for menneskene er en person,vi har et nærmiljø, vi har en virkelighet og vi må greie den jobben å bryte ned alle skranker.

Så et par konkrete spørsmål som har vært reist i debatten.
Et dilemma som har med det jeg nettopp snakket om å gjøre,bl.a. er slitet med å finne fram til trafikkløsninger og vegløsninger i Oslo og Akershus.Og da skal vi være klar over at vi får holde motet oppe.De har altså greid det i Stockholm,de har greid det i Trondheim,de har greid det i Bergen og Tromsø og de har greid å fatte vedtak i Akershus.Men Oslo henger igjen,og jeg snakker ikke nå verken om Oslo Arbeiderparti eller Akershus Arbeiderparti, jeg snakker om fylkene,de folkevalgte enhetene Oslo og Akershus, hvor det er et faktum at sammen har vi ikke greid det,men det må vi.Det kan jo ikke være slik at når vi som er på min alder og snart fyller femti år forlater verden så er det fortsatt ikke noe orden på trafikkorken,miljøproblemene og det hele som vi ser rundt oss midt i Oslogryta.Så derfor er svaret til Ragnar Christoffersen som stilte det spørsmålet helt konkret:Ja, Regjeringen vil forsøke å bidra,og så må dere alle fra de fylkene det gjelder og llers hjelpe oss med det så vi klarer å fatte beslutningen
Og da vet vi at særlig jeg har snakket lite om de som ikke er i denne salen,og som tilhører andre politiske miljøer og krefter, er det i disse saker nødvendig at vi får til et tverrpolitisk samarbeid om løsningene.Det er altså en tvangsmessig nødvendighet men det må vi også kunne klare i vårt samfunn og i vårt demokrati.
Tilslutt dirigent,Gudmund Gjengaar minnet om noe helt sentralt når han understreket hvor avhengige vi er av hverandre, også

på den måten når det gjelder å få gjennomslag for det vi håper og ønsker for våre verdier og vår politikk,hvordan vi er avhengig av hverandre alle vi som har en fellesvisjon og en felles holdning om hva det er som er vår oppgave. Lokalt,sentralt,parti og folkevalgte,tett samarbeid stortingsgruppe,Regjering og parti som Gudmun Gjengaar pekte på,betydningen av det til enhver tid.Men selvfølgelig ikke minst i de 6 månedene vi nå står foran.
Og la meg tilføye,den minst like viktige faktoren det faglig/politiske samarbeidet og da ikke bare på Youngstorget,for der fungerer det faktisk mye bedre enn mange aner,men i det ganske land.Dette her er jo en problemstilling over alt,rundt omkring i våre partimiljøer og faglige miljøer langt fra Youngstorget.
Vi skal ikke bidra til på noen måte,vi som er her og som har felles ansvar,at det skjer som Gudmund Gjengaar sa,som han advarte mot,nemlig å skape noen mulighet for at de borgerlige som ikke vet hvor de vil og hvor de går skal kunne snuble inn i Regjeringskontorene.Det er og det blir de krefter som vår bevegelse har, det vi kan mobilisere og ta i bruk for vår fremtid og for vårt land. Debatten på dette Landsmøtet har vist evnen og viljen til bygge videre på våre ideer og våre erfaringer.De viser viljen til å møte en ny tid,med samlende visjoner og nye løsninger.
Og da er det bare å slå fast at vi har et ansvar,vi skal utløse nye krefter, det trengs for vi har en enda større jobb å gjøre.

Dirigenten takket Gro Harlem Brundtland nok en gang.

Dirigenten orienterte om at Redaksjonskomiteen for Organisasjons-og lovsaker møtes umiddelbart etter debatten i 21.etasje, Royal Club.

Formiddagsmøtet hevet kl 13.20.

Ettermiddagsmøtet lørdag 4.mars 1989

Ettermiddagsmøtet lørdag 4.mars ble satt kl 15.00 med Ole Knapp som dirigent.
"Ung flaggsang" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

Dirigenten ga ordet til Protokollkomiteens leder,Roar Løwer.
Roar Løwer la fram følgende innstilling fra Protokollkomiteen:

Protokollkomiteen har gjennomgått protokollen fra Landsmøtets forhandlinger fredag 3.mars og funnet den i orden.Protokollen anbefales godkjent.

For Protokollkomiteen
Roar Løwer/s/,leder

Vedtak:Enstemmig godkjent.

INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ORGANISASJON OG LOVSAKER
Dirigenten gav ordet til leder i Redaksjonskomiteen for organisasjons-og lovsaker,Siri Austeng.

Det er full tilslutning til hovedlinjene i programmet fra komiteens side. Slik vi også opplevde det etter det engasjerte foredraget til Jagland,og også i debatten i går.
Hovedlinjene som vi gir full tilslutning til er:
Fra prat til praksis
Tilbud og redskap
Desentralisering av aktivitet og makt
Styrking av det faglige/politiske samarbeidet

Noen få punkter er det dissens om.Vi har behandlet alle innkomne forslag og har prøvd å ta hensyn til intensjonene i forslagene, men har funnet at svært mange av dem ligger innbakt i organisasjonsforslaget. Pga organisasjonsprogrammets oppbygging med tekst, strekpunkter og lovendringer,vil delegatene finne at endringsforslagene kan være gjentatt flere ganger i den omdelte innstillingen.
Det er fire konkrete punkter komiteen ikke har kommet frem til enighet om.Disse er:
1 Organisering av et nytt faglig medlemskap.
2 Valg av utsendinger til fylkespartienes årsmøter.
Tidspunkt for avholdelse av Landsmøte.
4 Enkelte lovendringer som går på kvinnebevegelsens representasjon og organisering.

Komiteen vil komme tilbake til argumentasjon ved behandling av de enkelte punkter.

INNSTILLING:

Kap.0 Innledning
S.1 siste avsnitt,nest siste setning strykes.

S.2,2.str.pkt.:
Dissens - 3 stemmer(Arne Michalsen,Alf Bjørnø og Ranveig Frøiland) som foreslår at punktet skal lyde:

"Partiarbeidet på arbeidsplassen skal styrkes.Det kollektive medlemskapet beholdes.Det skal lages en ny medlemsskapsform for klubber,avdelinger og fagforeninger som ønsker direkte medlemskap i partiet.
De skal levere inn navneliste over de som meldes inn.Der det ikke er aktuelt med denne medlemskapsformen,dannes det arbeidsplasslag eller faglige aktivitetsgrupper."

S.2,3.str.pkt.,andre linje:
"AUF og SFF"... forandres til "Arbeidernes Ungdomsfylking(AUF) og SOsialdemokratisk Studentforbund(SFF)..."

S.2,5.str.pkt.,1.setning:
Forandres til:
"Årsmøtene i fylkespartiene skal være hele partiets årlige "storstue".

S.2,5.str.pkt.,2.setning:
Dissens - 4 stemmer(Ranveig Frøland,Gjørid Fosse,Alf Bjørnø og Stig Holmstrøm) som foreslår at setningen erstattes med "Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal velges av kommunepartiene".

S.2,6.strk.pkt.:
Dissens - 1 stemme(Gjørid Fosse)som foreslår at punktet strykes.

S.2,7.str.pkt.:
2.setning forandres til:"Derfor skal landsstyret bestå av sentralstyret,av en representant fra hvert fylkesparti som velges av landsmøtet og 2 valgte fra AUF. Fylkespartiets representant skal i allminnelighet være leder eller nestleder."

S.3,pkt.A):

Arbeidslivet forandrer seg,3.avsnitt,setningen "Kontraktørvirksomhet der arbeidstida kan være høyst variabel er mer utbredt enn tidligere" strykes.

S.10,pkt.C)2.avsnitt ,de to første setningene erstattes med:

Flertallet - 7 stemmer(Siri Austeng,Rikke Lind,Arne Michalsen, Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal og Malvin Moen):
Fylkespartienes årsmøte skal bestå av kommunepartienes ledere og av utsendinger fra avdelingene valgt av avdelingenes medlemsmøte eller årsmøte.Hver avdeling skal ha minst en representant og den øvrige fordelingen av representanter beregnes etter avdelingens medlemstall.
For å sikre at kjønnskvoteringsbestemmelsene oppfylles skal kommunepartiet fungere som koordinerende organ i de tilfeller der lagenes valg totalt i kommunen,ikke dekker opp kjønnskvoteringen.

Mindretallet - 4 stemmer(Gjørid Fosse,Alf Bjørnø,Stig Holmstrøm og Ranveig Frøiland):"Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal velges av kommunepartiene etter innstilling fra partiavdelingene. Kommunepartiet må i størst mulig grad følge innstillingene fra lagene."

S.11,pkt.E)Landsstyret,2.str.pkt.skal lyde:
" - En representant fra hvert fylkesparti som velges av landsmøtet,og 2 valgte fra AUF.Fylkespartiets representant skal i alminnelighet være leder eller nestleder."

S.11,pkt.F)Landsmøtet,2.og 3.avsnitt:
Dissens- 1 stemme(Gjørid Fosse)foreslår at disse to avsnittene erstattes med "Landsmøtet avvikles derfor på samme tidspunkt som nå."

S.12,2.str.pkt.:
Flertallet - 7 stemmer (Siri Austeng,Rikke Lind,Arne Michalsen, Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal og Malvin Moen) foreslår at str.pkt.et skal lyde:"Understreke fylkespartienes ansvar for å følge kommunepartienes virksomhet og gjøre fylkespartiet til et forum og et bindeledd for alle partiavdelinger i fylket.

Fylkespartienes årsmøte skal derfor bestå av kommunepartienes ledere,og av utsendinger fra avdelingene valgt av avdelingenes medlemsmøte eller årsmøte.Hver avdeling skal ha minst 1 representant og den øvrige fordelingen av representanter beregnes etter avdelingenes medlemstall.

For å sikre at kjønnskvoteringsbestemmelsene oppfylles skal kommunepartiet fungere som koordinerende organ i de tilfeller der lagenes valg totalt i kommunen,ikke dekker opp kjønnskvoteringen.
Mindretallet - 4 stemmer(Gjørid Fosse,Alf Bjørnø,Stig Holmstrøm og Ranveig Frøiland)foreslår at str.pkt.et skal lyde:
"Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal velges av kommunepartiene etter innstilling fra partiavdelingene.Kommunepartiet

må i størst mulig grad følge innstillingene fra lagene."

S 12,3 str.pkt.,2 setn.skal lyde:

"Derfor skal landsstyret bestå av Sentralstyret,av en representant fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet,og 2 valgte fra AUF.Fylkespartiets representant skal i alminnelighet være leder eller nestleder."

S.12,4.str.pkt.:

Dissens - 1 stemme(Gjørid Fosse) foreslår at punktet strykes.

S.14, Et nytt faglig medlemskap:

Dissens - Flertallet,8 stemmer(Siri Austeng,Rikke Lind,Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal,Malvin Moen,Stig Holmstrøm og Gjørid Fosse):Første avsnitt beholdes,2.avsnitt strykes.

Mindretallet - 3 stemmer (Arne Michalsen,Alf Bjørnø og Ranveig Frøiland) som foreslår at punktet skal lyde:"Partiarbeidet på arbeidsplassen skal styrkes. Det kollektive medlemskapet beholdes. Det skal lages en ny medlemskapsform for klubber,avdelinger og fagforeninger som ønsker direkte medlemskap i partiet.

De skal levere inn navneliste over de som meldes inn.Der det ikke er aktuelt med denne medlemskapsformen dannes det arbeidsplasslag eller faglige aktivitetsgrupper."

S 15,1 str.pkt.,første setning:

Dissens - 3 stemmer(Arne Michalsen,Alf Bjørnø og Ranveig Frøiland) foreslår at punktet får følgende ordlyd:"Gi et nytt medlemskapstilbud til alle klubber,avdelinger og fagforeninger som ønsker direkte medlemskap i partiet."

S.18,Kontingentarbeidet,3.avsnitt får følgende tillegg:

"Det nye kontingentsystemet åpner adgang for at de avdelingene som ønsker det,fortsatt kan opprettholde ordningen med prsonlig innkreving av kontingenten."

S.26,kap.8,Likestillingsarbeidet - kvinnebevegelsens rolle:

4.avsnitt"....og kan være en politisk pådriver for kvinners saker" forandres til...og kan være en pådriver for kvinnepolitiske saker."

6.avsnitt"Derfor er det ikke ønskelig å starte opp flere nye kvinnelag i tida framover" strykes.

6.avsnitt,siste setn.forandres til "Kvinnebevegelsen må kanalisere kvinnepolitiske saker og ivareta kvinners sosiale og kulturelle interesser."

S.27,etter 3 str.pkt.:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland)ønsker følgende tillegg:

- Det opprettes kvinneutvalg i kommunepartiene.Partikontorene i fylkene må også delta aktivt i dette arbeidet.

- Kommunepartiene skal innkalle alle kvinnene til første møte Kvinnene velger selv sitt styre.

- Kvinneutvalget skal være representert i valgkomite,program-komite og nominasjonskomite med ett medlem med vararepresentant med fulle rettigheter.

- På alle nivåer må kvinnebevegelsens økonomi sikres gjennom partiets årlige budsjetter.

S. 30, LOVENDRINGER

S.10,§ 7.2 Forandres til:"Landsstyret består av partiets sentralstyre,av en representant fra hvert fylkesparti og som velges av landsmøtet,og 2 valgte fra AUF.Fylkespartienes representanter skal i allminnelighet være leder eller nestleder."

RETNINGSLINJER FOR DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FYLKESPARTIER

S.19,§ 2:Flertallet - 7 stemmer(Siri Austeng,Rikke Lind,Arne Michalsen,Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal og Malvin Moen).
Første setning forandres til:

"Årsmøtene i fylkespartiene består av kommunepartienes ledere,og av utsendinger fra avdelingene,valgt av avdelingenes medlems-møte eller årsmøte.Hver avdeling skal ha minst 1 representant og den øvrige fordelingen av representanter beregnes etter avdelingens medlemstall.
For å sikre at kjønnskvoteringsbestemmelsene oppfylles skal kommunepartiet fungere som koordinerende organ i de tilfeller der lagenes valg totalt i kommunen ikke dekker opp kjønnskvoterin-gen."

Mindretallet:4 stemmer(Gjørid Fosse,Alf Bjørnø,Stig Holmstrøm og Ranveig Frøiland)foreslår at strekpunktet skal lyde:

"Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal velges av kommune-partiene etter innstilling fra partiavdelingene.

Kommunepartiet må i størst mulig grad følge innstillingene fra lagene."

S.31:
Overskriften"Retningslinjer for Det norske Arbeiderpartis kommunepartier" flyttes opp til over forslaget til s.29,pgf.2.

Lovene s.40,§ 3,2.setning forandres til:

"Blant disse skal leder,kasserer,sekretær og studieleder velges ved særskilte valg."

TILLEGG TIL "INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ORGANISASJONS-OG LOVSAKER"

RETNINGSLINJER FOR DNA'S KVINNEBEVEGELSE

S.44,pgf.4:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland)
Første avsnitt byttes ut med følgende:
"Det opprettes et kvinneutvalg i kommunepartiene.Kvinneutvalgets navn skal være kommunepartiets navn tilføyet kvinneutvalg. Kommunepartiene skal innkalle alle kvinnene til det første møtet.Kvinnene velger selv sitt styre.Kommunepartiets styre skal velge en representant til kvinneutvalgets styre,og kvinne-utvalget en representant til kommunepartiets styre."

S.22,pgf.5.2:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland)foreslår følgende tillegg:

"Fylkeskvinneutvalget skal være representert med ett medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter."

S.33,pgf.6.2:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland) foreslår følgende tillegg:

"Fylkeskvinneutvalget skal være representert med ett medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter."

Dirigenten gav ordet til Arne Michalsen som redegjorde for komiteens mindretallsinnstilling:

Jeg representerer da mindretallet på det som står i Kap 0 Innledning,S.2,str.pkt. - Dissens
Det gjelder da det faglig /politiske samarbeidet og kollektiv tilslutning på de enkelte arbeidsplasser.Vi har da et forslag som er gjengitt i dokumentene,og bakgrunnen for vår dissens er at vi mener at den tilslutningsformen vi har i dag med kollektiv tilslutning uten medlemslister,den bør også kunne fortsette i tiden fremover.Ikke bare for de som i dag er medlemmer på denne måten,men også for eventuelle nye fagforeninger.Vi mener at hvis vi legger opp til at ingen nye kan komme med som kollektiv til-meldt uten å stille med medlemslister,så vil det gjøre det vanskelig og dette kan være en signaleffekt også overfor de som nå er medlemmer på denne måte. Vi mener derfor at vi vil ha en ordning i tillegg til den som er,hvor det åpnes adgang for å melde seg inn med medlemslister slik at vi får det som et supple-ment. På den måten ivaretar vi de som ønsker det på den måten som der er skissert.Jeg håper også at dere vurderer dette i forhold til den situasjonen vi er i.

Dirigenten foreslo følgende arbeidsordning:

Følgende tra hovedpunkter tas først opp til behandling:

1 Faglig/kollektivt medlemskap

2 Plassering av Landsmøtet

3 Valg fra kommunepartier til fylkespartienes årsmøter

Vedtak: Dirigentens forslag til arbeidsordning ble enstemmig vedtatt.

Taletiden ble satt til 3 minutter.

Dirigenten åpnet for debatt på den kollektive medlemsordningen, hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 173,Helge Tystad,Hordaland

Når jeg tar til ordet i denne saken om kollektivt medlemskap, så er det i grunnen ikke så veldig mye argumentasjon for det. Jeg ser det bare som en stor fordel å beholde den ordningen vi har også i fremtiden.Det som er faren med det,det er nemlig at jeg har vært med på å tape et slikt kollektivt medlemskap i min egen fagforening med 1 stemme,og jeg har vunnet den igjen med 50 stemmers overvekt og tapte han en gang til med 1 stemme, slik at jeg føler at hvis vi vedtar en annen form,så kan det gi en signaleffekt til de som mer enn gjerne vil fremme forslag ute i fagforeningene på å melde folk ut av Det norske Arbeiderpartiet.

---

2)Repr.nr 101,Egil Halvorsen,Buskerud

Jeg vil for mitt vedkommende få lov å anbefale dissensen på dette pkt. Fordi at erfaringen gjennom et langt liv i partiets tjeneste har vist nettop styrken i dette med det kollektive medlemskap,og at man bør beholde den nåværende ordning slik som det forslaget som her foreligger. Jeg vil bare si at i Buskerud fylke så øker antallet kollektivt tilsluttede medlemmer,og vi trenger å ha en oppfølging mer enn noen gang før, i pakt med det lederen i partiet sa også,at vi skal være en samlet sterk arbeiderbevegelse som kan vinne flertallet til høsten.
Det er nye befolkningsgrupper på veg inn til partiet,og vi bør ha adgangen her til å nytte dette som mindretallet her har foreslått Jeg anbefaler Landsmøtet i pakt med partiets beste tradisjoner, å styrke det kollektive medlemsskapet med den dissens som her foreligger. Vær virkelig våkne nå,nå må vi ikke sove.Nå må dere være våkne og selv om mange ville hatt en liten middagslur,så dropp den og stem riktig i forbindelse med dette forslaget.

---

3)Repr.nr 283,Ove Engevik,Oslo

Jeg er vanligvis ikke den som ønsker å kjøre dissenser i tide og utide,men i dette tilfellet er jeg glad for at det ligger en dissens i komiteen. Jeg tror vi skal være oppmerksom på hva vi gjør hvis vi vedtar flertallsinnstillingen her.Da gir vi vrak på eb av de sterkeste garantiene for at dette partiet representerer vanlige folk ute på arbeidsplassene,og som har vært med på å sikre dette partiet selv med alle mulige motmekanismer som har vært satt inn,et rimelig tilsig av folk fra arbeidsplassene og fra de vanlige sosiale miljøer tilgang til det politiske miljø og representasjon i det politiske miljøet. La meg minne om at dette er ingen ny diskusjon.Dette er en diskusjon som vi har hatt hele tiden i bevegelsens historie,og det kollektive medlemsskapet har dratt det lengste strået i alle hundre år dette partiet har levd. Det var også en av grunnene for bruddet med komiteen i 23,og la meg si at jeg føler meg i godt selskap når jeg er i selskap med Einar Gerhardsen og Martin Tranmæl i dette synet. Den gang var spørsmålet: Skal vi ha et masseparti i Norge eller skal vi akseptere den kommunistiske teorien om et eliteparti.Jeg er en av dem som ønsker at partiet skal være et masseparti,og for å være et masseparti og være representativ for massene,ja,så må vi være villige til å oppta i oss representasjon.Og det gjør vi best med det kollektive medlemsskapet.

Jeg aksepterer at vi skal finne nye tilknytningsformer,greit. Forsøk denne nye formen med tilknytning til navnelister. Jeg vil ikke ekskludere den.La oss se hva som skjer med den. Ja,får man en forferdelig,kolossal tilslutning til dette,så er det bra.Da har man et ekstra supplement,men jeg tviler på at vi blir overrent av fagforeninger og klubber som vil melde folk inn på navn. Og jeg synes det ville være himmelropende galt,hvis dette partiet f.eks.i Oslo der 2/3 av medlemsmassen er kollektivt tilmeldt,skulle ekskludere 2/3 av medlemmene ut i fra en usikker forventning om at man skulle skaffe seg nye på en annen måte. Vi vet at det kollektive medlemsskapet fungerer,vi vet at det holder,og hadde det ikke vært for det kollektive medlemsskap, så hadde ikke jeg stått her og da hadde dette Landsmøtet vært fattigere.

---

4)Repr.nr 170,Ivar Teigen,Hordaland

Eg kan slutte meg heilt til siste taler.Det kollektive medlemsskap er grunnleggjande for fagbevegelsen å få oppretthalde.Og hvis vi skal inn med navneliste på desse personane,då lagar vi eit ekstra problem for dei,som Helge Tystad sa istad,som berre er nokre få stemmer i frå å få vera med i eit kollektivt medlemsskap. Vi blir fattigare eit stort antal medlemmar hvis vi ekskluderar den muligheten vi har til å stå kollektivt tilslutta uten navnelister.Så om vi får det som er foreslått,med nye muligheter på navn,det er heilt i orden,men vi skal ikkje ekskludera den gamle ordningen.Den veit vi at vi har og den bør vi fortsette med. Eg har nettopp for nokre dagar sidan hmyrt at ein stor fagforening på over 1500 medlemmar skulle gå inn kollektivt,dei utsatte heile greia,fordi dei var redde for at dei no måtte lage ei navneliste over medlemmane sine.Og då har vi allerede fått reaksjon på det,sånn at vi ikkje bør ekskludere den muligheten å stå kollektivt.

Eg har tillate meg å fremme forslag til litt endring til det som ligger til forslag på bordet.Og i første avsnitt der det står....der skal lagene.....,vil eg føre inn:....der skal i tillegg lagene.... ,og fortsette slik som det står.
Så kommer vi over på siste avsnittet der,og første setningen er grei.Så kommer vi over på neste: "Der det ikke er aktuelt med denne nye medlemsskapsformen ,eller kollektivt medlemsskap etter tradisjonelt mønster,dannes det arbeidsplasslag eller faglige aktivitetsgrupper."Det har eg levert dirigentbordet og dette vil eg fremme som forslag istedetfor den teksten som står der.

---

5)Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Jeg har sittet i organisasjonskomiteen og jeg vil understreke så sterkt jeg kan,det høres i denne debatten ut som om det er for eller i mot det kollektive medlemsskapet det dreier seg om. Og her tror jeg vi bør klare opp ganske tydelig.Det flertallet har lagt fram det er jo en styrking av det faglig/poltitiske samarbeidet og en styrking av den kollektive medlemskapsformen. Vi foreslår jo i realiteten nå at bedriftsklubber nå skal ha anledning til å stå kollektovt tilsluttet partiet.Vi aksepterer de fagforeninger som i dag er tilmeldt og fortsetter på den samme

måten som tidligere,uten å legge inn navnelister.Men vi synes når vi går over til en ny ordning i håp om å skape større medlemstilslutning på den måten,og at vi samtidig vet at samfunnsutviklingen har blitt sånn,at i dag vil folk ofte foreta en aktiv handling enn å stå med en skjult medlemsskapsform.Jeg tror det er en styrke for partiet at argumentasjonen som skal føres ute på bedriftene også vil være positiv i det vi trekker inn personregistrering. For å imøtekomme litt av den uberettigede kritikken som kom i debatten så foreslår vi fra flertallets side at de to linjnene hvor det står på side 14 i det opprinnelige forslaget:"Partiet vil også arbeide for at de kollektive tilsluttede foreninger går over til en slik individ basert form - " at det utgår. Slik at det er helt klart at de i dag som er inne på ordningen ikke skal inn på registrering på navn. Derfor anbefaler jeg at Lansmøtet slutter seg til flertallsinnstillingen i denne saken.

---

6) Alf Bjørnø,Landsstyret/Vestfold

Jeg har også vært medlem i denne komiteen som har forberedt denne saken for Landsmøtet,og jeg vil gjerne få lov å presisere følgende:Hele komiteen er enig om at de som i dag er kollektivt tilsluttet partiet i dag skal fortsette med det også i framtiden, det er det ingen dissens om. Hele komiteen er også enig om det som siste taler var inne på at vi skal åpne denne nye formen for kollektiv tilslutning,nemlig gjennom klubbene og da på navnelister. Men i tillegg til det så mener vi som er i mindretall her og har tatt opp dissensen at vi også bør opprettholde muligheten til å kunne slutte seg kollektivt til partiet fra fagbevegelsens side ,etter den gamle ordningen,altså den ordningen som er bygd på at det er ikke enkeltmedlemmer som skal innflytelsesbasis her,det er fagforeningen som sådan som skal ha den innflytelsen. Vi synes ikke det vil være riktig å nekte fagbevegelsen,eller fagforeningen som måtte ønske den mulighet også i framtiden. Jeg er veldig opptatt av at vi ikke sender noen signaler fra dette møtet som i deler av fagbevegelsen kan oppfattes som en signaleffekt at vi er mindre opptatt nå enn tidligere av det kollektive medlemmskapet innenfor fagbevegelsen i partiet.

Dirigenten tok opp til votering hvorvidt det skal innføres et nytt faglig medlemsskap eller beholde nåværende ordning med kollektivt medlemsskap.

Vedtak: Mindretallet innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirgenten refererte følgende forslag fra Ivar Teigen,Hordaland:

Det skal leveres inn navneliste over de som meldes inn. Der det ikke er aktuelt med denne nye medlemskapsformen eller kollektivt medlemskap etter tradisjonelt mønster,dannes det arbeidsplasslag eller faglige aktivitetsgrupper.

Forslaget anses falt,da mindretallets innstilling allerede er vedtatt.

Dirigenten gikk så over til behandlingen av plasseringen av Landsmøtet i et mellomvalgår,eller som nå.

Følgende innstillinger forelå til behandling:

- 3 F,side 11 og 12 i Organisasjonsprogrammet, som er Redaksjonskomiteens flertallsinnstilling.

- Følgende dissens til 2.og 3. avsnitt,side 11: Dissens - 1 stemme(Gjørid Fosse)foreslår at disse to avsnittene erstattes med:"Landsmøtet avvikles derfor på samme tidspunkt som nå."

Dirigenten gav ordet til Siri Austeng,som redegjorde for flertallskomiteens flertallsinnstilling.

Komiteens flertall har lagt tre punkter til grunn for å flytte Landsmøtet:

1 For at organisasjonen kan trekke opp retningslinjer for partiets virksomhet uten det presset som alltid vil ligge der når Landsmøtet holdes tett ved et valg.

2 For å få lengre tid til å skolere medlemmene i det programmet Landsmøtet vedtar.Og det opplever vi som et veldig sterkt behov ut i kommuner og lag og fylker.

3 For å få bedre tid til å markedsføre våre politiske standpunkter overfor velgerne.

Derfor finner vi det som et godt forslag å flytte Landsmøtet til oktober i et mellomvalgsår.

Dirigenten ga ordet til Gjørid Fosse,mindretallet,som redegjorde for dissensen.
Jeg står helt alene om dissensen her,men jeg våger meg alikevel. Jeg føler for ut i fra det arbeidet som vi gjør ute i kommunene og fylkene fortløpende da,så føler jeg det som en viss stimulans og en ekstra piff som vi føler vi må ha for å sette inn alle kreftene i valgkampen.Derfor så føler jeg at vi må ha Landsmøtet slik som vi nå har det

---

Dirigenten gikk så til votering i saken.

Vedtak:Flertallsinnstillingen ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten gikk så over til behandling av punktet om valg av utsendinger til fylkespartienes årsmøter skal skje fra avdelingene eller fra kommunepartiene.

Følgende forelå til behandling:

Side 2,5.strekpunkt i Organisasjonsprogrammet.

S.12,2.strekpunkt:

Flertallet - 7 stemmer(Siri Austeng,Rikke Lind,Arne Michaelsen, Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal og Malvin Moen) foreslår at strekpunktene skal lyde:"Understreke fylkespartienes ansvar for å følge kommunepartienes virksomhet og gjøre fylkespartiet til et forum og bindeledd for alle partiavdelinger i fylket.

Fylkespartienes årsmøte skal derfor bestå av kommunepartienes ledere,og av utsendinger fra avdelingene valgt av avdelingenes medlemsmøte eller årsmøte.Hver avdeling skal ha minst 1 representant,og den øvrige fordelingen av representanter beregnes etter avdelingenes medlemstall.

For å sikre at kjønnskvoteringsbestemmelsene oppfylles, skal kommunepartiet fungere som koordinerende organ i de tilfeller der lagenes valg totalt i kommunen ikke dekker opp kjønnskvoteringen."

Mindretallet - 4 stemmer (Gjørid Fosse,Alf Bjørnø,Stig Holmstrøm og Ranveig Frøiland) foreslår at strekpunktet skal lyde:
"Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal valges av kommunepartiene etter innstilling fra partiavdelingene.Kommunepartiet må i størst mulig grad følge innstillingene fra lagene."

S.10,punkt C)2.avsnitt,de to første setningene erstattes med:

Flertallet - 7 stemmer(Siri Austeng,Rikke Lind,Arne Michaelsen, Rune Kristiansen,Arve Bakke,Aud Gaundal og Malvin Moen):

"Fylkespartienes årsmøte skal bestå av kommunepartienes ledere,og av utsendinger fra avdelingene valgt av avdelingenes medlemsmøte eller årsmøte.Hver avdeling skal ha minst 1 representant,og den øvrige fordelingen av representanter beregnes etter avdelingenes medlemstall.
For å sikre at kjønnskvoteringsbestemmelsene oppfylles skal kommunepartiet fungere som koordinerende organ i de tilfeller der lagenes valg totalt i kommunen,ikke dekker opp kjønnskvoteringen."

Mindretallet - 4 stemmer(Gjørid Fosse,Alf Bjørnø,Stig Holmstrøm og Ranveig Frøiland):
"Utsendingene til fylkespartiårsmøtene skal velges av kommunepartiene etter innstilling fra partiavdelingene.Kommunepartiet må i størst mulig grad følge innstillingene fra lagene."

Dirigenten gav ordet til Siri Austeng,som redegjorede for Redaksjonskomiteens flertallsinnstilling:

Med utgangspunkt i hele Organisasjonsprogrammets intensjoner om desentralisering og fra prat til praksis,står flertallet på at det er det enkelte lag som skal velge representanter til fylkespartiets årsmøte.Hvis vi mener noe med å gi grunnorganisasjonene makt og innflytelse,må vi la grunnorganisasjonen selv gjennom egne representanter få delta i de fora hvor avgjørelsene fattes. Derfor vil vi at alle avdelingene skal ha minst en representant, og at den øvrige fordelingen av representanter skal fordeles etter avdelingenes medlemstall.Vi foreslår også at kommunepartienes ledere skal delta på fylkespartienes årsmøter.Gjennom dette forslaget ivaretar vi både kommunepartiets behov,og avdelingenes behov for å være representert på årsmøtet. Gjennom debatten i går

kom det fram at en av de største innvendingene mot representasjon direkte fra lagene,var at kjønnskvoteringen vanskelig kunne bli ivaretatt. Derfor foreslår vi at for å sikre at kjønnskvoteringen oppfyllles,skal kommunepartiet fungere som et koordineringsorgan i de tilfellene der lagenes valg totalt i kommunen ikke dekkes opp av kjønnskvoteringen.

Dirigenten ga deretter ordet til Ranveig Frøiland,som redegjorde fo mindretallets innstilling:

Vi i mindretallet mener også noe med å desentralisere makt,og det vil vi fortsatt at skal bli gjort i dette partiet.Men vi mener at dette her ikke er rette vegen å gå, å si at partilagene selv skal velge utsendinger til fylkespartiets årsmøte.
Bakgrunne for at vi sier det,er at vi ser litt på hvordan virkeligheten er ute.Når flertallet sier at vi skal ha en fra hver avdeling,så vil det si at f.eks. Nordland fylke vil få fordoblet antalle representanter på årsmøtet sitt.Vi snakker selvfølgelig om at vi skal ha en storstue,men det er vel ikke mange fylker som har slike storstuer som det her kan bli snakk om,når det blir så stor representasjon. Det er det ene,og det er klart at hvis vi mener at de skal velge,så må de også få lov til å velge og da kan vi ikke si at kommunepartiet må ha et koordineringsansvar når det gjelder kjønnskvoteringen,for da må de få velge,hvis vi sier at de skal få gjøre det. Derfor så mener vi at kvotering ikke kan ivaretas uten at kommunepartiene har et ansvar for å se helheten blant de som skal på årsmøtet,men at det selvfølgelig må være etter innstilling fra partilagene. Man må i stor grad ta hensyn til deres ønsker om å komme til en fornuftig konklusjon,både hva antall man vil ha og at man altså kan ivareta dette med kvotering noe mindretallet mener ikke godt nok kan ivaretas ved at lagene selv gjør dette her.

Dirigenten åpnet deretter for debatt på saken,hvor følgende deltok:

1)Sigve Brekke,AUF

Jeg har lyst til å si noe om dette med representasjon til årsmøtene.Det er ikke så alt for mange store og inspirerende arrangement i arbeiderbevegelsen.Men de vi har er desto viktigere for medlemmer og for tillitsvalgte.Årsmøtene i fylkespartiene er viktige.Her formes politikken,her legges organisasjonsstrategien. Årsmøtene har innflytelse,derfor er de viktige og derfor er det meningsfylt å være der.Men årsmøtene har og en annen funksjon, den sosiale.Da jeg sjøl var på mitt første fylkespartiårsmøte i Buskerud ,fikk jeg treffe fylkespolitikere,de fremste i fylkespartiet ,stortingsrepresentanter og andre sentrale personer.
Det var morro å ha hilst på dem,morro å ha møtt dem.Og det høres kanskje rart ut,men jeg følte da jeg reiste tilbake så hadde det gitt ikke så rent lite inspirasjon.Senere fikk jeg være med på og også ta del i debattene og kunne ha innflytelse på utforme politikken.Det første årsmøtet jeg deltok på var som ny AUF-er,som nytt medlem av et partilag.Og det var i den tiden da Buskerud Arbeiderparti hadde den ordningen at representasjon ble valgt direkte fra partiavdelingene og AUF-lagene,ellers hadde

jeg antakelig ikke vært der.Derfor så er det flott at partiets sentralstyre og Redaksjonskomiteens flertall vil gjennomføre en slik ordning som vi hadde i Buskerud den gangen.Årsmøtene må være grasrotas møter,vi kan ikke vedta ideen i organisasjonsprogrammet om desentralisert makt,og så på den andre siden flytte innflydelsen vekk ifra den lokale organisasjonen,partiavdelingene. Lagene må selv få rett til å velge representanter til årsmøtene. På denne måten sikrer vi den aller beste bakkekontakten i vår organisasjon og den aller beste rekrutteringen.Arbeiderpartiet vil så absolutt tjene på en slik reform,derfor så håper jeg Landsmøtet er med på å støtte flertallet i Redaksjonskomiteen.

---

2)Odd Rambøl,Landsstyret,Hordaland

Det høres fint ut når man vil desentralisere makt,men i en politisk organisasjon så må vi også tenke på hvordan man skal vinne fram med den makten man har.Hvis makten desentraliseres,men det ikke gis mulighet for å samle denne makten etterpå på en organisasjonsmessig måte,ja,da er det en ynkelig form for desentralisering av makt som skjer.Jeg hadde aldri trodd,men etter Thorbjørn Jagland i Aktuelt Perspektiv sier at han i grunnen er litt sånn marxist, han også,så tror jeg nesten her at jeg kan hente argumentasjonen fra Marx. Marx skrev i sin tidlig ungdom en bok som vitnes om hvilken stor samfunnstenker han kom til å bli.Han sammenliknet nemlig utviklingen på landsbygda i Frankrike hvor det var masse små fattige parsellbønder som var et ynkelig proletariat og så hadde du da den nye industriarbeiderklassen som vokste fram.
Og det er industriarbeideren som kommer til å vokse fram,det er de som kommer til å kunne organisere seg pga nærheten,pga kontakten, pga muligheten til å samle krefter.Og i denne hierarkiske oppbyggingen som vi har i partiet,så trenger vi kommunepartiet som en slik koordinerende faktor for å samle den makt som ligger ute i lokalene.Og da kan vi la dette skje i kommunepartiets regi.Og jeg får jo inntrykk av at lokallagene ikke er på årsmøtene i fylkespartiene i dag,men de er da det i aller høyeste grad.Og jeg vil jo si at det fylkespartiet,eller det kommunepartiet som driver å herjer med lokallagene på en eller annen måte,de bør da lokallagene ta i nakken og ordne opp.Skifte ut representantskapet eller hva det kan være,så der bør man da nettopp få en slik maktdemonstrasjon .Jeg er fristet til å si at det må være et dårlig partilag hvis de ikke greier å ordne opp med sitt eget kommuneparti, mens de liksom skal ha gratisbillett og komme på fylkespartiets årsmøte og bestemme noe.Jeg tror at vi begynner å ta det på bånn og så bygger vi det oppover.

---

3)Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Nå begynner det å bli et virkelig Landsmøte her,nå skal vi begynne å stemme.Og når man har sittet i en komite så bør man jo forsvare flertallet også.Det er klart at de praktiske problemer som dukker opp,det har også dukket opp i komitearbeidet. Men ved gjennomgang så mener vi at det skal være gjennomførbart,ellers så hadde vi ikke stått på flertallets innstilling.Men det viktigste er jo hele holdningen til det nye organisasjonsprogrammet,hvor det er et klart ønske å få en klar endring i at det er lagene som er grunnlaget i hele vår organisasjonsstruktur.Og da mener vi at også

lagene skal ha den retten til å møte på det vi skal kalle en storstue,nemlig fylkespartiene.Og det eventuelt uten å bli fratatt den retten ved en mellomstasjon. Derfor håper vi selvfølgelig i fra flertallets side,at dere slutter opp om det forslaget som vil gi en desentralisering på en helt annen måte enn i dag.

---

4)Repr. nr 153, Peter K.Jakobsen,Rogaland

Jeg er villig til å gå inn for flertallets innstilling under forutsetning av at annet avsnitt strykes. Det vil nemlig være en helt uholdbar situasjon for kommunene å komme i hvis avdelingene skal sitte ute og velge sine representanter,og etterpå sitter kommunepartiet og diskvalifiserer dem,fordi de har feil kjønn,eller alle sammen har samme kjønn,det er da dermed ikke sagt at det er feil. Hvis man ikke kan godta det,da vil jeg for min del anbefale å gå inn for mindretallets forslag. Jeg fremmer derfor et slikt forslag:
Siste avsnitt i flertallets innstilling strykes.

---

5)Repr.nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

Organisasjonsforslaget og forslaget fra flertallet i komiteen synes å bære preg av at man ikke fullt ut er klar over geografien i f.eks. det fylket som jeg representerer,Nordland.Fra sør til nord i fylket er det samme avstand som det er mellom Oslo og Trondheim,ca 70 mil. Det betyr at det er ganske dyrt for oss å avvikle et årsmøte.I dag så koster det oss med 92 utsendinger ca kr 100.000. Hvis vi skulle følge flertallets innstilling her, så ville det bety mer enn en fordobling hvis vi lar lagene velge kun en representant.Vi har 145 lag,i tillegg foreslås det at hvert kommuneparti skal få en representant,så vil vi faktisk komme i en slik situasjon,ja,det er kanksje dårlig reklame for reiselivsnæringen i Nordland,men vi ville kanksje komme i en slik situasjon at det ikke fantes noe hotell i Nordland som kan ta i mot oss,f.eks. Det må jo være et poeng som det tidligere er sagt,at lokallagene er jo faktisk i dag representert gjennom de utsendingene. I allefall vet jeg at fra min hjemkommune,Bodø, der har vi 16 lokallag og 6 utsendinger,og så sørger vi over tid for at dette fordeles på en fornuftig måte.Og det må da også være et poeng at hvis det skulle være slik at lagene fikk velge,ja da var det de som valgte og ikke at kommunepartiet måtte styre det igjennom koordinering i forhold til kjønn.Det er mulig at man kunne innføre særordninger for fylker som har tilsvarende problemer som det Nordland har,men jeg synes det ville være for dumt å gå til organisasjonsmessige endringer som man i utgangspunktet vet at må føre til særordninger for at det skulle være praktisk gjennomførbart. Jeg anbefaler da mindretallets innstilling.

---

6)Repr.nr 173,Helge Tystad,Hordaland

I grunnen så kunne jeg la være å si en del av det jeg har tenkt å si,men det er likevel en del som jeg vil trekke frem.
Vi vil vedta et organisasjonsmønster som går ut på at vi stort

sett skal ut i borettslagene å danne lag der.Jeg håper at vi får dette til,men får vi det til,så får det den konsekvensen som vi nå nettopp diskuterer,at vi må ha slik "landsmøter" i fylkene. En annen ting er det at når vi kommer fra et slikt sted som jeg, nemlig fra Bergen,så kan vi være av den oppfatningen at det kan være greit å gå på denne nye ordningen. For ethvert årsmøte i Hordaland må ligge i Bergen.Så har vi ihvertfall fått den sentraliseringen i orden. Vårt årsmøte vil øke fra 175 til 300 delegater,og det betyr igjen at den vesentlige del av vår økonomi vil gå med til å avholde årsmøter. Nå skal det være en storstue og et verksted hvor man skal utarbeide politikken,men når vi da kommer i den situasjon at vi antakeligvis ikke har økonomi til å drive politikken ute blant medlemmene og bare ha årsmøte som det politiske verksted,så kan det bli en tanke fattig med politisk arbeid.Derfor ser jeg ingen annen løsning enn at vi beholder den ordningen vi har i dag.

---

7) Thorhjørn Jagland,Sentralstyret

Jeg ble spurt om før voteringen om det kollektive medlemskapet ville sitte stille å se på at vi taper voteringer her,og det har jeg faktisk tenkt å gjøre. Men den voteringen som var på det synes jeg i grunnen fikk et greit forløp,fordi det var ikke så store forskjellen mellom de to innstillingene. Når jeg tar ordet her så er det for å ta en replikk på Odd Rambøl fordi at det som du sa Odd,det innebærer jo at vedtektene våre har vært gale fram til 1983. Og jeg tror at vi på dette Landsmøtet på en eller annen måte må demonstrere at vi ønsker mer makt til lokallagene, ellers så får vi ikke til det som jeg snakket om i mitt foredrag. Og det er klart at det er en rekke praktiske problemer som vi står overfor her,men de klarte å løse det før og da må vi klare å løse det nå også,hvis vi ønsker det.Og jeg for min del tror at det er viktig at vi en gang i året klarer å samle de som har ansvaret for det lokale apparatet,som er de viktigste folkene. Og at de får lov å velge det sjøl.Jeg husker at da jeg var ung så var det viktig å komme med på fylkespartiets årsmøter,og det var faktisk en viss drakamp i det lokallaget jeg kom fra ,fordi at en ønsket å komme dit for å lære,for å høre foredrag fra de som kom fra Oslo og for å kunne gi synspunkter til de som kom fra Sentralstyret. Det er en viktig inspirasjonskilde det som er fylkespartiets årsmøte.Og fylkespartiets årsmøte i vår organisasjon ,det har jo hatt og har en enorm status.Det er et møte det, mens når Høyre holder sine fylkesårsmøter så er det jo en generalforsamling.Vi har et politisk verksted,og jeg tror det er veldig viktig at vi greier å trekke med oss de som skal gjøre jobben ute i lagene,og det er jo flere fylkespartier som har den ordningen nå og det går.

---

8) Repr.nr 246,Arne Bergland,Troms

Som representant fra et fylkesparti som praktiserer nå den ordningen som er tenkt ført inn, er det at jeg har tenkt å si noen ord. Troms Arbeiderparti har alltid hatt den ordning med direkte utsendinger i fra lokallagene til fylkesparti.Vi har hatt en ualminnelig god erfaring med denne ordningen.Vi har fått den

po-itiske debatten til å blomstre i Troms,og det tror jeg de fleste av de som er tilstede her på Åandsmøtet egentlig har registrert. Vi vet også som et parti Nord-Norge som også reiser som gjester på andres årsmøter,så vet vi at det er en forskjell ute og går.Vi opplever direkte signal fra de som føler problemet på kroppen,rettet mot årsmøtet og det sentrale politiske miljøet. Erfaringer som gjest i andre sine årsmøter tilsier at vi ofte føler at årsmøtet er veldig topp-tungt.Det består av ordførere, av kommunepartiledere osv. Jeg anbefaler på det varmeste forslaget.

---

9)Repr. nr 51,Svein Steinslet,Hedmark

Jeg blir forundret over å høre det som ligger bak her om antydninger om maktkonsetrasjoner i kommunepartiene.Jeg har fornøyelse av å sitte som partileder sjøl,og jeg føler meg som en koordinator Med den ordningen som vi har og som mindretallsforslaget går ut på,så har jeg fortsatt sjansen til å være med å koordinere.Men hvis vi skal få de direkte valgene her,så kan ikke jeg skjønne å begripe hvordan vi skal kunne klare å opprettholde andre viktige prinsipper som vi har lagt oss på i denne bevegelsen her.Riktig kjønnsfordeling,hensyn til georgrafi osv. Vi har hatt det ene og vi har hatt det andre,jeg synes det fungerer bra som det gjør her og jeg håper at mindretallsforslaget kan få tilslutning.

---

10) Siri Austeng,Redaksjonskomiteen

Jeg synes det er riktig at jeg tar noen ganske få ord til slutt, for dette har vært en veldig aktiv debatt også i Redaksjonskomiteen. Men vi finner og fant i vår diskusjon fra flertallets side at nettopp orgnisasjonsprogrammets ånd og bærebjelke,er grunnorganisasjonen,og sa vi nei til dette syntes vi at mye av det andre ramlet fra hverandre. Og la oss se på noen tall.For de fleste fylkespartier vil nemlig flertallsforslaget ikke få den dramatiske virkningen som en kanksje har fått en følelse av fra noen av innlederne. Litt georgrafi: Møre-og Romsdal har 120 lag og hadde 250 stykker på årsmøtet. Oppland hadde 138 lag og 198 på årsmøtet. Sogn og Fjordane har 79 lag og 198 på årsmøtet nå.Vi har tall for alle fylkene og bildet er at det blir ikke noe dramatisk forandring. Jeg skulle ønsket at vi ikke hadde behøvd å ha inn punktet med kjønnskvotering,men det er komiteen helt enige om at den må vi ha stående til vi har en sterkere fordeling av oss jenter ute på lokallagene.Og at det vil danne noen praktiske problemer,ja,vi vil få noen praktiske problemer,men de kan løses og vi greide da det for noen år siden.Jeg anmoder Landsmøtet om å støtte flertallsforslaget.

Dirigenten gikk til votering på dette punktet.

Vedtak:Mindretallsinnstillingen ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten refererte følgende forslag fra Peter K.Jakobsen, Rogaland:
"Siste avsnitt i flertallets innstilling strykes."

Forslaget anses for falt,i og med at mindretallsinnstillingen er vedtatt.

Følgende innstilling ble tatt opp til behandling:

Side 27,etter 3.strekpunkt:
Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland) ønsker følgende tillegg:

- Det opprettholdes kvinneutvalg i kommunepartiene.Partikontorene i fylkene må også delta aktivt i dette arbeidet.

- Kommunepartiene skal innkalle alle kvinnene til første møte. Kvinnene velger selv sitt styre.

- Kvinneutvalget skal være representert i valgkomite,programkomite og nominasjonskomite med et medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter.

- På alle nivåer må kvinnebevegelsens økonomi sikres gjennom partiets årlige budsjetter.

Siri Austeng,Redaksjonskomiteen

Lovendringer som går på kvinnebevegelsens representasjon og organisering. Komiteens flertall mener at pkt.1 og 2 er dekket opp i nåværende vedtekter side 44,§ 4,hvor det heter:
Innen et kommuneparti med flere partiavdelinger kan det dannes kvinneutvalg"Kvinnebevegelsens intensjoner med forslaget er å kunne gjennomføre prøveprosjekter i 3 fylker over en fireårsperiode.Med bakgrunn i dette mener komiteens flertall at søknad om dispensasjon fra vedtekter er vegen å gå.Det kan ikke være riktig med bakgrunn i et prøveprosjekt å forandre partiets vedtakter nå.
Når det gjelder strekpunkt 3,mener vi at dette ikke idag ikke er noe problem.Komiteens flertsll mener at vedtektene da må åpne for øremerket representasjon bl.a. for fagbevegelsen og AUF.
Når det gjelder strekounkt 4 så er det i varetatt i organisasjonsprogrammet.side 24,avsnitt 4 hvor det heter:
"Fyylkespartiene og kommunepartiene må ha det samme økonomiske ansvar for kvinnebevegelsens virksomhet som for resten av partivirksomheten."

Dirigenten åpnet for debatt,hvor følgende deltok:

1) Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Jeg tror at denne dissensen egentlig ikke skulle være nødvendig. Jeg har oppfattet det som Landskvinnekonferansen vedtok slik at de ville prøve dette ut,og da bør det skje på den måten at Kvinnesekretariatet henvender seg til Sentralstyret og partikontoret for en gjennomdrøfting av dette,slik at vi derfra kan prøve dette ut slik at vi senere evt.kan bli nedfelt i vedtektene.

2)Repr.nr 162,Ranveig Frøiland,Hordaland
Jeg synes det var godt det som Thorbjørn sa nå,for det er jo det vi har jobbet med i kvinnebevegelsen over lang tid,vi har en ny organisasjonsform vi også og har vedtatt at vi ønsker å prøve ut

nye ting i løpet av den første fireårsperioden.Og så trodde vi at det var nødvendig at Landsmøtet sa noe om at dette skulle vi få lov til,men partisekretæren vår er jo så kjekk og sier at dette skal vi klare alikevel om ikke Landsmøtet sier at vi skal få lov til det,så på bakgrunn av det han har sagt så trekker jeg den dissensen som går på kommunene.Men det er en ting jeg opprettholder og det er pkt.3 i denne dissensen :
- Kvinneutvalget skal være representert i valgkomite,programkomite og nominasjonskomite med ett medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter.

Ikke på kommuneplan for det har vi sagt at vi skal vente med og se på hvordan vi kan greie å organisere det,men på fylkesplan altså når det gjelder Stortingsvalg og fylkestingsvalg vil jeg opprettholde denne dissensen,men det andre stryker jeg.

---

3)Repr.nr 265,Inger Lise Husøy,Oslo

At kvinnene har kommet for fullt i partiarbeidet skyldes i første rekke dem selv.Tempoet derimot i denne utviklingen har sitt utgangspunkt i at gutta i Arbeiderpartiet ga sin tilslutning til kvoteringen.Og kvinnebevegelsens arbeid kan også ta litt av æren. I dag så diskuteres ikke kvoteringen lenger,den har vært vellykket og nå vil vi gå videre.Kvinnene vil altså være representert i alle fora og det er det jeg oppfatter at dette her dreier seg om.I Oslo så har vi praktisert denne ordningen i lang tid. Kvinneutvalget har en helt naturlig plass i de ulike komiteer og den ordningen fungerer veldig bra og den er konfliktdempende og partiet vil tjene på det.Men så har jeg reist en del omkring i landet med "Kvinner kan "-kurs og det er helt åpenbart at det finnes problemer,der den maskuline makta rår,og det vet dere like godt som jeg.Flertallsinnstillingen er en håndsrekning til de som har problemer og jeg håper at Landsmøtet vil støtte mindretallsinnstillingen.

---

4)Repr.nr 219,Laila Roel,Nord-Trøndelag

Vi i Nord-Trøndelag har faktisk i våre vedtekter det forslaget som mindretallet her reiser. Og hjemme hos oss så fungerer det aldeles utmerket.Vårt fylkesparti har selvfølgelig fått sine vedtekter godkjent av landspartiet,så det er jo i orden.Men det som jeg synes er godt er at fylkespartiet mitt ser at det er viktig at også de valgte tillitskvinner ,de som kvinnene selv har valgt,skal være representert i disse komiteene. Det er ikke bare kvinnene som er representert i mitt fylkesparti,vi har også den samme ordningen når det gjelder AUF og det synes vi er riktig,at både AUF og kvinnebevegelsen er representert i viktige komiteer.Jeg anbefaler på det varmeste mindretallsinnstillingen. Vi har prøvd den og den fungerer aldeles utmerket.

---

5)Repr.nr 71,Frode Jahren,Oppland

Grunnen til at jeg var litt sen var at forslaget her kom litt bardus på meg.Jeg vil i likhet med sistnevnte taler understreke det at

her også må få de samme rettigheter som kvinnebevegelsen har foreslått.Jeg har ikke fått skrevet ferdig forslaget,men jeg ønsker at hvis dette forslaget får flertall,så ønsker jeg at AUF også skal ha den samme rettigheten.

Dirigenten gikk så over til votering på flertallets innstilling mot mindretallets forslag om å tilføye pkt. i dissensen.

Vedtak:Flertallsinnstillingen ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten gikk så over til behandling av følgende forslag:

Side 22,§ 5.2:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland) foreslår følgende tillegg: "Fylkeskvinneutvalget skal være representert med et medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter."

Side 24,§ 6.2:

Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland) foreslår følgende tillegg:

"Fylkeskvinneutvalget skal være representert med et medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter."

Side 33,§ 6.2:
Dissens - 1 stemme(Ranveig Frøiland) foreslår følgende tillegg:
"Kvinneutvalget skal være representert med et medlem med vararepresentant,med fulle rettigheter."

Side 44,§ 4:
DIssens - 1 stemme(Ranveig Frøiland)

"Det opprettes kvinneutvalg i kommunepartiene.Kvinneutvalgets navn skal være kommunepartiets navn tilføyet kvinneutvalg.
Kommunepartiene skal innkalle kvinnene til det første møtet.Kvinnene velger selv sitt styre. KOmmunepartiets styre skal velge en representant til kvinneutvalgets styre,og kvinneutvalget en representant til kommunepartiets styre."

Ranveig Frøiland trakk forslagene til side 33,§ 6.2 og side 44, § 4.

Vedtak: Forslagene til side 22,§ 5.2 og side 24 § 6.2 falt til fordel for Redaksjonskomiteens flertallsinnstilling.

Dirigenten gikk så over til behandling av følgende punkter i innstillingen:

Side 2,3.strekpunkt,annen linje:
"AUF og SSF.....forandres til "Arbeidernes Ungdsomsfylking(AUF) og Sosialistisk Studentforbund(SFF)...."

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Side 2,5.strekpunkt,1.setning:
Forandres til "Årsmøtene i fylkespartiene skal være hele partiets årlige storstue".

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Side 2,7.strekpunkt,2.setning:

Forandres til:"Derfor skal Landsstyret bestå av Sentralstyret, av 1 representant fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet,og 2 valgte fra AUF.
Fylkespartiets representant skal i alminnelighet være leder eller nestleder."

Dirigenten åpnet for debatt på forslaget,hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 165,Per Eystein Thue,Hordaland

Det gjelder forslaget om redusere fylkesrepresentasjonen fra 23 til 19 i Landsstyret.Sentralstyret som har 13 medlemmer og 8 varamedlemmer,og Landdstyret som nå vil få 19 fylkesrepresentanter i tillegg.Dette vil være en reduksjon av distriktenes innflytelse en reduksjon av fylkesnivåets mulighet til å korrigere Sentralstyret.Derfor gjenopptar jeg det forslaget om å øke fylkenes representasjon til 2 fra hvert fylke.Dette vil gi fylkene muligheter til å være et reelt korrektiv til Sentralstyret,det vil være mer i ånd med at grasrota skal være med å påvirke det høyere nivå. Og dessuten vil dette være med på å styrke forholdet mellom periferien og sentrum.Denn ordningen har,som jeg nevnte i mitt innlegg i går,AUF gjennomført og jeg gjentar da dette forslaget som da vil lyde slik:
"Landsstyret består av partiets sentralstyre og 2 representanter fra hvert fylkesparti,som velges av Landsmøtet.
Fylkespartiets leder skal i alminnelighet være representert i Landsstyret."

---

2) Repr.nr 163,Trond Tystad,Hordaland

Som det ble nevnt her så ble denne ordningen gjennomført i AUF på vårt forrige landsmøte.Og jeg synes det er rart at man kommer til dette Landsmøtet i partiet og der det snakkes om økt demokrati med et forslag som reduserer fylkeslagenes innflytelse i Landsstyret. Det synes jeg er direkte oppsiktsvekkende.Når vi fikk gjenomført dette i AUF så var det med store protester.Det var både teknisk, økonomisk og alle andre mulige ting som gjorde at dette var umulig. Etter at vi hadde hatt vårt første Landdstyremøte med det nye store Landsstyre så forstummet disse protestene.Det viste seg at det var en suveren nyskapning .Det viste seg at vi på en enkel måte greide å skape mer demokrati.Det viste at vi på en enkel måte greide å skape et Landsstyre som hadde større tillit fordi det trengtes mer enn to - tre fylkespartier til å støtte Sentralstyret for at Sentralstyret skulle få flertallet i en sak.Det viste seg at vi på en enkel måte fikk ordnet opp dette med kjønnskvotering og det viste seg at vi fikk et levende Landsstyre.Derfor så synes jeg at vi bør rope et varsko når nå partiet beveger seg i feil veg.Partiet vårt er 100 år gammelt og i samfunnet er det gått den utvikling som gjør at vi ute fra provinsen har fått mer og mer å si over ting som det styres med her inne i de mer sentrale strøk av landet.Og når vi nå skal inn i dette regnbueriket så synes jeg at Arbeiderpartiet bør gå inn i det regnbueriket med økt innflytelse fra oss som kommer utenifra,med en bedre ordning når det gjelder kjønnskvotering og de bør gå inn i dette med et

Landdstyre som har en styrking av oss mere provinsielle folk av vi som kommer reisende innover her.Derfor ber jeg om at Landsmøtet slutter seg til det gjenopptatte forslaget av Per Thue,og jeg kan ikke se noe annet enn økonomiske argumenter mot dette. Men siden vi får så mange gode vinninger med det,så kan vel til og med Gunnar Berge være enig i at dette er utgift til inntekts ervervelse,altså det er en liten utgift vi legger på for å få mye mer demokrati,og det er det verd. Og dessuten så var det nå vi lokalt som skulle betale gildet med et større fylkesparti-årsmøte,så det var jo ikke noe stort problem.Så jag kan ikke tro at det er noe stort problem for Sentralstyre å øke litt på til Landsstyre.

---

3) Repr. nr 176,Kari Manger,Hordaland

Tidligere i diskusjonen var det tanke om at fylkespartilederne skulle utgjøre Landsstyret,og da var det ikke naturlig at AUF og kvinnebeveglsen var representert i Landsstyret.Nå derimot, når en foreslår en representant fra hvert fylkesparti,og fortrinns-vis da leder eller nestleder,så blir det naturlig å ta AUF inn med sine representanter.Og det som da skulle være naturlig og ikke er tatt med i forslaget,det er at kvinnebevegelsen får velge inn sine representanter på lik linje med AUF. Og derfor så vil jeg foreslå at kvinnebevegelsen får to representanter i Landsstyret,og disse velger de da selvsagt selv. Så i pkt. e, på side 11 om Landsstyret - andre strekpunktet,så får en da et tillegg om to valgte om to valgte fra kvinnebevegelsen slik at punktet da blir:

"1 representant fra hvert fylkesparti,som velges av Landsmøtet,
2 valgte fra AUF og
2 valgte fra kvinnebevegelsen.
Fylkespartiets representant skal i alminnelighet være leder eller nestleder."

---

4) Repr.nr 216 Ivar Nervik,Sør-Trøndelag

Arbeidsprogrammet som vi har behandlet vier storbyenes problemer større enn hva som har vært tilfelle ved tidligere program. Omlag en tredjedel av befolkningen bor i eller i nærheten av de fire største byene,og storbyene har spesielle problemer å stri med.Forslaget som nå er fremlagt kan innebære ganske store sjanser for at storbyenes representasjon nå faller bort. Jeg vil på det sterkeste nå henstille til Landsmøtet å stemme i mot å redusere fylkenes representasjon i Landsstyret.De fleste storbyene opplever nå en økende andel eldre og flere sosiale problem blant ungdom,og de sosiale kontrastene fører til at byene har flere risiko-og problemgrupper som gatebarn og rus-middelmisbrukere.Og dette gjør at vi i bypolitikken må ta i bruk andre virkemidler enn ellers ,og sette inn større ressurser og menneskelig kontakt og behandling.Jeg peker også på de store prblemene vi har med trafikk,med forurensning,og de problemene som da er knyttet til storbyene.Så jeg vil på det sterkeste anmode om at Landsmøtet avviser dette forslaget som nå foreligger.

---

5) Britt Schultz,Kvinnesekretariatet

Det går på dette forslaget om at det skal velges to representanter fra AUF til partiets Landsstyremøte og i det forslaget synes jeg det rokkes ved et veldig viktig prinsipp som jeg har lyst til å argumentere for.Kvinnene i partiet er jo en del av partiet,men vi er organisert i partiet gjennom tillitsvalgte kvinner som da kvinnene selv har valgt. Og denne kjønnskvoteringen som kvinnebe-vegelsen har kjempet igjennom har sørget for at vi nå er represen-tert eller har andel på minst 40 % i alle partiets organer,på alle nivåer,slik at kvinneandelen den er altså i orden.Men det som er viktig det er det at det fortsatt står mye politikk igjen før likestillingstanken har vunnet full forståelse i alle deler av partiet og i forhold til saksområdene. Slik at derfor er det fort-satt nødvendig med en organisert kvinnebevegelse i partiet,og det har jeg oppfattet som om at det er det full enighet om,hvis man skal forstå det som partisekretær Jagland sa og det som er kommet til uttrykk gjennom uttalelse blant annet fra denne talerstol. Sånn at det som jeg vil hevde når det er snakk om representasjon fra partiets interesseorganer,så må kvinnebevegelsen likestilles med de andre organer. Å hevde det at kvinnebevegelsens interesser er representert godt nok gjennom kjønnskvotering,det viser klart at det er langt igjen før man har forståelse for hva dette dreier seg om.Jeg har en drøm og det er at Arbeiderpartiet en dag kommer dit hen at det ikke er politiske interessekonflikter mellom kjønnene,og jeg skal ikke stå her og ramse opp alle saker som står som bevis for disse interessekonfliktene.Men min partidrømme-dag den er ikke gått i oppfyllelse ennå.Altså kjønnskvoteringen i partiet det er ikke et mål,det er et virkemiddel for å nå målet og det er veldig viktig å være bevisst denne forskjellen.Så vær så snill,kjære landsmøtedeltakere,og vise denne tilliten til oss som tillitsvalgte i kvinnebeveglsen.Kvinnebevegelsen og AUF er i følge organisasjonskomiteens innstilling foreslått representert i Landsstyret med sine egne valgte representanter som sitter i Sentralstyret,mens Redaksjonskomiteen legger opp til å rokke ved dette prinsippet med en slik begrunnelse som jeg ikke kan være enig i .Og det ligger i alt det som jeg har sagt hittil,så dersom Redaksjonskomiteen opprettholder sitt forslag så vil jeg foreslå at det føyes til strekpunkt 2 - .....og to valgte fra AUF og Kvinnesekretariatet.

---

6) Odd Rambøl,Landsstyret

Det forslag som her er fremmet om at det bør være to representant-er fra hvert fylke i Landsstyret,det må jeg bare slutte meg til. Når det fra organisasjonskomiteen ble foreslått en vitalisering av fylkesårsmøtene,så økte man deltakelsen.Og man så bort fra de økonomiske konsekvenser. Landsmøtet hadde motforestillinger fordi de fant at de praktiske konsekvensene var for store bl.a. og også at den økonomiske konsekvensen var for stor.Nå er det snakk om å aktivisere og vitalisere Landsstyret,men da vil man altså redusere antall utsendinger fra distriktene.Man vil altså få et Sentralstyre som med representanter fra AUF og kvinnebeveg-elsen består av 15 personer pluss 8 vararepresentanter som er møtende.Fra distriktene eller fylkesnivå møter det da 19 ut-sendinger.Jeg synes ikke dette er et likevektig forhold hvis det er desentralisering man ønsker.Jeg mener at mener man desentrali-

sering av makt,så står man her overfor et forslag som er praktisk gjennomførbart,og som vil ha en grei effekt og samtidig også løse en del problemer både når det gjelder kjønnskvotering og den representasjonen som storbyene er sikret i dag.Jeg mener at dette kan være et godt skritt i riktig retning for en reell desentralisering av makt,hvis det da er det man ønsker.

---

7)Repr.nr 129,Erna Beate Støren,Telemark

Som leder og nå nestleder i et kommuneparti,så blir jeg litt lei meg over den argumentasjonen som føres for det forslaget fra Kvinnesekretariatet om egne representanter fra Kvinnsekretariatet. Jeg blir lei meg,jeg føler meg litt mistenkeliggjort som lokal tillitsvalgt i partiorganisasjonen.Jeg blir lei meg fordi vi aktiviserer og vi mobiliserer jentene i partiet.Og vi bruker og har tillit til kvoteringsregelen som virkemiddel.Je skulle ønske at vi som er i organisasjonen også kan føle at vi representerer kvinnebevegelsen.

Per Eystein Thue,Hordaland,fremmet følgende forslag:

"Landsstyret består av partiets sentralstyre og 2 representanter fra hvert fylkesparti,som velges av Landsmøtet.Fylkespartiets leder skal i alminnelighet være representert i Landsstyret."

Dirigenten tok først opp forslaget fra Per Eystein Thue til votering mot Redaksjonskomiteens innstilling.
Vedtak:Forslaget fra Per Eystein Thue ble vedtatt med klart flertall.

Rune Kristiansen fikk ordet til forretningsorden.

Dirigenten tok opp forslaget fra Kari Manger vedr.2 valgte fra AUF og Kvinnebevegelsen til votering mot Redaksjonskomiteens innstilling,og hvor AUF kun får 2 representanter i Landsstyret.

Vedtak:Forslaget fra Kari Manger fikk 113 stemmer og falt,til fordel for redaksjonskomiteens innstilling på dette pkt.

Side 3,punkt A:

Arbeidslivet forandrer seg,3.avsnitt,setningen "Kontraktørvirksomhet der arbeidstida kan være høyst variabel,er mer utbredt enn tidligere" - strykes.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Side 18,Kontingentarbeidet,3.avsnitt får følgende tillegg:
"Det nye kontingentsystemet åpner adgang for at de avdelingene som ønsker det,fortsatt kan opprettholde ordningen med personlig innkreving av kontingenten."

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Side 26,kap.8,Likestillingsarbeidet - Kvinnebevegelsens rolle: 4.avsnitt"...og kan være en politisk pådriver for kvinners saker" forandres til:"....og kan være en pådriver for kvinnepolitiske saker."

6.avsnitt:"Derfor er det ikke ønskelig å starte opp flere nye kvinnelag i tida framover" - strykes.

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

6.avsnitt,siste setning,forandres til "Kvinnebevegelsen må kanalisere kvinnepolitiske saker og ivareta kvinners sosiale og kulturelle interesser."

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Side 31:
Overskriften "Retningslinjer for Det norske Arbeiderpartis kommunepartier" flyttes opp til over forslaget til side 29,§ 2.

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Dirigenten gikk så over til behandling av kapittel 7 i Organisasjonsprogrammet.

Det ble åpnet for debatt hvor følgende deltok:

1) Repr.nr 082,Ivar Grindstuen,Oppland

Det som jeg tar ordet for er for å etterlyse det forslaget fra Oppland Arbeiderparti til Organisasjonsprogrammet kapittel 7,som Erik S.Winther fremmet i går,og jeg stiller da spørsmål om Redaksjonskomiteen kan gi et svar og en begrunnelse for hvorfor det viktige forslaget ikke har blitt behandlet av Redaksjonskomiteen? Og så må jeg be om å få lov til å komme tilbake når jeg har fått svaret.

Dirigenten svarte at alt det som ikke var tatt opp i foreliggende dokument,regnes som avvist.

2)Repr.nr 076,Erik S.Winther,Oppland

Det er med en viss undring at vi dag registrerer at demokratiseringen ikke har kommet så langt at dette partiet ønsker å ta noen høringsrunder i landsdelen eller landsnivå med sine partiledere, gruppeledere,fylkesordførere og ordførere.Det er nemlig det forslaget som er fremmet.Årlige kontaktforum,høringer,med samtlige av partiets ordførere,fylkesordførere,partiledere og gruppeledere. Jeg gjentar at det er med en viss undring jeg registrerer at et slikt forslag blir avvist.Det er ingen vedtaktsforslag vi foreslår, vi foreslår kun at det blir innført som en forsøksordning for å høre og det synes jeg alvorlig talt at forsamlingen kan akseptere. Det er disse menneskene som står på grunnplanet og forsvarer partiets politikk utad ,det er disse som setter ut i livet alle de sentralt fattede vedtak.Og en så enkel sak som å lytte til dem en gang i året,det burde være mulig.Det har også med kanaler innad i vårt parti å gjøre.Og jeg tar selvfølgelig opp igjen forslaget,for dirigenten har det vel ikke på bordet for det har vel gått i makuleringsmaskinen,så jag har et nytt et.

3)Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Bakgrunnen for at Organisasjonskomiteen avviste forslaget,har klar sammenheng med det at vi ser ikke at det er et forslag som egentlig hører hjemme inn under Organisasjonskomiteens arbeid og heller ikke innenfor organisasjonsformen.Vi forutsetter at partiapparatet vårt fungerer på en måte som gjør at Landsmøtet ikke skal fatte den type vedtak. Jeg regner med at hele organisasjonsstrukturene vår,når det måtte være behov så samles ordførere og hvem det enn måtte være uten at vi fatter noe vedtak her på Landsmøtet.

---

4)Repr. nr 082,Ivar Grindstuen,Oppland,2.gang

Jeg merket meg i partisekretærens foredrag i går at han ga noen rosende ord til lokalplanet,spesielt kommunestyrerepresentantene, for det arbeidet som var gjort.jeg tror det er viktig at de blir trukket med de som sitter med ansvaret på det lokale plan i det som skal skje i framtiden.Kanskje på et tidlig tidspunkt,jeg tror det kan være et godt rådgivende organ å trekke med seg.Jeg synes ikke det stemmer det som ligger i Organisasjonsprogrammet og de rosende ord som er sagt her,og den avvisningen som er gjort fra Redaksjonskomiteen.Jeg tror ikke at den er godt nok gjennomtenkt, og når jeg da får lov til å stille spørsmål - hvor er de partiformennene,gruppelederer,ordførerne og fylkesordførerene hen i denne saken,som jeg vet har engasjert seg sterkt for å få til den kontakten som vi ber om at dere slutter dere til.Er de ikke her i dag? Forslaget er fremmet og jeg håper at dere stemmer for det.

---

5)Repr.nr 076,Erik B.Winther,Oppland

Det kunne sikkert diskuteres partivenner,hvor et slikt forslag skulle tas opp,men det er i alle fall helt sikkert at det burde tas opp på et Landsmøte.Men når jeg fant grunn til å fremme det til dette organisasjonshefte,så er det fordi det er et avsnitt her som behandler informasjonsarbeidet og hvor det står at :Vi skal opprette egne kontaktnett på skolene,bedriftene,utdanningsinstitusjonene og i militærforlegningene ...og da må det da gå an å opprette et lite kontaktnett også med noen av de som skal sette ut i livet det viktigste av vår politikk. Jeg er forundret,det er tydeligvis en viss frykt for å høre noe.

---

6)Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Det er et veldig viktig spørsmål de tar opp.Hvordan skal vi ordne informasjonen fram og tilbake i organisasjonen,men vi har jo vår organisasjonsstruktur,og jeg tror vi skal være forsiktige med å innføre nye strukturer uten at det står i vedtektene våre.Da tror jeg at vi får et dobbeltspill her som ikke går.Og dessuten vi har et landskommunalutvalg som jobber kontinuerlig med den kontakten,den kan bli bedre og den bør bli bedre,og det er klart at det som er sagt fra talerstolen her,det bør jo Sentralstyret drøfte og at partikontoret må følge opp hvordan vi skal kunne følge opp informasjonen til de viktige folkene som vi har ute på dette området.

---

7)Repr.nr 254,Bendiks H.Arnesen,Troms

Vi tenke oss alvorlig om før vi går til et slikt vedtak som det nå er snakk om. Jeg synes det kan ligge an til at det blir et flertall i denne dorsamlingen,for å lage et forum som er helt ubrukelig etter mitt syn. 448 stykker skal vi samle minst,i et forum,har man problemer med å få ordet på Landsmøtet så blir det et enda større problem .Jeg tror at vi må tenke oss veldig godt om før vi går til et slikt vedtak.Jeg er selv ordfører i en kommune og kunne godt tenkte meg å møte ordførere og gruppeledere rundt om i landet,men jeg tror det er en dårlig måte å møte de på med en slik dimensjon.Jeg vil være sterkt betenk hvis det gjøres et slikt vedtak.

Erik S.Winther,Oppland,tok opp igjen følgende forslag:

"Arbeiderpartiet vil:
Innføre årlige kontaktformer/høringer med samtlige av partiets ordførere/fylkesordførere,partiledere og gruppeledere.
Dette gjøres gjennom lands-eller landsdelssamlinger."

Dirigenten gikk til alternativ votering mellom forslaget fra Erik S.Winther og forslaget fra Redaksjonskomiteen.

Vedtak:Erik S.Winthers forslag falt til fordel for Redaksjonskomiteens innstilling om ikke å gjøre noe vedtak om dette.

Dirigenten tok så opp til votering hele innstillingen fram til Lovendringene.

Vedtak:Enstemmig vedtatt.

Deretter gikk dirigenten over til å behandle Lovendringer.

Det ble åpnet for debatt hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 174,Grete Holmsen,Hordaland

Vi er ikke uenig i lik kontingent for hele landet.Men da det allerede nå er gitt dispensasjon til enkelte fylker til å innkreve en høyere kontingent,mener vi at andre også må få denne muligheten. I forslaget til Organisasjonsprogram er det understreket betydningen av å styrke lokallagene og dette er vi hjertens enig i.Så vi ønsker derfor å gi disse mulighetene til å ta en høyere andel. Det kan variere fra lag til lag hvor store utgiftene er til driften.Enkelte lag har kanskje høye utgifter til leie av lokaler.Med for trang økonomi kan dette redusere aktiviteten.Enkelte lag har kanskje en stor del av halvtbetalende medlemmer,og får på denne måten en trangere økonomi.Vi fra Hordaland ønsker derfor å fremme et tillegg til § 4.2 på side 40. Hele § 4.2 vil da lyde slik:
Partiavdelingenes andel av kontingenten bestemmes av Landsmøtet. Høyere lokal andel kan fastsettes av partiavdelingen."
Vi oppfordrer alle til å støtte dette forslaget for å styrke lokallagene.

2) Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Hvis dette forslaget vedtas så innebærer det i virkeligheten at vi ikke kan go videre på det som vi har gjort fra Landsstyrets side.

Da kan vi risikere å få 3000 kontingentsatser i partiet i teorien. Det synes jeg ikke vi skal gå inn på. Nå har vi gjort et grunnleggende arbeid og det må vi fortsette med hvis vi skal få organisasjonen til å fungere skikkelig og at vi skal få medlemstallet opp.

Dirigenten gikk til votering på forslaget,alternativt mot Redaksjonskomiteens innstilling.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten voterte så over hele Organisasjonsprogrammet.

Vedtak: Organisasjonsprogrammet med de vedtatte endringer ble enstemmig vedtatt.

Ettermiddagsmøtet og dermed Landsmøtets tredje dag ble hevet kl 16.55.

Formiddagsmøtet søndag 5.mars 1989

Formiddagsmøtet søndag 5.mars ble satt kl 09.05 med Reiulf Steen som dirigent.
"Morgenland" ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

Dirigentene ønsket gjestene Jan Wiesma fra Nederland og Luc Veron fra Frankrike hjertlig velkommen.

Oddny Bang fikk ordet til forretningsorden.Hun ba om at en eventuell debatt om vedtektsendring vil bli behandlet før valgene.

Landsmøtet sluttet seg til denne framgangsmåte.

Thorbjørn Jagland:
Det er riktig at forslaget om to nestledere har kommet i brevs form.Det kom i forbindelse med Landsstyremøte vi hadde på Halvorsbøl i oktober,men det var et forslag som gikk på en politisk nestleder og en organisatorisk nestleder som jo ville bryte mye med den strukturen som vi har,med at vi har en valgt sekretær og en leder og nestleder. Jeg har sagt etter forespørsel fra valgkomiteen at jeg vil støtte den løsningen som de har kommet fram til og også de vedtektsendringer som er nødvendig og jeg synes at vi skal ta den diskusjonen når valgkomiteens innstilling legges fram.

Dirigenten redegjorde for [illegible] det prinsippielle ved å ha to nestledere,og en eventuell vedtektsendring vil bli behandlet før valgene.

Landsmøtet sluttet seg til denne framgangsmåte.

Valgkomiteens leder,Leif Haraldseth:

Det er jo leit at vi skal få diskusjoner her basert på rykter. Jeg vil gjerne da for å unngå en diskusjon basert på rykter gjøre det helt klart at valgkomiteen kommer til å fremme et forslag om to nestledere i partiet.Det er helt korrekt som Thorbjørn sier at disse to nestledere og det vil vi markere ved vår innstilling ikke er en politisk nestleder og en organisastorisk nestleder.Den saken har i perioden vært gjennomdrøftet i partiets Landsstyre og konklusjonen der er helt klar på dette punktet. En enstemmig valgkomite er også enige i den konklusjonen som Landsstyret på det tidspunktet trakk når det gjaldt forholdet til to nestledere i partiet,altså en organisastorisk og en politisk. Det vi kommer tilbake med forslag om som jeg håper jeg da kan få begrunne nærmere på et senere tidspunkt i møtet det er to nestledere en første nestleder og en annen nestleder,og det vil da måtte føre til en vedtektsendring,slik at jeg bebuder nå at Landsmøtet vil bli stilt overfor den problemstillingen når vi kommer tilbake med vår innstilling.

Thor Eirik Gulbrandsen:

Jeg må si at etter at jeg nå hørte den redegjørelsen fra Leif Haraldseth,leder av valgkomiteen,så fikk jeg enda større forståelse for det forslaget fra Nordland om at vi tar debatten nå. Det vil i såfall ha den fordel,at hvis Landsmøtet skulle ønske å ha en nestleder,og mye kan tilsi det,bl.a.kvotering så vil valgkomiteen få anledning til å jobbe fra nå av og til kl 12.00 for så å konsetrere seg om å komme med et forslag på nestleder.Det synes jeg av hensyn til avviklingen av årsmøtet og de prinsippielle spørsmål som denne saken reiser vil være den beste løsning,uansett hvem den ene nestlederen måtte bli.

Dirigenten foreslo å følge arbeidsordningen slik den er vedtatt fra starten av.

Leif Haraldseth:

Jeg skal ikke ta for mye av tiden nå,men jeg synes det er korrekt av meg å gjøre Landsmøtet oppmerksom på at vi i valgkomiteen har hatt mange timers drøftinger.Vi har kommet fram til en enstemmig innstilling.Et element i denne enstemmige innstillingen det er å se sammenhengen mellom vedtektsendring og valgkomiteens totale innstilling.Det betyr altså at det er en klar betingelse for vår enstemmighet at vi får gehør for dette problemet som er en vesentlig,og ikke bare vesentlig,det er en avgjørende forutsetning for den enstemmighet som vi forøvrig har.Jeg vil gjerne gjøre Landsmøtet oppmerksomme på det alvorlige i denne del av innstillingen,så får vi da komme tilbake til det når vi får anledning til å legge fram vår innstilling som må ses på som en totalitet.

Følgende hadde ordet i saken:

1) Repr.nr 067,Per Kr.Gundersen,Hedmark

Uansett når vi tar debatten om en eller to nestledere,så må vi gjøre det på dette møtet.Dess senere vi tar det,hvis valgkomiteens forslag om to nestledere blir nedstemt,så trenger de lengre tid

i valgkomiteen for at dem skal kunne komme frem til en kandidat, og derfor så vil det da kanskje være slik at vi blir sittende lenge før vi blir ferdige med det spørsmålet.Jeg synes også at dette bryter med det jeg har lært om organisasjonspraksis gjennom årtier. Jeg synes at vi må lytte til grasrota også i denne sammenhengen.

---

2)Repr.nr 089,Arne Kåre Os,Oppland

Jeg synes kanskje nå når saken er reist og spesielt pga uttalelsen fra lederen i valgkomiteen,at det er all grunn til at vi avklarer dette spørsmålet nå på et tidligst mulig tidspunkt og jeg vil forøvrig da slutte meg til det som representanten fra Hedmark sa, dette trenger valgkomiteen litt tid til å arbeide videre med. Så vi bør ta saken nå.

---

3)Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Jeg tror at det er helt nødvendig at valgkomiteens innstilling legges fram som en totalitet. Altså vedtektsendringer sammen med den begrunnelse for de personene som valgkomiteen har satt opp. Og hvis vi finner i samråd med dirigenten at dette kan gjøres tidligere,så er jo det helt all right,og det sier jo også valgkomiteens leder at en er istand til.Nå er ikke trykkingen av innstillingen klar enda,men den blir klar relativt raskt.Jeg tror det er viktig at vi får behandlet dette under stt,slik at Landsmøtet blir klar over hva hele innstillingen går ut på,vedtektsendring pluss det som er navneoppsettet i Sentralstyret.

---

4)Repr.nr 089,Arne Kåre Os,Oppland

Jeg vil nå sterkt advare mot at vi blander sammen prinsipper og personer.

---

5) Repr.nr 051,Svein Steinslett,Hedmark

Dette synes jeg er en underlig måte å starte et valg på.Og jeg synes ikke at vi skal inviteres som Landsmøte til å løse valgkomiteens problemer.Det får de løse sjøl så skal vi ta stilling til det framlagte.Men å blande sammen det her,det synes jeg er uhørt.

---

6)Bjørn Tore Godal,Sentralstyret

Partifeller vi har komiteer på dette Landsmøtet som har jobbet 20-30 timer i strekk,hardt arbeid både i valgkomiteen og i arbeidsprogramkomiteen som steller med politikken på dette Landsmøtet.Jeg må si at når Landsmøtet har valgt komiteer, herunder valgkomite,som har Landsmøtets tillit i utgangspunktet så bør også Landsmøtet ta seg tid til å høre på hva som er valg-

komiteens helhetlige vurderinger og så selvsagt ta de standpunkter som Landsmøtet mener det er riktig å ta både i forhold til vedtektsendringer og personspørsmål.Men jeg har ingen forventninger til ,ut fra mine følelser om hvordan det ligger an,at situasjonen er slik at valgkomiteen klokka ni en søndags morgen kan sendes tilbake som om de ikke skulle ha gjort noen ting i løpet av tre døgn under dette Landsmøtet.Det er en umulighet,og hvis ikke valgkomiteen sier det så vil i allefall jeg si det som delegat riktignok i fra Sentralstyret,at det der vil bli en underlig forestilling.Og det er altså basis for at jeg sterkt må tilrå at en følger dirigentens oppfordring til dette Landsmøtet.

---

7) Repr.nr 089,Arne Kåre Os,Oppland,3.gang

Jeg kan ikke skjønne at det kan spille noen rolle om dette skjer klokken ni eller klokken ti,men jeg mener klokken ni må være en fordel.

---

8) Repr.nr 082,Ivar Grindstuen,Oppland

Vi har et lovverk å forholde oss til og det synes jeg at alle bør være klar over.Og jeg synes at vi må behandle denne saken på en slik måte at vi kan gå med rak rygg ut her fra når møtet er avsluttet.Resultatet for vi ta som det måtte bli,og stå på det. La oss behandle saken på en ærlig og redelig måte og jeg kan ikke forstå at ikke valgkomiteen er de første til å gå på talerstolen og fremme et forslag på avklaring på spørsmålet om en eller to nestledere,og så få den tiden som trengs.Jeg forstår ikke noe som helst,så vil jeg be dirigenten å vurdere å ta dette opp til avklaring på nytt.

Dirigentens forslag om å følge den vedtatte arbeidsordning ble tatt opp til votering mot forslaget om å behandle spørsmålet nå.
Vedtak: Forslaget om å behandle saken straks fikk 175 stemmer og ble vedtatt.

Dirigenten foreslo at Landsmøtet tok 15 minutters pause. Forhandlingene tok dermed pause til kl 09.45.

Møtet satt igjen kl 10.00 med Reiulf Steen som dirigent.

Dirigenten ga ordet til partisekretær Thorbjørn Jagland:
Jeg vil foreslå at vi behandler disse spørsmålene på følgende måte.Landsmøtet har nå vedtatt å behandle vedtektsendringen,altså det prinsippielle og siden det er reist av valgkomiteen,så foreslår jeg at valgkomiteens leder begrunner det forslaget og at valgkomiteens innstilling redegjøres for og legges fram slik at dette her kan ses i sammenheng,men likevel slik at det prinsippielle spørsmålet da drøftes og så må jo Landsmøtet ta stilling til dette prinisppielle spørsmålet først.

Vedtak: Landsmøtet aksepterte framgangsmåten.

Jeg gir da ordet til valgkomiteens leder,Leif Haraldseth.
Haraldseth ba om at innstillingen ble delt ut.

Følgende hadde ordet til saken:

1)Repr. nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

Det er mulig at jeg er for urutinert i landsmøtesammenheng,men dette oppfatter jeg faktisk som å gå tilbake på det Landsmøtet gjorde i stad.Det Landsmøtet ba om med 175 stemmer,det var å få en prinsippiell avklaring på nestlederspørsmålet om vi skulle ha en eller to.Ingenting annet har Landsmøtet bedt om.Man har ikke bedt om å få seg forelagt innstillingen i sin helhet for å diskutere det i denne sammenhengen.Det er det prinsippielle spørsmålet vi vil ta standpunkt til nå,noe annet er manipulering.

---

2) Einar Førde, Sentralstyret
Landsmøtet har vedteke å få ei avklaring av spørsmålet om det skal vera ein eller to nestleiarar før ein diskuterer personar.Dette bør respekterast,men Landsmøtet bør også respektere at Valkomiteens begrunnelse for å foreslå ei slik vedtektsendring har samanheng med ei totalinnstilling.Eg har lyst til å minne dette Landsmøtet om at dette er ei politisk forsamling.Dersom ein insisterer på at det er mogleg å ta ut dette å behandle dette isolert som eit meir eller mindre interessant organisatorisk spørsmål uavhengig av politiske realitetar,er det mi oppfatning at dette Landsmøtet er i ferd med å begå eit politisk sjølmord som kan komme til å vere til stor skade for partiet.Eg vil så sterkt eg kan be om at ein nå fylgjer det som partisekretæren foreslo.

---

3) Repr.nr 283,Ove Engvik,Oslo

Jeg var en av dem som stemte for behandling av nestlederspørsmålet nå.Det ble vedtatt og det ble etterkommet.På den annen side kan jeg ikke se at vi absolutt i denne saken skulle nekte en komite som er ferdig med sitt arbeid å legge frem sin innstilling.På alle andre programposter så står vi og river og sliter i våre forskjellige komiterepresentanter for å få ut deres innstilling, og jeg synes det ville være hårreisende merkelig hvis vi nå plutselig sier at vi ikke ønsker å få en komiteinnstilling som er ferdig på bordet,rett skal være rett.Man har fått sin rett igjennom at man skal ha behandling nå,men da skal vi også være rimelige og rettferdige og ha en organisatorisk hederlighet ,og gi en komite som er ferdig med sin innstilling mulighet til å legge den på bordet.Såpass ryddige skal vi være organisatorisk,eller så følger jeg en del av filosoferinger som Einar Førde har gjort over det spørsmålet.Vi er en politisk forsamling,vi kan ikke helt frigjøre oss fra politikken i vårt organisatoriske arbeid.

---

4) Repr.nr 082,Ivar Grindstuen,Oppland

Jeg vil gjerne da benytte muligheten til å begrunne hvorfor jeg har bedt om en avklaring som gjelder vedtektsendring.Det står nemlig i våre lover,§ 12:Kommunepartiene har rett til å suspendere/ekskludere enkeltmedlemmer og partiavdelinger som gjør brudd på

partiets lover,program eller retningslinjer.
Så står det videre i § 6:Ordinært landsmøte skal kunngjøres senest sju måneder før det trer sammen.Framlegg som en vil ha behandlet på landsmøtet,må være vedtatt innsendt av en partiavdeling eller et kommuneparti,og skal sendes inn gjennom fylkespartienes styrer til sentralstyret senest fire måneder før møtet."
Jeg synes at vedtektsendring er en alvorlig sak,og som hver enkelt av oss må tenke på ,hva skal en oppleve? Når en er valgt som representant fra et kommuneparti,fra et fylkesparti og skal reise hit, og hvis det er slik at en vedtar en vedtektendring og det er brudd på loven,da har jeg problemer med meg sjøl å komme tilbake.
Jeg synes ikke jeg vil risikere å bli ekskludert,jeg synes jeg har mer igjen å gjøre i norsk arbeiderbevegelse.

Dirigenten gikk så til votering om hvorvidt Valgkomiteens innstilling kan omdeles.

Vedtak:Det ble med overveldende flertall vedtatt at innstillingen deles ut.

Dirigenten foreslo følgende framgangsmåte:

- En diskuterer først prinsippet om en eller to nestledere.
- Deretter drøftes valgene.

Vedtak: Landsmøtet aksepterte dirigentens forslag.

Dirigenten ga så ordet til valgkomiteens leder,Leif Haraldseth:

Vi kan vel si at denne innstillingen har fått en trang fødsel,men så var vi også 13 i valgkomiteen,og for overtroiske er ikke det noe heldig utgangspunkt å ha.Men jeg vil ile med å legge til at det var ingen av mine kolleger i valgkomiteen som er overtroiske.
En valgkomite kan jo i vårt parti legge fram mange innstillinger på Landsmøtet,det gjelder til partiets øverste ledelse,det gjelder til Sentralstyre,til Landsstyre og til Revisjonsnemnda og tilsammen så legger vi nå fram denne innstillingen med 65 navn.
Jeg vil også legge til at de aller fleste oppgavene til valgkomiteen var enkle,men noen få var vanskelige og i enkelte situasjoner så har det vært såkalte prøvevoteringer,men konklusjonen fra valgkomiteen er at hele innstillingen er enstemmig fra komiteen.
Når det gjelder vår innstilling på leder og sekretær,f.eks. så brukte vi to sekunder på den oppgaven,og det skulle da med andre ord være et sekund på hver.Og det er ikke alle valgkomiteer opp igjennom historien som har hatt det så enkelt som vi har hatt det når det gjelder disse valgene.Som dere alle vet så var det nestlederjobben som har opptatt mesteparten av tiden til denne valgkomiteen på dette Landsmøtet.Og vi registrerte faktisk etter vårt første møte at vi hadde 8 kandidater.Jeg minner altså om at vi var 13 medlemmer i komiteen,men alle 13 har vært besjelet av ønsk å komme frem til en mest mulig samlet konklusjon,som samtidig kunne føre til det beste resultat og ikke minst,ubehageligheter for dere som skal avgjøre saken.Jeg vil gjerne presisere at det innenfor valgkomiteens diskusjoner har ikke minst dette siste punktet vært fremtredende i vår diskusjon. Gjennom våre lange diskusjoner så har vi altså kommet frem til en enstemmig innstilling som sagt,også på nestlederproblemet. Vi foreslår som dere ser av innstillingen at vi velger to nestledere ēn nestleder 1,og en nestleder 2.Og fra komiteens side så legger vi i denne nummereringen mer

praktiske årsaker.F.eks.hvem som skal tre inn i lederens fravær. Og som nestleder 1 foreslår vi Gunnar Berge,og som nestleder 2 Thorbjørn Berntsen.Jeg vil igjen understreke et viktig poeng for oss i valgkomiteen. Vi foreslår altså ikke en politisk nestleder og en organisatorisk nestleder.Den problemstillingen føler vi var avklart forsåvidt i perioden,i og med Landsstyrets behandling av den saken og vi fra vår side er enig i den konklusjonen at en slik ordning vil vi ikke ha.Vi tror ikke at det vil være fornuftig å ha en nestleder som tråkker i partisekretærens bed.Dette er altså en helt annen ordning og løsning vi har lagt opp på den problemstillingen.Vi kan gjerne beskrive dette forslaget som et kompromiss.Valgkomiteen vil da presisere at det etter vår mening er et fornuftig kompromiss. Det er vår mening at det er behov både for Gunnar og Thorbjørn i partiets øverste ledelse.Ikke minst for best mulig å markere den bredde som partiet står for,og at vi på denne måten kan stå best mulig rustet til å få fram denne bredden og få gjennomført de store oppgaver vi alle sammen står overfor i nær framtid. Men dette betinger altså dermed at Landsmøtet må akseptere nødvendige endringer i partiets lover.Det betrakter vi som klart definert innefor dette Landsmøtets myndighetsområde. Og det er vi overbevist om kan avklares på en enkel og fornuftig måte ved hjelp av Landsmøtets dirigenter i samarbeid med forsamlingen. Jeg må tilføye at jeg også er blitt bedt om av valgkomiteens medlemmer høfligst å gjøre oppmerksom på at vi i denne sammenheng ikke har så mye å gå på i denne skal vi si pakkeløsning etter mange timers drøftinger.Vi håper på Landsmøtets forståelse også i denne sammenheng.Og la meg dessuten tilføye at innstillingen på dette punkt er gjort i forståelse med begge de aktuelle kandidatene og med partiets øvrige toppledelse. Så rokkes det ved noe her,så kan det altså føre til komplikasjoner for oss alle.For jeg minner jo om vårt utgangspunkt i valgkomiteen med 8 kandidater. Vi håper på en fair behandling av innstillingen også på dette punktet. Når det gjelder Sentralstyrets øvrige sammensetning,så har vi foreslått samme antall som tidligere.Det var 8 av Sentralstyrets medlemmer som hadde bedt om å bli fritatt for gjenvalg. Og vi har i forslagene våre skjelet etter beste evne til geografisk fordeling og selvsagt også til de kvoteringsbestemmelser som partiet har. Når det gjelder Landsstyrets sammensetning så har også det valgt oss en del hodebry. Det har egentlig i første rekke sammenheng med det vedtak som dere gjorde i går,og som jo var noe annerledes enn det som lå fra organisasjonskomiteens side. Etter å ha diskutert problemer internt i valgkomiteen og etter at vi også har rådført oss med partisekretæren,så har vi da tolket dette vedtaket slik,at det ikke er ment å velge vararepresentanter. Men hvis det er det som er meningen,så vil vi antyde at Landsmøtet delegerer disse valgene til Landsstyret.Men vi har iallefall tolket deres Landsmøtets vedtak slik det er formulert og dermed altså da foreslått to representanter fra hvert fylke.Og vi har også trukket inn fylkespartienes ledere eller nestledere,der hvor ingen av dem da er foreslått til Sentralstyret. La meg igjen få gjenta at alle våre innstillinger er enstemmige.Og la meg kanskje med velberådd hu avslutte slik som avdøde LO-formann Karelius Mentzen ofte avsluttet sine innlegg: Med disse få,men velvalgte ord,så håper valgkomiteen å få tilslutning og forståelse fra Landsmøtet for det arbeid som vi har nedlagt her og vi håper vi i felleskap med Landsmøtet at vi skal komme ut av denne saken på en fornuftig måte for oss alle.
La meg tilslutt referere de forslagene vi har kommet fram til.

Valgkomiteens innstilling - enstemmig

Sentralstyret:

Leder		Gro Harlem Brundtland	gjenvalg
Nestleder:	1	Gunnar Berge	ny
	2	Thorbjørn Berntsen	ny
Sekretær		Thorbjørn Jagland	gjenvalg
Medlemmer:			
	1	Leif Haraldseth	ny
	2	Reiulf Steen	gjenvalg
	3	Liv Nilsson	"
	4	Anne Lise Grande Vollan	ny
	5	Einfrid Halvorsen	ny
	6	Kjell Borgen	gjenvalg
	7	Nils Totland	gjenvalg
	8	Åshild Bendiktsen	ny
	9	Bjørn Tore Godal	gjenvalg
	10	Irene Hansen	ny
Varamedlemmer:			
	1	John Stene	ny
	2	Åse Klundelien	ny
	3	Ole Knapp	gjenvalg
	4	Britt Solheim	ny
	5	Bengt Martin Olsen	ny
	6	Solveig Torsvik	gjenvalg
	7	Jens Stoltenberg	ny
	8	Sidsel Bauck	ny

Landsstyret:

Østfold:	Gunnar Skaug Liv Stubberud
Akershus:	Ole Korslund Vera Selnes
Hedmark:	Siri Austeng Einar Olav Skogholt
Oppland:	Tom Rognstad Sylvi Sandvik Heldal
Buskerud:	Erik Dalheim Åse Morin
Vestfold:	Ernst Wroldsen Ann Helen Rui
Telemark:	Nils Bjørnflaten Gunn Olsen
Aust Agder:	Laila Øygarden Jakob Olaus Moe
Vest-Agder:	Kåre Fylling Herdis Meihack Engen
Rogaland:	Kjell Sund Turid Tellenes

Hordaland: Grete Knudsen
Ole Lysø

Sogn og
Fjordane: Johs.B.Thue
Aud Wiger

Møre og
Romsdal: Arve Bakke
Kari Langøy

Sør-
Trøndelag: Mary Kvidal
Ole Kristian Lundereng

Nord-
Trøndelag: Johan Solheim
Karin Kjølmoen

Nordland: Oddny Bang
Roald Sandvoll

Troms: Arne Bergland
Elisabeth Nesje

Finmark: Jan Arthur Hansen
Eva Nielsen

Oslo: Tove Heggen Larsen
Rune Bjerke

Revisjonsnemnda:

Medlemmer: Harriet Andreassen,leder,gjenvalg
Kåre W.Larsen "
Aase Bjerkholt "

Varamedl.: Harry Jørgensen gjenvalg
Barbara Gulbrandsen "

Dirigenten redegjorde for vedtektenes ordlyd i dag og paragrafens bestemmelse om vedtektsendringer.

Valgkomiteen foreslo følgende vedtaktsendring:

Av Sentralstyrets faste medlemmer blir leder,to nestledere og sekretær valgt ved særskilt valg.

Dirigenten åpnet så for debatt om hvorvidt det skulle være en eller to nestleder.

Følgende hadde ordet:

1)Repr.nr 246,Arne Bergland,Troms

På mange måter føler jeg det slik at vi er tilbake fra regnbue-land og til virkelighet.Jeg hadde kanskje en annen liten munnfull

i tillegg, jeg vil og tilbake fra prat til praksis.
Jeg synes at på mange måter er dette en vanskelig sak å behandle, men jeg tror denne bevegelsen vil stå seg på på sikt med å holde en ren linje. I det ligger jeg,at det må ikke være slik at vedtek-tene i Det norske Arbeiderparti blir situasjonsbestemt.
Det vil være et alvorlig signal også til den øvrige organisasjonen dersom en gjør slike ting.Vi har alltid i Arbeiderpartiet sagt at vi skal holde en ren linje.Vi skal holde prinsipp borte fra personer det bør vi også stå på.

---

2) Repr.nr.076,Erik S.Winther,Oppland

Det er ikke bare et,men det er ihvertfall to prinsipper vi skal diskutere før vi går på personvalg.Det første prinsippet det synes jeg er lett å diskutere.Det er om partiet er tjent med 2 nestledere.Det andre prinsippet er svært vanskelig og delikat å diskutere,det er om skal la Landsmøtet ha en så stor suverenitet at det hopper over i alle fall et pkt.i § 6,om tidsfrister for å sende inn forslag.Det gjelder også Landsstyrets mulighet for å sende inn forslag,det gjelder alle. Det er en formalitet,men det er det andre prinsippet som er langt,langt vanskeligere.
Det første prinsippet og det det jeg har tatt ordet for å si litt om,det er de ihvertfall mange av oss som har ønsket i lang tid. Kort begrunnelse:Det vil oppfylle vårt ønske om å få en bedre geografisk spredning,det vil oppfylle på en enkel måte kvoterings-regler,muligheter til det,det vil oppfylle ønsker fra deler av bevegelsen som vi svært gjerne vil ha med oss,så vi lett kan sette dem på plass i ledersjiktet.Og det som også er litt viktig til tross for den mediafokusering det har vært på denne sak, det vil avvepne de framtidige nestledere slik at det blir som Einar Førde sa i går,det blir nestledere,vi slipper denne diskusjonen som har vært ført i media om at en nestlederposisjon ,den åpner all verdens regnbuer for videre posisjoner.Vi har hatt diskusjoner om ledere og statsministerkandidater,vi har hatt diskusjon om parlamentarisk leder og ja,hva er det som ikke er tillagt nestlederposisjonen.Vi får gå tilbake i historien og se hva nestlederposisjonen har vært og hva den har blitt.Med to nestledere så vil vi på en meget gunstig måte få en kraftig mulig-het til å demme opp og til å dekke opp for et bredt ønske blant våre medlemmer,om å sette inn nyanserte personer som kan dekke opp for store velgergrupper.Men vi har ikke gitt dem noe sterkere posisjon utover det å være nestledere. Så jeg er veldig glad jeg for at vi er kommet frem til den erkjennelse at vi trenger to nestledere,men jeg er ikke så veldig glad for at det skjer på denne måten.Av og til er det enkelt å få igjennom forslag,viktige forslag i dette partiet.I går forsøkte vi å få til en liten høring i fra grunnplanet som ble nedstemt.Men å gå litt på akkord med våre vedtekter for å få til noe,det er lettere enn av og til å få igjennom alminnelige politiske forslag.Jeg vil at forsamlingen i allefall senere i dag ,når vi skal behandle egentlig viktigere saker,tar med seg det for redaksjonskomiteene for de sakene har heller ikke vært så særlig snille etter det vi har sett.Kort:
Jeg støtter forslaget om to nestledere,jeg har lov til å si at Opplands delegasjon er delt i synet.Jeg har store problemer med vedtektene på det ene punktet og jeg vil gjerne at det blir rede-gjort bedre for,det er et tidsaspekt her,ellers så er Landsmøtet en suveren organisasjon.

---

3) Repr.nr 163,Trond Tystad,Hordaland

På bakgrunn av gruppemøtet i Hordaland Arbeiderparti i dag og gruppemøte i går om samme saken,vil jeg legge fram Hordaland Arbeiderparti sitt syn.Men jeg vil også si litt om de følelsene vi knytter til dette.Jeg tror ikke at vi under hele dette landsmøtet sånn som pressen og TV ikke har følt helt den store dramatikken i denne saken.Jeg tror at for vår gruppe sin vedkommende så har vi vært opptatt av andre ting,av å drive politikk og dette har vært en liten sak i et stort landsmøte og det sier jeg her for det tror jeg at flertallet av delegatene føler.Og jeg føler også at det har vært manifistert vilje til på et felles program og på en felles politikk gå ut og vinne et valg.Men vi har når det gjelder selve dette spørsmålet fra Hordaland sin side tatt et prinisppielt syn.Vi har tatt det prinsippielle synet uten å se på de aktuelle kandidatene,at vi ønsker en nestleder.Dette signalet gjorde vi kjent for valgkomiteen i går etter vårt gruppemøte og vi gjør det kjent for forsamlingen nå. Jeg sitter i disse dager og kikker litt på arbeiderbevegelsens historie og for meg er det fin lesning nå,spennende som noe.Og er det noe som går igjen som en rød tråd i denne historien,så er det evnen til å ta et standpunkt,det er evnen til når man hadde ulike meninger å få en avgjørelse på hvilken av disse meningene som skulle være Det norske Arbeiderpartiets mening.Det er dette som Håkon Lie har formulert om at i Arbeiderpartiet skal det være sånn,og jeg håper det skal være sånn,at der sloss man gjerne så fillene fyker før man tar avgjørelse.Så tar man avgjørelsen og da er det fordi vi ønsker å være et sterkt parti,en avgjørelse som vi alle respekterer og vil gå inn for.Noen ganger har det vært kompromisser man har gått inn for,andre ganger et av to ytterpunkter.Det har vært litt av vår tradisjon og kanskje også en av grunnene til at folk har festet spesielt tillit til oss som et parti.Det er også slik at vi skal gå ut i en valgkamp der vi begrunner at vi skal ta over og fortsette å ha makten i dette landet litt ut i fra vår evne til å styre.Jeg tror kanskje at dette landet som skal velge oss ville vært litt tilfreds med oss hvis vi hadde vist at vi til og med var i stand til å velge nestleder i vårt eget parti,vi som skal styre dette landet med fast hånd.Så jeg er litt redd for at vi ikke skal gli i retning av mer et parti som SV,som står for meg som en amøbe som ikke er istand til å ta eksakte standpunkt,men opptrer som et politisk seminar. Jeg synes vi skal være et Landsmøte i Det norske Arbeiderparti,at vi gjerne setter det presset på valgkomiteen at de prøver å finne en kandidat.Er de uenige om hvem den kandidaten skal være,synes jeg vi skal ta en fair avstemming om det her og respektere hvem vi velger.

---

4) Repr.nr 069 Sylvi Sandvik Heldal,Oppland

Jeg synes dette er en noe underlig sak.Disse vedtaktene,spesielt § 6 som ble referert av Ivar Grindstuen fra Oppland tidligere her i dag,terper vi på overfor våremedlemmer i fylkespartiene,i kommunepartiene,i partilagene.vi avviser forslag som kommer for sent inn i henhold til fastsatte frister.Men her skal vi da altså avvike denne praksisen.Hvordan kan vi som er her i dag komme tilbake til våre medlemmer ute i felten med rak rygg og se de inn øynene.Jeg kan det ikke.Jeg ber om at det blir foretatt en korrekt fremgangsmåte når det gjelder behandling av vedtektsendring i henhold til våre vedtekter her.

---

5) Repr.nr 073,Reidun Gravdahl,Oppland

Det er blitt referert at vi har et landsstyrevedtak på at vi ikke skal ha 2 nestledere,begrunnet med at det skulle være en organisatorisk og en politisk.Hva er da grunnen til at vi nå skal ha to? Og hva slags oppgaver skal de ha? Det er klart at Landsmøtet er suverent .Vi kan ta denne avgjørelsen vi,men det er noe lettvint å foreta en vedtektsendring på denne måten,når den ikke er organisatorisk forbehandlet. Sylvi var inne på dette med vårt daglige partiarbeid.Nå sitter kanskje noen her og vil vedta denne løsning, slik litt lettvint.Hvordan har de det da i sitt daglige partiarbeid? Når skal partiets lover og vedtekter følges slavisk og når kan vi på lokalplanet lettvint forkaste og bruke dette arbeidsredskapet? Vlr styrke det er å stå sammen det, å være enig utad. De borgerlige har misunt oss dette i mange år og brukt det mot oss. La oss ikke kjøpe dette nå.Det er sagt her da at det er to personer,ja,det er nærmest litt vektlagt.Men vi er vel voksne nok både vi og dem til å ta den fighten når den prinsippielle avklaringen om vedtektene er avklart her. Uansett personstrid så tror jeg at vi skal komme vettugt ut både vi og dem eller den som blir valgt til nestleder her. Tenk over det før dere stemmer.Og uansett resultat skal vi etterpå utad å arbeide ut i fra det flertallsvedtaket som Landsmøtet her fatter,og da skal vi arbeide sammen og styrke Det norske Arbeiderpartiet og gjøre et godt valg.

---

6) Repr.nr 139, Kåre Fylling,Vest-Agder

Dette er mitt første Landsmøte.Den første dagen satt vi og diskuterte organisasjonsprogrammet.Det som forbauset meg var at det ble ikke nevnt eller diskutert i det hele tatt om vi skulle ha en eller to nestledere.Valgkomiteen har en jobb å gjøre,de har ikke blitt enige,de gjør derfor et kunstgrep ,inviterer oss til å gjøre vedtektsendring.Massemediene har hauset opp denne saken i ½ år og gjort det til en stor sak,men igjen det er nestleder,ikke noe annet vi skal velge.Jeg vil be om at denne saken blir avgjort på vanlig måte etter de vedtektene vi har i dag.

Dirigenten foreslo strek med adgang til å tegne seg under innlegget til Stig Holmstrøm.
Landsmøtet bifalt dette.
Debatten fortsatte med:

7) Repr.nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

Det har vært nevnt her tidligere at Nordland har reist spørsmålet om to nestledere i partiet,og da en organisatorisk og en politisk nestleder.Dette fikk ikke Nordland gjennomslag for i Landsstyret. Årsmøte i Nordland Arbeiderpartiet har fattet et vedtak der man ber om at dette tas opp på nytt,men da på grunnlag av en vanlig organisasjonsmessig høring.Det var stilt spørsmål om det nå var slik at valgkomiteen og partiets ledelse nå var kommet til den erkjennelse at vi trenger to nestledere,siden vi nå har denne innstillingen fra valgkomiteen. Dessverre er det ikke noe som tyder på det.Valgkomiteens leder ga jo uttrykk for at dette var et kompromiss,en pakkeløsning hvor det ikke var så mye å gå på. Altså med andre ord,det er ingen erkjennelse av at dette er nødvendig.Jeg satt på spranget og skulle til å be om ordet til

forretningsorden etter at Valgkomiteens leder hadde lagt frem innstillingen fordi at det ikke ble lest opp noe forslag til vedtektsendringer,det kom da fra dirigentbordet.Og det slo da fast at det vi velger det er to nestledere.Og da synes jeg også at det burde ha stått i valgkomiteens innstilling at det var nestledere man valgte,ikke nestleder 1 og nestleder 2.Det skaper jo et spesielt inntrykk selv om jeg forstod valgkomiteens leder slik at disse to nestledere var sidestilt.Men når vi ikke finner å kunne gå på dette forslaget i denne omgangen med to nestledere, så er det jo også ut i fra at det er mange uavklarte spørsmål med hensyn til arbeidsdeling mellom disse.Og den prinsippielle avklaringen synes jeg hele organisasjonen skal få være med å diskutere.

Strek ble satt.

8) Repr.nr 030,Audun Fiskvik,Akershus

Akershus-delegasjonen har behandlet spørsmålet og jeg kan opplyse at bortsett fra en delegat,så er vi av den oppfatning at vi bør ha en nestleder i Arbeiderpartiet.Jeg skal forsøke å begrunne det. De dleste av de begrunnelser jeg kommer med er også nevnt tidligere. Det gjelder først og fremst fremgangsmåten med lovendring.Vi kaller oss sjøl organisasjonspartiet,og så forsøker vi å gjøre det på denne måten.Vi behandlet et organisasjonsprogram uten å diskutere spørsmålet,og så kommer vi tilbake til det her.Det er en holdning som vi reagerer sterkt på.Vi forsøker å løse et problem med kanskje å skape nye.Jeg vil kalle det et kunstgrep.Jeg forstår behovet for å bruke de kandidatene som valgkomiteen har satt opp som 1.og 2. nestleder,men aksepterer ikke fregangsmåten.Vi er valgt som delegater til å gjøre en jobb,og en av oppgavene er valg,deriblant valg av nestleder.Og den oppgaven vil jeg faktisk få lov til å gjøre selv om den er ubehagelig og vanskelig.En slik lovendring vil skape undring tror jeg ute i våre partiorganisasjoner.Dersom vi gjør dette,så er det klart at det også vil være behov for slike vedtak av valg ute i fylkesorganisasjonene,ute i kommunepartiene og lag.Og har vi åpnet for det dersom vi går inn på denne ordningen.Det er et spørsmål en må kunne reise.Og så er det da et forslag om å velge fire inn i den valgte ledelsen,og landsmøtedelegater det betyr at vi også må kunne ta hensyn til våre kvoteringsregler som er klart lovfestet.Jeg vil allerede nå få lov til å si at dersom Landsmøet fatter vedtak om at vi skal ha to nestledere,så må vi og vil jeg hvis ingen andre gjør det,komme tilbake til spørsmålet om kvotering.

---

9) Repr.067,Per L.Gundersen,Hedmark

Et av de første forhold mens jeg gikk inn i den faglige og politiske bevegelsen her som meget ung, var den betydningen som det ble lagt på mens det gjaldt utviklingen av en organisasjon og viktigheten av en organisasjons lover og regler.I gjennom mange møter, kurs og LO-skolen på Sørmarka og gjennom den faglige delen av bevegelsen ,ble jeg lært betydningen av og presisert at det å kunne organisasjon,å kunne regelverket i organisasjonen var en av de viktigste forutsetninger for at du kunne leve og utvikle deg videre.En av de første bøkene jeg leste i arbeiderbevegelsen det var Einar Gerhardsens Tillitsmannen.Og den som har gått Lo-skolen den vet hva den boken har betydd for den faglige delen av vår

bevegelse og også den politiske.Når jeg legger så vekt på det, så tror jeg at det er viktig at vi her er klar over at vi pga en spesiell situasjon,skal kunne klare å endre våre vedtekter for at vi skal oppnå enstemmighet. Vi har lært oss til i denne bevegelsen,å måtte ta avgjørelser som kanskje har vært upopulære for noen og enhver,og jeg tror at det det er det vi må lære oss til i fortsetningen.Men jeg tror også at spørsmålet om en eller to nestledere er knyttet til sterke politiske undertoner fra distriktene,og det tror jeg Landsmøtet skal være klar over at det er undertoner det skal lyttes til. Hvis det er slik at det nå plutselig er behov for to nestledere i vårt parti,så synes jeg det er dobbelt så trist at Einar Førde skal bli kringkastingssjef og avpolitiseres,for da trenger vi hans kapasitet i denne bevegelsen. Det jeg sa om politisk understrømming det er viktig,jeg tror det ligger noe her som hele organisasjonen skal være klar over,og det er distriktenes mulighet til at de problemer som de har også blir hørt,tatt hensyn til og diskutert.Og det tror jeg er det vesentlige i denne saken og det tror jeg at vi alle skal være oppmerksomme på.Derfor vil jeg for min del stemme for en nestleder, for jeg tror det er en uting av Arbeiderpartiet å gå inn for to nestledere fordi at man her egentlig ikke kan klare å skjære igjennom i en ganske vanskelig sak.

---

10) Repr. nr 212,Gudmund Gjengaar,Sør-Trøndelag

Jeg trodde i dag morges at jeg var våknet til feil Landsmøte, at dette var landsmøte i Venstre eller i Sosialistisk Venstreparti. Dette er Det norske Arbeiderpartis Landsmøte,dette er et Landsmøte som har tatt tunge tak og vanskelige valg gjennom alle tider,og det blir etter mitt syn ikke forstått om vi ikke er istand til å ta et valg nå,uten å komme unna det på noe vis. Det er bedre å leve med et personvalg som kanskje ikke alle er like fornøyd med i noen år, som det i historien blir stående som et parti som ikke kan ta avgjørelser.Det har vært en vanskelig natt for mange av oss,det gjelder ikke pressen.Vi slites vel mellom denne tradisjonen om enhet og vår politiske samvittighet.Og i denne tiden,i kirketiden,kan man vel si det litt bibelsk:At for meg så endte det med at jeg ikke er villig til å selge min politiske sjel for to nestledere. Jeg har vært på mange landsmøter gjennom 30 år, dette var til i går et av de beste.Dagen i dag vil avgjøre om det fortsatt vil være det, om vi vil beholde den styrke,den evne vi har hatt til å skjære igjennom denne dagen. Jeg går altså i mot vedtektsendringene. Jeg vil minne om en liten historie. Hvis Arbeiderpartiets Landsmøte i 1924 hadde hatt den samme holdning som denne valgkomiteen her har lagt frem nå i sin innstilling, så hadde partiet ville hatt Peder Furubotten som sideordnet sekretær med Einar Gerhardsen,og da er jeg ikke sikker på om det hadde vært dette partiet.

---

11) Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Først det med vedtektsendringer og forholdet til våre lover.Jeg tror det må være helt klart at dette organet har rett til å gjøre hvilket som helst vedtak.Vi har gjort vedtak senest i går om vedtektsendringer som ikke var sendt inn på forhånd,om Landsstyrets sammensetning.Når det gjelder kvotering,så tror jeg også at vi ha tingene helt klart for oss.Arbeiderpartiet har bare en ledelse

og det er dette møtet her,og når det ikke er sammenkalt så er det Landsstyret som fungerer og når Landsstyret ikke er inne til møte så er det Sentralstyret som er partiets ledelse.Og det er i de organene som vedtektene sier vi skal kvotere. Min begrunnelse for å støtte det som valgkomiteen har gjort,det ligger i det foredraget som jeg holdt på fredag og som jeg hadde inntrykk av ble rimelig godt mottatt,innholdet i det. Jeg må si dere at jeg har tenkt mye på dette siden jeg begynte på partikontoret,og enda mer etter at jeg ble sekretær,hvordan vi skal klare å bringe Arbeiderpartiet framover i den store forandringen samfunnet er inne i,den teknologis revolusjonen som jeg snakket om,der nye yrkesgrupper vokser fram. Og vi ser jo hvordan de andre søsterpartiene våre ute i Europa sliter. Og jeg må gjenta det jeg sa i mitt doredrag,at det er veldig viktig at vi nå klarer å bygge allianser mellom grupper og regioner i landet,istedet for å skape motsetninger.Og vedtekter og organisasjonen der er jo til for å oppfylle politiske mål. Trond Tystad,du sa at Arbeiderpartiet er kjent for å ha evnen til å holde fast ved alt.Vi må jo ha evnen til nettopp å ta de standpunktene som vi mener er riktige for partiet i den situasjonen vi er i, og det går en lang tradisjon i Arbeiderpartiets historie som går ut på at samfunnsmakt det vinnes gjennom organisasjon,og derfor førte en jo organisastoriske diskusjoner både i den 1.og den 2.Internasjonal,og det har vært en svakhet at vi har gjort alt for lite av det senere,om hva slags organisasjonstruktur vi skulle ha for at vi skulle vinne den samfunnsmakten gjennom organisasjonen.
Jeg har vært sett på den som har sagt mye galt,det har vært snakk om modernisering.Jeg har på en måte følt det som en oppgave å forsøke og bidra til å bringe dette partiet videre inn i framtida i de store forandringer som er.Og det kan hende at jeg har tatt feil,men jeg er helt sikker på at vi trenger å ha med oss Gunnar Berge som har gjort den fenomenale innsatsen for å få dette landet på rett kurs,og vi trenger Thorbjørn Berntsen for alt det han står for.Og jeg tror vi trenger dem også vi som har vært opptatt av, og alle de unge, å bringe partiet videre og tilpasse det til en ny tid. Jeg har blitt spurt om hvilke oppgaver disse to nestledere skal ha. På et partimøte jeg var tilstede på ble det sagt:Du Jagland,du gjør visst alt du for at vi skal vinne valget,du tenker ikke på noe annet.Og det er helt riktig,det er det som er oppgaven det er å vinne valget til høsten. For greier ikke vi å befeste oss som et 40%-parti,så får vi store problemer i neste periode.Jeg tror at den løsningen som valgkomiteen har lagt opp er veldig god for å kunne få det til for partiet.Og da har vi jo gjort det som partiet alltid har gjort,forsøke å finne ordninger som tjener partiet for gjennom organisasjonene å skape samfunnsmakt.

---

12) Repr.nr 070,Ola Dahl,Oppland

De på det Landsmøtet vi har her,200-300 journalister,fjernsyn som følger oss hele tiden,en fantastisk fokusering på partiet,hva vi gjør,hvem som står frem. Vi er vel et 40%-parti,vi er kanskje det partiet som har størst vanskeligheter med å tilpasse oss nettopp den nye situasjonen,den fantastiske fokuseringen.
Vi trenger å vise det ansikt utad som representerer bredden i det vi står for.Vi trenger to nestledere. Vi skal ha en Berge som en stor gruppe kan identifisere seg med,vi skal ha en Thorbjørn Berntsen som også en stor gruppe kan identifisere seg med og vi skal ha en stor gruppe som identifiserer seg med Statsministeren.

Folk trenger nettopp dette her i den usikre verden vi lever i. De fleste partier her i landet har gått til dette skrittet.Vi har ikke gjort det,og derfor så er dette her nå på dette møtet blitt et problem.Men et Landsmøte,og jeg må si at for meg er det å sitte her i 5 dager et mareritt,for det tas ikke raske beslutninger, er her for å fatte beslutninger og å løse problemer,og det gjør dere med det forslaget valgkomiteen har lagt fram i dag.
Det dekker det fantastiske behovet som er for å møte massemedias krav.

---

13) Repr.nr 264,Rune Gerhardsen,Oslo

Torsdag valgte dette Landsmøtet en valgkomite.Det gikk raskt. Ikke fordi vi var overfladiske,men fordi vi hadde tillit til de vi valgte,politisk tillit,organisatorisk tillit.Alle fylker som hadde kandidater var representert i komiteen,det er ikke noe dårlig utgangspunkt i den situasjonen vi var i. Så ble de enige og jeg er helt sikker på at ikke alle i komiteen er henrykt over løsningen. Så kan vi møte denne innstillingen med ulik entusiasme, og det gjør vi nok, men valgkomiteen fremmer en innstilling som ikke bare er en navneliste.For å løse en vrien situasjon så gjør de altså et grep,det har vi gjort før.I 1975 så måtte Landsmøtet gjøre viktige forutsetninger om bemanning av statsministerstolen mange måneder etterpå, det sto ikke noe i Tillitsmannen om det heller,men det Landsmøtet fant at det var nødvendig.Det var ikke alle som likte det,men det var nødvendig i den situasjonen.
Mange av oss hevder at slik er det nå også.Derfor er dette et politisk spørsmål.Ingen av oss kom til dette Landsmøtet med det som utgangspunkt at vi skulle forandre vedtektene. Derfor er ikke dette et vedtektsspørsmål,den pakken som foreligger det er ikke først og fremst et spørsmål om hvor mange nestledere vi skal ha, og de som sier at vi nå først skal avklare det og siden fylle i navnene,har jo ikke skjønt hva dette dreier seg om.Kompromisset inneholder både to nestledere og de navnene som er foreslått,det er jo det som er poenget. Dette er derfor ikke et utslag av rene organisatoriske overleggninger,men det er en politisk situasjon.Men denne politiske forsamlingen her må jo være den siste i partiet,og den siste i landet til å avvise at politiske vurderinger skal legges til grunn for vedtak vi skal gjøre. I denne forsamlingen vet vi at det av og til finnes politiske nødvendigheter som må dytte andre ting til side.Og det er forskjell på tidsfrister og det å redde Arbeiderpartiets anseelse.Situasjonen er ikke at vi nå sender det tilbake til valgkomiteen .Problemet er at valgkomiteen har kommet dit de har kommet og de kommer ikke lenger,fordi situasjonen er så spesiell. Det har vært stilt spørsmål om det er mulig å gi Landsmøtet så stor suverenitet,selvsagt. Dette Landsmøtet må kunne ta et slikt ansvar,den selvtilliten må vi kunne unne oss som demokratisk valgte delegater fra et levende parti. Og da vil jeg som Einar Førde minne om at vi er en politisk forsamling,og vi vil stå fram som den sterkeste politiske forsamling i vårt land. Trond Tystad sa at varemerkt vårt er evnen til å ta standpunkt.Ja,men også evnen til å finne ut av situasjonen når ting har floket seg til.Og det er det valgkomiteen faktisk har klart.De som i utgangspunktet møtte med gud vet hvor mange standpunkter, gjennom nitid arbeid presenterer de en enstemmig innstilling. Og det er ingen dårlig innstilling for partiet heller.Jeg vil minne om den karakteristikken Thorbjørn Jagland ga av disse to fremragende tillitsvalgte som vi nå bør gi vår tilslutning.

14) Repr.nr 209,Reidar Lysklætt,Sør-Trøndelag

Jeg for min del føler nå at vi er i ferd med å ta regelverket i partiet vårt for lettvint. Det var sagt i et tidligere innlegg at innstillingen fra valgkomiteen virker situasjonsbestemt,og det er den selvsagt.Jeg for min del mener at det å forandre lovverket vårt på en så lettvint måte,det har vi ikke rett til.Fordi jeg har ikke fått de argumentene som taler for nødvendigheten av en slik framgangsmåte. Jeg hadde ikke tenkt å nevne navn,men når partisekretæren gjorde det,vil jeg også gjøre det.Vi har bruk for både Thorbjørn Berntsen og Gunnar Berge,men hvis det er slik at de som nestledere skal sørge for at vi vinner første valget,så tror jeg ikke at de har kapasiteten til det fordi de er satt på av partiet til å gjøre helt andre oppgaver fram til valget. Katamaran-prinsippet det er brukbart og vil øke hastigheten,men skal vi ha et fartøy som flyter i de største stormene,så tror jeg vi er nødt til å holde oss ved det gamle prinsippet om et skrog. Det er vi tjent med. Dette partiet har en slik styrke,en slik ideologi og framfor alt et slikt program,at vi dersom vi setter alle de små fartøyene i fart mot valget,så skal vi sikre oss det,men la oss holde fast ved prinsippet om et skrog.

---

15) Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Det er sagt før,men jeg tror ikke det er så dumt å gjenta det, dette er ikke en vedtektsdiskusjon.Dette er en politisk diskusjon som vi nå er vitne til og som vi må finne en avklaring på,på en fornuftig måte. Vi valgte en valgkomite på 13 personer da vi åpnet Landsmøtet.Vi besluttet også i dagsordenen at valgene skulle finne sted i dag. Valgkomiteen på 13 personer har bestått av fraksjoner som i fellesskap har presentert en løsning som Landsmøtet etter mitt syn fullt ut bør akseptere og respektere. Det organisatoriske videre,hvis vi bare kunne si at vi ønsker en nestleder og at valgkomiteen må gå i arbeid igjen,det er jo ikke det som er realiteten. Valgkomiteen har lagt frem en innstilling,ferdigbehandlet i valgkomiteen.Valgkomiteen har avsluttet sitt arbeid.Skulle et flertall her vrake innstillingen,ja,da er det ingen valgkomite som går i arbeid igjen uten at Sentralstyret isåfall setter opp en ny valgkomite.Og hvis vi skulle oppleve det i Det norske Arbeiderparti,ja,da er virkelig sirkuset fullkomment. Nå får vi prøve å ha is i magen.

---

16) Einar Førde,Sentralstyret

Eg lever eit daglig liv i ein forsamling med formalisme. Og ingen veit betre enn eg kor viktig det er å ta reglar,forretningsordningar og vedtekter på alvor,fordi dersom ein ikkje gjer det,så blir det kaos. Men eg er nøydd til å seie det etter å ha høyrd på denne debatten,at den lov og regelkonservatisme som har kome til uttrykk her i dag, den har eg nesten tilgode å møte i Stortinget. Og der kan eg forsikre dykk om at den er tjukk. Vi har ingen bestemmelser i våre vedtekter som pålegg Landsmøtet å fylgje ein bestemt tidsmessig prosedyre,slik vi f.eks. finn reglar om det i grunnlova. Då må regelen gjelde at når Landsmøtet er konstituert er Landsmøtet suverent. Og eg vil seie det så sterkt at dersom vi i våre vedtekter har reglar som hindrar Landsmøtet i å løyse politiske problem,så er det første dette Landsmøtet bør gjera, det er å avskaffe dei reglane.Og eg meiner ærleg talt at dei politiske sidene i denne saka er så viktig at eg vil foreslå i all venskaplegheit at vi forlet denne formalistiske diskusjonen.Så vil eg ta utgangspunkt i ein setning som Gudmund Gjengaar sa."Kva slags bilete vil vi gje av Arbeidarpartiets Landsmøte den siste dagen dersom vil velgjer det eine eller det andre alternativet?" Og Gjengaars oppfatning er at dersom vi avviser valkomiteens innstilling så vil vi gi inntrykk av fasthet og styrke.Dette illustrerer godt at vi no ikkje diskuterer i det same rom. Eg må medgi at eg nesten aldri har vore oppe i ein underlegare situasjon i ein representativ partiforsamling. Vi har altså ein uvanleg breit samansatt valkomite,og meir autorativt samansatt enn eg kan hugse den har vore,som kem samrøystes tilbake etter som dei seier, etter omfattande kontaktar i Landsmøtet før denne løysninga med tilslutning av to kandidatar,som dei vitterleg er,dei kandidatane som store deler av dette Landsmøtet har fylka seg bak.Og då må eg berre seia at dersom ein meiner at ein får eit meir ryddig og betre bilete av Arbeidarpartiet dersom vi no forkastar denne løysinga,så må eg seia at då har ein underlege forestillingar om kva som er ryddig. Valkomiteen er som det har vore sagt fleire ginger her,ferdige med sitt arbeid. Eg vil be dykk tenkja alvorleg på kva slags situasjon vi nå er i. Dersom vi skal gjennomføre foran eit kamera eit nestleiarval med 8 kandidater,basert på benkeforslag,eller kanskje det blir færre. Eg er av den oppfatning at dersom vi forkastar valkomiteens forslag så er partiet i ein svært alvorleg situasjon. Det var dette eg meinte med sjølmord. Kanskje kan eg få avslutte litt høgtidleg med eit klassisk sitat frå Voltaire. Han sa."Kjære Gud,la mine motstandarar framstå som latterlege".Og så konstaterte han:"Eg har blitt bønhøyrd." Det er Arbeiderpartiets situasjon akkurat nå. Det er ein framifrå situasjon,og no må ikkje Landsmøtet gjera det einaste som kan endra på denne situasjonen.

---

17) Repr.nr 023,Anneliese Dørum,Akershus

Det er klart at dette ikke er et spørsmål om formaliteter. Dette er et spørsmål om personer.Spørsmålet om to nestledere kan ikke ses løsrevet fra personvalget. Det er Thorbjørn Berntsen som er sentral her.Da Thorbjørn lanserte seg som nestlederkandidat så tenkte jeg, han er et herlig menneske som partiet virkelig kunne ha brukt i en slik posisjon. Han har varme,han har sjarm,han oppildner oss og han er ideologisk,banker i takt med oss. Og jeg tenkte,så synd at vi ikke kan ha to nestledere.For Thorbjørn,la meg si det, jeg kan ikke tenke meg deg som partiets leder og jeg kan ikke tenke meg deg som parlamentarisk leder.Det er kanskje fordi du ikke er ryddig nok,og det er jo det som er dilemmaet vårt,for vi vil jo ha deg,Thorbjørn. Men Gunnar han kan gå rett inn som partileder,han kan gå rett inn som parlamentarisk leder uten problemer. Og derfor så må vi ha begge to,og derfor så må vi ikke gjøre dette til et spørsmål om vi skal ha en eller to - hva sier vedtektene? Jeg tror at Landsmøtet på en måte føler at de er i ferd med å bli manipulert,det er det Landsmøtet reagerer på. Det er ikke personene.Jeg synes at vi skal se bort i fra det, fordi jeg tror problemstillingen er så enkel som jeg sier. Det har ikke noe med manipulering å gjøre,det har noe med det å gjøre at vi vil gjerne ha Thorbjørn,men ikke som leder eller parlamentarisk leder. Vi vil ha han som nestleder i partiet - vi trenger han,vi trenger begge to.

---

18) Repr.nr 120,Nils Bjørneflaten,Telemark

Telemarkdelegasjonen har hatt dette spørsmålet om en eller to nestledere oppe til lufting,som det heter,og vi kom jo fram til da at vi satset på en. For helt egen del vil jeg si at poltikk det er mulighetens kunst,og da vil jeg anbefale Landsmøtet at de bruker den kunsten på en fornuftig måte.

---

19) Repr.nr 043,Halvdan Skard,Akershus

Det er et moment som jeg synes bør være med også i denne diskusjonen Jeg hørte nøye etter da valgkomiteens leder ga grunnene for den løsningen som anbefales.Og jeg tror den grunnen som sto igjen, eller som overhode var den eneste ved siden av kompromisset,var at dette rekrutterer bredden i det partiet står for,dette trengs for å løse de oppgaver vi står overfor.Så var både valgkomiteens leder og sekretær inne på at partiets ledelse mellom Landsmøtet og Landsstyret,det er Sentralstyret.Og valgkomiteens leder så at selvsagt har vi skjelet til våre kvoertingsbestemmelser,når det gjelder Sentralstyret.Men jeg må si at jeg har under hele denne diskusjonen som har gått foran dette Landsmøtet også det bildet vi ser i dag,problemer. Og jeg har problemer med at en på forhånd har tatt for gitt at det bare var en mann som skulle være nestleder. Jeg har problemer med mønsteret på det vi har fått lagt fram foran oss i dag. Valgkomiteens leder brukte selv uttrykket at de hadde skilt mellom partiets øverste ledelse og Sentralstyret forøvrig,så oppfyller vi våre egne ønsker om likestilling.Men vi vet jo alle sammen at det bildet som kommer ut i massemedia etterpå og til alle våre medlemmer,det er da de tre eller fire som er valgt til partiets øverste ledelse. Og jeg ville gjerne bedt valgkomiteens leder kanskje kommentere dette litt,for jeg har i veldig mange sammenhenger i de siste årene og i veldig mange valg møtt den argumentasjonen at det er andre hensyn som veger tyngre enn å opprettholde partiets bestemmelser på 40 %.Det er nettopp den argumentasjonen vi møter hele tiden,og som kanskje vi menn er flinkest til å bruke. Og da blir jeg betenkt når vi evt.skal etterlate oss et inntrykk av at i partiets ledelse så har vi en meget veikvalifisert,og så har vi ikke flere når det gjelder kvinnesiden.Men jeg er helt sikker på at en øverste ledelse som reflerkterer den bredde som partiet står for,den vil naturlig inneholde flere enn en av fire som er kvinne. Formelt sett så er alt i orden og jeg synes ikke at dette er noen formell diskusjon, og jeg er helt sikker på at dette er en viktig del av den politiske diskusjonen og en viktig del av det inntrykk vi politisk sett gir,av hva vi står for og at vi mener også den delen av vår politikk alvorlig.

---

20) Gro Harlem Brundtland,Sentralstyret

Da jeg gikk rundt her i korridorene,det lille jeg gjorde det,for jeg har stort sett sittet på min plass gjennom dette Landsmøtet, og snakket med enkelte av dere,så merket jeg at det var en del problemstillinger som hadde spredd seg og som folk hadde tatt fatt i. Og som de konsentrerte sin tankevirksomhet rundt,og det var selvfølgelig få som jeg fikk anledning til å gi et bilde av hvordan forhistorien er i denne saken,og hvordan forklaringen er på at Landsstyret med partiets ledelses argumentasjon bak seg,

avviste spørsmålet om en organisastorisk nestleder som en klok løsning da det ble reist for noen måneder siden.
Det er det ene momentet som jeg tror har vært med blant mange andre å spille en rolle,når dette Landsmøtet i går ettermiddag og i natt diskuterte denne saken,litte grann løsrevet fra dette helhetsbildet som dette partiet er nødt til å ta et standpunkt til.Og jeg erkjenner uten videre at det er lett å få det er lett å få det er lett å få det inntrykket at for none måender siden mente partiets ledelse at det var viktig å argumentere i mot å få en organisatorisk nestleder.Og så går det noen måender og så gir vi vår tilslutning til en helhetsløsning som er arbeidet ut i en valgkomite og som inneholder to nestledere som en del av løsningen. Jeg har lyst til å foretelle Landsmøtet hvordan jeg har tenkt og hvordan andre rundt meg har tenkt.Jeg tror at den tradisjonen som virkelig er viktig i partiets lange historie,det er at det er helt klart hvem det er som er leder av partikontoret, hvem som er partiets generalsekretær for å bruke det uttrykket. At vi har den organisasjonsmessige styrke som det alltid har vært gitt Det norske Arbeiderpartiet,at vi vet hvem det er som regjerer på partikontoret,og som har ansvaret for den delen av partiets virksomhet. Det er en veldig stor styrke for Arbeiderpartiet at det aldri har vært tvil på dette punkt.Så har jeg lyst til å si litt om historien så langt,når det gjelder Arbeiderpartiets tradisjon om en nestleder.Det har vært en sterk og god tradisjon og hva har skjedd? Jo, i etterkrigstiden så har det vært elik i et nokså stabilt samfunn med gjenreisning,med ganske klare klasseskiller og arbeidsoppgaver,at de som startet på den jobben i 1945 sammen,Einar Gerhardsen og Trygve Bratli,de gjorde den jobben som leder og nestleder i Det norske Arbeiderpartiet.Og da de kom til en korsveg og Einar Gerhardsen trådte tilbake,så ble det Trygve Bratli som overtok.Men jeg vil gjerne si,det var heller ikke noen helt selvfølgelighet da dette skjedde i 1965. Det var en god del diskusjon om dette var den riktige løsningen eller ikke.Men på det tidspunktet var det ingen som tenkte seg muligheten av at man skulle ha mer enn en nestleder.Det var historisk sett et annet tidspunkt i vår nasjons historie.Så kommer vi til i 1975,da går etterkrigstidens to fremste ledere av,altså da går også Trygve Bratli av som partileder.Hva var det som skjedde da? Jo,underlig nok,og for meg var det et sjokk,så samler Det norske Arbeiderpartiet seg uten problemer om en ung,uerfaren kvinne som nestleder i 1975. Jeg husker at Bjartmar Gjerde ringte meg en kveld,det var bare noen få dager før Landsmøtet begynte,tre dager eller noe sånt og fortalte meg hva som var situasjonen i det som dengang het postkassa.Nemlig at det var en ting det var stor enighet om,nemlig hvem som skulle være nestleder.Og for meg var det en så stor utfordring og en så stor overraskelse egentlig,at jeg nærmest sjokkskadet sa til Bjartmar,ja,men Bjartmar jeg kan ikke,jeg er jo statsråd,det er for tidlig,jeg vet ikke.Men hva var det som skjedde da,da valgte også partiet en nestleder.Det var ingen som diskuterte om de skulle ha fler,og de valgte en kvinne fordi tiden var inne til det og på en eller annen måte så passet dette inn i bildet og så ble det slik. Men la meg si,det var ingen selvfølge at jeg 6 år etter skulle bli partiets leder. Og så har vi da hvis vi ser på 80-tallet,hvordan det er med andre partier.De har flere nestledere,de har stort sett to nestledere,jeg har ikke talt opp,men dette er hovedbildet blant våre politiske partier i dag at de ikke har en nestleder,de har to. Hva er så situasjonen? Jeg sa at det var ingen selvfølge at jeg ble leder i 1981.Det var også heller ingen selvfølge i vår tid,med den sterke fokuseringen og den enda mer krevende oppgave det er å stå i fremste rekke

i politisk arbeid,at man i 20 eller 30 år sitter i ledende verv og fremtredende verv i Det norske Arbeiderparti.Og derfor ser vi idag vår nestleder som ble valgt i 1981 trer tilbake.Han har altså ikke sittet på den plassen fram til en aktuell problemstilling om en ny leder kom.Er det nå så sikkert partifeller,at vi er tjent med å videreføre et bilde av at i Arbeiderpartiet har vi leder og nestleder.Og når lederen går av så trer nestlederen inn.Jeg tror rett og slett at dynamikken,kraften,forandringen i det politiske bildet er så sterkt og slitet på de som er ledere er så sterkt i dag at jeg tror ikke at vi kan tenke oss at det skal bli slik framover mot århundreskiftet og inn i det neste.Og hvorfor skal vi da pålegge oss den begrensning at vi ikke skal kunne satse på to mennesker som kan gjøre en jobbognå snakkker jeg om to nestledere, som ikke skaper noen forvirring om hvem som er vår organisatoriske leder, nemlig Thorbjørn Jagland, og som ikke skaper noen uklarhet på noe punkt om at her har vi nå pekt ut fire som fremstår i første rekke som ansikter som folk forbinder direkte med de fremste tillitsvalgte i Arbeiderpartiet.Hvorfor er dette på noen måte en katastrofe? Jeg ser det egentlig som en god politisk løsning i en situasjon hvor vi har bruk for både Gunnar Berge og Thorbjørn Berntsen.Og ingen kan vite,ikke jeg,ikke Thorbjørn,ikke Gunnar og ikke Thorbjørn Jagland heller,kan vite i hvor mange år vi kan gjøre en god,samlende og brukbar jobb for dette partiet. Det er vårt fremste anliggende og det er det vi kan gjøre på vegne av oss alle. Det startet med 8 nestleder-kandidater og hvorfor gjorde det det? Fordi partiets ledelse gjorde ingen håndgrep,gikk ikke inn i noen bakrom,gjorde ingen ting for å prøve å hindre en diskusjon rundt omkring på grasrota og i fylkespartiene om hvem man følte ville være det rette valg som nestleder. Men da må det også være tillatt å be dette Landsmøtet om å tenke på at fra 8 til en løsning,så kan det selvfølgelig hende at man finner den ene som man tror er best egnet til å samle dette Landsmøte, så vi kan gå fra hverandre og føle at vi har gjort en god jobb.Ikke bare når det gjelder det politiske og behandlingsmessige av sakene,men at vi også har skapt et Landsstyre og et Sentralstyre som kan samarbeide og som kan representere i bredden og bilde det som er partiets arbeid og oppgaver nå i slutten av 80-årene og begynnelsen av 90-årene. Og så får i ikke ta inn over oss hva et Landsmøte i 1993 eller i 1997 måtte mene om dette samlede lederskap og hvordan det skal se ut. Jeg tror at de argumentene som er kommet frem i fra flere og jeg synes også det var et sterkt innlegg det Runde Gerhardsen holdt her.Han nevnte ikke sin far,men jeg satt og tenkte på ham da han snakket.Det håper jeg at dere andre også gjorde. Jeg husker at Einar ble kritisert den gangen i 1975 for det at han grep inn,og bare på den måten at han ga sine stillferige råd til partifeller om at gjør dette i dagens situasjon.Det går an å diskutere hvorvidt det var den beste løsningen i 1975,den Einar var ganske viktig i å fremkalle.Men det var i alle fall nødvendig å komme fram til noe som det Landsmøtet kunne samle seg om,og som de skulle jobbe videre skulle satse på. Og jeg husker valgkampen 1977,jeg husker samholdet,jobben vi alle gjorde,Odvar,Reiulf,Ivar Leverås og jeg,vi som var satt til å gjøre jobben den gangen.Ha tillit til at vi alle gjør så godt vi kan,og jeg ber dette Landsmøtet tenke over hva konsekvensen er ved bare å avvise en valgkomiteinnstilling som er fremkommet. Og jeg stiller meg det spørsmålet,hva er skjedd her i går? Jeg har holdt meg langt unna disse arbeidsoppgavene som er valgkomiteens,bortsett fra at valgkomiteens leder har spurt om det var en mulig løsning den som de nå var kommet frem til,eller om partiets ledelse på noen måte hadde innvendinger mot å finne en slik helhetsløsning. Der har Thorbjørn og jeg svart at nei,vi ser at dette er en mulig løsning,

men at det er valgkomiteen som må jobbe seg fram til hva de vil komm fram med som forslag for Landsmøtet.
Men å tro at det finnes et enkelt håndgrep,enannen løsning som gjør at vi kommer godt ut av denne situasjonen ved å henge seg opp i at dette gjør at Arbeiderpartiet velger å ha to nestledere fremover i en periode,kanskje,men jeg tror at det behovet som lå i Nordland Arbeiderpartis ønske om at man ville ha litt større bredde,jeg tror det er reelt. Og jeg tror at det er mange i Landsmøtet som deler dette synet. Og hvorfor skal man plutselig bruke det som argument mot å finne en god løsning på dette tidspunkt Det er mange som har gitt uttrykk for dette,men jeg fastholder, organisatorisk nestleder er noe ganske annet enn det valgkomiteen nå foreslår og som kan bli en bred og samlende løsning for Det norske Arbeiderpartiet.

Dirigenten erklærte debatten for avsluttet.
Dirigenten gikk så over til votering på Valgkomiteens forslag om vedtektsendring.

Vedtak: Forslaget til vedtektsendring fikk 167 stemmer, og ble vedtatt. 119 stemte i mot.

Dirigenten tok så opp at tallet 13 i lovens paragraf 8,punkt 2,endre til 14.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Dirigenten åpnet for en generell debatt på valgkomiteens innstilling hvor følgende deltok:

1)Repr. nr 076,Erik S.Winther,Oppland

Jeg skal ikke komme tilbake til de enkelte kandidater,men i valgkomiteens innstilling så står det nå noe som vi nettopp gjennom en vedtektsendring har sagt ikke skal stå.Det står et 1-tall og et 2-tall ved de to nestlederne. Jeg går ut i fra at Valgkomiteens leder aksepterer at 1-tallet og 2-tallet fjernes,fordi vi nettopp har vedtatt at vi skal ha to nestleder og ingen 1.og2.nestleder. Hvis ikke får jeg fremme forslag og vi får en tvungen votering også på det.Jeg er klar over at det er lagt en kabal og jeg er klar over at det er enighet om hvordan det skal fungere,men la oss nå følge i allefall våre helt ferske vedtatte vedtekter på det punkt. Ingen 1-tall og 2-tall i valgkomiteens innstilling.

---

2)Repr.nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

fremmet i debatten følgende forslag:
"Nestleder":endres til "Nestledere".Tallene 1.og 2.strykes.

3) Leif Haraldseth,Valgkomiteen

Denne problemstillingen har vi også diskutert mye i valgkomiteen, og vi har også fram da til denne konklusjonen som står her med nestleder 1 og nestleder 2.Den problemstillingen er også avklart mellom de aktuelle kandidatene.Og som jeg sa i min tidligere innledning her,så er poenget med det ikke av politisk karakter,det er

av praktisk karakter.Vi må vite hvem av de to som skal fungere for lederen,når lederen ikker på plass av en eller annen grunn, hvem som skal lede Sentralstyrets møter i slike situasjoner,hvem skal lede Landsstyrets møter i slike situasjoner.Det er slike praktiske årsaker som ligger bak denne nummereringen 1 og 2. Jeg tror at det også vil være fornuftig å få den med i det videre arbeid,og jeg understreker at det er praktiske årsaker som ligger bak,og denne ordningen er avklart mellom Gunnar og Thorbjørn.

Dirigenten gikk over til votering av forslaget fremsatt av Stig Holmstrøm.
Vedtak: Forslaget falt med overveldende flertall for valgkomiteens forslag.

Dirigenten gikk så over til det enkelte valg.

Vedtak:Følgende valg ble foretatt:

Leder		Gro Harlem Brundtland	enstemmig
Nestledere:	1	Gunnar Berg	"
	2	Thorbjørn	"
Sekretær:		Thorbjørn Jagland	"
Medlemmer:	1	Leif Haraldseth	"
	2	Reiulf Steen	"
	3	Liv Nilsson	"
	4	Anne Lise Grande Vollan	"
	5	Einfrid Halvorsen	"
	6	Kjell Borgen	"
	7	Nils Totland	"
	8	Åshild Bendiktsen	"
	9	Bjørn Tore Godal	"
	10	Irene Hansen	"
Varamedl.:	1	John Stene	"
	2	Åse Klundelien	"
	3	Ole Knapp	"
	4	Britt Solheim	"
	5	Bengt Martin Olsen	"
	6	Solveig Torsvik	"
	7	Jens Stoltenberg	"
	8	Sidsel Bauck	"

Det ble så åpnet for generell debatt på Landsstyrets sammensetning, hvor følgende deltok:

1) Odd Rambøl,Landsstyret/Hordaland

Vi er vel alle sammen litt lei av å skulle starte en debatt igjen, men jeg har lyst til å påpeke noe. Leif Haraldseth sa at han hadde oppfattet det dit hen etter konfrontasjoner med Thorbjørn Jagland at det ikke nå skulle velges personlige varamedlemmer til Landsstyret når man nå fikk en utvidelse av Landsstyret med 2 representanter fra hvert fylke.Jeg må si er jeg noe overrasket over fortolkningen.Jeg er jo enig i at i den opprinnelige teksten i § 7.2 der er det uomtvistelig og klart.Der står det at:Landsstyret består av partiets Sentralstyre og 23 medlemmer med personlie varamedlemmer. Det er uomtvistelig klart.Men så er det i det forslaget

som da er fremmet som lovendringsforslag fra organisasjonskomiteen, der står det:Landsstyret består av partiets Sentralstyre og 1 representant fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet. Altså 1 representant som velges av Landsmøtet og det står ikke noe om personlige varamedlemmer.Og jeg forsto på Haraldseth at han uomtvilsomt var enig at når det bare var en fra fylkene,så skulle man selvfølgelig opprettholde en ordning med vararepresentanter. Og den eneste endring som her har skjedd på dette punktet,ut fra det som Landsmøtet vedtok,det var at det skulle være to representanter fra fylkespartiene istedet for en.Det er den eneste endring i den delen av lovteksten.Og jeg synes det er noe overraskende i et parti som opererer med vararepresentanter på alle nivåer i vår organisasjon,plutselig finner ut at her skal vi kutte ut vararepresentantene. Jeg håper jo ikke at dette er en slags surhet fra partiledelsen fordi at de fikk Landsmøtet mot seg i denne voteringer Så dårlig vil jeg ikke tro om dem en gang,så jeg oppfatter det dit hen at her er det litt lite gjennomtenkt,og at det helt selvfølgelig er at det velges personlige varamedlemmer til Landsstyret fra fylkene,slik som det er i dag,slik som det var forutsatt i organisasjonskomiteens innstilling og slik som Landsmøtet i går vedtok med stort flertall.

---

2)Leif Haraldseth,Valgkomiteen

Som Landsmøtet vel erfarte så var ikke vi i fra valgkomiteen så mye tilstede i salen her,fordi vi jo hadde andre gjøremål.Så vi fikk vedtaket som ble gjort i denne salen og arbeidet ut i fra det. Og det vedtaket som Landsmøtet gjorde det var følgende etter de opplysninger vi har fått:
Landsstyret består av Sentralstyre og 2 representanter fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet. Fylkespartiets leder skal i alminnelighet være representert i Landsstyret.
Det var et forslag som ble fremmet av Per E.Thue og som senere altså ble vedtatt av Landsmøtet.Og i dette vedtaket så står det altså ikke noe om vararepresentanter, og etter at dette vedtaket ble fattet så var det jo visse problemer for oss i valgkomiteen å komme ut over det som vi hadde her.Så vi har altså brukt malen når det gjelder disse forslagene med utgangspunkt i hvem som er fylkespartienes ledere ,og fylkespartiets nestledere.Der hvor de er foreslått til andre verv,f.eks. til Sentralstyret,så har vi konferert med vedkommende fylkesparti og fått andre navn inn i den rekkefølgen.Så dersom spørsmålet om vararepresentanter skal komme opp her,så må det etter vår oppfatning slik jeg ga uttrykk for innledningsvis,evt.være en fullmakt som gis til andre organer i partiet å ordne dette på et senere tidspunkt. Vi har ikke hatt muligheter for å fremme forslag på vararepresentanter med det utgangspunkt jeg har forklart.

---

3) Odd Rambøl,Landsstyret/Hordaland

Det som jeg har lyst til å spørre Thorbjørn Jagland om som var formann i organisasjonskomiteen,var det da organisasjonskomiteens intensjon med formuleringen "Landsstyret består av Sentralstyret og 1 representant fra hvert fylkesparti som velges av Landsmøtet" at det der ikke skulle være personlige varamedlemmer.I såfall står vi oppe i en interessant situasjon,for da ønsket man fra organisasjonskomiteens side ikke bare å redusere antall fylkes-

valgte Landsstyremedlemmer fra 23 til 19,man ønsket samtidig å gjøre det til et sjansespill om folk er friske eller ei, til hvordan sammensetningen av dette Landsstyre skulle være. Og derfor så forstår jeg forsåvidt valgkomiteen,når de tolker bokstavene slik de er. Men den eneste endringen som er foretatt i dette forslaget er å sette et 2 tall isteden for et 1-tall i det som var organisasjonskomiteens opprinnelige forslag,og da må jeg si at hvis man følger opp dette,så var det forbausende intensjoner som lå bak organisasjonskomiteens opprinnelige forslag, at altså hvert fylke skulle få én representant,men ikke noe personlig varamedlem.Derfor vil jeg foreslå:

Landsstyret gis fullmakt til å oppnevne personlige vararepresentanter til Landsstyret fra fylkene.Oppnevnelsen skjer etter innstilling fra fylkespartiene.

---

4)Thorbjørn Jagland,Sentralstyret

Jeg ble innkalt til valgkomiteen for å svare på hvordan jeg så dette spørsmålet,og da måtte jeg holde meg til den teksten som ble vedtatt her i går og det var det jeg svarte på til valgkomiteen.Jeg synes du har lagt litt for mye eller annerledes ting i denne organisasjonskomiteens innstilling enn det som det er grunnlag for.
Det vi var opptatt av var å få et Landsstyret som besto av ledelsen i fylkespartiene nå,men det får vi jo nå også,men Landsmøtet selv kan bare avklare hvordan de ser på det vedtaket som ble fattet her i går.

Dirigenten gikk til votering på forslaget fra Odd Rambøl.

Vedtak: Forslaget vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten gikk så over til valg av Landsstyret.

Vedtak:Følgende valg ble enstemmig bifalt:

LANDSSTYRET:

Østfold	Gunnar Skaug Liv Stubberud
Akershus	Ole Korslund Vera Selnes
Hedmark	Siri Austeng Einar Olav Skogholt
Oppland	Tom Rognstad Sylvi Sandvik Heldal
Buskerud	Erik Dalheim Aase Morin
Vestfold	Ernst Wroldsen Ann Hele Rui
Telemark	Nils Bjørnflaten Gunn Olsen

LANDSSTYRET fort.:

Aust-Agder	Laila Øygarden Jakob Olaus Moe
Vest-Agder	Kåre Fylling Herdis Meihack Engen
Rogaland	Kjell Sund Turid Tellenes
Hordaland	Grete Knudsen Ole Lysø
Sogn og Fjordane	Johs.B.Thue Aud Wiger
Møre og Romsdal	Arve Bakke Kari Langøy
Sør-Trøndelag	Mary Kvidal Ole Kristian Lundereng
Nord-Trøndelag	Johan Solheim Karin Kjølmoen
Nordland	Oddny Bang Roald Sandvoll
Troms	Arne Bergland Elisabeth Nesje
Finnmark	Jan Arthur Hansen Eva Nielsen
Oslo	Tove Heggen Larsen Rune Bjerke

REVISJONSNEMND

Vedtak: Følgende ble enstemmig valgt:
Harriet W.Andreassen,leder gjenvalg
Kåre W.Larsen "
Aase Bjerkholt "

Varamedlemmer:Harry Jørgensen "
Barbara Gulbrandsen "

Dirigenten erklærte saklistas punkt Valg for avsluttet.

Forhandlingene tok pause i 20 minutter.

Møtet ble satt igjen 12.50 med Reiulf Steen som dirigent.

Samholdssangen ble sunget under ledelse av Tove Karoline Knutsen og Tryggve Aakervik.

SAK 10 INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ARBEIDSPROGR.

Dirigenten ga ordet til lederen av Redaksjonskomiteen for arbeidsprogrammet,Gunnar Berge,som orienterte om innstillingen og gikk gjennom forslaget til endringer/tilføyelser m.m.

Delegatene forholder seg til følgende dokumenter:

- Forslaget til arbeidsprogram
- Innstilling fra Red.komiteen for arb.programmet(rødt hefte)
- Innstilling fra Red.komiteen for arbeidsprogrammet(hvitt hefte)

Dirigenten redegjorde for at debatten tas kapittelvis.
Dirigenten gikk til behandling av følgende permisjonssøknader:

Repr.nr 259,Ulf Tore Isaksen,Finnmark fra kl 14.00
grunnet flyavgang.
Repr.nr 104,Torill Melle,Buskerud fra kl 14.30
grunnet offentlige kommunikasjoner.

Repr.nr 245,Randi Høgseth,Hordaland fra kl 14.00
grunnet hjemreise.

Vedtak:Permisjonene innvilget.

Dirigenten foreslo 3 minutters taletid.

Vedtak: Landsmøtet bifalt dette.

Dirigenten ga først ordet til Anniken S.Huitfeldt,Akershus som fremmet følgende forslag:

"Partiprogrammet for perioden 1989-93 trykkes på miljøvennlig papir".

Dirigenten åpnet for debatt på kapittel 1,hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 186,Jo Heinum,Sogn og Fjordane

Jeg vil opprettholde forslaget som sier at vi ikke skal program-feste en generell auke i nordmenns levestandard.Endringen som er foreslått fra redaksjonskomiteen på denne setningen andre avsnitt,side 5,representerer som alle vil se ingen endring i realiteten.Gunnar Berge sa at årene nå gir oss ikke rum for å bruke o penger på all verden og det er jeg helt enig i.
Spørsmålet er da,hva skal vi prioritere? Jeg mener at vår utfordring i årene som kommer ikke må være at nordmenn generelt skal få feite lommebøker,utfordringen må være å arbeide for et samfunn med høyt fellesforbruk og jobbe for internasjonal utjamning.
Og jeg håper at ved å stryke"i levestandarden" i den setningen kan bidra til at vi i valgkampen har solidariteten som budskap, og ikke en ansvarsløs egoisme.

---

2) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

Jeg mener at vi med vår innstilling har imøtekommet det synspunktet i det vi foreslår at ordet "veksten" erstattes med "utvikling".
Og det er en endring i realitet nettopp for å etterkomme det synspunktet som representanten fra Sogn og Fjordane ga uttrykk for.

---

3) Repr.nr 186, Jo Heinum,Sogn og Fjordane

Det høres veldig fint ut at jeg har fått støtte,så hvis jeg virkelig har fått støtte så håper jeg at vi kan fjerne "i levestandarden " fra setningen slik at det ikke blir noen tvil.
For hvis setningen som Redaksjonskomiteen går inn for,så vil den lyde slik:Den videre utviklingen i levestandarden må vi skape ved egen innsats.
Altså å skape en utvikling i levestandarden,det kan ikke oppfattes som noe annet enn at vi skal skape en auke,vi skaper ikke en reduksjon i levestandarden ved egen innsats,når det er snakk om arbeidsinnsats.Så hvis Redaksjonskomiteen og Gunnar Berge er enig med meg om at vi ikke skal programfeste å auke levestandarden, så kan jeg ikke skjønne annet enn at vi bare kan stryke ordene "i levestandarden" fra den setningen,så har vi ikke programfestet det.

Jo Heinum,Sogn og Fjordane,fremmet følgende forslag:

Kapittel 1,side 5,avsnitt 3:
".... i levestandarden" strykes.

Dirigenten gikk til alternativ votering mellom Redaksjonskomiteens innstilling og Jo Heinums forslag.

Vedtak:Forslaget fra Jo Heinum falt.Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten gikk til votering over følgende innstilling fra Redaksjonskomiteen:

KAPITTEL 1:INNLEDNING

Side 3.3.avsnitt

"Folketrygden.....":strykes.

Side 3,nytt siste avsnitt i tillegg:

Arbeiderpartiets svar for å nå disse målene er å skape mer, fordele bedre og utløse krefter.Da får vi råd til nye løft.

Alt vi som enkeltmennesker og samfunn gjør,påvirker miljøet og samspillet i naturen. Arbeiderpartiet vil at hensynet,til et godt miljø skal være en avgjørende forutsetning for sosial og økonomisk utvikling.
Den internasjonale utviklingen bringer landene inn i et stadig sterkere avhengighetsforhold til hverandre.De viktigste oppgavene i internasonal politikk er å arbeide for fred,rettferdighet og en bærekraftig utvikling basert på hensynet til miljøet.
Arbeiderpartiet vil sørge for at Norge spiller en avgjørende rolle i denne utviklingen.
Gjennom dette programmet har Arbeiderpartiet utformet den politikk som skal til for å nå målene om en høyere livsstandard og et kvalitativt bedre samfunn både nasjonalt og internasjonalt.

1.1 VI MÅ VELGE

Side 4,før 1.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Arbeid til alle er Arbeiderpartiets fremste mål.Arbeidsløshet

en sløsing med samfunnets og den enkeltes ressurser.Retten til arbeid er også grunnlaget for den enkeltes identitet og selvrespekt.

Side 4,2.strekpunkt 5.setning erstattes med:

I tillegg skal alle elever i småskolen sikres i skolens regi.

Side 4,4.strekpunkt endres til:

- De eldre er med sin erfaring og livskunnskap en viktig ressurs i samfunnet.Vi vil sikre de eldre rett til og praktisk mulighet til,utfoldelse og deltakelse i samfunnslivet på egne premisser.Fra samfunnets side vil vi sikre de av de eldre som har behov for det en tjeneste og et omsorgstilbud som er vårt velferdssamfunn verdig.

1.2 VI MÅ SKAPE MER

Side5,1.avsnitt:

Ordet "veksten" erstattes med"utvikling".

Side 5,etter 6.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Arbeiderpartiet vil utløse menneskelige ressurser ved å satse sterkere på å utbre samvirke som organisasjonsform i nærings- og samfunnsliv.

1.4 VI MÅ UTLØSE NYE KREFTER

Side 6,1.avsnitt endres til:

Vårt mål er å gi den enkelte større muligheter til å ta vare på seg selv i fellesskap med andre.Folk må påta seg et større ansvar,og Arbeiderpartiet vil bygge opp under dette ansvaret med tiltak og reformer.Vi må modernisere offentlig virksomhet, styrke bedriftsdemokratiet og satse på deltakermedvirkning gjennom kooperative organisasjonsformer.

1.5 VI MÅ SATSE INTERNASJONALT

Side 7,4.avsnitt,siste setning erstattes med:

Målet er et Europa fritt for kjernevåpen,bakteriologiske og kjemiske våpen med en konvensjonell balanse på lavest mulig nivå.

Vedtak:Redaksjonskomiteens innstilling Kapittel 1 ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten åpnet for debatt på kapittel 2.
Ingen ønsket ordet.
Dirigenten gikk til votering av Red.komiteens innstilling til kapitlet.

Kapittel 2 NY ØKONOMISK VEKST OG BEDRE FORDELING

2.1 ARBEIDSMARKEDET

Side 10,1.avsnitt,tillegg:

2.1 forts.:

Arbeidsledighet er sløsing med enkeltmenneskers ressurser,det er ulønnsomt for samfunnet og vondt for dem som rammes.

Side 10,3.avsnitt 2.og 3.setning endres til:

Arbeidstilbudet for funksjonshemmede må bedres i og utenfor det ordinære arbeidsliv bl.a. ved forsøk med økonomisk støtteordninger og økt satsing på praktisk tilrettelegging.

Side 10,3.avsnitt,tillegg:

Arbeidsledige som har gått uten arbeid i mer enn 80 uker og således mister retten til arbeidsledighetstrygd,må sikres tilbud om arbeid gjennom arbeidstiltakene.

Side 10,4.avsnitt endres til:

Arbeidsmarkedspolitikken må også spille en viktig rolle i en strategi for omstilling av næringslivet.Arbeidsmarkedstiltakene må rettes inn mot opplæring og omskolering.Praksisplasser skal være et opplæringstilbud.

Side 10,etter siste avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Kontraktørvirksomheten er også et stadig større problem.

Side 10,2.strekpunkt endres til:

- Utvikle samarbeid mellom sosial-,trygde- og arbeidsmarkedsetat med sikte på at flere kan kvalifisere seg for arbeidsmarkedet.

Side 10,3.strekpunkt erstattes med:

- Lovefeste retten til tilbud om arbeid eller utdanning for all ungdom under 20 år.

Side 10,nye strekpunkter i tillegg:

- Føre en økonomisk politikk med arbeid for alle som fremste målsetting
- Utvikle et bedre samarbeid mellom utdanningssektoren og arbeidsmarkedet
- Arbeide for at arbeidsmarkedsopplæring skal telle ved opptak til videregående skole
- Sikre at arbeidsformidling forblir en offentlig oppgave
- Arbeide for at statlige,fylkeskommunale og kommunale myndigheter utarbeider beredskapsplaner for sysselsetting
- Arbeide for å avskaffe kontraktørvirksomhetene
- Praksisplasser for arbeidsledig ungdom må sikre god opplæring
- Prioritere arbeide fremfor trygd.Spesielt langtidsledige og ungdom må få tilbud om arbeid framfor trygdebetaling

2.2 RENTER OG KREDITT

Side 12,3.avsnitt,strekpunkt endres til:

2.2 forts.:

- Gjennom kredittlovgivningen og Kredittilsynet sørge for bedre samfunnsmessig styring og kontroll med finansieringsinstitusjonene.

2.3 PRISER OG INNTEKTER

Overskuddsdeling

Side 12:

Overskriften "Overskuddsdeling" endres til "Overskuddsdisponering".

Side 13, før 1.avsnitt, tillegg:

Det kan også i offentlig sektor tenkes en form for fondsløsninger. Gjennom økt produktivitet bør noe av gevinstene kunne settes av til fonds som partiene bestemmer bruken av.

2.4 SKATTER OG OVERFØRINGER

Side 13, 1.avsnitt erstattes med:

Skatte-og avgiftspolitikken skal bidra til å sikre det økonomiske grunnlaget for fellesforbruket, en rettferdig fordeling og sørge for at samfunnets ressurser brukes effektivt til å fremme bærekraftig vekst, miljøvennlig produksjon og sysselsetting.

Side 14, 1.avsnitt, ny setning til slutt:

Det vil også gjøre det skattemessig mer attraktivt å spare.

Side 14, 3.strekpunkt endres til:

- Ytterligere legge om skattesystemet for å sikre at fordelen av rentefradraget blir mindre og mer lik for alle.

Side 14, nytt strekpunkt:

- Gjøre det skattemessig mer attraktivt å spare

2.5 KOMMUNENES OG FYLKESKOMMUNENES ØKONOMI

Side 15, ny setning i tillegg:

Det må være sammenheng mellom de oppgavene staten pålegger kommunene, og de midler de får tilført for å utføre slike oppgaver.

2.6 STORBYENE

Side 16, 1.avsnitt fra og med 5.setning erstattes med:

Oppgavene i de større byene er annerledes enn ellers i landet. De sosiale forskjellene i storbyene er større. Det er flere risiko-og problemgrupper, som gatebarn og rusmiddelbrukere. Staten må ta sin del av det økonomiske ansvaret for merkostnadene dette medfører.
De store byene har forholdsvis også mange eldre og enslige som mangler nødvendig menneskelig kontakt og omsorg i nærmiljøet. Dette setter spesielt store krav til offentlig helse-og sosialtjenester. Et slikt tjenestetilbud påfører de store byene merkostnader.

Side 16, 1.avsnitt endres til:

Gi større mulighet til å bruke av de tildelte statlige riksveimidler til investering i kollektivtransporten og styrke NSB's nærtrafikktilbud i byene.

Side 16, 2.avsnitt, tillegg:

Befolkningskonsentrasjonen i byene, økende forurensning og trafikk stiller spesielle krav til miljøvernpolitikken i storbyene.

2.7 BOLIG

Side 17, 2.avsnitt, 2.linje:

Ordene "i større grad" strykes.

Side 17, 6.avsnitt, tillegg:

En del av den vanlige boligmassen som bygges bør legges til rette for eldre. Ved utbyggingen av felt som Husbanken finansierer, må det stilles krav til boligtyper i samsvar med dette.

Tomtepolitikk

Side 19, 3.strekpunkt:

Ta med "funksjonshemmede" i tillegg.

Side 19, nytt strekpunkt i tillegg:

- Legge om den statlige boligfinansiering slik at den i større grad rettes inn mot førstegangsetablerende.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling til kapittel 2 enstemmig vedtatt.

Dirigenten åpnet for debatt på kapittel 3, hvor følgende deltok:

1) Repr.nr 212, Gudmund Gjengaar, Sør-Trøndelag

Først en takk til Redaksjonskomiteen for en vesentlig styrking av næringsdelen i programmet. Det er gitt en mer aktiv form enn i utgangspunktet, det gjelder særlig det som står om havbruk som nå er blitt en stor del av dette. Også avsnittet om olje og gass har fått en aktiv form. Jeg savner imidlertid en programerklæring om bruk av naturgass i Norge i framtiden, som et av strekpunktene. Jeg fremmer derfor et forslag om et strekpunkt i tillegg, side 23:
"Naturgass må nyttes som et konkurransefortrinn for Norge både i produksjon av elektrisk energi, som grunnlag for ny industriproduksjon, og som erstatning for mer miljøskadelig brensel."
(Forslaget finnes i hefte 7, side 88, siste setning i 3.avsnitt, forslag 3.3.2).
Jeg håper at både Redaksjonskomiteen og Landsmøtet kan slutte seg til forslaget.

---

2) Repr. nr 234, Aase Falch, Nordland

Jeg takker Redaksjonskomiteen for at de har tatt med deler av

Fiskeriutvalgets forslag. Jeg er medlem av utvalget og har vært med og utarbeidet forslaget.Men jeg er skuffet over at de har utelatt et viktig punkt i programmet og det er det med de sosiale ordningene for fiskerne. Og jeg lurer på hvorfor ikke en arbeidsgruppe som fiskerne og deres familier skal ha rettigheter som er en selvfølge for alle andre arbeidstakere.Hva er det som gjør at fiskerne og deres familier blir sett på som en økonomisk byrde angående slike rettigheter? For det er vel de økonomiske uttellinger som er bakgrunnen for at Redaksjonskomiteen har tatt ut Fiskeriutvalgets enstemmige forslag.Det kan vel ikke være at det er for mange strekpunkt,for fiskeriene har ikke vært belemret med det.Av en eller annen grunn så har fiskerne og deres organisasjoner ikke maktet å få de mest elementære sosial ordninger som andre folk.Landsmøtet er selvfølgelig klar over at det er fiskerinæringen som er hovedgrunnlaget for bosettingen langs kysten.De fine ordene som står foran,det er nå en ting,og så kommer det noen strekpunkter som forteller hva de vil gjøre med det som stårforan.Og det er her at Redaksjonskomiteen ikke har villet innrømme fiskerinæringen noe.Alle velferdsordninger koster penger,men synes ikke Landsmøtet at det er bedre at alle får litte grann av velferden,enn at noen skal få mye og andre null.Jeg håper at der på Arbeiderpartiets Landsmøte vi er,Arbeiderpartiet har alltid vært fiskerne og kystbefolkningens støtte. Det er sant som det heter at by og land skal gå hand i hand,men nå ber jeg om at hav og land skal gjøre det samme.

Aase Falch,Nordland fremmet følgende forslag:

"Sikre arbeidstakere i alle deler av fiskerinæringa tilsvarende sosiale ordninger,pensjonsordninger og arbeidsledighetstrygd som i arbeidslivet forøvrig.Fiskernes sosiale ordninger overføres til Sosialdepartementets budsjett."

---

3) Repr.nr 260,Einar Johansen,Finnmark

Jeg vil først si at jeg støtter det forslaget som Aase Falch fremmet.Jeg mener at det er både rett og rimelig at et slikt forslag for bifall på Landsmøtet.Det som jeg tok ordet for var for å etterlyse et forslag jeg fremmet her i fire punkter.
Og det var fire punkter som jeg mente skulle komme i tillegg til det som står om fiskeriene i Arbeidsprogrammet.
Punktene er som følger:

Tilleggspunkt

- Konsesjons-og kvoteordningene må endres slik at råstoffet kommer de mest fiskeriavhengige distrikter til gode.

- Statsbankene må få en sterkere rolle i finansieringen av norsk fiskerinæring.

- Det må bygges opp egne eksportselskaper i Nord-Norge.

Tillegg til avsnittet Vern og forvaltning,der det må komme et tillegg hvor det heter at:Dette må skje i et forpliktende internasjonalt samarbeid.

Jeg håper at man kan ta det til etterretning at hvis man skal utvikle fiskerinæringen så er disse punktene med på å gjøre styringsorganene slik at vi klarer å få bygd opp Nord-Norge på den

måten som vi ønsker med hensyn til fiskeri.
Jeg er litt usikker på,når jeg ikke finner det,om forslaget er avvist eller om det har skjedd andre ting under veis.Jeg finner ikke at det er behandlet av komiteen,eller om det da er slik at forslaget er avvist.Det er jeg usikker på.Men jeg ber om at Landsmøtet støtter det,så jeg fremmer det på nytt igjen.
Jeg har jo en mistanke om at det kan hende formannen i Redaksjonskomiteen har vært kanskje vel mye finansminister når han har ledet dette arbeidet.Men nå når han er valgt til politisk nestleder, så går jeg ut fra at han er mer enig i disse forslagene enn han var i går.

---

4) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

Jeg har jo ikke fått noe mer penger for det om jeg er valgt til nestleder.Når det gjelder forslaget fra Gudmund Gjengaar så var jo et av elementene,hvis jeg oppfattet deg korrekt da, at man burde erstatte olje med naturgass, av miljømessige grunner. Det er et synspunkt så vidt jeg forstår er sterkt omstridt når det gjelder å vurdere de miljømessige konsekvensene av en slik vridning. Så hvis det er av miljømessige grunner dette forslaget først og fremst er satt fram, så burde en kanskje tenke nøyere igjennom det.Jeg føler meg ikke tryggere enn at jeg er så forsiktig som det,men det er iallefall meget omstridt,det er helt på det rene.
Når det gjelder forslaget fra Aase Falch,så var det strekpunktet som hun foreslår tatt inn ikke identisk med det som vi fikk lagt fram fra Jan Henry T.Olsen på vegne av Fiskeriutvalget.Der er en nyans,fordi at i det forslaget som nå ble lagt fram av Aase Falch :"Sikre arbeidstakere i alle deler av fiskerinæringa tilsvarende sosiale ordninger. osv.
I det opprinnelige forslaget sto det at en skulle "sikre samme ordninger som i arbeidslivet forøvrig",og det fant vi at kunne bli problematisk,fordi at det må jo tross alt skje en tilpasning i det det er en annen næringsgruppe det dreier seg om. Men med denne endringen har jeg inntrykk av at Redaksjonskomiteen er enige om at vi aksepterer forslaget fra Aase Falch,altså slik at det blir et nytt strekpunkt i tillegg til det som står der fra før.

Når det gjelder Einar Johansen, så mener Redaksjonskomiteen at de synspunktene som han tok opp,burde være godt dekket i det avsnittet som nå foreslås tatt inn.Og jeg må gjøre oppmerksom på at det er jo et omfattende og solid avsnitt som er kommet inn i Arbeidsprogrammet nå vedr.fiskerinæringen.Så en har det hensynet å ta også,at det skal være rimelig balanse mellom de ulike områdene.Det er altså min umiddelbare kommentar til det,at det burde være godt dekket intensjonene i forslaget.

---

5) Repr.nr 212,Gudmund Gjengaar,Sør-Trøndelag

Hvis Gunnar Berge har den informasjon at naturgass er et like miljøskadelig som olje,bl.a tungolje som brukes i dag,så står det ihvertfall i strid med all informasjon jeg har fått i denne sammenhengen.Denne saken her kan løses veldig enkelt egentlig. Fordi det står i den siste setningen"som erstatning for mer miljøskadelig brensel",og der kan man sette punktum,for at dette går på andre energimidler totalt sett.

6) Repr.nr 260,Einar Johansen,Finnmark

Jeg synes jo særlig at det er 1 punkt som jeg synes er viktig slik som situasjonen i Nord-Norge er nå,hvor store deler av fiskerinæringen har lidd skibbrudd.Hvis man klarer å aktivisere og stimulere statsbankene på en slik måte at de kan trå inn med en langt sterkere rolle enn i dag.Det gjelder Industribanken,Distriktenes utbyggingsfond,det gjelder Statens Fiskarbank og det gjelder de statsgaranterte fiskerilån som garanteres av Norges Bank.
Jeg tror ikke at vi klarer å bygge opp fiskerinæringen slik som vi mener den bør være,hvis man ikke er villig til å se på det punktet for å gi utviklingen av fiskerinæringen en skikkelig tyngde.Hvis det kan være et kompromiss at noen av punktene trekkes, så kan jeg tenke meg at man ser på det punktet med et forpliktende internasjonalt samarbeid,for det regner jeg med at man vil ta med likevel,uten at man har det i et slikt punkt.Så det kan jeg tenke meg å trekke,hvis man er villig til å gå på dette med statsbankene.For for oss i Finnmark har det vært en veldig viktig sak.

---

7) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

På et annet sted i programmet behandler vi statsbankene generelt og vi går der inn for å styrke statsbankenes rolle,og da er Fiskarbanken inkludert.Dessuten har lederen i Redaksjonskomiteen for andre saker,Oddrun Pettersen,nettopp fortalt meg at de også har ette med i et av forslagene til sine uttalelser.Så jeg tror at dette skulle bli godt dekket under alle omstendigheter.

Redaksjonskomiteen sluttet seg til forslaget fra Aase Falch og tok det inn i sin innstilling.
Redaksjonskomiteen aksepterte også forslaget fra Gudmund Gjengaar.

Einar Johansen trakk sitt forslag.

Følgende innstilling fra Redaksjonskomiteen ble behandlet og vedtatt:

KAPITTEL 3. NÆRINGSPOLITIKK FOR OMSTILLING OG VEKST

Side 20,5.avsnitt,tillegg:

Nye organisasjonsformer og sterkere deltakermedvirkning er viktige ledd i omstilling og fornyelse av næringslivet.Samvirkemodeller kan aktivisere menesklige ressurser.Samfunnets rammebetingelser må stimulere samvirke som organisasjonsmodell.

Side 21,3.avsnitt,1.og 2.setning forandres til:

Tilstrekkelig tilgang på kapital er nødvendig for å utvikle næringslivet.Dette må skje både gjennom aksjemarkedet,kredittmarkedet og offentlige kreditt-og finansieringsordninger.

Side 21,nytt avsnitt etter 3.avsnitt:

Vekst for industrien.

Vi må få til en industriledet vekst i de kommende år.Verdiskapingen innen norsk industri må øke vesentlig fram mot år 2000. Det må skje ved at vi skaper gode utviklingsmuligheter for den eksisterende industri,samtidig med at vi utvikler allsidige industrimiljøer med sterke innslag av moderne høyteknologi. Lønnsomme og varige industribedrifter er en viktig forutsetning for trygg bosetting.

Side 21,strekpunkter:

- Legge forholdene til rette for større vedriskaping i norsk industri
- øke videreforedlingen av våre råstoffer i Norge
- sikre en løpende kartlegging av norske naturressurser
- Legge forholdet til rette for en effektiv organisering av virksomhet som staten eier helt eller delvis
- Iverksette en næringspolitisk handlingsplan,oppruste eksisterdende industri og satse på nye vekstområder
- Satse på produkter som kan konkurrere med utenlandsk produksjon
- Utrede muligheten for å lage industriregioner med nærhet til forsknings-og kompetansesentra

Internasjonale utfordringer

Side 22,nytt 2.avsnitt i tillegg:

Ny økonomisk verdensordning kan bli en stor utfordring også for næringslivet.

3.2 UTDANNING,FORSKNING OG UTVIKLING

Side 23,nye strekpunkter:

- Forenkle støtte-og vegledningsordningene overfor bedrifter som driver forsknings-og utviklingsarbeid
- Øke forskningen og utviklingen av mer miljøvennlige industriprosesser

3.3 OLJE OG GASS

Side 23.1.og 2.avsnitt erstattes med:

Olje-og gassvirksomheten er blitt en vesentlig faktor i norsk økonomi og næringsliv.For å sikre at virksomheten skal få størst mulig positiv virkning for landet,må utnyttelse av ressursene være moderate,og vi må holde et jevnt investeringsnivå på norsk sokkel.Norske myndigheter må ha råderetten over ressursene på norsk kontinentaltsokkel.

Vi må få en kostnadseffektiv utbygging og drift av feltene på norsk sokkel.Det må legges stor vekt på lønnsomheten i prosjektene.
Petroleumsvirksomheten må,så langt ressurstilgang og markedsforhold tillater,utvikles videre nordover. Før det gis adgang til ordinær letevirksomhet må det hensynet til fiskerinteressene,miljømessigevirksninger og mulig fare for forurensning utredes og vurderes.

En god oljevernberedskap må opprettholdes.
Ved vurdering av om olje og gass skal ilanddføres i Norge må det legges sterk vekt på den totale lønnsomhet også sett i distriktspolitisk sammenheng.Målet må være at mest mulig av den landbaserte virksomheten lokaliseres til de distrikter utbyggingen finner sted.

Side 23,nye avsnitt i tillegg

De store petroleumsforekomstene på norsk sokkel har gitt Norge en viktig internasjonal rolle. Vår olje-og gasspolitikk bør legges opp slik at Norge kan spille en aktiv rolle i et samspill mellom de oljeproduserende og oljeforbrukende landene.

Det er de siste 20 år utviklet et allsidig norsk oljemiljø. Det vil være et sentralt mål for olje-og gasspolitikken å sikre den omfattende kompetansen som er bygget opp i Norge. Norske myndigheter skal ha kontroll over alle trinn i virksomheten:Leting, produksjon,transport,videreforedling og markedsføring.

Statoil skal fortsatt ha en helt sentral rolle og gis gode utviklingsmuligheter som et integrert oljeselskap med nasjonale og internasjonale arbeidsoppgaver.

Side 23,2.strekpunkt endres til:

- Legge vekt på den totale lønnsomhet ved ilandføring av olje og gass i Norge.

Side 23,nye strekpunkter i tillegg:

Arbeiderpartiet vil:

- Videreutvikle det norske oljemiljøet og norsk kompetanse
- Satse på forskning omkring utnyttelse av naturgass,legge forholdene til rette for industriell bearbeiding og anvendelse av gass i Norge innenfor målet om en reduksjon av de samlede utslippene av karbondioksyd.
- Bidra til at norsk gass kan gi grunnlag for et nærmere nordisk energisamarbeid
- Nytte konsesjonsvilkårene for å sikre at norsk industri får muligheter for reell konkurranse.Norske bedrifter skal brukes aktivt i planlegging,utforming og produksjon av prosjektene.

3.5 LEVEDYKTIGE DISTRIKTER

Side 25,2.avsnitt i tillegg:

Kulturtilbud,barnehagetilbud og gode kommunikasjoner er avgjørende for å opprettholde levedyktige samfunn også utenfor de større bysentra.

Side 26,2.strekpunkt,tillegg:

Videreføre DU-ordningen med kvinnerettede tiltak.

Side 26,4.strekpunkt,tillegg:

Veiledningstjenesten må nyttes for å få til nødvendig omstilling og utvikling også av eksisterende bedrifter i distrikts-Norge.

3.6 SAMFERDSEL

Side 27.2.avsnitt etter 3.setning,ny setning i tillegg:

Det er likevel det offentlige som har det overordnede ansvaret for vegnettet.

Side 27,4.avsnitt,1.setning i tillegg:

Jernbane har klare miljømessige fordeler.

Side 27,siste avsnitt med fortsettelse side 28,strykes og erstattes med:

Hensynet til vårt miljø må inn i all samferdselsplanlegging.
Også samferdselspolitikken må tilpasses naturens bæreevne.
Miljøproblemene i og rundt de store byer som følge av trafikken er i dag så omfattende,at problemene må anses som et nasjonalt anliggende.
Det er god samfunnsøkonomi å foreta miljøforbedringer og bedre trafikksikkerheten i byer og tettsteder.Det er nødvendig med tiltak som kan stimulere til bruk av bane,buss og tog.

Trafikkmengden i byene må reguleres ved å gjøres ved innføring av bompengeringer,kontrollstasjoner eller bensinavgifter.Deler av inntektene fra slike ordninger må gå til å ruste opp kollektivtilbudet. Inntektene fra bompengeordninger eller regionale bensinavgifter i og omkring de største byene,må også kunne nyttes til å bygge ut kollektivtrafikken.
Utbygging av kollektivtrafikken vil også være en fordel for bilistene,fordi det reduserer køene. Dermed kan vi sørge for at de som er avhengige av å bruke bil kommer lettere fram. I sterkt trafikkerte områder må man sørge for å tilby et kollektivtransportsystem som er mer fordelaktig enn bruk av egen bil,slik at de bilfrie områder kan utvides.

Side 28,nye avsnitt:

Postverket har et samfunnsansvar for å dekke hele landet med posttjenester,et godt nett for banktjenester og betalingsformidling. Postverket må derfor gis rammevilkår som setter det i stand til å oppfylle sitt samfunnsansvar og videreutvikle et godt servicenivå for alle deler av landet. Framsending av post er et viktig bidrag for å opprettholde et godt transporttilbud over hele landet.

For næringslivetsvekstmuligheter har nyvinningene innen telesektoren vært helt sentrale,og gir betydelige konkurransefordeler.Informasjonsteknologi er utpekt som et av våre nasjonale satsingsområder.Effektive og avanserte telekommunikasjoner er en avgjørende forutsetning for dette.

Side 28,nye strekpunkter i tillegg:

- At staten skal ha et særlig ansvar for at kollektivtrafikken i og rundt våre store byer bygges ut
- Forurensningsloven gjøres gjeldende for samferdsel
- Fortsette kampen mot promillekjøringen
- Gi Postverket rammevilkår slik at det er i stand til å opprettholde en god landsdekkende service

- Føre an nasjonal telepolitikk som gir hele landet et likeverdig og avansert teletilbud.Et økonomisk og teknisk sterkt televerk med enerett på utbygging av telenettet er en forutsetning for dette. Teletakstene må ytterligere utjevnes.

- Aktivt bruke utviklingskontrakter mellom Televerket og norsk industri,og fortsatt øke forskningsinnsatsen innen tele.

Dissens:

Oddny Bang,Jørgen Kosmo,Geir Hagen og Geir Axelsen:
Strekpunkt i tillegg:

- Gjennomføre planleggingen av Nord-Norgebanen.Anleggsarbeidet settes igang når planleggingen gir grunnlag for det.

3.8 FISKERI
Side 29,nytt kapittel,byttes mot det foreslåtte i programforslaget:

Målet for fiskeripolitikken er å utvikle trygge og gode arbeidsplasser i fiskerinæringa,og dermed bidra til å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret på kysten. Disse hovedmål kan bare nås ved at utnyttelsen av havets ressurser skjer innenfor sikre og langsiktige økologiske rammer,slik at prinsippet om en bærekraftig utvikling tilsier. På dette grunnlag må forholdene legges til rette for lønnsomme enheter på sjø og land i fiskerinæringa.
Fiskeripolitikken må ses i sammenheng med en samordning og effektivisering av distrikts-og næringspolitikken.Det må legges opp til økt delegering av forvaltningen,slik at en kan nytte statlige virkemidler mest mulig effektivt.

Fiskerinæringa er en av landets fremste eksportnæringer og har stor betydning for landets økonomi.Det er samfunnet som eier ressursene i havet.Som stor fiskerinasjon har Norge et særlig ansvar overfor verdenssamfunnet for en forsvarlig ressrsforvaltning. Flere fiskebestander er blitt overbeskattet.Ressursene må forvaltes forsvarlig med gode sikkerhetsmarginer og med tanke på langsiktig økonomisk utbytte.Kunnskap om havets ressurser og utnyttelse av disse må utvikles videre.

Kapasiteten og strukturen i fiskeflåten og -industrien må tilpasses ressurstilgangen i en normal ressurssituasjon og de samfunnspolitiske mål.Fiskerinæringa og ressursforvaltninga skal i større grad legge vekt på hva markedene krever.Verdiskapning må prioriteres foran kvantumstenkning.

Fiskerinæringas ulike ledd må sees i sammenheng.I fiskeindustrien bør det skapes en mer rasjonell bedriftsstruktur som sikrer et bredere tilbud av arbeidsplasser for kvinner og menn.

Havbruket er en særdeles positiv tilvekst i norsk fiskerinæring og skal fortsatt utvikles som distriktsnæring.Gode muligheter for videre vekst skal sikres gjennom utbygging av det statlige service-og virkemiddelapparat.Utdanning av nye havbruksveterinærer vil bli en viktig oppgave.Konsejonsordningene vil bli opprettholdt ut fra distriktspolitiske,sjukdoms-og miljømessige hensyn,og må gjøres gjeldende for oppdrett av marine fiskeslag.

Sysselsatte i alle deler av fiskerinæringa må sikres medinnflytelse og medansvar.Sosiale ordninger,pensjon og arbeidsledighetstrygd må være på lik linje med andre arbeidstakere i Norge.Arbeids-

miljøet og sikkerheten må bedres ytterligere,bl.a. ved å ta i bruk ny teknologi.
Fisk er viktig i vårt lands sjølforsyning av mat. Også av ernærings-og helsemessige hensyn bør forbruket av fisk økes.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge avgjørende vekt på en bærekraftig utvikling i ressursforvaltningen
- Utvikle og effektivisere vernetiltak,kontrolltiltak og reaksjonsformer med sikte på å bedre vern og forvaltning ev ressursene i havet.
- Øke innsatsen på flerbestandsforskning,havbruk,effektiv ressursforvaltning og på tiltak som kan gi økt verdiskapning
- Tilpasse virkemidlene i fiskerinæringa til de generelle distrikts-og næringspolitiske virkemidlene,og utarbeide en plan for utviklingen av næringsvirksomhet i kystområdene
- Iverksette og videreutvikle tiltak som kan sikre jevnere råstofftilgang
- Videreutvikle fiskerinæringa,herunder havbruk,bl.a. gjennom økt forskning og styrking av fiskeriutdanninga ved videregående skoler,høgskoler og universitet
- Stimulere til at det i størst mulig grad innføres avløserordninger for fiskere
- Tilrettelegge for en økt deltakelse av kvinner i fiskerinæringa,herunder havbruk,så vel som næringslivet på kysten generelt
- Gjennom bl.a. en revisjon av fiskeeksportloven fremme utvikling av slagkraftige enheter i eksport og markedsføring
- Fiskerinæringa må markedsorienteres slik at signaler fra markedene når fram til alle ledd i næringa
- Råfiskeloven må fortsatt være grunnlaget for salgslagenes virksomhet
- Opprettholde Hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag. LO-forbundenea innflytelse på statens overføringer til fiskerinæringa må styrkes
- Arbeide for økt forbruk av fisk og fiskevarer,bl.a. ved tiltak som forbedrer distribusjonsapparatet og dermed reduserer den store forskjellen mellom førstehåndsverdien til fisker og forbrukerprisen
- Bedre beskatningsmønster gjennom økt innsats på ressursovervåkning,stenging av felt med stor småfiskinnblanding,økt minstemål,styrket straffebestemmelse ved overtredelse av reguleringsbestemmelsene

3.9 LANDBRUK

Side 31,2.avsnitt,tillegg:

Det må legges større vekt på å stimulere til økt maskin-og bygningsmessig samarbeid i landbruket slik at ressursene kan utnyttes bedre.Videre bør en søke og se jord-og skogbruk i

sammenheng for å få til en bedre utnyttelse av ressursene på denkelte bruk.

Side 31,7.avsnitt,siste linje,tillegg og endring:

...og sosiale rettigheter i landbruket.I den forbindelse må stipend og støtteordningen for å stimulere til oppretting av flere kvinnearbeidsplasser i landbruket videreføres.

Side 32,4.strekpunkt,endres til:

- Sørge for en balansert økning i avvirkningen i skogen.

Side 32,5.strekpunkt,1.setning,tillegg:

...matkvalitet og giftfri mat.

Side 32,nytt strekpunkt i tillegg:

- Redusere tilskudd til ungskogpleie der det benyttes kjemiske sprøytemidler og omfordele tilskuddet til øvrig skogpleie.

Dirigenten gikk over til behandling av følgende dissens i innstillingen:

- Gjennomføre planleggingen av Nord-Norgebanen.Anleggsarbeidet settes i gang når planleggingen gir grunnlag for det.

Dirigenten ga ordet til Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen
Det gjelder forlengelse av Nord-Norgebanen.Det er jo en gjenganger fra våre landsmøter og der vil jeg bare minne om at dette var ikke tatt med heller i Programkomiteens forslag.Og det var ikke fordi en ikke hadde vært oppmerksom på saken,og heller ikke for det at den ikke var diskutert,men ut i fra hva som er økonomisk mulig i den kommende fireårsperioden,og da sett i forhold til andre oppgaver innen samferdselssektoren både i Nord-Norge og i landet forøvrig selvfølgelig.Det er min begrunnelse og jeg går ut i fra at flertallet i Redaksjonskomiteen deler den,at vi bør ikke ta inn konkrete forslag i programmet hvis vi allerede nå vet at dette ikke er økonomisk mulig å imøtekomme i kommende periode.Og jeg må si rett ut til Landsmøte at i det langtidsbudsjett som Regjeringen har til behandling,der er det ikke gitt plass for for lengelse av Nord-Norgebanen. Det er gitt rom for en betydelig økning i rammebevilgninger,og også når det gjelder investeringer innen NSB,men det er ikke lagt inn midler til Nord-Norgebanen. Jeg synes at det er like godt å gjøre oppmerksom på dette,slik at vi ikke kommer i den stilling som vi så ofte har kommet i før, når vi tar inn konkrete forslag i programmet og så må vi ut å forklare i neste omgang at det ikke er økonomisk mulig.Det er min begrunnelse,dirigent.

Oddny Bang fikk ordet og argumenterte for dissensen:

Videreføring av Nord-Norgebanen har de to siste periodene vært programfestet hos oss. Stor var derfor skuffelsen da det i programutkastet for neste periode ikke var tatt med.Nå har et mindretall i Programkomiteen gitt støtte til fortsatt å ha Nord-Norgebanen med. Selvsagt er det ikke nok for oss å bare

forholde oss til en programformulering. Vi kjenner da også like så godt som alle andre til landets økonomi og vet derfor at satsing på Nord-Norgebanen denne perioden kan bli vanskelig.Men som motvekt mot store investeringer andre plasser i landet,jeg tenker på hovedflyplass og omkringliggende nødvendigheter,så finner vi det riktig å fokusere på Nord-Norgebanen i dette programmet.
I en nedgangstid med store sysselsettingsproblemer i landsdelen, så vil videreføringen av Nord-Norgebanen ha en enorm positiv virkning.Fraktkostnader til landsdelen vil reduseres til det halve av dagens kostnader.Jernbanen vil gi en rask og stabil helårsforbindelse og minske fraflyttingen.Færre ulykkestilfelle som følge av at tungtrafikken blir dirigert fra veg til bane.
Og de positive miljøaspektene med jernbanedrift blir stadig mer tungtveiende,og det har vi ikke minst fokusert på i det programmet vi legger fram og i debattene under dette møtet. Banen vil kreve store investeringer,men disse vil i sin helhet gå til norske og til landsdelens egne entreprenører.Stadig flere summer vil i den nære framtid gå til arbeidsledighetstrygd.Et poeng bør være å utnytte disse midlene til meningsfylt arbeid for mange,samtidig som også Norge får sin stambane.Det er vist til viktigheten av Nord-Norgebanen fra flere hold.Kvinnebevegelsen har fokusert på Nord-Norgebanen,AUF har fokusert på Nord-Norgebanen og forsvaret har klart sagt at det er store fortrinn ved videreføring av en stamjernbane sett i sammenheng med forsvar og beredskap.Men enda viktigere er det for forsvaret å bidra til at vi,den nordlige landsdelen blir gjort mer attraktiv å bo i og for mange flere mennesker enn i dag. Og da er det ikke noe som kan bidra slik som videreføring av jernbanen kan det. Jeg håper på Landsmøtets støtte til mindretallsforslaget i Programkomiteen.

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknader:

Repr.nr 070,Ola Dahl,Oppland fra nå
Repr.001,Gunnar Skaug,Østfold - fra nå
Repr.nr 103,Bente Martinsen,Buskerud fra kl 15.00 grunnet hjemreise
Repr.nr 259,Erling Fløtten,Finnmark fra kl 14.30 grunnet hjemreise

Vedtak: Permisjonene innvilges.

Det ble deretter en debatt hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 248,Roger Ingebrigtsen,Troms

Jeg tror i og for seg at det greier seg med den argumentasjonen som har vært her,fordi vi kjenner saken såpass godt.Jeg skal gå ned etter å ha fastslått to ting etter det Gunnar Berge, finansministeren sa.For det første er det ganske latterlig å bruke argumentet at,dette har vært en gjenganger i våre programmer, og nå må vi ta det bort.Men hvem er det som har skylden for at det er en gjenganger? Det er Det norske Arbeiderpartiet.Det er vi selv som har gjort denne saken til en gjenganger. Istedenfor å fjerne saken da,så får vi fortsatt mene det og sørge for at det ikke blir noen gjenganer i programmet,men at det kan bli en gjenganger i Nordland,Troms og Finnmark i form av et tog.
For det andre så er det i det forslaget ikke snakk om å bygge noen Nord-Norgebane i morgen eller i løpet av kommende Stortingsperiode.Det dissensen går ut på er kort og godt at nå skal vi

planlegge denne banen,og så snart vi har råd skal vi bygge den. De argumentasjonene Gunnar Berge kommer med i denne saken holder ikke.Hadde vi stått her og sagt at vi skulle bygge banen i morgen hadde jeg forstått at Landsmøtet hadde vært skeptisk. Men jeg vet jo likeså godt som Gunnar Berge,ingen av oss er sosialøkonomer,men vi forstår begge to at vi ikke har råd til å bygge banen i kommende periode. Gunnar Berge forstår også at i løpet av en Stortingsperiode så kan man drive med planleggings-arbeid,og når man får råd så bygger man banen.Det er ganske fantastisk at Programkomiteen tør på den ene siden å glemme en så viktig kampsak for distriktene,for Nord-Norge i form av tog, når man samtidig foreslår å bygge ut trafikktilbudet sørpå i en enda større grad i form av tog rundt de store byene.Det er så inkonsekvent at det grenser opp til det latterlige.Hadde man vært konsekvent og sagt at vi ikke skal bygge ut mer for NSB nå,så hadde det vært argumenter gode nok.Men at man satser enda mer på NSB sørpå og dropper alt som har med NSB nordpå,det er en slik inkonsekvens at den kan Landsmøtet ikke være med på å akseptere. Og helt tilslutt,alle fokuserer på miljøvern.Skal man gjøre det, så nytter det ikke bare å preke om det.Konkret så er det bra miljøvernarbeid å bygge tog i Oslo,Akershus,Finnmark,Norland og Troms. Vi skal ikke drive miljøvern bare i Østlandsområdene,det skal vi også gjøre i Nord-Norge.

Dirigenten foreslo strek med de inntegnede talere.Landsmøtet bifalt dette.

Debatten fortsatte med:

2) Sigbjørn Eriksen,Sentralstyret

Jeg har hatt anledning til å være med på denne debatten i fra den startet opp som et forslag fra alle de Nord-Norske fylkene som ble nedstemt i Arbeiderpartiets Landsmøte,via til at det har blitt vedtatt relativt uforpliktende formuleringer,til vi forrige gang fikk en forholdsvis forpliktende formulering om dette spørsmålet. Det ble meget ille tatt opp i Nordland Arbeiderpartis årsmøte at denne formuleringen ble tatt ut av programmet.Det ble også forstått hva det at denne formuleringen ble tatt ut betydde,nemlig at en sak som Landsmøtet forrige gang vedtok i realiteten blir lagt død som ball.Jeg synes at det er kommet inn en hel rekke nye elementer knyttet til dette,nemlig at en ser i dag på en totalløsning av samferdselsspørsmålet i landsdelen.Det er til og med spørsmål om å se på hvilken rolle hurtigruta skal spille i fremtiden,om den i heletatt skal spille noen rolle.Og i denne sammenhengen synes vi at det vil være helt meningsløst at en tok ut en relativt forpliktende formulering om jernbanens fortsatt plass.Det er klart at vi også innser at dette er ikke noe klarsignal for bygging av denne jernbanen verken i år enn i neste år,kanskje ikke i fireårsperioden heller. Men det bør stå fremdeles som en målsetting for Det norske Arbeiderparti,at dette er en oppgave som skal løses.De nye tingene er innenfor miljø og det som har med dette å gjøre,synes også å tale for at jernbanen i årene fremover vil få en ny og økende betydning for det samfunnet vi ønsker å skape.Vi har fått en debatt om hvilken rolle privatbilismen skal spille,innenfor partiet,vi har fått debatt om gode og kollektive løsninger. Den beste kollektive løsningen på samferdselsproblemene,er jernbanen,derfor bør denne dissensen tiltrås av Landsmøtet.

---

3) Repr.nr 251,Edith Johnsen,Troms

Jeg kommer fra en landsdel hvor vi har heller lite når det gjelder samferdsel.Vi bor i en landsdel hvor den ene foten er amputert på Fauske,og så må vi hinke på et ben videre oppover. Nå appellerer jeg til dere og ber dere om solidaritet i praktisk politikk.Solidaritet med en landsdel som står klart tilbake samferdselsmessig.I går gikk diskusjonen livlig om miljøet,den gikk livlig om privatbilen og om miljøforurensninger.Da satt jeg der med tankene mine og så tenkte jeg ,jeg kjenner ikke den virkeligheten dere snakker om heroppe.Jeg har ikke buss utenfor min dør en gang om dagen,en gang i uken eller en gang pr måned,jeg må dra et langt stykke for å nå den bussen.Og når jeg drar på jobb så møter jeg bussen den gale vegen,om morgenen og om kvelden. Ingen må tro at vi har to biler fordi vi synes det er så artig. Vi bruker 1/3 av de bilene til det som er vårt private forbruk. Det står i Arbeidsprogrammet at det er viktig å sikre jernbanen gode fremtidsmuligheter.Jeg var så enfoldig at jeg trodde det også gjaldt jernbanen i Nord-Norge.Men nå skjønner jeg det at vi får sitte der å tro på vegmidler som vi får pga at vi ikke har jernbane,og så får vi ingen av delene eller vi får ikke noe mer enn det de får andre plasser.Derfor er det vanskelig å skjønne at det strekpunktet om å gjennomføre planleggingen av Nord-Norgebanen er blitt et mindretallsforslag.Jeg har vært lenge med i politisk arbeid,og det var snakk om schezofreni her i sted, jeg begynner å føle forfølgelsesvanvidd når det gjelder Nord-Norgebanen.Posten har stått på programmet,og jeg var en av dem som også var med og valgte nestleder oppå Hamar da vi hadde Landsmøte der,og vi hadde den jominsantder også.Og vi reiste hjem med god tro og godt håp om solidaritet fra våre partifeller,men vi er blitt stadig skuffet.Nå kamerater,er tiden moden.Stor arbeidsledighet og miljømessige grunner må veie tungt. Jeg vil også minne om at Landskvinnekonferansen som det var sagt før her og AUF gikk inn for dette på sitt landsmøte.Og det er omtrent 50 % av velgerne i Norge som står bak dem.Støtt oss, jeg ber på det innstendigste til landsmøtedelegatene,støtt oss denne gangen! Så kan vi komme med løftet hode tilbake til Nord-Norge og si det at nå får dere billigere transport til alle de som har bedrifter i landsdelen.

---

4) Repr.nr 078,Berit Kvaal,Oppland

Når dette kommer opp så vil jeg prate om Valdresbanen,for jeg synes at det er riktig det som Gunnar Berge sier,at det bør ikke inn i programmet.Det er tross alt flere baner her i landet. Og vi som sikkert dere vet mistet banen vår den 31.12.88 og det ble en 70-80 arbeidsplasser mindre oppe i Valdres og det fikk betydning. Og det å programfeste et bestemt sted,det synes ikke jeg er riktig,for som jeg var inne på er det flere plasser dette gjelder. Vi håpet i det lengste at vi skulle få beholde den, men dessverre så gikk det gale vegen,og hvis det da skal til å bygge ut andre plasser,så virker jo det veldig rart for oss oppe i Valdres som akkurat har mistet vår.

---

5) Repr.nr 250,Jan Elvheim,Troms

Jeg har vært ute i gangen og det mumles imellom at nå tar de

opp nordlandsbanen igjen disse i fra nordre del av Nordland, Troms og Finnmark,dette begynner å bli en gjenganger.Jeg har lyst til å spørre Jeg har lyst til å understreke overfor Landsmøtet at vi gjør det ikke for å være møtekverulanter,vi gjør det pga at vi har et behov for å få jernbane i det nordligste delen av vårt land ogsåVi har et behov for å få de samme samferdselstilbudene som store deler av det øvrige landet har,men som ikke vi har.Ja vi har et behov for å få love å sende vår post og fraktgreier med jernbane,uten å se de store trailerne som skal dundre langs våre langstrakte fylker.Vi har et behov for å være med det samferdselstilbudet som Norge gir, men vi har et behov for å få være med i et fellesskap.Og jeg ber dere,kjære landsmøtedeltakere,støtt oss ta det med i program-formuleringen ta det med slik at vi kan vise at Det norske Arbeiderpartiet støtter den Nord-Norske befolkningens krav om å få jernbane på like fot med det øvrige land.For å komme oss til Oslo fra Evenes så koster det oss med fly over 3000 kr. Ja,vi får ikke være med på de ferietilbudene som ellerssamfunnet har pga de store kostnadene.Det vil også være med å telle når vi sier at vi skal opprettholde bosettingen ute i distriktene. Ja,da må det være med at vi som Arbeiderpartiet kan si at vi støtter den Nord-Norske befolkningens krav om jernbane,ja,vi støtter landsdelens behov for å være med på det totale samferdsels tilbudet i landet.Jeg håper dere forstår,kamerater,at vi ikke gjør dette som møtekverulanter,landsmøte etter landsmøte,men vi gjør det ut i fra et nordnorsk behov. Takk ,kamerater,for at dere støtter oss.

Dirigenten tok opp dissensen til votering,alternativt mot Redaksjonskomiteens innstilling.

Vedtak:Dissensen ble vedtatt med overveldende flertall.
Redaksjonskomiteens innstilling forøvrig vedtatt med tillegg av forslagene fra Gudmund Gjengaard og Aase Falch.

Dirigenten gikk så over til å behandle kapittel 4:
UTDANNING OG KULTUR

Først åpnet han for debatt på alt annet enn dissensen,hvor følgende deltok:

1) Repr.nr 076,Erik S.Winther,Oppland

Det var bare en liten sak,kjære leder av Redaksjonskomiteen. Det ble stilt spørsmål om hvor det var blitt av forslagene som var sendt inn og som ikke var nevnte i noe hefte,for det er faktisk en del forslag. Har vi tatt dem opp en gang,så får vi ta dem opp en gang til og det er et veldig lite beskjedent forslag jeg legger frem og som ikke skal koste fem øre.
Det er under avsnittet om skolene.Vi snakker så mye om miljøvern, og det er på det nivå som vi nå etterhvert må begynne å skjerpe oss,med unntak av veldig ivrige AUF-ere her,dyktige,så er det jo en gjeng med middelaldrende mennesker som har forårsaket det meste av de problemene vi har.Derfor så legger jeg fram på nytt et forslag som sier på begge avsnittene ,under grunnskole og videregående skole, et nytt strekpunkt
- Legge økt vekt på undervisning i miljøvern og økologi

Det kommer ikke til å koste fem øre.Det er en stimulans for

lærere og elever,og det er den nye generasjon vi skal prøve å gi litte grann mer inspirasjon på dette feltet her,og jeg håper at Redaksjonskomiteen vil støtte meg i det.

---

2) Repr.nr 264,Rune Gerhardsen,Oslo

Fra Oslopartiets side så hadde vi lagt fram en ganske grundig forslag når det gjaldt utdanning.Nå ble vel kabalen slik under konstitueringen at vi ikke fikk noen direkte representant i Redaksjonskomiteen.Nå er veldig mye av det vi hadde å fare med blitt ivaretatt av andre,men det er en liten ting som vi gjerne ville ha inn nå i sluttfasen.La meg si at jeg fornemmer at partiprogrammet nå,fornemmer at de avsnittene vi har om utdanning gir ganske viktige signaler om partiets utdanningspolitikk,og at vi kanskje orienterer oss sterkere mot den debatt mange er opp-tatt av utover,både på foreldresiden og lærersiden,utover i landet.Jeg tok vel opp også under diskusjonen torsdag noen be-traktninger knyttet til normgrunnlaget i skolen,og det var akkurat det jeg hadde håpet at vi kunne gjøre en liten endring på her.På side 35 i 4.avsnitt så tas dette problemet opp,ved at det vises til at uro og bråk i skolen er enstor belastning for mange elever og lærere. Så står det videre i utkastet:"Det må arbeides målbevisst med nye arbeids-og undervisningsformer for å skape trygghet og ro i skolens hverdag." Det er vi enige i. Men vi kunne tenke oss å utdype det noe,og derfor lyder forslaget slik:"Ofte bunner slike problemer i forhold som ligger utenfor skolen.Omsorgssvikt og normoppløsning er et generelt samfunnspro-blem.Foreldrene har et stort ansvar i denne sammenheng,men også skolen må gjennom sitt oppdrageransvar være med å sette grenser for den oppførsel som kan godtas innenfor rammen av et fellesskap." Det er det ny,og så kommer den setningen som også står i pro-grammet:"Det må arbeides målbevisst med nye arbeids-og under-visningsformer som kan skape trygghet og ro i skolens hverdag." Jeg tror det er litt for spedt når vi skal gå inn på disse problemene å bare snakke om arbeids-og undervisningsformer.Jeg tror at samfunnet rundt oss venter at Arbeiderpartiet også under-streker skolens ansvar for de normer vi på en måte ellers måtte innrette oss etter i samfunnet.Jeg ser ikke på dette som noe kontroversielt punkt,og håper vel at Redaksjonskomiteen har gjort på en del andre områder,nikke fra plassene sine og synes at dette er greit å få med.

---

3) Repr.nr 213,Helene Granbo,Sør-Trøndelag

Jeg viser til forslag 4.2.9 fra Kolstad Arbeiderlag i forslag til arbeidsprogram.Det er ikke kommet med i forslaget fra Programkomiteen,og jeg fremmer derfor følgende forslag til nytt strekpunkt under kapittel4,Grunnskolen:
- Arbeiderpartiet vil :
- styrke de kommunale musikkskolene økonomisk,og gå inn for at de skal få en naturlig plass i grunnskolen.

Jeg mener at musikkskolen er nødvendig og nyttig investering for å aktivisere stor grupper av befolkningen i skapende og byggende musikkaktiviteter.I samsvar med tidligere vedtak bør vi engasjere oss for å gjøre musikkskolen til det vi ønsker den skal være.

Et kompetansesenter som strekker ut en hjelpende hånd til grunnskolen og til andre skoleslag som ønsker å støtte den obligatoriske og den valgfrie musikkopplæring.Musikkskolene er en hjørnestein i arbeidet med å skaffe nødvendig rekruttering i alle grener av kommunens musikkliv.I de fylkene og kommunene det foregår forsøk med å integrere grunnskole og musikkskole,høster de gode erfaringer på dette området.Skolene i samhandling med lokalsamfunnet ,er i fullstendig i samsvar med helhetstanken som Mary snakker om.Derfor la oss programfeste kommunale musikkskoler.

---

4) Repr.nr 259,Ulf Tore Isaksen,Finnmark

På side 17 i innstillingen under nye strekpunkt til side 37, 3.strekpunktet der står det:
Sikre borteboende elever rimelig kompensasjon for merutgiftene ved å bo borte.
Rimelig,hva i all verden slags ord er det.Rimelig det er et slikt fleksibelt ord man kan bruke til alt.Det er mange da som kan si at jeg får rimelig kompensasjon ved å bo borte,selv om jeg må jobbe ved siden av skolen.

Finnmark Arbeiderparti har derfor fremmet et forslag på at vi stryker ordet "rimelig" i forslaget,slik at setningen blir: "Sikre borteboende elever kompensasjon for merutgiftene ved å bo borte."

---

5) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

Når det gjelder forslaget fra Erik Winther om at en burde ta inn i Programmet et forslag om at miljø og økologi burde gå inn som fag i større grad i skolen,så vil jeg bare vise til at i programutkastet på side 35 nederst sår følgende:
"Ved siden av dette er det vikitg å gi elevene forståelse for miljøvern og økologi." Og på side 61 under avsnitt om miljøpolitikk,der står det:"Derfor må miljøfaglig undervisning i skolen og forskning intensiveres."Så vi mente at dette spørsmålet var godt ivaretatt allerede i utgangspunktet i Programkomiteens forslag.
Når det så gjelder forslaget i fra Rune Gerhardsen så er ikke Redaksjonskomiteen uenig i noe av det han sa,men i den skolepolitiske uttalelsen i fra Oslo Arbeiderparti,som vel Rune tok utgangspunkt i,så står det i det neste avsnittet følgende. "Omsorgssplikt og normopplsning er et generelt samfunnsproblem, som i første rekke er foreldrenes ansvar." Altså den tilføyelsen der avfødte i hvertfall en betydelig diskusjon i Redaksjonskomiteen og var en av årsakene til at vi ikke akkurat valgte den formuleringen,men vi mener at den realitet som lå i Rune Gerhardsens forslag og i det innsendte forslag,den er ivaretatt i Progarmmet.Men det er et spørsmål her om detaljeringsgrad.

Så gjelder det Helene Granbo,om musikkskolene.Vi har vel da ikke ment at det var naturlig at den ble en obligatorisk del av skolen.Ellers så er vi positivt innstilt til musikkskolen.

Ulf Tore Isaksen:
Uttrykket "rimelig" er ihvertfall et meget sterkt uttrykk, ihvertfall i Finansdepartementets terminologi,så vi mente at

det burde være tilstrekkelig.

---

6) Repr.nr 076,Erik S.Winther,Oppland - 2.gang

Jeg synes det var litt liten smidighet fra Redaksjonskomiteen på så beskjeden presisering på hva miljøvernverdiene burde være i den norske grunnskole. ---

Dirigenten gikk til votering over forslaget fra Erik S.Winther.

Vedtak:Forslaget falt til fordel for et stort flertall for Redaksjonskomiteens innstilling.

Rune Gerhardsen trakk sitt forslag.

7) Repr.nr 259,Ulf Tore Isaksen,Finnmark 2.gang

Jeg tror at hvis vi opprettholder ordet "rimelig",så tror jeg ikke at det blir gjort noe med det i det heletatt,da blir det værende som det er i dag.Og i dag er det veldig urettferdig fordi var mange borteboende elever i Finnmark.Og de er svært urimelig behandlet for det er utrolig dyrt å bo borte.Som det står i dag så kan det brukes som en liten ventil,de kan si at vi har rimelig dekning i dag.Men jeg mener at det skal ikke stå det, det skal stå at det skal dekkes helt og fullt,ellers så blir det ikke gjort noe med det.Det blir bare på papiret.Jeg opprettholder forslaget.

Dirigenten gikk til votering på forslaget fra Ulf Tore Isaksen, Finnmark alternativt mot Redaksjonskomiteens innstilling:

Vedtak: Ulf Tore Isaksens forslag er bifalt.

8) Repr.nr 213,Helene Granbo,Sør Trøndelag - 2.gang

Jeg vil gjerne oppklare forslaget mitt.For som jeg forsto på Berge så sier han at det var obligatorisk.Men jeg sa at Arbeiderpartiet bør styrke de kommunale musikkskolene økonomisk og gå inn for at de skal få en naturlig plass i grunnskolen. Jeg ønsker å opprettholde forslaget.

Dirigenten gikk så over til votering over forslaget fra Helen Granbo alternativt mot Redaksjonskomiteens innstilling:

Vedtak:Forslaget falt til fordel for Redaksjonskomiteens innstilling.

Dirigenten gikk så over til behandling av dissensen i kap.4:

Dissensen fra Geir Karlsen og Rolf Lasse Lund:

Side 36,1.strekpunkt erstattes med:
- Utvide dagen for 1.-3.klasse.Denne utvidede skoledagen skal bestå av mer undervisning og fritidsaktiviteter som skal

- utgjøre et helhetlig skoletilbud.Dette skal være gratis og for alle.

Side 36,2.strekpunkt erstattes med:

- Etter hvert som en utvidet skoledag kommer istand,vil vi gi 6-åringer et undervisnings-og aktivitetstilbud.Den obligatoriske grunnskolen må da utvides til 10 år.

Strek ble satt med de inntegnede talere.

Dirigenten gav ordet til Mary Kvidal,som begrunnet flertallsinnstillingen.

Vi har i Redaksjonskomiteen laget noen tilleggsavsnitt til det forslaget som går på "mer kunnskap til fler - grunnskolen". Det gjelder da den del av dette utkast til arbeidsprogram som har vakt debatt,som også har ført til aktivitet.Det gjelder nemlig den del av programutkastet som angår det at vi vil satse på å gi barn et aktivitetstilbud i skolen.Debatt var det også i dette Landsmøtet på torsdag kveld om dette her.Og det er godt og den debatten viste tydelig at Arbeiderpartiet er grundige og vil legge bestemte holdninger og verdier til grunn for alt det de legger inn i sitt program.Landsmøtet var opptatt at dette tilbudet skulle bli tilgjengelig for alle og at det skulle bli et godt tilbud.Derfor har vi i flertallet i Redaksjonskomiteen foreslått tilleggsavsnitt og endringer,slik at på side 35,7.avsnitt , strykes siste setning og vi setter nå inn: "Dette tilbudet skal være frivillig for elevene.Foreldrebetaling på dette aktivitetstilbudet må holdes på et akseptabelt nivå og det må innføres ordninger som gjør at ingen faller utenfor pga økonomiske eller sosiale forhold."
Så er vi opptatt av innholdet i barns hverdag og vi er opptatt av en god skole.Derfor foreslår vi at side 35 8.avsnitt erstattes med følgende:"Etterhvert som et slikt frivillig aktivitetstilbud kommer istand,vil forholdene legges tilrette slik at 6-åringene kan tas inn i skolen.Dette må skje ved pedagogisk utviklingsarbeid og etterutdanning av det pedagogiske personalet,slik at barna sikres et opplæringstilbud som er tilpasset deres utviklingstrinn og læringsmuligheter.På den måten kan 6-åringene gis et heldagstilbud ved kombinasjon av obligatorisk undervisning og det frivillige aktivitetstilbudet.Når 6-åringene tas inn i skolen,blir grunnskolen 10-årig."
Vi står foran store reformer i skolen.Vi skal utvide undervisningstiden for de minste elevene.Dette vil jo også kreve av oss økonomiske prioriteringer.Helt på tampen av denne debatten og også her i møtet,så har vi fått en diskusjon om at isteden for denne modellen med utvidet undervisningstid og et aktivitetstilbud,så skulle vi ha en hel dag obligatorisk skole som skal dekke foreldrenes arbeidstid helt fra ungene er 6 år.Og da får jeg problemer. For da berører vi for det første et viktig prinsipp,når det gjelder foreldre/barn,og da bør vi nok ta en lang diskusjon.Så har det selvfølgelig også en økonomisk betydning.Vi vet hva det koster å utvide skoletiden,og vi er villig til å gjøre det,men selv om vi klarer i løpet av de første årene å utvide skoletiden for 1.klassingene fra 15-20 timer i uken, så er det ennå mange timer til mor eller far kommer hjem fra arbeid.Og det er da kamerater,at vi må ta virkemidlene i bruk og vi må bruke dem på grunnlag av våre holdninger,verdier og

normer.Det er da vi må skape en politikk for fremtidssamfunnet, slik at det blir sånn som det vi ser bak talerstolen her.Slik at det ikke er barn på vegene og på de farlige byggeplassene, men at barn fins der omkring skolebygningene,i lek og i aktivitet sammen med voksne.Det er det vi skal lage,la oss sette det inn i programmet,la oss stimulere lokalmiljøene ,la oss utløse krefter slik at dette blir en realitet.

Derpå fikk Rolf Lasse Lund ordet for å begrunne dissensen.

Først vil jeg gjøre oppmerksom på at dissensen består altså av både det som står markert som dissens på side 16 og de første to strekpunktene som står gjengitt på side 17.Som også da ikke står markert som dissenser i det trykte dokumentet,men som også tilhører den samlede dissens.
Jeg tror at vi alle kan være enige om at det vi ønsker er et tilbud til barn som er slik at vi kan samlet utnytte de ressurser som finnes f.eks. i et nærmiljø.Men det er organiseringen av dette som er det vesentlige.Enten så må man ville en reform som ser ulike aktiviteter i sammenheng,integrerende som en pedagogisk helhet og som utnytter mangfoldet i muligheter.
Tar man betaling for noe av dette,ja,så er det norsk grunnskole man innfører betaling for.Når man lager en integrert ting i skolens regi,så er det grunnskolen man tar betaling for om man innfører foreldrebetaling.Eller så vil man holde så adskilt som mulig,praktisk og institusjonalisert disse aktiviteter, at ingenting blir igjen av en stor og fin skolereform.Og da kan man gjerne ta betalt for utbygging av fritidsaktiviteter, eller tilsynsordninger og omsorgsordninger,men det blir noe annet.Ønsker man en stor,stor skolereform som ser tingene i sammenheng så må man også ta konsekvensen av det,både i organisering og finansiering. Men jeg har lyst til å si vi strevet begge parter for å prøve å finne frem til et kompromiss,for jeg tror at det hadde vært mulig å finne et kompromiss som var slik at en tok tingene litt stykkevis og delt,ryddet tingene institusjonalisert og hadde et mål som beholdt prinsippet om ikke foreldrebetaling.Jeg sier at jeg er oppriktig lei for at vi ikke nådde fram til det,men når vi ikke gjorde det,så vil jeg si at den beste reformen er å ta det skoleløft som dette innebærer. Det er et økonomisk løft,men vi har sagt lenge nå at vi skal ta et økonomisk løft for skolen.Vi har tenkt det enda lengre, men det er ikke uoverkommelig.Det er mulig hvis vi vil,og vi har også sagt samlet i innstillingen at vi skal gå igjennom ressursene i grunnskolen for å se hvordan de kan brukes på en langt bedre måte.Men vi har etter min oppfatning både muligheter til å gjennomføre denne reformen,hvis vi virkelig vil satse på det.

---

1) Repr.nr 066,Hans Kolstad,Hedmark

Nå ved avslutningen skal vi oppsummere den debatt som var da vi gjennomgikk arbeidsprogrammet,og så vidt jeg oppfattet det, så viste den tydelig hva denne forsamlingen mente om foreldrebetaling.Så jeg synes det er synd at ikke Redaksjonskomiteen har kommet lenger i å nå det målet.Det har alltid vært slik og det må alltid være slik for Arbeiderpartiet at vi har et prinsipp om en gratis obligatorisk skole,grunnskolen skal fort-

satt være gratis.Også de aktivitetstilbud som må være en del av helhetsskolen som vi arbeider fram mot.Dette er overordnede mål og må holdes i hevd.Vi må ikke skape nye skiller,økonomiske og sosiale,ved å innføre og legge noen andre aktiviteter inn i skolen som det som er skissert her.Mener vi noe med skolepolitisk reform,så må disse hensyn ligge til grunn.Mener vi noe med skolepolitisk reform må vi være villige til å ta utgiftene med det. Kvidal var inne på at hun ville samle barn som gikk på veger og gater inn i skolen,og det er vi enige om.Men skal vi få til det så må det være en obligatorisk helhetlig løsning. Så vil jeg også minne om at et av hovedpunktene i programmet vårt var:Større trygghet for barna og barnefamiliene,og som jeg sa i debatten:Også økonomisk trygghet er trygghet for disse. Vi skal ikke påføre hardt pressede grupper nye utgifter.Vi i Hedmark har ihvertfall samlet funnet å kunne støtte mindretallets framlegg og håper at Landsmøtet følger det.

---

2) Repr.nr 054,Grethe Fossum,Hedmark

Jeg er kjempeglad for Redaksjonskomiteens innstilling om 10 års obligatorisk skolegang.Det er et løft for barnefamiliene å få 6-åringene inn i grunnskolen.Takk for det,det synes jeg virkelig var bra.Paulus han har sagt:At dere skal være uenige,thi da kommer sannheten fram.Og jeg vil bare se litt på nestlederdebatten at det kan kanskje være litt betegnende for den,men også når det gjelder foreldrebetalingen,så er vi uenige ,det må vi konstatere.Og jeg tror kanskje at det går litt på hva vi må føle som parti.Jeg tror ikke at folk klarer å skille mellom frivillige aktivitetstilbud som organiseres blant annet av skolen og med den obligatoriske skole som også organiseres av skolen. De prosjektene som er gjennomført på dette området de har fått betydelige statlige,fylkeskommunale og kommunale midler, slik at foreldrebetalingen har blitt minimal.Og det ønsker jeg også at skal fortsette,det skal bli mindre enn minimalt,foreldrebetalingen skal være null.Derfor så støtter jeg min dretallets innstilling.

---

3) Repr.nr 092,Trond Jensrud,Buskerud

Buskerud Arbeiderparti støtter fullt ut opp om dissensen som er tatt ut på dette punktet her.Jeg skal ikke gå så veldig langt i begrunnelsen,for jeg synes at Rolf Lasse Lund gjorde det greit.Jeg har bare lyst til å påpeke et par punkt.Det er ganske alvorlig å begynne og bevege seg bort i fra prinsippet om at grunnskolen skal være gratis og den skal være et likt tilbud for alle.Jeg synes at argumentasjonen fra bl.a. Mary Kvidal om at det skal være et tilbud som har behov for det og de som trenger det,faller litt på sin egen urimelighet,når vi vet at det er de med svakest ressurser, de med dårligst utgangspunkt som vil få problemer med egenbetalingene.Det er ikke de som har ressurser,de har et godt tilbud i dag og de klarer alltids å få et tilbud til ungene sine.Det er de svakeste vi snakker om ,og da å gå på og si at de kan sosialen hjelpe,det er ihvertfall å gå langt.Og hvis vi skal lage et sikkerhetsnett som det er snakk om,for å gå på det så er det helt feil, fordi at det er på en måte å skape en stor forskjell på folk og dere må være klar over,jeg tror alle skjønner hvilke grupper

som vil ha problemer med å betale det.Det er ikke så veldig mange av de som sitter her i salen,det er helt andre grupper.

---

4) Repr.nr 177,Magnar Hakestad,Hordaland

Dirigenten oppfordrer oss til å ikke ta opp igjen for mange ganger det som har vært sagt. Jeg håper også at det var unødvendig,men når vi da får flertallsforslaget som vi har gjort fra Redaksjonskomiteen,så blir det nødvendig å gi dem flere siganler.Jeg håper vi slipper å ta opp igjen hele debatten,men må understreke at dette skal dette være et skolepolitisk framskritt,så må en legge to forutsetninger til grunn:Alle deler av helhetsskolen skal bli obligatorisk.2: Alle deler av helhetsskolen skal være gartis for de foresatte.
Greier vi ikke å gjennomføre disse to prinsipper,vil vi i iveren etter å gjennomføre helhetsskolen,risikere å oppheve enhetsskolen. Enhetsskolereformen er en alt for viktig skolereform til å få så kort levetid.Selvsagt koster reformer penger,men istedet for å gå på akkord med et av våre prinsipp,nemlig gratis skolegang,så bør en heller se på tempoet i gjennomføringen av reformen.Og jeg vil be så sterkt jeg kan om at en støtter mindretallsforslaget fra Geir Karlsen og Rolf Lasse Lund.

---

5) Repr.nr 025,Rikke Lind,Akershus

Spørsmålet om foreldrebetaling dreier seg om noe helt grunnleggende i vår skolepolitiske ideologi.Nemlig at grunnskolen skal være gratis og for alle.Det er enighet om reformen om at skoledagen skal utvides,men finansieringen av reformen er det uenighet om.Akershus Arbeiderparti mener at en utvidelse av skoledagen med mer undervisning og fritidsaktiviteter er en viktig og god reform,men vi er uenige i at det skal åpnes for foreldrebetaling.Fordi:1)Med foreldrebetaling vil det aldri bli et tilbud for alle. 2)Ved foreldrebetaling så vil foreldrenes økonomi bli avgjørende for barnas utdannelse. 3)Med foreldrebetaling vil det føre til klare skiller for barn som deltar på et fritidsaktivitetstilbud og de som ikke gjør det.Deltakelse i fritidsaktiviteter er nemlig også viktig for evnen og motivasjonen for læring. Og når det foreslås at fritidsaktiviteter legges til skolen,må det etter min oppfatning inngå som et helhetlig skoletilbud som må gis til alle.Arbeiderpartiet har gått i bresjen for utviklingen av skolen.Mange og dyre reformer har vi kjempet igjennom,men det har aldri vært sånn og det må aldri bli sånn at vi skal finansiere våre reformer med egenandeler og foreldrebetaling.Selvfølgelig finnes det penger dersom vi vil.Dersom vi mener alvor med å prioritere utdanning og småbarnsforeldrenes situasjon,så må vi gjøre noe.Og jeg håper at Landsmøtet har vilje og jeg håper at prinsippet om en gratis skole skal stå fast, så støtt dissensen,kjære Landsmøte!

---

6) Kjersti Børsum,Landsstyret/Akershus

Kjære Rolf Lasse Lund,god jul til deg,kjære Rikke Lind som her taler på vegne av dagens unge kvinner i AUF,riktig godt nytt år til deg også.For det dere står her og gjør,og sier god jul og godt

nytt år til oss.Kjempefint,tusen takk!Det hjelper ingen ting. Her snakker dere om at nå skal vi prioritere, nå må vi vise at vi vil gjennomføre en kjempestor skolepolitisk reform,men da spør jeg:Er det det dagens kvinner og småbarnsmødre har bedt om? Nei. De har bedt om støtte til å lette en hverdag som praktisk sett er blitt helt umulig for småunger og for småbarnsforeldre. Det er det de har bedt om og det er der Arbeiderpartiet med dette forslaget som flertallsinnstillingen bygger på, det er der Arbeiderpartiet som det eneste partiet i dette landet i dag skulle programfeste at i morgen,så kan dere begynne å jobbe, vi står bak og støtter dere.Istedet så sier vi at om tjue år og god jul og lykke til!Jeg synes det er for tøft.Dere snakker om at en obligatorisk helhetsløsning er den store skolepolitiske reformen. Skal vi ha obligatorisk ballett,skal vi ha obligatorisk korps,skal vi ha obligatorisk skoleundervisning fra 08.15 om morgenen til kl 17.00? For det er jo det forsøksprosjektene om utvidet skoledag går på! Er det det dere skal ha? Er det det vi vil? Så snakker jeg til AUF,jeg snakker nå ikke til de skolepolitiske ideologer fra 70-årene som nå har børstet støvet av frakken igjen og fortsetter debatten der de slapp for tjue år siden.Nå snakker jeg til AUF og da jeg sier jeg at jeg konstaterer at i motsetning til arbeiderbevegelsens eldste kvinner som står og støtter dette reformforslaget,i motsetning til voksne mødrene i kvinnebevegelsen,som støtter dette reformforslaget i motsetning til den,så går dagens unge ennå ikke mødre til skolebran,unge kvinner i AUF rundt og sier at vi velger å lytte til de som legger opp til at vi skal ha en reformpolitikk som bygge på samme måten som vi har hatt barnehagepolitikk i dette landet,nemlig at vi har prinisppene i orden,jeg har ideologien min i orden men hæren døtte meg om jeg gjør noe med den praktiske hverdagen til folk! Jeg synes det er flaut,jeg,dere.

---

7) Repr.nr 176,Kari Manger,Hordaland

Dirigenten har flere ganger oppfordret inntegnede talere til å vurdere og trekke seg underveis i debatten for å spare tid. Og det må jeg få lov til å si dirigent,at det er jeg veldig uenig.Her snakker vi om eventuelt å gå inn for en skolereform som vil bli en historisk reform for norsk skole,og da må vi kunne ta oss tid til å debattere dette grundig,noe annet vil jeg påstå ville være uansvarlig.Etter debatten torsdag kveld var det klart flertall mot egenbetaling.Selv om det under argumentasjonen var en sammenblanding av begrepene heltidsskole og helhetsskole,så var det helt klart at flertallet gikk i mot foreldrebetaling.Derfor så synes jeg nok at det er rart at det som flertallet ga uttrykk for i debatten,ikke har kommet fram i Redaksjonskomiteens flertallsforslag.Dersom en går på Redaksjonskomiteens flertallsforslag så betyr det at en ikke innfører noen skolereform.En gir avkall på helhetsskoletanken, gir et tilbud som er frivillig og som foreldrene skal betale for.Det en gjør altså er å bevare status quo.Som altså da er ordningen med fritidshjem.Dersom vi er ute etter en skolereform så må vi gå på mindretallets forslag,og dermed må vi også avvise tanken om foreldrebetaling.En må ikke lage til en ordning som kan utestenge grupper som en først og fremst trenger å nå, og være med på øke forskjellen mellom de ulike grupper i samfunnet vårt.Derfor så vil jeg på det sterkeste anbefale at

Landsmøtet støtter opp om mindretallets forslag.

---

8) Repr.nr 071,Frode Jahren,Oppland

Det føres to debatter her,det ene er et spørsmål om flytting av fritidsaktiviteter fra et eller annet sted og inn i skolebygningen,eller er det et spørsmål om en skolereform.Hvis det er det første da jeg må si at dette er en ballong som sprekker. Da er det en drøm som blir knust.Hvis dette her er en skolereform,og det håper jeg at det er,da må det være helt uakseptabelt med foreldrebetaling.Ser dere partifeller rekkevidden av,konsekvensen av å begynne å reformere skolen ved hjelp av foreldrebetaling? For å komme vekk fra en skole som sorterer etter sosiale skiller,trenges en skole for dem som kommer fra ressurssvake hjem for å gi hjelp.Hjelp til lekser,hjelp til å lese,gi dem lyst og inspirasjon til å lære.Det ville være et viktig bidrag for å komme vekk fra sorteringsskolen,en sorteringsskole som lærer ungene om begrensingene.Jeg vil si det at jeg vil ikke ha en foreldrebetalt leksehjelp.For hva er denne reformen verdt hvis den ikke er for alle?Hva er reformen verdt hvis den ikke bringer oss bort i fra sorteringsskolen,men tvert i mot legger opp til nytt sorteringssystem. Er det en skolereform vi ønsker må den være gratis og tilgjengelig for alle.Her er det ikke kun en diskusjon om finansieringsform.Prinsippet om at alle,absolutt alle skal ha like muligheter er her det sentrale spørsmålet og i et slikt spørsmål,kamerater,må vi være krystallklare:Vi må si nei til foreldrebetaling.

---

9) Kari Nordheim Larsen,Kvinnesekretariatet

Jeg vil si jeg er godt fornøyd med flertallsinnstillingen i fra Redaksjonskomiteen.Jeg er helt enig i at dette tilbudet må være frivillig.Jeg er også enig i at det må bli nødvendig med foreldrebetaling ,hvis vi skal få til denne reformen.Og jeg vil tro at med de presiseringer som nå ligger i flertallets innstilling om nivå på foreldrebetaling,om å ta hensyn til sosiale og økonomiske forhold,så vil jeg tro at det vil være lett for Landsmøtet å slutte opp om denne innstillingen. Debatten torsdag dreide seg mye om foreldrebetaling.Jeg vil nå kommentere noen andre sider ved mindretallets innstilling. Dette er en innstilling som for meg viser at dette gjøres mer til en skolereform enn til en reform for bedre hverdagsorganisering. Min visjon til denne reformen er ikke først og fremst knyttet til mer grunnskole.Det er en visjon om at vi sammen skal klare å bruke de samlede ressurser i samfunnet.Jeg tenker på ressurser rundt skolen,foreldre,organisasjoner osv.for å klare og få til dette tilbudet.Og da skal skolen være det fysiske midtpunktet som skal til for å skape et helhetlig og godt og trygt hverdagsmiljø for de ungene som i dag er overlatt alt for mye til seg selv.Tanken om at den totale tidsramme for dette tilbudet skal passe bedre med foreldrenes arbeidstid ser det ut som om alle er enige om.Det betyr jo at det vil dreie seg om ganske mange timer.Og jeg vil advare å gjøre et slikt tilbud til en reform som forsøker å få alle inn i samme formen.Og det er det flere grunner til.Jeg tror faktisk det er slik at ikke alle har

det samme behovet.Det er faktisk en god del barn i dag som har gode og helhetlige ordninger.Vi må være villig til å se virkeligheten slik den ser ut.For virkeligheten til folk er mangfoldig. Folk har ulike behov,alt etter hvor de bor,om det er en familie med mange barn,få barn,om familien bor inærheten, tanter,onkler, besteforeldre osv. Og disse sidene mener jeg at det må være en rett for foreldre til å vurdere.De må simpelthen kunne vurdere om dette fritidstilbudet passer for min unge.Min konklusjon på det må bli at vi må ta hensyn til dennemangfoldigheten,når vi organiserer samfunnet.Og derfor må dette tilbudet være frivillig. Jeg vil da så sterkt jeg kan anbefale flertallets innstilling.

---

10) Tove Heggen,Landsstyret/Oslo

Slagordet "Krav til innsats for felles framtid" har vunnet gehør og forståelse ute blant folk flest.Det merker vi i vårt lokale partiarbeid og i de miljøene vi ferdes i til daglig.Men slagordet blir først en realitet når reformer og forbedringer av folks hverdag settes inn i en økonomisk ramme.Det er det partivenner,vi diskuterer her nå.Vi diskuterer en reform,en stor reform som vil få betydning for barns og småbarnforeldres hverdag.Vi diskuterer en reform som er kjærkommen og etterlengtet. En reform som vil styrke nettopp det hverdagssamfunnet som vi nå har diskutert her på Landsmøtet både dag og nærsagt natt. Flertallets innstilling legger opp til nettopp å sette realiteter inn i vårt nye slagord:"Krav til innsats for felles framtid." Flertallets innstilling setter denne viktige reformen inn i en økonomisk ramme.Og partivenner,vi vet,at vi har ikke flere milliarder kroner å rutte med i denne saken.Og vi vet også at tar vi for oss barns hverdag,så er det fortsatt kun 30 % barnehage dekning i dette landet,ca 200.000 barn står og banker på barnehage døren for å komme inn.Er det da sikkert at vi ville valgt å legge denne reformen opp på en slik måte at vi skulle bruke milliardene her og ikke til å styrke et barnehagetilbud.Jeg har veldig store problemer med å se denne hva jeg vil kalle denne historiske reformen inn i en stor sammenheng,hvis vi ikke velger å se den i den økonomiske verden.Skal vi i tillegg tvinge barn fra 6 til 10 år til å være i en skolesituasjon fra klokken er 8 til 4.Skal vi pålegge foreldre å endre hele foreldrerollen, som også ligger inne i denne saken fra mindretallets side. Flertallet legger opp til at grunnskolen fortsatt skal være gratis,flertallet har ikke sagt atman skal innføre foreldrebetaling i grunnskolen, med det forslaget som her ligger.Og det er viktig å understreke at grunnskolen fortsatt skal være gratis med flertallets innstilling. Partivenner at vi legger opp til en reform som vi kan vise alle de utenfor disse vegger at vi er istand til å gjennomføre.Derfor støtter jeg flertallets innstilling.

---

11) Mary Kvidal,Red.komiteens flertall

For å slå fast helt klart:Utdanning er en rett til alle her i Norge.Obligatorisk og gratis! Også når vi nå foreslår å utvide timetallet,satse hundrevis av millioner på å gjøre denne utdanningen i større omfang for de minste elevene,så er også det obligatorisk og gratis.Det er faktisk en stor skolereform.

Men så vil vi enda mer med dette programmet,vi vil i tillegg også ha en sosial reform for våre barn og for hverdagen i familien. Vi vil ta i bruk de lokalene og de områdene som det offentlige har i eie. Vi vil organisere aktiviteten og da kan jeg ikke skjønne at vi godtar foreldrebetaling på hobbier og musikkskoler,på fritidshjem i offentlig regi. Men når vi flytter disse aktivitetene inn i disse skolebygningene som ligger rundt omkrin i store deler av Norges land og er tomme store deler av gangen,da kan vi ikke godta det.Hva slags sosialdemokrati er dette? For da godtar vi isteden private løsninger, tilfeldige løsninger som skaper problemer for familien og som lager en dårlig hverdag for våre barn.Mange prøver seg,foreldre vil organisere dette her.De lager gode tilbud,betalingene dreier seg om 500 - 800 kr i måneden,under en halvpart av det de har betalt for barnehageplassene sine,og det er ordnet betaling i systematiske former,og ikke i den form som mange foreldre tvinges til å gjøre det slik forholdene er i dag.Vi står ikke foran valget kamerater,om en reform med eller uten betaling. Vi står foran om vi skal la det pedagogisk tilrettelagte omsorgstilbud som barn har i barnehagen også gjelde til barn er 10 år på samme måte. Vi står foran valget om vi skal ha det,eller om barn etter sin skoletid når mor og far er på arbeid,fortsatt skal ha nøkkelen rundt halsen og ferdes på veger og farlige arbeidsplasser. Det er valget,kamerater!

---

12) Rolf Lasse Lund,Redaksjonskomiteens mindretall

Det ville neppe ha vært et så stort problem om hele denne saken fra første stund hadde vært kjørt som to ulike politiske framstøt.Om det fra første stund hadde vært kjørt som en skolereform som vi skal forsøke å gjøre bedre,og dernest som et spørsmål om å bygge ut omsorgs-og tilsynsordninger i vårt samfunn. Men det har ikke vært det som har vært det idemessige utgangspunktet. Det idemessige utgangspunktet har jo vært at vi nå skal se ting i sammenheng,integrere det som en pedagogisk enhet. Og det er bare i skolen vi kan gjøre det. Det tror jeg på en måte det er enighet om,og jeg er av den som tror,og får vi den helheten,så er det en virkelig kraft til å utløse nye krefter nye ideer og et mangfold i aktivitet,hvor nærmiljøet og foreldre er med i det som flere har sagt,vil gjøre at skolen blir et aktivitetssentrum i lokalmiljøet.Derfor er dette en god og fin reform om vi vil satse på den,og da må vi satse på den som en god skolereform og det betyr at denne reformen bare er en videreføring av vår utdanningspolitikk.En videreføring av tanken om en enhetsskole,viderføring av tanken om at vi skal lage et sted hvor alle kan føle seg hjemme,uansett bakgrunn.Og en videreføring av at tanken om at grunnskolen i Norge skal være fri for egenbetaling.Uansett hvordan vi definerer dette,vi må ikke så tvil om det prinsippet.

Debatten ble avsluttet.
Dirigenten satte så flertallsinnstillingen opp mot mindretallsinnstillingen for votering.

Vedtak: Mindretallets innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

Vedtak: Hele innstillingen og Kapittel 4 ble vedtatt med overveldende flertall.

KAPITTEL 4 UTDANNING OG KULTUR

4.1 MER KUNNSKAP FOR FLER

Side 33,3.avsnitt,2.setning

Fra "Skolen har....til "skolen senere i livet":Strykes.

Side 33.3.avsnitt,2.setning erstattes med:

Skolen må se kunnskap,ferdigheter,verdiformidling,kreativitet og sosial forståelse i sammenheng.Det er en skole som i praksis ønsker alle velkommen ut fra hver enkelts evner og forutseninger, fordi selvtillit er en nøkkel til kunnskapstilegnelse.I dette ligger et grunnleggende rettferds-og likhetskrav.

Grunnskolen

Side 35,7.avsnitt,siste setning:Strykes og erstattes med:

Dette tilbudet skal være frivillig for elevene.Foreldrebetaling for dette aktivitetstilbudet må holdes på et akseptabelt nivå og det må innføres ordninger som gjør at ingen faller utenfor pga økonomiske eller sosiale forhold.

Dissens fra Geir Axelsen og Rolf Lasse Lund:

Side 35,7.avsnitt,fra 2.setning og ut avsnittet erstattes med:

Derfor vil Arbeiderpartiet utvide skoledagen for 1.-3.klasse. Denne utvidede skoledagen skal bestå av mer undervisning og fritidsaktiviteter,som skal utgjøre et helhetlig skoletilbud.Dette skal være gratis og for alle. En slik skoledag bør organiseres i samarbeid mellom skolen,foreldre og nærmiljø.

Side 35,8.avsnitt erstattes med:

Etter hvert som et slikt frivillig aktivitetstilbud kommer i stand må forholdene legges til rette slik at 6-åringene kan tas inn i skolen. Dette må skje ved pedagogisk utviklingsarbeid og etterutdanning av det pedagogiske personalet slik at barna sikres et opplæringstilbud som er tilpasset deres utviklingstrinn og læremuligheter.

På denne måten kan 6-åringene gis et heldagstilbud ved kombinasjon av obligatorisk undervisning og det frivillige aktivitetstilbudet.Når 6-åringene tas inn i skolen blir grunnskolen 10-årig.

Side 36,1.avsnitt,erstattes med:

Norge bruker store ressurser til skolen sammenlignet med mange andre europeiske land.Dette har blant annet sammenheng med at vi vil ha en opplæring tilpasset hver enkelt elev og med at vi har en desentralisert skolemodell.Det skal vi holde fast ved. Likevel er det også innen skoleverket behov for en kritisk gjennomgang av den samlede ressursbruken.

Dissens:

Side 36,1.strekpunkt erstattes med:

- Utvide skoledagen for 1.-3.klasse.Denne utvidede skoledagen skal bestå av mer undervisning og fritidsaktiviteter som skal utgjøre et helhetlig skoletilbud.Dette skal være gratis og for alle.

og

Side 36,2.strekpunkt erstattes med:

- Etter hvert som en utvidet skoledag kommer i stand,vil vi gi 6-åringer et undervisnings-og aktivitetstilbud.Den obligatoriske grunnskolen må da utvides til 10 år.

Side 36,nye strekpunkter i tillegg:

- Sikre lærerne kontinuerlig etter-og videreutdanning
- Styrke tilbudet om alternativ livssynsundervisning

Videregående opplæring

Side 36,3.avsnitt etter strekpunktene,tillegg:

....bosted og økonomi.

Side 37,etter 2.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Noen unge velger i dag en kombinasjon av fag som verken gir dem kompetanse for videre utdanning eller kvalifiserer dem for et yrke. Skolens rådgivningstjeneste må styrkes slik at skolen kan opplyse elevene om hvilke konsekvenser deres valg av fag får for elevenes framtid.

Side 37,nye strekpunkter i tillegg:

- Motarbeide privatisering av utdanning både på grunn-,videregående-og høyere skolenivå
- Styrke rådgivinigstjenesten for å gi elevene bedre grunnlag for å velge fagkombinasjoner
- Sikre borteboende elever rimelig kompensasjon for merutgiftene ved å bo borte
- Styrke tilbudet til fremmedspråklie elever
- Styrke samarbeidet mellom arbeidslivet og skolen

Nytt avsnitt før Høyere utdanning,side 37:

Voksenopplæring

Livslang læring og voksenopplæring må bli en naturlig del av hele vårt utdanningssystem.Vi bør utvide retten til permisjon for opplæringsformål og voksnes økonomiske mulighet til etter- og videreutdanning må bedres.

Det bør utvikles tilbud tilpasset voksnes behov og livssituasjon. Det bør legges bedre til rette for et samarbeid mellom voksenopplæringsorganisasjonene og det ordinære utdanningssystemet,samtidig som den skarpe arbeidsdelingen mykes opp.Det bør utvikles

dokumentasjonsordninger for mer av den kunnskapen og kompetansen som erverves utenfor det ordinære skoleverket.

Voksenopplæringssystemene må brukes mer aktivt til å knytte kunnskapsoppbygging og arbeidslivsutvikling tettere sammen.Voksenopplæringslovens prinsipper om lønnstakerinnflytelse over bedriftsintern opplæring må gjøres gjeldende for all bedriftsopplæring.
Opplysningsorganisasjonene spiller en viktig rolle for voksenopplæring og folkeopplysning.Deres alminnelige arbeid bør styrkes,samtidig som det satses på et samarbeid mellom myndigheter og organisasjoner når det gjelder pedagogisk utviklingsarbeid. Det bør legges bedre til rette for et samarbeid med det øvrige utdanningssystem samtidig som den skarpe arbeidsdelingen mykes opp.

Arbeiderpartiet vil

- Gi voksenopplæring og folkeopplysning bedre vilkår
- Ulike alternative utdanningsveier tilpasset voksnes behov og livssituasjon
- Gjøre tilskottsreglene for studiearbeid enklere
- Utvikle permisjonsordninger i samarbeid mellom arbeidslivets organisasjoner slik at livslang læring blir en reell mulighet for flere

Høyere utdanning

Side 39,4.strekpunkt endres til:
Bedre samordningen,styringen.....

Side 39,nytt strekpunkt i tillegg:

- Harmonisere opptakskriterier til høyere utdanning

Forskningspolitikk

Side 40,nytt strekpunkt i tillegg:

- Sikre nasjonal styring og prioritering av ressursene til forskning

Side 41,nytt strekpunkt i tillegg:

- Sette strenge etiske krav til forskning og utvikling av gen-og bioteknologi

4.2 KULUTR

Side 42,tillegg:

Side 42,tillegg:

I dag er det unntak for avgift på honorarer til kunstneere invitert til offentlige kulturarrangementer,mens avgiften gjør at billetter til rockekonserter for ungdom blir dyrere.
Arbeiderpartiet vil fjerne denne forskjellsbehandling av ulike musikkarrangementer.

Side 42,nytt strekpunkt i tillegg:

- Lov om avgift på honorarer til kunstnere m.v. endres slik at rockekonserter fritas for avgiften

4.3 KIRKE,RELGION OG LIVSSYN

Side 43,3.avsnitt:
Ordet "ansettelse":Strykes.

Side 43,nytt strekpunkt i tillegg:

- Fremme respekten for alles frihet til å leve i samsvar med sin relgion,tro og livssyn

Vedtak: Hele innstillingen og kapittel 4 enstemmig vedtatt.

Reiulf Steen overtok som dirigent.

En gikk over til behandling av

KAPITTEL 5 BEDRE VELFERDSSAMFUNN

Dirigenten åpnet for debatt hvor følgende deltok:

1) Repr.nr 292,Erik Garsøen,Oslo

Det er til arbeidsprogrammet sendt inn en rekke forslag som på forskjellige steder tok opp spørsmålet som knyttet seg til homofile og lesbiskes stilling.Redaksjonskomiteen har ikke tiltrådt noen av forslagene.Det er imidlertidig på et område, det gjelder da avsnittet "En ny familiepolitikk" hvor jeg synes det ville være riktig å få inn et tillegg,og håper selvfølgelig på Landsmøtets støtte for dette.
Det er på side 46,1.avsnitt jeg foreslår følgende tillegg:

Mennesker som har valgt homofilt samliv som en alternativ livsform,skal aksepteres fullt ut.

---

2) Repr.nr 145,Lillian Olsen,Vest-Agder

Jeg skal også snakke om egenandelen,men denne gangen innenhelsesektoren.Såvidt jeg forsto på torsdag så ble hele den tjukke boka sendt over til Redaksjonskomiteen og jeg kan ikke finne noe igjen i den.Jeg vil da før jeg går videre fremme forslag om å sette inn igjen den gamle formuleringen fra programmet for forrige periode.Der står det helt konkret at man skal arbeide for en gradvis reduksjon for grunnleggende helsetjenester.Og i valgkampen i 1985 da skrek vi oss nesten hese rundt på gater og torv der vi sa vi skulle fjerne egenandelene.Dette har ikke skjedd etter min mening,isteden har vi fått egenandelen på flere helsetjenester.Jeg tenker nå på økt dagkirurgi hvor da pasientene må betale mye mer.For mange betyr dette ganske store konsekvenser, og det kan bety at de ikke er istand til å søke legehjelp.
Jeg synes det fortsatt skal være en målsetting for oss å arbeide for å redusere egenandelene.Det strider etter min mening mot en del viktige prinsipper ,det at alle skal få hjelp uansett økonomi når de er syke,uten å måtte telle på kr og ører.La oss fortsatt

ha det som en målsetting å skulle bygge ned egenandelene.Det er så mange som har sendt inn forslag om det,og der er det mange å vise til,men jeg for forholde meg til det som er sendt ut på forhånd på side 51,under strekpunkt 5 og der foreslår jeg at den gamle formuleringen i fra forrige program blir tatt igjen.

---

3) Mary Kvidal,Regjeringen/Redaksjonskomiteen

Som mor og som kvinne så vil jeg nå foreslå fordi at nå har vi nemlig vedtatt et forslag som sier at 6-åringene skal inn i obligatorisk skole i den tiden foreldrene er i arbeid. Og det kan vi jo ta en debatt på hvordan vi skal utforme,men jeg tror det vil ta veldig lang tid og det vil kreve milliarder å gjennomføre den reformen.Og i mens kan vi ikke la våre barn leve på streder og gater.Den reformen som nå er vedtatt i programmet,den kan ikke gjennomføres så mine barnebarn får glede av den,selv om den enda ikke født,derfor vil jeg nå foreslå:De formuleringer i programutkastet som gjelder aktivitetstilbud til småskolebarn, flyttes inn under underkapitlet "En ny familiepolitikk" på side 46 og 47 i programmet.

---

4) Repr.nr 029,Rolf Lasse Lund,Akershus/Redaksjonskomiteen

Jeg må oppriktig talt si at jeg ikke har helt oversikten over hva det på en måte er som foreslås.Men jeg vil si at Landsmøtet har altså nå gjort et vedtak om hva slags skolepolitisk reform vi nå ønsker oss.Og det er jo da det vi må holde oss til.Det var i Redaksjonskomiteen det ble gjort forsøk på å angripe dette på en annen måte,det førte ikke fram.Man kan ikke da komme nå etterpå å gjøre noe kunstgrep som endrer på det vedtaket som Landsmøtet har gjort.

---

5) Turid Birkeland,AUF

Jeg har et spørsmål jeg til det som kommer hvorfor vi ikke har fått dette før.Hvis dette innebærer følgende at vi nå er enige om å utvide undervisningstiden i småskolen,og at man der også legger inn det som går på forberedelse til lekselesing og den type ting i et sånt undervisningstilbud,og så sier at vi skal ha et aktivitetstilbud slik som vi i dag har organisert det på siden av det,så synes jeg det er interessant.Og ville jeg tenke på å være med på å støtte det.Men da må jeg ha en presisering på dette som går på lekselesing og det som vi er opptatt av i forhold til et heldagskoletilbud.

---

6) Aud Overå Fyhn,Landsstyret/Troms

Jeg tror at det vedtaket som var gjort nå var veldig uheldig. Fordi vi kan bli ventende veldig lenge før vi får råd til å gjennomføre det.Og slik som det er kommet frem i debatten så er ikke jeg enige i at det er de svakeste det kommer til å gå utover,fordi i dag er det fritidshjemstilbud og ordninger for de sterkeste.Det er de svakeste som har det vanskeligst i dag

og ved muligheten til å utvide fritidshjemstilbudet på skolen ved å ta i bruk de ressursene som ligger der,så har vi en mulighet for å få til og dra i gang et tilbud til alle.Jeg synes det var veldig godt at Mary Kvidal fant denne løsningen å ta dette inn under "Familiepolitikken",så jeg vil støtte det.

---

7) Repr.nr 029,Rolf Lasse Lund,Akershus/Redaksjonskomiteen,2.gang

Ting foregår litt raskt her. Det blir alltid problemer når Landsmøtet fungerer som redaksjonskomite.Jeg vil si at hvis det nå er slik å forstå at det som er staket ut av skolepolitiske reformer,det er vedtatt og det gjør vi ingen ting med,så må jeg si at da er det ingen problemer med at de bitene som er knyttet til det og som går på fritidsaktiviteter,gjerne redaksjonelt kan plasseres under de avsnittene som omhandler omsorg og familiepolitikken.Det er selvfølgelig ikke noe i vegen for det.
Da er det et redigeringsspørsmål.Det var noen her som trodde at dette ville skape forvirring ute hos dem som driver forsøk med fritidsaktiviteter.Det er ikke det som er meningen.Vi har startet en prosess,slik at jeg har ikke noen problemer med dette,hvis det er snakk om et redigeringsspørsmål.Da behøver vi ikke gjøre dette til en stor politisk diskusjon.Da er det rett og slett et redigeringsspørsmål.

---

8) Mary Kvidal,Regjeringen/Redaksjonskomiteen,2.gang

Jeg skal gjerne svare på og bekrefte at akt som har med undervisning og undervisningsforberedelser selvfølgelig må skje i skolens tid og må være obligatorisk og fri for alle.At det er aktivitetstilbud og fritidsaktiviteter vi nå skal organisere for barn og familier.

---

9) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

Vi oppfatter problemstillingen slik som dirigenten nettopp skisserte,og at dette bør plasseres under punktet om "Familiepolitikken" i samsvar med det forslag som Mary Kvidal satte fram.Det var to spørsmål til som ble tatt opp under dette kapitlet.Det var først spørsmålet om de homofiles stilling i samfunnet,der var det flere forslag som ble sendt over til Redaksjonskomiteen,som vi ikke har fulgt opp.Grunnen til det er at i det utkast til arbeidsprogram som har vært sendt ut til behandling i grunnorganisasjonene,den hadde ikke noe med om dette.Det burde det kanskje ha hatt.Følgelig så var det Redaksjonskomiteens vurdering at før en formulerte noe i programmet så burde en ha gitt partiorganisasjonene et grunnlag for debatt om disse spørsmål før det blir aktuelt å formulere noen av de forslag som ble oversendt Redaksjonskomiteen.Når det så gjelder Garsøens forslag om å ta inn at homofile samlivsformer aksepteres,så tror jeg at vi kan si på vegne av Redaksjonskomiteen at det tar vi som en selvfølge,at vi aksepterer det,og at det følgelig ikke burde være behov for å ta det inn i programmet.Det er ihvertfall min vurdering,det anser jeg som en selvfølge en ikke behøver å programfeste i Det norske Arbeiderparti. Så var det Rikke Lind,tror jeg det var,som tok opp spørsmålet om egenandeler og som vil ha den formulering som står i

arbeidsprogrammet for inneværende periode.Forskjellen er at det i det nåværende arbeidsprogram så står det at vi skal gå inn for en gradvis reduksjon av egenandeler på grunnleggende helsetjenester.Det står det altså ikke i nytt arbeidsprogram,formuleringen er tatt inn på side 51.Det som står er:Endre det samlede systemet med egenandeler i helsetjenesten med sikte på bedre bruk av ressursene og en mer rettferdig ordning for utsatte grupper. Det tas særlig hensyn til gamle,kronisk syke og de som er avhengige av livsviktig medisin.
Altså jeg tror det er helt urealistisk å tenke seg at vi kan få til reduksjon av egenandelene,men vi må sørge for at systemet fungerer bedre enn i dag,og det er det som ligger i programformuleringen.Jeg vil sterkt tilrå dirigent og Landsmøte at vi aksepterer formuleringen slik som han står i programmet.

10) Repr.nr 292,Erik Garsøen,Oslo 2.gang
Det var flere elementer i dette,og hvis det er mulig å gjøre det på den måten at dette forslaget og de andre som Redaksjonskomiteen har sett på,at partiets Sentralstyre kunne se på disse.

Erik Garsøen,Oslo,fremmet følgende forslag:

Side 46,1.avsnitt,tillegg:
Mennesker som har valgt homofilt samliv som en alternativ livsform,skal aksepteres fullt ut.

Lillian Olsen,Vest-Agder,fremmet følgende forslag:

Setningen "Å arbeide for en gradvis reduksjon av egenandeler for grunnleggende helsetjenester" tas inn i det nye arbeidsprogrammet også.(Jfr.arbeidsprogrammet for 1986 - 89).

Mary Kvidal,Regjeringen/Red.komiteen fremmet følgende forslag:

Partiprogrammets formuleringer om aktivitetstilbud til småskolebarn flyttes inn under kapittel 5,avsnitt Familiepolitikken side 46/47.

Redaksjonskomiteen sluttet seg til forslaget fra Mary Kvidal.

Vedtak:Landsmøtet sluttet seg til forslaget.Red.komiteen gis fullmakt til redigering.

Erik Garsøen ba om at hans forslag oversendes Sentralstyret.
Vedtak:Enstemmig bifalt.

Dirigenten gikk så over til alternativ votering mellom Redaksjonskomiteens innstilling og forslaget fra Lillian Olsen.

Vedtak:Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt med overveldende flertall.

KAPITTEL 5 BEDRE VELFERDSSAMFUNN

Side 44,6.avsnitt,tillegg:

Det er viktig at ressursene i den offentlige sektor blir best mulig utnyttet.Det lønnede og ulønnede arbeidet må fordeles mellom kvinner og menn. De som har tyngende omsorgsarbeid må få tilbud om avlastning.

En sterk og moderne offentlig sektor.

Offentlige tjenester må i enda større grad desentraliseres - avgjørelsene bør i større grad bli tatt på lokalt plan. Den enkelte institusjon må få mer budsjettansvar.Åpningstidene må tilpasses publikum og utstyret utnyttes bedre. Formidling av tjenester på frivillig basis må organiseres for å støtte opp under offentlige ordninger.

Side 45,etter 2.avsnitt,nye strekpunkter:

Arbeiderpartiet vil:

- Trekke de ansatte og deres organisasjoner med i arbeidet med å styrke og modernisere offentlig sektor
- Sørge for at den offentlige sektor har tekniske hjelpemidler og utstyr for best mulig utnyttelse av de samlede ressurser
- Arbeide for at ressursene utnyttes og arbeidet organiseres på en slik måte at privatisering av offentlige tjenester unngås
- Styrke arbeidet med organisasjons-og serviceutvikling

5.2 ANSVAR OG DELTAKELSE

Side 48,2.avsnitt,tillegg:

Oppfølging av fosterfamilier innen barnevernet bør bedres. Barnevernsarbeidet må også sees i sammenheng med forebyggende arbeid, f.eks.organisasjons-og kulturtilbud for barn og unge.

Side 48,nye strekpunkter i tillegg:

- Barnas rettsstilling må styrkes.Alle barn må ha krav på fri rettshjelp uten behovsprøving i saker som gjelder seksuelt misbruk
- Styrke det forebyggende barnevern
- Innføres obligatoriske helsestasjonsbesøk for alle barn i førskolealder

5.3 HELSE-OG SOSIALPOLITIKKEN

Side 49,før 1.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Vi har en høy standard i vår helse-og sosialpolitikk.De grunnleggende ideer om lik service og omsorg for alle,syke,funksjonshemmede og gamle må vi beholde.Vi må hele tiden være åpne for forandringer og nye og bedre måter og løse oppgavene på.

Side 49,1.avsnitt erstattes med:

Helsetjenesten må i framtida legge større vekt på forebyggende arbeid og vektlegge innsats for de kronisk syke i større grad

enn hittil.
Side 49,før 2.avsnitt,tillegg:

God helse og behandling når det trengs er viktig for oss alle gjennom hele livet.Alle skal ha lik rett til en god helsetjeneste og ha samme adgang til behandling og pleie,uavhengig av inntekt og bosted....

Side 49,2.avsnitt,2.setning:
Ordet "psykisk" :Strykes.

Side 49,5.avsnitt,tillegg:

Hjemmesykepleie og hjelpeordninger for hjemmene er viktige tiltak for at funksjonshemmede skal ha muligheter til å bo i sine hjem eller i serviceboliger.De tradisjonelle institusjonene for fysisk funksjonshemmede skal på sikt nedlegges. Avlastning for foresatte som har tilsyn med funksjonshemmede eller kronisk syke må bli bedre parallelt med en nedbygging av institusjonene. Fagpersonell må i større grad drive oppsøkende virksomhet ovenfor disse gruppene. I flere år.....

Forebygging

Side 50,2.avsnitt,nest siste setning:
Flyttes til slutten av 3.avsnitt.

Et bedre helsevesen

Side 51,6.strekpunkt erstattes med:
- Gå gjennom utdanningssystemet for helsepersonell med sikte på bedre samordning og muligheter til trinnvis utdanning

Side 51,før 8.strekpunkt,nytt strekpunkt i tillegg:

-Arbeide for å gjøre helsevesenet mer brukerorientert og mindre profesjonsavhengig

Side 51,nye strekpunkter i tillegg:

- Sikre sentral styring og samordning av store investeringer i spesielt dyrt utstyr
- Dyrt spesialutstyr må benyttes utover ordinær arbeidstid for å utnytte investeringer bedre

Sosial trygghet

Side 52,nytt strekpunkt i tillegg:
- Kartlegge årsakene til det store forbruket av sosialhjelp i de store byene,med sikte på å stanse og forebygge økningen

Side 52,nytt underkapittel før rusmiddel:
Folketrygden

Folketrygden er den viktigste solidaritetsordningen i samfunnet vårt. Arbeiderpartiet vil sikre og utvikle folketrygden.Folketrygden skal i vareta pensjonsbehovet til landets innbyggere, og de skal være sikre på at trygden vil innfri sine forpliktelser. For å sikre trygden,er det nødvendig å sette grenser for Folketrygdens ansvar og oppgaver og å sikre inntektene framover.

Folketrygdens hovedmål er å sikre eldre og uføre en minsteinntekt,uavhengig av tidligere inntekt,og en inntektsstandard som står i et rimelig forhold til inntektene som yrkesaktiv. Minstepensjonistene må sikres en inntektsutvikling minst på linje med yrkesaktive.

Det er gjennom felles verdiskapning og sparing i yrkesaktiv alder grunnlaget legges for tilfredsstillende pensjonsytelser.

Det må ikke gis skattemessige fordeler for private pensjonsordninger utover det nivå som Statens Pensjonskasse gir.

Folketrygden må i økende grad kunne kreve refusjon for trygdens utgifter der forsikringsselskaper eller arbeidsgivere har et naturlig ansvar.Særlig gjelder dette trafikkskader og ved en mer dekkende og omfattende sikkerhet for yrkesskader.

Arbeiderpartiet vil:
- Bedre Folketrygdens ytelser slik at også personer med omsorgsarbeid kan opparbeide seg pensjonspoeng
- Gi trygdede bedre mulighet for å kombinere arbeidsinntekt og trygd

5.4 RUSMIDDEL

Side 52,1.avsnitt erstattes med:

Rusmiddelbruk skaper betydelige sosial og helsemessige problemer for enkeltmennesker,familier og nærmiljø.Det medfører også betydelige samfunnsmessige problemer og utgifter.

Side 52,2.avsnitt,1.setning erstattes med:

Årsakene til rusmiddelmisbruk er mange og sammensatte.

Side 53,1.setning,tillegg:

...tidligst mulig.Ettervernet må styrkes.

Side 53,nye strekpunkter i tillegg:
- Styrke etterbehandlingstilbudet for rusmiddelskadde
- Stimulere til etablering av rusfrie samlingssteder
- Gi rusmiddelmisbrukere under fengselsopphold samme tilgang på opplysningsmateriale som andre. Det tverrfaglige samarbeidet mellom fengselsvesen og helse-og sosialsektoren styrkes.

5.5 EN AKTIV ALDERDOM

Side 53,1.avsnitt,før 1.setning,tillegg:

Gruppen eldre er like sammensatt og variert som andre aldersgrupper.Inngangen til pensjonisttilværelsen innebærer i dag et unødig skille fra den yrkesaktive periode med hensyn til de eldres deltaking i samfunnslivet.

Side 53,2.avsnitt etter 2.setning:

Det er viktig med tiltak som kan tilpasses forskjellige brukerbehov.Eldresentra er en viktig del av omsorgstilbudene for eldre.

Side 54,nye strekpunkter i tillegg:

- At de eldre i samfunnet får større mulighet for å påvirke utviklingen i alle saker som berører eldres livssituasjon. Dette bør f.eks. skje ved at offentlige organer i større grad benytter eldreråd og pensjonistforeninger som høringsinstans

- Legge større vekt på eldreomsorg og eldresykdommer i utdanningen av alle grupper helsepersonell

5.6 IDRETT FOR ALLE

Side 54,3.avsnitt,siste setning:

Ordene "tendenser til" :Strykes.

5.7 INNVANDRINGSPOLITIKK

Side 55,1.avsnitt,2.setning erstattes med:

Vi har et moralsk ansvar og råd....

Side 55,etter 3.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

De ulike innvandrergruppers kulturelle,sosiale og religiøse særtrekk må respekteres og gis muligheter til utfoldelse.Innvandrergruppene må gis mulighet for videre utvikling av egne kulturelle verdier og gi informasjon om det norske samfunnet.

Side 55,4.strekpunkt erstattes med:

- Videreutvikle den offentlige tolke-og oversettingstjenesten
- Legge vekt på og informasjon til innvandrere om norsk samfunn og kultur og om deres rettigheter og plikter.

Side 55,strekpunkter i tillegg:

- Igangsette tiltak for å øke den norske befolkningens kunnskaper om innvandring,innvandrere og asylsøkere og fremme holdninger som letter deres tilpasning i det norske samfunnet

- Stimulere til framveksten av publikasjon på innvandrernes eget språk for flest mulig grupper

- Styrke mormålopplæringen

- Arbeide for at innvandrerkvinner får et tilpasset tilbud om språkopplæring og muligheter til utdanning og arbeid

5.8 KRIMINALOMSORG

Side 56:

Kriminalomsorg erstattes med Kriminalpolitikk i overskrifta.

Side 56,4.avsnitt erstattes med:

Å gi politiet rimelige arbeidsvilkår vil bidra til økt trygghet og gi politiet mulighet til å yte den service vi ønsker av dem.

Side 56,nytt siste avsnitt:

Fengselsvesenet bør innrettes slik at soning av straff ved frihetsberøvelse,gir den enkelte innsatte muligheter til å forberede seg på et lovlydig positivt liv etter at soningen er over.

Tilbud om arbeid/skole,kulturimpulser og fysisk utfoldelse innenfor fengslene er viktig. Permisjoner og fremstillinger slik at kontakten med familie og venner opprettholdes i soningstiden,er viktig for at den dømte skal kunne gjenoppta et samfunnsnyttig liv etter å ha sonet sin straff.Det bør imidlertid vurderes nøye hvilke innsatte som kan gis permisjon,og tilstrekkelig kontroll er en forusetning

De som soner skal tilbake til samfunnet.Fengselsoppholdet må derfor legges opp slik at innsatte er i stand til å klare seg på egen hånd ved løslatelsen.Kriminalomsorg i frihet må gis økte muligheter til oppfølging i den første,vanskelige tiden etter løslatelse.

Angrep på samfunnets fellesgoder....

Side 57,ny setning etter siste avsnitt:

Arbeiderpartiet vil heve den kriminelle lavalder til 16 år. Soning i anstalt bør bare benyttes i helt spesielle tilfeller for ungdom under 18 år.

Side 57,3.strekpunkt,erstattes med:

- Øke bemanningen i fengslene for å bedre arbeidsmiljøet, styrke sikkerhets-og kontrolltiltakene og rehabiliteringsarbeidet overfor fangene.

Side 57,4.strekpunkt endres til:

- Fortsette kampen.....

Side 57,siste strekpunkt:
Strykes.

Side 57,nytt strekpunkt i tillegg:

- At samfunnstjeneste og plikt for lovbryterne til å gjøre opp for seg,må i større grad brukes som alternative former for straff ved mindre alvorlig kriminalitet.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten gikk så over til behandling av

KAPITTEL 6 MILJØ FOR FRAMTIDA

Dirigenten åpnet for debatt,hvor følgende deltok:

1) Repr.nr 172,Eva Helland,Hordaland

Under kapittel 6 Arbeidsmiljø så kommer Lillian Olsen,Helen Granbo og undertegnede til å fremme forslag om et nytt strekpunkt som lyder
- Arbeide for å opprette regionale verneombud for rengjøringsbransjen i alle Arbeidstilsyntes distrikter.

Strekpunktet som vi foreslår det er viktig å få med.Vi må vise i praksis solidaritet med en yrkesgruppe der de fleste er kvinner. Arbeidsmiljøundersøkelser i offentlig sektor som jeg kjenner best til,de viser at renholderne kommer dårligs ut.De har ofte stort sykefravær pga belastningsskader og arbeidsmengden er stor og lite variert.Det forekommer ofte hudreaksjoner.Forholdet er enda verre i private byråer,som ikke har verneombud som kan ivareta deres arbeidsforhold.Så partifeller,støtt dette strekpunktet vårt, det betyr mye for mange medlemmer.

---

2) Repr.nr 145,Lillian Olsen,Vest-Agder

I de sene nattetimer så ble Jaglands redegjørelse med å stryke ordet "ikke" tatt til etterretning.Nå regner jeg også med at Landsmøtet også ser det som svært viktig at ordningen med regionale verneombud kommer for rengjøringssektoren og kan bli gjennomført i nær framtid,eller ihvertfall i kommende periode.Det er snakk om rundt 100.000 stort sett kvinnelige arbeidstakere det dreier seg om.En gruppe arbeidstakere som i svært mange tilfeller arbeider under svært vanskelige forhold, en gruppe arbeidstakere som må gi opp sitt yrke forholdsvis tidlig pga belastningsskader o.l.Jeg viser da til de mange som blir uføretrygdet i 40 - 50 års alderen.Jeg skal ikke gjenta den begrunnelsen som jeg hadde på torsdag,men jeg appellerer så sterkt jeg kan til Landsmøtet om å ta dette punktet med.Ved å ta inn det så vil en arbeide for å få inn regionale verneombud i alle Arbeidstilsynets distrikter.Der vil dere i virkelighet og i praksis vise at det faglig/politiske samarbeidet med Arbeiderpartiet det fungerer ikke bare på papiret og ved festlige anledninger.
Da har vi også gode argumenter for å verve medlemmer.Når vi kan vise til at det faglige/politiske sammarbeidet er noe å satse på

og det selvfølgelig med Det norske Arbeiderpartiet.Jeg vil henstille så sterkt jeg kan til Landsmøtet om å stemme at dette strekpunktet blir tatt inn i programmet på det stedet det er mest naturlig,jeg antar det passer inn under kapittel 6 som går på arbeidsmiljø.Det er arbeidsmiljøet for 100.000 kvinner det gjelder.

---

3) Repr.nr 213,Helene Granbo,Sør-Trøndelag

Regionale verneombud som vi har foreslått under kapittel 6 i Arbeidsmiljøloven.Dette er en sak som vårt forbund har arbeidet med i 8 - 10 år,og som vi fikk bekreftet av Jagland,fungerte de regionale verneombudene innen bygg og anlegg etter sin hensikt. Som sagt dette har vi jobbet med i 8 - 10 år.Men jeg mener da at det ikke skulle være nødvendig å belyse flere forhold før en ordning med regionale verneombud evt.innføres.Rengjøringsbransjen er egenartet.Det er dette vi snakker om.Storparten av arbeidstakerne er på arbeid etter at den vanlige arbeidsdagen er slutt.Ofte er det store poster og knapp tid,det er et stort område som skal vaskes.Det medfører belastningslidelser,dessuten har vi problemene med de helsefarlige stoffene.Kort sagt,når det er problemer på renholderens arbeidsplass, så har renholderen ingen å henvende seg til.Da hadde det vært greit å vite at det går an å kontakte et regionalt verneombud.At vi får det med i arbeidsprogrammet,det er faglig/politisk samarbeid.Og jeg håper at Landsmøtet blir med oss og støtter dette forslaget.

---

4) Repr.nr 076,Erik S.Winther,Oppland

Jeg finner grunn til å forsøke å fremme et nytt forslag.Denne gangen går det på kommunalt miljøvern,som jeg vare inne på om fredagn.Et forsøk som er satt i gang av 83 av landets kommuner og som skal munne ut forhåpentlivis i en evaluering i løpet av den perioden,men siden programmet går lenger enn forsøksordningen,så ønsker jeg å fremme følgende forslag:

- Videreført forsøket med miljøvern i kommunene,til en permanent ordning med delegert ansvar i miljø og naturforvaltning.

Det er nemlig det som er i dag.Og jeg håper da inderlig at et så vidtomfattende forsøk,og at vi mener så mye med miljøvern etterhvert,at det skal bli noe.Jeg har ikke sagt noe her om økonomi,men det har statsården sagt.Jeg hadde kanskje håpet at statsråden hadde vært her og forsvart miljøvernet i kommunene like sterkt som en annen statsråd forsvarte en skolereform. Jeg håper at andre deler av forsamlingen kan være enige i et slikt forslag,og at vi får lov til å videreføre den reformen.

---

5) Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen

Forslagets karakter tatt i betraktning,det er spørsmål om å videreføre en forsøksordning,så bør det oversendes Sentralstyret. Det er Redaksjonskomiteens anbefaling ihvertfall.

Eva Helland,Hordaland,Helene Granbo,Sør Trøndelag og Lillian Olsen,Vest-Agder,fremmet følgende forslag:

Nytt strekpunkt,kapittel 6 Arbeidsmiljø:

- Arbeide for å opprette regionale verneombud for rengjøringsbransjen i alle Arbeidstilsynets distrikter.

Dirigenten gjorde oppmerksom på at forslaget allerede er realitetsbehandlet torsdag 2.mars og oversendt Sentralstyret.

Forslagstilleren opprettholdt sitt forslag.

Dirigenten refererte protokollen fra ettermiddagsmøtet 2.mars, hvor det viste seg at forslaget ikke var realitetsbehandlet.

Vedtak: Forslaget oversendes Sentralstyret.

Erik S.Winther,Oppland,fremmet følgende forslag:

Arbeidsprogrammet,Kapittel 6,Miljøpolitikk:
Endret strekpunkt (3.siste):
Videreføre forsøket med miljøvern i kommunene,til en permanent ordning med delegert ansvar i miljø og naturforvaltning.

Vedtak: Forslaget oversendes Sentralstyret.

Dirigenten gikk så over til behandling av Redaksjonskomiteens innstilling:

KAPITTEL 6 MILJØ FOR FRAMTIDA

6.1 EN AKTIV MILJØPOLITIKK

Side 58,3.avsnitt,tillegg:

Hensynet til det totale miljø må være avgjørende i alt planleggingsarbeid og ved politiske vedtak.

Side 58,etter 3.avsnitt,nytt avsnitt i tillegg:

Bedrifter og enkeltpersoner har ansvar og påvirkningsmuligheter. Det må derfor gis aktiv informasjon om hvilke miljøfarer enkelte produkter har og om alternative produkter og om livsstil.Det må også stimulere til holdningsskapende miljøtiltak,slik at vi får en gradvis ednring i bruk av miljøfarlige produkter.På denne måten vil også alle føle ansvar for vårt felles miljø.

Globale utfordringer

Side 59,2.avsnitt,tillegg:

Forskning angående tiltak som kan erstatte bruken av fossile brennstoffer må prioriteres.

Strekpunkter 1,2,3,4,5 og 12 fra side 61 flyttes til side 59 etter avsnitt 3:

Nye strekpunkter i tillegg:

- Foreslå internasjonale forskningsprosjekter om tiltak som kan redusere forurensningen fra flytrafikken.
- Foreslå at det i FN-regi utarbeides internasjonale regler som kan hindre forsøpling fra virksomhet i verdensrommet
- T ainitiativ til en internasjonal klimaaksjon
- Arbeide for en tredobling av jordas samlede vernede arealer

Energi

Side 59,4.avsnitt,siste setning,tillegg:

...med økt vekt på bane-og kollektivtrafikk og redusert privatbilisme,særlig i og omkring store byer...

Side 60,nytt strekpunkt:

- At Norge stabiliserer utslippene av CO2 fra fossile brensler innen år 2000 for så å redusere utslippene.

Strekpunktet på side 62 flyttes til side 60 før avsnittet "Opprydding og omstilling"

Opprydding og omstilling

Side 60,nye strekpunkter i tillegg:

- Satse mer på utbygging av bane-og kollektivtrafikk,særlig i og omkring de store byene og tettstedene
- Gjennomføre regler om renseutstyr også for avgassene fra skip i kystfart
- Prioritere tiltak som kan begrense bruken av fossile brensler
- Øke forskjellen i avgiftsbelastning på tung-og lettsvovelholdige oljer
- Tilpasse bruken av gass i forhold til målet om en samlet reduksjon av utslippene av karbodioksider
- Sette i gang flere utviklingsprosjekter for alternative energikilder
- Overvåke skog og vann slik at skader fra sur nedbør og øvrige miljøavgifter kan forebygges i tide
- At Norge skal stabilisere utslippene av CO2 innen år 2000 Deretter skal utslippene reduseres

Side 60,1.avsnitt,tillegg:

Mottakerapparatet for problemavfall må effektiviseres og gjøres lettere tilgjengelig.Den enkelte husholdning må i større grad ta vare på og skille husholdningsavfall for gjenvinning.Dette

vil skape holdninger til miljøet der den enkelte har et ansvar. Returordninger for glass og papir,farlige væsker og stoffer fra private opprettes over hele landet.

Side 60,2.avsnitt,siste setning erstattes med:

Enkeltpersoner og bedrifter som bevisst bryter miljøbestemmelser skal straffes med bøter eller fengsel.Ved bruk av bøter skal de minst tilsvare det vedkommende har spart ved ikke å innføre miljøtiltak,samt det det koster det offentlige å utbedre skadene.

Strekpunktene 6,9 og 11 fra side 61 flyttes til side 60 før siste avsnitt

Side 60,nye strekpunkter i tillegg:

- Arbeide for internasjonale avtaler i FN-regi om behandling av spesialavfall.Dumping av avfall i u-land må forhindres
- Bruke miljøvennlig papir i offentlig virksomhet
- Kreve analyser av miljøkonsekvensene ved større industrielle utbyggingsprosjekter
- Redusere forbruket av KFK-gasser(klorfluorkarboner) maksimalt i produkter hvor alternativer finnes

Side 60,siste avsnitt og fram til strekpunktene side 61,erstattes med:

Helse-og miljø

Forurensningene som rammer planter og dyr,vil også tilslutt ramme mennesket selv. Luft-og vannforurensninger påfører oss store helseskader.Levealderen har sluttet å øke i landets store byer. Astma og allergiplager blant barn og unge viser en alarmerende vekst. Luftforurensninger kan skade fruktbarhet og gi fosterskader. Støyplager rammer mennskers helse og hjemmemiljø. Miljøvern er derfor også forebyggende helsearbeid.Retten til ren luft,rent vann og sunn mat,vil bli sentrale velferdskrav i 90-årene.Ingen skal ha rett til å ødelegge andres helse. Det må føres streng kontroll med medikamentbruk og bruk av kjemikalier i matproduksjonen.Hensynet til miljø og helse må stå over kravet og effektivitet.

Matvarene må merkes med en deklarasjon som forteller om skadelige stoffer.Forbrukerne må også få vite hvilke varer som er mest miljøvennlige.Det må opplyses om hva isoleringsmatter,sponplater og annet husbyggingsmateriale vil kunne avgi av giftige,kreftfremkallende gasser og ozonnedbrytende stoffer. Innbyggerne i de store byene og i industrisentra må bli underrettet når luftforurensingene nærmer seg faregrensene. Standarden på drikkevannet fra det enkelte vannverk må også jevnlig offentliggjøres.

Arbeiderpartiet vil:

- Stimulere til utvikling av miljøvennlige produkter og innføre en ordning med merking av disse
- Øke kontrollen av matvarer,særlig importert frukt og grønnsaker
- Etablere faste målestasjoner for luftforurensning i by-og industrisentra

Endring av strekpunkter som opprinnelig står på side 61 - 62:

7.strekpunkt:

Ordene "I særlige utsatte områder":Strykes.

Nest siste strekpunkt,tillegg:

- ... gjenvinning av avfall ved for eksempel innsamlings- og panteordninger.

Nye strekpunkter i tillegg:

- Etablere forpliktende normer for luftkvalitet i Norge

6.2 ARBEIDSMILJØ

Side 62,nytt strekpunkt i tillegg:

- Sikre utsatte arbeidstakere rett til omplassering fra helsefarlig arbeid uten økonomiske tap

6.3 FERIE OG FRILUFTSLIV

Side 63,3.strekpunkt,tillegg:

- Sikre allmennhetens rett til jakt og fiske. Ved eventuelle salg av statsalmenninger må en vurdere å skille ut jakt og fiskerettighetene til fordel for allmenhetens interesser

Side 63,nytt strekpunkt i tillegg:

- Stimulere til bruk av ikke blyholdige patroner

Vedtak:
Redaksjonskomiteens innstilling til kapittel 6 enstemmig bifalt.

Dirigenten gikk så over til behandling av

KAPITTEL 7 UTVIKLING AV DEMOKRATIET

Det ble åpnet for debatt hvor følgende deltok:

1)Repr.nr 095,Lise Christoffersen,Buskerud

Jeg leverte et forslag oversendt Redaksjonskomiteen som var ganske omfattende og som jeg ikke skal begynne å gå gjennom her nå,men det er ikke tatt hensyn til det i Redaksjonskomiteen.Essensen

i forslaget er (det gjelder et alternativ til avsnitt 7,side 71), Pkt.1:Nei til reklame i NRK Pkt.2:Vent med et TV 2.
Og for å forenkle situasjonen for dirigentbordet så foreslår jeg at man stemmer over realiteten i de to punktene og at Sentralstyret får fullmakt til å redigere det som måtte være nødvendig hvis det ene eller forhåpentligvis begge forslagene blir vedtatt.

---

2) Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo

Det er en oppfølging på det som også Lise tok opp.
Men først vil jeg si til Redaksjonskomiteen at jeg er glad dere har bakt inn i programdelen at vi får en garanti for presse-støtteordningen inn i programmet,absolutt honnør for det.
Når det gjelder reklamedelen i NRK så synes jeg ikke statsråd Bakkes innlegg i går var overbevisende når det gjeladt grunnlaget for å innføre reklame i NRK. Og som jeg sa i går i debatten, vi har tidligere hatt det nedfelt i vårt forrige program at vi ikke skal ha reklame i NRK. Saken er til behandling i Stortinget, men det er ingen greunn til at Landsmøtet ikke kan gjøre vedtak om å følge opp i fra forrige arbeidsprogram om at vi ikke ønsker reklame i NRK. Det er ikke noe som helst i vegen i forhold til det formelle selv om Stortinget har saken til behandling nå.
Realiteten er at Stortingsgruppa er bundet av det vi vedtar her.
Jeg vil helt tilslutt si at det har gått som en rød tråd gjennom programmet og diskusjonen her,at vi ønsker en holdningsendring ute i den norske befolkning i form av fellesskapsløsninger.
Hvis det forslaget som vi nå fremmer skulle falle,så er reklame et av de effektene som går den motsatte veg. Og jeg vet at jeg kan bli motargumentert med at det finnes reklame på andre TV-stasjoner,men tross alt så snakker vi om NRK,og den ønsker vi skal være fri for reklame.
Derfor har vi i fra Oslo Arbeiderparti følgende forslag:
Side 71,7.avsnitt - linje 2,3,4,5,6 erstattes med "Arbeider-partiet vil gå mot innføring av reklame i NRK" og på side 72, 5.strekpunkt: "Åpne for prøvedrift " strykes.

---

3) Gro Balas,Kvinnesekretariatet

Jeg skal snakke om en minst like viktig kulturinstitusjon som den forrige taler snakket om,og begrunne hvorfor Redaksjons-komiteen har tatt ut et strekpunkt på side 72 i dette programmet.
Det er et punkt som heter:"Bibliotekene bør leie ut og formidle videogrammer,også fjernsynsprogrammer."
Og det er ikke fordi at Redaksjonskomiteen har noe i mot at videogrammer med god kvalitet blir formidlet og leid ut,men vi vil ikke at det skal skje i bibliotekene,fordi det bryter med det viktige gratisprinsippet som f.eks.fattige kommuner kunne tenkes å bryte når det gjelder utlån av bøker også.Det har ikke vært noen stor debatt om dette nå,det var det i 1984,slik at vi har enstemmig gått inn for at det tar vi ut.Det kan vi ikke vedta over bordet her.

---

4) Gunnar Berge ,Redaksjonskomiteen

Det som er formulert i utkastet til arbeidsprogram om TV 2 og om reklame i NRK,det er i samsvar med de standounkt som partiet inntok etter en omfattende høring.Og som er nedfelt i en Stortingsmelding som foreligger til behandling i Stortingets kirke-og undervisningskomite. Og hvis nå Landsmøtet her skulle komme til å vedta noe annet enn det som står i programutkastet, det er klart at det har Landsmøtet makt til å gjøre,selvfølgelig. Men da ville en komme i den litt forunderlige situasjon at partiet har to standpunkter i samme spørsmål samtidig.Det er min vurdering.Og jeg minner nå bare om at vi hadde en ganske omfattend runde gjennom et eget høringsutkast som førte frem til de formu-leringene som er tatt inn i Stortingsmeldingen og som er i sam-svar med det som står i utkastet til partiprogram og derfor så vil jeg sterkt anbefale at vi holder oss til det som er formulert i forslaget.

5(Repr.nr 276,Rune Kristiansen,Oslo 2.gang

At partiet skulle komme ut med to standpunkter er jeg glad at Gunnar Berge sa at var hans vurderinger av det.Det som er helt klart er at det forrige partiprogrammet gjorde en klart formu-lering på det punkt at vi sa nei. På høringsrunden så ble det sagt ja til å oppheve et landsmøtevedtak,det hører "historisk-sett" ut som en sensasjon i Det norske Arbeiderpartiet å oppheve et landsmøtevedtak i mellom to perioder.
Det vedtaket vi nå fatter,det er det endelige standpunktet partiet har i forhold til NRK og reklame,så enten det blir forkastet eller vedtatt,så er et standpunkt som står igjen og det er det Landsmøtet her gjør i form av vedtak.

Lise Christoffersen,Buskerud,fremmet følgende forslag:

Det bør ikke tillates fjernsynsreklame i NRK.

Fjernsynsreklamen kan lett påvirke programprofilen i negativ retning.Fjernsynsreklamen er påtrengende og vanskelig å verge seg mot. Den representerer en suggestiv forbrukerpåvirkning som skaper press i retning av økt forbruk og sløsing med ressurser i en tid hvor hele befolkningen pålegges økonomiske innstramminger.
Reklame i fjernsyn vil i stor utstrekning være livsstilsreklame som formidler holdninger som står arbeiderbevegelsen fjernt og holdninger som bidrar til å sementere et uønsket kjønnsrolle-mønster.
Fjernsynsreklame kan gi utenlandske vareprodusenter konkurranse-fortrinn på bekostning av norske varer.Den kan dessuten føre til betydelig inntektssvikt for virksomheter som i dag er avhengige av reklameinntekter,f.eks. dags-,ukepresse og idrettsorganisasjon-er.
Erfaringer fra land med reklamefinansiert fjernsyn viser at folk velger bort reklame hvis de har muligheter til det.Å innføre reklame i NRK ken bety at en gir opp det viktigste fortrinnet NRK har i konkurransen med de kommersielle fjernsynskanalene.

Et TV-2 bør derfor utsettes inntil den økonomiske situasjonen i Norge tillater et TV-2 finansiert ved lisens,generell skatt

eller en kombinasjon av de to finansieringsmåtene.En bør i stedet satse på å gi hele landet tilgang til svensk og dansk fjernsyn,før en bruker ressurser på å bygge opp enda et programtilbud.

Rune Kristiansen fremmet følgende forslag:

Side 71,7.avsnitt - 2.,3.,4.,5., 6.setning
erstattes med:
"Arbeiderpartiet vil gå mot en innføring av reklame i NRK"

Side 72,5.strekpunkt:
"Åpne for prøvedrift...." strykes.

Dirigenten gikk til alternativ votering over prinsippet om reklame eller ikke i NRK. (Forslagene fra Lise Christoffersen og Rune Kristiansen).
Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling ble vedtatt med klart flertall.

Lise Christoffersen trakk sitt andre forslag.

Deretter voterte dirigenten over følgende innstilling fra Redaksjonskomiteen:

KAPITTEL 7 UTVIKLING AV DEMOKRATIET

7.2 LOKALDEMOKRATIET

Side 66,nye avsnitt etter 1.avsnitt i tillegg:

Det er viktig å skape grobunn for samvirketiltak på stadig nye områder.Kooperative styringsformer kan utgjøre et viktig alternativ til organisasjonsformene i næringslivet. Brukermedvirkning etter samvirkemodeller kan også være alternativer for virksomhet som drives i offentlig regi.Dette kan gjelde barnehager, eldresentra eller ungdomsklubber. Samvirke kan også utvikles som en egnet organisasjonsmodell for servicebedrifter, små produksjonstiltak,eller kulturformidling.Den værende ide er at menneskene selv tar ansvar for de oppgaver som skal løses.

Både lovgivning og økonomiske virkemidler må vurderes tatt i bruk for å fremme samvirkeideen på nye måter. Tiltakene skal både ta sikte på å styrke muligheten for at samvirkemodellen velges som naturlig organisasjonsform og ta sikte på å sikre at deltakerdemokratiet gjøres reelt og levende i kooperativ virksomhet.

Side 66,3.strekpunkt,2.setning endres til:

Folkevalgte må få rimelig tid til å forberede seg til møtene.

Side 66,nye strekpunkter i tillegg:

- Fortsette arbeidet med densentralisering av myndighet og oppgaver til bydelsutvalgene i de større byene.
- Følge opp den offentlige utredning om samvirketiltak på nye områder.

7.3 ØKONOMISK DEMOKRATI

Side 67,1.avsnitt ,siste setning endres til:

Kredittforvaltning er en sentral samfunnsoppgave.Myndighetene må derfor ha det overordnede ansvar for at denne virksomheten foregår på en samfunnstjenlig måte.

Side 67,2.avsnitt i tillegg:

Det er foretatt en betydelig omlegging av skattesystemet slik at låneveksten nå er mer i samsvar med de kredittpolitiske mål. Denne omleggingen må føres videre.Kredittlovens muligheter til å styre kredittpolitikken der den indirekte styring ikke virker etter sin hensikt,må opprettholdes.

7.4 BEDRIFTSDEMOKRATIET

Side 68,nytt strekpunkt i tillegg:

- Arbeide for å utvikle konsernfaglig samarbeid over landegrensene med sikte på å sikre fagbevegelsen innflytelse i bedriftenes styrende organer.

7.5 ARBEIDSTID

Side 70,1.avsnitt,ny setning i tillegg:

Behovet er forskjellig i de ulike livsfasne.

7.6 VARIERT MEDIETILBUD

Side 71,nytt 4.avsnitt i tillegg:

Vi har et diffenrensiert pressemønster i Norge. Det norske folk er et av verdens mest avislesende folk.Dette er en kvalitet i det norske samfunn som Arbeiderpartiet ønsker å sikre også for framtiden.Et mangfold av aviser er en viktig del av norsk demokrati. I tillegg er det et nasjonalt kulturelt særtrekk som er positivt,og som det er viktig å ta vare på.

Side 72,nytt 2.strekpunkt i tillegg:

- Opprettholde et differensiert pressemønster gjennom en styrking av den offentlige pressestøtte.

PÅ PARTI MED FORBRUKERNE

Side 73,nye strekpunkter i tillegg:

- Forenkle prosessordningen for forbrukertvister ved økt anvendelse av hurtige nemndsavgjørelser og utvidet bruk av regiene om forenklet rettergang i sivile saker.
- Hindre reklame for miljøskadelige produkter.Det innføres en miljøklausul i Markedsføringsloven.
- Styrke miljørettet forbruksforskning.

Vedtak:Hele Redaksjonskomiteens innstilling til kapittel 7 ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten gikk så over til å behandle kap.8 i innstillingen:

KAPITTEL 8 FRED - RETTFERD - BÆREKRAFTIG UTVIKLING

8.1 EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Side 78,1.avsnitt ,tillegg:

...f.eks. gjennom et økologisk sikkerhetsråd i FN

8.2 INTERNASJONAL SOLIDARITET

Side 79,1.avsnitt,tillegg:

Norge må arbeide for å få i-landene til å øke sin bistand mer, slik at kløften mellom u-land og i-land blir mindre. Bistanden må i større grad rettes mot kvinner.Dette vil gjøre bistanden mer fattigdomsorientert.Fattige kvinner tvinges ofte til å drive rovdrift på ressursgrunnlaget.Kvinnene har ansvar for barna og har vanligvis hovedansvaret for å dyrke jorda.Tiltak rettet mot kvinner er derfor gode utviklingstiltak.

Side 79,siste avsnitt før strekpunktene,etter 1.setning,tillegg:

...bistand. U-landene bør få ettergitt en stor del av sin gjeld til i-landene,og de må få høyere og mer stabile priser for sine råstoffer og varer.

Side 79,før 3.strekpunkt,nytt strekpunkt i tillegg:

- Øke u-landenes muligheter til å bearbeide sine egne råstoffer - for eget bruk og for eksport.

Side 79,3.strekpunkt,tillegg:

- Namibia bør bli et nytt samarbeidsland.

Dissens:

Side 79,siste strekpunkt,dissens Geir Axelsen:

- Øke nivået på utviklingshjelpen som andel av nasjonalinntekten og arbeide for å styrke kvaliteten på utviklingshjelpen.

8.3 FELLES SIKKERHET

Side 80,5.avsnitt:

Strykes.

Side 80,6.avsnitt,nest siste setning endres til:

....ettersom disse kan skape press for tidlig bruk av atomvåpen i en militær konfliktsituasjon.

Side 81,1.avsnitt,1.setning endres til:

Det er viktig med en nedbygging av de konvensjonelle styrkene for å oppnå balanse på et lavest mulig rustningsnivå.

Side 81,3.avsnitt,1.setning:

...og våpenstyrker som kan brukes til angrep over store avstander: - Strykes.

Side 81,3.avsnitt,tillegg:

Gjennom FN,NATO og andre fora må Norge arbeide for et forbud mot produksjon og bruk av kjemiske våpen.

Side 82,2.strekpunkt,tillegg:

...som ledd i en bredere europeisk ordning.

Side 82,9.strekpunkt,tillegg:

- Forhandlingene om konvensjonelle styrker i Europa og.....

Side 82,10.strekpunkt erstattes med:

- Arbeide for en avtale om forbud mot produksjon,lagring og bruk av kjemiske våpen.

Side 82,nytt strekpunkt før siste strekpunkt:

- Sidestille førstegangstjenesten med arbeidspraksis ved skoleopptak.

Side 82,nye strekpunkter i tillegg:

- Vurdere generalsekretærens forslag om avgifter på våpeneksport som kan gå til et fond for FN's fredsbevarende styrke.

- Styrke FN's rolle i nedrustningsrabeidet

- Arbeide for å styrke sammenhengen mellom nedrustning og utvikling.Vi må ta utgangspunkt i et utvidet sikkerhetsbegrep.

8.4 SAMARBEID I EUROPA

Side 83,2.avsnitt,tillegg:

Norge bør også selv øke samarbeidet med Øst-Europa.

Side 83,3.avsnitt,tillegg:

Arbeiderpartiet vil bidra til en åpen og aktiv debatt om tilpasningsprosessen til EF's indre marked.

Side 84,nytt strekpunkt i tillegg:

- fortsette arbeidet for økt kontakt mellom øst og vest i Europa.

Side 84,nytt strekpunkt i tillegg:

- Gå inn for liberalisering av COCOM-reglene for å sikre størst mulig samhandel mellom øst og vest.

8.7 SOSIAL FRIGJØRING OG VERN AV MENNESKERETTIGHETENE

Side 86,nytt strekpunkt i tillegg:

- Arbeide for en fredelig løsning på Eritrea-konflikten gjennom å støtte en internasjonal overvåket folkeavstemming om Eritreas selbestemmelsesrett.

Dirigenten tok først opp alle punkter i innstillingen,med unntak av dissensen til votering.

Vedtak: Innstillingen,med unntak av dissensen,enstemmig vedtatt.

Dirgenten gikk så over til å behandle dissensen.

Gunnar Berge,Redaksjonskomiteen redegjorde for flertallsinnstillingen:

Det som er programutkastets formulering og som flertallet i Redaksjonskomiteen støtter,det er at vi forplikter oss til å opprettholde utviklingshjelpen som en andel av BNI på dagens nivå. Det innebærer at vi hvis og når får en økonomisk vekst, og det har vi jo lagt opp til,så vil U-hjelpen øke automatisk i pakt med den økonomiske vekst i Norge.Det blir resultatet. I tillegg så må vi være oppmerksom på at vi er det land i verden som gir mest utviklingshjelp.Og vi ligger klart foran Sverige, og vi ligger foran samtlige andre europeiske land.Jeg har inntrykk av ofte at alle ikke er oppmerksomme på det,og det vil vi oss komme til å befinne oss i i neste periode,bli liggende helt på topp i verden.Og det er altså det vi inviterer Landsmøtet til skal bli en forpliktelse også i neste periode.Men det gjelder på dette området som på alle andre områder,at dersom det blir økonomisk mulig,så er ikke arbeidsprogrammet slik å forstå at det da er et forbud mot å gå ut over det vi har lovet.Men jeg tror det vil være dristig og jeg tror vi kan få store problemer med å gå lengre enn dette,og så skal vi altså da ut i ettertid og forklare at dessverre,det gikk ikke alikevel.Da kan vi lett komme på defensiven i et spørsmål hvor vi i høy grad og med god samvitiighet bør kunne være på offensiven både i forhold til andre partier i Norge og framfor alt i forhold til andre land. Derfor dette standpunkt som støttes av flertallet i Redaksjonskomiteen.

Geir Axelsen,på vegne av mindretallet:

På vegne av alle oss i mindretallet i Redaksjonskomiteen så skal jeg da legge fram denne saken.U-hjelp det er et spørsmål om solidaritet,det er vi sikkert alle sammen enige om.Og de fleste vil også sikkert være enig med meg i den beskrivelsen som en av Brasils tidligere politikere har sagt,at det egentlig

foregår en slags tredje verdenskrig i dag.Men at det er ikke en krig som foregår med våpen,men som foregår med gjeldskrise, ubalanse på råvarepriser og en utbytting i verdens økonomiske system.Det er nemlig det som er hovedårsaken til at U-landene er fattige,det er ikke det at de er fattige fra naturens side selvsagt.Det foregår en nettokapitalstrøm fra den sørlige delen av verden og til den nordlige,altså til I-landene.Jeg synes at dette illustrerer ganske godt situasjonen.Det er altså sånn at forskjellene på levestandarden i nord og sør,den har faktisk heller økt fra det tidspunktet vi begynte å gi U-hjelp på 50-tallet og til i dag enn minsket,og det til tross for at Norge og andre land har gitt en del U-hjelp.Norge gir mer enn andre land,det er riktig,men det kan da ikke bety at vi skal lene oss tilbake og bare være fornøyd med det? Er det f.eks. noen grunn til å tro at andre land vil satse enda mer på dette her hvis ikke vi gjør det? Jeg oppfatter Norges rolle på dette området nettopp som banebryter og pådriver,akkurat som vi gjør det på en del andre områder også.F.eks.så ligger vi lengre framme enn mange andre på miljøområdet,men lener vi oss tilbake og er fornøyd av den grunn,selvfølgelig ikke.Akkurat som ved innenlandspolitikk,vi har bygd opp en velferdsstat,men Arbeiderpartiet lener seg ikke tilbake og er fornøyd med det.Og sånn er det også på andre områder.Folk flest har en ganske høy levestandard,men de lener seg så absolutt ikke tilbake og er fornøyd.Jeg mener at Norge må ligge i tetene på dette området,vi må gå foran. Og jeg tror ikke som sagt at det er sannsynlig at andre land vil bidra med så mye som vi ønsker hvis ikke noen går foran.Jeg synes også dette er en prøvestein på hvor sterkt vi ønsker å prioritere midler.U-hjelp er en sak som vi kan heve litt over andre politiske områder,derfor så håper jeg at Landsmøtet støtter dissensen på øke U-hjelpen,ikke bare opprettholde.

Permisjonssøknader:

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknader:

Repr.nr	251	Edith Johnsen,Troms
	250	Jan Elvheim,Troms
	254	Bendiks H.Jensen,Troms,fra kl 16.00 pga fly
	157	Tove Karin Vold,Rogaland fra kl 16.00
	087	Kjell Svendsrud,Oppland fra kl 16.15
		Delegatene fra Sør-Trøndelag fra kl 16.15
	038	Bjørg Sandaker,Akershus fra kl 15.45
	065	Gunnar Jacobsen,Hedmark fra kl 15.00
	236	Tore Sivertsen,Nordland
	237	Solfrid Iversen,Nordland
	064	Ola Kristiansen,Hedmark
	221	Magnus Kleven,Nord-Trøndelag
	076	Erik S.Winther,Oppland
		Delegasjonen fra Vest-Agder,fra kl 16.20
	125	Turid Opedal,Telemark fra kl 15.30
	243	Roald Sandvold,Nordland
	232	Hugo Olsen,Nordland
	233	Rigmor Meløy,Nordland

Vedtak: Permisjonene innvilges.

Dirigenten gikk så til votering over dissensen.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten foreslo at Landsmøtet slutter seg til innstillingene i det hvite heftet med tittel:

INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ARBEIDSPROGRAMMET VEDR. FORSLAG SOM BLE VEDTATT OVERSENDT REDAKSJONSKOMITEEN

1 INTERNASJONAL POLITIKK

1.1 BJUGN ARBEIDERPARTI
Boikotten av Sør-Afrika

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

1.2 ASKER ARBEIDERPARTI

Økt støtte til motstandsbevegelsen i Sør-Afrika

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

2 SYSSELSETTING - PRIMÆRNÆRINGENE

2.3 KRISTIANSAND ARBEIDERPARTI

Lønnsansiennitet,pensjonspoeng og poeng ved skoleopptak for avtjent verneplikt.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i programmet.

2.6 DOMBÅS ARBEIDERLAG

Sosialhjelp må kunne omgjøres til lønnsmidler.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i programmet.

4 ARBEIDSTID - TRYGD - PENSJON

4.1 KOPERVIK OG STANGELAND ARBEIDERLAG
Valgfri pensjonsalder.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget avvises.

4.2 ASKER ARBEIDERPARTI
Fleksibel pensjonsalder.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget avvises.

4.4 SKJETTEN ARBEIDERLAG
Pensjonsalder og pensjonspoeng

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i programforslaget.

4.7 OSLO ARBEIDERSAMFUNN
Folketrygden

Redaksjonskomiteens innstilling:

Intensjonene i forslaget anses innarbeidet i arbeidsprogramme

4.9 FJELL ARBEIDERPARTI

6-timers normalarbeidsdag.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget avvises.

5.4 BÆRUM ARBEIDERPARTI

Energiøkonomisering.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Intensjonene i forslaget anses innarbeidet i programforslaget.

6 SAMFERDSEL

6.2 NARDO OG NIDARVOLL ARBEIDERLAG
Privatbiltrafikk/miljøspørsmål.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

6.3 ULLANDHAUG ARBEIDERSAMFUNN
Utbygging av en forbrukervennlig kollektivtransport.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Intensjonene i forslaget anses innarbeidet i arbe

7 UTDANNING

7.5 RANHEIM ARBEIDERSAMFUNN
Enhetsskoleideen.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Intensjonene i forslaget anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

7.6 RØYRVIK ARBEIDERPARTI
Nei til skolestart for 6-åringer.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget avvises.

8 BARNS OPPVEKSTVILKÅR

8.1 RINGEBU ARBEIDERPARTI
Svangerskapspermisjon.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

8.2 LØRENSKOG ARBEIDERPARTI
Tilskudd til barnehager og helhetsskolen.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonen i forslaget anses innarbeidet i arbeidsprogrammet.

8.3 VESTRE TOTEN ARBEIDERKVINNELAG
Utbygging av barnehagetilbudet.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget anses dekket gjennom eksisterende ordninger.

9 BOLIG

9.1 FEVÅG OG HASSELVIK ARBEIDERLAG
Utbedringslån til eldre boliger.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Forslaget avvises.

9.2 OSLO ARBEIDERSAMFUNN
Gjenreisning av den sosiale boligbygging.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonene i forslaget anses dekket av arbeidsprogrammet.

9.5 OPPLAND ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG
Husbankens rolle i boligbyggingen.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonene i forslaget anses dekket gjennom dagens praksis og gjennom arbeidsprogrammet.

9.6 KVELDE ARBEIDERLAG
Angående Husbankfinansierte hus

Redaksjonskomiteens innstilling:
Forslaget avvises.

10 HELSE - SOSIAL

10.3 SØRUM ARBEIDERPARTI
Bedre sykehusdekning.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonene i forslaget anses dekket i arbeidsprogrammet.

10.4 ASKER ARBEIDERPARTI
Sterkere statlig styring i sykehustjenesten.

Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonene i forslaget anses dekket i arbeidsprogrammet.

FOR SENT INNKOMNE FORSLAG SOM BLE TATT OPP UNDER DEBATTEN:

Forslag 4.11 om Pensjon fra Liv Lauvsland,Vest-Agder

Redaksjonskomiteens innstilling:
Forslaget avvises.

Forslag 5.9 om Miljøfond fra Liv Lauvsland,Vest-Agder

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget avvises.

Forslag 7.8 om Utvidet skoledag - helhetsskole fra Liv-Lauvsland, Vest-Agder
Redaksjonskomiteens innstilling:
Intensjonene i forslaget anses dekket i arbeidsprogrammet.

Forslag 10.6 - Fra sykehus til sykehjem fra Liv Lauvsland, Vest-Agder:
Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget oversendes Sentralstyret.

Vedtak:Redaksjonskomiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Dirigenten tok så opp forslaget fremmet innledningsvis i saken fra Anniken S.Huitfeldt,Akershus,vedrørende å trykke arbeidsprogrammet på miljøvennlig papir.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Sunndal Arbeiderparti trakk sitt forslag under 5.1 - om elektrisitetsavgiften.

Godkjenning av protokollen:

Dirigenten gav ordet til Protokollkomiteens leder,Roar Løwer, som refererte følgende innstilling:

Protokollkomiteen har gjennomgått protokollen for Landsmøtets forhandlinger 4.mars 1989.

Komiteen ber om at det,når det gjelder behandlingen av innstilling fra Redaksjonskomiteen for organisasjons-og lovsaker,blir ført inn i protokollen hvilket hefte,bok eller dokument de enkelte forslag refererer til.

Med denne merknaden anbefaler komiteen at Landsmøtet godkjenner protokollen.

Roar Løwer/s/
leder

Johan Stølan/s/ Kåre Østrem /s/ Eva Nielsen /s/
Lillian Olsen/s/ Gerd Hagen Schei /s/

Dirigenten refererte følgende permisjonssøknader:

Repr.079,Liv Berge,Oppland
085,Torleiv Sigurd Hovi,Oppland
078,Berit Kvaal,Oppland
036,Thor Eirik Gulbrandsen,Akershus
Hele delegasjonen fra Aust-Agder fra kl 16.00

Vedtak:Permisjonene innvilges.

Turid Kjellmann overtok som dirigent.

SAK 10 INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ANDRE POLITISKE SAKER

Dirigenten ga ordet til Redaksjonskomiteens leder Oddrunn Pettersen,som redegjorde for innstillingen:

Redaksjonskomiteen for andre politiske saker fikk oversendt forslag 2.4,2.6,2.7,3.7 og 3.8.
Vår innstilling til Landsmøtet er at vi viser til den uttalelsen som har tittelen "Ein økonomisk politikk for full sysselsetting og trygg velferd" og mener at disse forslagene er dekket opp i den uttalelsen.Så har komiteen fått oversendt et forslag fra Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark som har tittelen "Ny fiskeripolitikk for ny vekst i Nord-Norge".Redaksjonskomiteen støtter intensjonene i forslaget.Forslaget blir oversendt Sentralstyret. Forslag oversendt fra Bjørn Loge,Akershus "Lokale medieverksteder for sysselsettingsmidler" også det forslaget innstiller komiteen på oversendes Sentralstyret.Så har vi fått et forslag fra Einar Olav Skogholt,Hedmark som går på "Hovedflyplass".Komiteen innstiller på en uttalelse om at Regjeringen følger opp Stortingets vedtak om hovedflyplass av 8.juni i fjor. Vi tilrår at Landsmøtet konstaterer at Stortinget vil fatte ytterligere vedtak i samband med utbygging av hovedflyplassen, når det utredningsarbeidet som er satt i gang foreligger.
Når det gjelder den innstillingen som komiteen har lagt frem når det gjelder full sysselsetting og trygg velferd,så har komiteen i denne uttalelsen slått fast det som er vårt primære mål, full sysselsetting og arbeid for alle.Komiteen anbefaler i sin uttalelse at Regjeringen legger frem en egen ungdomslov som garanterer all ungdom under 20 år enten arbeid eller utdannelse. Komiteen anbefaler overfor Landsmøtet at tiltaket "Arbeid for trygd" skal gjelde alle.Vi har pekt på at grunnlaget for full sysselsetting er et vekstkraftig næringsliv og en offentlig sektor som fungerer effektivt.Vi har videre pekt på i uttalelsen at arbeidsmarkedstiltakene nå må bli rettet inn på å øke vår kompetanse,og at dette må komme særlig den konkurranseutsatte næringen til gode.Vi har videre sagt at arbeidsmarkedstiltakene også må brukes på infrastruktur investeringer.Vi har vist til betydningen av det inntektspolitiske samarbeid som er en forutsetning for at vi skal få til større og bedre investeringer,både i den offentlige og private sektor.Vi har vist til at i Distrikts-Norge har vi problemer med utflytting og kvinneunderskudd.Og vi peker på i vårt forslag at det er viktig at kvinnerettede tiltak innenfor arbeidsmarkedspolitikken og distriktspolitikken særlig rettes mot kompetanse og kunnskapsutvikling.

Så har vi et avsnitt hvor vi skuer litt tilbake til da vi tok regjeringsmakten,og de oppgavene vi sto overnfor.Vi viser også til den bedring som har skjedd og det vi har klart og oppnå. Vi viser videre til at denne snuoperasjonen har vært rettet mot en del enkeltfaktorer,bl.a. det å få ned det private forbruk, som selvsagt har sine konsekvenser fordi vi i en periode skapte oss en kunstig høy sysselsetting innenfor finansvirksomhet, innenfor bygg og varehandel.Vi peker da på at dette ble møtt fra Regjeringens side med arbeidsmarkedstiltak.Vi slår kategorisk fast at selv om arbeidsledigheten nå ser ut til å flate ut,så ligger den fremdeles på et uakseptabelt høyt nivå. Og vi ber da Landsmøtet understreke vår tilfredshet med de tiltakene som Regjeringen har lagt frem,som både er omfattende og målrettet. Og vi har i denne uttalelsen tatt med de ti punktene som Gunnar Berge hadde i sin innledning til Landsmøtet. Vi sier at med den oppryddingen vi har fått til i økonomien,og med balanse i vår utenriksøkonomi,så har vi også muligheter til å få rentenivået ned.Og det er da et rentenivå som selvsagt skal gjøres gjeldende for statsbankene. Vi har pekt på hvilke typer lån det er viktig at vi kanaliserer pengene i mot,vi har nevnt boliglån,miljøinvesteringer,eksisterende kommunale lån og investeringer i næringslivet.Så sier vi avslutningsvis noe om de private finansieringsinstitusjonene som nå driver og konsolliderer seg.Og det er et helt klart budskap at i denne perioden bør disse være tilbakeholdende med utbyttetildeling. Vi understreker statsbankenes betydning og hvilken rolle vi mener statsbankene bør spille. Og helt tilslutt så peker vi på den ressurssituasjonen som rår i fiskeriene, og vi viser til det behov det utløser for risikokapital,og vi viser da til at Statens Fiskarbank og Distriktenes Utbyggingsfond må settes i stand til å ta på seg et større ansvar. Jeg vil selvfølgelig si til Landsmøtet at denne uttalelsen har blitt lang,men som dere vet så kommer man i et slikt dilemma at man vil gjerne ta med det som man synes er viktig og som har vært oppe under dette Landsmøtet,og den oppmerksomhet som mange har rettet mot en rekke forhold.Så det er det som har gjort at denne uttalelsen kanskje ble i lengste laget.Men vi får skrive det på den kontoen at vi gjerne vil få sagt mest mulig av det vi mente var viktig å innby Landsmøtet til å uttale seg om.Når det gjelder utkastet og forslaget vårt til uttalelse om fred og nedrustning,så vil jeg da si at vi peker på den klare forbedring som har skjedd i øst/vest-forholdet. Vi understreker de avtalene som er med på å skaffe oss fremgang i avspenningsprosessen.Vi peker på at det er viktig at Regjeringen fortsatt gjør sitt ytterste for å få fremdrift i de avtalene som kan virke mot en sterkere opprustning.Vi peker på det flere i debatten har vært inne på av delegatene,den sløsing det er med folk og ressurser at dette kappløpet ikke er brakt lenger ned enn det det er.Vi uttrykke et håp og et ønske om at supermaktene skal komme frem til en avtale som da går på strategisk atomvåpen. Vi støtter Regjeringens arbeid i de forhandlingene som skal foregå og som foregår om nedrustning av konvensjonelle våpen, og et totalforbud mot kjemiske våpen.Videre innbyr vi Landsmøtet til å mene at Norge må motarbeide rustningskappløpet som går på utvidelse til verdensrommet.Vi mener at vi må gå mot alle krav om kompensasjon for de våpnene som nu fjernes.Vi slår fast at vår basepolitikk står fast.Og helt tilslutt så omhandler vi temaet om første bruk av kjernevåpen.Vi har i vårt forslag til Landsmøtet også innbydd til at man både mot øst og vest vender seg for å oppnå det som er det fornemste,at vi får en nedrustning

og at vi fjerner behovet for bruk av nye atomvåpen.

Vedtak: Følgende innstilling ble enstemmig vedtatt:

INNKOMNE FORSLAG,HEFTE 1
som ble oversendt Redaksjonskomiteen for andre politiske saker:

2.4 SKJETTEN AREBIDERLAG
Økte ressurser til arbeidskontorene

2.6 DOMBÅS ARBEIDERLAG
Sosialhjelpen må kunne omgjøres til lønnsmidler

2.7 OPPLAND ARBEIDERPARTI
Styrking av arbeidsmarkedsetaten

3.7 NESNA ARBEIDERPARTI
Lavere rente

3.8 ASKER ARBEIDERPARTI
Rentepolitikk

Redaksjonskomiteens innstilling:

Redaksjonskomiteen viser til fråsegna om "Ein økonomisk politikk for full sysselsetting og trygg velferd" og meiner forslaga er dekka der.

FORSLAGA FREMJA UNDER LANDSMØTET

1 Frå Turid Kjellmann Pedersen,Finnmark:
Ny fiskeripolitikk for ny vekst i Nord-Norge

Redaksjonskomiteens innstilling:

Redaksjonskomiteen støttar intensjonane i forslaget.
Forslaget vert oversendt til Sentralstyret.

2 Frå Bjørn Loge,Akershus
Lokale mediverksteder for sysselsettingsmidler

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget blir oversendt Sentralstyret

3 Frå Einar Olav Skogholt,Hedmark
Hovedflyplass

Redaksjonskomiteens innstilling:

Landsmøtet viser til at Regjeringa følgjer opp Stortinget sitt vedtak om hovudflyplass av 8.juni i fjor. Landsmøtet konstaterer at Stortinget vil fatte ytterlegare vedtak i samband med utbygging av hovudflyplassen når resultatet av utgreiingsarbeidet ligg føre.

Følgende uttalelse ble tatt opp til behandling:

Utkast til fråsegn frå DNA-Landsmøtet 2.-5.mars 1989
EIN ØKONOMISK POLITIKK FOR FULL SYSSELSETTING OG TRYGG VELFERD

Full sysselsetting og arbeid for alle er arbeidarrørsla sitt fremste mål. Det er menneskeleg uverdig å gå utan å ha noko å gjere. Særleg viktig er det at ikkje unge menneske vert kasta ut i arbeidsløyse. Landsmøtet ber derfor Regjeringa snarast legge fram forslag til ein eigen ungdomslov som garanterer all ungdom under 20 år anten arbeid eller utdanning.

Arbeidsløyse er sløsing med samfunnet sine ressursar. Derfor har Regjeringa tatt initiativ til "Arbeid for trygd" p eit tiltak som tar sikte på å gi arbeidslause eit arbeidstilbod framfor passivt trygdemottak. Landsmøtet meiner at "Arbeid for trygd"-tiltaket må kunne bli tilbode alle.

Grunnlaget for full sysselsetting ligg i første rekkje i eit vekstkraftig næringsliv og ein god og effektivt fungerande offentleg sektor. Vi må få til ein industribasert vekst innanfor trygge rammer.Arbeidsmarknadstiltaka blir nå retta inn mot å auke kunnskap,kompetanse og kvalitetar på arbeidsstyrken.Dette må særleg kome konkurranseutsette verksemder til gode, og er heilt avgjerande for verdiskapinga i samfunnet og for å trygge sysselsettinga i framtida. Arbeidsmarknadsmidla bør også omfatte infrastrukturinvesteringar.

Inntektspolitisk samarbeid vil vere eit viktig verkemiddel i arbeidet med å gjenopprette og styrke norsk økonomi.Gjennom eit slikt samarbeid kan moderasjon i inntektspolitikken bli nådd og føre til større og betre investeringar i både offentleg og privat sektor.Dei tilsette må få betre innverknad over investeringane gjennom former for overskotsdisponering.

Mange distrikt har hatt omfattande utflytting som har medført stort kvinneunderskot.Det er ein viktig grunn til at dei kvinneretta tiltaka i arbeidsmarknadspolitikken og distriktspolitikken vert styrkte med særleg vekt på kompetanse-og kunnskapsutvikling.

Arbeidarpartiet overtok regjeringsmakta i ein svært vanskeleg økonomisk situasjon for landet.Vi opplevde sterkt fall i nasjoen sine inntekter,samstundes med ein rekordstor vekst spesielt i det private forbruket.Ein stor del av denne veksten var lånefinansiert.Dette måtte rettast opp,og det er vi nå i ferd med å klare. Vi nærmar oss balanse i utenriksøkonomien,kredittveksten er i tråd med dei måla Regjeringa har sett,og det er betre samsvar mellom forbruk og produksjon.Konkurranseevna er betra, og det ligg til rette for ei vesentlig betring også for 1989.

Målet med denne økonomiske snuoperasjonen er å skape grunnlag for full sysselsetting og trygge velferden. For å klare dette har det vore nødvendig å stramme til hovudsakleg overfor det private forbruket,og på same tid stimulere til vekst i næringslivet.Å skape vekst tar likevel lenger tid enn å stramme til.Den sterke veksten i finansverksemd,bygg og varehandel,la grunnlaget for ei kunstig høg sysselsetting. Mange av desse arbeidsplassane er nå borte. Det har medført ei lågare sysselsetting,og når næringslivet då også har redusert arbeidsstyrken sterkare enn det situasjonen burde tilseie,er det nå blitt ein alt for stor vekst i arbeidsløysa. Dette er blitt møtt med aktive arbeidsmarknadstiltak frå Regjeringa si side.

Sjølv om veksten i arbeidsløysa nå ser ut til å flate ut,er arbeidsløysenivået uakseptabelt høgt. Landsmøtet helsar derfor

med glede dei omfattande og målrette tiltaka Regjeringa nå har lagt fram for å redusere arbeidsløysa .Tiltaka er ikkje berre strakstiltak for å redusere arbeidsløysa i tida som kjen,men er også eit ledd i meir varig trygging av sysselsettinga.Arbeidsmarknadsetaten er blitt styrkt ved tilføring av auka rammer. Det er nødvendig at arbeidsmarknadsetaten til kvar tid vert sette i stand til å kunne utføre oppgåvene sine på ein god og effektiv måte.Landsmøtet slutter opp om tiltaka og vil særskilt nemne:

- Låg kostnadsvekst
- Lågare rente
- Meir effektiv bruk av ressursane
- Betre tilgong på risikokapital
- Auka satsing på utdanning,forskning og utvikling
- Meir effektiv distriktspolitikk og næringsstøtte
- Ein effektiv arbeidsmarknadspolitikk
- Utbygging av transportnettet
- Meir effektiv bruk av energi
- Aktiv internasjonalisering

Med balanse i utanriksøkonomien er det ingen grunn for at rente nivået i Norge skal vere høgare enn hos samhandelspartnerane våre.Det norske rentenivået er derfor også på veg nedover.I løpet av dei siste månadene har mange finansinstitusjoner sett renta ned med 1 - 2 %. Nedgangen i rentenivået må få generelt gjennomslag i dei private finansieringsinstitusjonane og må sjølvsagt følgjast opp i statsbankane.Det må leggast særleg vekt på bustadlån,lån til miljøinvesteringar,eksisterande kommunale lån og investeringar i næringslivet.

Dei private finansieringsinstitusjonane er nå i ferd med å styrke situasjonen sin,og dei er tydeleg meir varsame med utlåna sine. I denne perioden må finansieringsinstitusjonane vere særleg atterhaldne med å dele ut utbytte på aksjeane sine. Det er også viktig at statsbankane spelar ei sentral rolle.Statsbankane vil i 1989 få meir enn dobla sin del av samla utlån samanlikna med 1985/86.Det meste av bustadfinansieringa vil i år skje gjennom statsbankane.Bustadbankane må framleis prioritere dei rentesubsidierte utlåna.Ei større statsbankfinansiering gir også ei meir langsiktig stabil rente. Landsmøtet ber om at utlånsrammene i statsbankane igjen blir vurdert auka utover i 1989,dersom det blir nødvendig med ytterlegare auke i bustad- og næringsinvesteringar.Den vanskelege ressurssituasjonen i fiskeria tilseier større tilgang på risikokapital. Derfor må Statens Fiskarbank og Distriktenes Utbyggingsfond kunne ta på seg eit større ansvar.

Dirigenten åpnet for debatt hvor følgende deltok:

1)Representant nr 283,Ove Engvik,Oslo

Det er ikke noen stor sak.Det er en formuleringssak.men for noen av oss kan det bety noe,og det er det som står i utkastet her i andre setning"Det er menneskeleg uverdig å gå utan å ha noko å gjera." Og jeg tror jeg vet hva redaksjonskomiteen mener. Jeg tror de mener dette godt.Men for noen av oss som har slitt på kanskje de mest utsatte plassene i arbeidslivet og så detter ut litt for tidlig,og som kunne ha hatt et annet arbeid,men som ikke kan stilles til rådighet, så kan dette virke litt stigmatiserende.Jeg er villig til å oppta formuleringen i beste mening,

men vi kan ikke forvente at alle skal gjøre det.Og jeg synes at hvis vi skal uttrykke oss fra dette Landsmøtet,ihvertfall på dette området,slik at det ikke kan misforstås.Så jeg ber om Redaksjonskomiteens forståelse for at jeg leverer inn et endringsforslag.Jeg håper Redaksjonskomiteen kan kan ta det over bordet,og det er at den setningen endres til:
"Det er uverdig for eit samfunn at menneske som kan arbeide ikkje får noko å gjere."

Redaksjonskomiteen innarbeider dette i sin innstilling.

Vedtak:Forslaget vedtatt.

Dirigenten gikk så over til behandling av følgende forslag til uttalelse fra Redaksjonskomiteen:

Utkast til fråsegn frå DNA-Landsmøtet 2.-5.mars 1989
FRED OG NEDRUSTNING

Landsmøtet helsar velkomen den klare betringa som har funne stad i Aust/Vest-tilhøvet dei siste åra.Avtalen om å fjerne kjernefysiske mellomdistanseraketter på land(INF)var eit viktig steg mot større tryggleik i Europa og kjernefysisk nedrustning.Avtalen som Konferansen om tryggleik og samarbeid i Europa kom fram til i januar i år,viser også framgangen i avspenningsprosessen.
Det er nødvendig at Regjeringa framleis gjer sitt ytterste for å ta vare på framdrifta som er skapt ved INF-avtalen for å snu den mangeårige utviklinga mot ei stadig sterkare opprustning, som folket og ressursane i verda har lide under. Vi kan berre sikre vedvarande avspenning om vi får bygd ned dei militære styrkane.Førestellinga om tryggleik i felleskap bør nå vinne fram.
Landsmøtet uttrykkjer håp og ønske om at supermaktene snart kjem fram til ein avtale om halvering av dei strategiske aromvåpenarsenala. Landsmøtet støttar Regjeringa sitt arbeid for å medverke til at forhandlingane om konvensjonell nedrustning i Europa og om totalforbod mot kjemiske våpen lukkast.Alle eksisterande kjemiske våpen må gjerast ende på.Landsmøtet meiner at Norge må motarbeide at rustningskappløpet blir utvida til verdsrommet.Det er betre å satse på ei omfattande nedbygging av kjernevåpena enn på oppbygging av forsvarssystem mot dei. Inngåtte avtalar om rustningskontroll og nedrustning må overhaldast og tolkast strengt.

Landsmøtet ber Regjeringa gå i mot alle krav som måtte kome om "kompensasjon" for dei våpena som INF-avtalen fjernar. Landsmøtet er uroleg over utsiktene til at supermaktene legg større vekt på utplassering av langtrekkjande kryssarmissilar på overflatefartøy og u-båtar,noko som kunne utvide rutsningskappløpet og ha uheldige følgjer for tilhøva i nordområda. Basepolitikken må stå fast.

Landsmøtet meiner at det må vere eit overordna siktepunkt i forhandlingane og forsvarsplanleggingа i NATO å gjer ein mindre avhengig av kjernevåpen og spesielt førstebruk av kjernevåpen. Dette inneber at ein må legge særleg vekt på å fjerne dei atomvåpena som kan skape press for tidleg bruk i krisesituasjonar.

Ei vesentleg nedbygging av dei konvensjonelle styrkane for å oppnå balanse på eit lågast mogleg nivå vil kunne endre situasjonen også når det gjeld det pårekna militære behovet for kjernevåpen.Det er derfor viktig at det ikkje blir fatta vedtak om kjernevåpen som kunne svekke utsiktene til nedbygging av dei konvensjonelle styrkene.Sovjetunionen må oppfordrast til å bygge ned overvekta si av kortdistanserakettar i Europa. Arbeidarpartiet vil ikkje tilrå modernisering av NATOs taktiske atomvåpen i dei nærmaste åra.Det er viktig at ikkje Vesten gir negative signal i den viktige avspenningsprosessen vi er inne i,og at atomterskelen ikkje blir senka.

Utviklinga av NATO-forsvaret må sjåast i samanheng med ein samla politikk for tryggleik og nedrustning.Regjeringa må gå inn for at kreftene blir brukte til å utvikle ein slik samla politikk for forhandlingar,snarare enn å sette i verk planar om modernisering av atomvåpen. Som ledd i ein slik samla politikk må Regjeringa arbeide aktivt for at forhandlingane om konvensjonelle styrker kan lukkast.Også atomvåpna i Europa må det forhandlast om.Målet må vere å oppnå resultat som fjernar det behovet som måtte vere for nye atomvåpen.

I debatten deltok:

1) Repr.nr 238,Stig Holmstrøm,Nordland

Vi i fra Nord-Norge er naturlig nok opptatt av at man i dette her militærstrategiske viktige området holder en lavspennings-profil også fra vestlig side.Jeg er glad for at man i denne uttalelsen har et punkt som understreker akkurat dette. Det var imidlertid under høstens båtøvelse i Nord-Norge, militærøvelsen "Teamwork" ble det stilt spørsmål når det gjaldt disse amerikanske hangardskipene,hvorvidt man her førte atomvåpen ombord.Vi mener at det er grunn til at det kan reises det spørsmålet,og isåfall så er det bidrag til å så tvil om norsk atomvåpenpolitikk med mindre dette er klarlagt. Vi ønsker på bakgrunn av årsmøtevedtak både i Troms og Nordland Arbeiderparti at dette følges opp og vi har et forslag til tillegg etter 4.avsnitt som avsluttes med:"Basepolitikken må stå fast." -En konkret oppfølging.Jeg har formulert det på nynorsk for at det skal passe inn her.

"Landsmøtet ber om at dei planar som ligg føre om etablering av forsyningsdepot for USA's marinemateriell
langs kysten av Nord-Noreg,vert tekne opp på prinsippielt grunnlag i eit ope Storting."

2) Oddrunn Pettersen,Redaksjonskomiteen
Det er slik at Redaksjonskomiteen selvfølgelig ikke har noe problem med å skjønne den uro som kan gjøre seg hos enkelte. Og vi vil gjerne forsøke å imøtekomme noe av den uroen ,slik at mitt forslag er da,og det setter jeg frem på vegne av Redaksjonskomiteen,istedenfor det forslaget som kom fra Nordland:
"Norsk base og atompolitikk må stå fast."

Stig Holmstrøm trakk sitt forslag.

Vedtak: Uttalelsen vedtatt med redaksjonskomiteens endring.

SAK 11 AVSLUTNING

Dirigenten erklærte dirigentbordets jobb for avsluttet,og overrakte klubba til den gjenvalgte leder,Gro Harlem Brundtland. Dirigenten takket på vegne av dirigentene og sekretærene for seg.

Gro Harlem Brundtland overlot ordet til Einar Førde,som hilste Landsmøtet.
Einar Førde:

Eg kjem tilbake til at under åpningsprogrammet manifesterte i dette Landsmøtet ei hemningslaus glede over mi ringe kroppslengde.I ein artikkel har skreve i ei bok som kjem ut på Gro's 50-årsdag har eg sitert 4 små linjer av A.O.Vinje:
"Mitt gode gamle norske folk eg kanpt eg atterkjenner,
før sende kjempor du som tolk og dvergar no du sender."
Men sjå om ikkje politikken og livets lover likevel er slik at ved avskildsstund blir vi kanskje litt større enn vi var. Eg er redd eg kan kome til å bli takka,Gro får no rette meg, og eg skal skynde meg å kome henne i forkjøpet og seie,sjølsagt er det eg som skal takke.Eg skal takke for utfordringar,takke for høve til å bruke evnen og kondisjonen min,takke for kameratskap ,meiningsfylte stridar og konfliktar,og først og fremst for all gleda. På spørsmål om eg har hatt eit politisk ideal har eg opp gjennom åra sagt,lord Bibebrook. Ikkje var han noen stor politikar,men i ei bestemt fase av Battle of Brittain gjorde han ein fantastisk innsats i Regjeringa under mottoet "It's got to be fun". Det må vere moro,og har vore avhengig av å ha det moro.Om nokon skulle kome på den bisarre ideen å reise minnestein etter meg,eg vil sterkt fraråde det,for den kjem til å bli skjenda jamnleg.Hvis de no skulle reise ein ville eg at det skulle stå på den:"Han ga seg mens leiken var god."
Eg har tenkt å legge igjen fire huskelappar til partiet.
På den første huskelappen står det organisasjon.Vi skal ut i ein valkamp til hausten som er den mest avgjerande valkamp dette partiet har gjennomført,beint fram av ein grunn,nemlig at 30 % av veljarane no flyt rundt i det politiske landskapet utan at nokon kan sjå kva retning og mål dei har.Det er eit overmåte sterkt trekk ved det politiske liv som har utvikla seg gjennom dei siste åra,at problemet for vårt parti og for alle andre partier i dei vestlege demokratia,ikkje er debatt og usemje,men det er apati,manglande interesse,manglande forståing for at politikken formar livets vilkår.Demokratiets vitalitet er eit kritisk punkt. Ytringsfridom,stemmerett og alle dei andre demokratiske fridomane er viktige,men utan oppslutning,interesse omsut for framtida,deltaking,er demokratiet berre halvt.Ved 100-års jubileet mintes vi Tranmæls tilbakevending og partiets tilbakevending fra Moskva,og striden masseparti/eliteparti.
Eg trur det viktigaste de har å gjera i åra framover det er å halde vitaliteten og karakteren av masseparti oppe.Derfor er det punktet på dagsorden som heiter organisasjon eit av dei viktigaste.Og eg har etterkvart kome til å bekjenne meg for dei gode,gamle prinsippa for hardt organisasjonsarbeid og evne til å møte vanlege menneske der dei er.
Anatollah Komeinys dødsdom over ein forfattar i eit anna land er ei stor sak.Har de tenkt på at det til sjuande og sist dreier seg om er dette Landsmøtets utvegar og alle våre utvegar til å debattere vår eiga framtid.Så viktig er striden om yt-

ringsfridomen.Men det var ei bok som utløyste det.
Og på min andre huskelapp står det kunnskap.Og eg vil så sterkt eg kan slutt opp om Thorbjørn Jaglands inntrengande appell om å ta lesing og skolering alvorleg.Ingen generasjon før oss har så sterkt opplevd at kunnskap er makt.Og når det kjem partifeller til meg og svært ofte fra den faglige sida,jeg kan snakke litt friare no,og seier at partiet vil jo ikkje sleppe oss fram.Så har eg brennande lyst til å spørje:Kva kan du?Kva les du? Minne om bokhyllene til våre veteraner,kva dei las,den manglande sentimentalitet dei hadde når dei skjøna at kunnskap er makt. Så eg seier,les,og eg veit at dette får eg kjeft for i mitt komande liv,men det er viktigare at de leser enn at de ser fjernsyn.
På huskelapp nr tre:Internasjonalisering.Ingen av oss har teke inn over oss hva som for alvor har skjedd dei siste åra. For ein dramatisk utvikling vi har hatt når det gjeld overflytting av makt frå nasjonale folkevalde organ til den internasjonale arena.Makta er flytta frå oss til bakrom i bankar og internasjonale konsern. Vi har møtt det gjennom internasjonaliseringa av kredittstraumane og avviklinga av valutareguleringa.Vi har møtt det gjennom satelittane på himmelen som gir seg katten i våre nasjonale reguleringar,og eg seier gå nå ikkje inn i den mest tragiske rolle alle politikarar kan vere i,den å tru at ein styrer når ein ikkje gjer det. Avmaktas tragiske positur, den som alltid er samanlikna med vårt gamle ordtak som guten sa til far sin:Makta minkar og sinnet veks. Det fins ingen alternativ til å bygge ut våre nasjonale organ,og eg har lyst til og meiner at overnasjonalisering får vi også sjå i den heilt vidaste sammenheng,dersom vi kan overnasjonalisere gjennom verdssamfunnet og FN så la oss gjere det.Men den europeiske arenaen kjem vi heller ikkje utanom.Eg skal gje dykk eit lite poeng.Dersom vi vil medvirke til å gjenreise nasjonalstatens makt og styringsevne,så er den mest effektive måten å gjere det på er samtidig å bidra til å bygge opp politisk makt og politiske motkrefter til dei som no har rana til seg så mykje makt. Gro,dette partiet kan om kort tid her i denne byen kome til på avgjerande historisk vis å forme europeisk framtid,og eg er svært stolt over at vi har ei Regjering som er istand til det.
Min fjerde huskelapp på den står det likhet. Eg er samd med Gro i at felleskapssløysingane kjem kraftig tilbake.Eg trur eigentlig ikkje solidariteten er i knipe.Eg trur heller ikkje at den andre verdien frå den franske revolusjonen,fridomen, akkurat no er utsett.Men eg er litt redd for den tredje.Kva vekstvilkår og framtid har likheten i vårt samfunn?Eg har nesten lyst til å seie det i bibelske termar:For meg er først og størst er likheten. Den gamle norske innsikta om at dette er eit godt samfunn,eit betre samfunn når det er minst mogleg skilnad på folk.Eit samfunn med små skilnader er eit varmare samfunn,eit samfunn med mindre barrierar med mindre konfliktar mindre kriminalitet.Kampen for dei verdiane gir seg ikkje sjøl. Det blir sagt om oss som har dreve i Stortinget i mindretallsposisjon nå i tre år,at vi har laga mange dårlege kompromisser, og eg tek min del av ansvaret for det.Eg hadde nærast lyst til å seie det med Nils Ferlin:Gud må förlåta mig somliga rader, så heiter det vidare,eg er ganske mager om bena og,men det høyrer ikkje heime her.
Men eg har lyst til å fortelja dykk ein ting eg er mektig stolt over.Eg har høyrt nokon seie at Gunnar Berge snakkar som ein

reknemaskin og at Gunnar Berge tek berre omsyn til utanlandsbalansen. Gunnar Berge har dei siste åra leia oss inn i den mest effektive kamp for utjamning og jamnare levevilkår som Det norske Arbeidarpartiet har ført sidan den 2.verdenskrig.Gjennom skattereformene,gjennom inntektsoppgjeret,har vi meir effektivt bidratt til å gjere inntekts-og formueskildnadane mindre enn vi har gjort på mange 10-år.Og med mindre inntekts-og formueskildnader er det mindre skildnader i sosial tryggleik,i bustandard, i ferievanar,i kulturforbruk og alt som vedkjem vanlege mennesker.Det er ein innsats til å være stolt for,og det viktigaste eg har å seie dykk,det er at i tider som desse ikkje la likheten kome i klemme,for det er den dei er ute etter dei som regjerer i de fleste land som liknar på vårt. Eg skal seie noen få ord til mine etterfylgjara:
For eit år sidan gjennomførte Gunnar Berg og eg ein omfattande strid på vårt Landsmøte om å bli nestleiar i Det norske Arbeidarpartiet.Og eg har ein mistanke om at eg kan tale på vegne av oss begge,når eg seier at det var eit godt minne.Det er lett for meg å seie,men det seier noe om Gunnar Berge at det også har vore eit godt minne for han. Eg tillet meg i dag å meine at det er et skuleeksempel på korleis vi skal gjenomføre eit personval og personstridar,eit lærestykke for alle dykk som har tenkt å drive med slikt i framtida. Og eg vil berre konstatere at etter at det skjedde,trur eg eg vågar påstanden om, at ingen har samarbeidd betre enn Gunnar og eg.Og det er lettare enn det er på tomannshånd,Gunnar, å gjere det ved talerstolen når eg gjer uttrykk for den enorme respekt eg har for di evne til å vere i konstant vekst,og du har ein egenskap som eg nesten ikkje trur nokon av oss andre har,du tar aldri sjanser på å prøve å vere meir enn du er.Du har aldri behov for å bløffe,du veit kva du kan,og der står du slik du gjorde det i di innleiding til Landsmøtet. Og så til Thorbjørn,Thorbjørn er min næraste og eldste politiske kampfelle.Han har eg gjenom åra stått nærare enn nokon annan kollega. Og de kjem til å få sjå meir til han no,hans fantastiske instinkt,hans evne til å bruke talarstolar og retorikk.På mange områder har Thorbjørn Berntsen ein styrke som ingen andre av oss.I samtalane vår før dette Landsmøtet så veit du Thorbjørn at eg spurte om vil du deg verkeleg så vondt at du skal inn i dette,når du kjem så er eg glad for det og eg vonar at du tek med deg dine beste kvalitetar inn i din nye rolle. Vi har valgt to nestleiarar, eg har lyst til å minne om ein historisk parallell.
I 1927 valde Det norske Arbeidarpartiet to nestleiarar.Den hendinga er hugsa som samlingskongressen.Det var grunnsteinen til det store fallet framåt for Det norske Arbeidarpartiet, då kreftene vart konsolidert,og der ein la grunnlaget for generasjoners faste tillit til Det norske Arbeidarpartiet.Eg vil gjerne minne om denne historiske parallell når vi igjen har fått to nestleiarar. Dette Landsmøtet skal eg få takke for. Såvidt eg kan skjøna så er dette Landsmøtet eit av dei Landsmøta i Det norske Arbeidarpartis historie der det har vore minst snakk om våre politiske motstandarar.Det har vore eit Landsmøte med enorm vitalitet og ein gamal demonstrasjon av at det er Landsmøtet som bestemmer.Så er spørsmålet om vi også kan nytte dette Landsmøte til å knytte kreftene.Laget er ikkje stort,men det er godt,sa mannen,han drakk aleine.Aleine går ingen ting.Det er fenomenalt å ha ein leiar som Gro!
Men Gro er den aller første til å understreke at som individu-

elle politikarar blir vi alle små dersom vi ikkje greier å samarbeide.Som aldri før i vår historie er det nå arbeidslaget det kjem an på.Fjernsyn og moderne pressutvikling fokuserer ansiktet,indivudaliteten,tryna våre. Men aldri tidlegare har det vore tale om meir lagarbeide.Og eg skal betru dykk ein viktig ting at så lenge eg har vore med har det aldri vore arbeidd betre og hardare saman i Det norske Arbeiderparti enn det blir gjort nett no.Den trygge tillit som Arbeiderpartiet no igjen er i ferd med med å etablere,er eit direkte resultat av vår evne til å dra samsn. De har valgt eit nytt lag som er fantastisk godt skikka til å føre dette lagarbeidet vidare. Det er trygt å forlate ein framståande stilling i Det norske Arbeidarparti.Og sidan det er mars og sidan vi har sett vårsola i dag,skal eg berre avslutte heilt enkelt med oppmode dykk til smaling om den enklaste og mest fundamentale av alle sosial-demokratiske draumar,draumnane om folkevåren og draumen om meir livgivande sol til alle menneske. Takk for meg.

Landsmøtet takket Einar Førde med langvarig stående applaus.

Avslutning

Gro Harlem Brundtland:

Ja,kjære Landsmøte.
Jeg hadde selvfølgelig tenkt gjennom hva jeg skulle trekke fram om Einar Førde ved denne anledningen.Fordi når jeg nå starter avslutningen av Landsmøtet,så er det å takke de som har gjort som er av mine fremste oppgaver ved denne anlening.Og jeg startet på denne måten med det jeg hadde tenkt ut,Einar,som vi nettopp har fått høre og oppleve en gang til fra Landsmøtets talerstol,og det ble akkurat så levende,så interessant,så minnerikt som jeg trodde det ville bli.Du har som få andre fått ordets gave og du har visst og vist oss hvordan man bruker den. Når du går ut så skal ikke vi bare erstatte en betydelig poltoker,men også vi mister vår aller fremst polemiker.Men det var ikke den siden vi så mest av hos Einar her og nå,for det bor så mye,det er en slik spennvidde i Einar Førde.Polemikken er ikke Einars viktigste bidrag,og jeg sier mye når jeg da sier,at han er vår fremste polemiker og enda så har hans største bidrag ligget på et annet plan. Einar har ikke bare vært nestleder i 8 år,men når jeg blar tilbake i protokollene våre,så blir man jo slått av hvordan årene går.Einar har vært medlem av Sentralstyret i 20 år.Og det er altså en av veteranene våre som takker av etter et kvart århundre i vår midte,i norsk politikk og i vårt parti.Du hadde og har vel fortsatt ,og nå tenker jeg på de 8 årene som nestleder,fortsatt noe av dette en image av rabulist.Men du har tatt din oppgave som tillitsvalgt alvorlig,du har blitt en samlingsfigur og det var det vi nettopp så. For Einar,du har utviklet din evne til å være en realist i ordets rette forstand.En som ser åpninger og som er med å rydder veg.Du har spilt en viktig rolle nå gjennom mange år,du har gjort en jobb det står stor respekt av, jeg og andre har lært mye av deg,Einar,vil har lært det også i dag, og vi har mye å takke deg for.Du går inn i en annen stolt politikertradisjon,og Einar er spesiell,for hvis det er noe menneske som jeg liksom sist ville forbinde med en annen betydning av ordet likhet enn det Einar snakket om her,

mot slutten,så er det deg.Du er ikke lik veldig mange andre. Og du går altså inn i denne tradisjon i blant dem som kom inn på tinget ute fra distriktene,og som viste seg å kunne utmanøvrere tigerstaden og Løvebakken med sitt vidd.Jeg tenker på Røyseland,Leirfall,Løberg,Lyng og Einar Førde.Du er spesiell,du er spennende og du har dybde og kvalitet. Og det hører med i bildet av deg å ta med dette gutteaktige og det fandenivoldske.Jeg og alle vi som er her på dette Landsmøtet har veldig mye å være glad for,veldig mye å takke deg for, Einar,og nå skal du få en ny runde selv om du ikke liker det får nå skal du få blomster også.

Ja,det er andre som også forlater oss,etter mange års innsats på ulike poster i vårt parti.Det er Lars Skytøen og Henrik Aasarød som går ut etter 14 og 16 års innsats i Sentralstyret. Henrik kom inn allerede i 1971 og var ute i en periode,og Lars kom inn i 1975 så han har vært her hele den tiden jeg har vært med i det kollegiet som Sentralstyret er.Dere har vært fagbevegelsens menn i Sentralstyret og det var altså fagbevegelsens menn vi hadde fra 1970-åra og fremover.Vi har valgt et annet Sentralstyre nå hvor man ikke kan bruke det uttrykket mer.For nå er det en annen bredde,det er flere,det er kvinner med,men dere fylte den rollen ikke bare som fagbevegelsens spesielle talsmenn,men i høy grad som mennesker som følte ansvar også for partiet.Og slik må det være i Sentralstyret og den jobben har dere gjort,og begge er særpreget av at det aldri er noe problem å få tak i hva det er dere sier og hva det er dere mener.Og vi visste det,men hele folket da Lars slo i bordet under lønnsoppgjøret i 1986,men vi andre har sett det ved mange anledninger.Og vi har sett det med Henrik,noen ganger i frustrasjon og bitterhet,andre ganger med stor entusiasme for ting vi sammen skulle gjøre.Takk til dere begge for en særlig langvarig innsats. Liv Aasen har vært med oss i 12 år,Liv Andersen hun sa farvel her for ½ time siden og var nødt til å gå,hun og Ingeborg Botnen går ut etter 8 år i Sentralstyret og vi takker dere alle tre for jobben.
Så har vi også andre medlemmer av Sentralstyret som forlater oss ved denne korsveg,vi har Anne Lise Haugen,Aud Gaundal, Tine Øverlier og Sigbjørn Eriksen,alle har vært med nå i 80-årene kortere og lengre tid.Sissel,som jeg bare nevner her tilslutt,jeg vil bare si,ja,jeg tror det var en som av representantene som lurte på hvorfor Miljøvernministeren ikke var her og forsvarte kommunesektoren og deler av miljøinnsatsen der,jeg har lyst til å fortelle Landsmøtet at Sissel har fått beskjed om at hun bør være i London på Margaret Thatchers spesielle miljøkonferanse,så hun kan ikke mottatt min takk her og nå,men hun gjør altså en jobb som vi må gjøre.
Sissel gikk ut av Sentralstyret etter Landsmøtet i kvinnebevegelsen tidligere i vinter,men hun ble valgt inn i Sentralstyret i 1983 allerede før hun ble leder av kvinnebevgelsen 1985.Hun hadde også sittet i Sentralstyret tidligere som AUF'sleder fra 1975 til 77.Vi takker også Sissel Rønbeck.
Jeg ber om at dere nå som er tilstede kommer fram slik at jeg kan få overrakt den takken dere fortjener også i form av blomster

Så vil jeg også takke dere som går ut av Landsstyret:
Åsa Solberg Iversen,Østfold
Kjersti Børsum,Akershus
Jakob Wahl,Buskerud
Alf Bjørnø,Vestfold

Tore Straume,Telemark
Jan Helland Olsen,Vest-Agder
Bjørg Hermansen,Rogaland
Ingleif Iversen,Rogaland
Asmund Kristoffersen,Møre og Romsdal
Ulf Guttormsen,Sør-Trøndelag
Eivind Bolle,Nordland
Sissel Eidissen,Nordland
Aud Overå Fyhn,Troms
Arvid Mathisen,Finnamrk

Så tilslutt en helt spesiell takk til en av de mangeårige ansatte på partikontoret.Det er Therese Djuvan som slutter etter nesten tre tiår i partiets tjeneste.Pliktoppfyllende, alltid klar til innsats,arbeidsglad og hjelpsom.Du fylte 65 år i januar Therese,og du går av,men det blir nok ikke når vi kjenner deg rett noen stillesittende pensjonisttilværelse. Det tror ikke jeg Therese er istand til .Det er få som Therese og de blomstene er takk for en jobb du har gjort,som er langt større enn det noen kunne vente av deg.

Og så skal jeg få ønske alle nye medlemmer av Sentralstyret og Landsstyret hjertlig velkommen til arbeid og samarbeid.

AVSLUTNINGSTALEN

Ved åpningen av dette Landsmøtet la jeg vekt på at dette partiet har et stort ansvar.Og jeg har ikke noe mindre følelse av det når Landsmøtet er gjennomført og vi går fra hverandre igjen til ny innsats og ny besluttsomhet. Jeg har lyst til å gjenta noe annet som jeg var overbevist om da vi startet på torsdag,et Landsmøte gir inspirasjon og nye krefter også fordi det virker slik når vi alle er del av eit arbeidslag som har noe på hjerte,og som har noe viktig å gjøre.Behandlingen av sakene på dette Landmøtet har gitt glede og spenning.Av og til synes kanskje noen,litt for mye spenning. Men det har gitt resultater som nå gir oss styrke til å gå ut og sloss for den politiske plattformen som dette Landsmøtet har vært Vi skla bruke tiden og kreftene våre til aktivt å markedsføre Arbeiderpartiets politikk. Det har vært en god erfaring og en stor glede at vi har hatt med oss tillitsvalgte i fagbevegelsen i så stor bredde ved dette Landsmøtet.Sekretariatet i Landsorganisasjonen har vært våre gjester.Og la meg bare si det enkelt også på det området:Vi trenger hverandre.Da vi gikk inn i Landsmøtets mest krevende fase i formiddag,så var det en som sa fra talerstolen med tydlig sorg,at nå har vi forlatt regnbueland. Da tenkte jeg,nei,slik er det heldigvis ikke. Men det var før vi visste hvor stod en time eller to senere. For politisk arbeid og evne og vilje til å skape samhold, det krever innsats.Og det er aldri bare enkelt.Det kreves alltid vilje til å medvirke,og til å strekke ut en hånd, til å tenke litt lenger,tenke en gang til,hva er det som er vår kollektive forstand.Viljen til å møtes å finne de beste løsninger.
Regnbuelandet det er der vi startet,bak meg,på veggen,og det er der vi avslutter.Vi er nå blitt glad i vår nye sang.Landsmøtet har lært alle de fine ordene i Morgenland.
"Det bygges ikke av seg selv,vi trenger varder på hvert fjell.
Kom arbeidsdag for deg og meg,nye tak vil rydde oss veg."
Hva er det vi har vært allermest opptatt av på dette Landsmøtet?

Kan det ikke sies aller enklest i de få ordene i den samme sangen:"Led liten fot i trygge spor,la barnet arve fruktbar jord".Derfor er det en observasjon som jeg nå mot slutten har lyst til å dele med dette Landsmøtet,som har vært så preget av og så opptatt av livet,av samholdet,om barna og av framtida.
Fra fødestuene meldes det om travle tider.I fjor begynte faktisk en liten fødselsboom iblant de unge kvinnene.Det kan ha blitt en økning på 4000,halvparten av dem blir født av kvinner over 30 år som har utsatt sine fødsler.Men resten skyldes at de unge kvinnene føder flere barn og de sier at dette har de planlagt,de sier at de vil ha flere.Forskerne fra Statistisk Sentralbyrå de klør seg i hodet.De har fått et problem for det de vet at i løpet av de sju første årene av sytti-tallet,så falt fødselskullene med 1/4,stiger fødselstallet nå igjen?
Er denne stigningen varig,forskerne stusser,dette hadde de ikke ventet.Jeg tror vi kan se de unge mødre og fedre på fødestuene som et tidssignal,som et jærtegn,for vi har bak oss jappetiden med jeg er meg alene og elsk deg selv.Med børstraktorer,kafeliv og eksotiske ferier.Og så får vi gjennom fødselstallene et signal fra de unge som har tro på de nære ting,som satser på at forhold vil vare,at unger er felles og som binder seg opp med både ett og flere barn ,vel vitende at de store gledene ved det må betales med nattevåk og slit,og med viten om at besteforeldregenerasjonen ikke kan stille opp for dem slik som våre foreldre gjorde da vi fikk barn.Å satse på unger er ikke et jappete øyeblikksliv,det er et en forpliktende livsprosjekt.
Det er så kort avstand fra småbarn til storpolitikk.Noen har sagt:"Krigen er politikkens fortsettelse med andre midler."
Nei,ikke for sosialdemokrater.For oss er utenrikspolitikken en fortsettelse av arbeidet og tankegangen i det nære miljø.
Derfor bruker vi så mye tid og energi også på den.Jeg som dere vil at våre barnebarn skal slippe å drikke forurenset vann, puste i giftig luft.Da må vi drive internasjonalt miljøarbeid.
Da er det slik Einar sa at vi må se de internasjonale dimensjoner i det sosialdemokratiske budskap.Jeg som dere vil ikke at våre barnebarn skal slås ned av utbytting eller krig.Da må vi skape en ny økonomisk verdensform og vi må skape fred.
Jeg som dere vil at våre barnebarn skal finne ,prøve å bruke det de har av det de har av evne og kraft.Da må vi satse på samvirke om omsorg og kunnskap.Jeg som dere vil at våre foreldre skal ha en alderdom i trygghet og nærhet,og med tillit til at den verden vi overtok fra forrige generasjon,den har vi forvaltet,den kan vi overlate til våre barnebarn mer rik, mer variert,tryggere og mer spennende enn den vi fikk.Politikk er egentlig ikke så mye vanskeligere:"Det hender politikk er akkurat så enkel som den ser ut." Jeg sa,det var travelt på fødestuen.Nå får vi det travelt med å forberede,med å forbedre det samfunnet som de nyfødte skal ut i.

Jeg takker Landsmøtet,jeg takker alle som har gjort en innsats langt inn i nettene,dirgentbordet,komiteene,alle funksjonærene og alle landsmøtedelegatene.Jeg takker dere for arbeid,for engasjement og velvilje. Jeg er optimist også her,for i september er det valg,og dette Landsmøtet viser et parti på offensiven.Det valget som står foran oss,det skal vi vinne.
Og da skal jeg ta og minne oss om,at skal det bli riktig,så må vi løfte sammen,vi trenger enda fler,og skal vi stå med målet må alle skape mer.Og det er ikke bare skape mer av verdier, mer av verdier,mer av muligheter,men det er mer av likhet,

mer av mobilisering av krefter,mer av vilje til å trekke sammen til å hjelpe hverandre til å gjøre det som er det beste vi kan i de 6 månedene vi nå står foran.Og da har dette Landsmøtet gitt oss et grunnlag.La oss si til hverandre når vi nå reiser hjem,og til alle de vi møter som er spent på å få høre nytt fra hva vi har holdt på med i disse dagene.For har man bare fulgt dramatikken,så har man heller ikke fått med seg hele det politiske innhold og budskap i det vi faktisk har vært aller mest opptatt av.La oss bringe det ut og la oss si til hverandre:"Kom Morgenland som alt er født,nå skal vi farge landet rødt.

Tilslutt sang alle Landsmøtedeltakerne
første vers av Internasjonalen og første vers av Ja,vi elsker.

Partilederen erklærte så det 52.ordinære landsmøtet for av sluttet kl 17.15 og ønsket alle vel hjem.